పురాణప్రారంభః

గణేశం స్కన్దమీశ్వరమ్ ।
సమామ్యహమ్ ॥ ౧ ॥

శ్లో॥ శ్రియం,

బ్రహ్మాణం వహ్నిమిన్ద్రాదీ

నైమిశే హరిమీజానా ఋషయశ్శౌ

తం సూతమబ్రువ ॥ ౨ ॥ ఋషయః॥ సూత త్వం

దస్యనః । యేన విజ్ఞానమాత్రేణ సర్వజ్ఞత్వం ప్రజాయ   యాతః ॥ సా

రోహిం భగవాన్విష్ణుస్సర్గాదికృద్విభుః । బ్రహ్మాహమస్మి   జ్ఞాత్వా సర్వజ్ఞత్వం ప్రజా

యతే ॥ ౪ ॥ ద్వే బ్రహ్మణీ వేదితవ్యే శబ్దబ్రహ్మ పరం చ యత్ । ద్వే విద్యే వేదితవ్యే

హీతి చాథర్వణీ శ్రుతిః ॥ ౫ ॥ అహం శుకశ్చ పైలాద్యా గత్వా బదరికాశ్రమమ్ । వ్యా

సం నత్వా పృష్టవన్తస్సోస్మాన్సారమథాబ్రవీత్ ॥ ౬ ॥ వ్యాసః ॥ శుకాద్యై

శ్శృణు సూత త్వం వసిష్ఠో మాం యథాబ్రవీత్ । బ్రహ్మసారం హి పృచ్ఛన్తం మునిభిశ్చ

పరాత్పరమ్ ॥ ౭ ॥ వసిష్ఠః॥ ద్వైవిధ్యం బ్రహ్మ వక్ష్యామి శృణు వ్యాసాఖిలానుగమ్ ।

యథాఽగ్నిర్మాం పురా ప్రాహ మునిభిర్దైవతైస్సహ ॥ ౮ ॥ పురాణం పరమాగ్నేయం

బ్రహ్మవిద్యాక్షరం పరమ్ । ఋగ్వేదాద్యపరం బ్రహ్మ సర్వదేవసుఖావహమ్ ॥ ౯ ॥

అగ్నినోక్తం పురాణం యదాగ్నేయం బ్రహ్మసమ్మితమ్ । భుక్తిముక్తిప్రదం దివ్యం పఠ

తాం శృణ్వతాం నృణామ్ ॥ ౧౦ ॥ కాలాగ్నిరూపిణం విష్ణుం జ్యోతిర్బ్రహ్మ పరాత్ప

॥ అగ్నింప్రతివసిష్ఠకృతబ్రహ్మవిద్యాప్రశ్నః ॥

రమ్ । మునిభిః పృష్టవాన్దేవం పూజితం జ్ఞానకర్మభిః ॥ ౧౧ ॥ వసిష్ఠః ॥ సంసార

సాగరోత్తారనావం బ్రహ్మేశ్వరం వద । విద్యాసారం యద్విదిత్వా సర్వజ్ఞో జాయతే న

రః ॥ ౧౨ ॥ అగ్నిః ॥ విష్ణుః కాలాగ్నిరుద్రోఽహం విద్యాసారం వదామి తే । విద్యాసా

రం పురాణం యత్సర్వం సర్వస్య కారణమ్ ॥ ౧౩ ॥ సర్గస్య ప్రతిసర్గస్య వంశమన్వన్తర

స్య చ । వంశానుచరితాదేశ్చ మత్స్యకూర్మాదిరూపధృక్ ॥ ౧౪ ॥ ద్వే విద్యే భగవా

న్విష్ణుః పరా చైవాపరా చ హ । ఋగ్యజుస్సామాథర్వాఖ్యా వేదాఙ్గాని చ షడ్ద్విజ ॥ ౧౫ ॥

శిక్షా కల్పో వ్యాకరణం నిరుక్తం జ్యోతిషాం గతిః । ఛన్దోఽభిధానం మీమాంసా ధర్మశా

స్త్రం పురాణకమ్ ॥ ౧౬ ॥ న్యాయవైద్యకగాన్ధర్వం ధనుర్వేదోఽర్థశాస్త్రకమ్ ।

ణంధు ౹వమ్ । విష్ణునా క్తం౦యి

లేకథయిష్యామి హేతుంమత్స్యాదిరూపిణమ్

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠ

పరబ్రహ్మవిద్యాప్రశ్నో నామ ప్రథ

శ్రీమత్స్యావతారః

వసిష్ఠః ॥ మత్స్యాదిరూపిణంవి

హ్మచాగ్నేయంయథావిష్ణోఃపురాశ్రు

హంవసిష్ఠశృణువైహరేః । అ

సీదతీతకల్పా ... ణమ్ । ఏ

కా ... ౨ః ॥ మత్స్యావతా

యాదస్తనస్త్యైసత్యాలనాయపి ।

లయః । సముద్రోపప్లుతాస్తత్రలోకా

॥ ౩ ॥ ... స్వాతస్తేపేతపోవైభుక్తిముక్తయే । ఏకదా

హ్నాంకుర్వతోజ ॥ ౪ ॥ తస్యాఞ్జల్యుదకేమత్స్యస్స్వల్పఏకో

త । క్షేప్తుకామంజలేప్ర నమాంక్షిపనరోత్తమ ॥ ౫ ॥ గ్రాహాదిభ్యోభ

ద్యతచ్ఛ్రుత్వాకలశేఽక్షిపత్ । సతువృద్ధఃపునర్మత్స్యఃప్రాహతందేహి

త్ ॥ ౬ ॥ స్థానమేతద్వచశ్శ్రుత్వారాజాఽథోదఞ్చనేఽక్షిపత్ । తత్రవృ

ద్ధోభూపంపృథుదేహిపదంమనో ॥ ౭ ॥ సరోవరేపునఃక్షిప్తోవవృధేతత్ప్రమా

ఊచేదేహిబృహత్స్థానంప్రాక్షిపచ్చామ్బుధౌతతః ॥ ౮ ॥ లక్షయోజనవి

మాత్రేణసోఽభవత్ । మత్స్యంతమద్భుతందృష్ట్వావిస్మితఃప్రాబ్రవీన్మనుః॥

భవాన్నన్వైవిష్ణుర్నారాయణనమోస్తుతే। మాయయామోహయసిమాం

త్వంజనార్దన ॥ ౧౦ ॥ మనునోక్తోఽబ్రవీన్మత్స్యోమనుంవైపాలనేరతమ్ ।

భవాయాస్యజగతోదుష్టనష్టయే ॥ ౧౧ ॥ సప్తమేదివసేత్వబ్ధిఃప్లావయిష్య

త్ । ఉపస్థితాయాంనావిత్వంబీజాదీనివిధాయచ॥ ౧౨॥ సప్తర్షిభిఃపరివృత

బ్రాహ్మీంచరిష్యసి । ఉపస్థితస్యమేశృఙ్గేనిబధ్నీహిమహాహినా ॥ ౧౩ ॥ ఇత

న్తర్దధేమత్స్యోమనుఃకాలప్రతీక్షకః । స్థితస్సముద్రఉద్వేలేనావమారుర

దా॥ ౧౪ ॥ ఏకశృఙ్గధరోమత్స్యోహైమోనియుతయోజనః । నావంబబన్ధ

శృఙ్గేమత్స్యాఖ్యంచపురాణకమ్॥ ౧౫ ॥ శుశ్రావమత్స్యాత్పాపఘ్నంసంస్తువ

శ్చ్యతమ్ । బ్రహ్మవేదప్రహర్తారంహయగ్రీవంచదానవమ్॥ ౧౬ ॥ అవధీద్వేదః

ద్యాన్పాలయామాసకేశవః । ప్రాప్తేకల్పేఽథవారాహేకూర్మరూపోభవద్ధరి

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే మత్స్యావతార

కథనంనామ ద్వితీయోఽధ్యాయః

తృతీయోధ్యాయః

శ్రీకూర్మావతారచరిత్రమ్. ౩

అగ్నిః ॥ వక్ష్యేకూర్మావతారంచ శ్రుత్వాపాపప్రణాశనమ్ । పురాదైవాసురేయుద్ధేదైత్యైర్దేవాఃపరాజితాః ॥ ౧ ॥ దుర్వాససశ్చశాపేననిశ్శ్రీకాశ్చాభవంస్తదా । స్తుత్వాక్షీరాబ్ధిగంవిష్ణుమూచుఃపాలయచాసురాత్ ॥ ౨ ॥ బ్రహ్మాదికాన్హరిఃప్రాహసన్ధింకుర్వన్తుచాసురైః । క్షీరాబ్ధిమథనార్థంహిఅమృతార్థంశ్రియైసురాః ॥ ౩ ॥ అరయోఽపిహిసన్ధేయాస్సతికార్యార్థగౌరవే । యుష్మానమృతభాజో రిష్యామినదానవాన్ ॥ ౪ ॥ మన్థానంమన్దరంకృత్వానేత్రంకృత్వాతువాసుకిమ్ । క్షీరాబ్ధింమత్సహాయేననిర్మథధ్వమతన్ద్రితాః ॥ ౫ ॥ విష్ణూక్తాంసంవిదంకృత్వాదైత్యైఃక్షీరాబ్ధిమాగతాః । తతోమథితుమారబ్ధాయతఃపుచ్ఛంతతస్సురాః ॥ ౬ ॥ ఫణినిశ్శ్వాససన్తప్తాహరిణాప్యాయితాస్సురాః । మథ్యమానేఽర్ణవేసోఽద్రిరనాధారోహ్యపోఽవిశత్ ॥ ౭ ॥ కూర్మరూపంసమాస్థాయదధ్రేవిష్ణుశ్చమన్దరమ్ । క్షీరాబ్ధేర్మథ్యమానాచ్చవిషంహాలాహలంహ్యభూత్ ॥ ౮ ॥ హరేణధారితంకణ్ఠేనీలకణ్ఠస్తతోఽభవత్ । తతోఽభూద్వారుణీదేవీపారిజాతస్తుకౌస్తుభః ॥ ౯ ॥ గావశ్చాప్సరసోదివ్యాలక్ష్మీర్దేవీహరింగతా । పశ్యన్తస్సర్వదేవాస్తాంస్తువన్తస్సశ్రియోఽభవన్ ॥ ౧౦ ॥ తతోధన్వన్తరిర్విష్ణురాయుర్వేదప్రవర్తకః । బిభ్రత్కమణ్డలుంపూర్ణమమృతేనసముత్థితః ॥ ౧౧ ॥ అమృతంతత్కరాద్దైత్యాస్సురేభ్యోఽర్ధంప్రదాయచ । గృహీత్వాజగ్ముర్జమ్భాద్యావిష్ణుస్స్త్రీరూపధృక్తతః ॥ ౧౨ ॥ తాందృష్ట్వారూపసమ్పన్నాందైత్యాఃప్రోచుర్విమోహితాః । భవభార్యాఽమృతంగృహ్యపాయయాస్మాన్వరాననే ॥ ౧౩ ॥ తథేత్యుక్త్వాహరిస్తేభ్యోగృహీత్వాఽపాయయత్సురాన్ । చన్ద్రరూపధరోరాహుఃపిబంశ్చార్కేన్దుసూచితః ॥ ౧౪ ॥ హరిణాప్యరిణాచ్ఛిన్నంసరాహుస్తచ్ఛిరఃపృథక్ । కృపయాఽమరతాంనీతంవరదంహరిమబ్రవీత్ ॥ ౧౫ ॥ రాహుర్మత్తస్తుచన్ద్రార్కౌప్రాప్స్యతేగ్రహణంగ్రహః । తస్మిన్కాలేచయద్దానందాస్యన్తేస్యాత్తదక్షయమ్ ॥ ౧౬ ॥ తథేత్యాహాథతంవిష్ణుస్తతస్సర్వైస్సహామరైః । స్త్రీరూపంసమ్పరిత్యజ్యహరేణోక్తఃప్రదర్శయ ॥ ౧౭ ॥ దర్శయామాసరుద్రాయస్త్రీరూపంభగవాన్హరిః । మాయయామోహితశ్శమ్భుర్గౌరీంత్యక్త్వాస్త్రియంగతః ॥ ౧౮ ॥ నగ్నఉన్మత్తరూపోఽభూత్స్త్రియఃకేశానధారయత్ । అగాద్విముచ్యకేశాన్స్త్రీఅన్వధావచ్చతాంగతామ్ ॥ ౧౯ ॥ స్ఖలితంతస్యవీర్యంకౌయత్రయత్రహరస్యహి । తత్రతత్రాభవత్క్షేత్రంలిఙ్గానాంకనకస్యచ ॥ ౨౦ ॥ మాయేయమితితాంజ్ఞాత్వాస్వరూపస్థోఽభవద్ధరః । శివమాహహరీరుద్రజితామాయాత్వయాహిమే ॥ ౨౧ ॥ నజేతుమేనాంశక్తోమేత్వదృతేఽన్యఃపుమాన్భువి । అప్రాప్యాథామృతం

దైత్యాదేవైర్యుద్ధే నిపాతితాః ॥ ౨౨ ॥ త్రిదివస్థాస్సురాశ్చాసన్యః పఠేత్త్రి
వ్రజేత్ ॥ ౨౪ ॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే కూర్మావతార
కథనం నామ తృతీయోఽధ్యాయః.

వరాహాద్యవతారచరిత్రమ్.

అగ్నిః ॥ అవతారం వరాహస్య వక్ష్యేఽహం పాపనాశనమ్ । హిరణ్యాక్ష
సురేశోఽభూద్దేవాన్జిత్వా దివి స్థితః ॥ ౧ ॥ దేవైర్గత్వా స్తుతో విష్ణుర్యజ్ఞరూ
వరాహకః । అభూత్తం దానవం హత్వా దైత్యైస్సాకం చ కణ్టకమ్ ॥ ౨ ॥ ధర్మదే
రక్షాకృత్తతస్సోఽన్తర్దధే హరిః । హిరణ్యాక్షస్య వై భ్రాతా హిరణ్యకశిపుస్తథా
జితదేవయజ్ఞభాగస్సర్వదేవాధికారకృత్ । నారసింహం వపుః కృత్వా తం జఘాన సు
రైస్సహ ॥ ౪ ॥ స్వపదస్థాన్సురాంశ్చక్రే నారసింహస్సురైస్స్తుతః । దేవాసురేష
యుద్ధే బలిప్రభృతిభిస్సురాః ॥ ౫ ॥ జితాస్స్వర్గాత్పరిభ్రష్టా హరిం వై శరణం గతా
రాణామభయం దత్త్వా అదిత్యా కశ్యపేన చ ॥ ౬ ॥ స్తుతోఽసౌ వామనో భూ
త్వాదిత్యాం స క్రతుం యయౌ । బలేశ్శ్రీయజమానస్య రాజద్వారేఽగృణాత్స్త
వమ్ ॥ ౭ ॥ వేదాన్పఠన్తం తం శ్రుత్వా వామనం వరదోఽబ్రవీత్ । నివారితోఽపి శు
బలిర్బ్రూహి యదిచ్ఛసి ॥ ౮ ॥ తత్తేఽహం సమ్ప్రదాస్యామి వామనో బలిమబ్రవీ
త్ పదత్రయం మే గుర్వర్థం దేహి దాస్యే తమబ్రవీత్ ॥ ౯ ॥ తోయే తు పతితే హస్తే వా
నోఽభూదవామనః । భూర్లోకం స భువర్లోకం స్వర్లోకం చ పదత్రయమ్ ॥ ౧౦ ॥ చ
బలిం చ భూతలం తచ్ఛక్రాయ దదౌ హరిః । శక్రో దేవైర్హరిం స్తుత్వా భువనేశస్సుఖీ
భూత్ ॥ ౧౧ ॥ వక్ష్యే పరశురామస్య చావతారం శృణు ద్విజ । ఉద్ధతాన్క్షత్రి
మత్వా భూభారహరణాయ సః ॥ ౧౨ ॥ అవతీర్ణో హరిశ్శాన్త్యై దేవవిప్రాదిపాల
జమదగ్నే రేణుకాయాం భార్గవశ్శస్త్రపారగః ॥ ౧౩ ॥ దత్తాత్రేయప్రసాదేన కా
వీర్యో నృపస్త్వభూత్ । సహస్రబాహుస్సర్వోర్వీపతిస్స మృగయాం గతః ॥ ౧౪ ॥
శ్రాన్తో నిమన్త్రితోఽరణ్యే మునినా జమదగ్నినా । కామధేనుప్రభావేణ భోజితస్సబల
హః ॥ ౧౫ ॥ అప్రార్థయత్కామధేనుం యదా స న దదౌ తదా । హృతవానథ రామే
రశ్ఛిత్వా నిపాతితః ॥ ౧౬ ॥ యుద్ధే పరశునా రాజా ధేనుస్స్వాశ్రమమాయయౌ
కార్తవీర్యస్య పుత్రైస్తు జమదగ్నిర్నిపాతితః ॥ ౧౭ ॥ రామే వనం గతే వైరాదథ
మస్సమాగతః । పితరం నిహతం దృష్ట్వా పితృనాశాభిమర్షితః ॥ ౧౮ ॥ త్రిస్సప్త
కృత్వః పృథివీం నిఃక్షత్రామకరోద్విభుః । కురుక్షేత్రే పఞ్చకుణ్డాన్కృత్వా సన్తర్ప్య
పితౄన్ ॥ ౧౯ ॥ కాశ్యపాయ మహీం దత్త్వా మహేన్ద్రే పర్వతే స్థితః । కూర్మ

చ వరాహస్య నృసింహస్య చ వామనమ్ ॥ ౨౦ ॥ అవతారం చ రామస్య శ్రుత్వా యాతి దివం నరః ॥ ౨౦౫ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే వరాహాద్యవతారకథనం నామ చతుర్థోఽధ్యాయః.

శ్రీరామావతారచరిత్రమ్.

అగ్నిః ॥ రామాయణమహం వక్ష్యే నారదేనోదితం పురా । వాల్మీకయే యథా తద్వత్పఠితం భుక్తిముక్తిదమ్ ॥ ౧ ॥ నారదః ॥ విష్ణునాభ్యబ్జజో బ్రహ్మా మరీచిర్బ్రహ్మణస్సుతః । మరీచేః కశ్యపస్తస్మాత్సూర్యో వైవస్వతో మనుః ॥ ౨ ॥ తతస్తస్మాత్తథేక్ష్వాకుస్తస్య వంశే కకుత్స్థకః । కకుత్స్థస్య రఘుస్తస్మాదజో దశరథస్తతః ॥ ౩ ॥

బాలకాణ్డవర్ణనమ్.

రావణాదేర్వధార్థాయ చతుర్ధాభూత్స్వయం హరిః । రాజ్ఞో దశరథాద్రామః కౌసల్యాయాం బభూవ హ ॥ ౪ ॥ కైకేయ్యాం భరతః పుత్రస్సుమిత్రాయాం చ లక్ష్మణః । శత్రుఘ్న ఋష్యశృఙ్గేణ తాసు సన్దత్తపాయసాత్ ॥ ౫ ॥ ప్రాశితాద్యజ్ఞసంసిద్ధాద్రామాద్యాశ్చ సమాః పితుః । యజ్ఞవిఘ్నవినాశాయ విశ్వామిత్రార్థితో నృపః ॥ ౬ ॥ రామం సమ్ప్రేషయామాస లక్ష్మణం మునినా సహ । రామో గతోఽస్త్రశస్త్రాణి శిక్షితస్తాటకాన్తకృత్ ॥ ౭ ॥ మారీచం మానవాస్త్రేణ మోహితం దూరతోఽనయత్ । సుబాహుం యజ్ఞహన్తారం సబలం చావధీద్బలీ ॥ ౮ ॥ సిద్ధాశ్రమనివాసీ చ విశ్వామిత్రాదిభిస్సహ । గతః క్రతుం మైథిలస్య ద్రష్టుం చాపం సహానుజః ॥ ౯ ॥ శతానన్దనిమిత్తేన విశ్వామిత్రప్రభావతః । రామాయ కథితో రాజ్ఞా సమునిః పూజితః క్రతౌ ॥ ౧౦ ॥ ధనురాపూరయామాస లీలయా స బభఞ్జ తత్ । వీర్యశుల్కాం చ జనకస్సీతాం కన్యాం త్వయోనిజామ్ ॥ ౧౧ ॥ దదౌ రామాయ రామోఽపి పిత్రాదౌ హి సమాగతే । ఉపయేమే జానకీం తామూర్మిళాం లక్ష్మణస్తథా ॥ ౧౨ ॥ శ్రుతకీర్తిం మాణ్డవీం చ కుశధ్వజసుతే తథా । జనకస్యానుజస్యైతే శత్రుఘ్నభరతావుభౌ ॥ ౧౩ ॥ కన్యే ద్వే ఉపయేమాతే జనకేన సుపూజితః । రామోఽగాత్సవసిష్ఠాద్యైర్జామదగ్న్యం విజిత్య చ ॥ ౧౪ ॥ అయోధ్యాం భరతోఽప్యాగాత్సశత్రుఘ్నో యుధాజితః ॥ ౧౫ ॥

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే శ్రీరామచరిత్రే బాలకాణ్డవర్ణనం నామ పఞ్చమోఽధ్యాయః.

॥ అయోధ్యాకాణ్డవర్ణనమ్ ॥

నారదః ॥ భరతేఽథగతే రామః పిత్రాదీనభ్యపూజయత్ । రాజా దశరథో రామమువాచ శృణు రాఘవ ॥ ౧ ॥ గుణానురాగాద్రాజ్యే త్వం ప్రజాభిరభిషేచితః । మనసాఽహం ప్రభాతే తే యౌవరాజ్యం దదామిహ ॥ ౨ ॥ రాత్రౌ త్వం సీతయా సార్ధం సంయతస్సువ్రతో భవ । రాజ్ఞశ్చ మన్త్రిణశ్చాష్టౌ సవసిష్ఠాస్తథాబ్రువన్ ॥ ౩ ॥ సృష్టిర్జయన్తో విజయస్సిద్ధార్థో రాష్ట్రవర్ధనః । అశోకో ధర్మపాలశ్చ సుమన్త్రస్సవసిష్ఠకః ॥ ౪ ॥ పిత్రాదివచనం శ్రుత్వా తథేత్యుక్త్వా స రాఘవః । స్థితో దేవార్చనం కృత్వా కౌసల్యాయై నివేద్య తత్ ॥ ౫ ॥ రాజోవాచ వసిష్ఠాదీన్ రామరాజ్యాభిషేచనే । సమ్భారాన్సమ్భవన్తు స్మ ఇత్యుక్త్వా కైకయీం గతః ॥ ౬ ॥ అయోధ్యాలఙ్కృతిం దృష్ట్వా జ్ఞాత్వా రామాభిషేచనమ్ । భవిష్యతీత్యాచచష్టే కైకేయీం మన్థరా సఖీ ॥ ౭ ॥ పాదౌ గృహీత్వా రామేణ కర్షితా సాపరాధతః । తేన వైరేణ సా రామవనవాసం చ కాఙ్క్షతి ॥ ౮ ॥ కైకయి త్వం సముత్తిష్ఠ రామరాజ్యాభిషేచనమ్ । మరణం తవపుత్రస్య మమ తే నాత్ర సంశయః ॥ ౯ ॥ కుబ్జయోక్తం చ తచ్ఛ్రుత్వా ఏకమాభరణం దదౌ । ఉవాచ మే యథా రామస్తథా మే భరతస్సుతః ॥ ౧౦ ॥ ఉపాయం తు న పశ్యామి భరతో యేన రాజ్యభాక్ । కైకేయీమబ్రవీత్క్రుద్ధా హారం త్యక్త్వాఽథ మన్థరా ॥ ౧౧ ॥ బాలిశే రక్ష భరతమాత్మానం మాం చ రాఘవాత్ । భవితా రాఘవో రాజా రాఘవస్య తతస్సుతః ॥ ౧౨ ॥ రాజవంశస్తు కైకేయి భరతాత్పరిహాస్యతే । దేవాసురే పురా యుద్ధే శమ్బరేణ హతాస్సురాః ॥ ౧౩ ॥ రాత్రౌ భర్తాగతస్తత్ర రక్షితో విద్యయా త్వయా । వరద్వయం తదా ప్రాదాద్యాచేదానీం నృపం చ తత్ ॥ ౧౪ ॥ రామస్య చ వనే వాసం నవ వర్షాణి పఞ్చ చ । యౌవరాజ్యం చ భరతే తదిదానీం ప్రదాస్యతి ॥ ౧౫ ॥ ప్రోత్సాహితా కుబ్జయా సా అనర్థే చార్థదర్శినీ । ఉవాచ సదుపాయం మే కచ్చిత్తం కారయిష్యతి ॥ ౧౬ ॥ క్రోధాగారం ప్రవిష్టాఽథ పతితా భువి మూర్ఛితా । ద్విజాదీనర్చయిత్వాఽథ రాజా దశరథస్తదా ॥ ౧౭ ॥ దదర్శ కేకయీం రుష్టామువాచ కథమీదృశీ । రోగార్తా కిం భయోద్విగ్నా కిమిచ్ఛసి కరోమి తత్ ॥ ౧౮ ॥ యేన రామేణ హి వినా న జీవామి ముహూర్తకమ్ । శపామి తేన కుర్యాం వై వాఞ్ఛితం తవ సున్దరి ॥ ౧౯ ॥ సత్యం బ్రూహీతి సోవాచ నృపం మహ్యం దదాసి చేత్ । వరద్వయం పూర్వదత్తం సత్యాత్త్వం దేహి మే నృప ॥ ౨౦ ॥ చతుర్దశ సమా రామో వనే వసతు సంయతః । సమ్భారైరేభిరద్యైవ భరతోఽత్రాభిషిచ్యతామ్ ॥ ౨౧ ॥ విషం పీత్వా మరిష్యామి దాస్యసి త్వం న చేన్నృప । తచ్ఛ్రుత్వా మూర్ఛితో భూమౌ వజ్రాహత ఇవాపతత్ ॥ ౨౨ ॥ ముహూర్తాచ్చేతనాం ప్రాప్య కైకేయీమిదమబ్రవీత్ । కిం కృతం తవ రామేణ మయా వా పాపనిశ్చయే ॥ ౨౩ ॥ యన్మామేవం బ్రవీషి త్వం సర్వలోకాఽప్రియఙ్కరి । కేవలం త్వత్ప్రియం కృత్వా భవిష్యామి సునిన్దితః ॥ ౨౪ ॥ యా త్వం భార్యా కాలరాత్రీ భరతో నేదృశస్సుతః । ప్రశాధి విధవా

షష్ఠోధ్యాయః

రాజ్యం పృచ్ఛేన్మయిగతే సుతే ॥ ౨౫ ॥ సత్యపాశనిబద్ధస్తు రామమాహూయ చాబ్ర
వీత్ । కైకయ్యా వఞ్చితో రామ రాజ్యం కురు నిగృహ్య మామ్ ॥ ౨౬ ॥ త్వయా
వనే తు వక్తవ్యం కైకేయీ భరతో నృపః । పితరం చైవ కైకేయీం నమస్కృత్య ప్రదక్షి
ణమ్ ॥ ౨౭ ॥ కృత్వా నత్వా చ కౌసల్యాం సమాశ్వాస్య సలక్ష్మణః । సీతయా భార్య
యా సార్ధం సరథస్ససుమన్త్రకః ॥ ౨౮ ॥ దత్త్వా దానాని విప్రేభ్యో దీనానాథేభ్య ఏ
వ సః । మాతృభిశ్చైవ విప్రాద్యైశ్శోకార్తైర్నిర్గతః పురాత్ ॥ ౨౯ ॥ ఉషిత్వా త
మసాతీరే రాత్రౌ పౌరాన్విహాయ చ । ప్రభాతే తమపశ్యన్తోఽయోధ్యాం తే పునరాగ
తాః ॥ ౩౦ ॥ రుదన్రాజాపి కౌసల్యాగృహమాగాత్సుదుఃఖితః । పౌరా జనాః స్త్రి
యస్సర్వా రురుదూ రాజయోషితః ॥ ౩౧ ॥ రామో రథస్థశ్చీరాఢ్యశ్శృఙ్గబేరపు
రం యయౌ । గుహేన పూజితస్తత్ర ఇఙ్గుదీమూలమాశ్రితః ॥ ౩౨ ॥ లక్ష్మణస్స గు
హో రాత్రౌ చక్రతుర్జాగరం హితౌ । సుమన్త్రం సరథం త్యక్త్వా ప్రాతర్నావాథ
జాహ్నవీమ్ ॥ ౩౩ ॥ రామలక్ష్మణసీతాశ్చ తీర్ణా ఆపుః ప్రయాగకమ్ । భరద్వాజం న
మస్కృత్య చిత్రకూటం గిరిం యయుః ॥ ౩౪ ॥ వాస్తుపూజాం తతః కృత్వా స్థితా మన్దా
కినీతటే । సీతాయై దర్శయామాస చిత్రకూటం చ రాఘవః ॥ ౩౫ ॥ నఖైర్విదార
యన్తం తాం కాకం తచ్చక్షురాక్షిపత్ । ఐషికాస్త్రేణ శరణం ప్రాప్తో దేవాన్విహా
యసః ॥ ౩౬ ॥ రామే వనం గతే రాజా షష్ఠేఽహ్ని నిశి చాబ్రవీత్ । కౌసల్యాం స క
థాం పూర్వాం యదజ్ఞానాద్ధతః పురా ॥ ౩౭ ॥ కౌమారే సరయూతీరే యజ్ఞదత్తకు
మారకః । శబ్దభేదాచ్చ కుమ్భేన శబ్దం కుర్వంశ్చ తత్పితా ॥ ౩౮ ॥ శశాప విలపన్మాతా
శోకం కృత్వా రుదన్ముహుః । పుత్రం వినా మరిష్యావ త్వం చ శోకాన్మరిష్యసి ॥ ౩౯ ॥
పుత్రం వినా స్మరఞ్ఛోకాత్కౌసల్యే మరణం మమ । కథాముక్త్వాఽథ హా రామ ముక్త్వా
రాజా దివం గతః ॥ ౪౦ ॥ సుప్తం మత్వాఽథ కౌసల్యా సుప్తా శోకార్తమేవ సా । సు
ప్రభాతే గాయనాశ్చ సూతమాగధవన్దినః ॥ ౪౧ ॥ ప్రబోధకా బోధయన్తి న చ బుద్ధ్య
త్యసౌ మృతః । కౌసల్యా తం మృతం జ్ఞాత్వా హా హతాస్మీతి చాబ్రవీత్ ॥ ౪౨ ॥ నరా
నార్యోఽథ రురుదురానీతో భరతస్తథా । వసిష్ఠాద్యైస్సశత్రుఘ్నశ్శీఘ్రం రాజగృహా
త్పురీమ్ ॥ ౪౩ ॥ దృష్ట్వా సశోకాం కైకేయీం నిన్దయామాస దుఃఖితః । అకీర్తిః పాతి
తా మూర్ధ్ని కౌసల్యాం స ప్రశస్య చ ॥ ౪౪ ॥ పితరం తైలద్రోణస్థం సంస్కృత్య సర
యూతటే । వసిష్ఠాద్యైర్జనైరుక్తో రాజ్యం కుర్వితి సోఽబ్రవీత్ ॥ ౪౫ ॥ వ్రజామి రామమా
నేతుం రామో రాజా మతో బలీ । శృఙ్గబేరం ప్రయాగం చ భరద్వాజేన భోజితః ॥ ౪౬ ॥
నమస్కృత్య భరద్వాజం రామం లక్ష్మణమాగతః । పితా స్వర్గం గతో రామ అయోధ్యా
యాం నృపో భవ ॥ ౪౭ ॥ అహం వనం ప్రయాస్యామి త్వదాదేశప్రతీక్షకః । రామ
శ్శ్రుత్వా జలం దత్త్వా గృహీత్వా పాదుకే వ్రజ ॥ ౪౮ ॥ రాజ్యాయాహన్నయాస్యా

మిసత్యాచ్చీరజటాధరః । రామోక్తో భరతశ్చాయాన్నన్దిగ్రామే స్థితోబలీ ॥ ౪౯ ॥
త్యక్త్వాఽయోధ్యాం పాదుకే తే పూజ్య రాజ్యమపాలయత్ ॥ ౪౯౫॥ * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే శ్రీరామచరిత్రే
అయోధ్యాకాణ్డవర్ణనం నామ సప్తోఽధ్యాయః.

శ్రీ అరణ్యకాణ్డవర్ణనమ్ శ్రీ

నారదః॥ రామో వసిష్ఠం మాతౄంశ్చ నత్వాఽత్రిం చ ప్రణమ్య సః। అనసూయాం
చ తత్పత్నీం శరభఙ్గం సుతీక్ష్ణకమ్ ॥ ౧ ॥ అగస్త్యభ్రాతరం నత్వా అగస్త్యం తత్ప్ర
సాదతః। ధనుఃఖడ్గం చ సమ్ప్రాప్య దణ్డకారణ్యమాగతః ॥ ౨ ॥ జనస్థానే పఞ్చవట్యాం
స్థితో గోదావరీతటే । తత్ర శూర్పణఖా యాతా భక్షితుం తాన్భయఙ్కరీ॥ ౩ ॥ రామం
సురూపం దృష్ట్వా సా కామినీ వాక్యమబ్రవీత్ । కస్త్వం కస్మాత్సమాయాతో భర్తా మే
భవ చార్థితః ॥ ౪ ॥ ఏతౌ చ భక్షయిష్యామి ఇత్యుక్త్వా తం సముద్యతా । తస్యా నాసాం
చ కర్ణౌ చ రామోక్తో లక్ష్మణోఽచ్ఛినత్ ॥ ౫ ॥ రక్తం క్షరన్తీ ప్రయయౌ ఖరం భ్రాత
రమబ్రవీత్ । మరిష్యామి వినాసాఽహం ఖర జీవామి నైవ తదా ॥ ౬ ॥ రామస్య భా
ర్యా సీతాఽసౌ తస్యాసీల్లక్ష్మణోఽనుజః । తేషాం యద్రుధిరం సోష్ణం పాయయిష్యసి
మాం యది ॥ ౭ ॥ ఖరస్తథేతి తాముక్త్వా చతుర్దశసహస్రకైః । రక్షసాం దూషణేనా
గాద్యోద్ధుం త్రిశిరసా సహ ॥ ౮ ॥ రామం రామోఽపి యుయుధే శరైర్వ్యాకులరాక్ష
సాన్ । హస్త్యశ్వరథపాదాతం బలం నిన్యే యమక్షయమ్ ॥ ౯ ॥ త్రిశీర్షాణం ఖరం
రౌద్రం యుధ్యన్తం చైవ దూషణమ్ । యయౌ శూర్పణఖా లఙ్కాం రావణాగ్రేఽప
తద్భువి ॥ ౧౦ ॥ అబ్రవీద్రావణం క్రుద్ధా న త్వం రాజా న రక్షకః। ఖరాదిహన్తూ రామ
స్య సీతాం భార్యాం హరస్వ చ ॥ ౧౧ ॥ రామలక్ష్మణరక్తస్య పానాజ్జీవామి నాన్య
థా । తథేత్యాహ చ తచ్ఛ్రుత్వా మారీచం ప్రాహ వై వ్రజ ॥ ౧౨ ॥ స్వర్ణచిత్రమృ
గో భూత్వా రామలక్ష్మణకర్షకః। సీతాగ్రే తాం హరిష్యామి అన్యథా మరణం తవ॥ ౧౩॥
మారీచో రావణం ప్రాహ రామో మృత్యుర్ధనుర్ధరః। రావణాదపి మర్తవ్యం మర్తవ్యం రా
ఘవాదపి॥ ౧౪॥ అవశ్యం యది మర్తవ్యం వరం రామో న రావణః। ఇతి మత్వా మృగో భూ
త్వా సీతాగ్రే వ్యచరన్ముహుః ॥ ౧౫ ॥ సీతయా ప్రేరితో రామః శరేణాథావధీచ్చ త
మ్ । మ్రియమాణో మృగః ప్రాహ హా సీతే లక్ష్మణేతి చ ॥ ౧౬ ॥ సౌమిత్రిః సీతయో
క్తోఽథ విరుద్ధం రామమాగతః । రావణోఽప్యహరత్సీతాం హత్వా గృధ్రం జటాయుష
మ్॥ ౧౭ ॥ జటాయుషా స భిన్నాఙ్గో అఙ్కేనాదాయ జానకీమ్। గతో లఙ్కామశోకా
ఖ్యే ధారయామాస చాబ్రవీత్ ॥ ౧౮ ॥ భవ భార్యా మమాగ్ర్యా త్వం రాక్షస్యో ర
క్ష్యతామియమ్ । రామో హత్వా తు మారీచం దృష్ట్వా లక్ష్మణమబ్రవీత్ ॥ ౧౯ ॥

మాయామృగోఽసౌ సౌమిత్రే యథా త్వమిహ చాగతః। తథా సీతా హృతా నూనం నాపశ్యత్స గతోఽథ తామ్॥ ౨౦ ॥ శుశోచ విలలాపార్తో మాం త్యక్త్వా క్వ గతాసి వై। లక్ష్మణాశ్వాసితో రామో మార్గయామాస జానకీమ్ ॥ ౨౧ ॥ దృష్ట్వా జటాయుస్తం ప్రాహ రావణో హృతవాంశ్చ తామ్। మృతోఽథ సంస్కృతస్తేన కబన్ధం చావధీత్తతః॥ ౨౨॥ శాపముక్తోఽబ్రవీద్రామం స త్వం సుగ్రీవమావ్రజ ॥ ౨౩ ॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే శ్రీరామచరిత్రే అరణ్యకాణ్డవర్ణనం నామ సప్తమోఽధ్యాయః.

కిష్కిన్ధాకాణ్డవర్ణనమ్.

నారదః ॥ రామః పమ్పాసరో గత్వా శోచన్స శబరీం తతః । హనూమతా స సుగ్రీవం నీతో మిత్రం చకార హ ॥ ౧ ॥ సప్త తాలాన్ వినిర్భిద్య శరేణైకేన పశ్యతః । పాదేన దున్దుభేః కాయం చిక్షేప దశ యోజనమ్ ॥ ౨॥ తద్రిపుం వాలినం హత్వా భ్రాతరం వైరకారిణమ్ । కిష్కిన్ధాం కపిరాజ్యం చ రుమాం తారాం సమర్పయత్ ॥ ౩ ॥ ఋష్యమూకే హరీశాయ కిష్కిన్ధేశోఽబ్రవీత్స చ । సీతాం త్వం ప్రాప్స్యసే యద్వత్తథా రామ కరోమి తే॥ ౪ ॥ తచ్ఛ్రుత్వా మాల్యవత్పృష్ఠే చాతుర్మాస్యం చకార సః। కిష్కిన్ధాయాం చ సుగ్రీవో యదా నాయాతి దర్శనమ్ ॥ ౫ ॥ తదాబ్రవీత్తం రామోక్తం లక్ష్మణో వ్రజ రాఘవమ్ । న స సఙ్కుచితః పన్థా యేన వాలీ హతో గతః ॥ ౬ ॥ సమయే తిష్ఠ సుగ్రీవ మా వాలిపథమన్వగాః। సుగ్రీవ ఆహ సంసక్తో గతం కాలం న బుద్ధవాన్ ॥ ౭॥ ఇత్యుక్త్వా స గతో రామం నత్వోవాచ హరీశ్వరః । ఆనీతా వానరాః సర్వే సీతాయాశ్చ గవేషణే ॥ ౮ ॥ త్వన్మతాత్ప్రేషయిష్యామి విచిన్వన్తు చ జానకీమ్ । పూర్వాదౌ మాసమాయాన్తు మాసాదూర్ధ్వం నిహన్మి తాన్ ॥ ౯ ॥ ఇత్యుక్తా వానరాః పూర్వపశ్చిమోత్తరమార్గగాః । జగ్ము రామం ససుగ్రీవమపశ్యన్తస్తు జానకీమ్ ॥ ౧౦ ॥ రామాఙ్గులీయం సఙ్గృహ్య హనూమాన్వానరైః సహ । దక్షిణే మార్గయామాస సుప్రభాయా గుహాన్తికే॥ ౧౧॥ మాసాదూర్ధ్వం చ విన్యస్తా అపశ్యన్తస్తు జానకీమ్ । ఊచుర్వృథా మరిష్యామో జటాయుర్ధన్య ఏవ సః ॥ ౧౨ ॥ సీతార్థే యోఽత్యజత్ప్రాణాన్రావణేన హతో రణే । తచ్ఛ్రుత్వా ప్రాహ సమ్పాతిర్విహాయ కపిభక్షణమ్ ॥ ౧౩ ॥ భ్రాతాఽసౌ మే జటాయుర్వై మయోడ్డీనోఽర్కమణ్డలమ్ । అర్కతాపాద్రక్షితోఽగాద్దగ్ధపక్షోఽహమభ్రగః ॥ ౧౪ ॥ రామవార్తాశ్రవాత్పక్షౌ జాతౌ భూయోఽథ జానకీమ్ । పశ్యామ్యశోకవనికాగతాం లఙ్కాగతాం కిల ॥ ౧౫ ॥ శతయోజనవిస్తీర్ణే లవణాబ్ధౌ త్రికూటకే । జ్ఞాత్వా రామం ససుగ్రీవం వానరాః కథయన్తు వై ॥ ౧౬ ॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే శ్రీరామచరిత్రే కిష్కిన్ధాకాణ్డవర్ణనం నామాష్టమోఽధ్యాయః.

శ్రీసున్దరకాణ్డవర్ణనమ్.

నారదః ॥ సమ్పాతివచనంశ్రుత్వాహనుమానఙ్గదాదయః । అబ్ధిందృష్ట్వాఽ
బ్రువంస్తేఽబ్ధింలఙ్ఘయేత్కోఽనుజీవయేత్ ॥ ౧ ॥ కపీనాంజీవనార్థాయరామకార్య
ప్రసిద్ధయే । శతయోజనవిస్తీర్ణంపుప్లువేఽబ్ధింసమారుతిః॥ ౨॥ దృష్ట్వోత్థితంచమైనా
కంసింహికాంవినిపాత్యచ। లఙ్కాందృష్ట్వారాక్షసానాంగృహాణివనితాగృహే॥౩॥
దశగ్రీవస్యకుమ్భస్యకుమ్భకర్ణస్యరక్షసః।విభీషణస్యేన్ద్రజితోగృహేఽన్యేషాంచరక్ష
సామ్॥౪॥ నాపశ్యత్పానభూమ్యాదౌసీతాంచిన్తాపరాయణః । అశోకవనికాంగత్వా
దృష్టవాఞ్ఛింశపాతలే ॥ ౫ ॥ రాక్షసీరక్షితాంసీతాంభవభార్యేతివాదినమ్। రావ
ణంశింశపాస్థోఽథనేతిసీతాంతువాదినీమ్॥ ౬ ॥ భవభార్యారావణస్యరాక్షసీర్వా
దినీఃకపిః । గతేతురావణేప్రాహరాజాదశరథోఽభవత్ ॥ ౭ ॥ రామోఽస్యలక్ష్మ
ణఃపుత్రౌవనవాసంగతౌవరౌ । రామపత్నీజానకీత్వంరావణేనహృతాబలాత్ ।౮॥
రామస్సుగ్రీవమిత్రస్త్వాంమార్గయన్ప్రేషయచ్చమామ్ । సాభిజ్ఞానంచాఙ్గులీయం
రామదత్తంగృహాణవై ॥ ౯ ॥ సీతాఽఙ్గులీయంజగ్రాహసాఽపశ్యన్మారుతింతరౌ ।
భూయోఽగ్రేచోపవిష్టంతమువాచయదిజీవతి ॥ ౧౦ ॥ రామఃకథంననయతిశఙ్కి
తామబ్రవీత్కపిః । రామస్సీతేనజానీతేజ్ఞాత్వాత్వాంసనయిష్యతి ॥ ౧౧ ॥ రావ
ణంరాక్షసంహత్వాసబలందేవిమాశుచ । సాభిజ్ఞానందేహిమేత్వంమణింసీతాఽ
దదత్కపౌ ॥ ౧౨ ॥ ఉవాచమాంయథారామోనయేచ్ఛీఘ్రంతథాకురు । కాకా
క్షిపాతనకథాంప్రతియాహిహిశోకహ ॥ ౧౩ ॥ మణింకథాంగృహీత్వాహనూ
మాన్నేష్యతేపతిః । అథవాతేత్వరాకాచిత్పృష్ఠమారుహమేశుభే ॥ ౧౪ ॥ అద్య
త్వాందర్శయిష్యామిససుగ్రీవంచరాఘవమ్। సీతాఽబ్రవీద్ధనూమన్తంనయతాంమాం
హిరాఘవః ॥ ౧౫ ॥ హనూమాన్సదశగ్రీవదర్శనోపాయమాకరోత్ । వనంబభ
ఞ్జతత్పాలాన్హత్వాదన్తనఖాదిభిః ॥ ౧౬ ॥ హత్వాతుకిఙ్కరాన్సర్వాన్సప్తమ
న్త్రిసుతానపి । పుత్రమక్షంకుమారంచశక్రజిచ్చబబన్ధతమ్ ॥ ౧౭ ॥ నాగపాశేన
పిఙ్గాక్షందర్శయామాసరావణమ్ । ఉవాచరావణఃకస్త్వంమారుతిఃప్రాహరావ
ణమ్॥ ౧౮ ॥ రామదూతోరాఘవాయసీతాందేహిమరిష్యసి । రామబాణైర్హత
స్సార్ధంలఙ్కాస్థైరాక్షసైర్ధ్రువమ్ ॥ ౧౯ ॥ రావణోహన్తుముద్యుక్తోవిభీషణనివారి
తః। దీపయామాసలాఙ్గూలందీప్తపుచ్ఛస్సమారుతిః ॥ ౨౦ ॥ దగ్ధ్వాలఙ్కాంరాక్ష
సాంశ్చదృష్ట్వాసీతాంప్రణమ్యతామ్ । సముద్రపారమాగమ్యదృష్టాసీతేతిచాబ్రవీ
త్ ॥ ౨౧ ॥ అఙ్గదాదీనఙ్గదాద్యైఃపీత్వామధువనేమధు । జిత్వాదధిముఖాదీంశ్చదృ
ష్ట్వారామంచతేఽబ్రువన్ ॥ ౨౨ ॥ దృష్టాసీతేతిరామోఽపిహృష్టఃపప్రచ్ఛమారుతిమ్।
కథందృష్టాత్వయాసీతాకిమువాచచమాంప్రతి ॥ ౨౩ ॥ సీతాకథామృతేనైవసిఞ్చ

మాంకామవహిన్నగమ్। హనూమానబ్రవీద్రామంలఙ్ఘయిత్వాఽబ్ధిమాగతః ॥ ౨౪ ॥ సీతాందృష్ట్వాపురీందగ్ధ్వాసీతామణింగృహాణవై । హత్వాత్వంరావణంసీతాంప్రాప్స్యసేరామమాశుచ ॥ ౨౫ ॥ గృహీత్వాతంమణింరామోరురోదవిరహాతురః। మణిందృష్ట్వాజానకీమేదృష్ట్వాసీతాంనయస్వమామ్ ॥ ౨౬ ॥ తయావినానజీవామిసుగ్రీవాద్యైఃప్రబోధితః । సముద్రతీరంగతవాంస్తత్రరామంవిభీషణః ॥ ౨౭ ॥ గతస్తిరస్కృతోభ్రాత్రారావణేనదురాత్మనా । రామాయదేహిసీతాంత్వమిత్యుక్తేనాసహాయవాన్ ॥ ౨౮ ॥ రామోవిభీషణంమిత్రంలఙ్కైశ్వర్యేఽభ్యషేచయత్। సముద్రంప్రార్థయన్మార్గంయదానాయాత్తదాశరైః ॥ ౨౯ ॥ భేదయామాసరామంచఉవాచాబ్ధిస్సమాగతః । నళేనసేతుంబధ్వాబ్ధౌలఙ్కాంవ్రజగభీరకః॥ ౩౦ ॥ అహంత్వయాకృతఃపూర్వంరామోఽపినళసేతునా । కృతేనతరుశైలాద్యైర్గతఃపారంమహోదధేః ॥ ౩౧ ॥ వానరైస్ససువేలస్థస్సహలఙ్కాందదర్శవై॥౩౧౪॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయేఅగ్నివసిష్ఠసంవాదే శ్రీరామచరిత్రేసున్దరకాణ్డవర్ణనంనామనవమోధ్యాయః.

⟹ యుద్ధకాణ్డవర్ణనమ్. ⟸

నారదః ॥ రామోక్తశ్చాఙ్గదోగత్వారావణంప్రాహజానకీ । దీయతాంరాఘవాయాశుఅన్యథాత్వంమరిష్యసి ॥ ౧ ॥ రావణోహన్తుముద్యుక్తస్సఙ్గ్రామోద్ధతరాక్షసః । రామాయాహదశగ్రీవోయుద్ధమేకంతుమన్యతే ॥ ౨ ॥ రామోయుద్ధాయతచ్ఛ్రుత్వాలఙ్కాంసకపిరాయయౌ। వానరోహనుమాన్మైన్దోద్వివిదోజామ్బవాన్నలః ॥ ౩ ॥ నీలస్తారోఙ్గదోధూమ్రస్సుషేణఃకేసరీగయః । పనసోవినతోరమ్భశ్శరభఃక్రథనోబలీ ॥ ౪ ॥ గవాక్షోదధివక్త్రశ్చగవయోగన్ధమాదనః । ఏతేచాన్యేచసుగ్రీవఏతైరన్యైర్హ్యసఙ్ఖ్యకైః ॥ ౫ ॥ రక్షసాంవానరాణాంచయుద్ధంసఙ్కులమాబభౌ । రాక్షసావానరాన్జఘ్నుశ్శరశక్తిగదాదిభిః ॥ ౬ ॥ వానరారాక్షసాన్జఘ్నుర్నఖదన్తశిలాదిభిః। హస్త్యశ్వరథపాదాతంరాక్షసానాంబలంహతమ్ ॥ ౭ ॥ హనూమాన్గిరిశృఙ్గేణధూమ్రాక్షమవధీద్రిపుమ్ । అకమ్పనంప్రహస్తంచయుధ్యన్తంనీలఆవధీత్ ॥ ౮ ॥ ఇన్ద్రజిచ్ఛరబన్ధాచ్చవిముక్తౌరామలక్ష్మణౌ। తార్క్ష్యసన్దర్శనాద్బాణైర్జఘ్నతూరాక్షసంబలమ్ ॥ ౯ ॥ రామశ్శరైర్జర్జరితంరావణంచాకరోద్రణే। రావణఃకుమ్భకర్ణంచబోధయామాసదుఃఖితః ॥ ౧౦ ॥ కుమ్భకర్ణఃప్రబుద్ధోఽథపీత్వాఘటసహస్రకమ్ । మద్యస్యమహిషాదీనాంభక్షయిత్వాహరావణమ్ ॥ ౧౧ ॥ సీతాయాహరణంపాపంకృతంత్వంహిగురుర్యతః । అతోగచ్ఛామియుద్ధాయరామంహన్మిసవానరమ్ ॥ ౧౨ ॥ ఇత్యుక్త్వావానరాన్సర్వాన్కుమ్భకర్ణోమమర్దహ।

గృహీతస్తేనసుగ్రీవఃకర్ణనాసంచకర్తసః ॥ ౧౩ ॥ కర్ణనాసాపిహీనోఽసౌభక్షయా
మాసవానరాన్ । రామోఽథకుమ్భకర్ణస్యబాహూచిచ్ఛేదసాయకైః॥ ౧౪॥ తతః
పాదౌతతశ్ఛిత్వాశిరోభూమావ్యపాతయత్ । అథకుమ్భనికుమ్భశ్చమకరాక్షశ్చ
రాక్షసః ॥ ౧౫ ॥ మహోదరోమహాపార్శ్వోమత్తఉన్మత్తరాక్షసః । ప్రఘసో
భాసకర్ణశ్చవిరూపాక్షశ్చసంయుగే ॥ ౧౬॥ దేవాన్తకోనరాన్తశ్చత్రిశిరాశ్చాతికా
యకః। రామేణలక్ష్మణేనైతేవానరైస్సవిభీషణైః॥౧౭॥ యుద్ధ్యమానాస్తథాహ్యన్యే
రాక్షసాభువిపాతితాః। ఇన్ద్రజిన్మాయయాయుద్ధ్యన్రామాదీన్సన్బబన్ధహ॥౧౮॥
వరదత్తైర్నాగపాశైరోషధ్యాతౌవిశల్యకౌ । విశల్యయావ్రణౌకృత్వామారుత్యానీ
తపర్వతే ॥ ౧౯ ॥ హనూమాన్ధారయామాసతత్రాగంయత్రసంస్థితః । నికుమ్భిలా
యాంహోమాదికుర్వన్తంతంహిలక్ష్మణః ॥ ౨౦ ॥ శరైరిన్ద్రజితంవీరంయుద్ధేతం
త్వవ్యశాతయత్ । రావణశ్శోకసన్తప్తస్సీతాంహన్తుంసముద్యతః ॥ ౨౧ ॥ అవిన్ధ్య
వారితోరాజారథస్థస్సబలోయయౌ । ఇన్ద్రోక్తోమాతలీరామంరథస్థంప్రచకారత
మ్॥ ౨౨ ॥ రామరావణయోర్యుద్ధంరామరావణయోరివ । రావణోవానరాన్హ
న్తిమారుత్యాద్యాశ్చరావణమ్ ॥ ౨౩ ॥ రామశ్శస్త్రైస్తమస్త్రైశ్చవవర్షజలదో
యథా । తస్యధ్వజంసచిచ్ఛేదరథమశ్వాంశ్చసారథిమ్ ॥ ౨౪ ॥ ధనుర్బాహూఞ్ఛి
రాంస్యేవఉత్తిష్ఠన్తిశిరాంసిహి । పైతామహేనహృదయంభిత్వారామేణరావ
ణః॥ ౨౫ ॥ భూతలేపాతితస్సర్వైరాక్షసైరురుదుస్స్త్రియః। ఆశ్వాస్యతంచసం
స్కృత్యరామాజ్ఞప్తోవిభీషణః ॥ ౨౬ ॥ హనూమతానయద్రామస్సీతాంశుద్ధాంగృ
హీతవాన్ । రామోవహ్నౌప్రవిష్టాంతాంశుద్ధామిన్ద్రాదిభిస్స్తుతః॥ ౨౭ ॥ బ్రహ్మ
ణాదశరథేనస్త్వంవిష్ణూరాక్షసమర్దనః । ఇన్ద్రోర్చితోఽమృతవృష్ట్యాజీవయామా
సవానరాన్ ॥ ౨౮ ॥ రామేణపూజితాజగ్ముర్యుద్ధందృష్ట్వాదివంచతే । రామోవి
భీషణాయాదాల్లఙ్కామభ్యర్చ్యవానరాన్॥ ౨౯ ॥ ససీతఃపుష్పకేస్థిత్వాగతమా
ర్గేణవైగతః । దర్శయన్వనదుర్గాణిసీతాయైహృష్టమానసః ॥ ౩౦ ॥ భరద్వాజంన
మస్కృత్యనన్దిగ్రామంసమాగతః । భరతేననతశ్చాగాదయోధ్యాంతత్రసంస్థి
తః॥ ౩౧॥ వసిష్ఠాదీన్నమస్కృత్యకౌసల్యాంచైవకైకయీమ్ । సుమిత్రాంప్రాప్త
రాజ్యోఽథద్విజాదీన్సోఽభ్యపూజయత్ ॥ ౩౨ ॥ వాసుదేవంస్వమాత్మానమశ్వమే
ధైరథాయజత్ । సర్వదానానిసదదౌపాలయామాససప్రజాః ॥ ౩౩ ॥ పుత్రవద్ధ
ర్మకామాదీన్దుష్టనిగ్రహణేరతః। సర్వధర్మపరోలోకస్సర్వసస్యాచమేదినీ॥౩౪॥ నాకా
లమరణంచాసీద్రామేరాజ్యంప్రశాసతి॥ ౩౫॥ * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే శ్రీరామ
చరిత్రే యుద్ధకాణ్డవర్ణనంనామ దశమోధ్యాయః

ఉత్తరకాణ్డవర్ణనమ్

నారదః ॥ రాజ్యస్థం రాఘవం జగ్మురగస్త్యాద్యాస్సుపూజితాః । ధన్యస్త్వం విజయీ యస్మాదిన్ద్రజిద్వినిపాతితః॥ ౧॥ బ్రహ్మాత్మజః పులస్త్యోఽభూద్విశ్రవాస్తస్య నైకషీ । పుష్పోత్కటాభూత్ప్రథమా తత్పుత్రోఽభూద్ధనేశ్వరః ॥ ౨ ॥ నైకష్యాం రావణో జజ్ఞే వింశద్బాహుర్దశాననః। తపసా బ్రహ్మదత్తేన వరేణ జితదైవతః ॥ ౩ ॥ కుమ్భకర్ణస్సనిద్రోఽభూద్ధర్మిష్ఠోఽభూద్విభీషణః । స్వసా శూర్పణఖా తేషాం రావణాన్మేఘనాదకః॥౪॥ ఇన్ద్రం జిత్వేన్ద్రజిచ్చాభూద్రావణాదధికో బలీ । హతస్త్వయా లక్ష్మణేన దేవాదేః క్షేమమిచ్ఛతా॥౫॥ ఇత్యుక్త్వా తే గతా విప్రా అగస్త్యాద్యా నమస్కృతాః। దేవప్రార్థితరామోక్తశ్శత్రుఘ్నో లవణార్దనః ॥ ౬ ॥ అభూత్పురీ మధురా కాచిద్రామోక్తో భరతోఽవధీత్ । కోటిత్రయం చ శైలూషపుత్రాణాం నిశితైశ్శరైః॥౭॥ శైలూషం దుష్టగన్ధర్వం సిన్ధుతీరనివాసినమ్ । తక్షం చ పుష్కరం పుత్రం స్థాపయిత్వాథ దేశయోః॥౮॥ భరతోఽగాత్సశత్రుఘ్నో రాఘవం పూజయన్స్థితః । రామో దుష్టాన్నిహత్యాజౌ శిష్టాన్సమ్పాల్య మానవః ॥౯॥ పుత్రౌ కుశలవౌ జాతౌ వాల్మీకేరాశ్రమే వరౌ। లోకాపవాదాత్త్యక్తాయాం జ్ఞాతౌ సుచరితశ్రవాత్ ॥ ౧౦॥ రాజ్యేఽభిషిచ్య బ్రహ్మాహమస్మీతి ధ్యానతత్పరః। దశవర్షసహస్రాణి దశవర్షశతాని చ ॥ ౧౧ ॥ రాజ్యం కృత్వా క్రతూన్కృత్వా స్వర్గం దేవార్చితో యయౌ । సపౌరస్సానుజస్సీతాపుత్రో జనపదాన్వితః॥౧౨॥ అగ్నిః॥ వాల్మీకిర్నారదాచ్ఛ్రుత్వా రామాయణమకారయత్ । సవిస్తరం యదేతచ్చ శృణుయాత్స దివం వ్రజేత్ ॥౧౩॥ * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే శ్రీరామచరిత్రే ఉత్తరకాణ్డవర్ణనం నామ ఏకాదశోఽధ్యాయః.

శ్రీకృష్ణావతారచరిత్రమ్

అగ్నిః ॥ హరివంశం ప్రవక్ష్యామి విష్ణునాభ్యమ్బుజాదజః । బ్రహ్మణోఽత్రిస్తతస్సోమస్సోమాజ్జాతః పురూరవాః ॥ ౧ ॥ తస్మాదాయురభూత్తస్మాన్నహుషోఽతో యయాతికః । యదుం చ తుర్వసుం తస్మాద్దేవయానీ వ్యజాయత॥౨॥ ద్రుహ్యుం చానుం చ పూరుం చ శర్మిష్ఠా వార్షపర్వణీ । యదోః కులే యాదవాశ్చ వసుదేవస్తదుత్తమః॥౩॥ భువో భారావతారార్థం దేవక్యాం వసుదేవతః। హిరణ్యకశిపోః పుత్రాః షడ్గర్భా యోగనిద్రయా ॥ ౪ ॥ విష్ణుప్రయుక్తయా నీతా దేవకీజఠరం పురా । అభూచ్చ సప్తమో గర్భో దేవక్యా జఠరాచ్చ్యుతః ॥ ౫ ॥ సఙ్క్రామితోఽభూద్రోహిణ్యాం రౌహిణేయస్తతో హరిః । కృష్ణాష్టమ్యాం చ నభసి అర్ధరాత్రే చతుర్భుజః ॥ ౬ ॥ దేవక్యా వసుదేవేన స్తుతో బాలో ద్విబాహుకః। వసుదేవః కంసభయాద్యశోదాశయనేఽనయత్ ॥౭॥

యశోదాబాలికాంగృహ్య దేవకీశయనేఽనయత్ । కంసోబాలధ్వనింశ్రుత్వా తాంచి
క్షేపశిలాతలే ॥ ౮ ॥ వారితోఽపిసదేవక్యామృత్యుర్గర్భోఽష్టమోమమ । శ్రుత్వాఽశ
రీరిణీంవాచంమత్వాగర్భాస్తుమారితాః ॥ ౯॥ సమర్పితాస్తుదేవక్యావివాహసమయే
రితాః । సాక్షిప్తాబాలికాకంసమాకాశస్థాబ్రవీదిదమ్ ॥ ౧౦ ॥ కింమయాక్షిప్తయా
కంసజాతోయస్త్వాంవధిష్యతి । సర్వస్వభూతోదేవానాంభూభారహరణాయ
సః॥౧౧॥ ఇత్యుక్త్వాసాచశుమ్భాదీన్హత్వేన్ద్రేణచసంస్తుతా । ఆర్యాదుర్గావేదగ
ర్భాఅమ్బికాభద్రకాళ్యపి ॥ ౧౨ ॥ భద్రాక్షేమ్యాక్షేమకారీనైకబాహుర్నమా
మితామ్ । త్రిసన్ధ్యంయఃపఠేన్నామసర్వాన్కామానవాప్నుయాత్ ॥ ౧౩ ॥
కంసోఽపిపూతనాదీంశ్చప్రేషయద్బాలనాశనే । యశోదాపతినన్దాయవసుదేవేనచా
ర్పితౌ ॥ ౧౪ ॥ రక్షణాయచకంసాదేర్భీతేనైవహిగోకులే । రామకృష్ణౌచేరతుస్తౌ
గోభిర్గోపాలకైస్సహ ॥ ౧౫॥ సర్వస్యజగతఃపాలౌగోపాలౌతౌబభూవతుః। కృష్ణ
శ్చోలూఖలేబద్ధోదామ్నావ్యగ్రయశోదయా ॥ ౧౬ ॥ యమళార్జునమధ్యేఽగాద్భ
గ్నౌచయమళార్జునౌ । పరివృత్తశ్చశకటఃపాదక్షేపాత్ స్తనార్థినా॥ ౧౭॥ పూత
నా స్తనపానేనసాహతాహన్తుముద్యతా । బృన్దావనగతఃకృష్ణఃకాళియంయమునా
హ్రదాత్ ॥ ౧౮ ॥ జిత్వానిస్సార్యచాబ్ధిస్థంచకారబలసంస్తుతః । క్షేమంతాళవ
నంచక్రేహత్వాధేనుకగర్దభమ్ ॥ ౧౯ ॥ అరిష్టవృషభంహత్వాకేశినంహయరూపి
ణమ్ । శక్రోత్సవంపరిత్యజ్యకారితోగోత్రయజ్ఞకః ॥ ౨౦ ॥ పర్వతంధారయిత్వా
చశక్రాద్వృష్టిర్నివారితా।నమస్కృతోమహేన్ద్రేణగోవిన్దోఽథార్జునోఽర్పితః॥౨౧॥
ఇన్ద్రోత్సవస్తుతుష్టేనభూయఃకృష్ణేనకారితః । రథస్థోమథురాంచాగాత్కంసోక్తా
క్రూరసంస్తుతః ॥ ౨౨ ॥ గోపీభిరనురక్తాభిఃక్రీడితాభిర్నిరీక్షితః । రజకంచాప్రయ
చ్ఛన్తంహత్వావస్త్రాణిచాగ్రహీత్ ॥ ౨౩ ॥ సహరామేణమాలాభృన్మాలాకారే
వరందదౌ । దత్తానులేపనాంకుబ్జామృజుంచక్రేఽహనద్గజమ్॥ ౨౪॥మత్తంకువలయా
పీడంద్వారిరఙ్గంప్రవిశ్యచ । కంసాదీనాంపశ్యతాంచమఞ్చస్థానాంనియుద్ధకమ్॥౨౫॥
చక్రేచాణూరమల్లేనముష్టికేనబలోఽకరోత్ । చాణూరముష్టికౌతాభ్యాంహతౌ
మల్లౌతథాపరే ॥ ౨౬ ॥ మథురాధిపతింకంసంహత్వాతత్పితరంహరిః । చక్రేయా
దవరాజానమస్తిప్రాప్తీచకంసగే ॥ ౨౭ ॥ జరాసన్ధస్యతేపుత్ర్యౌజరాసన్ధస్తదీరి
తః। చక్రేసమథురారోధంయాదవైర్యుయుధేశరైః ॥ ౨౮ ॥ రామకృష్ణౌచమథు
రాంత్యక్త్వాగోమన్తమాగతౌ।జరాసన్ధంవిజిత్యాజౌపౌణ్డ్రకంవాసుదేవకమ్॥౨౯॥
పురీంచద్వారకాంకృత్వాన్యవసద్యాదవైర్వృతః । భౌమంతునరకంహత్వాతేనానీ
తాశ్చకన్యకాః ॥ ౩౦ ॥ దేవగన్ధర్వయక్షాణాంతాఉవాహజనార్దనః । షోడశస్త్రీ
సహస్రాణిరుక్మిణ్యాద్యాస్తథాష్టచ ॥ ౩౧ ॥ సత్యభామాసమాయుక్తోగరుడేనర
కార్దనః । మణిశైలంసరత్నంచఇన్ద్రంజిత్వాహరిర్దివి ॥ ౩౨ ॥ పారిజాతంసమా

నీయసత్యభామాగృహేఽకరోత్ । సాన్దీపనేశ్చశస్త్రాస్త్రంజ్ఞాత్వాతద్బాలకందదౌ॥ ౩౩ ॥ జిత్వాపఞ్చజనందైత్యంయమేనచసుపూజితః । అవధీత్కాలయవనంముచుకున్దేనపూజితః ॥ ౩౪ ॥ వసుదేవందేవకీంచభక్తవిప్రాంశ్చసోఽర్చయత్ । రేవత్యాంబలభద్రాచ్చజజ్ఞాతేనిశఠోల్ముకౌ ॥ ౩౫ ॥ కృష్ణాత్సామ్బోజామ్బవత్యామన్యాస్వన్యేఽభవన్సుతాః । ప్రద్యుమ్నోఽభూచ్చరుక్మిణ్యాంషష్ఠేఽహ్నిసహృతోబలాత్ ॥ ౩౬ ॥ శమ్బరేణామ్బుధౌక్షిప్తోమత్స్యోజగ్రాహధీవరః । తంమత్స్యంశమ్బరాయాదాన్మాయావత్యైచశమ్బరః ॥ ౩౭ ॥ మాయావతీమత్స్యమధ్యేదృష్ట్వాస్వంపతిమాదరాత్ । పుపోషసాతంచోవాచరతిస్తేఽహంపతిర్మమ ॥ ౩౮ ॥ కామస్త్వంశమ్భునానఙ్గఃకృతోఽహంశమ్బరేణచ । హృతానతస్యపత్నీత్వంమాయాజ్ఞశ్శమ్బరంజహి ॥ ౩౯ ॥ తచ్ఛ్రుత్వాశమ్బరంహత్వాప్రద్యుమ్నస్సహభార్యయా । మాయావత్యాయయౌకృష్ణంకృష్ణోహృష్టోఽథరుక్మిణీ ॥ ౪౦ ॥ ప్రద్యుమ్నాదనిరుద్ధోభూదుషాపతిరుదారధీః । బాణోబలిసుతస్తస్యసుతోషాశోణితంపురమ్ ॥ ౪౧ ॥ తపసాశివపుత్రోఽభూన్మాయూరధ్వజపాతితః । యుద్ధంప్రాప్స్యసిబాణత్వంబాణంతుష్టశ్శివోఽబ్రవీత్ ॥ ౪౨ ॥ శివేనక్రీడతీంగౌరీందృష్ట్వోషాసస్పృహాపతౌ । తామాహగౌరీభర్తాతేనిశిసుప్తేతిదర్శనాత్ ॥ ౪౩ ॥ వైశాఖమాసద్వాదశ్యాంపుంసోభర్తాభవిష్యతి । గౌర్యుక్తాహర్షితాచోషాగృహేసుప్తాదదర్శతమ్ ॥ ౪౪ ॥ ఆత్మనాసఙ్గతంజ్ఞాత్వాతత్సఖ్యాచిత్రలేఖయా । లిఖితాద్వైచిత్రపటాదనిరుద్ధంసమానయత్ ॥ ౪౫ ॥ కృష్ణపౌత్రంద్వారకాతోదుహితాబాణమన్త్రిణః । కుమ్భాణ్డస్యానిరుద్ధోగాద్రరామహ్యుషయాసహ ॥ ౪౬ ॥ బాణధ్వజస్యసమ్పాతైరక్షిభిస్సనివేదితః । అనిరుద్ధస్యబాణేనయుద్ధమాసీత్సుదారుణమ్ ॥ ౪౭ ॥ శ్రుత్వాతునారదాత్కృష్ణఃప్రద్యుమ్నబలభద్రవాన్ । గరుడస్థోథజిత్వాగ్నీన్జ్వరంమాహేశ్వరంతథా ॥ ౪౮ ॥ హరిశఙ్కరయోర్యుద్ధంబభూవాథశరాశరి । నన్దివినాయకస్కన్దముఖాస్తార్క్ష్యాదిభిర్జితాః ॥ ౪౯ ॥ జృమ్భితేశఙ్కరేనష్టేజృమ్భణాస్త్రేణవిష్ణునా । ఛిన్నంసహస్రంబాహూనాంరుద్రేణాభయమర్థితమ్ ॥ ౫౦ ॥ విష్ణునాజీవితోబాణోద్విబాహుఃప్రాబ్రవీచ్ఛివమ్ । త్వయాయదభయందత్తంబాణస్యాస్యమయాచతత్ ॥ ౫౧ ॥ ఆవయోర్నాస్తిభేదోవైభేదీనరకమాప్నుయాత్ । శివాద్యైఃపూజితోవిష్ణుస్సోనిరుద్ధఉషాదియుక్ ॥ ౫౨ ॥ ద్వారకాంతుగతోరేమేఉగ్రసేనాదియాదవైః । అనిరుద్ధాత్మజోవజ్రోమార్కణ్డేయాత్తుసర్వవిత్ ॥ ౫౩ ॥ బలభద్రఃప్రలమ్బఘ్నోయమునాకర్షణోఽభవత్ । ద్వివిదస్యకపేర్భేత్తాకౌరవోన్మాదనాశనః ॥ ౫౪ ॥ హరీరేమేనేకమూర్తీరుక్మిణ్యాదిభిరీశ్వరః । పుత్రానుత్పాదయామాసత్వసఙ్ఖ్యాతాన్సయాదవాన్ ॥ ౫౫ ॥ హరివంశంపఠేద్యస్సప్రాప్తకామోహరింవ్రజేత్ ॥ ౫౬ ॥

* * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయేఅగ్నివసిష్ఠసంవాదే శ్రీకృష్ణావతారవర్ణనాదికథనంనామ ద్వాదశోఽధ్యాయః

॥ కురుపాణ్డవోత్పత్త్యాదికథనంతచ్చరిత్రంచ. ॥

అగ్నిః ॥ భారతంసమ్ప్రవక్ష్యామికృష్ణమాహాత్మ్యలక్షణమ్ । భూభారమ
హరద్విష్ణుర్నిమిత్తీకృత్యపాణ్డవాన్ ॥ ౧ ॥ విష్ణునాభ్యబ్జజోబ్రహ్మాబ్రహ్మపుత్రోఽ
త్రిరత్రితః । సోమస్సోమాద్బుధస్తస్మాదైళఆసీత్పురూరవాః॥ ౨॥ తస్మాదాయుస్తతో
రాజానహుషోఽతోయయాతికః । తతఃపురుస్తస్యవంశేభరతోఽథనృపఃకురుః॥ ౩॥
తద్వంశేశాన్తనుస్తస్మాద్భీష్మోగఙ్గాసుతోఽనుజౌ । చిత్రాఙ్గదోవిచిత్రశ్చసత్యవత్యాం
చశాన్తనోః॥ ౪ ॥ స్వర్గంగతేశాన్తనౌచభీష్మోభార్యావివర్జితః । అపాలయద్భ్రా
తృరాజ్యంబాలశ్చిత్రాఙ్గదోహతః ॥ ౫ ॥ చిత్రాఙ్గదేనద్వేకన్యేకాశిరాజస్యచామ్బి
కా। అమ్బాలికాచభీష్మేణఆనీతేవిజితారిణా ॥ ౬ ॥ భార్యేవిచిత్రవీర్యస్యయక్ష్మణా
సదివంగతః । సత్యవత్యాహ్యనుమతాదమ్బికాయాంనృపోఽభవత్ ॥౭॥ ధృతరాష్ట్రోఽ
మ్బాలికాయాంపాణ్డుశ్చవ్యాసతస్సుతః । గాన్ధార్యాంధృతరాష్ట్రాచ్చదుర్యోధనము
ఖంశతమ్ ॥ ౮ ॥ శతశృఙ్గాశ్రమపదేభార్యాయోగాద్యతోఽప్యభూః । ఋషిశాపా
త్తతోధర్మాత్కున్త్యాంపాణ్డోర్యుధిష్ఠిరః ॥ ౯ ॥ వాతాద్భీమోఽర్జునశ్చేన్ద్రాన్మా
ద్ర్యామశ్వికుమారతః । నకులస్సహదేవశ్చపాణ్డుర్మాద్రీయుతోమృతః॥ ౧౦ ॥ కర్ణః
కున్త్యాంహికన్యాయాంజాతోదుర్యోధనాశ్రితః। కురుపాణ్డవయోర్వైరందైవయో
గాద్బభూవహ ॥ ౧౧ ॥ దుర్యోధనోజతుగృహేపాణ్డవానదహత్కుధీః । దగ్ధాగా
రాద్వినిష్క్రాన్తామాతృయుక్తాస్తుపాణ్డవాః ॥ ౧౨ ॥ తతస్త్వేకచక్రాయాంబ్రాహ్మ
ణస్యనివేశనే । మునివేషాస్స్థితాస్సర్వేనిహత్యబకరాక్షసమ్ ॥ ౧౩ ॥ యయుఃపా
ఞ్చాలవిషయంద్రౌపద్యాస్తేస్వయంవరే । సమ్ప్రాప్తాబాహువేధేనద్రౌపదీపఞ్చ
పాణ్డవైః ॥ ౧౪ ॥ అర్ధరాజ్యంతతఃప్రాప్తాజ్ఞాతాదుర్యోధనాదిభిః । గాణ్డీవంచధ
నుర్దివ్యంపావకాద్రథముత్తమమ్ ॥ ౧౫ ॥ సారథించార్జునస్సఙ్ఖ్యేకృష్ణమక్షయ్యసా
యకాన్ । బ్రహ్మాస్త్రాదీంస్తథాద్రోణాత్సర్వేశస్త్రవిశారదాః ॥ ౧౬ ॥ కృష్ణేన
సోఽర్జునోవహ్నింఖాణ్డవేసమతర్పయత్ । ఇన్ద్రవృష్టింవారయంశ్చశరవర్షేణపా
ణ్డవః ॥ ౧౭ ॥ జితాదిశఃపాణ్డవైశ్చరాజ్యంచక్రేయుధిష్ఠిరః । బహుస్వర్ణంరాజ
సూయంనసేహేతంసుయోధనః ॥ ౧౮ ॥ భ్రాత్రాదుశ్శాసనేనోక్తఃకర్ణేనప్రాప్త
భూతినా । ద్యూతకార్యేశకునినాద్యూతేనసయుధిష్ఠిరమ్ ॥ ౧౯ ॥ అజయత్తస్యరా
జ్యంచసభాస్థోమాయయాహసన్ । జితోయుధిష్ఠిరోభ్రాతృయుక్తశ్చారణ్యకం
యయౌ ॥ ౨౦ ॥ వనేద్వాదశవర్షాణిప్రతిజ్ఞాతానిసోఽనయత్ । అష్టాశీతిసహస్రా
ణిభోజయన్ప్రాగ్వద్ద్విజాన్॥ ౨౧ ॥ సధౌమ్యోద్రౌపదీషష్ఠస్తతఃప్రాయాద్విరా
టకమ్ । కఙ్కోద్విజోహ్యవిజ్ఞాతోరాజాభీమోథసూపకృత్ ॥ ౨౨॥ బృహన్నలా
ర్జునోభార్యాసైరన్ధ్రీయమౌతథా । అన్యనామ్నాభీమసేనఃకీచకంచావధీన్ని
శి ॥ ౨౩ ॥ ద్రౌపదీంహర్తుకామంతమర్జునశ్చాజయత్కురూన్ । కుర్వతోగోగ్రహా

దీంశ్చ తైర్జ్ఞాతాః పాణ్డవా అథ ॥ ౨౪ ॥ సుభద్రా కృష్ణభగినీ అర్జునాత్సమజీజనత్ అభిమన్యుం దదౌ తస్మై విరాటశ్చోత్తరాం సుతామ్ ॥ ౨౫ ॥ సప్తాక్షౌహిణీశ ఆసీద్ధర్మరాజో రణాయ సః । కృష్ణో దూతోऽబ్రవీద్గత్వా దుర్యోధనమమర్షణమ్ ॥ ౨౬ ॥ ఏకాదశాక్షౌహిణీశం నృపం దుర్యోధనం తదా । యుధిష్ఠిరాయార్ధరాజ్యం దేహి గ్రామాంశ్చ పఞ్చ వా ॥ ౨౭ ॥ యుధ్యస్వ వా వచః శ్రుత్వా కృష్ణమాహ సుయోధనః । భూసూచ్యగ్రం న దాస్యామి యోత్స్యే సఙ్గ్రహణోద్యతః ॥ ౨౮ ॥ విశ్వరూపం దర్శయిత్వా అధృష్యం విదురార్చితః । ప్రాగాద్యుధిష్ఠిరం ప్రాహ యోధయైనం సుయోధనమ్ ॥ ౨౯ ॥

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే శ్రీమహాభారతే
ఆదిపర్వాదివర్ణనం నామ త్రయోదశోऽధ్యాయః.

॥ కురుపాణ్డవసఙ్గ్రామకథనమ్ ॥

అగ్నిః ॥ యౌధిష్ఠిరీ దౌర్యోధనీ కురుక్షేత్రం యయౌ చమూః । భీష్మద్రోణాదికాన్దృష్ట్వా నాయుధ్యత గురూనితి ॥ ౧ ॥ పార్థం హ్యువాచ భగవాన్నశోచ్యా భీష్మముఖ్యకాః । శరీరాణి వినాశీని న శరీరీ వినశ్యతి ॥ ౨ ॥ అయమాత్మా పరం బ్రహ్మ అహం బ్రహ్మాస్మి విద్ధి తమ్ । సిద్ధ్యసిద్ధ్యోః సమో యోగీ రాజధర్మం ప్రపాలయ ॥ ౩ ॥ కృష్ణోక్తోऽథార్జునోऽయుధ్యద్రథస్థో వాద్యశబ్దవాన్ । భీష్మః సేనాపతిరభూదాదౌ దౌర్యోధనే బలే ॥ ౪ ॥ పాణ్డవానాం శిఖణ్డీ చ తయోర్యుద్ధం బభూవ హ । ధార్తరాష్ట్రైః పాణ్డవాంశ్చ జఘ్నుర్యుద్ధే సభీష్మకాః ॥ ౫ ॥ ధార్తరాష్ట్రాఞ్ఛిఖణ్డ్యాద్యాః పాణ్డవా జఘ్నురాహవే । దేవాసురసమం యుద్ధం కురుపాణ్డవసేనయోః ॥ ౬ ॥ బభూవ స్వఃస్థదేవానాం పశ్యతాం ప్రీతివర్ధనమ్ । భీష్మోऽస్త్రైః పాణ్డవం సైన్యం దశాహోభిర్న్యపాతయత్ ॥ ౭ ॥ దశమేऽహ్న్యర్జునో బాణైర్భీష్మం వీరం వవర్ష హ । శిఖణ్డీ ద్రుపదోక్తోऽస్త్రైర్వవర్ష జలదో యథా ॥ ౮ ॥ హస్త్యశ్వరథపాదాతమన్యోన్యాస్త్రనిపాతితమ్ । భీష్మః స్వచ్ఛన్దమృత్యుశ్చ యుద్ధమార్గం ప్రదర్శ్య చ ॥ ౯ ॥ వసూక్తో వసులోకాయ శరశయ్యాగతః స్థితః । ఉత్తరాయణమీక్షంశ్చ ధ్యాయన్విష్ణుం స్తువన్స్థితః ॥ ౧౦ ॥ దుర్యోధనే తు శోకార్తే ద్రోణః సేనాపతిస్త్వభూత్ । పాణ్డవే హర్షితే సైన్యే ధృష్టద్యుమ్నశ్చ భూపతిః ॥ ౧౧ ॥ తయోర్యుద్ధం బభూవోగ్రం యమరాష్ట్రవివర్ధనమ్ । విరాటద్రుపదాద్యాశ్చ నిమగ్నా ద్రోణసాగరే ॥ ౧౨ ॥ దౌర్యోధనీ మహాసేనా హస్త్యశ్వరథపత్తినీ । ధృష్టద్యుమ్నాధిపతితా ద్రోణః కాల ఇవాబభౌ ॥ ౧౩ ॥ హతోऽశ్వత్థామా చేత్యుక్తే ద్రోణః శస్త్రాణి చాత్యజత్ । ధృష్టద్యుమ్నశరాక్రాన్తః పతితః స మహీతలే ॥ ౧౪ ॥ పఞ్చమేऽహని దుర్ధర్షః సర్వక్షత్రం ప్రమథ్య చ । దుర్యోధనే తు శోకార్తే కర్ణః సేనాపతిస్త్వ

భూత్ ॥ ౧౫ ॥ అర్జునః పాణ్డవానాం చ తయోర్యుద్ధం బభూవ హ । శస్త్రాశస్త్రి మహారౌద్రం దేవాసురరణోపమమ్ ॥ ౧౬ ॥ కర్ణార్జునాఖ్యే సఙ్గ్రామే కర్ణో ఽరీనవధీచ్ఛరైః । ద్వితీయే ఽహని కర్ణస్తు అర్జునేన నిపాతితః ॥ ౧౭ ॥ శల్యో దినార్ధం యుయుధే హ్యవధీత్తం యుధిష్ఠిరః । యుయుధే భీమసేనేన హతసైన్యః సుయోధనః ॥ ౧౮ ॥ బహూన్ హత్వా నరాదీంశ్చ భీమసేనమథాబ్రవీత్ । గదయా ప్రహరంతం తు భీమస్తం తు వ్యపాతయత్ ॥ ౧౯ ॥ గదయాన్యానుజాంస్తస్య తస్మిన్నష్టాదశే ఽహని । రాత్రౌ సుప్తం చ బలం పాణ్డవానాం న్యపాతయత్ ॥ ౨౦ ॥ అక్షౌహిణీప్రమాణం తు అశ్వత్థామా మహాబలః । ద్రౌపదేయాంస్తు పాఞ్చాలాన్ ధృష్టద్యుమ్నం చ సో ఽవధీత్ ॥ ౨౧ ॥ పుత్రహీనాం ద్రౌపదీం తాం రుదన్తీమర్జునస్తతః । శిరోమణిం తు జగ్రాహ ఐషికాస్త్రేణ తస్య చ ॥ ౨౨ ॥ అశ్వత్థామాస్త్రనిర్దగ్ధం జీవయామాస వై హరిః । ఉత్తరాయాస్తతో గర్భం స పరీక్షిదభూన్నృపః ॥ ౨౩ ॥ కృతవర్మా కృపో ద్రౌణిస్త్రయో ముక్తాస్తతో రణాత్ । పాణ్డవాః సాత్యకిః కృష్ణః సప్త ముక్తా న చాపరే ॥ ౨౪ ॥ స్త్రియశ్చార్తాః సమాశ్వాస్య భీమాద్యైః స యుధిష్ఠిరః । సంస్కృత్య ప్రహతాన్ వీరాన్ దత్తోదకధనాదికః ॥ ౨౫ ॥ భీష్మాచ్ఛాన్తనవాచ్ఛ్రుత్వా ధర్మాన్ సర్వాంశ్చ శాన్తిదాన్ । రాజధర్మాన్ మోక్షధర్మాన్ దానధర్మాన్ నృపో ఽభవత్ ॥ ౨౬ ॥ అశ్వమేధే దదౌ దానం బ్రాహ్మణేభ్యో ఽరిమర్దనః । శ్రుత్వార్జునాన్మౌసలేయం యాదవానాం చ సంక్షయమ్ ॥ ౨౭ ॥ రాజ్యే పరీక్షితం స్థాప్య సానుజః స్వర్గమాప్తవాన్ ॥ ౨౮ ॥ * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే శ్రీమహాభారతే
కురుపాణ్డవసఙ్గ్రామకథనం నామ చతుర్దశో ఽధ్యాయః.

॥ పాణ్డవచరిత్రమ్. ॥

అగ్నిః ॥ యుధిష్ఠిరే తు రాజ్యస్థే ఆశ్రమాదాశ్రమాన్తరమ్ । ధృతరాష్ట్రో వనమగాద్గాన్ధారీ చ పృథా ద్విజ ॥ ౧ ॥ విదురస్త్వగ్నినా దగ్ధో వనజేన దివం గతః । ఏవం విష్ణుర్భువో భారమహరద్దానవాదికమ్ ॥ ౨ ॥ ధర్మాయాధర్మనాశాయ నిమిత్తీకృత్య పాణ్డవాన్ । స విప్రశాపవ్యాజేన ముసలేనాహరత్కులమ్ ॥ ౩ ॥ యాదవానాం భారకరం వజ్రం రాజ్యే ఽభ్యషేచయత్ । దేవాదేశాత్ప్రభాసే స దేహం త్యక్త్వా స్వయం హరిః ॥ ౪ ॥ ఇన్ద్రలోకే బ్రహ్మలోకే పూజ్యతే స్వర్గవాసిభిః । బలభద్రో ఽనన్తమూర్తిః పాతాళస్వర్గమీయివాన్ ॥ ౫ ॥ అవినాశీ హరిర్దేవో ధ్యానిభిర్ధ్యేయ ఏవ సః । వినా తం ద్వారకాస్థానం ప్లావయామాస సాగరః ॥ ౬ ॥ సంస్కృత్య యాదవాన్ పార్థో దత్తోదకధనాదికః । స్త్రియో ఽష్టావక్రశాపేన భార్యా విష్ణోశ్చ యాః స్థితాః ॥ ౭ ॥ పునస్తచ్ఛాపతో నీతా గోపాలైర్లగుడాయుధైః । అర్జునం హీనం తిరస్కృత్య పార్థః శోకం

చకారహ ॥ ౮ ॥ వ్యాసేనాశ్వాసితో మేనే బలం మే కృష్ణసన్నిధౌ । హస్తినాపుర
మాగత్య పార్థస్సర్వం న్యవేదయత్ ॥ ౯ ॥ యుధిష్ఠిరాయ సభ్రాత్రే పాలకాయ నృ
ణాం తదా । తద్ధనుస్తాని చాస్త్రాణి స రథస్తే చ వాజినః ॥ ౧౦ ॥ వినా కృష్ణేన తన్నష్టం
దానం చాశ్రోత్రియే యథా । తచ్ఛ్రుత్వా ధర్మరాజస్తు రాజ్యే స్థాప్య పరీక్షితమ్ ॥ ౧౧ ॥
ప్రస్థానం ప్రస్థితో ధీమాన్ ద్రౌపద్యా భ్రాతృభిస్సహ । సంసారానిత్యతాం జ్ఞాత్వా జప
న్నష్టశతం హరేః ॥ ౧౨ ॥ మహాపథే తు పతితా ద్రౌపదీ సహదేవకః । నకులః ఫాల్గునో
భీమో రాజా శోకపరాయణః ॥ ౧౩ ॥ ఇన్ద్రానీతరథారూఢస్సానుజస్స్వర్గమాప్త
వాన్ । దృష్ట్వా దుర్యోధనాదీంశ్చ వాసుదేవం చ హర్షితః ॥ ౧౪ ॥ ఏతత్తే భారతం
ప్రోక్తం యః పఠేత్స దివం వ్రజేత్ ॥ ౧౫ ॥ * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే శ్రీమహాభారతే
పాణ్డవచరిత్రం నామ పఞ్చదశోధ్యాయః.

బుద్ధాద్యవతారచరిత్రమ్.

అగ్నిః ॥ వక్ష్యే బుద్ధావతారం చ పఠతశ్శృణ్వతోఽర్థదమ్ । పురా దైవాసురే
యుద్ధే దైత్యైర్దేవాః పరాజితాః ॥ ౧ ॥ రక్ష రక్షేతి శరణం వదన్తో జగ్మురీశ్వరమ్ ।
మాయామోహస్వరూపోఽసౌ శుద్ధోదనసుతోఽభవత్ ॥ ౨ ॥ మోహయామాస
దైత్యాంస్తాంస్త్యాజితా వేదధర్మకమ్ । తే చ బౌద్ధా బభూవుర్హి తేభ్యోఽన్యే వేదవర్జి
తాః ॥ ౩ ॥ ఆర్హతస్సోఽభవత్పశ్చాదార్హతానకరోత్పరాన్ । ఏవం పాషణ్డినో
జాతా వేదధర్మాదివర్జితాః ॥ ౪ ॥ నరకార్హం కర్మ చక్రుర్గ్రహీష్యన్త్యధమాద
పి । సర్వే కలియుగాన్తే తు భవిష్యన్తి చ సఙ్కరాః ॥ ౫ ॥ దస్యవశ్శీలహీనాశ్చ వేదో
వాజసనేయకః । దశ పఞ్చ చ శాఖా వై ప్రమాణేన భవిష్యతి ॥ ౬ ॥ ధర్మకఞ్చుకసంవీ
తా అధర్మరుచయస్తథా । మానుషాన్భక్షయిష్యన్తి మ్లేచ్ఛాః పార్థివరూపిణః ॥ ౭ ॥
కల్కీ విష్ణుయశఃపుత్రో యాజ్ఞవల్క్యపురోహితః । ఉత్సాదయిష్యతి మ్లేచ్ఛాన్గృహీ
తాస్త్రః కృతాయుధః ॥ ౮ ॥ స్థాపయిష్యతి మర్యాదాం చాతుర్వర్ణ్యే యథోచితామ్ ।
ఆశ్రమేషు చ సర్వేషు ప్రజాస్సద్ధర్మవర్త్మని ॥ ౯ ॥ కల్కిరూపం పరిత్యజ్య హరిస్స్వర్గం గమి
ష్యతి । తతః కృతయుగం నామ పురావత్సంభవిష్యతి ॥ ౧౦ ॥ వర్ణాశ్రమాశ్చ ధర్మేషు స్వే
షు స్థాస్యన్తి సత్తమ । ఏవం సర్వేషు కల్పేషు సర్వమన్వన్తరేషు చ ॥ ౧౧ ॥ అవతారా
అసఙ్ఖ్యాతా అతీతానాగతాదయః । విష్ణోర్దశావతారాఖ్యాన్యః పఠేచ్ఛృణుయాన్న
రః ॥ ౧౨ ॥ సోఽవాప్తకామో విమలస్సకులస్స్వర్గమాప్నుయాత్ । ధర్మాధర్మవ్యవస్థా
నమేవం వై కురుతే హరిః ॥ ౧౩ ॥ అవతీర్ణశ్చ స గతస్స్వర్గాదేః కారణం హరిః ॥ ౧౩౫ ॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే బుద్ధకల్క్య
వతారకథనం నామ షోడశోధ్యాయః.

జగత్సృష్టివివరణమ్.

అగ్నిః ॥ జగత్సర్గాదికాం క్రీడాం విష్ణోర్వక్ష్యే౽ధునా శృణు । స్వర్గాదికృత్స సర్గాదిస్సృష్ట్యాదిస్సగుణో౽గుణః ॥ ౧ ॥ బ్రహ్మావ్యక్తం సదాగ్రే౽భూన్ఖం రాత్రిదినాదికమ్ । ప్రకృతిం పురుషం విష్ణుః ప్రవిశ్యాక్షోభయత్తతః ॥ ౨ ॥ సర్గకాలే మహత్తత్త్వమహఙ్కారస్తతో౽భవత్ । వైకారికస్తైజసశ్చ భూతాదిశ్చైవ తామసః ॥ ౩ ॥ అహఙ్కారాచ్ఛబ్దమాత్రమాకాశమభవత్తతః । స్పర్శమాత్రో౽నిలస్తస్మాద్రూపమాత్రో౽నలస్తతః ॥ ౪ ॥ రసమాత్రా ఆప ఇతో గన్ధమాత్రా మహీ స్మృతా । అహఙ్కారాత్తామసాత్తు తైజసానీన్ద్రియాణి చ ॥ ౫ ॥ వైకారికా దశ దేవా మన ఏకాదశేన్ద్రియమ్ । తతస్స్వయమ్భూర్భగవాన్సిసృక్షుర్వివిధాః ప్రజాః ॥ ౬ ॥ అప ఏవ ససర్జాదౌ తాసు వీర్యమవాసృజత్ । ఆపో నారా ఇతి ప్రోక్తా ఆపో వై నరసూనవః ॥ ౭ ॥ అయనం తస్య తాః పూర్వం తేన నారాయణస్స్మృతః । హిరణ్యవర్ణమభవత్తదణ్డముదకేశయమ్ ॥ ౮ ॥ తస్మిన్జజ్ఞే స్వయం బ్రహ్మా స్వయమ్భూరితి నశ్శ్రుతమ్ । హిరణ్యగర్భో భగవానుషిత్వా పరివత్సరమ్ ॥ ౯ ॥ తదణ్డమకరోద్ద్వైధం దివం భువమథాపి చ । తయోశ్శకలయోర్మధ్యే ఆకాశమసృజత్ప్రభుః ॥ ౧౦ ॥ అప్సు పారిప్లవాం పృథ్వీం దిశశ్చ దశధా దధే । తత్ర కాలం మనో వాచం కామం క్రోధమథో రతిమ్ ॥ ౧౧ ॥ ససర్జ సృష్టిం తద్రూపాం స్రష్టుమిచ్ఛన్ప్రజాపతిః । విద్యుతో౽శనిమేఘాంశ్చ రోహితేన్ద్రధనూంషి చ ॥ ౧౨ ॥ వయాంసి చ ససర్జాదౌ పర్జన్యం చాథ వక్త్రతః । ఋచో యజూంషి సామాని నిర్మమే యజ్ఞసిద్ధయే ॥ ౧౩ ॥ సాధ్యాస్తైరయజన్దేవాన్భూతముచ్చావచం భుజాత్ । సనత్కుమారం రుద్రం చ ససర్జ క్రోధసమ్భవమ్ ॥ ౧౪ ॥ మరీచిమత్ర్యఙ్గిరసం పులస్త్యం పులహం క్రతుమ్ । వసిష్ఠం మానసాస్సప్త బ్రహ్మాణ ఇతి నిశ్చితాః ॥ ౧౫ ॥ సప్తైతే జనయన్తి స్మ ప్రజా రుద్రాశ్చ సత్తమ । ద్విధా కృత్వాత్మనో దేహమర్ధేన పురుషో౽భవత్ ॥ ౧౬ ॥ అర్ధేన నారీ తస్యాం స బ్రహ్మా వై చాసృజత్ప్రజాః ॥ ౧౭ ॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే జగత్సర్గవివరణం నామ సప్తదశో౽ధ్యాయః.

స్వాయమ్భువవంశవివరణమ్.

అగ్నిః ॥ ప్రియవ్రతోత్తానపాదౌ మనోస్స్వాయమ్భువాత్సుతౌ । అజీజనత్స తాం కన్యాం శతరూపాం తపోన్వితామ్ ॥ ౧ ॥ కామ్యాం కర్దమభార్యాతస్సమ్రాట్కుక్షిర్విరాట్ప్రభుః । సురుచ్యాముత్తమో జజ్ఞే పుత్ర ఉత్తానపాదతః ॥ ౨ ॥ సునీత్యాం తు ధ్రువః పుత్రస్తపస్తేపే స కీర్తయే । ధ్రువో వర్షసహస్రాణి త్రీణి దివ్యాని హే మునే ॥ ౩ ॥ తస్మై ప్రీతో హరిః ప్రాదాన్మున్యగ్రే స్థానకం స్థిరమ్ । శ్లోకం పపాఠ హృష్టో

అష్టాదశోఽధ్యాయ

శనాత్పృథ్విం దృష్ట్వా సతస్య చ॥ ౪॥ అహో హ్యస్య తపసో వీర్యస్య మహాద్రుతమ మహా
ద్భుతమ్ । యస్యాద్య పురతః కృత్వా ధ్రువం సప్తర్షయః స్థితాః ॥ ౫ ॥ తస్మాచ్ఛిష్టిం చ
భవ్యం చ ధ్రువాచ్ఛంభుర్వ్యజాయత । శిష్టేరాధత్త సుచ్ఛాయా పఞ్చ పుత్రానకల్మ
షాన్ ॥ ౬ ॥ రిపుం రిపుఞ్జయం రిప్రం వృకలం వృకతేజసమ్ । రిపోరాధత్త బృహతీ చా
క్షుషం సర్వతేజసమ్ ॥ ౭ ॥ అజీజనత్పుష్కరిణ్యాం వీరిణ్యాం చాక్షుషో మనుమ్ । మ
నోరజాయన్త దశ నడ్వలాయాం సుతోత్తమాః॥ ౮ ॥ ఊరుః పురుః శతద్యుమ్నస్తపస్వీ
సత్యవాక్కవిః । అగ్నిష్టురతిరాత్రశ్చ సుద్యుమ్నశ్చాభిమన్యుకః ॥ ౯ ॥ ఊరోరజ
నయత్పుత్రాన్షడాగ్నేయీ మహాప్రభాన్ । అఙ్గం సుమనసం స్వాతిం క్రతుమఙ్గిరసం
గయమ్ ॥ ౧౦ ॥ అఙ్గాత్సునీథాపత్యం వై వేణమేకం వ్యజాయత । అరక్షకః పాపరత
స్స హతో మునిభిః కుశైః॥ ౧౧ ॥ ప్రజార్థమృషయో ఽథాస్య మమన్థుర్దక్షిణం కరమ్ । వే
నస్య మథితే పాణౌ సమ్బభూవ పృథుర్నృపః ॥ ౧౨ ॥ తం దృష్ట్వా మునయః ప్రాహురే
ష వై ముదితాః ప్రజాః । కరిష్యతి మహాతేజా యశశ్చ ప్రాప్స్యతే మహత్ ॥ ౧౩ ॥
స ధన్వీ కవచీ జాతస్తేజసా నిర్దహన్నివ । పృథుర్వైన్యః ప్రజాస్సర్వా రరక్ష క్షేత్రపూ
ర్వజః ॥ ౧౪ ॥ రాజసూయాభిషిక్తానామాద్యస్స పృథివీపతిః । తస్మాచ్చైవ సముత్ప
న్నౌ నిపుణౌ సూతమాగధౌ॥ ౧౫॥ తత్ స్తోత్రం చక్రతుర్వీరౌ రాజాభూజ్జనరఞ్జనాత్ ।
దుగ్ధా గౌస్తేన శస్యార్థం ప్రజానాం జీవనాయ చ ॥ ౧౬ ॥ సహ దేవైర్మునిగణైర్గన్ధర్వై
స్సాప్సరోగణైః । పితృభిర్దానవైస్సర్పైర్వీరుద్భిః పర్వతైర్జనైః ॥ ౧౭ ॥ తేషు తేషు
చ పాత్రేషు దుహ్యమానా వసున్ధరా । ప్రాదాద్యథేప్సితం క్షీరం తేన ప్రాణాన ధార
యత్ ॥ ౧౮ ॥ పృథోః పుత్రౌ తు ధర్మజ్ఞౌ జజ్ఞాతేఽన్తర్ధిపాలినౌ । శిఖణ్డినీ హవి
ర్ధానమన్తర్ధానాద్వ్యజాయత ॥ ౧౯ ॥ హవిర్ధానాత్షడాగ్నేయీ ధిషణాజనయత్సు
తాన్ । ప్రాచీనబర్హిషం శుక్రం గయం కృష్ణం వ్రజాజినౌ ॥ ౨౦॥ ప్రాచీనాగ్రాః కుశా
స్తస్య పృథివ్యాం యజతో యతః। ప్రాచీనబర్హిర్భగవాన్మహానాసీత్ప్రజాపతిః ॥ ౨౧॥
సవర్ణాఽధత్త సాముద్రీ దశ ప్రాచీనబర్హిషః । సర్వే ప్రచేతసో నామ ధనుర్వేదస్య పార
గాః ॥ ౨౨ ॥ అపృథగ్ధర్మచరణాస్తేఽతప్యన్త మహత్తపః । దశవర్షసహస్రాణి స
ముద్రసలిలేశయాః ॥ ౨౩ ॥ ప్రజాపతిత్వం సమ్ప్రాప్య తుష్టా విష్ణోశ్చ నిర్గతాః ।
భూః ఖం వ్యాప్తం హి తరుభిస్తాంస్తరూనదహంశ్చ తే ॥ ౨౪ ॥ ముఖజాగ్నిమారు
తాభ్యాం చ దృష్ట్వా చాథ ద్రుమక్షయమ్ । ఉపగమ్యాబ్రవీదేతాన్రాజా సోమః ప్రజాప
తీన్ ॥ ౨౫ ॥ కోపం యచ్ఛత దాస్యన్తి కన్యాం వో మారిషాం వరామ్ । తపస్వినో ము
నేః కణ్డోః ప్రమ్లోచాయాం సుతైవ చ ॥ ౨౬ ॥ భవిష్యం జానతా సృష్టా భార్యా వోఽ
స్తు కులఙ్కరీ । అస్యాముత్పత్స్యతే దక్షః ప్రజాస్సంవర్ధయిష్యతి॥ ౨౭ ॥ ప్రచేతసస్తాం
జగృహుర్దక్షోఽస్యాం చ తతోఽభవత్ । అచరాంశ్చ చరాంశ్చైవ ద్విపదోఽథ చతుష్ప
దః ॥ ౨౮ ॥ స సృష్ట్వా మనసా దక్షః పశ్చాదసృజత స్త్రియః । దదౌ స దశ ధర్మాయ క

శ్యపాయ త్రయోదశ ॥ ౨౯ ॥ సప్తవింశతి సోమాయ చతస్రోఽరిష్టనేమినే । ద్వే చై
వ బహుపుత్రాయ ద్వే చైవాఙ్గిరసేఽదదాత్ ॥ ౩౦ ॥ తాసు దేవాశ్చ నాగాద్యా మైథు
నాన్మనసా పురా । ధర్మసర్గం ప్రవక్ష్యామి దశపత్నీషు ధర్మతః ॥ ౩౧ ॥ విశ్వేదేవాస్తు వి
శ్వాయాః సాధ్యాన్ సాధ్యా వ్యజాయత । మరుత్వత్యాం మరుత్వన్తో వసోస్తు వసవోఽభ
వన్ ॥ ౩౨ ॥ భానోస్తు భానవః పుత్రా ముహూర్తాస్తు ముహూర్తజాః । లమ్బాయా ధర్మ
తో ఘోషో నాగవీథీ చ యామిజా ॥ ౩౩ ॥ పృథివీవిషయం సర్వమరున్ధత్యాం వ్యజా
యత । సఙ్కల్పాయాస్తు సఙ్కల్పా ఇన్దోర్నక్షత్రతస్సుతాః ॥ ౩౪ ॥ ఆపో ధ్రువం
చ సోమశ్చ ధరశ్చైవానిలోఽనలః । ప్రత్యూషశ్చ ప్రభాసశ్చ వసవోఽష్టౌ చ నామతః ॥ ౩౫ ॥
ఆపస్య పుత్రో వైతణ్డ్యః శ్రమశ్శాన్తో మునిస్తథా । ధ్రువస్య కాలో లోకాన్తో వర్చాస్సో
మస్య వై సుతః ॥ ౩౬ ॥ ధరస్య పుత్రో ద్రవిణో హుతహవ్యవహస్తథా । మనోహరా
యాశ్శిశిరః ప్రాణోఽథ రమణస్తథా ॥ ౩౭ ॥ పురోజవోఽనిలస్యాసీదవిజ్ఞాతోఽనలస్య
చ । అగ్నిపుత్రః కుమారశ్చ శరస్తమ్బే వ్యజాయత ॥ ౩౮ ॥ తస్య శాఖో విశాఖశ్చ నై
గమేయశ్చ పృష్ఠజః । కృత్తికాతః కార్త్తికేయో యతిస్సనత్కుమారకః ॥ ౩౯ ॥ ప్ర
త్యూషాద్దేవలో జజ్ఞే విశ్వకర్మా ప్రభాసతః । కర్త్తా శిల్పసహస్రాణాం త్రిదశానాం చ వర్ధ
కిః ॥ ౪౦ ॥ మనుష్యాశ్చోపజీవన్తి శిల్పం వై భూషణాదికమ్ । సురభీ కశ్యపాద్రుద్రా
నేకాదశ విజజ్ఞుషీ ॥ ౪౧ ॥ మహాదేవప్రసాదేన తపసా భావితా సతీ । అజైకపాదహి
ర్బుధ్న్యస్త్వష్టా రుద్రాశ్చ సత్తమ ॥ ౪౨ ॥ త్వష్టుశ్చైవాత్మజశ్శ్రీమాన్విశ్వరూపో
మహాయశాః । హరశ్చ బహురూపశ్చ త్ర్యమ్బకశ్చాపరాజితః ॥ ౪౩ ॥ వృషాకపి
శ్చ శమ్భుశ్చ కపర్దీ రైవతస్తథా । మృగవ్యాధశ్చ సర్పశ్చ కాపాలీ దశ చైకకః ॥ ౪౪ ॥
రుద్రాణాం చ శతం లక్షం యైర్వ్యాప్తం సచరాచరమ్ ॥ ౪౪౫ ॥ * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే స్వాయమ్భువ
వంశాదికథనం నామాష్టాదశోఽధ్యాయః.

కశ్యపవంశవివరణమ్.

అగ్నిః ॥ కశ్యపస్య వదే సర్గమదిత్యాదిషు హే మునే । చాక్షుషే తుషితా దే
వాస్తేఽదిత్యాం కశ్యపాత్పునః ॥ ౧ ॥ ఆసన్విష్ణుశ్చ శక్రశ్చ త్వష్టా ధాతా తథార్యమా ।
పూషా వివస్వాన్సవితా మిత్రోఽథ వరుణో భగః ॥ ౨ ॥ అంశుశ్చ ద్వాదశాదిత్యా ఆస
న్వైవస్వతేఽన్తరే । అరిష్టనేమిపత్నీనామపత్యానీహ షోడశ ॥ ౩ ॥ బహుపుత్రస్య విదు
షశ్చతస్రో విద్యుతస్సుతాః । ప్రత్యఙ్గిరసజాశ్శ్రేష్ఠాః కృశాశ్వస్య సురాయుధాః ॥ ౪ ॥
ఉదయాస్తమనే సూర్యే తద్వదేతే యుగే యుగే । హిరణ్యకశిపుర్దిత్యాం హిరణ్యాక్ష
శ్చ కశ్యపాత్ ॥ ౫ ॥ సింహికా చాభవత్కన్యా విప్రచిత్తేః పరిగ్రహః । రాహుప్రభృ
తయస్తస్యాం సైంహికేయా ఇతి శ్రుతాః ॥ ౬ ॥ హిరణ్యకశిపోః పుత్రాశ్చత్వారః ప్ర

థితౌజసః । అనుహ్లాదశ్చహ్లాదశ్చప్రహ్లాదశ్చాతివైష్ణవః ॥ ౭ ॥ సంహ్లాదశ్చచ
తుర్థోఽభూత్ హ్లాదపుత్రోహ్లాదస్తథా । హ్లాదస్యపుత్రఆయుష్మాఞ్ఛిబిర్బాష్కలఏ
వచ॥ ౮ ॥ విరోచనస్తుప్రాహ్లాదిర్బలిర్జజ్ఞేవిరోచనాత్ । బలేఃపుత్రశతంత్వాసీద్బా
ణశ్రేష్ఠంమహామునే ॥ ౯ ॥ పురాకల్పేహిబాణేనప్రసాద్యోమాపతింవరః। పార్శ్వ
తోవిహరిష్యామీత్యేవంప్రాప్తశ్చఈశ్వరాత్ ॥ ౧౦ ॥ హిరణ్యాక్షసుతాఃపఞ్చశ
మ్బరశ్శకునిస్త్వితి । ద్విమూర్ధాశఙ్కురార్యశ్చశతమాసన్దనోస్సుతాః॥ ౧౧ ॥ స్వ
ర్భానోస్తుప్రభాకన్యాపులోమ్నస్తుశచీస్మృతా । ఉపదానవీహయశిరాశర్మిష్ఠావార్ష
పర్వణీ ॥ ౧౨ ॥ పులోమాకాలకాచైవవైశ్వానరసుతేఉభే । కశ్యపస్యతుభార్యే
ద్వేతయోఃపుత్రాశ్చకోటయః ॥ ౧౩ ॥ ప్రహ్లాదస్యచతుష్కోట్యోనివాతకవచాఃకు
లే। తామ్రాయాష్షట్సుతాస్స్యుశ్చకాకీశ్యేనీచభాస్యపి ॥ ౧౪ ॥ గృధ్రికాశుచిసు
గ్రీవాతాభ్యఃకాకాదయోఽభవన్ । అశ్వాశ్చోష్ట్రాశ్చతామ్రాయాఅరుణోగరుడ
స్తథా ॥ ౧౫ ॥ వినతాయాస్సహస్రంతుసర్పాశ్చసురసాభవాః। కాద్రవేయాస్స
హస్రంతుశేషవాసుకితక్షకాః॥ ౧౬॥ దంష్ట్రిణఃక్రోధవశజాధరోత్థాఃపక్షిణోజలే।
సురభ్యాంగోమహిష్యాదిఇరోత్పన్నాస్తృణాదయః ॥ ౧౭ ॥ స్వసాయాంయక్షర
క్షాంసిమునేరప్సరసోఽభవన్ । అరిష్టాయాంతుగన్ధర్వాఃకశ్యపాద్ధిస్థిరంచరమ్॥ ౧౮॥
ఏషాంపుత్రాదయోఽసఙ్ఖ్యాదేవైర్వైదానవాజితాః। దితిర్వినష్టపుత్రావైతోషయా
మాసకశ్యపమ్ ॥ ౧౯ ॥ పుత్రమిన్ద్రప్రహర్తారమిచ్ఛతీప్రాపకశ్యపాత్ । పాదా
ప్రక్షాళనాత్సుప్తాతస్యాగర్భంజఘానహ ॥ ౨౦ ॥ ఛిద్రమన్విష్యచేన్ద్రస్తుతేదేవామ
రుతోఽభవన్ । శక్రస్యైకోనపఞ్చాశత్సహాయాదీప్తతేజసః ॥ ౨౧ ॥ ఏతత్సర్వం
హరిర్బ్రహ్మాఅభిషిచ్యపృథుంనృపమ్ । దదౌక్రమేణరాజ్యానిఅన్యేషామధిపోహ
రిః॥౨౨॥ ద్విజౌషధీనాంచన్ద్రశ్చఅపాంతువరుణోనృపః। రాజ్ఞాంవైశ్రవణోరాజా
సూర్యాణాంవిష్ణురీశ్వరః ॥ ౨౩॥ వసూనాంపావకోరాజామరుతాంవాసవఃప్రభుః।
ప్రజాపతీనాందక్షోఽథప్రహ్లాదోదానవాధిపః ॥ ౨౪ ॥ పితౄణాంచయమోరాజా
భూతాదీనాంహరఃప్రభుః।హిమవాంశ్చైవశైలానాంనదీనాంసాగరఃప్రభుః ॥ ౨౫॥
గన్ధర్వాణాంచిత్రరథోనాగానామథవాసుకిః । సర్పాణాంతక్షకోరాజాగరుడఃపక్షి
ణామథ॥౨౬॥ఐరావతోగజేన్ద్రాణాంగోవృషోథగవామపి। మృగాణామథశార్దూలః
ప్లక్షోవనస్పతీశ్వరః॥ ౨౭॥ ఉచ్చైశ్శ్రవాస్తథాశ్వానాంసుధన్వాపూర్వపాలకః।
దక్షిణస్యాంశఙ్ఖపాదఃకేతుమాన్పాలకోజలే ॥ ౨౮ ॥ హిరణ్యరోమకస్సౌమ్యేప్రతి
సర్గోయమీరితః ॥ ౨౯ ॥ * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే కశ్యపవంశ
వివరణాదికథనంనామ ఏకోనవింశోఽధ్యాయః.

ప్రాకృతవైకారికసర్గకథనమ్

అగ్నిః ॥ ప్రథమో మహతస్సర్గో విజ్ఞేయో బ్రహ్మణస్తు సః । తన్మాత్రాణాంద్వి
తీయస్తు భూతసర్గో హి స స్స్మృతః ॥ ౧॥ వైకారికస్తృతీయస్తు సర్గ ఐన్ద్రియకస్స్మృతః।
ఇత్యేష ప్రాకృతస్సర్గస్సమ్భూతో బుద్ధిపూర్వకః॥ ౨ ॥ ముఖ్యస్సర్గశ్చతుర్థస్తు ముఖ్యా
వై స్థావరాస్స్మృతః । తిర్యక్స్రోతాస్తు యః ప్రోక్తస్తైర్యగ్యోన్యస్తతస్స్మృతః ॥ ౩ ॥
తథోర్ధ్వస్రోతసాం షష్ఠో దేవసర్గస్తు స స్స్మృతః। తతోర్వాక్స్రోతసాం సర్గస్సప్తమస్స
తు మానుషః ॥ ౪ ॥ అష్టమోనుగ్రహస్సర్గస్సాత్త్వికస్తామసశ్చయః । పఞ్చైతే వై
కృతాస్సర్గాః ప్రాకృతాశ్చ త్రయస్స్మృతాః ॥ ౫ ॥ ప్రాకృతో వైకృతశ్చైవ కౌమారో
నవమస్తథా । బ్రహ్మతో నవసర్గాస్తు జగతో మూలహేతవః॥ ౬ ॥ ఖ్యాత్యాద్యా దక్ష
కన్యాస్తు భృగ్వాద్యా ఉపయేమిరే । నిత్యో నైమిత్తికస్సర్గస్త్రిధా ప్రకథితో జనైః॥ ౭।
ప్రాకృతా దైనన్దినీ స్యాదన్తరప్రళయాదను । జాయతే యత్రానుదినం నిత్యస్సర్గో హి స
స్మృతః ॥ ౮ ॥ దేవౌ ధాతావిధాతారౌ భృగోః ఖ్యాతిరసూయత । శ్రియం చ
పత్నీం విష్ణోర్యాస్తుతా శక్రేణ వృద్ధయే ॥ ౯ ॥ ధాతుర్విధాతుర్ద్వౌ పుత్రౌ క్రమాత్ప్రా
ణో మృకణ్డుకః । మార్కణ్డేయో మృకణ్డోశ్చ జజ్ఞే దేవశిరాస్తతః॥ ౧౦ ॥ పౌర్ణమా
సశ్చ సమ్భూత్యాం మరీచేరభవత్సుతః । స్మృత్యామఙ్గిరసః పుత్రాస్సినీవాలీ కుహూ
స్తథా ॥ ౧౧ ॥ రాకా చానుమతిశ్చాత్రేరనసూయాప్యజీజనత్ । సోమం దుర్వాస
సం పుత్రం దత్తాత్రేయం చ యోగినమ్ ॥ ౧౨ ॥ ప్రీత్యాం పులస్త్యభార్యాయాం దత్తో
ళి స్తత్సుతోభవత్ । క్షమాయాం పులహాజ్జాతాస్సహిష్ణుః కర్మపాదికాః ॥ ౧౩॥ స
న్నత్యాం చ క్రతోరాసన్వాలఖిల్యా మహౌజసః । అఙ్గుష్ఠపర్వమాత్రాస్తే యే హి షష్టి
సహస్రిణః ॥ ౧౪ ॥ ఊర్జాయాం చ వసిష్ఠాచ్చ రాజా గాత్రోర్ధ్వబాహుకః । సవన
శ్చాలఘుశ్శుక్రస్సుతపాస్సప్తవర్షయః॥ ౧౫ ॥ పావకః పావమానో భూచ్ఛుచిస్స్వా
హాగ్నిజోభవత్ । అగ్నిష్వాత్తా బర్హిషదో ऽనగ్నయస్సాగ్నయో హ్యజాత్ ॥ ౧౬
పితృభ్యశ్చ స్వధాయాం చ మేనా వైధారిణీ సుతే । హింసా భార్యాత్వధర్మస్య తయో
ర్జజ్ఞే తథానృతమ్ ॥ ౧౭ ॥ కన్యా చ నికృతిస్తాభ్యాం భయన్నరకమేవ చ । మాయా చ
వేదనా చైవ మిథునం త్విదమేతయోః ॥ ౧౮ ॥ తయోర్జజ్ఞేథ వై మాయాం మృత్యుం భూ
తాపహారిణమ్ । వేదనా చ సుతం చాపి దుఃఖం జజ్ఞేథ రౌరవాత్ ॥ ౧౯ ॥ మృత్యో
ర్వ్యాధిజరాశోకతృష్ణాక్రోధాశ్చ జజ్ఞిరే । బ్రహ్మణశ్చ రుదన్ జాతో రోదనాద్రుద్రనా
మకః ॥ ౨౦ ॥ భవం శర్వమథేశానం తథా పశుపతిం ద్విజ । భీమముగ్రం మహాదేవము
వాచ స పితామహః ॥ ౨౧ ॥ దక్షకోపాచ్చ తద్భార్యా దేహం తత్యాజ సా సతీ । హి
మవద్దుహితా భూత్వా పత్నీ శమ్భోరభూత్పునః॥ ౨౨॥ ఋషిభ్యో నారదాద్యుక్తా

పూజాస్స్నానాదిపూర్వికాః । స్వాయమ్భువాద్యాస్తాఃకృత్వావిష్ణ్వాదేర్భుక్తిముక్తిదాః ॥ ౨౩ ॥ * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే ప్రాకృత
వైకారికసర్గకథనంనామ వింశోధ్యాయః.

॥ సామాన్యపూజాకథనమ్. ॥

నారదః॥సామాన్యపూజాంవిష్ణ్వాదేర్వక్ష్యేమన్త్రాంశ్చసర్వదాన్। సమస్తపరివారాయఅచ్యుతాయనమోయజేత్ ॥ ౧ ॥ ధాత్రేవిధాత్రేగఙ్గాయైయమునాయైనిధీతథా । ద్వారశ్రియంవాస్తునరంశక్తింకూర్మమనన్తకమ్॥ ౨ ॥ పృథివీంధర్మకంజ్ఞానంవైరాగ్యైశ్వర్యమేవచ । అధర్మాదీన్కన్దనాళపద్మకేసరకర్ణికాః ॥ ౩ ॥ ఋగ్వేదాద్యంకృతాద్యంచసత్వాద్యర్కాదిమణ్డలమ్ । విమలోత్కర్షిణీజ్ఞానాక్రియాయోగాచతాంయజేత్ ॥ ౪ ॥ ప్రహ్వీంసత్యాంతథేశానానుగ్రహాసనమూర్తికామ్ । దుర్గాంగిరంగణంక్షేత్రంవాసుదేవాదికంయజేత్ ॥ ౫ ॥ హృదయంచశిరశ్చూలంవర్మనేత్రమథాస్త్రకమ్ । శఙ్ఖంచక్రంగదాంపద్మంశ్రీవత్సంకౌస్తుభంయజేత్ ॥ ౬ ॥ వనమాలాంశ్రియంపుష్టింగరుడంగురుమర్చయేత్। ఇన్ద్రమగ్నింయమంరక్షోజలంవాయుంధనేశ్వరమ్॥ ౭ ॥ ఈశానంతమజంచాస్త్రంవాహనంకుముదాదికమ్। విష్వక్సేనంమణ్డలాదౌసిద్ధిఃపూజాదినాభవేత్॥౮॥ శివపూజాథసామాన్యాపూర్వంనన్దినమర్చయేత్।మహాకాళరి * యజేద్గఙ్గాంయమునాంచగణాదికమ్॥౯॥ గిరంశ్రియంగురుంవాస్తుంశక్త్యాదీన్ధర్మకాదికమ్ । వామాజ్యేష్ఠాతథారౌద్రీకాళీకలవికారిణీ ॥ ౧౦ ॥ బలవికరిణీచాపిబలప్రమథినీక్రమాత్ । సర్వభూతదమనీచమనోన్మాదినీశివాసనమ్॥ ౧౧ ॥ హాంహూంహాంశివమూర్తయేసాఙ్గవక్త్రంశివంయజేత్ । హౌంశివాయహామిత్యాదిహామీశానాదివక్త్రకమ్ ॥ ౧౨ ॥ హ్రీంగౌరీంగణశ్చక్రముఖాశ్చణ్డోహృదాదికాః। క్రమాత్సూర్యార్చనేమన్త్రాదణ్డీపూజ్యశ్చపిఙ్గళః ॥ ౧౩ ॥ ఉచ్చైశ్శ్రవాశ్చారుణశ్చప్రభూతంవిమలంయజేత్ । సారారాధ్యపరమసుఖంస్కన్దాద్యంమధ్యతోయజేత్ ॥ ౧౪॥ దీప్తాసూక్ష్మాజయాభద్రావిభూతిర్విమలాతథా । అమోఘావిద్యుతాచైవపూజ్యాథసర్వతోముఖీ ॥ ౧౫ ॥ అర్కాసనంహిహాంఖంఖసోల్కాయేతిచమూర్తికామ్। హాంహ్రీంసస్సూర్యాయనమఆంనమోహృదయాయచ ॥ ౧౬ ॥ అర్కాయశిరసేతద్వదగ్నీశాసురవాయుగాః భూర్భువస్స్వరేజ్వాలినిశిఖాహూంకవచంస్మృతమ్॥ ౧౭॥ భాంనేత్రంవస్తథార్కాయ

* యజేద్గఙ్గాం.

స్త్రాం రాజ్ఞీ శక్తిశ్చ నిక్షుభా । సోమోఽఙ్గారకో౽థ బుధో జీవశ్శుక్రశ్శనిః క్రమాత్ ॥౧౮॥ రాహుః కేతుస్తేజశ్చణ్డస్స్రక్షేపాదథ పూజనమ్ । ఆసనం మూర్తయో మూలం హృదాద్యం పరిచారకః ॥ ౧౯ ॥ విష్ణ్వాసనం విష్ణుమూర్తేరోం శ్రీం శ్రీం శ్రీధరో హరిః। హ్రీం సర్వమూర్తిమన్త్రోఽయమితి త్రైలోక్యమోహనః ॥ ౨౦ ॥ హ్రీం హృషీకేశః క్లీం విష్ణుస్స్వరైర్దీర్ఘైర్హృదాదికమ్ । సమస్తైః పఞ్చమీ పూజా సఙ్గ్రామాదౌ జయాదిదా ॥ ౨౧ ॥ చక్రం గదాం క్రమాచ్ఛఙ్ఖం ముసలం ఖడ్గశార్ఙ్గకమ్। పాశాఙ్కుశౌ చ శ్రీవత్సం కౌస్తుభం వనమాలయా ॥ ౨౨ ॥ శ్రీం శ్రీర్మహాలక్ష్మీస్తార్క్ష్యో గురురిన్ద్రాదయోఽర్చనమ్ । సరస్వత్యాసనం మూర్తిరోం హ్రీం దేవీ సరస్వతీ ॥ ౨౩ ॥ హృదాద్యా లక్ష్మీర్మేధా చ కలా తుష్టిశ్చ పుష్టికా । గౌరీ ప్రభామతీ దుర్గా గణో గురుశ్చ క్షేత్రపః ॥ ౨౪ ॥ తథా గం గణపతయే చ హ్రీం గౌర్యై చ శ్రీం శ్రియై। హ్రీం త్వరితాయై * హ్రీం సౌం త్రిపురా చతుర్థ్యన్తనమోఽన్తకాః ॥ ౨౫॥ ప్రణవాద్యాశ్చ నామాద్యమక్షరం బిన్దుసంయుతమ్ । ఓం యుతం వా సర్వమన్త్రపూజనా జపతస్స్మృతాః॥౨౬॥ హోమాస్తిలఘృతాద్యైశ్చ ధర్మకామార్థమోక్షదాః । పూజామన్త్రాన్పఠేద్యస్తు భుక్తభోగో దివం వ్రజేత్ ॥ ౨౭ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే వాసు
దేవాదిపూజాకథనం నామ ఏకవింశోఽధ్యాయః.

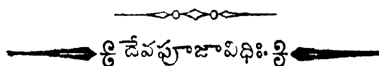
దేవస్నానవిధిః.

నారదః ॥ వక్ష్యే స్నానం క్రియార్థం చ నృసింహేన తు మృత్తికామ్ । గృహీత్వా తాం ద్విధా కృత్వా మనస్స్నానమథైకయా ॥ ౧ ॥ నిమజ్జ్యాచమ్య విన్యస్య సింహేన కృతరక్షకః । విధిస్నానం తతః కుర్యాత్ప్రాణాయామపురస్సరమ్ ॥ ౨ ॥ హృది ధ్యాయన్హరిం జ్ఞానం మన్త్రేణాస్త్రేణ హి త్రిధా పాణితలే మృత్స్నాం దిగ్బన్ధం సింహజప్తతః ॥ ౩ ॥ వాసుదేవప్రజప్తేన తీర్థం సఙ్కల్ప్య చాలభేత్ । గాత్రం వేదాదినా మన్త్రైస్సమాజ్యారాధ్య మూర్తినా ॥ ౪ ॥ కృత్వాఘమర్షణం వస్త్రం పరిధాయ సమాచరేత్ । విన్యస్య మన్త్రైర్ద్విర్వారాన్గృహ్య పాణిస్థం జలమేవ చ ॥ ౫ ॥ నారాయణేన సంయమ్య వాయుమాఘ్రాయ చోత్సృజేత్ । జలం ధ్యాయన్హరిం పశ్చాద్దత్త్వార్ఘ్యం ద్వాదశాక్షరమ్ ॥ ౬ ॥ జప్త్వాన్యానిష్టతశ్శస్తస్య యోగపీఠాదితః క్రమాత్ । మన్త్రాన్దిక్పాలపర్యన్తానృషీన్పితృగణానపి ॥ ౭ ॥ మనుష్యాన్సర్వభూతాని స్థావరా

* హ్రీం ఐం క్లీం సౌ.

స్త్రాన్యథావసేత్ । న్యస్యచాఙ్గానిసంహృత్యమన్త్రీన్యాగగృహంవ్రజేత్ ॥౮॥ ఏవమ
న్యాసుపూజాసుమూలాద్యైస్స్నానమాచరేత్ ॥౯॥ * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే దేవస్నాన
విధిర్నామద్వావింశోధ్యాయః.

దేవపూజావిధిః

నారదః ॥ వక్ష్యేపూజావిధింవిప్రాయత్కృత్వాసర్వమాప్నుయాత్ । ప్ర
క్షాళితాఙ్ఘ్రిరాచమ్యవాగ్యతఃకృతరక్షకః ॥ ౧॥ ప్రాఙ్ముఖస్స్వస్తికంబద్ధ్వాపద్మా
ద్యపరమేవచ । యంబీజంనాభిమధ్యస్థంధూమ్రంచణ్డానిలాత్మకమ్ ॥ ౨॥ విశోషయే
దశేషంతుధ్యాయేత్కాయాత్తుకల్మషమ్ । క్షౌంహృత్పఙ్కజమధ్యస్థంబీజంతేజోని
ధింస్మరన్ ॥ ౩ ॥ అధోర్ధ్వతిర్యగ్గాభిస్తుజ్వాలాభిఃకల్మషందహేత్ । శశాఙ్కాకృతి
వద్ధ్యాయేదమ్బరస్థంసుధామ్బుభిః ॥ ౪ ॥ హృత్పద్మవ్యాపిభిర్దేహంస్వకమాప్లావ
యేత్సుధీః । సుషుమ్నాయోనిమార్గేణసర్వనాడీవిసర్పిభిః ॥ ౫॥ శోధయిత్వాన్యసే
త్తత్త్వంకరశుద్ధిరథాస్త్రకమ్।వ్యాపకంహస్తయోరాదౌదక్షిణాఙ్గుష్ఠతోఙ్గకమ్॥౬॥
మూలందేహేద్వాదశాఙ్గంన్యసేన్మన్త్రైర్ద్విషట్కకైః । హృదయంచశిరశ్చైవశి
ఖావర్మాస్త్రలోచనే॥ ౭ ॥ ఉదరంచతథాపృష్ఠంబాహూరూజానుపాదకమ్ । ము
ద్రాందత్వాస్మరేద్విష్ణుంజప్త్వాష్టశతమర్చయేత్ ॥ ౮॥ వామేతువర్ధనీంన్యస్యపూజా
ద్రవ్యంతుదక్షిణే । ప్రక్షాళ్యాస్త్రేణచార్ఘ్యేణగన్ధపుష్పాన్వితేన్యసేత్ ॥ ౯ ॥
చైతన్యంసర్వగంజ్యోతిరష్టజప్తేనవారిణా । ఫడన్తేనతుసంసిచ్యహస్తేధ్యాత్వాహ
రింపరేత్ ॥ ౧౦ ॥ ధర్మంజ్ఞానంచవైరాగ్యమైశ్వర్యంవహ్నిదిఙ్ముఖాః। అధర్మాదీని
గాత్రాణిపూర్వాదౌయోగపీఠకే ॥ ౧౧ ॥ కూర్మంపీఠేహ్యనన్తంచయమంసూ
ర్యాదిమణ్డలమ్ । విమలాద్యాకేసరస్థానుగ్రహాకర్ణికాస్థితా ॥ ౧౨ ॥ పూర్వంస్వ
హృదయేధ్యాత్వాఆవాహ్యార్చేచ్చమణ్డలే । అర్ఘ్యంపాద్యంతథాచామంమధుప
ర్కంపునశ్చతత్ ॥ ౧౩ ॥ స్నానంవస్త్రోపవీతంచభూషణంగన్ధపుష్పకమ్ । ధూప
దీపనైవేద్యానిపుణ్డరీకాక్షవిద్యయా ॥ ౧౪ ॥ యజేదఙ్గానిపూర్వాదౌద్వారిపూర్వే
పరేణ్డజమ్ । దక్షేచక్రంగదాంసౌమ్యేకోణేశఙ్ఖంధనుర్న్యసేత్ ॥ ౧౫॥ దేవస్యవా
మతోదక్షేచేషుధీఖడ్గమేవచ । వామేవర్మశ్రియందక్షేపుష్టింవామేగ్రతోన్యసే
త్ ॥ ౧౬ ॥ వనమాలాంచశ్రీవత్సకౌస్తుభౌదిక్పతీన్బహిః । స్వమన్త్రైఃపూజయేత్స
ర్వాన్విష్ణుమర్ఘ్యాసనాదిభిః ॥ ౧౭ ॥ వ్యస్తేనచసమస్తేనఅఙ్గైర్బీజేనవైయజేత్ ।
జప్త్వాప్రదక్షిణీకృత్యస్తుత్వార్ఘ్యంచసమర్ప్యచ ॥ ౧౮ ॥ హృదయేవిన్యసేద్ధ్యా
త్వాఅహంబ్రహ్మహరిస్త్వితి । ఆగచ్ఛావాహనేయోజ్యంక్షమస్వేతివిసర్జనే॥౧౯॥

ఏవమష్టాథరాద్వైర్చపూజాంకృత్వావిముక్తిభాక్ । ఏకమూర్త్యర్చనంప్రోక్తంన వవ్యూహార్చనంశృణు ॥ ౨౦ ॥ అఙ్గుష్ఠకద్వయేన్యస్యవాసుదేవంబలాదికాన్ । తర్జన్యాదౌశరీరేశశిరోలలాటవక్త్రకే॥ ౨౧ ॥ హృన్నాభిగుహ్యజాన్వఙ్ఘ్రిమధ్యేపూర్వాదికంయజేత్ । ఏకపీఠంనవవ్యూహంనవపీఠంచపూర్వవత్ ॥ ౨౨ ॥ నవాబ్జే నవమూర్త్యాచనవవ్యూహంచపూర్వవత్ । ఇష్టంమధ్యేతతస్థానేవాసుదేవంచపూజయేత్ ॥ ౨౩ ॥ * * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే ఆదిమూర్త్యాదిపూజావిధిర్నామ త్రయోవింశోధ్యాయః.

—⟪ కుణ్డనిర్మాణాదివిధిః. ⟫—

నారదః॥ అగ్నికార్యంప్రవక్ష్యామియేనస్యాత్సర్వకామభాక్ । చతురభ్యధికం వింశమఙ్గుళంచతురశ్రకమ్ ॥ ౧ ॥ సూత్రేణసూత్రయిత్వాతుక్షేత్రంతావత్ఖనేత్సమమ్ । ఖాతస్యమేఖలాకార్యాత్యక్త్వాచైవాఙ్గుళద్వయమ్ ॥ ౨ ॥ సత్వాదిసంజ్ఞాపూర్వాశాద్వాదశాఙ్గుళముచ్ఛ్రితా । అష్టాఙ్గులాద్వ్యఙ్గులాథచతురఙ్గుళవిస్తృతా॥ ౩ ॥ యోనిర్దశాఙ్గుళారమ్యాషట్చతుర్ద్వ్యఙ్గుళాగ్రగా । క్రమాన్నిమ్నాతుకర్తవ్యాపశ్చిమాశావ్యవస్థితా ॥ ౪ ॥ అశ్వత్థపత్రసదృశీకిఞ్చిత్కుణ్డేనివేశితా । తుర్యాఙ్గుళాయతానాళంపఞ్చదశాఙ్గులాయతమ్॥ ౫ ॥ *మూలంతుత్ర్యఙ్గుళంయోన్యాఅగ్రంతస్యాష్టడఙ్గులమ్ । లక్షణంచైకహస్తస్యద్విగుణంద్వికరాదిషు॥ ౬ ॥ ఏకత్రిమేఖలంకుణ్డంవర్తులాదివదామ్యహమ్ । కుణ్డార్ధేతుస్థితంసూత్రంకోణేయదతిరిచ్యతే ॥ ౭ ॥ తదర్ధందిశిసంస్థాప్యభ్రామితంవర్తులంభవేత్ । కుణ్డార్ధంకోణభాగార్ధందిశశ్చోత్తరతోబహిః ॥ ౮ ॥ పూర్వపశ్చిమతోయత్నాల్లాఞ్ఛయిత్వాతుమధ్యతః । సంస్థాప్యభ్రామితంకుణ్డమర్ధచన్ద్రంభవేచ్ఛుభమ్ ॥ ౯ ॥ పద్మాకారేదళానిస్యుర్మేఖలానాంతువర్తులే । బాహుదణ్డప్రమాణంతుహోమార్థంకారయేత్స్రుచమ్ ॥ ౧౦ ॥ సప్తపఞ్చాఙ్గులంవాపిచతురశ్రంతుకారయేత్ । త్రిభాగేనభవేద్గర్తంమధ్యేవృత్తంసుశోభనమ్॥ ౧౧ ॥ తిర్యగూర్ధ్వంసమంఖాతాద్బహిరర్ధంతుశోధయేత్ । అంగుళస్యచతుర్థాంశంశేషార్ధార్ధంతథాంతతః ॥ ౧౨ ॥ ఖాతస్యమేఖలాంరమ్యాంశేషార్ధేనతుకారయేత్ । కణ్ఠంత్రిభాగవిస్తారమఙ్గుష్ఠకసమాయతమ్॥ ౧౩ ॥ సార్ధమఙ్గుష్ఠకంవాస్యాత్తదగ్రేతుముఖంభవేత్ । చతురఙ్గుళవిస్తారంపఞ్చాఙ్గులమథాపివా ॥ ౧౪ ॥ త్రికంద్వ్యంగులకంతత్స్యాన్మధ్యంతస్యసుశోభనమ్ । ఆయామస్తత్సమస్తస్యమధ్యనిమ్నస్సుశోభనః ॥ ౧౫ ॥ సుషిరంకణ్ఠదేశేస్యాద్విశేద్యావ

* మూలంతుద్వ్యఙ్గుళం.

తర్జనీయసీ। శేషకుణ్డంతుకర్తవ్యంయథారుచివిచిత్రితమ్॥ ౧౬॥స్రువంతుహస్తమాత్రాగ్రం స్యాద్దణ్డకేనసమన్వితమ్। వటుకంద్వ్యంగులంవృత్తంకర్తవ్యంతుసుశోభనమ్ ॥ ౧౭॥ గోపదంతుయథామగ్నమల్పపఙ్కేతథాభవేత్ । ఉపలిప్యలిఖేద్రేఖామంగులాంవజ్రనాసికామ్ ॥ ౧౮ ॥ సౌమ్యాగ్రాప్రథమాతస్యాంరేఖేపూర్వాముఖేతయోః । ముద్యైతిస్రస్తథాకుర్యాద్దక్షిణాదిక్రమేణతు ॥ ౧౯ ॥ ఏవముల్లిఖ్యచాభ్యుక్ష్యప్రణవేనతుమన్త్రవిత్ । విష్టరంకల్పయేత్తేనతస్మిఞ్ఛక్తింతువైష్ణవీమ్ ॥ ౨౦ ॥ అలంకృత్వామూర్తిమతీంక్షిపేదగ్నింహరింస్మరన్ । ప్రాదేశమాత్రాస్సమిధోదత్వాపరిసమూహ్యతమ్॥ ౨౧॥ దర్భైస్త్రిధాపరిస్తీర్యపూర్వాదౌతత్రపాత్రకమ్। ఆసాదయేదిధ్మవహ్నీభూమౌచస్రుక్స్రువద్వయమ్ ॥ ౨౨॥ ఆజ్యస్థాలీచరుస్థాలీకుశాజ్యంచప్రణీతయా । ప్రోక్షయిత్వాప్రోక్షణీంచగృహీత్వాపూర్యవారిణా ॥ ౨౩ ॥ పవిత్రాన్తర్హితేహస్తేపరిస్రావ్యచతజ్జలమ్ । ప్రాఙ్నీత్వాప్రోక్షణీపాత్రంజ్యోతిరగ్రేనిధాయచ ॥ ౨౪ ॥ తదద్భిస్త్రిశ్చసమ్ప్రోక్ష్యఇధ్మంవిన్యస్యచాగ్రతః । ప్రణీతాయాంసపుష్పాయాంవిష్ణుంధ్యాత్వోత్తరేణచ॥ ౨౫॥ ఆజ్యస్థాలీమథాజ్యేనసమ్పూర్యాగ్రేనిధాయచ । సమ్ప్లవోత్పవనాభ్యాంతుకుర్యాదాజ్యస్యసంస్కృతిమ్॥ ౨౬ ॥ అఖణ్డితాగ్రౌనిర్గర్భౌకుశౌప్రాదేశమాత్రకౌ । తాభ్యాముత్తానపాణిభ్యామఙ్గుష్ఠానామికేనతు ॥ ౨౭॥ *ఆజ్యంతయోస్తుసఙ్గృహ్యద్విర్నీత్వాత్రిరవాక్షిపేత్ । స్రుక్స్రువౌచాపిసఙ్గృహ్యతాభ్యాంప్రక్షిప్యవారిణా ॥ ౨౮ ॥ ప్రతప్యదర్భైస్సమ్మృజ్యపునఃప్రక్షాళ్యచైవహి । నిష్టప్యస్థాపయిత్వాతుప్రణవేనైవసాధకః ॥ ౨౯ ॥ ప్రణవాదినమోన్తేనపశ్చాద్ధోమంసమాచరేత్ । గర్భాదానాదికర్మాణి యావదంశవ్యవస్థయా॥ ౩౦॥ నామాన్తంవ్రతబన్ధాన్తంసమావర్తావసానకమ్ । అధికారావసానంవాకుర్యాదఙ్గానుసారతః ॥ ౩౧ ॥ ప్రణవేనోపచారంతుకుర్యాత్సర్వత్రసాధకః। అఙ్గైర్హోమస్తుకర్తవ్యోయథావిత్తానుసారతః॥ ౩౨ ॥ గర్భాధానంతుప్రథమంతతఃపుంసవనంస్మృతమ్ । సీమన్తోన్నయనంజాతకర్మనామాన్నప్రాశనమ్ ॥ ౩౩ ॥ చూడాకృతింవ్రతబన్ధంవేదవ్రతాన్యశేషతః । సమావర్తనంపత్న్యాచయోగశ్చాథాధికారకః ॥ ౩౪ ॥ హృదాదిక్రమతోధ్యాత్వాప్యేకైకంకర్మపూజ్యచ । అష్టావష్టౌతుజుహుయాత్ప్రతికర్మాహుతీఃపునః ॥ ౩౫ ॥ పూర్ణాహుతింతతోదద్యాత్స్రుచామూలేనసాధకః । వౌషడన్తేనమన్త్రేణప్లుతంసుస్వరముచ్చరన్ ॥ ౩౬ ॥ విష్ణోర్వహ్నింతుసంస్కృత్యశ్రపయేద్వైష్ణవంచరుమ్ । ఆరాధ్యస్థణ్డిలేవిష్ణుంమన్త్రాన్సంస్మృత్యసంశ్రయేత్॥ ౩౭ ॥ ఆసనాదిక్రమేణైవసాఙ్గావరణముత్తమమ్ । గన్ధపుష్పైస్సమభ్యర్చ్యధ్యాత్వాదేవంసురోత్తమమ్ ॥ ౩౮ ॥ ఆధాయేధ్మమథాఘారావాజ్యా

అద్భ్యంతయోస్తుసమ్పూజ్యత్రీన్వారానూర్ధ్వముత్క్షిపేత్.

వహ్నిశసంస్థితౌ । వాయవ్యనైరృతీశాదిప్రవృత్తౌతుయథాక్రమమ్ ॥ ౩౯ ॥ ఆజ్యభాగౌతతోహుత్వాచక్షుషీదక్షిణోత్తరే । మధ్యేథజుహుయాత్సర్వమన్త్రైరర్చాక్రమేణతు ॥ ౪౦ ॥ ఆజ్యేనతర్పయేన్మూర్తీర్దశాంశేనాఙ్గహోమకమ్ । శతంసహస్రంవాజ్యాద్యైస్సమిద్భిర్వాతిలైస్సహ ॥ ౪౧ ॥ సమాప్యార్చాంతుహోమాంతాంశుచీఞ్ఛిష్యానుపోషితాన్ । ఆహూయాగ్రేనివేశ్యాథహ్యస్త్రేణప్రోక్షయేత్పశూన్ ॥ ౪౨ ॥ శిష్యానాత్మనిసంయోజ్యఅవిద్యాకర్మబన్ధనైః । లిఙ్గానువృత్తంచైతన్యంసహలిఙ్గేనపాశితమ్ ॥ ౪౩ ॥ ధ్యానమార్గేణసమ్ప్రోక్ష్యవాయుబీజేనశోధయేత్ । తతోదహనబీజేనసృష్టింబ్రహ్మాణ్డసంజ్ఞికామ్ ॥ ౪౪ ॥ నిర్దగ్ధాంసకలాంధ్యాయేద్భస్మకూటనిభస్థితామ్। ప్లావయేద్వారిణాభస్మసంసారంచాతుయంస్మరేత్ ॥ ౪౫ ॥ తత్రశక్తింన్యసేత్పశ్చాత్పార్థివీంబీజసంజ్ఞికామ్ । తన్మాత్రాభిస్సమస్తాభిస్సంవృతంపార్థివంశుభమ్ ॥ ౪౬ ॥ అణ్డంతదుద్భవంధ్యాయేత్తదాధారంతదాత్మకమ్ । తన్మధ్యేచిన్తయేన్మూర్తింపౌరుషీంప్రణవాత్మికామ్ ॥ ౪౭ ॥ లిఙ్గంసఙ్క్రామయేత్పశ్చాదాత్మస్థంపూర్వసంస్కృతమ్ । విభక్తేన్ద్రియసంస్థానంక్రమాద్వృద్ధంవిచిన్తయేత్ ॥ ౪౮ ॥ తతోణ్డమబ్దమేకంతుస్థిత్వాద్విశకలీకృతమ్ । ద్యావాపృథివ్యౌశకలేతయోర్మధ్యేప్రజాపతిమ్ ॥ ౪౯ ॥ జాతంధ్యాత్వాపునఃప్రోక్ష్యప్రణవేనతుసంశ్రితమ్ । మన్త్రాత్మకతనుంకృత్వాయథాన్యాసంపురోదితమ్ ॥ ౫౦ ॥ విష్ణుర్హస్తంతతోమూర్ధ్నిదత్త్వాధ్యాత్వాతువైష్ణవమ్ । ఏవమేకంబహూన్వాపిజనిత్వాధ్యానయోగతః ॥ ౫౧ ॥ కరౌసఙ్గృహ్యమూలేననేత్రేబద్ధ్వాతువాససా। నేత్రమన్త్రేణమన్త్రితాన్తసదనేనాహతేనతు ॥ ౫౨ ॥ కృతపూజోగురుస్సమ్యగ్దేవదేవస్యతత్త్వవాన్ । శిష్యాన్పుష్పాఞ్జలిభృతఃప్రాఙ్ముఖానుపవేశయేత్ ॥ ౫౩ ॥ అర్చయేయుశ్చతేప్యేవంప్రసూతాసురుణాహరిమ్ । క్షిప్త్వాపుష్పాఞ్జలింతత్రపుష్పాదిభిరనన్తరమ్ ॥ ౫౪ ॥ * అమన్త్రమర్చనంకృత్వాగురోఃపాదార్చనంతతః । విధాయదక్షిణాందద్యాత్సర్వస్వంచార్ధమేవవా ॥ ౫౫ ॥ గురుస్సంశిక్షయేచ్ఛిష్యాన్తైఃపూజ్యోమామభిర్హరిః । విష్వక్సేనంయజేదీశంశఙ్ఖచక్రగదాధరమ్ ॥ ౫౬ ॥ తజ్జపంతంచతర్జన్యామణ్డలస్థంవిసర్జయేత్ । విష్ణునిర్మాల్యమఖిలంవిష్వక్సేనాయచార్పయేత్ ॥ ౫౭ ॥ ప్రణీతాభిస్తథాత్మానమభిషిచ్యచకుణ్డగమ్ । వహ్నిమాత్మనిసంయోజ్యవిష్వక్సేనంవిసర్జయేత్ ॥ ౫౮ ॥ బుభుక్షుస్సర్వమాప్నోతిముముక్షుర్లీయతేహరౌ ॥ ౫౯ ॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే అగ్ని
కార్యాదికథనంనామ చతుర్వింశోధ్యాయః.

---

* వాసుదేవార్చనంకృత్వా.

॥ వాసుదేవాదిమన్త్రనిరూపణమ్ ॥

నారదః ॥ వాసుదేవాదిమన్త్రాణాం పూజ్యానాం లక్షణం వదే । వాసుదేవస్సఙ్కర్షణః ప్రద్యుమ్నశ్చానిరుద్ధకః ॥ ౧॥ నమో భగవతే చాదౌ * అ ఆ అం అః స్వబీజకాః । ఓఙ్కారాద్యా నమోన్తాశ్చ నమో నారాయణస్తతః ॥ ౨ ॥ ఓం తత్సద్బ్రహ్మణే చైవ ఓం నమో విష్ణవే నమః । ఓంఝౌం ఓం నమో భగవతే నరసింహాయ వై నమః ॥ ౩॥ ఓం భూర్నమో భగవతే వరాహాయ నరాధిపాః । జపారుణహరిద్రాభా నీలశ్యామలలోహితాః ॥ ౪ ॥ మేఘాగ్నిమధుపిఙ్గాభా వల్లభా నవనాయకాః । అఙ్గాని స్వరబీజానాం స్వనామాన్తైర్యథాక్రమమ్ ॥ ౫ ॥ హృదయాదీని కల్పేత విభక్తైస్తన్త్రవేదిభిః । వ్యఞ్జనాదీని బీజాని తేషాం లక్షణమన్యథా ॥ ౬ ॥ దీర్ఘస్వరైస్తు భిన్నాని నమోన్తాన్తస్థితాని తు । అఙ్గాని హ్రస్వయుక్తాని ఉపాఙ్గానీతి వర్ణ్యతే ॥ ౭ ॥ విభక్తనామవర్ణాన్తస్థితాని బీజముత్తమమ్ । దీర్ఘైర్హ్రస్వైశ్చ సంయుక్తం సాఙ్గోపాఙ్గం స్వరైః క్రమాత్ ॥ ౮ ॥ వ్యఞ్జనానాం క్రమో హ్యేష హృదయాదిప్రక్ల్ప్తయే। స్వబీజేన స్వనామాన్తైర్విభక్తాన్యఙ్గనామభిః ॥ ౯ ॥ యుక్తాని హృదయాదీని ద్వాదశాన్తాని పఞ్చతః । ఆరభ్య కల్పయిత్వా తు జపేత్సిద్ధ్యనురూపతః ॥ ౧౦ ॥ హృదయం చ శిరశ్చూడా కవచం నేత్రమస్త్రకమ్ । షడఙ్గాని తు బీజానాం మూలస్య ద్వాదశాఙ్గకమ్ ॥ ౧౧ ॥ హృచ్ఛిరశ్చ శిఖా వర్మ చాస్త్రం నేత్రం తథోదరమ్ । పృష్ఠబాహూరుజానూంశ్చ జఙ్ఘాపాదౌ క్రమాన్న్యసేత్ ॥ ౧౨ ॥ కంటం పంశం వైనతేయః ఖంఠం ఫంషం గదా మనుః । గండం బం సం పుష్టిమన్త్రో ఘం ఢం భం హాం శ్రియై నమః ॥ ౧౩ ॥ † వంశం మంక్షం పాఞ్చజన్యం ‡ ఛంతం పం కౌస్తుభాయ చ। జంఖం వం సుదర్శనాయ శ్రీవత్సాయ § సం వం దం చం లమ్ ॥ ౧౪ ॥ ఓం ధం బం వనమాలాయై మహానన్తాయ వై నమః । నిర్బీజపదమన్త్రాణాం పదైరఙ్గాని కల్పయేత్ ॥ ౧౫ ॥ జాత్యన్తైర్నామసంయుక్తైర్హృదయాదీని పఞ్చధా । ప్రణవం హృదయాదీని తతః ప్రోక్తాని పఞ్చధా ॥ ౧౬ ॥ ప్రణవం హృదయం పూర్వం పరాయేతి శిరశ్శిఖా । నామ్నాత్మనా తు కవచమస్త్రం నామాన్తకం భవేత్ ॥ ౧౭ ॥ ఓం పరాస్త్రాదిః స్వనామాత్మా చతుర్థ్యన్తో నమోన్తకః । ఏకవ్యూహాదిషడ్వింశవ్యూహాన్తస్యాత్మనో మనుః ॥ ౧౮ ॥ కనిష్ఠాదికరాగ్రేషు ప్రకృతిం దేహకేర్చయేత్ । పరాయ పురుషాత్మా స్యాత్ప్రకృత్యాత్మా ద్విరూపకః ॥ ౧౯ ॥ ఓం పరయాగ్న్యాత్మనే చైవ వాయ్వర్కౌ చ త్రిరూపకః ।+ అగ్నిం త్రిమూర్తౌ విన్యస్య వ్యాపకం కరదేహయోః ॥ ౨౦ ॥ వాయ్వర్కౌ కరశాఖాసు సవ్యేతరకరద్వయే । హరిమూర్తౌ తనావేష త్రివ్యూహే తుర్యరూపకే ॥ ౨౧ ॥ ఋగ్వేదం వ్యాపకం హస్తే అఙ్గులీషు

---

* ద్వాదశాక్షరబీజకాః.   † టంణంమంక్షం.   ‡ దంథంపం.

§ వంచందంటంలం.   + అగ్నిం ద్విమూర్తౌ.

యజుర్న్యసేత్ । తలద్వయేథర్వరూపం శిరోహృచ్చరణాన్తకః ॥ ౨౨ ॥ ఆకాశం
వ్యాపకం న్యస్య కరే దేహే తు పూర్వవత్ । అంగుళీషు చ వాయ్వాది శిరోహృద్గుహ్యపా
దకే ॥ ౨౩ ॥ వాయుర్జ్యోతిర్జలం పృథ్వీ పఞ్చవ్యూహస్సమీరితః । మనశ్శ్రోత్రం త్వ
గ్దృగ్జిహ్వా ఘ్రాణం షడ్వ్యూహ ఈరితః ॥ ౨౪ ॥ వ్యాపకం మానసం న్యస్య తతోఙ్గుష్ఠా
దితః క్రమాత్ । మూర్ధాస్యహృద్గుహ్యపత్సు కథితః కరుణాత్మకః ॥ ౨౫ ॥ ఆదిమూర్తిస్తు
సర్వత్ర వ్యాపకో జీవసంజ్ఞితః । భూర్భువస్స్వర్మహర్జనస్తపస్సత్యం చ సప్తధా ॥ ౨౬ ॥
కరే దేహే న్యసేదాద్యమంగుష్ఠాదిక్రమేణ తు । తలసంస్థస్సప్తమశ్చ లోకేశో దేహకే
క్రమాత్ ॥ ౨౭ ॥ దేహే శిరోలలాటాస్యహృద్గుహ్యాఙ్ఘ్రిషు సంస్థితః । అగ్నిష్టోమ
స్తథోక్థ్యస్తు షోడశీ వాజపేయకః ॥ ౨౮ ॥ అతిరాత్రాప్తోర్యామం చ యజ్ఞాత్మా సప్తరూ
పకః । ధీరహంమనశ్శబ్దశ్చ స్పర్శరూపరసాస్తథా ॥ ౨౯ ॥ గన్ధో బుద్ధిర్వ్యాపకం తు క
రే దేహే న్యసేత్క్రమాత్ । న్యసేదన్త్యం చ తలయోః కేలలాటే ముఖే హృది ॥ ౩౦ ॥
నాభౌ గుహ్యే చ పాదే చ అష్టవ్యూహః పుమాన్స్మృతః । జీవో బుద్ధిరహఙ్కారో మ
నశ్శబ్దో గుణోనిలః ॥ ౩౧ ॥ రూపం రసో నవాత్మాయం జీవ అంగుష్ఠకద్వయే । తర్జన్యా
దిక్రమాచ్చేషం యావద్వామప్రదేశినీమ్ ॥ ౩౨ ॥ దేహే శిరోలలాటాస్యహృన్నా
భిగుహ్యజానుషు । పాదయోశ్చ దశాత్మాయమిన్ద్రో వ్యాపీ సమాస్థితః ॥ ౩౩ ॥ అంగు
ష్ఠకద్వయే వహ్నిస్తర్జన్యాదౌ పరేషు చ । శిరోలలాటవక్త్రేషు హృన్నాభిగుహ్యజా
నుషు ॥ ౩౪ ॥ పాదయోరేకాదశాత్మా మనశ్శ్రోత్రం త్వగేవ చ । చక్షుర్జిహ్వా త
థా ఘ్రాణం వాక్పాణ్యంఘ్రిశ్చ పాయుకః ॥ ౩౫ ॥ ఉపస్థం మానసో వ్యాపీ శ్రోత్రమం
గుష్ఠకద్వయే । తర్జన్యాదిక్రమాదష్టౌ అతిరిక్తం తలద్వయే ॥ ౩౬ ॥ ఉత్తమాఙ్గలలాటాస్య
హృన్నాభావథ గుహ్యకే । ఊరుయుగ్మే తథా జఙ్ఘే గుల్ఫపాదేషు చ క్రమాత్ ॥ ౩౭ ॥ విష్ణు
ర్మధుహరశ్చైవ త్రివిక్రమకవామనౌ । శ్రీధరోథ హృషీకేశః పద్మనాభస్తథైవ చ ॥ ౩౮ ॥
దామోదరః కేశవశ్చ నారాయణస్తతః పరః । మాధవశ్చాథ గోవిన్దో విష్ణుం వై వ్యాప
కం న్యసేత్ ॥ ౩౯ ॥ అఙ్గుష్ఠాదౌ తలే ద్వౌ చ పాదే జానుని వై కటౌ । శిరశ్శిఖరకట్యాం చ
జానుపాదాదిషు న్యసేత్ ॥ ౪౦ ॥ ద్వాదశాత్మా పఞ్చవింశ షడ్వింశ వ్యూహకస్తథా ।
పురుషో ధీరహఙ్కారో మనశ్చిత్తం చ శబ్దకః ॥ ౪౧ ॥ తథా స్పర్శో రసో రూపం గన్ధశ్శ్రో
త్రం త్వచ స్తథా । చక్షుర్జిహ్వా నాసికా చ వాక్పాణ్యఙ్ఘ్రిశ్చ పాయవః ॥ ౪౨ ॥ ఉపస్థో
భూర్జలం తేజో వాయురాకాశమేవ చ । పురుషం వ్యాపకం న్యస్య అంగుష్ఠాదౌ దశన్యసే
త్ ॥ ౪౩ ॥ శేషాన్ హస్తతలే న్యస్య శిరస్యథ లలాటకే । ముఖహృన్నాభిగుహ్యోరు
జాన్వఙ్ఘ్రికరణోద్గతౌ ॥ ౪౪ ॥ పాదే జాన్వోరుపస్థే చ హృదయే మూర్ధ్ని చ క్రమాత్ ।
పరశ్చ పురుషాత్మాదౌ షడ్వింశే పూర్వవత్పరమ్ ॥ ౪౫ ॥ సఞ్చిన్త్య మణ్డలే కేతు ప్రక్ష
తిం పూజయేద్బుధః । పూర్వయామ్యాప్యసౌమ్యేషు హృదయాదీని పూజయేత్ ॥ ౪౬ ॥

అస్త్రమగ్న్యాదికోణేషు వైనతేయాదిపూర్వవత్। దిక్పాలాంశ్చవిధిస్త్వన్యస్తి వ్యూహేగ్నిశ్చమధ్యతః ॥ ౪౭ ॥ పూర్వాదిదిగ్దలావాసోరాజ్యాదిభిరలఙ్కృతః॥ కర్ణికాయాంనాభసశ్చమానసఃకర్ణికాస్థితః ॥౪౮॥విశ్వరూపంసర్వస్థిత్యైయజేద్రాజ్యజయాయచ। సర్వవ్యూహైస్సమాయుక్తమఙ్గైరపిచపఞ్చభిః॥౪౯ ॥ గరుడాద్యైస్తథేన్ద్రాద్యైస్సర్వాన్కామానవాప్నుయాత్ । విష్వక్సేనంయజేన్నామ్నా వైబీజంవ్యోమసంస్థితమ్ ॥ ౫౦ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే మన్త్రప్రదర్శనంనామ పఞ్చవింశోధ్యాయః.

మున్ద్రాలక్షణమ్.

నారదః ॥ ముద్రాణాంలక్షణంవక్ష్యే సాన్నిధ్యాదిప్రకారకమ్ । అఞ్జలిఃప్రథమాముద్రావన్దనీహృదయానుగా ॥ ౧॥ ఊర్ధ్వాంగుష్ఠోవామముష్టిర్దక్షిణాంగుష్ఠబన్ధనమ్ । సవ్యస్యతస్యచాంగుష్ఠోయస్యచోర్ధ్వప్రకీర్తితః ॥ ౨ ॥ తిస్రస్సాధారణావ్యూహేఅథాసాధారణాఇమాః । కనిష్ఠాదివిమోకేనఅష్టౌముద్రాయథాక్రమమ్ ॥ ౩ ॥ అష్టానాంపూర్వబీజానాంక్రమశస్త్వవధారయేత్। అంగుష్ఠేనకనిష్ఠాన్తంనామయిత్వాంగులిత్రయమ్॥ ౪॥ ఊర్ధ్వంకృత్వాసమ్ముఖంచబీజాయనవమాయవై । వామహస్తమధోత్తానంకృత్వాగ్థంనామయేచ్ఛనైః ॥ ౫ ॥ వారాహస్యస్మృతాముద్రా అఙ్గానాంచక్రమాదిమాః॥ ఏకైకాంమోచయేద్బద్ధ్వా వామముష్టౌతథాంగులీమ్॥ ౬॥ ఆకుఞ్చయేత్పూర్వముద్రాందక్షిణేప్యేవమేవచ। ఊర్ధ్వాంగుష్ఠోవామముష్టిర్ముద్రాసిద్ధిస్తతోభవేత్ ॥ ౭ ॥ * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే ముద్రాలక్షణప్రదర్శనంనామషడ్వింశోధ్యాయః.

దీక్షావిధిః.

నారదః॥ వక్ష్యేదీక్షాంసర్వదాంచమణ్డలేబ్జేహరింయజేత్ । దశమ్యాముపసంహృత్యయాగద్రవ్యంసమస్తకమ్॥ ౧ ॥ విన్యస్యనారసింహేనసమ్మన్త్ర్యశతవారకమ్ । సర్షపాంస్తుఫడన్తేనరక్షోఘ్నాన్సర్వతఃక్షిపేత్ ॥ ౨ ॥ శక్తింసర్వాత్మికాంతత్రన్యసేత్ప్రాసాదరూపిణీమ్ । సర్వౌషధింసమాహృత్యవికిరానభిమన్త్రయేత్ ॥ ౩ ॥ శతవారంశుభేపాత్రేవాసుదేవేనసాధకః । సంసాధ్యపఞ్చగవ్యంతుపఞ్చభిర్మూలమూర్తిభిః ॥ ౪ ॥ నారాయణాన్తైస్సమ్ప్రోక్ష్యకుశాగ్రైస్తేనతాంభు

వమ్ । వికిరాన్వాసుదేవేన క్షిపేదుత్తానపాణినా ॥ ౫ ॥ త్రిధా పూర్వముఖస్తిష్ఠ
న్ధ్యాయేద్విష్ణుం తథా హృది । షడ్న్యాససహితే కుమ్భే సాఙ్గం విష్ణుం ప్రపూజయేత్ ॥ ౬॥
శతవారం మన్త్రయిత్వా త్వస్త్రేణైవ చ వర్ధనీమ్ । అచ్ఛిన్నధారయా సిఞ్చన్నీశా
నాన్తం నయేచ్చ తామ్ ॥ ౭ ॥ కలశం పృష్ఠతో నీత్వా స్థాపయేద్వికిరోపరి । సంహృత్య
వికిరాన్దర్భైః కుమ్భేశం కర్కరీం యజేత్ ॥ ౮ ॥ సవస్త్రం పఞ్చరత్నాఢ్యం స్థణ్డిలే
పూజయేద్ధరిమ్ । అగ్నావపి సమభ్యర్చ్య మన్త్రాన్సఞ్జప్య పూర్వవత్ ॥ ౯ ॥ ప్రక్షాళ్య
పుణ్డరీకేన విలిప్యాన్తస్సుగన్ధినా । ఉఖామాజ్యేన సమ్పూర్య గోక్షీరేణ తు సాధకః ॥ ౧౦ ॥
ఆలోక్య వాసుదేవేన తతస్సఙ్కర్షణేన చ । తణ్డులానాజ్యసంసృష్టాన్క్షిపేత్క్షీరే సు
సంస్కృతే ॥ ౧౧ ॥ ప్రద్యుమ్నేన సమాలోడ్య దర్వ్యా సఙ్ఘట్టయేచ్ఛనైః । పక్వము
త్తారయేత్పశ్చాదనిరుద్ధేన దేశికః ॥ ౧౨ ॥ ప్రక్షాళ్యాలిప్య తత్కుర్యాదూర్ధ్వపుణ్డ్రం తు
భస్మనా । నారాయణేన పార్శ్వేషు చరుమేవం సుసంస్కృతమ్ ॥ ౧౩ ॥ భాగమే
కం తు దేవాయ కలశాయ ద్వితీయకమ్ । తృతీయేన తు భాగేన ప్రదద్యాదాహుతిత్రయ
మ్ ॥ ౧౪ ॥ శిష్యైస్సహ చతుర్థం తు గురురద్యాద్విశుద్ధయే । నారాయణేన సమ్పూర్య
సప్తధా క్షీరవృక్షజమ్ ॥ ౧౫ ॥ దన్తకాష్ఠం భక్షయిత్వా త్యక్త్వా జ్ఞాత్వాస్య పాతకమ్ ।
ఐన్ద్రాగ్న్యుత్తరశానేషు ముఖం పతితముత్తమమ్ ॥ ౧౬ ॥ శుభం సింహాశతం హుత్వా
ఆచమ్యాథ ప్రవిశ్య చ । పూజాగారం న్యసేన్మన్త్రీ ప్రాచ్యాం విష్ణుం ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧౭ ॥
సంసారార్ణవమగ్నానాం పశూనాం పాశముక్తయే । త్వమేవ శరణం దేవ సదా త్వం భ
క్తవత్సల ॥ ౧౮ ॥ దేవదేవానుజానీహి ప్రాకృతైః పాశబన్ధనైః । పాశితాన్మోచయి
ష్యామి త్వత్ప్రసాదాత్పశూనిమాన్ ॥ ౧౯ ॥ ఇతి విజ్ఞాప్య దేవేశం సమ్ప్రవిశ్య పశూం
స్తతః । ధారణాభిస్తు సంశోధ్య పూర్వవజ్జ్వలనాదినా ॥ ౨౦ ॥ సంస్కృత్య మూర్త్యా
సంయోజ్య నేత్రే బద్ధ్వా ప్రదర్శయేత్ । పుష్పపూర్ణాఞ్జలీంస్తత్ర క్షిపేత్తన్నామ యో
జయేత్ ॥ ౨౧ ॥ అమన్త్రమర్చనం తత్ర పూర్వవత్కారయేత్క్రమాత్ । యస్యాం
మూర్తౌ పతేత్పుష్పం తస్య తన్నామ నిర్దిశేత్ ॥ ౨౨ ॥ శిఖాన్తసమ్మితం సూత్రం పాదా
ఙ్గుష్ఠాది వస్తుణమ్ । కన్యాకర్తితం రక్తం పునస్త్రిగుణీకృతమ్ ॥ ౨౩ ॥ యస్యాం
సంలీయతే విశ్వం యతో విశ్వం ప్రసూయతే । ప్రకృతిం ప్రక్రియాభేదైస్సంస్థితాం తత్ర
చిన్తయేత్ ॥ ౨౪ ॥ తేన ప్రాకృతికాన్పాశాన్గ్రథిత్వా తత్త్వసఙ్ఖ్యయా । కృత్వా
శరావే తత్సూత్రం కుణ్డపార్శ్వే నిధాయ తు ॥ ౨౫ ॥ తతస్తత్త్వాని సర్వాణి ధ్యాత్వా
శిష్యతనౌ న్యసేత్ । సృష్టిక్రమాత్ప్రకృత్యాది పృథివ్యన్తాని దేశికః ॥ ౨౬ ॥ తత్త్రై
కధా పఞ్చధా స్యాదష్టాదశధాపి వా । జ్ఞాతవ్యస్సర్వభేదేన గ్రథితస్తత్త్వవిత్త
మైః ॥ ౨౭ ॥ అఙ్గైః పఞ్చభిరధ్వానం నిఖిలం వికృతిక్రమాత్ । తన్మాత్రాత్మని సంహృ
త్య మాయాసూత్రే సుశోభనే ॥ ౨౮ ॥ ప్రకృతిర్లిఙ్గశక్తిశ్చ కర్తా బుద్ధిస్తథా మనః ।
పఞ్చతన్మాత్రబుద్ధ్యాఖ్యం కర్మాఖ్యం భూతపఞ్చకమ్ ॥ ౨౯ ॥ ధ్యాయేచ్చ ద్వాదశాత్మా

సంసూత్రే దేహతత్త్వస్య యా। హుత్వా సమ్పాతవిధినా స్పృష్టేస్సృష్టిక్రమేణ తు॥౩౦॥ ఏకైకం శత మాహుత్యా మేనద త్త్వా పూర్ణాహుతిం తతః । శరావే సమ్పుటీకృత్య కుమ్భేశా యసి వేశయేత్ ॥ ౩౧ ॥ అధివాస్య యథాన్యాయం భక్తం శిష్యం తు దీక్షయేత్ । కర ణీం కర్తరీం వాపి రజాంసి ఖటికామపి ॥ ౩౨ ॥ అస్త్రేణ సమ్పాద్య యోగ్య స్థాత్సర్వం తద్వా యుగోచరే । సంస్థాప్య మూలమన్త్రేణ పరామృశ్యాధివాసయేత్ ॥ ౩౩ ॥ నమో భూతేభ్యశ్చ బలిః కుశే శేతే స్మరన్ హరిమ్ । మణ్డపం భూషయిత్వాథ వితానఘటలడ్డు కైః ॥ ౩౪ ॥ మణ్డలేఽథ యజేద్విష్ణుం తతః స్నాత్వా చ పావకమ్ । ఆహూయ దీక్షయే చ్ఛిష్యాన్బద్ధపద్మాసనస్థితాన్ ॥ ౩౫ ॥ సమ్ప్రోక్ష్య విష్ణుం హస్తేన మూర్ధానం స్పృ శ్య వై క్రమాత్ । ప్రకృత్యాదివికృత్యన్తాం సాధిభూతాధిదైవతామ్ ॥ ౩౬ ॥ సృష్టి మాధ్యాత్మికీం కృత్వా హృది తాం సంహరేత్క్రమాత్ । తన్మాత్రభూతాం సకలాం జీవేన సమతాం గతామ్॥౩౭ ॥ తతస్సమ్ప్రోక్ష్య కుమ్భేశం సూత్రం సంహృత్య దేశికః॥ అగ్నిసమీపమాగత్య పార్శ్వే సంస్థాప్య వై తు ॥ ౩౮ ॥ మూలమన్త్రేణ సృష్టిశమా హుతీనాం శతేన తమ్ । ఉదాసీనమథాసాద్య పూర్ణాహుత్యా చ దేశికః ॥ ౩౯ ॥ శుక్లం రజస్సమాదాయ మూలేన శతమన్త్రితమ్। సత్త్వాద్యహృదయం తేన హుంఫట్కా రాన్తసంయుతైః ॥ ౪౦ ॥ వియోగపదసంయుక్తైర్బీజైః పాదాదిభిః క్రమాత్ । పృ థివ్యాదీని తత్త్వాని విశ్లిష్య జుహుయాత్తతః ॥ ౪౧ ॥ వహ్నావఖిలతత్త్వానామాల యే వ్యాహృతే హరౌ । నీయమానం క్రమాత్సర్వం తత్రాధ్యానం స్మరేద్బుధః ॥ ౪౨ ॥ తాడనేన వియోగశ్చ సమ్బన్ధాయా పాద్యశోధితామ్ । ప్రకృత్యాహృత్య జుహుయా ద్యథోక్తే జాతవేదసి ॥ ౪౩ ॥ గర్భాధానం జాతకర్మ భోగం చైవ లయం తథా । హు త్వాష్టౌ తత్ర తత్రైవ తతశ్శుద్ధిం తు హోమయేత్ ॥ ౪౪ ॥ శుద్ధం తత్త్వం సముద్ధృ త్య పూర్ణాహుత్యా తు దేశికః । సన్నయేద్వై పరే తత్త్వే యావదవ్యాహృతం క్రమా త్ ॥ ౪౫ ॥ తస్మిన్ జ్ఞానయోగేన విలాప్య పరమాత్మని । విముక్తబన్ధనం జీవం పరస్మిన్న వ్యయే పదే ॥ ౪౬ ॥ నివృత్తం పరమానన్దే శుద్ధే బుద్ధే స్మరేద్బుధః । దద్యాత్పూర్ణాహు తిం పశ్చాదేవం దీక్షా సమాప్యతే॥ ౪౭॥ ప్రయోగమన్త్రాన్వక్ష్యామి యైర్దీక్షా హోమ సంలయః ॥ వాక్యాని॥ఓంయం భూతాని విశుద్ధం హుంఫట్ ॥ ౪౮ ॥ అనేన తాడనం కుర్యాద్వియోజనమిహ ద్వయమ్ ॥ వాక్యాని ॥ ఓంయం భూతాన్యాపాతయేహం। ఆదానం కృత్వా చానేన ప్రకృత్యా యోజనం శృణు॥ ఓంయం భూతాని పుంశ్చ హో। హోమమన్త్రం ప్రవక్ష్యామి తతః పూర్ణాహుతేర్మనుమ్॥ ౪౯ ॥ ఓం భూతాని సం హర స్వాహా । ఓం అం ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ వౌషట్ । పూర్ణాహుత్యన న్తరే తు తద్వై శిష్యం తు సాధయేత్ । ఏవం తత్త్వాని సర్వాణి క్రమాత్సంశోధయేద్బు ధః ॥ ౫౦ ॥ నమోన్తేన స్వబీజేన తాడనాదిపురస్సరమ్ । ఓం వాం కర్మేన్ద్రియాణి। ఓం దేం బుద్ధీన్ద్రియాణి । యం బీజేన సమానం తు తాడనాదిప్రయోగకమ్॥౫౧ ॥ ఓం

సుంగన్ధతన్మాత్రేపియుఙ్క్ష్వ హుంఫట్। * ఓంసమ్పాహింహాం॥ † ఓంస్వాంస్వంతుప్ర
కృత్యా। ఓంసుంహుంగన్ధతన్మాత్రేసంహారస్వాహా। తతఃపూర్ణాహుతిశ్చైవముత్త
రేషుప్రయుజ్యతే॥౫౧॥ఓంరాంరసతన్మాత్రే।ఓంభేంరూపతన్మాత్రే। ఓంరంస్పర్శత
న్మాత్రే।ఓంపంశబ్దతన్మాత్రే।ఓంభంనమః।ఓంసోంఅహఙ్కారః।ఓంనంబుద్ధే।ఓంఓం
ప్రకృతే ॥ ఏకమూర్త్తావయంప్రోక్తోదీక్షాయోగస్సమాసతః। ఏవమేవప్రయోగస్తున
వవ్యూహాదికేస్మృతః॥౫౨॥ దగ్ధాపరస్మిన్త్సన్దధ్యాన్నిర్వాణేప్రకృతింనరః। అవికా
రేసమాదధ్యాదీశ్వరేప్రకృతింనరః ॥ ౫౩ ॥ శోధయిత్వాథభూతానికర్మాఙ్గాణివిశో
ధయేత్ । బుద్ధ్యాఖ్యాన్యథతన్మాత్రమనోజ్ఞానమహఙ్కృతిమ్॥ ౫౪ ॥ లిఙ్గాత్మానం
విశోధ్యాన్తేప్రకృతింశోధయేత్పునః। పురుషంప్రాకృతంశుద్ధమీశ్వరేధామ్నిసంస్థిత
మ్॥ ౫౫॥ స్వగోచరీకృతాశేషభోగముక్తౌకృతాస్పదమ్। ధ్యాయన్పూర్ణాహుతిం
దద్యాద్దీక్షేయంత్వధికారిణీ ॥ ౫౬ ॥ అఙ్గైరారాధ్యమన్త్రస్యనీత్వాతత్త్వగణం
సమమ్। క్రమాదేవంవిశోధ్యాన్తేసర్వసిద్ధిసమన్వితమ్ ॥ ౫౭ ॥ ధ్యాయన్పూర్ణా
హుతిందద్యాద్దీక్షేయంసాధకేస్మృతా। ద్రవ్యస్యవానసమ్పత్తిరశక్తిర్వాత్మనోయ
ది॥ ౫౮ ॥ ఇష్ట్వాదేవంయథాపూర్వంసర్వోపకరణాన్వితమ్। సద్యోధివాస్యద్వా
దశ్యాందీక్షయేద్దేశికోత్తమః॥౫౯॥భక్తోవినీతశ్శారీరైర్గుణైస్సర్వైస్సమన్వితః। శిష్యో
నాతిధనీయస్తుస్థణ్డిలేభ్యర్చ్యదీక్షయేత్ ॥౬౦॥అధ్వానంనిఖిలందైవంభౌతంవాధ్యాత్మి
కీకృతమ్।సృష్టిక్రమేణశిష్యస్యదేహేధ్యాత్వాతుదేశికః॥ ౬౧॥ అష్టాష్టాహుతిభిఃపూ
ర్వంక్రమాత్సన్తర్ప్యసృష్టిమాన్। స్వమన్త్రైర్వాసుదేవాదీన్జననాదీన్విసర్జయే
త్ ॥౬౨॥హోమేనశోధయేత్పశ్చాత్సంహారక్రమయోగతః। యోనిసూత్రాణిబద్ధా
నిముక్త్వాకర్మాణిదేశికః॥౬౩॥శిష్యదేహాత్సమాహృత్యక్రమాత్తత్త్వానిశోధయేత్।
అగ్నౌప్రాకృతికేవిష్ణౌలయంనీత్వాధిదైవికే॥౬౪॥ శుద్ధంతత్త్వమశుద్ధేనపూర్ణాహు
త్యాతుసాధయేత్।శిష్యేప్రకృతిమాపన్నేదగ్ధ్వాప్రాకృతికాన్గుణాన్॥౬౫॥ మోచయే
దధికారేవానియుఞ్జ్యాద్దేశికశ్శిశూన్। అథాన్యాంశక్తిదీక్షాంవాకుర్యాద్భావస్థితో
గురుః॥౬౬॥భక్త్యాసమ్ప్రతిపన్నానాంయతీనాంనిర్ధనస్యచ। సమ్పూజ్యస్థణ్డిలేవిష్ణుం
పార్శ్వస్థంస్థాప్యపుత్రకమ్ ॥ ౬౭॥ దేవతాభిముఖశ్శిష్యస్తిర్యగాస్యస్స్వయంస్థితః।
అధ్వానంనిఖిలంధ్యాత్వాపర్వభిస్స్వైర్వికల్పితమ్॥ ౬౮॥ శిష్యదేహేతథాదేవమా
ధిదైవికయాచనమ్।ధ్యానయోగేనసఞ్చిన్త్యపూర్వవత్తాడనాదినా॥ ౬౯॥ క్రమాత్త
త్త్వానిసర్వాణిశోధయేత్స్థణ్డిలేహరౌ। తాడనేనవియోజ్యాథగృహీత్వాత్మనితత్ప
రః ॥ ౭౦ ॥ దేవేసంయోజ్యసంశోధ్యగృహీత్వాతత్స్వభావతః। ఆనీయశుద్ధభా
వేనసన్ధయిత్వాక్రమేణతు ॥ ౭౧॥ శోధయేద్ధ్యానయోగేనసర్వతోజ్ఞానముద్రయా।

---

* ఓంసుంఆయాహిహం. † అందుంతత్వప్రకృత్యా.—ఓంస్వాంస్వాంతత్వప్రకృత్యా.

శుద్ధేషుసర్వతత్త్వేషుప్రధానేచేశ్వరేస్థితే ॥ ౨౨ ॥ దగ్ధ్వానిర్వాపయేచ్ఛిష్యాన్ప
దస్థైశేనియోజయేత్ । నయేత్సిద్ధిమార్గేవాసాధకందేశికోత్తమః ॥ ౩౨॥ ఏవమే
వాధికారస్థోగృహీకర్మణ్యతన్ద్రితః । ఆత్మానంశోధయంస్తిష్ఠేద్యావద్రాగక్షయో
భవేత్ ॥ ౨౪ ॥ క్షీణరాగమథాత్మానంజ్ఞాత్వాసంశుద్ధకిల్బిషః । ఆరోప్యపుత్రేశి
ష్యేవాహ్యధికారంతుసంయమీ॥ ౨౫ ॥ దగ్ధ్వామాయామయంపాశంప్రవ్రజ్యాస్వా
త్మనిస్థితః । శరీరపాతమాకాఙ్క్షన్నాసీతావ్యక్తలిఙ్గవాన్॥ ౨౬ ॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే సర్వ
దీక్షాకథనంనామ సప్తవింశోఽధ్యాయః.

అభిషేకవిధానమ్.

నారదః ॥ అభిషేకంప్రవక్ష్యామియథాచార్యస్తుపుత్రకః। సిద్ధిభాక్సాధకోయే
నరోగీరోగాద్విముచ్యతే ॥ ౧ ॥ రాజ్యంరాజాసుతంస్త్రీంచప్రాప్నుయాన్మలనాశ
నమ్ । మూర్తికుమ్భాన్సురత్నాఢ్యాన్మధ్యపూర్వాదితోన్యసేత్ ॥ ౨ ॥ సహస్రా
వర్తితాన్కుర్యాదథవాశతవర్తితాన్ । మణ్డపేమణ్డలేవిష్ణుంప్రాచ్యైశాన్యాంచపీ
ఠకే॥ ౩ ॥ నివేశ్యసకలీకృత్యపుత్రకంసాధకాధికమ్। అభిషేకంసమభ్యర్చ్యకుర్యా
ద్గీతాదిపూర్వకమ్॥ ౪ ॥ దద్యాచ్చయోగపీఠాదీంస్త్వనుగ్రాహ్యాస్త్వయానరాః।
గురుశ్చసమయాన్బ్రూయాద్గుప్తశ్శిష్యోథసర్వభాక్ ॥ ౫ ॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే ఆచా
ర్యాభిషేకోనామ అష్టావింశోఽధ్యాయః.

సర్వతోభద్రమణ్డలమ్.

నారదః ॥ సాధకస్సాధయేన్మన్త్రందేవతాయతనాదికే । శుద్ధభూమౌగృ
హేప్రార్చ్యమణ్డలేహరిమీశ్వరమ్ ॥ ౧ ॥ చతురశ్రీకృతేక్షేత్రేమణ్డలాదీనివైలి
ఖేత్ । రసబాణాక్షికోష్ఠేషుసర్వతోభద్రమాలిఖేత్ ॥ ౨ ॥ షట్త్రింశత్కోష్ఠ
కైఃపద్మంపీఠంపఙ్క్త్యాబహిర్భవేత్ । ద్వాభ్యాంతువీథికాతస్మాద్ద్వాభ్యాంద్వారా
ణిదిక్షుచ ॥ ౩ ॥ వర్తులంభ్రామయిత్వాతుపద్మక్షేత్రంపురోదితమ్ । పద్మార్ధే
భ్రామయిత్వాతుభాగంద్వాదశమంబహిః ॥ ౪ ॥ విభజ్యభ్రామయేచ్ఛేషంచతుః
క్షేత్రంతువర్తులమ్ । ప్రథమంకర్ణికాక్షేత్రంకేసరాణాంద్వితీయకమ్ ॥ ౫ ॥
తృతీయందళసన్ధీనాందళాగ్రాణాంచతుర్థకమ్ । ప్రసార్యకోణసూత్రాణికోణదిఙ్మ
ధ్యమంతతః ॥ ౬ ॥ నిధాయకేసరాగ్రేతుదలసన్ధీంస్తులాఞ్ఛయేత్ । పాతయిత్వా
థసూత్రాణితత్రపత్రాష్టకంలిఖేత్ ॥ ౭॥ దళసన్ధ్యన్తరాళంతుమానంమధ్యేనిధాయ

తు । దశాగ్రం భ్రామయేత్తేన తదగ్రం తదనన్తరమ్ ॥ ౮ ॥ తదన్తరాళం తత్పార్శ్వే
కృత్వా బాహ్యక్రమేణ చ । కేసరే తు లిఖేద్వ్యాద్వా దళమధ్యే తతః పునః ॥ ౯ ॥ పద్మ
లక్ష్మైతత్సమాఖ్యం స్యాత్ షట్కం దళముచ్యతే । కర్ణికార్ధేనమానేన ప్రాక్సంస్థం భ్రామ
యేత్క్రమాత్ ॥ ౧౦ ॥ తత్పార్శ్వే భ్రామయోగేన కుణ్డల్యష్టకవర్తిహి । ఏవం
ద్వాదశమత్స్యస్స్యుర్ద్విషట్కదళకం చ తైః ॥ ౧౧ ॥ పఞ్చపత్రాభిసిద్ధ్యర్థం మత్స్యం
కృత్వైవమబ్జకమ్ । వ్యోమరేఖాబహిః పీఠం తత్ర కోష్ఠాని మార్జయేత్ ॥ ౧౨ ॥ త్రీణి కో
ణేషు పాదార్థం ద్వే ద్వే కాన్యపరాణి తు । చతుర్దిక్షు విలిప్తాని గాత్రకాణి భవన్త్యత ॥ ౧౩ ॥
తతః పఙ్క్తిద్వయం దిక్షు వీథ్యర్థం తు విలోపయేత్ । ద్వారాణ్యాశాసు కుర్వీత చత్వా
రి చతస్ర్వపి ॥ ౧౪ ॥ ద్వారాణాం పార్శ్వతశ్శోభా అష్టౌ కుర్యాద్విచక్షణః । తత్పా
ర్శ్వ ఉపశోభాస్తు తావత్యం పరికీర్తితాః ॥ ౧౫ ॥ సమీప ఉపశోభానాం కోణాస్తు పరి
కీర్తితాః । చతుర్దిక్షు తతో ద్వే ద్వే దిస్తయేన్మధ్యకోష్ఠకైః ॥ ౧౬ ॥ చత్వారి బాహ్య
తో మృజ్యాదేకైకం పార్శ్వయోరపి । శోభార్థం పార్శ్వయోస్త్రీణి త్రీణి లుమ్పేద్దళస్య
తు ॥ ౧౭ ॥ తద్వద్విపర్యయే కుర్యాదుపశోభాం తతః పరమ్ । కోణస్యాన్తర్బహిస్త్రీ
ణి చిన్తయేద్ద్విర్విభేదతః ॥ ౧౮ ॥ ఏవం షోడశకోష్ఠం స్యాదేవమన్యత్తు మణ్డలమ్ । ద్వి
షట్కభాగే షట్త్రింశత్పదం పద్మం తు వీథికా ॥ ౧౯ ॥ ఏకా పఙ్క్తిః పరాభ్యాం తు ద్వా
రశోభాదిపూర్వవత్ । ద్వాదశాఙ్గులిభిః పద్మమేకహస్తే తు మణ్డలే ॥ ౨౦ ॥ ద్విహ
స్తే హస్తమాత్రం స్యాద్వృద్ధ్యా ద్వారేణ వా చరేత్ । అపీఠం చతురశ్రం స్యాద్ద్విక
రం చక్రపఙ్కజమ్ ॥ ౨౧ ॥ పద్మార్ధం నవభిః ప్రోక్తం నాభిస్తు త్రిభిస్స్మృతా । అష్టాభి
స్త్వరకాః కుర్యాన్నేమిం తు చతురఙ్గులైః ॥ ౨౨ ॥ * త్రిధా విభజ్య చ క్షేత్రమన్తర్ద్వా
భ్యామథాఙ్కయేత్ । పఞ్చాన్తస్స్వరసిద్ధ్యర్థం తేష్వాస్ఫాల్య లిఖేదరాన్ ॥ ౨౩ ॥
ఇన్దీవరదళాకారనథవామాతులుఙ్గవత్ । పద్మపత్రాయతాన్వాపి లిఖేదిచ్ఛానురూప
తః ॥ ౨౪ ॥ భ్రామయిత్వా బహిర్నేమావరసన్ధిస్థితే స్థితః । భ్రామయేదరమూ
లం తు సన్ధిమధ్యే వ్యవస్థితః ॥ ౨౫ ॥ అరమధ్యే స్థితో మధ్యమరణిం భ్రామయేత్సమమ్ ।
ఏవం సిద్ధ్యన్తరాస్సమ్యఙ్మాతులాఙ్గనిభాస్సమాః ॥ ౨౬ ॥ విభజ్య సప్తధా క్షేత్రం చ
తుర్దశకరం సమమ్ । ద్విధా కృతే శతం హ్యత్ర షణ్ణవత్యధికాని తు ॥ ౨౭ ॥ కోష్ఠకాని
చతుర్భిస్తైర్మధ్యే భద్రం సమాలిఖేత్ । పరితో విసృజేద్వీథ్యై తథా దిక్షు సమాలిఖే
త్ ॥ ౨౮ ॥ కమలాని పునర్వీథ్యై పరితః పరిమృజ్య తు । ద్వే ద్వే మధ్యమకోష్ఠే తు గ్రీ
వార్థం దిక్షు లోపయేత్ ॥ ౨౯ ॥ చత్వారి బాహ్యతః పశ్చాత్త్రీణి త్రీణి తు లోప
యేత్ । గ్రీవాపార్శ్వే బహిస్త్వేకా శోభా సా పరికీర్తితా ॥ ౩౦ ॥ విమృజ్య బాహ్య
కోణేషు సప్తాన్తస్త్రీణి మార్జయేత్ । మణ్డలం నవభాగం స్యాన్నవవ్యూహం హరిం యు

---

* ద్విధా విభజ్య.

జేత్ ॥ ౩౧ ॥ పఞ్చవింశతికవ్యూహం మణ్డలం విశ్వరూపకమ్ । ద్వాత్రింశద్ధస్తకం క్షే
త్రం భక్తం ద్వాత్రింశతా సమమ్ ॥ ౩౨ ॥ ఏవం కృతే చతుర్వింశత్యధికం తు సహస్ర
కమ్ । కోష్ఠకానాం సముద్దిష్టం మధ్యే షోడశకోష్ఠకైః ॥ ౩౩ ॥ భద్రకం పరిలిఖ్యాథ
పార్శ్వే పఙ్క్తిం విమృజ్య తు । తతః షోడశభిః కోష్ఠైర్దిక్షు భద్రాష్టకం లిఖేత్ ॥ ౩౪ ॥
తతోఽపి పఙ్క్తిం సమ్మృజ్య తద్వత్షోడశభద్రకమ్ । లిఖిత్వా పరితః పఙ్క్తిం విమృజ్యాథ ప్ర
కల్పయేత్ ॥ ౩౫ ॥ ద్వారద్వాదశకం దిక్షు త్రీణి త్రీణి యథాక్రమమ్ । షడ్భిః పరిలు
ప్యాన్తర్మధ్యే చత్వారి పార్శ్వయోః ॥ ౩౬ ॥ చత్వార్యన్తర్బహిర్ద్వే తు శోభా
ర్థం పరిమృజ్య తు । ఉపద్వారప్రసిద్ధ్యర్థం త్రీణ్యన్తః పఞ్చ బాహ్యతః ॥ ౩౭ ॥ పరి
మృజ్య తథా శోభాం పూర్వవత్పరికల్పయేత్ । బహిః కోణేషు సప్తాన్తస్త్రీణి కోష్ఠాని
మార్జయేత్ ॥ ౩౮ ॥ పఞ్చవింశతికవ్యూహే పరం బ్రహ్మ యజేత్కజే । మధ్యే
పూర్వాదితః పద్మే వాసుదేవాదయః క్రమాత్ ॥ ౩౯ ॥ వరాహం పూజయిత్వా చ
పూర్వపద్మే తతః క్రమాత్ । వ్యూహాన్సమ్పూజయేత్తావద్యావత్షడ్వింశమో భ
వేత్ ॥ ౪౦ ॥ యథోక్తం వ్యూహమఖిలమేకస్మిన్పూజయేత్క్రమాత్ । యష్టవ్యమితి
యత్నేన ప్రచేతా మన్యతేఽధ్వరమ్ ॥ ౪౧ ॥ సత్యం తు మూర్తిభేదేన విభక్తం మ
న్యతేఽచ్యుతమ్ । చత్వారింశత్కరం క్షేత్రం హ్యుత్తరం విభజేత్క్రమాత్ ॥ ౪౨ ॥
ఏకైకం సప్తధా భూయస్తత్తత్సైకం ద్విధా పునః । చతుష్షష్ట్యుత్తరం సప్తశతాన్యేకం
సహస్రకమ్ ॥ ౪౩ ॥ కోష్ఠకానాం భద్రకం చ మధ్యే షోడశకోష్ఠకైః । పార్శ్వే వీథీం
తతశ్చాష్టభద్రాణ్యథ చ వీథికా ॥ ౪౪ ॥ షోడశాబ్జాన్యథో వీథీ చతుర్వింశతిపఙ్కజ
మ్ । వీథీపద్మాని ద్వాత్రింశత్పఙ్క్తిర్వీథికజాన్యథ ॥ ౪౫ ॥ చత్వారింశత్తతో వీథీశే
షపఙ్క్తిత్రయేణ చ । ద్వారశోభోపశోభాస్స్యుర్దిక్షు మధ్యే విలోప్య చ ॥ ౪౬ ॥ ద్వి
చతుష్షడ్ద్వారసిద్ధ్యై చతుర్దిక్షు విలోపయేత్ । పఞ్చ త్రీణ్యేకకం బాహ్యే శోభోపద్వా
రసిద్ధయే ॥ ౪౭ ॥ ద్వారాణాం పార్శ్వయోరష్టౌ ద్వా చత్వారి మధ్యతః । ద్వే
ద్వే లుమ్పేదేవమేవ షడ్వస్త్ర్యుపశోభికాః ॥ ౪౮ ॥ ఏకస్యాం దిశి సఙ్ఖ్యాస్స్యుశ్చత
స్రః పరిసఙ్ఖ్యయా । ఏకైకస్యాం దిశి త్రీణి ద్వారాణ్యపి భవన్త్యుత ॥ ౪౯ ॥ పఞ్చపఞ్చ
తు కోణేషు పఙ్క్తిపఙ్క్తిక్రమాన్మృజేత్ । కోష్ఠకాని భవేదేవం మత్స్యవత్స్యాన్మణ్డలం
శుభమ్ ॥ ౫౦ ॥ * * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే మణ్డ
లాది లక్షణం నామ ఏకోనత్రింశోఽధ్యాయః.

మణ్డలవిధిః.

నారదః ॥ మధ్యేపద్మేయజేద్బ్రహ్మసాఙ్గంపూర్వేఽబ్జనాభకమ్ । ఆగ్నే
యేఽబ్జేచప్రకృతింయామ్యేఽబ్జేపురుషంయజేత్ ॥ ౧ ॥ పురుషాద్దక్షిణేవహ్నింనైరృతే
వారుణేఽనిలమ్ । ఆదిత్యమైన్దవేపద్మేఋగ్యజుశ్చైశపద్మకే ॥ ౨ ॥ ఇన్ద్రాదీంశ్చద్వి
తీయాయాంపద్మేషోడశకేతథా । సామాథర్వాణమాకాశంవాయుంతేజస్తథాజల
మ్ ॥ ౩ ॥ పృథివీంశ్చమనశ్చైవశ్రోత్రంత్వక్చక్షురర్చయేత్ । రసనాంచతథాఘ్రా
ణంభూర్భువశ్చైవషోడశమ్ ॥ ౪ ॥ మహర్జనస్తపస్సత్యంతథాగ్నిష్టోమమేవచ । అ
త్యగ్నిష్టోమకంచోక్థ్యంషోడశీంవాజపేయకమ్ ॥ ౫ ॥ అతిరాత్రంచసమ్పూజ్యతథా
ప్తోర్యామమర్చయేత్ । మనోబుద్ధిమహఙ్కారంశబ్దంస్పర్శంచరూపకమ్ ॥ ౬ ॥ ర
సంగన్ధంచపద్మేషుచతుర్వింశతిషుక్రమాత్ । జీవంమనోధిపంజ్ఞానంప్రకృతింశబ్దమా
త్రకమ్ ॥ ౭ ॥ వాసుదేవాదిమూర్తీంచతథాచైవదశాత్మకమ్ । మనశ్శ్రోత్రంత్వ
చంప్రార్చ్యచక్షుశ్చరసనంతథా ॥ ౮ ॥ ఘ్రాణంవాక్పాణిపాదంచద్వాత్రింశద్వా
రిజేష్విమాన్ । చతుర్థావరణేపూజ్యాస్సర్వాస్సపరివారకాః ॥ ౯ ॥ పాయూపస్థం
చసమ్పూజ్యమాసానాంద్వాదశాధిపాన్ । పురుషోత్తమాదిషడ్వింశాన్పఞ్చమావర
ణకేయజేత్ ॥ ౧౦ ॥ చక్రాబ్జేతేషుసమ్పూజ్యామాసానాంపతయఃక్రమాత్ । అష్టౌప్రకృ
తయష్షడ్వాపఞ్చాథచతురోఽపరే ॥ ౧౧ ॥ రజఃపాతంతతఃకుర్యాల్లిఖితేమణ్డలేశృణు ।
కర్ణికాపీతవర్ణాస్యాద్రేఖాస్సర్వాస్సితాస్సమాః ॥ ౧౨ ॥ ద్విహస్తేఽఙ్గుష్ఠమాత్రాస్స్యు
ర్హస్తేచార్ధసమాస్సితాః । పద్మంశుక్లేనసన్ధీంస్తుకృష్ణేనశ్యామతోఽథవా ॥ ౧౩ ॥ కేసరా
రక్తపీతాస్స్యుఃకోణాన్రక్తేనపూరయేత్ । భూషయేద్యోగపీఠంతుయథేష్టంసార్వవర్ణి
కైః ॥ ౧౪ ॥ లతావితానపత్రాద్యైర్వీథికాముపశోభయేత్ । పీఠద్వారేతుశుక్లేనశోభార
క్తేనపీతతః ॥ ౧౫ ॥ ఉపశోభాంచనీలేనకోణసఙ్ఖ్యాంచవైసితాన్ । భద్రకేపూరణంప్రో
క్తమేవమన్యేషుపూరణమ్ ॥ ౧౬ ॥ త్రికోణంసితరక్తేనకృష్ణేనచవిభూషయేత్ ।
ద్వికోణంరక్తపీతాభ్యాంనాభింకృష్ణేనచక్రకే ॥ ౧౭ ॥ అరక్తాన్పీతరక్తాభిశ్శ్యామా
న్నేమింతురక్తతః । సితశ్యామారుణాఃకృష్ణాఃపీతారేఖాస్తుబాహ్యతః ॥ ౧౮ ॥ శా
లిపిష్టాదిశుక్లంస్యాద్రక్తంకౌసుమ్భకాదికమ్ । హారిద్రయాచహారిద్రంకృష్ణంస్యాద్దగ్ధ
ధాన్యతః ॥ ౧౯ ॥ శమీపత్రాదికైశ్శ్యామంబీజానాంలక్షజాప్యతః । చతుర్లక్షైస్తు
మన్త్రాణాంవిద్యానాంలక్షసాధనమ్ ॥ ౨౦ ॥ అయుతంబుద్ధవిద్యానాంస్తోత్రాణాం
చసహస్రకమ్ । పూర్వమేవాథలక్షేణమన్త్రశుద్ధిస్తథాత్మనః ॥ ౨౧ ॥ తథాపరే
ణలక్షేణమన్త్రీక్షేత్రీకృతోభవేత్ । పూర్వమేవాసమోహోనోబీజానాం
సమ్ప్రకీర్తితః ॥ ౨౨ ॥ పూర్వసేవాదశాంశేనమన్త్రాదీనాంప్రకీర్తితా । పురశ్చ
ర్యేతుమన్త్రీతుమాసికంవ్రతమాచరేత్ ॥ ౨౩ ॥ భువిన్యసేద్వామపాదంనగృహ్ణీ
యాత్ప్రతిగ్రహమ్ । ఏవంద్విత్రిగుణేనైవమధ్యమోత్తమసిద్ధయః ॥ ౨౪ ॥ మన్త్రి

ధ్యానంప్రవక్ష్యామియేనస్యాన్మన్త్రజంఫలమ్ । స్థూలంశబ్దమయంరూపంవిగ్రహంబాహ్యమిష్యతే॥ ౨౫ ॥ సూక్ష్మంజ్యోతిర్మయంరూపంహార్దంచిన్తామయంభవేత్ । చిన్తయారహితంయత్తుతత్పరంపరికీర్తితమ్ ॥ ౨౬॥ వరాహసింహశక్తీనాంస్థూలరూపంప్రధానతః । చిన్తయారహితంరూపంవాసుదేవస్యకీర్తితమ్ ॥ ౨౭ ॥ ఇతరేషాంస్మృతంరూపంహార్దంచిన్తామయంసదా । స్థూలంవైరాజసంఖ్యాతంసూక్ష్మంవైలిఙ్గితంభవేత్ ॥ ౨౮ ॥ చిన్తయారహితంరూపమైశ్వరంపరికీర్తితమ్ । హృత్పుణ్డరీకనిలయంచైతన్యంజ్యోతిరవ్యయమ్ ॥ ౨౯ ॥ బీజంబీజాత్మకంధ్యాయేత్కదమ్బకుసుమాకృతిమ్ । కుమ్భాన్తరగతోదీపోనిరుద్ధప్రసవోయథా ॥ ౩౦ ॥ సంహతఃకేవలస్తిష్ఠేదేవంమన్త్రేశ్వరోహృది । అనేకసుషిరేకుమ్భేతావన్మాత్రాగభస్తయః॥ ౩౧ ॥ ప్రసరన్తిబహిస్తద్వన్నాడీభిర్బీజరశ్మయః । అథాపభాసతోదైవీమాత్మీకృత్యతనుంస్థితాః॥ ౩౨ ॥ హృదయాత్ప్రస్థితానాడ్యోదర్శనేన్ద్రియగోచరాః । అగ్నిష్టోమాత్మకేతాసాంనాడ్యానాసాగ్రసంస్థితే ॥ ౩౩ ॥ సమ్యగ్ధ్యానయోగేనజిత్వాదేహసమీరణమ్ । జపధ్యానరతోమన్త్రీమన్త్రలక్షణమశ్నుతే ॥ ౩౪ ॥ సంశుద్ధభూతతన్మాత్రస్సకామోయోగమభ్యసేత్ । అణిమాదిమవాప్నోతివిరక్తఃప్రవిలఙ్ఘ్యతే ॥ ౩౫ ॥ దేహాత్మకేభూతమాత్రాస్సుచ్యతేచేన్ద్రియగ్రహాత్ ॥ ౩౬ ॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణేఆగ్నేయేఅగ్నివసిష్ఠసంవాదే

మణ్డలాదికథనంనామత్రింశోధ్యాయః.

ఽపామార్జనవిధానమ్

అగ్నిః ॥ రక్షాంస్వస్యపరేషాంచవక్ష్యేతాంమార్జనాహ్వయామ్ । యయావిముచ్యతేదుఃఖైస్సుఖంచప్రాప్నుయాన్నరః ॥ ౧ ॥ ఓంనమఃపరమార్థాయపురుషాయమహాత్మనే । అరూపబహురూపాయవ్యాపినేపరమాత్మనే ॥ ౨ ॥ నిష్కల్మషాయశుద్ధాయధ్యానయోగరతాయచ । నమస్కృత్యప్రవక్ష్యామియత్తత్సిధ్యతుమేవచః॥ ౩ ॥ వరాహాయనృసింహాయవామనాయమహామునే । నమస్కృత్యప్రవక్ష్యామియత్తత్సిధ్యతుమేవచః॥ ౪॥ త్రివిక్రమాయరామాయవైకుణ్ఠాయనరాయచ। నమస్కృత్యప్రవక్ష్యామియత్తత్సిధ్యతుమేవచః ॥ ౫ ॥ వరాహనరసింహేశవామనేశత్రివిక్రమ । హయగ్రీవేశసర్వేశహృషీకేశహరాఽశుభమ్॥౬ ॥ అపరాజితచక్రాద్యైశ్చతుర్భిఃపరమాయుధైః। అఖణ్డితానుభావైస్త్వంసర్వదుష్టహరోభవ ॥ ౭॥ హరాముఖస్యదురితంసర్వంచకుశలంకురు । మృత్యుబన్ధార్తిభయదందురితస్యచయత్ఫలమ్॥౮॥పరాభిధ్యానసహితైఃప్రయుక్తంచాభిచారకమ్ । గదస్పర్శమహారోగప్రయోగంజరయాజర ॥ ౯ ॥ ఓంనమోవాసుదేవాయనమఃకృష్ణాయఖడ్గినే। నమఃపుష్క-

రనేత్రాయ కేశవాయాదిచక్రిణే॥ ౧౦ ॥ నమః కమలకిఞ్జల్కపీతనిర్మలవాససే। మహా
హారరిపుస్కన్ధసృష్టచక్రాయ చక్రిణే॥ ౧౧॥ దంష్ట్రోద్ధృతక్షితిభృతే త్రయీమూర్తిమతే
నమః । మహాయజ్ఞవరాహాయ శేషభోగాఙ్కశాయినే ॥ ౧౨ ॥ తప్తహాటకకేశా
గ్రజ్వలత్పావకలోచన । వజ్రాధికనఖస్పర్శ దివ్యసింహ నమోఽస్తు తే ॥ ౧౩ ॥ కాశ్య
పాయాతిహ్రస్వాయ ఋగ్యజుస్సామభూషిత । తుభ్యం వామనరూపాయాక్రమతే
గాం నమో నమః ॥ ౧౪ ॥ వరాహాశేషదుష్టాని సర్వపాపఫలాని వై । మర్ద మర్ద మహా
దంష్ట్ర మర్ద మర్ద చ తత్ఫలమ్ ॥ ౧౫ ॥ నరసింహ కరాళాస్య దన్తప్రాన్తానలోజ్జ్వల ।
భఞ్జ భఞ్జ నినాదేన దుష్టాన్యస్యార్తినాశన॥ ౧౬॥ ఋగ్యజుస్సామగర్భాభిర్వాగ్భిర్వా
మనరూపధృక్ । ప్రశమం సర్వదుఃఖాని నయత్వస్య జనార్దనః ॥ ౧౭ ॥ ఐకాహికం
ద్వ్యాహికం చ తథా త్రిదివసం జ్వరమ్ । చాతుర్థికం తథాత్యుగ్రం తథైవ సతతజ్వర
మ్॥ ౧౮ ॥ దోషోత్థం సన్నిపాతోత్థం తథైవాగన్తుకజ్వరమ్ । శమం నయాశు గోవిన్ద
ఛిన్ధి ఛిన్ధ్యస్య వేదనామ్ ॥ ౧౯ ॥ నేత్రదుఃఖం శిరోదుఃఖం దుఃఖం చోదరసమ్భవమ్ ।
అన్తశ్శ్వాసమతిశ్వాసం పరితాపం సవేపథుమ్॥ ౨౦ ॥ గుదఘ్రాణాఙ్ఘ్రిరోగాంశ్చ కు
ష్ఠరోగాంస్తథా క్షయమ్। కామలాదీంస్తథా రోగాన్ప్రమేహాంశ్చాతిదారుణాన్ ॥ ౨౧
భగన్దరాతిసారాంశ్చ ముఖరోగాంశ్చ వల్గులీమ్ । అశ్మరీం మూత్రకృచ్ఛ్రాంశ్చ రోగా
నన్యాంశ్చ దారుణాన్ ॥ ౨౨ ॥ యే వాతప్రభవా రోగా యే చ పిత్తసముద్భవాః । కఫో
ద్భవాశ్చ యే కేచిద్యే చాన్యే సాన్నిపాతికాః ॥ ౨౩ ॥ ఆగన్తుకాశ్చ యే రోగా లూతా
విస్ఫోటకాదయః । తే సర్వే ప్రశమం యాన్తు వాసుదేవాపమార్జితాః॥ ౨౪॥ విలయం
యాన్తు తే సర్వే విష్ణోరుచ్చారణేన చ । క్షయం గచ్ఛన్తు చాశేషాస్తే చక్రాభిహతా
హరేః ॥ ౨౫ ॥ అచ్యుతానన్తగోవిన్దనామోచ్చారణభీషితాః । నశ్యన్తి సకలా రో
గాస్సత్యం సత్యం వదామ్యహమ్ ॥ ౨౬ ॥ స్థావరం జఙ్గమం వాపి కృత్రిమం చాపి యద్వి
షమ్। దన్తోద్భవం నఖభవమాకాశప్రభవం విషమ్ ॥ ౨౭ ॥ లూతాదిప్రభవం యచ్చ వి
షమన్యత్తు దుఃఖదమ్ । శమం నయతు తత్సర్వం కీర్తితోఽస్య జనార్దనః ॥ ౨౮ ॥ గ్రహా
న్ప్రేతగ్రహాంశ్చాపి తథా వై డాకినీగ్రహాన్ । వేతాళాంశ్చ పిశాచాంశ్చ గన్ధర్వా
న్యక్షరాక్షసాన్ ॥ ౨౯ ॥ శకునీపూతనాద్యాంశ్చ తథా వై నాయకాన్గ్రహాన్। ముఖ
మణ్డీం తథా క్రూరాం రేవతీం వృద్ధరేవతీమ్ ॥ ౩౦ ॥ వృద్ధకాఖ్యాన్గ్రహాంశ్చోగ్రాం
స్తథా మాతృగ్రహానపి । బాలస్య విష్ణోశ్చరితం హన్తు బాలగ్రహానిమాన్ ॥ ౩౧ ॥ వృ
ద్ధాశ్చ యే గ్రహాః కేచిద్యే చ బాలగ్రహాః క్వచిత్ । నరసింహస్య తే దృష్ట్యా దగ్ధా యే చా
పి యౌవనే ॥ ౩౨ ॥ సటాకరాళవదనో నరసింహో మహాబలః । గ్రహానశేషాన్ని
శ్శేషాన్కరోతు జగతో హితః ॥ ౩౩ ॥ నరసింహ మహాసింహ జ్వాలామాలోజ్జ్వ
లానన । గ్రహానశేషాన్సర్వేశ ఖాద ఖాదాగ్నిలోచన॥ ౩౪॥ యే రోగా యే మహోత్పా
తా యద్విషం యే మహాగ్రహాః । యాని చ క్రూరభూతాని గ్రహపీడాశ్చ దారు

ణాః॥ ౩౫॥ శస్త్రక్షతేషు యే దోషా జ్వాలాగర్దభకాదయః । తాని సర్వాణి సర్వా
త్మా పరమాత్మా జనార్దనః ॥ ౩౬ ॥ కిఞ్చిద్రూపం సమాస్థాయ వాసుదేవాస్య నాశయ।
క్షిప్త్వా సుదర్శనం చక్రం జ్వాలామాలాతిభీషణమ్ ॥ ౩౭ ॥ సర్వదుష్టోపశమనం కురు
దేవవరాచ్యుత । సుదర్శన మహాజ్వాల ఛిన్ధి ఛిన్ధి మహారవ ॥ ౩౮ ॥ సర్వదుష్టా
ని రక్షాంసి క్షయం యాన్తు విభీషణ । ప్రాచ్యాం ప్రతీచ్యాం చ దిశి దక్షిణోత్తరతస్త
థా ॥ ౩౯ ॥ రక్షాం కరోతు సర్వాత్మా నరసింహస్స్వగర్జితైః । దివి భువ్యన్తరిక్షే చ
పృష్ఠతః పార్శ్వతోఽగ్రతః॥ ౪౦ ॥ రక్షాం కరోతు భగవాన్బహురూపీ జనార్దనః । య
థా విష్ణుర్జగత్సర్వం సదేవాసురమానుషమ్ ॥ ౪౧ ॥ తేన సత్యేన దుష్టాని శమమస్య వ్రజ
న్తు వై।యథా విష్ణౌ స్మృతే సద్యస్సంక్షయం యాన్తి పాతకాః ॥ ౪౨ ॥ సత్యేన తేన సక
లం దుష్టమస్య ప్రశామ్యతు । పరమాత్మా యథా విష్ణుర్వేదాన్తేషు చ గీయతే ॥ ౪౩ ॥
తేన సత్యేన సకలం దుష్టమస్య ప్రశామ్యతు । యథా యజ్ఞేశ్వరో విష్ణుర్దేవేష్వపి చ గీయ
తే॥ ౪౪ ॥ సత్యేన తేన సకలం యన్మయోక్తం తథాస్తు తత్ । శాన్తిరస్తు శివం చాస్తు
దుష్టమస్య ప్రశామ్యతు ॥ ౪౫ ॥ వాసుదేవశరీరోత్థైః కుశైర్నిర్మథితం మయా । అప
మార్జతు గోవిన్దో నరో నారాయణస్తథా ॥ ౪౬ ॥ తథాస్తు సర్వదుఃఖానాం ప్రశమో జ
పనాద్ధరేః । అపమార్జనకం శస్త్రం సర్వరోగాదివారణమ్ ॥ ౪౭ ॥ అహం హరిః కు
శో విష్ణుర్హతా రోగా మయా తవ ॥ ౪౮ ॥ * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే కుశాపమార్జనం నామ ఏకత్రింశోఽధ్యాయః.

సంస్కారకథనమ్.

అగ్నిః ॥ నిర్వాణాదిషు దీక్షాసు చత్వారింశత్తథాష్ట చ । సంస్కారాన్కా
రయేద్ధీమాఞ్ఛృణు తాన్యైస్సురో భవేత్ ॥ ౧ ॥ గర్భాధానం తు యోన్యాం వై తతః పుం
సవనం చరేత్ । సీమన్తోన్నయనం చైవ జాతకర్మ చ నామ చ ॥ ౨ ॥ అన్నాశనం తతః
శ్చూడా బ్రహ్మచర్యవ్రతాని చ । చత్వారి వైష్ణవీ పార్థీ భౌతికీ శ్రౌత్రకీ తథా ॥ ౩ ॥
గోదానం స్నాతకత్వం చ పాకయజ్ఞాశ్చ సప్త తే । అష్టకా పార్వణశ్రాద్ధం శ్రావణ్యా
గ్రాయణీతి చ ॥ ౪ ॥ చైత్రీ చాశ్వయుజీ సప్త హవిర్యజ్ఞాంశ్చ తాఞ్ఛృణు । ఆధానం
చాగ్నిహోత్రం చ దర్శో వై పౌర్ణమాసకః॥ ౫ ॥ చాతుర్మాస్యం పశుబన్ధస్సౌత్రామ
ణిరథాపరః । సోమసంస్థాస్సప్త శృణు అగ్నిష్టోమః క్రతూత్తమః ॥ ౬ ॥ అత్యగ్ని
ష్టోమ ఉక్థ్యశ్చ షోడశీ వాజపేయకః । అతిరాత్రోఽప్తోర్యామశ్చ సహస్రేశాస్సవా ఇ
మే॥ ౭ ॥ హిరణ్యాఙ్ఘ్రిః హిరణ్యాక్షో హిరణ్యమిత్ర ఇత్యతః । హిరణ్యపాణిర్హేమా
క్షో హేమాఙ్గో హేమసూత్రకః ॥ ౮ ॥ హిరణ్యాస్యో హిరణ్యాఙ్గో హేమజిహ్వో

హిరణ్యవాక్ । అశ్వమేధోఽథసర్వేశో గుణాశ్చాష్టౌ తథాత్మనః ॥ ౯ ॥ దయాచ సర్వభూతేషు క్షాన్తిశ్చైవ తథార్జవమ్ । శౌచంచైవమనాయాసో మఙ్గళంచాపరో గుణః ॥ ౧౦ ॥ అకార్పణ్యంచాస్పృహా చ మూలేన జుహుయాచ్ఛతమ్ । సౌరశాక్తేయవిష్ణ్వశదీక్షాస్త్వేతే సమాస్మృతాః ॥ ౧౧ ॥ సంస్కారైస్సంస్కృతశ్చైతైర్భుక్తిముక్తిమవాప్నుయాత్ । సర్వరోగాద్వినిర్ముక్తో దేవవద్వర్తతే నరః ॥ ౧౨ ॥ జప్యాద్ధోమాత్పూజనాచ్చ ధ్యానాద్దేవస్య చేష్టభాక్ ॥ ౧౩ ॥ * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే అష్టచత్వారింశ
త్సంస్కారకథనం నామ ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః.

॥ పవిత్రారోహణవిధానమ్. ॥

అగ్నిః ॥ పవిత్రారోహణం వక్ష్యే వర్షపూజాఫలం హరేః । ఆషాఢాదౌ కార్తికాన్తే ప్రతిపద్ధనదా తిథిః ॥ ౧ ॥ శ్రియో గౌర్యా గణేశస్య సరస్వత్యా గుహస్య చ । మార్తణ్డమాతృదుర్గాణాం నాగర్షిహరిమన్మథైః ॥ ౨ ॥ శివస్య బ్రహ్మణస్తద్వద్ద్వితీయాదితిథేః క్రమాత్ । యస్య దేవస్య యో భక్తః పవిత్రా తస్య సా తిథిః ॥ ౩ ॥ ఆరోహణే తుల్యవిధిః పృథఙ్మన్త్రాదికం యది । సౌవర్ణం రాజతం తామ్రం నేత్రకార్పాసకాదికమ్ ॥ ౪ ॥ బ్రాహ్మణ్యా కర్తితం సూత్రం తదలాభే తు సంస్కృతమ్ । త్రిగుణం త్రిగుణీకృత్య తేన కుర్యాత్పవిత్రకమ్ ॥ ౫ ॥ అష్టోత్తరశతాదూర్ధ్వం తదర్ధం చోత్తమాదికమ్ । క్రియాలోపవిఘాతార్థం యత్త్వయాభిహితం ప్రభో ॥ ౬ ॥ మయా తత్క్రియతే దేవ యథా యత్ర పవిత్రకమ్ । అవిఘ్నం తు భవేత్తత్ర కురు నాథ జయావ్యయ ॥ ౭ ॥ ప్రార్థ్య తన్మణ్డలాయాదౌ గాయత్ర్యా బన్ధయేన్నరః । ఓం నారాయణాయ విద్మహే వాసుదేవాయ ధీమహి ॥ ౮ ॥ తన్నో విష్ణుః ప్రచోదయాద్దేవదేవానురూపతః । జానూరునాభినామాన్తం ప్రతిమాసు పవిత్రకమ్ ॥ ౯ ॥ పాదాన్తా వనమాలా స్యాదష్టోత్తరసహస్రతః । మాలా తు కల్పసాధ్యం వా ద్విగుణం షోడశాఙ్గులాత్ ॥ ౧౦ ॥ కర్ణికాకేసరం పత్రం మన్త్రాద్యం మణ్డలాన్తకమ్ । మణ్డల్యఙ్గులమాత్రైః స్యాచ్చక్రాబ్జాద్యే పవిత్రకమ్ ॥ ౧౧ ॥ స్థణ్డిలేఽఙ్గుళమానేన ఆత్మనస్తు తపస్వినః । ఆచార్యాణాం చ సూత్రాణి పితృమాత్రాదిపుస్తకే ॥ ౧౨ ॥ నాభ్యన్తం ద్వాదశగ్రన్థిం తథా గ్రన్థపవిత్రకే । ద్వ్యఙ్గులాత్కల్పనాద్ద్వౌ ద్వౌ మాలా చాష్టోత్తరం శతమ్ ॥ ౧౩ ॥ అథ వా కల్పచతుర్వింశత్షట్త్రింశన్మాలికా ద్విజః । అనామామధ్యమాఙ్గుష్ఠైర్మానాద్యైర్మాలికార్థిభిః ॥ ౧౪ ॥ కనిష్ఠాదౌ ద్వాదశ వా గ్రన్థయస్స్యుః పవిత్రకే । రవేః కుమ్భహుతాశాదేస్స్వవృత్తే విష్ణువన్మతమ్ ॥ ౧౫ ॥ పీఠస్య పీఠమానం స్యాన్మేఖలాన్తే చ కుణ్డకే । యథాశక్తిసూత్రగ్రన్థిపరిచా

రేఖవైష్ణవే ॥ ౧౬ ॥ సూత్రాణి వా సప్తదశ సూత్రేణ త్రివిభక్తకే । రోచనాగరుక
ర్పూరహారిద్రాకుఙ్కుమాదిభిః ॥ ౧౭ ॥ రఞ్జయేచ్ఛన్దనాద్యైర్వా స్నానసన్ధ్యాదికృన్న
రః । ఏకాదశ్యాం యోఽగ్నిగృహే భగవన్తం హరిం యజేత్ ॥ ౧౮ ॥ సమస్తపరివారాయ
బలిం పీఠే సమర్పయేత్ । క్ష్మౌం క్షేత్రపాలాయ ద్వారాన్తే ద్వారోపరి తథా శ్రియ
మ్ ॥ ౧౯ ॥ ధాత్రే దక్షే విధాత్రే చ గఙ్గాం చ యమునాం తథా । శఙ్ఖపద్మనిధీ పూజ్య
మధ్యే వాస్త్వపసారణమ్ ॥ ౨౦ ॥ సాఙ్గాయేతి భూతానాం భూతశుద్ధిం స్థితశ్చరేత్ ।
(౧) ఓం హ్రూం హాః ఫట్ హ్రూం గన్ధతన్మాత్రం సంహారామి నమః ॥ (౨) ఓం హ్రూం
హాః ఫట్ హ్రూం రసతన్మాత్రం సంహారామి నమః ॥ (౩) ఓం హ్రూం హాః ఫట్ హ్రూం
రూపతన్మాత్రం సంహారామి నమః ॥ (౪) ఓం హ్రూం హాః ఫట్ హ్రూం స్పర్శతన్మా
త్రం సంహారామి నమః ॥ (౫) ఓం హ్రూం హాః ఫట్ హ్రూం శబ్దతన్మాత్రం సంహారా
మి నమః ॥ పఞ్చోద్ఘాతైర్గన్ధతన్మాత్రరూపం భూమిమణ్డలమ్ ॥ ౨౧ ॥ చతురస్రం చ
పీతం చ కఠినం వజ్రలాఞ్ఛితమ్ । ఇన్ద్రాధిదైవతం పాదయుగ్మమధ్యగతం స్మరేత్ ॥ ౨౨ ॥
శుద్ధం చ రసతన్మాత్రం ప్రవిలాప్య తు సంహరేత్ । రసమాత్రం రూపమాత్రే క్రమేణా
నేన పూరకః ॥ ౨౩ ॥ ఓం హ్రీం హాః ఫట్ హ్రూం రసతన్మాత్రం సంహారామి న
మః ॥ (౬) ఓం హ్రూం హాః ఫట్ రూపతన్మాత్రం సంహారామి నమః ॥ (౭) ఓం
హ్రీం హాః ఫట్ హ్రూం స్పర్శతన్మాత్రం సంహారామి నమః ॥ (౮) ఓం హ్రీం హాః
ఫట్ హ్రూం శబ్దతన్మాత్రం సంహారామి నమః ॥ జానునాభిమధ్యగతం శ్వేతం వై
పద్మలాఞ్ఛితమ్ । శుక్లం పద్మం చార్ధచన్ద్రం ధ్యాయేద్వరుణదైవతమ్ ॥ ౨౪ ॥
చతుర్భిశ్చైవముద్ఘాతైః శుద్ధం తద్రసమాత్రకమ్ । సంహరేన్మూర్తితన్మాత్రే రూపమాత్రే
చ సంహరేత్ ॥ ౨౫ ॥ ఓం హ్రూం హాః ఫట్ హ్రూం రూపతన్మాత్రం సంహారామి
నమః ॥ ఓం హ్రూం హాః ఫట్ హ్రూం స్పర్శతన్మాత్రం సంహారామి నమః ॥ ఓం హ్రూం
హాః ఫట్ హ్రూం శబ్దతన్మాత్రం సంహారామి నమః ॥ ఇతి త్రిభిస్తదుద్ఘాతైస్త్రికోణం వ
హ్నిమణ్డలమ్ । నాభికణ్ఠమధ్యగతం రక్తం స్వస్తికలాఞ్ఛితమ్ ॥ ౨౬ ॥ ధ్యాత్వాన
లాధిదైవం తచ్ఛుద్ధం స్పర్శే లయం నయేత్ ॥ ఓం హ్రూం హాః ఫట్ హ్రూం స్పర్శతన్మా
త్రం సంహారామి నమః ॥ (౯) ఓం హ్రూం హాః ఫట్ హ్రూం శబ్దతన్మాత్రం సంహారామి న
మః ॥ కణ్ఠనాసామధ్యగతం వృత్తం వై వాయుమణ్డలమ్ ॥ ౨౭ ॥ ద్విరుద్ఘాతైర్ధూమ్రవ
ర్ణం ధ్యాయేచ్ఛుద్ధేన్దులాఞ్ఛితమ్ । స్పర్శమాత్రం శబ్దమాత్రైస్సంహరేద్ధ్యానయోగ
తః ॥ ౨౮ ॥ ఓం హ్రూం హాః ఫట్ హ్రూం శబ్దతన్మాత్రం సంహారామి నమః ॥ ఏకోద్ఘా

(౧) ఓం హూం హాః. (౨) ఓం హ్రీం హాః. (౩) ఓం హ్రీం హాః హ్రూం.
(౪) ఓం హ్రాం హాః. (౫) ఓం హ్రాం హాః. (౬) ఓం హ్రీం హాః ఫట్ హ్రూం.
(౭) ఓం హ్రాం. (౮) ఓం ష్రౌం హాః ఫట్ హ్రూం. (౯) ఓం ష్రౌం హాః ఫట్ హ్రూం.

తేనచాకాశంశుద్ధస్ఫటికసన్నిభమ్ । నాసాపుటశిఖాన్తస్థమాకాశముపసంహరే
త్ ॥ ౨౯॥ శోషణాద్యైర్దేహశుద్ధింకుర్యాదేవంక్రమాత్తతః । శుష్కంకళేబరంధ్యా
యేత్పాదాద్యంచశిఖాన్తకమ్ ॥ ౩౦ ॥ యంబీజేనవంబీజేనజ్వాలామాలాసమాయు
తమ్ । దేహంరమిత్యనేనైవబ్రహ్మరన్ధ్రాద్వినిర్గతమ్॥ ౩౧ ॥ బిన్దుంధ్యాత్వాచామృ
తస్యతేనభస్మకళేబరమ్ । సమ్ప్లావయేల్లమిత్యస్మాద్దేహంసమ్పాద్యదివ్యకమ్॥౩౨॥
న్యాసంకృత్వాకరేదేహేమానసంయాగమాచరేత్ । విష్ణుంసాఙ్గంహృదిపద్మేమా
నసైఃకుసుమాదిభిః ॥ ౩౩ ॥ మూలమన్త్రేణదేవేశంప్రార్థయేద్భుక్తిముక్తిదమ్ ।
స్వాగతందేవదేవేశసన్నిధౌభవకేశవ॥ ౩౪ ॥ గృహాణమానసీంపూజాంయథార్థం
పరిభావితామ్ । ఆధారశక్తిఃకూర్మోథపూజ్యోనన్తోమహీతతః ॥ ౩౫ ॥ మధ్యే
ఽగ్న్యాదౌచధర్మాద్యాఅధర్మాదీన్త్రిముఖ్యగమ్ । సత్వాదిమధ్యేపద్మంచమాయా
విద్యాఖ్యతత్త్వకే ॥ ౩౬ ॥ కాలతత్త్వంచసూర్యాదిమణ్డలంపక్షిరాజకః । మ
ధ్యేతతశ్చవాయవ్యాదిశాన్తాగురుపఙ్క్తికాః ॥ ౩౭ ॥ గణస్సర్వస్వతీపూజ్యానా
రదోనళకూబరః । గురుర్గురూపాదుకాచపరోగురుశ్చపాదుకా ॥ ౩౮ ॥ పూ
ర్వసిద్ధాఃపరసిద్ధాఃకేసరేషుచశక్తయః । లక్ష్మీస్సరస్వతీప్రీతిఃకీర్తిశ్శాన్తిశ్చకాన్తి
కా ॥ ౩౯ ॥ పుష్టిస్తుష్టిర్మహేన్ద్రాద్యామధ్యేచాపాహితోహరిః । ధృతిశ్శ్రీరతికా
న్త్యాద్యామూలేనస్థాపితోఽచ్యుతః॥ ౪౦ ॥ ఓంఅభిముఖోభవేత్ప్రార్థ్యసన్నిహితో
భవ । వివ్యస్యాఙ్గహృదికందత్వాగన్ధాద్యైర్మూలతోయజేత్ ॥ ౪౧ ॥ ఓంభీషయభీ
షయహృచ్ఛిరస్త్రాసయస్వైపునః । మర్దయమర్దయశిఖాఅగ్న్యాదౌశస్త్రతోస్త్రక
మ్॥౪౨॥రక్షరక్షప్రధ్వంసయప్రధ్వంసయకవచాయనమస్తతః। * ఓంహ్రూంఫట్అ
స్త్రాయనమోమూలబీజేనచాఙ్గకమ్॥ ౪౩॥ పూర్వదక్షాప్యసౌమ్యేషుమూర్త్యావరణ
మర్చయేత్ । వాసుదేవస్సఙ్కర్షణఃప్రద్యుమ్నశ్చానిరుద్ధకః॥౪౪॥ అగ్న్యాదౌశ్రీధృ
తిరతికాన్తయోమూర్తయోహరేః । శఙ్ఖచక్రగదాపద్మమగ్న్యాదౌపూర్వకాదిక
మ్॥ ౪౫ ॥ శార్ఙ్గంచముసలంఖడ్గంవనమాలంచతద్బహిః । ఇన్ద్రాద్యాశ్చతథానన్తోనై
ర్‌ఋత్యాంవరుణస్తతః॥ ౪౬ ॥ బ్రహ్మేన్ద్రేశానయోర్మధ్యేఅస్త్రావరణకంబహిః । ఐ
రావతస్తతశ్ఛాగోమహిషోవానరోఝషః॥ ౪౭॥ మృగశ్శశోఽథవృషభఃకూర్మోహం
సస్తతోబహిః । పృశ్నిగర్భఃకుముదాద్యాద్వారపాలాద్వయంద్వయమ్' ॥ ౪౮ ॥
పూర్వాద్యుత్తరద్వారాన్తంహరింనత్వాబలింబహిః । విష్ణుపార్షదేభ్యోనమోబలి
పీఠేబలిందదేత్ ॥ ౪౯ ॥ విశ్వాయవిష్వక్సేనాత్మనేఈశానకేయజేత్ । దేవస్యద
క్షిణేహస్తేరక్షాసూత్రంచబన్ధయేత్ ॥ ౫౦ ॥ సంవత్సరకృతార్చాయాస్సమ్పూర్ణఫ
లదాయినే । పవిత్రారోహణాయేదంకౌతుకంధారయఓంనమః॥ ౫౧ ॥ ఉపవాసా

* ఓంహ్రీం.

దినియమంకుర్యాద్దైవదేవసన్నిధౌ । ఉపవాసాదినియతో దేవంసన్తోషయామ్యహ
మ్॥ ౫౨॥ కామక్రోధాదయస్సర్వేమామేతిష్ఠన్తుసర్వదా । అద్యప్రభృతిదేవేశయా
వద్వైశేషికందినమ్ ॥ ౫౩ ॥ యజమానోఽప్యశక్తశ్చేత్కుర్యాన్నక్తాదికంవ్రతీ ।
హుత్వావిసర్జయేత్స్తుత్వాశ్రీకరంనిత్యపూజనమ్ ॥౫౪ ॥ * ఓంహ్రీంశ్రీంశ్రీధరాయ
త్రైలోక్యమోహనాయనమః॥ ౫౫ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే పవిత్రారోహణే
శ్రీధరనిత్య పూజాకథనంనామ త్రయస్త్రింశోఽధ్యాయః.

హోమాదివిధిః

అగ్నిః ॥ విశేదనేనమన్త్రేణయాగస్థానంచభావయేత్ । నమోబ్రహ్మణ్య
దేవాయశ్రీధరాయావ్యయాత్మనే ॥ ౧ ॥ ఋగ్యజుస్సామరూపాయశబ్దదేహాయ
విష్ణవే । విలిఖ్యమణ్డలంసాయంయాగద్రవ్యాదిచాహరేత్ ॥ ౨ ॥ ప్రక్షాళితకరా
ఙ్ఘ్రిస్సన్విన్యస్యార్ఘ్యకరోనరః । అర్ఘ్యాద్భిస్తుశిరఃప్రోక్ష్యద్వారదేశాదికంతథా॥౩॥
ఆరభేద్ద్వారయాగంచతోరణేశాన్ప్రపూజయేత్ । అశ్వత్థోదుమ్బరవటప్లక్షాఃపూ
ర్వాదిగానగాః ॥ ౪ ॥ ఋగిన్ద్రశోభనంప్రాచ్యాంయజుర్యమసుభద్రకమ్ । సా
మపశ్చిమధన్వాఖ్యంసోమాథర్వసుహోత్రకమ్ ॥ ౫ ॥ తోరణాన్తఃపతాకాశ్చ
కుముదాద్యాఘటద్వయమ్ । ద్వారిద్వారిస్వనామ్నార్చ్యాఃపూర్వేపూర్ణశ్చపు
ష్కరః॥ ౬ ॥ ఆనన్దనన్దనౌదక్షేవీరసేనస్సుషేణకః । సమ్భవప్రభవౌసౌమ్యేద్వార
పాంశ్చైవపూజయేత్ ॥ ౭ ॥ అస్త్రజప్తపుష్పక్షేపాద్విఘ్నానుత్సార్యసంవిశేత్ ।
భూతశుద్ధింవిధాయాథవిన్యస్యకృతముద్రకః ॥ ౮ ॥ ఫట్కారాన్తాంశిఖాంజప్త్వాస
ర్షపాన్దిక్షునిక్షిపేత్ । వాసుదేవేనగోమూత్రంసఙ్కర్షణేనగోమయమ్॥ ౯॥ప్రద్యు
మ్నేనపయస్తజ్జాద్దధినారాయణాద్ఘృతమ్ । ఏకద్విత్ర్యాదివారాణిఘృతాన్నైవభా
గతోఽధికమ్ ॥ ౧౦ ॥ ఘృతపాత్రేతదేకత్రపఞ్చగవ్యముదాహృతమ్ । మణ్డపప్రో
క్షణాయైకంచాపరంప్రాశనాయచ ॥ ౧౧ ॥ ఆనీయదశకుమ్భేషుఇన్ద్రాద్యాన్లోక
పాన్యజేత్ । పూజ్యాజ్ఞాంశ్రావయేత్తాంశ్చస్థాతవ్యంచాజ్ఞయాహరేః ॥ ౧౨ ॥
యాగద్రవ్యాదిసంరక్ష్యవికిరాన్వికిరేత్తతః । మూలాష్టశతసజ్జప్తాన్కుశకూర్చాన్
హరేచ్చతాన్ ॥ ౧౩ ॥ ఐశాన్యాందిశితత్రస్థంస్థాప్యకుమ్భంచవర్ధనీమ్ । కుమ్భేసా
ఙ్గంహరింప్రార్చ్యవర్ధన్యామస్త్రమర్చయేత్ ॥ ౧౪ ॥ ప్రదక్షిణంయాగగృహంవ
ర్ధన్యాచ్ఛిన్నధారయా । సిఞ్చన్నయేత్తతఃకుమ్భంపూజయేచ్చస్థిరాసనే ॥ ౧౫ ॥
సపఞ్చరత్నవస్త్రాఢ్యకుమ్భేగన్ధాదిభిర్హరిమ్ । వర్ధన్యాంహేమగర్భాయాంయజేద

* ఓంక్రీం.

స్రుంచవామతః ॥ ౧౬ ॥ తత్సమీపే వాస్తులక్ష్మీంభూవినాయకమర్చయేత్ । స్నప
నంకల్పయేద్విప్రో స్నజారిత్యాదౌతథైవచ ॥ ౧౭ ॥ పూర్ణకుమ్భాష్టకంవస్త్రాన్యనవ
కోణేషునిర్వపేత్ । పాద్యమర్ఘ్యమాచమనీయంపఞ్చగవ్యంచనిఃక్షిపేత్ ॥౧౮॥
పూర్వాదికలశేగ్నాద్యదౌపఞ్చామృతజలాదికమ్ । దధిక్షీరంమధూష్ణోదంపాద్యం
స్యాచ్చతురఙ్గకమ్ ॥ ౧౯ ॥ పద్మశ్యామాకదూర్వాశ్చవిష్ణుపర్ణీచపాద్యకమ్ ।తథా
ష్టాఙ్గార్ఘ్యమాఖ్యాతంయవగన్ధఫలాక్షతమ్ ॥ ౨౦ ॥ కుశాస్సిద్ధార్థపుష్పాణితిలా
ద్రవ్యాణిచార్హణమ్ । లవఙ్గకక్కోలయుతందద్యాదాచమనీయకమ్ ॥ ౨౧॥స్నాప
యేన్మూలమన్త్రేణదేవంపఞ్చామృతైరపి । శుద్ధోదంమధ్యకుమ్భేనదేవమూర్ధ్నినిః
క్షిపేత్ ॥ ౨౨ ॥ కలశాన్నవస్తుగంతోయంకూర్చాగ్రంసంస్పృశేన్నరః । శుద్ధోద
కేనపాద్యంచఅర్ఘ్యమాచమనందదేత్ ॥ ౨౩ ॥ పరిమృజ్యపటేనాఙ్గంసవస్త్రంమ
ణ్డలంనయేత్ । తత్రాభ్యర్చ్యచతేద్ధోమంకుణ్డాదౌప్రాణసంయమీ ॥ ౨౪ ॥ ప్రక్షా
ళ్యహస్తౌరేఖాస్తుతిస్రఃపూర్వాగ్రగామినీః । దక్షిణాదుత్తరాంతాశ్చతిస్రశ్చైవో
త్తరాగ్రగాః ॥ ౨౫ ॥ అభ్యుక్ష్యకుశసమ్పూర్ణకుమ్భయోనిముద్రాంప్రదర్శయేత్ । ధ్యా
త్వాగ్నిరూపంచాగ్నింతుయోన్యాంకుణ్డేక్షిపేన్నరః ॥ ౨౬ ॥ పాత్రాణ్యాసాదయే
త్పశ్చాద్దర్భపుష్పసమిత్కరాదభిః । బాహుమాత్రాఃపరిధయఇధ్మప్రశ్చనమేవచ॥ ౨౭॥
ప్రణీతాప్రోక్షణీపాత్రమాజ్యస్థాలీఘృతాదికమ్ । ప్రస్థద్వయంతణ్డులానాంయుగ్మం
యుగ్మమధోముఖమ్ ॥ ౨౮ ॥ ప్రణీతాప్రోక్షణీపాత్రేన్యసేత్పూర్ణంకుశమ్ । అ
ద్భిఃపూర్యప్రణీతాంతుధ్యాత్వాదేవంసమర్చ్యచ ॥ ౨౯ ॥ ప్రణీతాంస్థాపయేదగ్రే
ద్రవ్యాణాంచైవమధ్యతః। ప్రోక్షణీమద్భిరాపూర్యప్రాగగ్రేదక్షిణేన్యసేత్ ॥౩౦॥
చరుంచశ్రపయేదగ్నౌబ్రహ్మాణందక్షిణేన్యసేత్ ।కుశానాస్తీర్యపూర్వాదౌపరిధీన్స్థా
పయేత్తతః ॥ ౩౧ ॥ వైష్ణవీకరణంకుర్యాద్గర్భాధానాదినాక్రమాత్ । గర్భాధానంపుం
సవనంసీమన్తోన్నయనంజనిః ॥ ౩౨ ॥ నామాదిసమావర్తనాన్తంజుహుయాదష్టచా
హుతీః । పూర్ణాహుతిఃప్రతికర్మస్రువాస్రువసుయుక్తయా ॥ ౩౩ ॥ కుణ్డమధ్యేఋ
తుమతీంలక్ష్మీంసఞ్చిన్త్యహోమయేత్ । కుణ్డలక్ష్మీస్సమాఖ్యాతాప్రకృతిస్త్రిగుణా
త్మికా ॥ ౩౪ ॥ సాయోనిస్సర్వభూతానాంవిద్యామన్త్రగణస్యచ । విముక్తేఃకా
రణంవహ్నిఃపరమాత్మాచముక్తిదః ॥ ౩౫ ॥ ప్రాచ్యాంశిరస్సమాఖ్యాతంబాహూ
కోణేవ్యవస్థితౌ । ఈశానాగ్నేయకోణేతుజఙ్ఘేవాయవ్యనైరృతే ॥ ౩౬ ॥ ఉదరం
కుణ్డమిత్యుక్తంయోనిర్యోనిర్విధీయతే । గుణత్రయంమేఖలాస్స్యుర్ధ్యాత్వైవంసమి
ధోదశ ॥ ౩౭ ॥ పఞ్చాధికాంస్తుజుహుయాత్ప్రణవాన్ముష్టిముద్రయా । పునరాఘా
రౌజుహుయాద్వాయ్వగ్న్యన్తంతతశ్శ్రిపేత్ ॥ ౩౮ ॥ ఈశాన్తంమూలమన్త్రే
ణఆజ్యభాగౌతుహోమయేత్ । ఉత్తరేద్వాదశాన్తేనదక్షిణేతేనమధ్యతః ॥ ౩౯॥
వ్యాప్తిత్వాప్యమధ్యస్థంధ్యాయేద్వహ్నింబుసంస్కృతమ్।వైష్ణవంసప్తజిహ్వాంచ

సూర్యకోటిసమప్రభమ్॥ ౪౦॥ చన్ద్రవక్త్రంచసూర్యాక్షం జుహుయాచ్ఛతమష్టచ।
తదర్ధంచాష్టమూలేనఅఙ్గానాంచదశాంశతః॥ ౪౧ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే హోమాది
విధిర్నామ చతుస్త్రింశోఽధ్యాయః.

॥ పవిత్రాధివాసనాదివిధిః ॥

అగ్నిః॥ సమ్పాతాహుతినాసిచ్యపవిత్రాణ్యధివాసయేత్। నృసింహమన్త్ర
జప్తానిగుప్తాన్యస్త్రేణతానితు ॥ ౧॥ వస్త్రసంవేష్టితాన్యేవపాత్రస్థాన్యభిమన్త్ర
యేత్ । బిల్వాద్యద్భిఃప్రోక్షితానిమన్త్రేణచైకధాద్విధా॥ ౨ ॥ కుమ్భపార్శ్వేతు
సంస్థాప్యరక్షాంవిజ్ఞాప్యదేశికః। దన్తకాష్ఠంచామలకంపూర్వే సఙ్కర్షణేనతు॥ ౩॥
ప్రద్యుమ్నేనభస్మతిలాన్దక్షే గోమయమృత్తికామ్ । వారుణేచానిరుద్ధేనసౌమ్యే
నారాయణేనచ ॥ ౪ ॥ దర్భోదకంచాథహృదాఅగ్నౌకుఙ్కుమరోచనమ్ । ఐశా
న్యాంశిరసాధూపంశిఖయానైరృతేప్యథ ॥ ౫ ॥ మూలపుష్పాణిదివ్యానికవచేనాథ
వాయవే । చన్దనామ్బ్వక్షతదధిదూర్వాశ్చపుటికాస్థితాః ॥ ౬ ॥ గృహంత్రిసూత్రే
ణావేష్ట్యపునస్సిద్ధార్థకాన్క్షిపేత్ । దద్యాత్పూజాక్రమేణాథసర్వేష్వేవగన్ధపవి
త్రకమ్ ॥ ౭ ॥ మన్త్రైర్ద్వారపాలేభ్యోవిష్ణుకుమ్భేత్వనేనచ । విష్ణుతేజోభవం
రమ్యంసర్వపాతకనాశనమ్ ॥ ౮ ॥ సర్వకామప్రదందేవంతవాఙ్గేధారయామ్యహ
మ్। సమ్పూజ్యధూపదీపాద్యైర్వ్రజేద్ద్వారసమీపతః ॥ ౯ ॥ గన్ధపుష్పాక్షతోపే
తంపవిత్రంచాఖిలేర్పయేత్ । పవిత్రంవైష్ణవంతేజోమహాపాతకనాశనమ్ ॥ ౧౦॥
ధర్మకామార్థసిద్ధ్యర్థంస్వకేఙ్గధారయామ్యహమ్ । ఆసనేపరివారాదౌగురౌదద్యా
త్పవిత్రకమ్ ॥ ౧౧ ॥ గన్ధాదిభిస్సమభ్యర్చ్యగన్ధపుష్పాక్షతాదిమత్ । విష్ణుతేజోభ
వేత్యాదిమూలేనహరయేర్పయేత్ ॥ ౧౨ ॥ వహ్నిస్థాయతతోదత్వాదేవంసమ్ప్రా
ర్థయేత్తతః । క్షీరోదధిమహానాగశయ్యావస్థితవిగ్రహ ॥ ౧౩ ॥ ప్రాతస్త్వాంపూజ
యిష్యామిసన్నిధౌభవకేశవ । ఇన్ద్రాదిభ్యస్తతోదత్వావిష్ణుపార్షదకేబలిమ్ ॥ ౧౪॥
తతోదేవాగ్రతఃకుమ్భంవాసోయుగసమన్వితమ్ । రోచనాచన్ద్రకాశ్మీరగన్ధాద్యుదక
సంయుతమ్ ॥ ౧౫ ॥ గన్ధపుష్పాదినాభ్యర్చ్యమూలమన్త్రేణపూజయేత్ । మణ్డపా
ద్బహిరాగత్యవిలిప్తేమణ్డలత్రయే॥ ౧౬ ॥ పఞ్చగవ్యంచరుందత్వాకాష్ఠంచైవక్రమా
ద్భవేత్ । పురాణశ్రవణంస్తోత్రంపఠజ్జాగరణంనిశి ॥ ౧౭ ॥ పరప్రేషకబాలానాం
స్త్రీణాంభోగభుజాంతథా । సద్యోధివాసనంకుర్యాద్వినాగన్ధపవిత్రకమ్॥౧౮ ॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే పవిత్రా
ధివాసనంనామపఞ్చత్రింశోఽధ్యాయః.

॥ పవిత్రారోపణవిధానమ్. ॥

అగ్నిః ॥ ప్రాతస్స్నానాదికంకృత్వాద్వారపాలాన్ప్రపూజ్యచ । ప్రవిశ్య గుప్తేదేశేచసమాహృత్యాథధారయేత్ ॥ ౧ ॥ పూర్వాధివాసితంద్రవ్యంవస్త్రాభరణగన్ధకమ్ । నిరస్యసర్వనిర్మాల్యందేవంసంస్థాప్యపూజయేత్ ॥ ౨ ॥ పఞ్చామృతైః కషాయైశ్చశుద్ధగన్ధోదకైస్తతః । పూర్వాధివాసితందద్యాద్వస్త్రంగన్ధంచపుష్పకమ్॥ ౩ ॥ అగ్నౌహుత్వానిత్యవచ్చదేవంసమ్ప్రార్థయేన్నమేత్ । సమర్ప్యకర్మదేవాయపూజాంనైమిత్తికీంచరేత్॥ ౪ ॥ ద్వారపాలవిష్ణుకుమ్భవర్ధనీఃప్రార్థయేద్ధరిమ్ । అతోదేవేతిమన్త్రేణమూలమన్త్రేణసమ్పుటే॥ ౫ ॥ కృష్ణకృష్ణనమస్తుభ్యంగృహ్ణీష్వేదంపవిత్రకమ్ । పవిత్రీకరణార్థాయవర్షపూజాఫలప్రదమ్॥ ౬॥ పవిత్రకంకురుష్వాద్యయన్మయాదుష్కృతంకృతమ్ । శుద్ధోభవామ్యహందేవత్వత్ప్రసాదాత్సురేశ్వర ॥ ౭ ॥ పవిత్రంచహృదాద్యైస్తుఆత్మానమభిషిచ్యచ । విష్ణుకుమ్భంచసమ్ప్రార్చ్యవ్రజేద్దేవసమీపతః ॥ ౮ ॥ పవిత్రమాత్మనేదద్యాద్రక్షాబన్ధంవిసృజ్యచ । గృహాణబ్రహ్మసూత్రంచయన్మయాకల్పితంప్రభో ॥ ౯ ॥ కర్మణాంపూరణార్థాయయథాదోషోనమేభవేత్ । ద్వారపాలాసనగురుముఖ్యానాంచపవిత్రకమ్ ॥ ౧౦ ॥ కనిష్ఠానిచదేవాయవనమాలాంచమూలతః । హృదాదివిష్వక్సేనాన్తేపవిత్రాణిసమర్పయేత్ ॥ ౧౧ ॥ వహ్నౌహుత్వాగ్నివక్త్రేభ్యోవిష్ణ్వాదిభ్యఃపవిత్రకమ్ । ప్రార్చ్యపూర్ణాహుతిందద్యాత్ప్రాయశ్చిత్తాయమూలతః ॥ ౧౨ ॥ అష్టోత్తరశతంవాపిపఞ్చోపనిషదైస్తతః । మణివిద్రుమమాలాభిర్మన్దారకుసుమాదిభిః ॥ ౧౩ ॥ ఇయంసాంవత్సరీపూజాతవాస్తుగరుడధ్వజ । వనమాలాయథాదేవకౌస్తుభంసతతంహృది॥౧౪॥ తద్వత్పవిత్రతన్తూంశ్చపూజాంచహృదయేవహ । కామతోకామతోవాపియత్కృతంనియమార్చనే ॥ ౧౫ ॥ విధినావిఘ్నలోపేనపరిపూర్ణంతదస్తుమే।ప్రార్థ్యనత్వాక్షమాప్యాథపవిత్రంమస్తకేఽర్పయేత్ ॥ ౧౬ ॥ దత్త్వాబలిందక్షిణాభిర్వైష్ణవంతోషయేచ్చరుమ్ । విప్రాన్భోజనవస్త్రాద్యైర్దివసంపక్షమేవవా ॥ ౧౭ ॥ పవిత్రంస్నానకాలేచఅవతార్యసమర్పయేత్ । అనివారితమన్నాద్యందద్యాద్భుఞ్జీతచస్వయమ్॥ ౧౮ ॥ విసర్జనేహ్నిసమ్పూజ్యపవిత్రాణివిసర్జయేత్ । సాంవత్సరీమిమాంపూజాంసమ్పాద్యవిధివన్మమ ॥ ౧౯॥ వ్రజపవిత్రకేదానీంవిష్ణులోకంవిసర్జితః। మధ్యేసోమేశయోఃప్రార్చ్యవిష్వక్సేనంహితస్యచ ॥ ౨౦॥ పవిత్రాణిసమభ్యర్చ్యబ్రాహ్మణాయసమర్పయేత్ । యావన్తస్తన్తవస్తస్మిన్పవిత్రేపరికల్పితాః ॥ ౨౧॥ తావద్యుగసహస్రాణివిష్ణులోకేమహీయతే । కులానాంశతముద్ధృత్యదశపూర్వాన్దశాపరాన్॥౨౨॥విష్ణులోకేతుసంస్థాప్యస్వయంముక్తిమవాప్నుయాత్॥౨౪॥

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే
విష్ణుపవిత్రారోపణంనామషట్త్రింశోధ్యాయః.

సర్వదేవపవిత్రారోహణవిధిః.

అగ్నిః ॥ సఙ్క్షేపాత్సర్వదేవానాంపవిత్రారోహణంశృణు । పవిత్రంసర్వలక్ష్మస్యాక్షరసానలగంత్వపి ॥ ౧ ॥ జగద్యోనేసమాగచ్ఛపరివారగణైస్సహ । నిమన్త్రయామ్యహంప్రాతర్దద్యాంతుభ్యంపవిత్రకమ్ ॥ ౨ ॥ జగత్స్రజేనమస్తుభ్యంగృహ్ణీష్వేదంపవిత్రకమ్ । పవిత్రీకరణార్థాయవర్షపూజాఫలప్రదమ్ ॥ ౩ ॥ శివదేవనమస్తుభ్యంగృహ్ణీష్వేదంపవిత్రకమ్ । మణివిద్రుమమాలాభిర్మన్దారకుసుమాదిభిః ॥ ౪ ॥ ఇయంసాంవత్సరీపూజాతవాస్తువేదవిత్పతే । సాంవత్సరీమిమాంపూజాంసమ్పాద్యవిధివన్మమ ॥ ౫ ॥ వ్రజపవిత్రకేదానీంస్వర్గలోకంవిసర్జితః । సూర్యదేవనమస్తుభ్యంగృహ్ణీష్వేదంపవిత్రకమ్ ॥ ౬ ॥ పవిత్రీకరణార్థాయవర్షపూజాఫలప్రదమ్ । శివదేవనమస్తుభ్యంగృహ్ణీష్వేదంపవిత్రకమ్ ॥ ౭ ॥ పవిత్రీకరణార్థాయవర్షపూజాఫలప్రదమ్ । గణేశ్వరనమస్తుభ్యంగృహ్ణీష్వేదంపవిత్రకమ్ ॥ ౮ ॥ పవిత్రీకరణార్థాయవర్షపూజాఫలప్రదమ్ । శక్తిదేవినమస్తుభ్యంగృహ్ణీష్వేదంపవిత్రకమ్ ॥ ౯ ॥ పవిత్రీకరణార్థాయవర్షపూజాఫలప్రదమ్ । నారాయణమయంసూత్రమనిరుద్ధమయంవరమ్ ॥ ౧౦ ॥ ధనధాన్యాయురారోగ్యప్రదంసమ్ప్రదదామితే । కామదేవమయంసూత్రంసఙ్కర్షణమయంవరమ్ ॥ ౧౧ ॥ విద్యాసన్తతిసౌభాగ్యప్రదంసమ్ప్రదదామితే । వాసుదేవమయంసూత్రంధర్మకామార్థమోక్షదమ్ ॥ ౧౨ ॥ సంసారసాగరోత్తారకారణంప్రదదామితే । విశ్వరూపమయంసూత్రంసర్వదంపాపనాశనమ్ ॥ ౧౩ ॥ అతీతానాగతకులసముద్ధారందదామితే । కనిష్ఠాదీనిచత్వారిమనుభిస్తుక్రమాద్దదే ॥ ౧౪ ॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే సర్వదేవపవిత్రారోహణంనామసప్తత్రింశోఽధ్యాయః.

విష్ణ్వాదిదేవాలయనిర్మాణఫలమ్.

అగ్నిః ॥ వాసుదేవాద్యాలయస్యకృతౌవక్ష్యేఫలాదికమ్ । చికీర్షోర్దేవధామాదిసహస్రజనిపాపనుత్ ॥ ౧ ॥ మనసాసద్మకర్తౄణాంశతజన్మాఘనాశనమ్ । యేఽనుమోదన్తికృష్ణస్యక్రియమాణంనరాగృహమ్ ॥ ౨ ॥ తేఽపిపాపైర్వినిర్ముక్తాఃప్రయాన్త్యచ్యుతలోకతామ్ । సమతీతంభవిష్యంచకులానామయుతంనరః ॥ ౩ ॥ విష్ణులోకంనయత్యాశుకారయిత్వాహరేర్గృహమ్ । వసన్తిపితరోహృష్టావిష్ణులోకేహ్యలఙ్కృతాః ॥ ౪ ॥ విముక్తానారకైర్దుఃఖైఃకర్తుఃకృష్ణస్యమన్దిరమ్ । బ్రహ్మహత్యాదిపాపౌఘఘాతకందేవతాలయమ్ ॥ ౫ ॥ ఫలంయన్నాప్యతేయజ్ఞైర్ధామకృత్వాతదాప్యతే । దేవాగారేకృతేసర్వతీర్థస్నానఫలంలభేత్ ॥ ౬ ॥ దేవాద్యర్థహతానాంచరణేయత్తత్ఫలాదికమ్ । శాఠ్యేనపాంసునావాపికృతంధామచనాకదమ్ ॥ ౭ ॥

ఏకాయతనకృత్స్వర్గీ త్ర్యగారీ బ్రహ్మలోకభాక్ । పఞ్చాగారీ శమ్భులోకమష్టాగారా
ద్ధరౌ స్థితిః ॥ ౮ ॥ షోడశాలయకారీ తు భుక్తిముక్తిమవాప్నుయాత్ । కనిష్ఠం మధ్య
మం శ్రేష్ఠం కారయిత్వా హరేర్గృహమ్ ॥ ౯ ॥ స్వర్గం చ వైష్ణవం లోకం మోక్షమా
ప్నోతి చ క్రమాత్ । శ్రేష్ఠమాయతనం విష్ణోః కృత్వా యద్ధనవాన్లభేత్ ॥ ౧౦ ॥ కని
ష్ఠేనైవ తత్పుణ్యం ప్రాప్నోత్యధనవాన్నరః । సముత్పాద్య ధనం కృత్వా స్వల్పేనాపి సు
రాలయమ్ ॥ ౧౧ ॥ కారయిత్వా హరేః పుణ్యం సమ్ప్రాప్నోత్యధికం వరమ్ । లక్షే
ణాథ సహస్రేణ శతేనార్ధేన వా హరేః ॥ ౧౨ ॥ కారయన్భవనం యాతి యత్రాస్తే గరుడ
ధ్వజః । బాల్యే తు క్రీడమానా యే పాంసుభిర్భవనం హరేః ॥ ౧౩ ॥ వాసుదేవస్య కు
ర్వన్తి తేఽపి తల్లోకగామినః । తీర్థే చాయతనే పుణ్యే సిద్ధక్షేత్రే తథాశ్రమే ॥ ౧౪ ॥ క
ర్తురాయతనం విష్ణోర్యథోక్తాత్త్రిగుణం ఫలమ్ । బన్ధూకపుష్పవిన్యాసైః సుధాపఙ్కేన
వైష్ణవమ్ ॥ ౧౫ ॥ యే లిమ్పన్తి భవనం తే యాన్తి భగవత్పురమ్ । పతితం పతమా
నం తు తథార్ధపతితం నరః ॥ ౧౬ ॥ సముద్ధృత్య హరేర్ధామ ప్రాప్నోతి ద్విగుణం ఫలమ్ ।
పతితస్య తు యః కర్తా పతితస్య చ రక్షితా ॥ ౧౭ ॥ విష్ణోరాయతనస్యేహ స నరో విష్ణు
లోకభాక్ । ఇష్టకానిచయస్తిష్ఠేద్యావదాయతనే హరేః ॥ ౧౮ ॥ సకులస్తస్య వై
కర్తా విష్ణులోకే మహీయతే । స ఏవ పుణ్యవాన్పూజ్య ఇహ లోకే పరత్ర చ ॥ ౧౯ ॥
కృష్ణస్య వాసుదేవస్య యః కారయతి కేతనమ్ । జాతః స ఏవ సుకృతీ కులం తేనైవ పాలి
తమ్ ॥ ౨౦ ॥ విష్ణురుద్రార్కదేవ్యాదేర్గృహకర్తా స కీర్తిభాక్ । కిం తస్య విత్తనిచయై
ర్మూఢస్య పరిరక్షిణః ॥ ౨౧ ॥ దుఃఖార్జితైర్యః కృష్ణస్య న కారయతి కేతనమ్ । నోపభో
గ్యం ధనం యస్య పితృవిప్రదివౌకసామ్ ॥ ౨౨ ॥ నోపభోగాయ బన్ధూనాం వ్యర్థస్తస్య
ధనాగమః । యథా ధ్రువో నృణాం మృత్యుర్విత్తనాశస్తథా ధ్రువః ॥ ౨౩ ॥ మూఢ
స్తత్రానుబధ్నాతి జీవితేఽథ చలే ధనే ; యదా విత్తం న దానాయ నోపభోగాయ దేహి
నామ్ ॥ ౨౪ ॥ నాపి కీర్త్యై న ధర్మార్థం తస్య స్వామ్యేఽథ కో గుణః । తస్మాద్విత్తం సమా
సాద్య దైవాద్వా పౌరుషాదథ ॥ ౨౫ ॥ దద్యాత్సమ్యగ్ద్విజాగ్ర్యేభ్యః కీర్తనాని చ కార
యేత్ । దానేభ్యశ్చాధికం యస్మాత్కీర్తనేభ్యో వరం యతః ॥ ౨౬ ॥ అతస్తత్కా
రయేద్ధీమాన్విష్ణ్వాదేర్మన్దిరాదికమ్ । వినివేశ్య హరేర్ధామ భక్తిమద్భిర్నరోత్తమైః ॥ ౨౭ ॥
నివేశితం భవేత్కృత్స్నం త్రైలోక్యం సచరాచరమ్ । భూతం భవ్యం భవిష్యం చ స్థూ
లం సూక్ష్మం తథేతరత్ ॥ ౨౮ ॥ ఆబ్రహ్మస్తమ్బపర్యన్తం సర్వం విష్ణోః సముద్భవమ్ । త
స్య దేవాదిదేవస్య సర్వగస్య మహాత్మనః ॥ ౨౯ ॥ నివేశ్య భవనం విష్ణోర్న భూయో భు
వి జాయతే । యథా విష్ణోర్ధామకృతౌ ఫలం తద్వద్దివౌకసామ్ ॥ ౩౦ ॥ శివబ్ర
హ్మార్కవిఘ్నేశచణ్డీలక్ష్మ్యాదికాత్మనామ్ । దేవాలయకృతేః పుణ్యం ప్రతిమాకరణేఽధి
కమ్ ॥ ౩౧ ॥ ప్రతిమాస్థాపనే యాగే ఫలస్యాన్తో న విద్యతే । మృణ్మయాద్దారు
జే పుణ్యం దారుజాదిష్టకాభవే ॥ ౩౨ ॥ ఇష్టకోత్థాచ్ఛైలజే స్యాద్ధేమాదేరధికం

ఫలమ్ । సప్తజన్మకృతంపాపంప్రారబ్ధందేవనశ్యతి ॥ ౩౩ ॥ దేవాలయస్యస్వర్గీస్యాన్నరకంనసగచ్ఛతి । కులానాంశతముద్ధృత్యవిష్ణులోకంనయేన్నరః ॥ ౩౪ ॥ యమోయమభటానాహ దేవమన్దిరకారిణః ॥ యమః ॥ ప్రతిమాపూజాదికృతోనానేయానరకంనరాః ॥ ౩౫ ॥ దేవాలయాద్యకర్తారఆనేయాస్తేతుగోచరే । విచరధ్వంయథాన్యాయంనియోగోమమపాల్యతామ్ ॥ ౩౬ ॥ నాజ్ఞాభఙ్గంకరిష్యన్తిభవతాంజన్తవఃక్వచిత్ । కేవలంయేజగత్తాతమనన్తంసముపాశ్రితాః ॥ ౩౭ ॥ భవద్భిఃపరిహర్తవ్యాస్తేషాంనాత్రాస్తిసంస్థితిః । యేచభాగవతాలోకేతచ్చిత్తాస్తత్పరాయణాః ॥ ౩౮ ॥ పూజయన్తిసదావిష్ణుంతేవస్త్యాజ్యాస్సుదూరతః । యస్తిష్ఠన్ప్రస్వపన్గచ్ఛన్నుత్తిష్ఠన్స్ఖలితేస్థితే ॥ ౩౯ ॥ సఙ్కీర్తయన్తిగోవిన్దం తేవస్త్యాజ్యాస్సుదూరతః।నిత్యనైమిత్తికైర్దేవంయేయజన్తిజనార్దనమ్॥౪౦॥నావలోక్యాభవద్భిస్తేతద్గతాయాన్తితద్గతిమ్ । యేపుష్పధూపవాసోభిర్భూషణైశ్చాతివల్లభైః॥ ౪౧ ॥ అర్చయన్తినతేగ్రాహ్యానరాఃకృష్ణాలయేగతాః । ఉపలేపనకర్తారస్సమ్మార్జనపరాశ్చయే ॥ ౪౨ ॥ కృష్ణాలయేపరిత్యాజ్యాస్తేషాంపుత్రాస్తథాకులమ్ । యేనచాయతనంవిష్ణోఃకారితంతత్కులోద్భవమ్ ॥ ౪౩ ॥ పుంసాంశతంనావలోక్యంభవద్భిర్దుష్టచేతసా । యస్తుదేవాలయంవిష్ణోర్దారుశైలమయంతథా ॥ ౪౪ ॥ కారయేన్మృణ్మయంవాపిసర్వపాపైఃప్రముచ్యతే । అహన్యహనియజ్ఞేనయజతోయన్మహాఫలమ్॥ ౪౫ ॥ ప్రాప్నోతితత్ఫలంవిష్ణోర్యఃకారయతికేతనమ్ । కులానాంశతమాగామిసమతీతంతథాశతమ్ ॥ ౪౬ ॥ కారయన్భగవద్ధామనయత్యచ్యుతలోకతామ్ । సప్తలోకమయోవిష్ణుస్తస్యయఃకురుతేగృహమ్ ॥ ౪౭ ॥ తారయత్యక్షయాంలోకానక్షయాన్ప్రతిపద్యతే । ఇష్టకాచయవిన్యాసోయావన్త్యబ్దానితిష్ఠతి॥ ౪౮॥ తావద్వర్షసహస్రాణితత్కర్తుర్దివిసంస్థితిః। ప్రతిమాకృద్విష్ణులోకంస్థాపకోలీయతేహరౌ॥౪౯॥ దేవసద్మప్రతికృతిప్రతిష్ఠాకృత్తుగోచరే॥ అగ్నిః ॥ యమోక్తానానయంస్తేథప్రతిష్ఠాదికృతంహరేః॥ ౫౦॥ హయశీర్షఃప్రతిష్ఠార్థందేవానాంబ్రహ్మణేఽబ్రవీత్ ॥౫౧॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే విష్ణ్వాదిదేవాలయనిర్మాణమాహాత్మ్యవర్ణనంనామాష్టత్రింశోధ్యాయః.

భూపరిగ్రహవిధానమ్.

హయగ్రీవః ॥ విష్ణ్వాదీనాంప్రతిష్ఠాదివక్ష్యేబ్రహ్మఞ్ఛృణుష్వమే । ప్రోక్తానిపఞ్చరాత్రాణిసప్తరాత్రాణివైమయా ॥ ౧ ॥ వ్యస్తానిమునిభిర్లోకేపఞ్చవింశతిసఙ్ఖ్యయా । హయశీర్షంతన్త్రమాద్యంతన్త్రంత్రైలోక్యమోహనమ్ ॥ ౨॥ వైభవంపౌష్కరంతన్త్రంప్రహ్లాదంగార్గ్యగాలవమ్। నారదీయంచసమ్ప్రశ్నంశా

ణ్డిల్యం వైశ్వకం తథా ॥ ౩ ॥ సత్యోక్తం శౌనకం తన్త్రం వాసిష్ఠం జ్ఞానసాగరమ్ । స్వాయమ్భువం కాపిలం చ తార్క్ష్యం నారాయణీయకమ్ ॥ ౪ ॥ ఆత్రేయం నారసింహాఖ్యమానన్దాఖ్యం తథారుణమ్ । బౌధాయనం తథార్షం తు విశ్వోక్తం తస్య సారతః ॥ ౫ ॥ ప్రతిష్ఠాం హి ద్విజః కుర్యాన్మధ్యదేశాదిసమ్భవః । న కచ్ఛదేశసమ్భూతః కావేరీకోఙ్కణోద్గతః ॥ ౬ ॥ కామరూపకలిఙ్గోత్థః కాఞ్చీకాశ్మీరకోసలః । ఆకాశవాయుతేజోమ్బుభూరేతాః పఞ్చరాత్రయః ॥ ౭ ॥ అచైతన్యాస్తమోద్రిక్తాః పఞ్చరాత్రవివర్జితమ్ । బ్రహ్మాహం విష్ణురమలా ఇతి విద్యాత్స దేశికః ॥ ౮ ॥ సర్వలక్షణహీనోపి స గురుస్తన్త్రపారగః । నగరాభిముఖాః స్థాప్యా దేవా న చ పరాఙ్ముఖాః ॥ ౯ ॥ కురుక్షేత్రే గయాదౌ చ నదీనాం తు సమీపతః । బ్రహ్మా మధ్యే తు నగరే పూర్వే శక్రస్య శోభనమ్ ॥ ౧౦ ॥ అగ్నావగ్నేశ్చ మాతౄణాం భూతానాం చ యమస్య చ । దక్షిణే చణ్డికాయాశ్చ పితృదైత్యాదికస్య చ ॥ ౧౧ ॥ నైరృతే మణ్డపం కుర్యాద్వరుణాదేశ్చ వారుణే । వాయోర్నాగస్య వాయవ్యే సౌమ్యే యక్షగుహస్య చ ॥ ౧౨ ॥ చణ్డీశస్య మహేశస్య ఐశే విష్ణోశ్చ సర్వశః । పూర్వదేవకులం పీడ్య ప్రాసాదం స్వల్పకం తథా ॥ ౧౩ ॥ సమం వాప్యధికం వాపి న కర్తవ్యం విజానతా । ఉభయోర్ద్విగుణాం సీమాం త్యక్త్వా చోచ్ఛ్రాయసమ్మితామ్ ॥ ౧౪ ॥ ప్రాసాదం కారయేదన్యం నోభయం పీడయేద్బుధః । భూమౌ తు శోధితాయాం తు కుర్యాద్భూమిపరిగ్రహమ్ ॥ ౧౫ ॥ ప్రాకారసీమాపర్యన్తం తతో భూతబలిం హరేత్ । మాషం హరిద్రాచూర్ణం తు సలాజం దధిసక్తుభిః ॥ ౧౬ ॥ అష్టాక్షరేణ సక్తూంశ్చ పాతయిత్వాష్టదిక్షు చ । రాక్షసాశ్చ పిశాచాశ్చ యేస్మిం స్తిష్ఠన్తి భూతలే ॥ ౧౭ ॥ సర్వే తే వ్యపగచ్ఛన్తు స్థానం కుర్యామహం హరేః । హలేన వాహయిత్వా గాం గోభిశ్చైవావధారయేత్ ॥ ౧౮ ॥ పరమాణ్వష్టకేనైవ రథరేణుః ప్రకీర్తితః । రథరేణ్వష్టకేనైవ త్రసరేణుః ప్రకీర్త్యతే ॥ ౧౯ ॥ తైరష్టభిస్తు వాలాగ్రం లిక్షా తైరష్టభిర్మతా । తాభిర్యూకాష్టభిః ఖ్యాతా తాభ్యష్టౌ యవమధ్యమః ॥ ౨౦ ॥ యవాష్టకైరఙ్గులం స్యాచ్చతుర్వింశాఙ్గులైః కరః । చతురఙ్గులసంయుక్తస్స హస్తః పద్మహస్తకః ॥ ౨౧ ॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే ప్రతిష్ఠాదిభూపరిగ్రహో నామ ఏకోనచత్వారింశోధ్యాయః.

అర్ఘ్యదానవిధానమ్.

హయగ్రీవః॥ పూర్వమాసీన్మహద్భూతం సర్వభూతభయఙ్కరమ్ । తద్దేవైర్నిహితం భూమౌ స వాస్తుపురుషస్స్మృతః ॥ ౧ ॥ చతుష్షష్టిపదే క్షేత్రే ఈశం కోణార్ధసంస్థి

తమ్ । ఘృతాక్తైస్తత్పయస్తం పర్జన్యం పదగం తతః ॥ ౨ ॥ ఉత్పలాద్భిర్జయన్తం చ
ద్విపదస్థం పతాకయా । మహేన్ద్రం చైకకోష్ఠస్థం సర్వరత్నైః పదే రవిమ్ ॥ ౩ ॥ వితా
నేనార్ధపదగం సత్యం పదే భృశం ఘృతైః । వ్యోమ శాకునమాంసేన కోణార్ధపదసంస్థిత
మ్ ॥ ౪ ॥ స్రుచాచార్ధపదే వహ్నిం పూషణం లాజయైకతః । స్వర్ణేన వితథం ద్విస్థం మ
థనేన గృహక్షతమ్ ॥ ౫ ॥ మాంసౌదనేన ధర్మేశమేకైకస్మిన్స్థితం ద్వయమ్ । గన్ధ
ర్వం ద్విపదం గన్ధైర్భృశం శాకునజిహ్వయా ॥ ౬ ॥ ఏకస్థమర్ధసంస్థం చ మృగం నీ
లపటైస్తథా । పితౄన్కృసరయార్ధస్థం దన్తకాష్ఠైః పదస్థితమ్ ॥ ౭ ॥ దౌవారికం ద్వి
సంస్థం చ సుగ్రీవం యావకేన తు । పుష్పదన్తం కుశస్తమ్బైః పద్మైర్వరుణమేకతః ॥ ౮ ॥
అసురం సురయా ద్విస్థం పదే శేషం ఘృతాంభసా । యవైః పాపం పదార్ధస్థం రోగమర్ధ
చమణ్డకైః ॥ ౯ ॥ నాగపుష్పైః పదే నాగం ముఖ్యం భక్ష్యైర్ద్విసంస్థితమ్ । ముద్గౌ
దనేన భల్లాటం పదే సోమం పదే తథా ॥ ౧౦ ॥ మధునా పాయసేనాథ శాలూకేన ఋ
షిం ద్వయే । పదే దితిం లోపికాభిరర్ధదితిమథాపరమ్ ॥ ౧౧ ॥ పూరికాభిస్తతశ్చాప
మీశాధః పయసా పదే । తతోఽధశ్చాపవత్సం తు దధ్నా చైకపదే స్థితమ్ ॥ ౧౨ ॥ లడ్డుకై
శ్చ మరీచిం తు పూర్వకోష్ఠచతుష్టయే । సవిత్రే రక్తపుష్పాణి బ్రహ్మాధః కోణకోష్ఠకే ॥ ౧౩ ॥
తదధఃకోష్ఠకే దద్యాత్సావిత్రై చ కుశోదకమ్ । వివస్వతేఽరుణం దద్యాచ్చన్దనం చ
తురఙ్ఘ్రిషు ॥ ౧౪ ॥ రక్షోఽధఃకోణకోష్ఠే తు ఇన్ద్రాయాన్నం నిశాన్వితమ్ । ఇన్ద్రజ
యాయ తస్యాధో ఘృతాన్నం కోణకోష్ఠకే ॥ ౧౫ ॥ చతుష్పదేషు దాతవ్యం మిత్రా
య గుడపాయసమ్ । వాయ్వధఃకోణదేశే తు రుద్రాయ పక్వమాంసకమ్ ॥ ౧౬ ॥ తద
ధఃకోణకోష్ఠే తు యక్ష్మాయార్ద్రఫలం తథా । మహీధరాయ మాంసాన్నం మాషం చ చ
తురఙ్ఘ్రిషు ॥ ౧౭ ॥ మధ్యే చతుష్పదే స్థాప్యా బ్రహ్మణే తిలతణ్డులాః । చరకీం మాషసర్పి
ర్భ్యాం స్కన్దం కృసరయా స్రజా ॥ ౧౮ ॥ రక్తపద్మైర్విదారీం చ కన్దర్పం చ పలోదనైః ।
పూతనాం పలపిత్తాభ్యాం మాంసాసృగ్భ్యాం చ జమ్భకమ్ ॥ ౧౯ ॥ పిత్తాసృగస్థిభిః
పాపాం పిలిపిచ్ఛం స్రజాసృజా । ఈశాద్యాన్రక్తమాంసేన అభావాదక్షతైర్యజే
త్ ॥ ౨౦ ॥ రక్షోమాతృగణేభ్యశ్చ పిశాచాదిభ్య ఏవ చ । పితృభ్యః క్షేత్రపాలేభ్యో
బలీన్దద్యాత్ప్రకామతః ॥ ౨౧ ॥ అహుత్వైతాన్న సత్ర్యప్రాసాదాదీన్న కారయే
త్ । బ్రహ్మస్థానే హరిం లక్ష్మీం గణం పశ్చాత్సమర్చయేత్ ॥ ౨౨ ॥ మహీశ్వరం వాస్తు
మయం వర్ధన్యాం సహితం ఘటమ్ । బ్రహ్మాణం మధ్యతః కుమ్భే బ్రహ్మాదీంశ్చ దిగీశ్వ
రాన్ ॥ ౨౩ ॥ దద్యాత్పూర్ణాహుతిం పశ్చాత్స్వస్తివాచ్య ప్రణమ్య చ । ప్రగృహ్య
కరకీం సమ్యగ్జలధారాం తు ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౨౪ ॥ సూత్రమార్గేణ హే బ్రహ్మన్ తోయధా
రాం చ భ్రామయేత్ । పూర్వవత్తేన మార్గేణ సప్తబీజాని వాపయేత్ ॥ ౨౫ ॥ ప్రార

ష్ఖం తేనమార్గేణతస్యఖాతస్యకారయేత్ ।తతోగర్తంఖనేన్మధ్యేహస్తమాత్రంప్ర
మాణతః ॥ ౨౬ ॥ చతురఙ్గుళకంచాధశ్శ్వ్భ్రపలిప్యార్చయేత్తతః । ధ్యాత్వాచతు
ర్భుజంవిష్ణుమర్ఘ్యందద్యాత్సుసంభృతః ॥ ౨౭॥ కరకాద్యాపూరయేచ్ఛ్వభ్రంశుక్లపు
ష్పాణిచన్యసేత్ । దక్షిణావర్తకంశ్రేష్ఠంబీజైర్వృద్ధిశ్చపూరయేత్ ॥ ౨౮ ॥ అ
ర్ఘ్యదానంవినిష్పాద్యగోవస్త్రాదిదద్దేద్గురౌ। కాలజ్ఞాయస్థపతయేవైష్ణవాదిభ్యఅర్చ
యేత్ ॥ ౨౯ ॥ తతస్తుఖానయేద్యత్నాజ్జలాన్తంయావదేవతు । పురుషాధస్స్థితంశ
ల్యంనగృహేదోషదంభవేత్ ॥ ౩౦ ॥ అస్థిశల్యేభిద్యతేవైభిత్తిరైగృహిణోఽసు
ఖమ్ । యన్నామశబ్దంశృణుయాత్తత్రశల్యంతదుద్భవమ్॥ ౩౧ ॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణేఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే
అర్ఘ్యదానకథనంనామచత్వారింశోధ్యాయః

శిలావిన్యాసవిధానమ్.

హయగ్రీవః ॥ పాదప్రతిష్ఠాంవక్ష్యామిశిలావిన్యాసలక్షణమ్।అగ్రతోమణ్డపః
కార్యఃకుణ్డానాంతుచతుష్టయమ్॥౧॥ కుమ్భన్యాసేష్టకాన్యాసోద్వారస్తమ్భోచ్ఛ్రి
యంశుభమ్ । పాదోనంపూరయేద్గర్తంతత్రవాస్తుంయజేత్సమే ॥ ౨॥ ఇష్టకాశ్చ
సుపక్వాస్స్యుర్ద్వాదశాఙ్గుళసమ్మితాః।సువిస్తారత్రిభాగేనవైపుల్యేనసమన్వితాః॥ ౩॥
కరప్రమాణాశ్శ్రేష్ఠాస్స్యుశ్శిలాప్రథశిలామయే । నవకుమ్భాంస్తామ్రమయాంస్థాప
యేదిష్టకాఘటాన్ ॥ ౪ ॥ అద్భిఃపఞ్చకషాయేణసర్వౌషధిజలేనచ । గన్ధతోయేనచ
తథాకుమ్భాస్తోయసుపూరితైః ॥ ౫ ॥ హిరణ్యవ్రీహిసంయుక్తైర్గన్ధచన్దనచర్చితైః ।
ఆపోహిష్ఠేతిఋగ్భిశ్చనోదేవీతిచాప్యథ ॥ ౬ ॥ తరత్సమన్దీరితిచపావమానీభిరేవచ।
ఉదుత్తమంవరుణమితికయానశ్చేతిచైవచ ॥ ౭ ॥ వరుణస్యేతిమన్త్రేణహంసశ్శుచి
షదిత్యపి । శ్రీసూక్తేనచతథాశిలాస్సంస్థాప్యసంస్కృతాః ॥ ౮ ॥ శయ్యాయాంమణ్డ
పేప్రాచ్యాంమణ్డలేహరిమర్చయేత్ । జుహుయాజ్జనయిత్వాగ్నింసమిధోద్వాదశీ
స్తథా॥ ౯ ॥ ఆఘారావాజ్యభాగౌతుప్రణవేనైవకారయేత్। అష్టాహుతీస్తథాష్టౌతై
రాజ్యంవ్యాహృతిభిఃక్రమాత్ ॥ ౧౦ ॥ లోకేశానామగ్నయేవైసోమాయావ
గ్రహేషుచ । పురుషోత్తమాయేతిచవ్యాహృతీర్జుహుయాత్తతః ॥ ౧౧॥ ప్రాయశ్చి
త్తంతతఃపూర్ణాంమూర్తిమాంసహృతాంస్త్రీలాం। వేదాద్యైర్ద్వాదశాన్తేనకుమ్భే
షుచపృథక్పృథక్॥౧౨॥ప్రాఙ్ముఖస్తుగురుఃకుర్యాదష్టదళంవిలిఖ్యచ। మధ్యేచైకాంశి
లాంకుమ్భంన్యసేదేతాంస్తుసరాగ్రిమాత్ ॥ ౧౩ ॥ పద్మంచైవమహాపద్మంమక
రంకచ్ఛపంతథా । కుముదంచతథానన్దంపద్మంశఙ్ఖంచపద్మినీమ్ ॥ ౧౪ ॥ కుమ్భాన్న
చాలయేత్తేషున్యసేదష్టకాఃక్రమాత్ । ఈశానాంతాశ్చపూర్వాదావిష్టకాంప్ర

థమంన్యసేత్ ॥ ౧౫ ॥ శక్తయోవిమలాద్యాస్తు ఇష్టకానాంతు దేవతాః। న్యసనీయా
యథాయోగం మధ్యేన్యస్యాత్త్వనుగ్రహా ॥ ౧౬ ॥ అవ్యఙ్గే చాక్షతే పూర్ణే మునేరఙ్గి
రసస్సుతే। ఇష్టకేత్వం ప్రయచ్ఛేష్టం ప్రతిష్ఠాం కారయామ్యహమ్ ॥ ౧౭ ॥ మన్త్రే
ణానేన విన్యస్య ఇష్టకా దేశికోత్తమః। గర్భాధానం తతః కుర్యాన్మధ్యస్థానే సమాహి
తః॥ ౧౮ ॥ కుమ్భోపరిష్టాద్దేవేశం పద్మినీం న్యస్య దేవతామ్। మృత్తికాశ్చైవ పుష్పా
ణి ధాతవో రత్నమేవ చ ॥ ౧౯ ॥ లౌహానిదిక్పతేరస్త్రం యజేద్వై గర్భభాజనే। ద్వా
దశాఙ్గుళవిస్తారే చతురఙ్గుళకోచ్ఛ్రయే ॥ ౨౦ ॥ పద్మాకారే తామ్రమయే భాజనే పృ
థివీం యజేత్। ఏకాన్తే సర్వభూతేశే పర్వతాసనమణ్డితే ॥ ౨౧ ॥ సముద్రపరివా
రే త్వం దేవి గర్భం సమాశ్రయ। నన్దే నన్దయ వాసిష్ఠే వసుభిః ప్రజయా సహ ॥ ౨౨ ॥
జయే భార్గవదాయాదే ప్రజానాం విజయావహే। పూర్ణేఽఙ్గిరసదాయాదే పూర్ణకా
మం కురుష్వ మామ్ ॥ ౨౩ ॥ భద్రే కాశ్యపదాయాదే కురు భద్రాం మతిం మమ। స
ర్వబీజసమాయుక్తే సర్వగత్నౌషధీవృతే ॥ ౨౪ ॥ జయే సురుచిరే నన్దే వాసిష్ఠే రమ్య
తామిహ। ప్రజాపతిసుతే దేవి చతురశ్రే మహీయసి॥ ౨౫ ॥ సుభగే సువ్రతే భద్రే గృహే
కాశ్యపి రమ్యతామ్। పూజితే పరమాచార్యైర్గన్ధమాల్యైరలఙ్కృతే ॥ ౨౬ ॥ భవభూతిక
రీ దేవి గృహే భార్గవి రమ్యతామ్। దేశస్వామిపురస్వామిగృహస్వామిపరిగ్రహే ॥ ౨౭ ॥
మనుష్యాదికతుష్ట్యర్థం పశువృద్ధికరీ భవ। ఏవముక్త్వా తతః ఖాతం గోమూత్రేణ తు
సేచయేత్ ॥ ౨౮ ॥ కృత్వా నిధాపయేద్గర్భం గర్భాధానం భవేన్నిశి। గోవస్త్రాది
ప్రదద్యాచ్చ గురవేన్యేషుభోజనమ్ ॥ ౨౯ ॥ గర్భం న్యస్యేష్టకాన్యస్య తతో గర్భం ప్ర
పూరయేత్। పీఠబన్ధమతః కుర్యాన్మితప్రాసాదమానతః ॥ ౩౦ ॥ పీఠోత్తమం చో
చ్ఛ్రయేణ ప్రాసాదస్యార్ధవిస్తరాత్। పాదహీనం మధ్యమం స్యాత్కనిష్ఠం చోత్తమా
ర్ధతః ॥ ౩౧ ॥ పీఠబన్ధోపరిష్టాత్తు వాస్తుయాగం పునర్యజేత్। పాదప్రతిష్ఠాకారీ తు
నిష్పాపో దివి మోదతే॥ ౩౨ ॥ దేవాగారం కరోమీతి మనసా యస్తు చిన్తయేత్। తస్య
కాయగతం పాపం తదహ్నా హి ప్రణశ్యతి ॥ ౩౩ ॥ కృతే తు కిం పునస్తస్య ప్రాసాదే విధి
నైవ తు। అష్టేష్టకసమాయుక్తం యః కుర్యాద్దేవతాలయమ్ ॥ ౩౪ ॥ న తస్య ఫలసమ్పా
త్తిర్వక్తుం శక్యేత కేనచిత్। అనేనైవానుమేయం హి ఫలం ప్రాసాదవిస్తరాత్ ॥ ౩౫ ॥
గ్రామమధ్యే చ పూర్వే చ ప్రత్యగ్ద్వారం ప్రకల్పయేత్। విదిశాసు చ సర్వాసు గ్రామే ప్ర
త్యఙ్ముఖో భవేత్ ॥ ౩౬ ॥ దక్షిణే చోత్తరే చైవ పశ్చిమే ప్రాఙ్ముఖో భవేత్ ॥ ౩౭ ॥

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే శిలావి
న్యాసవిధానకథనం నామ ఏకచత్వారింశోఽధ్యాయః.

॥ ప్రాసాదలక్షణమ్. ॥

హయగ్రీవః ॥ ప్రాసాదం సమ్ప్రవక్ష్యామి సర్వసాధారణం శృణు । చతురశ్రీకృతం క్షేత్రం భజేత్షోడశధా బుధః ॥ ౧॥ మధ్యే తస్య చతుర్భిస్తు కుర్యాదాయసమన్వితమ్। ద్వాదశైవ తు భాగాని భిత్త్యర్థం పరికల్పయేత్ ॥౨॥ జఙ్ఘోచ్ఛ్రాయం తు కర్తవ్యం చతుర్భాగేణ చాయతమ్। జఙ్ఘాయాం ద్విగుణోచ్ఛ్రాయం మఞ్జర్యాః కల్పయేద్బుధః॥౩॥ తుర్యభాగేన మఞ్జర్యాః కార్యస్సమ్యక్ప్రదక్షిణః । తన్మాననిర్గమం కార్యముభయోః పార్శ్వయోస్సమమ్ ॥ ౪॥ శిఖరేణ సమం కార్యమగ్రే జగతి విస్తరమ్। ద్విగుణేనాపి కర్తవ్యం యథాశోభానురూపతః ॥ ౫ ॥ విస్తారాన్మణ్డపస్యాగ్రే గర్భసూత్రద్వయేన తు। దైర్ఘ్యాత్పాదాధికం కుర్యాన్మధ్యస్తమ్భైర్విభూషితమ్ ॥ ౬ ॥ ప్రాసాదగర్భమానం వా కుర్వీత ముఖమణ్డపమ్ । ఏకాశీతిపదైర్వాస్తుం పశ్చాన్మణ్డపమారభేత్ ॥ ౭॥ శుకాన్ప్రద్వారవిన్యాసే పాదాన్తస్థాన్యజేత్సురాన్ । తథా ప్రాకారవిన్యాసే యజేద్ద్వాత్రింశదన్తగాన్ ॥ ౮ ॥ సర్వసాధారణం చైతత్ప్రాసాదస్య చ లక్షణమ్। మానేన ప్రతిమాయా వా ప్రాసాదమపరం శృణు॥ ౯॥ ప్రతిమాయాః ప్రమాణేన కర్తవ్యా పిణ్డికా శుభా । గర్భస్తు పిణ్డికార్ధేన గర్భమానాస్తు భిత్తయః ॥ ౧౦ ॥ భిత్తేరాయామమానేన ఉత్సేధం తు ప్రకల్పయేత్ । భిత్త్యుచ్ఛ్రాయాత్తు ద్విగుణం శిఖరం కల్పయేద్బుధః॥ ౧౧ ॥ శిఖరస్య తు తుర్యేణ భ్రమణం పరికల్పయేత్ । శిఖరస్య చతుర్థేన అగ్రతో ముఖమణ్డపమ్ ॥ ౧౨ ॥ అష్టమాంశేన గర్భస్య రథకానాం తు నిర్గమః ।పరిధేర్గుణభాగేన రథకాంస్తత్ర కల్పయేత్॥ ౧౩॥ తత్తృతీయేన వా కుర్యాద్రథకానాం తు నిర్గమమ్।వామత్రయం స్థాపనీయం రథకత్రితయే సదా ॥ ౧౪ ॥ శిఖరార్థం హి సూత్రాణి చత్వారి వినిపాతయేత్ ।శుకనాశోర్ధ్వతస్సూత్రం తిర్యగ్భూతం నిపాతయేత్ ॥౧౫॥శిఖరస్యార్ధభాగస్థం సింహం తత్ర తు కారయేత్ ।శుకనాసాం స్థిరీకృత్య మధ్యసన్ధౌ నిధాపయేత్ ॥ ౧౬॥ అపరే వ తథా పార్శ్వే తద్వత్సూత్రం నిధాపయేత్ । తదూర్ధ్వం తు భవేద్వేదీ సకణ్ఠా మనసారకమ్ ॥ ౧౭ ॥ స్కన్ధభగ్నం న కర్తవ్యం వికరాళం తథైవ చ । ఊర్ధ్వం చ వేదికామానాత్కలశం పరికల్పయేత్ ॥ ౧౮ ॥ విస్తరాద్ద్విగుణం ద్వారం కర్తవ్యం తు సుశోభనమ్ । ఉదుమ్బరౌ తదూర్ధ్వం చ న్యసేచ్ఛాఖాం సుమఙ్గలైః ॥ ౧౯ ॥ ద్వారస్య తు చతుర్థాంశే కార్యౌ చణ్డప్రచణ్డకౌ । విష్వక్సేనవత్సదణ్డౌ శిఖోర్ధ్వోదుమ్బరే శ్రియమ్॥౨౦ ॥ దిగ్గజైస్స్నాప్యమానాం తాం ఘటైస్సాబ్జాం సురూపికామ్ । ప్రాసాదస్య చతుర్థాంశైః ప్రాకారస్యోచ్ఛ్రయో భవేత్ ॥౨౧ ॥ ప్రాసాదాత్పాదహీనస్తు గోపురస్యోచ్ఛ్రయో భవేత్ । పఞ్చహస్తస్య దేవస్య ఏకహస్తా తు పీఠికా ॥ ౨౨॥ గారుడం మణ్డపం చాగ్రే ఏకం భౌమాదిధామ చ । కుర్యాద్ద్విప్రతిమాయాం తు దిక్షు చాష్టాసు చోపరి॥ ౨౩ ॥ పూర్వే వరాహం దక్షే చ నృసింహం శ్రీధరం జలే। ఉత్తరే తు హయగ్రీవమాగ్నేయ్యాం జామదగ్న్యకమ్ ॥ ౨౪ ॥ నైరృత్యాం రామకం వాయౌ వామనం

వాసుదేవకమ్ । ఈశే ప్రాసాదరచనా దేయా వస్త్వర్చకాదిభిః ॥ ౨౪ ॥ ద్వారస్య చాష్టమాద్యంశం త్యక్త్వా వేధో న దోషభాక్ ॥ ౨౫ ॥ * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే ప్రాసాద
లక్షణం నామ ద్విచత్వారింశోధ్యాయః.

ప్రాసాదదేవతాస్థాపనమ్.

హయగ్రీవః॥ ప్రాసాదే దేవతాస్స్థాప్యా వక్ష్యే బ్రహ్మఞ్ఛృణుష్వ మే। పఞ్చాయతనమధ్యే తు వాసుదేవం నివేశయేత్ ॥౧॥ వామనం నృహరిం చాశ్వశీర్షం తద్వచ్చ సూకరమ్ । ఆగ్నేయే నైరృతే చైవ వాయవ్యే చేశగోచరే ॥ ౨ ॥ అథ నారాయణం మధ్యే ఆగ్నేయ్యామమ్బికాం న్యసేత్ । నైరృత్యాం భాస్కరం వాయౌ బ్రహ్మాణం లిఙ్గమీశకే॥ ౩ ॥ అథవా రుద్రరూపం తు అథవా నవధామసు । వాసుదేవం న్యసేన్మధ్యే పూర్వాదౌ వామవామకాన్॥౪॥ ఇన్ద్రాదీన్లోకపాలాంశ్చ అథవా నవధామసు। పఞ్చాయతనకం కుర్యాన్మధ్యే తు పురుషోత్తమమ్॥ ౫॥ లక్ష్మీవైశ్రవణౌ పూర్వే దక్షే మాతృగణం న్యసేత్ ।స్కన్దం గణేశమీశానం సూర్యాదీన్పశ్చిమే గ్రహాన్॥ ౬॥ ఉత్తరే దశమత్స్యాదీనాగ్నేయ్యాం చణ్డికాం తథా । నైరృత్యామమ్బికాం స్థాప్య వాయవ్యే తు సరస్వతీమ్ ॥ ౭ ॥ పద్మామైశే వాసుదేవం మధ్యే నారాయణం చ వా । త్రయోదశాలయే మధ్యే విశ్వరూపం న్యసేద్ధరిమ్॥ ౮ ॥ పూర్వాదౌ కేశవాదీన్వా అన్యధామస్వయం హరిమ్ । మృణ్మయీ దారుఘటితా లోహజా రత్నజా తథా॥ ౯ ॥ శైలజా గన్ధజా చైవ కౌసుమీ సప్తధా స్మృతా । కౌసుమీ గన్ధజా చైవ మృణ్మయీ ప్రతిమా తథా॥ ౧౦ ॥ తత్కాలపూజితాశ్చైతాస్సర్వకామఫలప్రదాః । అథ శైలమయీం వక్ష్యే శిలా యత్ర చ గృహ్యతే ॥ ౧౧ ॥ పర్వతానామభావే చ గృహ్ణీయాద్భూగతాం శిలామ్ । పాణ్డురా హ్యరుణా పీతా కృష్ణా శస్తా తు వర్ణినామ్ ॥ ౧౨ ॥ న యదా లభ్యతే సమ్యగ్వర్ణినాం వర్ణతశ్శిలా । వర్ణాద్యాపాదనం తత్ర జుహుయాన్సింహవిద్యయా॥ ౧౩ ॥ శిలాయాం శుక్లరేఖాగ్ర్యా కృష్ణాగ్ర్యా సింహహోమతః । కాంస్యఘణ్టానినాదా స్యాత్పుంలిఙ్గా విస్ఫులిఙ్గికా ॥ ౧౪ ॥ తన్మన్దలక్షణా స్త్రీ స్యాద్రూపాభావాన్నపుంసకా । దృశ్యతే మణ్డలం యస్యాం సగర్భాం తాం వివర్జయేత్ ॥౧౫॥ ప్రతిమార్థం వనం గత్వా వనయాగం సమాచరేత్ । తత్ర ఖాతోపలిప్యాథ మణ్డపే తు హరిం యజేత్ ॥ ౧౬ ॥ బలిం దత్త్వా కర్మశస్త్రం టఙ్కాదికమథార్చయేత్ । హుత్వాథ శాలితోయేన అస్త్రేణ ప్రోక్షయేచ్ఛిలామ్॥౧౭॥ రక్షాం కృత్వా నృసింహేన మూలమన్త్రేణ పూజయేత్ । హుత్వా పూర్ణాహుతిం దద్యాత్తతో భూతబలిం గురుః॥ ౧౮॥ అత్ర యే సంస్థితాస్సత్త్వా యాతుధానాశ్చ గుహ్యకాః।సిద్ధాదయో వా యే చాన్యే తాన్సమ్పూజ్య క్షమాపయేత్॥ ౧౯॥

విష్ణుబిమ్బార్థమస్మాకంయాత్రైషాకేశవాజ్ఞయా । విష్ణ్వర్థంయద్భవేత్కార్యంయు
ష్మాకమపితద్భవేత్ ॥౨౦॥ అనేనబలిదానేనప్రీతాభవతసర్వదా । క్షేమేణగచ్ఛతాన్య
త్రముక్త్వాస్థానమిదంత్వరాత్ ॥౨౧॥ ఏవంప్రబోధితాస్సత్త్వాయాన్తితృప్తాయథాసు
ఖమ్ । శిల్పిభిశ్చచరుంప్రాశ్యస్వప్నమన్త్రంజపేన్నిశి ॥౨౨॥ ఓంనమస్సకలలోకాయవి
ష్ణవేప్రభవిష్ణవే । విశ్వాయవిశ్వరూపాయస్వప్నాధిపతయేనమః ॥ ౨౩ ॥ ఆచక్ష్వ
దేవదేవేశప్రసుప్తోఽస్మితవాన్తికమ్ । స్వప్నేసర్వాణికార్యాణిహృదిస్థానితుయాని
మే ॥౨౪॥ * ఓంఓంహ్రాంఫట్విష్ణవేస్వాహా । శుభేస్వప్నేశుభంసర్వంహ్యశు
భేసింహమాహామతః ॥ ౨౫ ॥ ప్రాతరర్ఘ్యంశిలాయాంతుదత్వాస్త్రేణాస్త్రకం
యజేత్ । కుద్దాలటఙ్కశస్త్రాద్యంమధ్వాజ్యాక్తముఖంచరేత్ ॥ ౨౬ ॥ ఆత్మానంచి
న్తయేద్విష్ణుంశిల్పినంవిశ్వకర్మకమ్ । శస్త్రంతీక్ష్ణాత్మకందద్యాన్ముఖపృష్ఠాదిదర్శయే
త్ ॥ ౨౭ ॥ జితేన్ద్రియస్టఙ్కహస్తశ్శిల్పీతుచతురశ్రకామ్ । శిలాంకృత్వాపిణ్డికార్థం
కిఞ్చిన్న్యూనాంతుకల్పయేత్ ॥ ౨౮ ॥ రథేస్థాప్యసమానీయసవస్త్రాంకారవేశ్మని ।
పూజయిత్వాథఘటయేత్ప్రతిమాంసతుకర్మకృత్ ॥౨౯॥ * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవ బ్రహ్మసంవాదే
శాన్త్యాదివర్ణనంనామ త్రిచత్వారింశోఽధ్యాయః.

॥ వాసుదేవాదిప్రతిమాలక్షణమ్ ॥

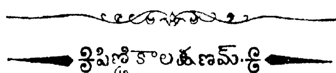
హయగ్రీవః ॥ వాసుదేవాదిప్రతిమాలక్షణంప్రవదామి తే । ప్రాసాదస్యో
త్తరేపూర్వముఖీంవాచోత్తరాననామ్ ॥ ౧ ॥ సంస్థాప్యపూజ్యచబలిందత్వాథో
మధ్యసూత్రకమ్ । శిలాంశిల్పీతునవధావిభజ్యనవమేంఽశకే ॥ ౨ ॥ సూర్యభక్తేశ్శి
లాయాంతుభాగంస్యాదఙ్గుళముచ్యతే । ద్వ్యఙ్గుళంగోలకంనామ్నాకాలనేత్రం
తదుచ్యతే ॥ ౩ ॥ భాగమేకంత్రిధాభక్త్వాపార్ష్ణిభాగంప్రకల్పయేత్ । భాగమేకం
తథాజానౌగ్రీవాయాంభాగమేవచ ॥ ౪ ॥ ముకుటంతాళమాత్రంస్యాత్తాళమాత్రం
తథాముఖమ్ । తాళేనైకేనకణ్ఠంతుతాళేనహృదయంతథా ॥ ౫ ॥ నాభిమేఢ్రా
న్తరంతాళంద్వితాళావూరుకౌతథా । తాళద్వయేనజఙ్ఘాస్స్యాత్సూత్రాణిశృణుసా
మ్ప్రతమ్ ॥ ౬ ॥ కార్యంసూత్రద్వయంపాదేజఙ్ఘామధ్యేతథాపరమ్ । జానౌసూ
త్రద్వయంకార్యమూరూమధ్యేతథాపరమ్ ॥ ౭ ॥ మేఢ్రేతథాపరంకార్యంకట్యాం
సూత్రంతథాపరమ్ । మేఖలాబన్ధసిద్ధ్యర్థంనాభ్యాంచైవాపరంతథా ॥ ౮ ॥ హృదయే
చతథాకార్యంకణ్ఠేసూత్రద్వయంతథా । లలాటేచాపరంకార్యంమస్తకేచతథాపర
మ్ ॥ ౯ ॥ ముకుటోపరికర్తవ్యంసూత్రమేకంవిచక్షణైః । సూత్రాణ్యూర్ధ్వంప్రదే

* ఓంఓంహ్రీంఫట్.

యానిసప్తైవకమలోద్భవ ॥ ౧౦ ॥ కర్ణాత్రికాన్తరేక్షైవపట్సూత్రాణిప్రదాపయేత్। మధ్యసూత్రంతుసన్త్యజ్యసూత్రాణ్యేవనివేదయేత్ ॥ ౧౧॥ లలాటంనాసికావక్త్రం కర్తవ్యంచతురంగుళమ్ । గ్రీవాకర్ణౌతుకర్తవ్యౌఆయామాచ్చతురంగులౌ ॥ ౧౨ ॥ ద్వ్యంగులేహనుకేకార్యేవిస్తారాచ్చుబుకంతథా । అష్టాంగుళంలలాటంతువిస్తారేణప్రకీర్తితమ్ ॥ ౧౩ ॥ పరేణద్వ్యంగులౌశఙ్ఖౌకర్తవ్యావలకాన్వితౌ । చతురంగుళమాఖ్యాతమన్తరంకర్ణనేత్రయోః ॥ ౧౪ ॥ ద్వ్యంగులౌపృథుకౌకర్ణౌకర్ణపాళ్యర్ధపఞ్చమే । భ్రూసమేనతుసూత్రేణకర్ణసూత్రంప్రకీర్తితమ్॥ ౧౫ ॥ విద్ధంషడంగుళం కర్ణమవిద్ధంచతురంగుళమ్ । చుబుకేనసమంవిద్ధమవిద్ధంవాషడంగులమ్ ॥ ౧౬ ॥ గన్ధపాత్రంతథావర్తంశష్కులీంకల్పయేత్తథా। ద్వ్యంగులేనాధరఃకార్యస్తస్యార్ధేనోత్తరాధరః ॥ ౧౭ ॥ అర్ధాంగుళంతథానేత్రంవక్త్రంతుచతురంగుళమ్। ఆయామేనతువైపుల్యాత్సార్ధమంగుళముచ్యతే ॥ ౧౮ ॥ అవ్యాత్తమేవంస్యాద్వక్త్రంవ్యాత్తంత్ర్యంగుళమిష్యతే । నాసావంశసముచ్ఛ్రాయమూలేత్వేకాంగుళంమతమ్॥ ౧౯॥ ఉచ్ఛ్రాయాద్వ్యంగుళంచాగ్రేకరవీరోపమాస్మృతాః। అన్తరంచక్షుషోఃకార్యంచతురంగుళమానతః॥ ౨౦ ॥ ద్వ్యంగుళంచాక్షికోణంచద్వ్యంగుళంచాన్తరంతయోః । తారానేత్రత్రిభాగేనదృక్తారాపఞ్చమాంశికా ॥ ౨౧ ॥ త్ర్యంగుళంనేత్రవిస్తారంద్రోణీచార్ధాంగుళామతా । తత్ప్రమాణాభ్రువోర్లేఖాభ్రువౌచైవసమేమతే ॥ ౨౨ ॥ భ్రూమధ్యంద్వ్యంగుళంకార్యంభ్రూదైర్ఘ్యంచతురంగుళమ్। షట్త్రింశదంగులాయామంమస్తకస్యతువేష్టనమ్॥ ౨౩॥ మూర్తీనాంకేశవాదీనాం ద్వాత్రింశద్వేష్టనంభవేత్ । పఞ్చనేత్రాన్వధోగ్రీవావిస్తారాద్వేష్టనంపునః॥ ౨౪ ॥ త్రిగుణంతుభవేమూర్ధ్వంవిస్తృతాష్టాంగుళంపునః । గ్రీవాత్రిగుణమాయామంగ్రీవావక్షోన్తరంభవేత్ ॥ ౨౫ ॥ స్కన్ధావష్టాంగులౌకార్యౌత్రికలావంసకౌశుభౌ । సప్తనేత్రౌస్మృతౌబాహూప్రబాహూషోడశాంగులౌ ॥ ౨౬ ॥ త్రికలౌవిస్తృతౌబాహూప్రబాహూచాపితత్సమౌ। బాహుదణ్డోర్ధ్వతోజ్ఞేయఃపరిణాహఃకలానవ॥ ౨౭॥ సప్తదశాంగులోమధ్యేకూర్పరోర్ధేచషోడశ । కూర్పరస్యభవేన్నాహస్త్రిగుణః కమలోద్భవ ॥ ౨౮ ॥ నాహఃప్రబాహుమధ్యేతుషోడశాంగులఉచ్యతే । అగ్రహస్తేపరిణాహోద్వాదశాంగుళఉచ్యతే ॥ ౨౯ ॥ విస్తారేణకరతలంకీర్తితంతుషడంగులమ్ । దైర్ఘ్యంసప్తాంగుళంకార్యంమధ్యాపఞ్చాంగుళామతా ॥ ౩౦ ॥ తర్జన్యనామికాచైవతస్మాదర్ధాంగుళంవినా । కనిష్ఠాంగుష్ఠకౌకార్యౌచతురంగుళసమ్మితౌ॥ ౩౧ ॥ ద్విపర్వోంగుష్ఠకఃకార్యశ్శేషాంగుళ్యస్త్రిపర్వికాః । సర్వాసాంపర్వణోర్ధేననఖమానంవిధీయతే ॥ ౩౨ ॥ వక్షసోయత్ప్రమాణంతుజఠరంతత్ప్రమాణతః । అంగులైకంభవేన్నాభీవేధేనచప్రమాణతః॥౩౩॥ తతోమేఢ్రాన్తరంకార్యం తాళమాత్రంప్రమాణతః। నాభిమధ్యేపరీణాహోద్విచత్వారింశదంగులైః ॥ ౩౪ ॥

అన్తరం స్తనయోః కార్యం తాళమాత్రం ప్రమాణతః । చుబుకాయవమానౌ తు మణ్డ
లం ద్విపదం భవేత్ ॥ ౩౫ ॥ చతుష్షష్ట్యఙ్గుళం కార్యం వేష్టనం వక్షసస్స్ఫుటమ్ । చ
తుర్ముఖం చ తదధో వేష్టనం పరికీర్తితమ్ ॥ ౩౬ ॥ పరిణాహస్తథా కట్యాం చతుఃపఞ్చా
శదఙ్గులైః । విస్తారశ్చోరుమూలే తు ప్రోచ్యతే ద్వాదశాఙ్గులః ॥ ౩౭ ॥ తస్మాదభ్య
ధికం మధ్యే తతో నిమ్నతరం క్రమాత్ । విస్తృతాష్టాఙ్గుళం జాను త్రిగుణా పరిణాహ
తః ॥ ౩౮ ॥ జఙ్ఘామధ్యే తు విస్తారస్సప్తాఙ్గుళ ఉదాహృతః । త్రిగుణా పరిధిశ్చాస్య
జఙ్ఘాగ్రం పఞ్చ విస్తరాత్ ॥ ౩౯ ॥ త్రిగుణా పరిధిశ్చాస్య పాదౌ తాళప్రమాణకౌ । ఆయా
మాదుత్థితౌ పాదౌ చతురఙ్గుళమేవ చ ॥ ౪౦ ॥ గుల్ఫాత్పూర్వం తు కర్తవ్యం ప్రమా
ణాచ్చతురఙ్గులమ్ । త్రికలం విస్తృతౌ పాదౌ త్ర్యఙ్గుళో గుహ్యకస్స్మృతః ॥ ౪౧ ॥ ప
ఞ్చాఙ్గుళస్తు నాహోఽస్య దీర్ఘా తద్వత్ప్రదేశినీ । అష్టమాష్టాంశతో న్యూనాశ్శేషాం
గుళ్యః క్రమేణ తు ॥ ౪౨ ॥ సపాదాఙ్గుళముత్సేధమఙ్గుష్ఠస్య ప్రకీర్తితమ్ । యవో
నమఙ్గుళం కార్యమఙ్గుష్ఠస్య నఖం తథా ॥ ౪౩ ॥ అర్ధాఙ్గుళం తథాన్యాసాం క్రమా
న్న్యూనం తు కారయేత్ । త్ర్యఙ్గులౌ వృషణౌ కార్యౌ మేఢ్రం తు చతురఙ్గుళమ్ ॥ ౪౪ ॥
పరిణాహాత్రకోశాగ్రం కర్తవ్యం చతురఙ్గుళమ్ । షడఙ్గుళపరీణాహౌ వృషణౌ పరి
కీర్తితౌ ॥ ౪౫ ॥ ప్రతిమాభూషణాఢ్యా స్యాదేతదుద్దేశలక్షణమ్ । అనయైవ దిశా కా
ర్యం లోకే దృష్ట్వా తు లక్షణమ్ ॥ ౪౬ ॥ దక్షిణే తు కరే చక్రమధస్తాత్పద్మమేవ చ । వా
మే శఙ్ఖం గదాధస్తాద్వాసుదేవస్య లక్షణాత్ ॥ ౪౭ ॥ శ్రీపుష్టీ చాపి కర్తవ్యే పద్మవీణా
కరాన్వితే । ఊరుమాత్రోచ్ఛ్రితాయామే మాలావిద్యాధరౌ తథా ॥ ౪౮ ॥ ప్రభా
మణ్డలసంస్థౌ తౌ ప్రభా హస్త్యాదిభూషణా । పద్మాభం పాదపీఠం తు ప్రతిమాస్వేవమా
చరేత్ ॥ ౪౯ ॥ * * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే వాసుదేవాది
ప్రతిమాలక్షణం నామ చతుశ్చత్వారింశో ధ్యాయః.

శ్రీ పిణ్డికాలక్షణమ్ శ్రీ

హయగ్రీవః ॥ పిణ్డికాలక్షణం వక్ష్యే దైర్ఘ్యేణ ప్రతిమాసమా । ఉచ్ఛ్రా
యం ప్రతిమార్ధం తు చతుష్షష్టిపుటాం చ తామ్ ॥ ౧ ॥ త్యక్త్వా పఙ్క్తిద్వయం చాధస్తదూ
ర్ధ్వం యత్తు కోష్ఠకమ్ । సమన్తాదుభయోః పార్శ్వే అన్తస్థం పరిమార్జయేత్ ॥ ౨ ॥
ఊర్ధ్వం పఙ్క్తిద్వయం త్యక్త్వా అధస్తాద్యత్తు కోష్ఠకమ్ । అన్తస్సమ్మార్జయేద్యత్నాత్పా
ర్శ్వయోరుభయోస్సమమ్ ॥ ౩ ॥ తయోర్మధ్యగతౌ తత్ర చతుష్కం మార్జయేత్త
తః । చతుర్థా భాజయిత్వా తు ఊర్ధ్వపఙ్క్తిద్వయం బుధః ॥ ౪ ॥ మేఖలాభాగమా
త్రా స్యాత్ఖాతం తస్యార్ధమానతః । భాగం భాగం పరిత్యజ్య పార్శ్వయోరుభయోస్స

షమ్ ॥ ౫ ॥ దత్త్వాచైకంపదంబాహ్యేప్రమాణంవారయేద్బుధః । త్రిభాగేణచ
భాగస్యాగ్రేస్యాత్తోయనిర్గమః॥ ౬ ॥ నానాప్రకారభేదేనభద్రేయంపిణ్డికాశుభా।
అష్టతాళాతుకర్తవ్యాదేవీలక్ష్మీస్తథాస్త్రియః ॥ ౭ ॥ భ్రువౌయవాధికేకార్యే య
వహీనాతునాసికా । గోళకేనాధికంవక్త్రమూర్ధ్వంతిర్యగ్వివర్జితమ్ ॥ ౮ ॥ ఆయ
తేనయవేకార్యేత్రిభాగోనైర్యవైస్త్రిభిః। తదర్ధేనతువైపుల్యంనేత్రయోఃపరికల్ప
యేత్ ॥౯॥కర్ణపాశోఽధికఃకార్యస్సృక్కిణ్యాంశసమాస్తతః। నమ్రంకలాపిహీనంతు
కుర్యాదంశద్వయంతథా ॥ ౧౦ ॥ గ్రీవాసార్ధకళాకార్యాతద్విస్తారోపశోభితా।
నేత్రంవినాతువిస్తారాదూరూజానూచపిణ్డికా॥ ౧౧ ॥ అఙ్ఘ్రిపృష్ఠౌస్ఫిచౌకట్యాంయ
థాయోగంప్రకల్పయేత్ । సప్తాంశోనాస్తథాఙ్గుళ్యోదీర్ఘంవిష్కమ్భనాహత
మ్॥ ౧౨ ॥ నేత్రైకవర్జితాయామాజఙ్ఘోరూచతథాకటిః। మధ్యపార్శ్వంచతద్వృ
త్తంఘనంపీనంకుచద్వయమ్ ॥ ౧౩ ॥ తాళమాత్రౌస్తనౌకార్యౌకటిస్సార్ధకళాధికా।
లక్ష్మశేషంపురావత్స్యాద్దక్షిణేచామ్బుజంకరే ॥ ౧౪ ॥ వామేబిల్వంస్త్రియాపా
ర్శ్వేశుభేచామరహస్తకే । దీర్ఘఘోణస్తుగరుడశ్చక్రాఙ్గాద్యానథోవదే॥ ౧౫ ॥ *

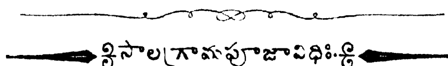
ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే పి
ణ్డికాలక్ష్మ్యాదిలక్షణంనామ పఞ్చచత్వారింశోఽధ్యాయః.

సాలగ్రామమూర్తిలక్షణమ్.

హయగ్రీవః ॥ సాలగ్రామాదిమూర్తీశ్చవక్ష్యేహంభుక్తిముక్తిదాః । వాసు
దేవోఽసితోద్వారేశిలాలగ్నద్విచక్రకః ॥ ౧ ॥ జ్ఞేయస్సఙ్కర్షణోలగ్నద్విచక్రోర
క్తఉత్తమః। సూక్ష్మచక్రోబహుచ్ఛిద్రఃప్రద్యుమ్నోనీలదీర్ఘకః॥౨॥పీతోనిరుద్ధఃపద్మా
ఙ్కోవర్తులోద్విత్రిరేఖవాన్।కృష్ణోనారాయణోనాభ్యున్నతశ్శుషిరదీర్ఘవాన్ ॥ ౩॥
పరమేష్ఠీసాబ్జచక్రఃపృష్ఠచ్ఛిద్రశ్చబిన్దుమాన్ । స్థూలచక్రోఽసితోవిష్ణుంమధ్యేరేఖా
గదాకృతిః ॥ ౪ ॥ నృసింహఃకపిలస్థూలచక్రస్స్యాత్పఞ్చబిన్దుకః । వరాహశ్శక్తి
లిఙ్గస్స్యాత్తచ్చక్రౌవిషమౌస్మృతౌ ॥ ౫ ॥ ఇన్ద్రనీలనిభస్థూలస్త్రిరేఖాలాఞ్ఛిత
శ్శుభః । కూర్మస్తథోన్నతఃపృష్ఠేవర్తులావర్తకోఽసితః ॥ ౬ ॥ హయగ్రీవోఙ్కు
శాకారరేఖోనీలస్సబిన్దుకః । వైకుణ్ఠఏకచక్రోఽబ్జీమణిభఃపుచ్ఛరేఖకః ॥ ౭ ॥
మత్స్యోదీర్ఘస్త్రిబిన్దుస్స్యాత్కాఞ్చవర్ణస్తుపూరితః । శ్రీధరోవనమాలాఙ్కఃపఞ్చ
రేఖస్తువర్తులః ॥ ౮ ॥ వామనోవర్తులశ్చాతిహ్రస్వోనీలస్సబిన్దుకః । శ్యామస్త్రివి
క్రమోదక్షరేఖోవామేనబిన్దుకః ॥ ౯ ॥ అనన్తోనాగభోగాఙ్గోనైకాభోనైకమూర్తి
మాన్। స్థూలోదామోదరోమధ్యచక్రోద్వాస్సూక్ష్మబిన్దుకః॥ ౧౦ ॥ సుదర్శనస్త్వే
కచక్రోలక్ష్మీనారాయణోద్వయాత్ । త్రిచక్రశ్చాచ్యుతోదేవస్త్రిచక్రోవాత్రివిక్ర

మః॥ ౧౧ ॥ జనార్దనశ్చతుశ్చక్రో వాసుదేవశ్చ పఞ్చభిః । షట్చక్రశ్చైవ ప్రద్యుమ్నస్సంకర్షణశ్చ సప్తభిః ॥ ౧౨॥ పురుషోత్తమోష్టచక్రో నవవ్యూహో నవాఙ్కితః। దశావతారో దశభిర్దశైకేనానిరుద్ధకః ॥ ౧౩ ॥ ద్వాదశాత్మా ద్వాదశభిరత ఊర్ధ్వమనన్తకః ॥ ౧౪ ॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే సాలగ్రామమూర్తిలక్షణం నామ షట్చత్వారింశోఽధ్యాయః.

సాలగ్రామపూజావిధిః

హయగ్రీవః ॥ సాలగ్రామాదిచక్రాఙ్కపూజాస్సిద్ధ్యై వదామి తే । త్రివిధా స్యాద్ధరేః పూజా కామ్యాఽకామ్యోభయాత్మికా ॥ ౧ ॥ మీనాదీనాం తు పఞ్చానాం కామ్యాథో వోభయాత్మికా । వరాహస్య నృసింహస్య వామనస్య చ ముక్తయే ॥ ౨ ॥ చక్రాదీనాం త్రయాణాం తు సాలగ్రామార్చనం శృణు । ఉత్తమా నిష్ఫలా పూజా కనిష్ఠా సఫలార్చనా ॥ ౩ ॥ మధ్యమా మూర్తిపూజా స్యాచ్చక్రాబ్జే చతురశ్రకే । ప్రణవం హృది న్యస్య షడఙ్గం కరదేహయోః ॥ ౪ ॥ కృతముద్రాత్రయశ్చక్రాద్బహిః పూర్వే గురుం యజేత్ । ఆప్యే గణం వాయవే చ ధాతారం నైరృతే యజేత్ ॥ ౫ ॥ విధాతారం చ కర్తారం హర్తారం దక్షసౌమ్యయోః । విష్వక్సేనం యజేదీశే ఆగ్నేయే క్షేత్రపాలకమ్ ॥ ౬ ॥ ఋగాదివేదాన్ప్రాగాదావాధారానన్తకం భువమ్ । పీఠం పద్మం చార్కచన్ద్రవహ్న్యాఖ్యం మణ్డలత్రయమ్ ॥ ౭ ॥ ఆసనం ద్వాదశార్ణేన తత్ర స్థాప్య శిలాం యజేత్ । వ్యస్తేన చ సమస్తేన స్వబీజేన యజేత్క్రమాత్ ॥ ౮ ॥ పూర్వాద్వావథ వేదాద్యైర్గాయత్రీభ్యాం జితాదనా । ప్రణవేనార్చయేత్పశ్చాన్ముద్రాస్తిస్రః ప్రదర్శయేత్ ॥ ౯ ॥ విష్వక్సేనస్య చక్రస్య క్షేత్రపాలస్య దర్శయేత్ । సాలగ్రామస్య ప్రథమా పూజా థో నిష్ఫలోచ్యతే ॥ ౧౦ ॥ పూర్వవత్షోడశారం చ సపద్మం మణ్డలం లిఖేత్ । శఙ్ఖచక్రగదాఖడ్గైర్గుర్వాద్యం పూర్వవద్యజేత్ ॥ ౧౧ ॥ పూర్వే సౌమ్యే ధనుర్బాణాన్వేదాద్యైరాసనం దదేత్ । శిలాం న్యసేద్ద్వాదశార్ణైస్తృతీయం పూజనం శృణు ॥ ౧౨ ॥ అష్టారమబ్జం విలిఖేద్గుర్వాద్యం పూర్వవద్యజేత్ । అష్టార్ణేనాసనం దత్వా తేనైవ చ శిలాం న్యసేత్ ॥ ౧౩ ॥ పూజయేద్దశధా తేన గాయత్రీభ్యాం జితం తథా ॥ ౧౪ ॥ * * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే సాలగ్రామపూజాకథనం నామ సప్తచత్వారింశోఽధ్యాయః.

శ్రీచతుర్వింశతిమూర్తిస్తోత్రమ్.

హయగ్రీవః ॥ ఓంరూపః కేశవః పద్మశఙ్ఖచక్రగదాధరః। నారాయణశ్శఙ్ఖపద్మగదాచక్రీ ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧ ॥ తతో గదీ మాధవోఽరిశఙ్ఖపద్మీ నమామి తమ్ । చక్రకౌమోదకీపద్మశఙ్ఖీ గోవిన్ద ఊర్జితః ॥ ౨ ॥ మోక్షదశ్శ్రీగదీ పద్మీ శఙ్ఖీ విష్ణుశ్చ చక్రధృక్ । శఙ్ఖచక్రాబ్జగదినం మధుసూదనమానమే ॥ ౩ ॥ భక్త్యా త్రివిక్రమః పద్మగదీ చక్రీ చ శఙ్ఖ్యపి । శఙ్ఖచక్రగదాపద్మీ వామనః పాతు మాం సదా ॥ ౪ ॥ గదితశ్శ్రీధరః పద్మీ చక్రశార్ఙ్గీ చ శఙ్ఖ్యపి । హృషీకేశో గదాచక్రీ పద్మీ శఙ్ఖీ చ పాతు నః ॥ ౫ ॥ వరదః పద్మనాభస్తు శఙ్ఖాబ్జారిగదాధరః । దామోదరః పద్మశఙ్ఖగదాచక్రీ నమామి తమ్ ॥ ౬ ॥ తేనే గదీ శఙ్ఖచక్రీ వాసుదేవోఽబ్జభృజ్జగత్ । సఙ్కర్షణో గదీ శఙ్ఖీ పద్మీ చక్రీ చ పాతు వః ॥ ౭ ॥ గదీ చక్రీ శఙ్ఖగదీ ప్రద్యుమ్నః పద్మభృత్ప్రభుః। అనిరుద్ధశ్చక్రగదీ శఙ్ఖీ పద్మీ చ పాతు నః॥ ౮ ॥ సురేశోఽర్యబ్జశఙ్ఖాఢ్యశ్శ్రీగదీ పురుషోత్తమః । అధోక్షజః పద్మగదీ శఙ్ఖీ చక్రీ చ పాతు వః ॥ ౯ ॥ దేవో నృసింహశ్చక్రాబ్జగదాశఙ్ఖీ నమామి తమ్ । అచ్యుతశ్శ్రీగదీ పద్మీ చక్రీ శఙ్ఖీ చ పాతు వః ॥ ౧౦ ॥ బాలరూపీ శఙ్ఖగదీ ఉపేన్ద్రశ్చక్రపద్మ్యపి । జనార్దనః పద్మచక్రీ శఙ్ఖధారీ గదాధరః॥ ౧౧ ॥ శఙ్ఖీ పద్మీ చ చక్రీ చ హరిః కౌమోదకీధరః । కృష్ణశ్శఙ్ఖీ గదీ పద్మీ చక్రీ మే భుక్తిముక్తిదః ॥ ౧౨ ॥ ఆదిమూర్తిర్వాసుదేవస్తస్మాత్సఙ్కర్షణోఽభవత్ । సఙ్కర్షణాచ్చ ప్రద్యుమ్నః ప్రద్యుమ్నాదనిరుద్ధకః ॥ ౧౩ ॥ కేశవాదిప్రభేదేన ఐకైకస్య త్రిధా క్రమాత్ । ద్వాదశాక్షరకం స్తోత్రం చతుర్వింశతిమూర్తిమత్ ॥ ౧౪ ॥ యః పఠేచ్ఛృణుయాద్వాపి నిర్మలస్సర్వమాప్నుయాత్ ॥ ౧౫ ॥ * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే చతుర్వింశతిమూర్తిస్తోత్రం నామాష్టాచత్వారింశోఽధ్యాయః.

శ్రీమత్స్యాదిప్రతిమాలక్షణమ్.

హయగ్రీవః ॥ దశావతారం మత్స్యాదిలక్షణం ప్రవదామి తే । మత్స్యాకారస్తు మత్స్యస్స్యాత్కూర్మః కూర్మాకృతిర్భవేత్ ॥ ౧ ॥ నరాఙ్గో వాథ కర్తవ్యో భూవరాహో గదాదిభృత్ । దక్షిణే వామకే శఙ్ఖం లక్ష్మీర్వా పద్మమేవ వా॥ ౨ ॥ శ్రీర్వామకూర్పరస్థాత్ర క్ష్మానన్తౌ చరణానుగౌ । వరాహస్థాపనాద్రాజ్యం భవాబ్ధితరణం భవేత్ ॥ ౩ ॥ నరసింహో వివృత్తాస్యో వామోరుక్షతదానవః । తద్వక్షో దారయన్మాలీ స్ఫురచ్చక్రగదాధరః ॥ ౪ ॥ ఛత్రీ దణ్డీ వామనస్స్యాదథవా స్యాచ్చతుర్భుజః । రామశ్చాపేషుహస్తస్స్యాత్ఖడ్గీ పరశునాన్వితః ॥ ౫ ॥ రామశ్చాపీ శరీ ఖడ్గీ శఙ్ఖీ వా ద్విభుజస్స్మృతః । గదాలాఙ్గలధారీ చ రామో వాథ చతుర్భుజః ॥ ౬ ॥ వామోర్ధ్వే లా-

జ్గలందద్యాదథశ్శఙ్ఖంసుశోభనమ్ । ముసలందక్షిణోర్ధ్వేతుచక్రంచాధస్సుశోభన
మ్ ॥ ౭ ॥ శాన్తాత్మాలమ్బకర్ణశ్చగౌరాఙ్గశ్చామ్బరావృతః । ఊర్ధ్వపద్మస్థితోబుద్ధో
వరదాభయదాయకః ॥ ౮ ॥ ధనుస్తూణాన్వితఃకల్కీమ్లేచ్ఛోత్సాదకరోద్విజః ।
అథవాశ్వస్థితఃఖడ్గీశఙ్ఖచక్రశరాన్వితః ॥ ౯ ॥ లక్షణంవాసుదేవాదినవకస్యవదామి
తే । దక్షిణోర్ధ్వేగదావామేవామోర్ధ్వేచక్రముత్తమమ్ ॥ ౧౦ ॥ బ్రహ్మేశౌపా
ర్శ్వగౌనిత్యంవాసుదేవోస్తిపూర్వవత్ । శఙ్ఖీసవరదోవాథద్విభుజోవాచతుర్భు
జః॥ ౧౧ ॥ లాఙ్గలీముసలీరామోగదాపద్మధరస్స్మృతః । ప్రద్యుమ్నోదక్షిణేవజ్రం
శఙ్ఖంవామేధనుఃకరే ॥ ౧౨॥ గదానాభ్యావృతఃప్రీత్యాప్రద్యుమ్నోవాధనుశ్శరీ । చ
తుర్భుజోనిరుద్ధస్స్యాత్తథానారాయణోవిభుః ॥ ౧౩ ॥ చతుర్ముఖశ్చతుర్బాహు
ర్బృహజ్జఠరమణ్డలః । లమ్బకూర్చోజటాయుక్తోబ్రహ్మాహంసాగ్రవాహనః ॥ ౧౪ ॥
దక్షిణేచాక్షసూత్రంచస్రువోవామేతుకుణ్డికా । ఆజ్యస్థాలీసరస్వతీసావిత్రీవామద
క్షిణే ॥ ౧౫ ॥ విష్ణురష్టభుజస్తార్క్ష్యేకరేఖడ్గస్తుదక్షిణే । గదాశరశ్చవరదోవామేకా
ర్ముకఖేటకే ॥ ౧౬ ॥ చక్రశఙ్ఖౌచతుర్బాహుర్నరసింహశ్చతుర్భుజః । శఙ్ఖచక్రధరో
వాపివిదారితమహాసురః ॥ ౧౭ ॥ చతుర్బాహుర్వరాహస్తుశేషఃపాణితలేధృతః ।
ధారయన్బాహునాపృథ్వీంవామేనకమలాధరః ॥ ౧౮ ॥ పాదలగ్నాధరాకార్యా
పదాలక్ష్మీర్వ్యవస్థితా । త్రైలోక్యమోహనస్తార్క్ష్యేఅష్టబాహుస్తుదక్షిణే ॥ ౧౯ ॥
చక్రంఖడ్గంచముసలమఙ్కుశంవామకేకరే । శఙ్ఖశార్ఙ్గగదాపాశాన్పద్మవీణాస
మన్వితే ॥ ౨౦ ॥ లక్ష్మీస్సరస్వతీకార్యేవిశ్వరూపోఽథదక్షిణే । ముద్గరంచతథాపా
శంశక్తిశూలంశరంకరే ॥ ౨౧ ॥ వామేశఙ్ఖంచశార్ఙ్గంచగదాంపాశంచతోమరమ్।
లాఙ్గలంపరశుందణ్డంఛురికాంచర్మక్షేపణమ్ ॥ ౨౨ ॥ వింశద్బాహుశ్చతుర్వక్త్రో
దక్షిణస్థోథవామకే । త్రినేత్రోవామపార్శ్వేనశయితోజలశాయ్యపి॥ ౨౩॥ శ్రియా
ధృతైకచరణోవిమలాద్యాభిరీడితః । నాభిపద్మచతుర్వక్త్రో హరిశఙ్కరకోహ
రిః ॥ ౨౪ ॥ శూలర్ష్టిధారీదక్షేచగదాచక్రధరోపదే। రుద్రకేశవలక్ష్మాఙ్గోగౌరీల
క్ష్మీసమన్వితః॥ ౨౫ ॥ శఙ్ఖచక్రగదావేదపాణిశ్చాశ్వశిరాహరిః । వామపాదోధృ
తశ్శేషేదక్షిణఃకూర్మపృష్ఠగః ॥ ౨౬ ॥ దత్తాత్రేయోద్విబాహుస్స్యాద్వామోత్సఙ్గే
శ్రియాసహ । విష్వక్సేనశ్చక్రగదీహలీశఙ్ఖీహరేర్గణః ॥ ౨౭ ॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే
మత్స్యాదిప్రతిమాలక్షణంనామఏకోనపఞ్చాశోధ్యాయః.

॥ చణ్డీప్రతిమాదిలక్షణమ్. ॥

హయగ్రీవః॥ చణ్డీవింశతిబాహుస్స్యాద్బిభ్రతీదక్షిణైఃకరైః । శూలాసిశ
క్తిచక్రాణిపాశంఖేటాయుధాభయమ్ ॥ ౧ ॥ డమరుంశక్తికాంవామైర్నాగపా
శంచఖేటకమ్ । కుఠారాఙ్కుశచాపాంశ్చఘణ్టాధ్వజగదాస్తథా॥ ౨ ॥ ఆదర్శము
ద్గరాన్హస్తైశ్చణ్డీవాదశబాహుకా । తదధోమహిషశ్ఛిన్నమూర్ధాపాతితమస్త
కః॥ ౩ ॥ శస్త్రోద్యతకరఃక్రుద్ధస్తద్గ్రీవాసమ్భవఃపుమాన్ । శూలహస్తోవమద్రక్తోర
క్తస్రఙ్మూర్ధజేక్షణః॥ ౪ ॥ సింహేనాస్వాద్యమానస్తుపాశబద్ధోగళేభృశమ్।యా
మ్యాఙ్ఘ్ర్యాక్రాన్తసింహాచసవ్యాఙ్ఘ్రిర్నీచగాసురే ॥ ౫ ॥ చణ్డికేయంత్రినేత్రా
చసశస్త్రారిపుమర్దనీ। నవపద్మాత్మకేస్థానేపూజ్యాదుర్గాస్వమూర్తితః॥ ౬ ॥ ఆదౌ
మధ్యేతథేన్ద్రాదౌనవతత్త్వాత్మభిఃక్రమాత్ ।అష్టాదశభుజైర్వ్యాతుదక్షేముణ్డంచఖేట
కమ్ ॥ ౭ ॥ ఆదర్శతర్జనీచాపంధ్వజండమరుకంతథా । పాశంవామేబిభ్రతీచశక్తి
ముద్గరశూలకమ్॥ ౮ ॥ వజ్రఖడ్గాఙ్కుశశరాంశ్చక్రందేవీశలాకయా । ఏతైరేవా
యుధైర్యుక్తాశేషాష్షోడశబాహుకాః॥ ౯॥ డమరుంతర్జనీంత్యక్త్వారుద్రచణ్డాదయో
నవ । రుద్రచణ్డాప్రచణ్డాచచణ్డోగ్రాచణ్డనాయికా ॥ ౧౦ ॥ చణ్డాచణ్డవతీచైవచణ్డ
రూపాతిచణ్డికా । ఉగ్రచణ్డాచమధ్యస్థారోచనాభారుణాసితా ॥ ౧౧ ॥ నీలాశుక్లా
ధూమ్రికాచపీతాశ్వేతాచసింహగాః । మహిషోథపుమాఞ్ఛస్త్రీతత్కచగ్రహము
ష్టికాః ॥ ౧౨ ॥ ఆలీఢానవదుర్గాస్స్యుస్స్థాప్యాపుత్రాదివృద్ధయే । తథాగౌరీచణ్డి
కాద్యాకుణ్డ్యక్షరరదాగ్నిధృక్ ॥ ౧౩ ॥ సైవరమ్భావనేసిద్ధాఽగ్నిహీనాలలితాత
థా । స్కన్ధమూర్ధకరావామేద్వితీయేధృతదర్పణా ॥ ౧౪ ॥ యామ్యేఫలాఞ్జలీహ
స్తాసౌభాగ్యాతత్రచోర్ధ్వకా । లక్ష్మీర్యామ్యకరామ్భోజావామేశ్రీఫలసంయు
తా॥ ౧౫॥ పుస్తాక్షమాలికాహస్తావీణాహస్తాసరస్వతీ । కుమ్భాబ్జహస్తాశ్వేతాభా
మకరోపరిజాహ్నవీ ॥ ౧౬ ॥ కూర్మగాయమునాకుమ్భకరాశ్యామాచపూజ్యతే ।
సవీణస్తుమ్బురుశ్శుక్లశ్శూలీమాత్రగ్రతోవృషే ॥ ౧౭ ॥ గౌరీచతుర్ముఖీబ్రాహ్మీఅక్ష
మాలాసురాన్వితా । కుణ్డాక్షపాత్రిణీవామేహంసగాశఙ్కరీసితా॥ ౧౮ ॥ శరచా
పౌదక్షిణేస్యావామేచక్రంధనుర్వృషే । కౌమారీశిఖిగారక్తాశక్తిహస్తాద్విబాహు
కా॥ ॥ ౧౯ ॥ చక్రశఙ్ఖధరాసవ్యేవామేలక్ష్మీర్గదాబ్జధృక్ । దణ్డశఙ్ఖాసిగదయా
వారాహీమహిషస్థితా॥ ౨౦ ॥ ఐన్ద్రీవామేవజ్రహస్తాసహస్రాక్షీతుసిద్ధయే । చా
ముణ్డాకోటరాక్షీస్యాన్నిర్మాంసాతుత్రిలోచనా ॥ ౨౧ ॥ నిర్మాంసాఅస్థిసారావా
ఊర్ధ్వకేశీకృశోదరీ । ద్వీపిచర్మధరావామేకపాలంపట్టసంకరే ॥ ౨౨ ॥ శూలం
కర్త్రీదక్షిణేఽస్యాశ్శవరూఢాస్థిభూషణా । వినాయకోనరాకారోబృహత్కుక్షిర్గ
జాననః ॥ ౨౩ ॥ బృహచ్ఛుణ్డోహ్యుపవీతీముఖంసప్తకలంభవేత్ । విస్తారాద్దైర్ఘ్యతో

తస్యైవవదనంషట్త్రింశదంగుళమ్ ॥ ౨౪ ॥ కలాద్వాదశనాడీతుగ్రీవాసార్ధకళో
చ్ఛ్రితా । షట్త్రింశదంగుళంకణ్ఠంగుహ్యామధ్యర్ధమంగులమ్ ॥ ౨౫ ॥ నాభిరూరు
ద్వాదశంచజఙ్ఘాపాదేతుదక్షిణే।స్వదన్తంపరశుంవామేలడ్డుకంచోత్పలంశయే॥౨౬॥
సుముఖీచబిడాలాక్షీపార్శ్వేస్కన్దోమయూరగః । స్వామీశాఖోవిశాఖశ్చద్విభు
జోబాలరూపధృక్ ॥ ౨౭ ॥ దక్షేశక్తిఃకుక్కుటోథఏకవక్త్రోథషణ్ముఖః । షడ్భు
జోవాద్వాదశభిర్గ్రామేరణ్యేద్విబాహుకః॥ ౨౮ ॥ శక్తీషుపాశనిస్త్రింశతోత్రదో
స్తర్జనీయుతః।శక్త్యాదక్షిణహస్తేషుషట్సువామేకరేతథా ॥౨౯॥ శిఖిపుచ్ఛంధనుఃఖే
టంపతాకాభయకుక్కుటే । కపాలకర్తరీశూలపాశభృద్యామ్యసౌమ్యయోః॥౩౦॥
గజచర్మభృదూర్ధ్వాస్యపాదాస్యాద్రుద్రచర్చికా । సైవచాష్టభుజాదేవీశిరోడమ
రుకాన్వితా॥ ౩౧ ॥ తేనసారుద్రచాముణ్డానాటేశ్వర్యథనృత్యతీ । ఇయమేవమహా
లక్ష్మీరుపవిష్టాచతుర్ముఖీ ॥ ౩౨ ॥ నృవాజిమహిషేభాంశ్చఖాదన్తీచకరేస్థితాన్।
దశబాహుస్త్రినేత్రాచశస్త్రాసిడమరుత్రికమ్ ॥ ౩౩ ॥ బిభ్రతీదక్షిణేహస్తేవామే
ఘణ్టాంచఖేటకమ్ । ఖట్వాఙ్గంచత్రిశూలంచసిద్ధచాముణ్డకాహ్వయా ॥ ౩౪ ॥ సి
ద్ధయోగేశ్వరీదేవీసర్వసిద్ధిప్రదాయికా । ఏతద్రూపాభవేదన్యాపాశాఙ్కుశయు
తారుణా ॥ ౩౫ ॥ భైరవీరూపవిద్యాతుభుజైర్ద్వాదశభిర్యుతా। ఏతాశ్శ్మశానజారౌ
ద్రాఅమ్బాష్టకమిదంస్మృతమ్ ॥ ౩౬ ॥ క్షమాశివావృతావృద్ధాద్విభుజావివృతాన
నా । దన్తురాక్షేమకారీస్యాద్భూమౌజానుకరాస్థితా ॥ ౩౭ ॥ యక్షిణ్యస్తబ్ధదీర్ఘా
క్షాశ్శాకిన్యోవక్రదృష్టయః। పిఙ్గాక్షాస్స్యుర్మహారమ్యారూపిణ్యోప్సరసస్సదా॥౩౮॥
సాక్షమాలీత్రిశూలీచనన్దీశోద్వారపాలకః । మహాకాలోసిముణ్డీస్యాచ్ఛూలఖేటక
వాంస్తథా ॥ ౩౯ ॥ కృశోభృఙ్గీచనృత్యన్వైకూష్మాణ్డస్థూలఖర్వవాన్ । గజగో
కర్ణవక్త్రాద్యావీరభద్రాదయోగణాః ॥ ౪౦ ॥ ఘణ్టాకర్ణోష్టదశదోఃపాపరోగంవి
దారయన్ । వజ్రాసిదణ్డచక్రేషుముసలాఙ్కుశముద్గరాన్ ॥ ౪౧ ॥ దక్షిణేతర్జనీం
ఖేటంశక్తింముణ్డంచపాశకమ్ । చాపంఘణ్టాంకుఠారంచద్వాభ్యాంచైవత్రిశూల
కమ్ ॥ ౪౨ ॥ ఘణ్టామాలాకులోదేవోవిస్ఫోటకవిమర్దనః॥౪౩॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే చణ్డీప్రతి
మాదిలక్షణంనామ పఞ్చాశోధ్యాయః.

సూర్యాదిప్రతిమాలక్షణమ్.

హయగ్రీవః ॥ ససప్తాశ్వేసైకచక్రేరథేసూర్యోద్విపద్మధృక్ । మషీభా
జనలేఖన్యౌబిభ్రత్కుణ్డీతుదక్షిణే ॥ ౧॥ వామేతుపిఙ్గళోద్వారిదణ్డభృత్సరవేర్గణః।
బాలవ్యజనధారిణ్యౌపార్శ్వేరాజ్ఞీచనిష్ప్రభా ॥ ౨ ॥ అథవాశ్వసమారూఢఃకా

ర్యపకస్తథానఘః । వరదాద్యఙ్గినస్సర్వే దిక్పాలాస్త్రిశరాః క్రమాత్ ॥ ౩ ॥ ముద్గ
రశ్శూలచక్రాబ్జభృతో గ్న్యాదివిదిక్స్థితాః । సూర్యార్య్యమాదిరక్షోన్తాశ్చతుర్హస్తాద్వి
షడ్దళే ॥ ౪ ॥ వరుణస్సూర్యనామా చ సహస్రాంశుస్తథాపరః । ధాతా తపనసంజ్ఞ
శ్చ సవితాథ గభస్తికః ॥ ౫ ॥ రవిశ్చైవాథ పర్జన్యస్త్వష్టా మిత్రోథ విష్ణుకః । మేషాది
రాశిసంస్థాశ్చ మార్గాదికార్తికాన్తకాః ॥ ౬ ॥ కృష్ణో రక్తో మనాగ్రక్తః పీతః పాణ్డుర
కస్సితః । కపిలః పీతవర్ణశ్చ శుకాభో ధవళస్తథా ॥ ౭ ॥ ధూమ్రో నీలః క్రమాద్వర్ణశ్శ
క్తయః కేసరాగ్రగాః। ఇళా సుషుమ్నా విశ్వార్చిరిన్దుసంజ్ఞా ప్రమర్దినీ ॥ ౮ ॥ ప్రహర్షణీ
మహాకాళీ కాపిలా చ ప్రబోధినీ । నీలామ్బరా ఘనాన్తస్థా అమృతాఖ్యా చ శక్తయః ॥ ౯ ॥
వరుణాదేశ్చ తద్వర్ణాః కేసరాగ్రేషు విన్యసేత్ । తేజశ్చణ్డో మహావక్త్రో ద్విభుజః ప
ద్మఖడ్గభృత్ ॥ ౧౦ ॥ కుణ్డికాజప్యమాలీన్దుః కుజశ్శక్త్యక్షమాలికః । బుధశ్చాపాక్ష
పాణిస్స్యాజ్జీవః కుణ్డ్యక్షమాలికః ॥ ౧౧ ॥ శుక్రః కుణ్డ్యక్షమాలీ స్యాత్కిఙ్కిణీసూ
త్రవాఞ్ఛనిః । అర్ధచన్ద్రధరో రాహుః కేతుః ఖడ్గీ చ దీపభృత్ ॥ ౧౨ ॥ అనన్తస్తక్ష
కః కర్కః పద్మో మహాబ్జశ్శఙ్ఖకః । కులికస్సూత్రిణస్సర్వే ఫణవక్త్రా మహాప్రభాః ॥ ౧౩ ॥
ఇన్ద్రో వజ్రీ గజారూఢశ్ఛాగగోగ్నిశ్చ శక్తిమాన్ । యమో దణ్డీ చ మహిషే నైరృ
తః ఖడ్గవాన్నరే ॥ ౧౪ ॥ మకరే వరుణః పాశీ వాయుర్ధ్వజధరో మృగే । గదీ కు
బేరో మేషస్థ ఈశానశ్చ జటీ వృషే ॥ ౧౫ ॥ ద్విబాహవో లోకపాలా విశ్వకర్మాక్ష
సూత్రభృత్ । హనూమాన్వజ్రహస్తస్స్యాత్పద్భ్యాం సమ్పీడితాశ్రయః ॥ ౧౬ ॥ వీ
ణాహస్తాః కిన్నరాస్స్యుర్మాలావిద్యాధరాశ్చ ఖే । దుర్బలాఙ్గాః పిశాచాస్స్యుర్వేతా
ళాః కృతాననాః ॥ ౧౭ ॥ క్షేత్రపాలాశ్శూలవన్తః ప్రేతా మహోదరాః కృ
శాః ॥ ౧౮ ॥ * * * * * * *

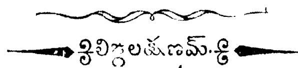
ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే సూర్యాది
ప్రతిమాలక్షణం నామ ఏకపఞ్చాశోధ్యాయః.

॥ యోగినీప్రతిమాదిలక్షణమ్ ॥

హయగ్రీవః ॥ యోగిన్యష్టాష్టకం వక్ష్యే ఐన్ద్రాదీశాన్తతః క్రమాత్ । అక్షోభ్యా
రూక్షకర్ణీ చ రాక్షసీ కృపణాక్షయా ॥ ౧ ॥ పిఙ్గాక్షీ చక్షయా క్షేమా ఇళా లీలాలయా
తథా । లోలా లక్తా బలా కేశీ లాలసా విమలా పునః ॥ ౨ ॥ హుతాశా చ విశాలాక్షీ హు
ఙ్కారా బడబాముఖీ । మహాక్రూరా క్రోధనా తు భయఙ్కరీ మహానసా ॥ ౩ ॥ సర్వ
జ్ఞా తరళా తారా ఋగ్వేదా తు హయాననా । సారాఖ్యా రుద్రసఙ్గ్రాహీ శమ్బరా తాళ
జఙ్ఘికా ॥ ౪ ॥ రక్తాక్షీ సుప్రసిద్ధా తు విద్యుజ్జిహ్వా కరఙ్కిణీ । మేఘనాదా ప్రచణ్డో
గ్రా కాలకర్ణీ వరప్రదా ॥ ౫ ॥ చన్ద్రా చన్ద్రావళీ చైవ ప్రపఞ్చా ప్రళయాన్తికా । శిశు

వక్త్రా ఽపిశాచీచపిశితాశాచలోలుపా ॥ ౬ ॥ ధమనీతాపనీచైవరాగిణీవికృతాననా । వాయువేగాబృహత్కుక్షీవికృతావిశ్వరూపికా ॥ ౭ ॥ యమజిహ్వాజయన్తీచ దుర్జయాచజయన్తికా । బిడాలీరేవతీచైవపూతనావిజయాన్తికా ॥ ౮ ॥ అష్టహస్తాశ్చతుర్హస్తా ఇచ్ఛాహస్తా ఽస్సర్వసిద్ధిదాః । భైరవశ్చార్కహస్తస్స్యాత్కూర్పరాస్యోజటేన్దుభృత్ ॥ ౯ ॥ ఖడ్గాఙ్కుశకుఠారేషువిశ్వాభయభృదేకతః । చాపత్రిశూలఖట్వాఙ్గపాశకార్ధవరోద్యతః ॥ ౧౦ ॥ గజచర్మధరోద్వాభ్యాంకృత్తివాసోఽహిభూషితః । ప్రేతాశనోమాతృమధ్యేపూజ్యఃపఞ్చాననోఽథవా ॥ ౧౧ ॥ అవిలోమాగ్నిపర్యన్తందిఘ్నాష్టైకైకభేదితమ్ । తష్టదళ్గాఽజాత్యన్తైరన్వితంచక్రమాద్యజేత్ ॥ ౧౨ ॥ మన్దిరాగ్నిదళారూఢంసువర్ణరసకాన్వితమ్ । నాడీస్త్రిద్వయసంయుక్తంమాతృనాథాఙ్గదీపితమ్ ॥ ౧౩ ॥ వీరభద్రోవృషారూఢోమాత్రగ్రేసచతుర్ముఖః । గౌరీతుద్విభుజాత్ర్యక్షాశూలినీదర్పణాన్వితా ॥ ౧౪ ॥ శూలంగళన్తికాకాణ్డీవరదాచచతుర్భుజా । అబ్జస్థాలలితాస్కన్దగణాదర్శశలాకయా ॥ ౧౫ ॥ చణ్డికాదశహస్తాస్స్యాత్ఖడ్గశూలారిశక్తిధృక్ । దక్షేవామేనాగపాశంచర్మాఙ్కుశకుఠారకమ్ ॥ ౧౬ ॥ ధనుస్సింహేచమహిషశ్శూలేనప్రహతోగ్రతః ॥ ౧౭ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదేయోగినీ
ప్రతిమాదిలక్షణం నామద్విపఞ్చాశోఽధ్యాయః.

లిఙ్గలక్షణమ్.

హయగ్రీవః ॥ లిఙ్గాదిలక్షణంవక్ష్యేకమలోద్భవతచ్ఛృణు । దైర్ఘ్యార్ధంవసుభిర్భక్త్వాత్యక్త్వాభాగత్రయంతతః॥ ౧ ।విష్కమ్భంభూతభాగైస్తుచతురశ్రంతుకారయేత్ । ఆయామంమూర్తిభిర్భక్త్వావిస్తరంద్విత్రిక్రమాన్న్యసేత ॥ ౨ ॥ బ్రహ్మవిష్ణుశివాంశేషువర్ధమానోఽయముచ్యతే। చతురశ్రేస్యవర్గార్ధంగుహ్యకోణేషులాఞ్ఛయేత్ ॥ ౩ ॥ అష్టాగ్రంవైష్ణవంభాగంసిద్ధ్యత్యేవనసంశయః । షోడశాశ్రంతతఃకుర్యాద్ద్వాత్రింశాశ్రంతతఃపునః ॥ ౪ ॥ చతుష్షష్ట్యశ్రకంకృత్వావర్తులంసాధయేత్తతః । కర్తయేదథలిఙ్గస్యశిరోవైదేశికోత్తమః ॥ ౫ ॥ విస్తారమథలిఙ్గస్యఅష్టధాసంవిభాజయేత్ । భాగార్ధార్ధంతుసన్త్యజ్యఛత్రాకారంశిరోభవేత్ ॥ ౬ ॥త్రిషుభాగేషుసదృశమాయామంయస్యవిస్తరమ్ । తద్ద్విభాగసమంలిఙ్గంసర్వకామఫలప్రదమ్॥ ౭ ॥ దైర్ఘ్యస్యతుచతుర్థేనవిష్కమ్భందేవపూజితే । సర్వేషామేవలిఙ్గానాంలక్షణంశృణుసామ్ప్రతమ్ ॥ ౮ ॥ మధ్యసూత్రంసమాసాద్యబ్రహ్మరుద్రాన్తికోబుధః । షోడశాఙ్గులలిఙ్గస్యషడ్భాగైర్భాజితోయథా ॥ ౯ ॥ తద్ద్వయమసూత్రాభ్యాంమానమన్తరముచ్యతే। యవాష్టముత్తరేకార్యంశేషాణాంయవహానితః॥ ౧౦ ॥

అధోభాగంత్రిధాకృత్వాత్వగ్రమేకంపరిత్యజేత్ । అష్టధాతద్ద్వయంకృత్వాఊర్ధ్వ
భాగత్రయంత్యజేత్ ॥ ౧౧ ॥ ఊర్ధ్వంచపఞ్చమాద్భాగాదర్వాగస్యరేఖాంప్రలమ్బ
యేత్ । భాగమేకంపరిత్యజ్యసఙ్గమంకారయేత్తయోః ॥ ౧౨ ॥ ఏతత్సాధారణంప్రో
క్తంలిఙ్గానాంలక్షణంమయా । సర్వసాధారణంవక్ష్యేపిణ్డికాంతాంనిబోధమే ॥ ౧౩ ॥
బ్రహ్మభాగప్రవేశంచజ్ఞాత్వాలిఙ్గస్యచోచ్ఛ్రియమ్ । న్యసేద్బ్రహ్మశిలాంవిద్వాన్తస
మ్యగ్గర్భశిలోపరి ॥ ౧౪ ॥ తథాసముచ్ఛ్రియంజ్ఞాత్వాపిణ్డికాంప్రవిభాజయేత్ ।
ద్విభాగముచ్ఛ్రితంపీఠంవిస్తారంలిఙ్గసమ్మితమ్ ॥ ౧౫ ॥ త్రిభాగంమధ్యతఃఖాతంకృ
త్వాపీఠంవిభాజయేత్ । స్వమానార్ధత్రిభాగేణబాహుళ్యంపరికల్పయేత్ ॥ ౧౬ ॥
బాహుళ్యస్యత్రిభాగేణమేఖలాంపృథకల్పయేత్ । ఖాతంస్యాన్మేఖలాతుల్యంక్రమాన్ని
మ్నంతుకారయేత్ ॥ ౧౭ ॥ మేఖలాషోడశాంశేనఖాతంవాతత్ప్రమాణతః । ఉచ్ఛ్రా
యంతస్యపీఠస్యవికారాఙ్గంతుకారయేత్ ॥ ౧౮ ॥ భూమౌప్రవిష్టమేకంతుభాగైకైకే
నపిణ్డికా । కణ్ఠంభాగైస్త్రిభిఃకార్యంభాగేనైకేనపట్టికా ॥ ౧౯ ॥ ద్వ్యంశేనచోర్ధ్వ
పట్టంతుఏకాంశాశ్చైవపట్టికాః । భాగంభాగంప్రవిష్టంతుయావత్కణ్ఠంతతఃపునః ॥ ౨౦ ॥
నిర్గమంభాగమేకంతుయావద్వైశేషపట్టికా । ప్రణాళస్యత్రిభాగేననిర్గమస్తుత్రిభా
గతః ॥ ౨౧ ॥ మూలేఙ్గుళ్యగ్రవిస్తారమగ్రేతర్యంశేనచార్ధతః । ఈషన్నిమ్నంతు
కుర్వీతఖాతంతచ్చోత్తరేణవై ॥ ౨౨ ॥ పిణ్డికాసహితంలిఙ్గమేతత్సాధారణంస్మృ
తమ్ ॥ ౨౩ ॥ * * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదేలిఙ్గలక్ష
ణంనామత్రిపఞ్చాశోఽధ్యాయః.

లిఙ్గమానాదికథనమ్.

హయగ్రీవః ॥ వక్ష్యామ్యన్యప్రకారేణలిఙ్గమానాదికంశృణు । వక్ష్యేలవణ
జంలిఙ్గంఘృతజంబుద్ధివర్ధనమ్ ॥ ౧ ॥ భూతయేవస్త్రలిఙ్గంతులిఙ్గంతాత్కాలికంవి
దుః । పక్వాపక్వంమృణ్మయంస్యాదపక్వాత్పక్వజంపరమ్ ॥ ౨ ॥ తతోదారుమయం
పుణ్యందారుజాచ్ఛైలజంవరమ్ । శైలాద్వరంతుముక్తాజంతతోలౌహంసువర్ణజ
మ్ ॥ ౩ ॥ రాజతంకీర్తితంతామ్రంపైత్తలంభుక్తిముక్తిదమ్ । రఙ్గజంరసలిఙ్గంచభుక్తి
ముక్తిప్రదంవరమ్ ॥ ౪ ॥ రసజంరసలోహాదిరత్నగర్భంతువర్ధయేత్ । మానాదినే
ష్టంసిద్ధాదిస్థాపితేతత్స్వయంభువి ॥ ౫ ॥ బాణేచస్వేచ్ఛయాతేషాంపీఠప్రాసాద
కల్పనా । పూజయేత్సూర్యబిమ్బస్థందర్పణేప్రతిబిమ్బితమ్ ॥ ౬ ॥ పూజ్యోహరస్తుస
ర్వత్రలిఙ్గేపూర్ణార్చనంభవేత్ । హస్తోత్తరవిధంశైలందారుజంతద్వదేవహి ॥ ౭ ॥
చలమఙ్గుళమానేనద్వారగర్భకరైస్థితమ్ । అఙ్గుళాద్గృహలిఙ్గంస్యాద్యావత్పఞ్చ
దశాఙ్గుళమ్ ॥ ౮ ॥ ద్వారమానాత్త్రిసఙ్ఖ్యాకంనవధాగర్భమానతః । నవధాగర్భ

మానేనలిఙ్గంధామ్నిచపూజయేత్ ॥ ౯ ॥ ఏవంలిఙ్గానిషట్త్రింశజ్జ్ఞేయానిజ్యేష్ఠమా
నతః। మధ్యమానేనషట్త్రింశత్షట్త్రింశదధమేనచ ॥ ౧౦ ॥ ఇత్థన్త్వైక్యేనలింగానాం
శతమష్టోత్తరంభవేత్ । ఏకాంగులాదిపఞ్చాన్తంకన్యససఞ్చలముచ్యతే॥ ౧౧ ॥ షడా
దిదశపర్యన్తంచలంలిఙ్గంచమధ్యమమ్ । ఏకాదశాంగులాదిస్యాజ్జ్యేష్ఠంపఞ్చదశా
న్తకమ్ ॥ ౧౨ ॥ షడంగులంమహారత్నైరన్యైరన్యైర్నవాంగులమ్ । రవిభిర్హే
మభారోత్థంలిఙ్గంశేషైస్త్రిపఞ్చభిః ॥ ౧౩ ॥ షోడశాంశేచవేదాంశేయుగంలుప్తో
ర్ధ్వదేశతః । ద్వాత్రింశత్షోడశాంశాంశ్చకోణయోస్తువిలోపయేత్ ॥ ౧౪ ॥ చతు
ర్వింశేశనాత్రయోవింశతిస్త్రియుగైస్తథా । పార్శ్వాభ్యాంతువిలుప్తాభ్యాంచల
లిఙ్గంభవేద్వరమ్ ॥ ౧౫ ॥ ధామ్నోయుగర్తునాగాంశైర్ద్వారంహీనాదితఃక్రమాత్ ।
లిఙ్గద్వారోచ్ఛ్రయాదర్వాగ్భవేత్పాదోనతఃక్రమాత్ ॥ ౧౬ ॥ గర్భార్ధేనాధమం
లిఙ్గంభూతాంశైస్స్యాత్త్రిభిర్వరమ్ । తయోర్మధ్యేచసూత్రాణిసప్తసమ్పాతయే
త్సమమ్ ॥ ౧౭ ॥ ఏవంస్యుర్నవసూత్రాణిభూతసూత్రైస్త్రిమధ్యమమ్ । ద్వ్యన్త
రోవామవామశ్చలిఙ్గానాం దీర్ఘతానవ ॥ ౧౮ ॥ హస్తాద్వివర్ధతేహస్తోయావత్స్యు
ర్నవపాణయః । హీనమధ్యోత్తమంలిఙ్గంత్రివిధంత్రివిధాత్మకమ్ ॥ ౧౯ ॥ ఏకైకలిఙ్గ
మధ్యేషుత్రీణిత్రీణిచపాదశః । లిఙ్గానిఘటయేద్ధీమాన్షట్సుచాష్టోత్తరేషుచ ॥ ౨౦ ॥
స్థిరదీర్ఘప్రమేయాత్తుద్వారగర్భకరాత్మికా । భాగేశంచాప్యమీశంచదేవేజ్యంతుల్య
సంజ్ఞితమ్ ॥ ౨౧ ॥ చత్వారిలిఙ్గరూపాణివిషమేష్వంగులేష్వయేత్ । దీర్ఘమాయా
స్వతంకృత్వాలిఙ్గంకుర్యాత్త్రిరూపకమ్ ॥ ౨౨ ॥ చతురష్టాష్టవృత్తంచతత్త్వత్రయ
గుణాత్మకమ్ । లిఙ్గానామీప్సితందైర్ఘ్యంతేనకృత్వాంగులానివై ॥ ౨౩ ॥ ధ్వజా
ద్యాయైస్సురైర్భూతైశ్శిఖిభిర్వాహరేత్క్రమమ్ । తాన్యంగులానియచ్ఛేషంలక్ష
యేచ్ఛుభాశుభమ్ ॥ ౨౪ ॥ ధ్వజాద్యాధ్వజసింహేభవృషాశ్శ్రేష్ఠాఃపరేశుభాః।
స్వరేషుషడ్జగాన్ధారపఞ్చమాశ్శుభదాయకాః ॥ ౨౫ ॥ భూతేషుచశుభాభూతాస్స్యా
దగ్నిస్వాహావనీయకః। ఉక్తాయామస్యచార్ధాంశే నాగాంశైర్భాజితేక్రమాత్ ॥ ౨౬ ॥
రసభూతాంశవృత్తాంశత్ర్యంశాధికశరైర్భవేత్ । ఆఢ్యానాఢ్యసురేజ్యార్క్యతు
ల్యానాంచతురశ్రతా ॥ ౨౭ ॥ పఞ్చమంవర్ధమానాఖ్యంవ్యాసాన్నాహప్రవృద్ధితః। ద్వి
ధాభేదాబహూన్యత్రవక్ష్యన్తేపశ్వకర్మతః ॥ ౨౮ ॥ ఆఢ్యాదీనాంత్రిధాస్థాల్యాద్యవ
ధూతంతదష్టధా । త్రిధాహస్తాజ్జినాఖ్యంచయుక్తంసర్వసమేనచ ॥ ౨౯ ॥ పఞ్చవిం
శతిలిఙ్గానినాద్యేదేవార్చితేతథా। పఞ్చసప్తభిరేకత్వాజ్జినైర్ఘ్నైర్ఘవన్తిహి ॥ ౩౦ ॥
చతుర్దశసహస్రాణిచతుర్దశశతానిచ । ఏవమష్టాంగులవిస్తారోనవైకకరగర్భతః ॥ ౩౧ ॥
తేషాంకోణార్ధకోణస్థైశ్చిహ్నైర్వ్యతోఙ్ణాసూత్రకైః । విస్తారంమధ్యతఃకృత్వాస్థా
ప్యంవామధ్యతస్త్రయమ్ ॥ ౩౨ ॥ విభాగాదూర్ధ్వమష్టాశ్రోద్వ్యష్టాశ్రస్స్యాచ్చి

నాంశకః । పాదాజ్జాన్వన్తకో బ్రహ్మా నాభ్యన్తో విష్ణురిత్యతః ॥ ౩౩ ॥ మూర్ధా
న్తో భూతభాగేశో వ్యక్తేఽవ్యక్తే చ తద్వతి । పఞ్చలిఙ్గవ్యవస్థాయాం శిరోవర్తులముచ్య
తే ॥ ౩౪ ॥ ఛత్రాభం కుక్కుటాభం వా బాలేన్దుప్రతిమాకృతిః । ఏకైకస్య చతుర్భే
దైః కామ్యభేదాత్ఫలం వదే ॥ ౩౫ ॥ లిఙ్గహస్తకవిస్తారం వసుభక్తం తు కారయే
త్ । ఆద్యభాగం చతుర్ధా తు విస్తారోచ్ఛ్రాయతో భజేత్ ॥ ౩౬ ॥ చత్వారి తత్ర
సూత్రాణి భాగభాగానుపాతనాత్ । పుణ్డరీకం తు భాగేన విశాలాఖ్యం విలోపనా
త్ ॥ ౩౭ ॥ త్రిశాతనాత్తు శ్రీవత్సం శత్రుకృద్వేదలోపనాత్ । శిరస్సర్వసమే శ్రే
ష్ఠం కుక్కుటాభం సురాహ్వయే ॥ ౩౮ ॥ చతుర్భాగాత్మకే లిఙ్గే త్రపుషం ద్వయలో
పనాత్ । అనాద్యస్య శిరః ప్రోక్తమర్ధచన్ద్రం శిరశ్శృణు ॥ ౩౯ ॥ అంశాత్ప్రాన్తే
యుగాంశైశ్చ త్వేకహాన్యామృతాక్షకమ్ । పూర్ణబాలేన్దుకుముదం ద్విత్రివేదక్ష
యాత్క్రమాత్ ॥ ౪౦ ॥ చతుస్త్రిరేకవదనం ముఖలిఙ్గమతశ్శృణు । పూజాభా
గం ప్రకర్తవ్యం మూర్త్యగ్నిపదకల్పితమ్ ॥ ౪౧ ॥ అర్కాంశం పూర్వవత్త్యక్త్వా వ
ట్స్థానాని వివర్తయేత్ । శిరోన్నతిః ప్రకర్తవ్యా లలాటం నాసికా తతః ॥ ౪౨ ॥ వద
నం చుబుకం గ్రీవా యుగభాగైర్భుజాక్షిభిః । కరాభ్యాం ముకులీకృత్య ప్రతిమాయాః
ప్రమాణతః ॥ ౪౩ ॥ ముఖం ప్రతి సమః కార్యో విస్తారాదష్టమాంశతః । చతుర్ముఖం మ
యా ప్రోక్తం త్రిముఖం చోచ్యతే శృణు ॥ ౪౪ ॥ కిన్తు పాదాధమాన్తస్య లలాటాదీని నిర్ది
శేత్ । భుజౌ చతుర్భిర్భాగైస్తు కర్తవ్యౌ పశ్చిమోజ్ఝితమ్ ॥ ౪౫ ॥ విస్తారాదష్టమాం
శేన ముఖానాం ప్రతినిర్గమః । ఏకవక్త్రం తథా కార్యం పూర్వస్యాం సౌమ్యలోచన
మ్ ॥ ౪౬ ॥ లలాటనాసికావక్త్రగ్రీవాయాం చ వివర్తయేత్ । భుజాచ్చ పఞ్చమాం
శేన భుజహీనం వివర్తయేత్ ॥ ౪౭ ॥ విస్తారస్య షడంశేన ముఖైర్నిర్గమసంహితమ్ ।
సర్వేషాం ముఖలిఙ్గానాం త్రపుషం వాథ కుక్కుటమ్ ॥ ౪౮ ॥ * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే
వ్యక్తావ్యక్తలక్షణం నామ చతుఃపఞ్చాశోఽధ్యాయః.

పిణ్డికాలక్షణమ్.

హయగ్రీవః ॥ అతః పరం ప్రవక్ష్యామి సమానాం తు పిణ్డికామ్ । దైర్ఘ్యేణ ప్రతిమా
తుల్యా తదర్ధేన తు విస్తృతా ॥ ౧ ॥ ఉచ్ఛ్రాయాయామతోఽర్ధేన సువిస్తారార్ధభాగతః ।
తృతీయేన తు వా తుల్యం తత్త్రిభాగేణ మేఖలా ॥ ౨ ॥ ఖాతం చ తత్ప్రమాణం తు కిఞ్చి
దుత్తరతో నతమ్ । విస్తారస్య చతుర్థేన ప్రణాలస్య వినిర్గమః ॥ ౩ ॥ సమమూలస్య వి
స్తారమగ్రే కుర్యాత్తదర్ధతః । విస్తారస్య తృతీయేన తోయమార్గం తు కారయేత్ ॥ ౪ ॥
పిణ్డికార్ధేన వా తుల్యం దైర్ఘ్యమీశస్య కీర్తితమ్ । ఈశం వా తుల్యదీర్ఘం చ జ్ఞాత్వా సూ

త్రంప్రకల్పయేత్ ॥ ౫ ॥ ఉచ్ఛ్రాయంపూర్వవత్కుర్యాద్భాగషోడశసఙ్ఖ్యయా । అధష్షట్కంద్విభాగంతుకణ్ఠంకుర్యాత్త్రిభాగికమ్ ॥ ౬ ॥ శేషాస్త్వేకైకశఃకార్యాః ప్రతిష్ఠాఽఙ్గమాస్తథా । పట్టికాపిణ్డికాచేయంసామాన్యప్రతిమాసుచ ॥ ౭ ॥ ప్రాసాదద్వారమానేనప్రతిమాద్వారముచ్యతే । గజవ్యాళకసంయుక్తాప్రభాస్యాత్ప్రతిమాసుచ ॥ ౮ ॥ పిణ్డికాపియథాశోభంకర్తవ్యాసతతంహరేః । సర్వేషామేవదేవానాంవిష్ణూక్తంమానముచ్యతే ॥ ౯ ॥ దేవీనామపిసర్వాసాంలక్ష్మ్యుక్తంమానముచ్యతే ॥ ౯౪ ॥ * * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే పి
ణ్డికాలక్షణంనామ పఞ్చపఞ్చాశోఽధ్యాయః

దిక్పాలయాగకథనమ్

హయగ్రీవః ॥ ప్రతిష్ఠాపఞ్చకంవక్ష్యేప్రతిమాత్మాతుపూరుషః । ప్రకృతిఃపిణ్డికాలక్ష్మీఃప్రతిష్ఠాయోగకస్తయోః ॥ ౧ ॥ ఇచ్ఛాఫలార్థిభిస్తస్మాత్ప్రతిష్ఠాక్రియతేనరైః । గర్భసూత్రంతునిస్సార్యప్రాసాదస్యాగ్రతోగురుః ॥ ౨ ॥ అష్టషోడశవింశాన్తంమణ్డపంచాధమాదికమ్ । స్నానార్థంకలశార్థంచయాగద్రవ్యార్థమర్థతః ॥ ౩ ॥ త్రిభాగేణార్ధభాగేనవేదింకుర్యాత్తుశోభనామ్ । కలశైర్ఘటికాభిశ్చవితానాద్యైశ్చభూషయేత్ ॥ ౪ ॥ పఞ్చగవ్యేనసమ్ప్రోక్ష్యసర్వద్రవ్యాణిధారయేత్ । అలఙ్కృతోగురుర్విష్ణుంధ్యాత్వాత్మానంప్రపూజయేత్ ॥ ౫ ॥ అఙ్గుళీయప్రభృతిభిర్మూర్తిపాన్వలయాదిభిః । కుణ్డేకుణ్డేస్థాపయేచ్చమూర్తిపాంస్తత్రపారగాన్ ॥ ౬ ॥ చతుష్కోణేచార్ధకోణేవర్తులేపద్మసన్నిభే । పూర్వాదౌతోరణార్థంతుపిప్పలోదుమ్బరౌవటః ॥ ౭ ॥ ప్లక్షంసుశోభనంపూర్వంసుభద్రందక్షతోరణమ్ । సుకర్మచసుహోత్రంచఆప్యేసౌమ్యేసముచ్ఛ్రయమ్ ॥ ౮ ॥ పఞ్చహస్తంతుసంస్థాప్యస్యోనాపృథ్వీతిపూజయేత్ । తోరణస్తమ్భమూలేతుకలశాన్మఙ్గళాఙ్కురాన్ ॥ ౯ ॥ ప్రదద్యాదుపరిష్టాచ్చకుర్యాచ్చక్రంసుదర్శనమ్ । పఞ్చహస్తప్రమాణంతుధ్వజంకుర్యాద్విచక్షణః ॥ ౧౦ ॥ వైపుల్యంచాస్యకుర్వీతషోడశాఙ్గుళసమ్మితమ్ । సప్తహస్తోచ్ఛ్రితంవాస్యకుర్యాత్కుణ్డంసురోత్తమ ॥ ౧౧ ॥ అరుణోఽగ్నినిభశ్చైవకృష్ణశ్శుక్లోఽథపీతకః । రక్తవర్ణస్తథాశ్వేతశ్శ్వేతవర్ణాదికక్రమాత్ ॥ ౧౨ ॥ కుముదఃకుముదాక్షశ్చపుణ్డరీకోఽథవామనః । శఙ్కుకర్ణస్సర్వనేత్రస్సుముఖస్సుప్రతిష్ఠితః ॥ ౧౩ ॥ పూజ్యాకోటిగుణైర్యుక్తాఃపూర్వాద్యాధ్వజదేవతాః । జలాఢకసుపూరాస్తుపక్వబిమ్బోపమాఘటాః ॥ ౧౪ ॥ అష్టావింశాధికశతంకాలమణ్డనవర్జితాః । సహిరణ్యావస్త్రకణ్ఠాస్సోదకాస్తోరణాద్బహిః ॥ ౧౫ ॥ ఘటాస్స్థాప్యాశ్చపూర్వాదౌవేదికాయాశ్చకోణగాన్ । చతుర

స్థాపయేత్కుమ్భాన్నాజిఘ్రేతి చ మన్త్రతః॥ ౧౬ ॥ కుమ్భేష్వావాహ్య శక్రాదీన్పూర్వాదౌ పూజయేత్క్రమాత్ । ఇన్ద్రాగచ్ఛ దేవరాజ వజ్రహస్త గజస్థిత॥ ౧౭ ॥ పూర్వద్వారం చ మే రక్ష దేవైః సహ నమోఽస్తు తే। త్రాతారమిన్ద్రమన్త్రేణ అర్చయిత్వా యజేద్బుధః ॥ ౧౮ ॥ ఆగచ్ఛాగ్నే శక్తియుత ఛాగస్థ బలసంయుత । రక్షాగ్నేయీం దిశం దేవైః పూజాం గృహాణ నమోఽస్తు తే ॥ ౧౯ ॥ అగ్నిర్మూర్ధేతి మన్త్రేణ యజేద్వా అగ్నయే నమః । మహిషస్థ యమాగచ్ఛ దణ్డహస్త మహాబల ॥ ౨౦ ॥ రక్ష త్వం దక్షిణద్వారం వైవస్వత నమోఽస్తు తే । వైవస్వతం సఙ్గమనమిత్యనేన యజేద్యమమ్ ॥ ౨౧ ॥ నైరృతాగచ్ఛ ఖడ్గాఢ్య నరవాహనసంయుత । ఇదమర్ఘ్యమిదం పాద్యం రక్ష త్వం నైరృతీం దిశమ్ ॥ ౨౨ ॥ ఏష తే నైరృతే మన్త్రేణ యజేదర్ఘ్యాదిభిర్నరః । మకరారూఢ వరుణ పాశహస్త మహాబల ॥ ౨౩ ॥ ఆగచ్ఛ పశ్చిమం ద్వారం రక్ష రక్ష నమోఽస్తు తే । ఉరుం హి రాజా వరుణం యజేదర్ఘ్యాదిభిర్గురుః ॥ ౨౪ ॥ ఆగచ్ఛ వాయో సబల ధ్వజహస్త సవాహన । వాయవ్యం రక్ష దేవైస్త్వం సమరుద్భిర్నమోఽస్తు తే ॥ ౨౫ ॥ వాత ఇత్యాదిభిశ్చార్చేదోం నమో వాయవేఽపి వా । ఆగచ్ఛ సోమ సబల గదాహస్త సవాహన ॥ ౨౬ ॥ రక్ష త్వముత్తరద్వారం సకుబేర నమోఽస్తు తే । సోమం రాజానమితి వా యజేత్సోమాయ వై నమః॥ ౨౭ ॥ ఆగచ్ఛేశాన సబల శూలహస్త వృషస్థిత । యజ్ఞమణ్డపస్యైశానీం దిశం రక్ష నమోఽస్తు తే ॥ ౨౮ ॥ ఈశానమస్యేతి యజేదీశానాయ నమోఽపి వా । బ్రహ్మన్నాగచ్ఛ హంసస్థ స్రుక్స్రువవ్యగ్రహస్తక॥ ౨౯ ॥ సలోకోర్ధ్వాం దిశం రక్ష యజ్ఞస్యాజ నమోఽస్తు తే। హిరణ్యగర్భేతి యజేన్నమస్తే బ్రహ్మణేఽపి వా ॥ ౩౦ ॥ అనన్తాగచ్ఛ చక్రాఢ్య కూర్మస్థాహిగణేశ్వర । అధోదిశం రక్ష రక్ష అనన్తేశ నమోఽస్తు తే॥ ౩౧ ॥ నమోఽస్తు సర్పేతి యజేదనన్తాయ నమోఽపి వా॥ ౩౧½॥ *

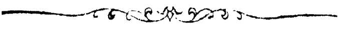
ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే
దిక్పాలయాగకథనం నామ షట్పఞ్చాశోఽధ్యాయః.

కుమ్భాధివాసనవిధిః

హయగ్రీవః ॥ భూమేః పరిగ్రహం కుర్యాత్క్షిపేద్వ్రీహీంశ్చ సర్షపాన్ । నారసింహేన రక్షోఘ్నాన్ప్రోక్షయేత్పఞ్చగవ్యతః ॥ ౧ ॥ భూమిం ఘటే తు సమ్పూజ్య సరత్నే సాఙ్గకం హరిమ్ । అస్త్రమన్త్రేణ కరకం తత్ర చాష్టశతం యజేత్ ॥ ౨ ॥ అచ్ఛిన్నధారయా సిఞ్చన్వ్రీహీన్సంకృత్య ధారయేత్ । ప్రదక్షిణం పరిభ్రామ్య కలశం పికరోపరి॥ ౩॥ సవస్త్రే కలశే భూయః పూజయేదచ్యుతం శ్రియమ్। యోగే యోగేతి మన్త్రేణ న్యసేచ్ఛయ్యాం తు మణ్డలే॥ ౪॥ కుశోపరి తూలికాంశ్చ శయ్యాయాం దిగ్విదిక్షు చ। విద్యాధిపాన్యజేద్విష్ణుం మధుఘాతం త్రివిక్రమమ్॥ ౫॥ వామనం దిక్షు వాయ్వా

దౌ శ్రీకరంచహృషీకపమ్।పద్మనాభందామోదరమైశాన్యాంస్నానమణ్డపే॥౬॥అభ్య
ర్చ్యపశ్చిమైశాన్యాంతుకుమ్భేష్వనవేదికే। స్నానమణ్డపేసర్వద్రవ్యాణ్యానీయ
నిక్షిపేత్ ॥౭॥ స్నానకుమ్భేషుకుమ్భాంస్తాంశ్చతుర్దిక్ష్వధివాసయేత్ । కలశాన్స్నాపనీ
యాంస్తుఅభిషేకార్థమాదరాత్ ॥ ౮ ॥ వటోదుమ్బరకాశ్వత్థాంశ్చమ్పకాశోకశ్రీద్రు
మాన్ ।పలాశార్జునప్లక్షాంస్తుకదమ్బవకుళామ్రకాన్ ॥౯॥ పల్లవాంస్తుసమానీయపూ
ర్వకుమ్భేవినిక్షిపేత్ ।పద్మకంరోచనాందూర్వాంపత్త్రపఙ్క్తిలమేవచ॥౧౦॥జాతీపుష్పం
కున్దపుష్పంచన్ద్రసంరక్తచన్దనమ్ । సిద్ధార్థంతగరంచైవతణ్డులందక్షిణేన్యసేత్ ॥ ౧౧॥
సువర్ణంరజతంచైవహాలద్వయమపిత్వథా। నద్యాస్సముద్రగామిన్యాఃపిష్టాజ్ఞాహ్న
వీమృదమ్ ॥ ౧౨ ॥ గోమయంచగవాంక్షీరంస్తిలాంశ్చైవాపరేన్యసేత్ । విష్ణు
పర్ణంశ్యామలతాంభృఙ్గరాజంశతావరీమ్ ॥ ౧౩ ॥ సహదేవాంమహాదేవీంబలాం
వ్యాఘ్రీంసలక్ష్మణామ్ । ఐశాన్యామపరేకుమ్భేమఙ్గల్యాన్వినివేశయేత్ ॥ ౧౪ ॥
లక్ష్మీకమృత్తికాంసప్తస్థానోత్థామపరేన్యసేత్ । జాహ్నవీవాలుకాతోయంవిన్యసే
దపరేఘటే ॥ ౧౫ ॥ వరాహవృషనాగేన్ద్రవిషాణోద్ధృతమృత్తికామ్। మృత్తికాం
పద్మమూలస్యకుశస్యాప్యపరేన్యసేత్ ॥ ౧౬ ॥ తీర్థపర్వతమృద్భిశ్చయుక్తమప్యపరే
న్యసేత్ । నాగకేసరపుష్పంచకాశ్మీరమపరేన్యసేత్ ॥ ౧౭ ॥ చన్దనాగరుకర్పూరైః
పుష్పంచైవాపరేన్యసేత్ । వైడూర్యంవిద్రుమంముక్తాంస్ఫటికంవజ్రమేవచ॥ ౧౮ ॥
ఏతాన్యేకత్రనిక్షిప్యస్థాపయేద్దేవసత్తమ । నదీనదతటాకానాంసలిలైరపరంన్యసే
త్ ॥ ౧౯ ॥ ఏకాశీతిపదేచాన్యాన్మణ్డపేకలశాన్న్యసేత్ । గన్ధోదకాద్యైస్సమ్పూ
ర్ణాఞ్ఛ్రీసూక్తేనాభిమన్త్రయేత్ ॥ ౨౦ ॥ యవంసిద్ధార్థకంగన్ధంకుశాగ్రంచాక్షతం
తథా। తిలాన్ఫలంతథాపుష్పమర్ఘ్యార్థంపూర్వతోన్యసేత్ ॥ ౨౧ ॥ పద్మంశ్యామ
లతాందూర్వాంవిష్ణుపర్ణంకుశాంస్తథా । పాద్యార్థందక్షిణేభాగేమధుపర్కంతుద
క్షిణే ॥ ౨౨ ॥ తక్కోలకంలవఙ్గంచతథాజాతీఫలంశుభమ్ । ఉత్తరేహ్యాచమనా
యఅగ్నౌదూర్వాక్షతాన్వితామ్ ॥ ౨౩ ॥ పాత్రంనీరాజనార్థంచతథోద్వర్తనమాని
లే । గన్ధపుష్పాన్వితంపాత్రమైశాన్యాంపాత్రకేన్యసేత్ ॥ ౨౪ ॥ మురామాంసీం
చామలకంసహదేవాంనిశాదికమ్ । షష్టిదీపాన్న్యసేదష్టౌన్యసేన్నీరాజనాయ
చ॥ ౨౫ ॥ శఙ్ఖంచక్రంచశ్రీవత్సంకులిశంపఙ్కజాదికమ్ । హేమాదిపాత్రేకృత్వా
తునానావర్ణాదిపుష్పకమ్ ॥ ౨౬ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే కల
శాధివాసోనామసప్తపఞ్చాశోధ్యాయః.

స్నానాదివిధిః

హయగ్రీవః ॥ ఐశాన్యాం యజనమణ్డపం గుణహస్తాహస్తం చ వైష్ణవమ్ । గాయత్ర్యాష్టశతం హుత్వా సమ్పాతేన ఘనాష్టకాన్ ॥ ౧ ॥ ప్రోక్షయేత్ పుణ్యశాలాయాం శిల్పిభిస్త్రిదశైస్త్రిజేత్ । తదాస్యాశతైః కౌతుకం చ బధ్నీయాత్ క్షితికేశరే ॥ ౨ ॥ విష్ణువేశివిపిష్టైః ఊర్ణాసూత్రేణ సప్తభిః । పట్టవస్త్రైస్త్రిఃకర్తవ్యం దేశికస్యాపి కౌతుకమ్ ॥ ౩ ॥ మణ్డపే ప్రతిమాం స్థాప్య సవస్త్రాం స్వాజినాసనే । నమస్తే దేవ్యసురశాంసి నిర్మితే విశ్వకర్మణా ॥ ౪ ॥ ప్రభావితాశేషజగద్ధాత్రే తుభ్యం నమో నమః । త్వయి సమ్పూజయామి శ్రీనారాయణమనామయమ్ ॥ ౫ ॥ రహితా శిల్పిదోషైస్త్వం ఋద్ధియుక్తా సదా భవ । ఏవం విజ్ఞాప్య ప్రతిమాం నయేత్ స్నానమణ్డపమ్ ॥ ౬ ॥ శిల్పినం తోషయేద్ద్రవ్యైర్గురవే గాం ప్రదాపయేత్ । చిత్రం దేవేతి మన్త్రేణ నేత్రే చోన్మీలయేత్తతః ॥ ౭ ॥ అగ్నిర్జ్యోతీతి దృష్టిం చ దద్యాద్ వైశ్వానరీం తతః । తతః శుక్లాని పుష్పాణి ఘృతం సిద్ధార్థకం తథా ॥ ౮ ॥ దూర్వాం కుశాగ్రం దేవస్య దద్యాచ్ఛిరసి దేశికః । మధువాతేతి మన్త్రేణ నేత్రే చాభ్యఞ్జయేద్గురుః ॥ ౯ ॥ హిరణ్యగర్భమన్త్రేణ ఇమం మే ఇతి చ కీర్తయేత్ । ఘృతేనాభ్యఞ్జయేత్ స్నాప్య ఘృతవతీం పునః ॥ ౧౦ ॥ మసూరపిష్టేనోద్వర్త్య అతో దేవేతి కీర్తయన్ । ఉష్ణోదకేన సంస్నాప్య తతోఽగ్నిదేశికః ॥ ౧౧ ॥ ద్రుపదాదివేత్యనులిప్య ఆపో హి ష్ఠేతి సేచయేత్ । నదీజైస్తీర్థజైస్స్నానం పావమానీతి రత్నజైః ॥ ౧౨ ॥ సముద్రం గచ్ఛ స్వాహేతి తీర్థజైస్తు కలశేన చ । శన్నో దేవీ స్నాపయేచ్చ గాయత్ర్యా ఉష్ణవారిణా ॥ ౧౩ ॥ పఞ్చగవ్యైర్హిరణ్యైస్స్నాపయేత్ పరమేశ్వరమ్ । సికతాద్భిర్నమం మేరుపద్మం కోటిఘటేన చ ॥ ౧౪ ॥ తద్విష్ణోరితి ఓషధ్యద్భిర్దర్వా ఓషధీతి మన్త్రైః । యజ్ఞాయజ్ఞేతి కాషాయైః పఞ్చభిర్గవ్యైః స్వాహా ॥ ౧౫ ॥ పయః పృథివ్యాం మన్త్రేణ యాః ఫలినీ ఫలైర్వ్యాహృతిభిః । విశ్వతశ్చక్షురిత్యుష్ణైస్సహస్రేణ కలశేన చ ॥ ౧౬ ॥ సోమం రాజానమిత్యేవం సంస్నాపయేద్దితదితః । హంసశ్శుచిషన్మేన కుర్యాదుద్వర్తనం హరేః ॥ ౧౭ ॥ మూర్ధానం దివమన్త్రేణ ధాత్రీం మాంసీం చ కేదదేత్ । మానస్తోకేతి మన్త్రేణ గన్ధద్వారేతి గన్ధకైః ॥ ౧౮ ॥ ఇమం మే వేతి చ ఘృతైరేకాశీతిపదస్థితైః । ఏహ్యేహి భగవన్ విష్ణో లోకానుగ్రహకారక ॥ ౧౯ ॥ యజ్ఞభాగం గృహాణేమం వాసుదేవ నమోఽస్తు తే । అనేనావాహ్య దేవేశం కుర్యాత్ కౌతుకమోచనమ్ ॥ ౨౦ ॥ ముఞ్చామి త్వేతి సూక్తేన దేశికస్యాపి మోచయేత్ । హిరణ్మయేన పాద్యం దద్యాదతో దేవేతి చార్ఘ్యకమ్ ॥ ౨౧ ॥ మధువాతా మధుపర్కం మయి గృహ్ణామి చాచమేత్ । అతున్నమీమదన్తేతి కిరేత్ పుష్పాణి బుధః ॥ ౨౨ ॥ కాణ్డాత్కాణ్డ ఇచ్ఛనం కుర్యాద్గన్ధం గన్ధవతీతి చ । ఉన్నయామీతి మాల్యం చ ఇదం విష్ణుః పవిత్రకమ్ ॥ ౨౩ ॥ బృహస్పతే వస్త్రయుగ్మం వేదాహమిత్యుత్తరీయకమ్ । మహావ్రతేనాలీ పుష్పం చౌషధయః క్షిపేత్ ॥ ౨౪ ॥ ధూపం దద్యాద్ధూరసీతి విభ్రాడిత్యనేన చాఞ్జనమ్ । యుఞ్జ

స్తీతిచతిలకందీర్ఘాయుష్ట్వేతిమాల్యకమ్॥ ౨౫ ॥ ఇన్ద్రఛత్రేతిఛత్రంతుఆదర్శంతువి
రాజతః । చామరంతువికర్ణేనభూషాంరథన్తరేణచ ॥ ౨౬ ॥ వ్యజనంవాయుదైవ
త్యైర్ముఞ్చామిత్వేతిపుష్పకమ్ । వేదాద్యైస్సంస్తుతింకుర్యాదగ్రేఃపురుషసూక్తతః ॥
సర్వమేతత్సమంకుర్యాత్పిణ్డికాదాహరాదికే । దేవస్యోత్థానసమయేసౌపర్ణంసూక్త
ముచ్చరేత్ ॥ ౨౮ ॥ ఉత్తిష్ఠేతిసముత్థాప్యశయ్యాయాంమణ్డపేనయేత్ । శాకునే
నైవసూక్తేనదేవంబ్రహ్మరథ వినా ॥ ౨౯ ॥ అతోదేవేతిసూక్తేనప్రతిమాంపిణ్డికాం
తథా। శ్రీసూక్తేనచశయ్యాయాంవిష్ణోస్తుశకలీకృతిః ॥ ౩౦ ॥ మృగరాజంవృషం
నాగంవ్యజనంకలశంతథా । వైజయన్తీంతథాభేరీందీపమిత్యష్టమఙ్గళమ్ ॥ ౩౧ ॥
దర్శయేదశ్వసూక్తేనపాదదేశేత్రిపాదితి । ఉఖాంపిధానకంపాత్రమమ్బికాందర్వి
కాందదేత్ ॥ ౩౨ ॥ ముసలోలూఖలందద్యాచ్ఛిలాంసమ్మార్జనీంతథా । తథా
భోజనభాణ్డానిగృహోపకరణానిచ ॥ ౩౩ ॥ శిరోదేశేచనిద్రాఖ్యంవస్త్రరత్న
యుతంఘటమ్ । ఖణ్డకాద్యైఃపూరయిత్వాస్నాపనస్యవిధిస్స్మృతః॥ ౩౪॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే స్నపనా
దివిధిర్నామాష్టపఞ్చాశోధ్యాయః.

అధివాసనకథనమ్.

హయగ్రీవః ॥ హరేస్సాన్నిధ్యకరణమధివాసనముచ్యతే । సర్వజ్ఞంసర్వగం
ధ్యాత్వాఆత్మానంపురుషోత్తమమ్ ॥ ౧ ॥ ఓఙ్కారేణసమాయోజ్యచిచ్ఛక్తిమభి
మానినీమ్ । నిస్సార్యాత్మైకతాంకృత్వాస్వస్మిన్సర్వగతేప్రభౌ ॥ ౨ ॥ యోజయే
న్మరుతాపృథ్వీంవహ్నిబీజేనదీపయేత్ । సంహరేద్వాయునాచాగ్నింవాయుమాకా
శతోనయేత్ ॥ ౩ ॥ అధిభూతాధిదైవైస్తుసాధ్యాఖ్యైర్విభవైస్సహ। తన్మాత్రపా
త్రకాన్కృత్వాసంహరేత్తత్క్రమాద్బుధః॥ ౪ ॥ ఆకాశంమనసాహత్యమనోహం
కరణేకురు । అహఙ్కారంచమహతితంచాప్యవ్యాకృతేనయేత్ ॥ ౫ ॥ అవ్యాకృ
తంజ్ఞానరూపేవాసుదేవస్యఈరితః । సతామవ్యాకృతింమాయామవష్టభ్యసిసృక్ష
యా ॥ ౬ ॥ సఙ్కర్షణంసశబ్దాత్మాస్పర్శాఖ్యమసృజత్ప్రభుః। క్షోభ్యమాయాం
సప్రద్యుమ్నంతేజోరూపంసచాసృజత్ ॥ ౭ ॥ అనిరుద్ధంరసమాత్రంబ్రహ్మాణంగన్ధ
రూపకమ్ । అనిరుద్ధస్సచబ్రహ్మాఅపఆదౌససర్జహ॥౮॥ తస్మిన్హిరణ్మయంచాణ్డంసో
సృజత్పఞ్చభూతవత్ । తస్మిన్సఙ్క్రామితేజీవేశక్తిరాత్మోపసంహృతా ॥ ౯ ॥
ప్రాణోజీవేనసంయుక్తోవృత్తిమానితిశబ్ద్యతే । జీవోవ్యాహృతిసంజ్ఞస్తుప్రాణేష్వా
ధ్యాత్మికస్స్మృతః॥ ౧౦ ॥ ప్రాణైర్యుక్తాతతోబుద్ధిస్సఞ్జాతాచాష్టమూర్తికీ । అహ
ఙ్కారస్తతోజజ్ఞేమనస్తస్మాదజాయత ॥ ౧౧॥ అర్థాఃప్రజజ్ఞిరేపఞ్చసఙ్కల్పాదియు

తాస్తతః । శబ్దస్స్పర్శశ్చరూపంచరసోగన్ధఇతిస్మృతా ॥ ౧౨ ॥ జ్ఞానశక్తియుతా
న్యేతైరారబ్ధానీన్ద్రియాణితు । త్వక్శ్రోత్రఘ్రాణచక్షూంషిజిహ్వాబుద్ధీన్ద్రియాణి
తు॥ ౧౩ ॥ పాదౌపాయుస్తథాపాణీవాగుపస్థశ్చపఞ్చమః । కర్మేన్ద్రియాణిచైతా
నిపఞ్చభూతాన్యతశ్శృణు ॥ ౧౪ ॥ ఆకాశవాయుతేజాంసిసలిలంపృథివీతథా। స్థూ
లమేభిశ్శరీరంతుసర్వాధారంప్రజాయతే ॥ ౧౫ ॥ ఏతేషాంవాచకాన్మన్త్రాన్న్యా
సాయోచ్యన్తఉత్తమాః । జీవభూతంమకారంతుదేవస్యవ్యాపకంన్యసేత్ ॥ ౧౬ ॥
ప్రాణతత్త్వంభకారంతుజీవోపాధిగతంన్యసేత్ । హృదయస్థంబకారంతుబుద్ధిత
త్త్వంన్యసేద్బుధః ॥ ౧౭ ॥ ఫకారమపితత్రైవఅహఙ్కారమయంన్యసేత్ । మన
స్తత్త్వంపకారంతున్యసేత్సఙ్కల్పసమ్భవమ్॥౧౮॥ శబ్దతన్మాత్రతత్త్వంతునకారంము
స్తకేన్యసేత్ ।స్పర్శాత్మకంధకారంతువక్త్రదేశేతువిన్యసేత్॥ ౧౯ ॥దకారంరూపత
త్త్వంతుహృద్దేశేవినివేశయేత్ । థకారంవస్తిదేశేతురసతన్మాత్రకంన్యసేత్ ॥౨౦॥
తకారంగన్ధతన్మాత్రంజఙ్ఘయోర్వినివేశయేత్ । ణకారంశ్రోత్రయోర్న్యస్యఢకారం
విన్యసేత్త్వచి ॥౨౧॥ డకారంనేత్రయుగ్మేతురసనాయాంఠకారకమ్ । టకారంనాసి
కాయాంతుఞకారంవాచివిన్యసేత్ ॥ ౨౨ ॥ ఝకారంకరయోర్న్యస్యపాణిత
త్త్వంవిచక్షణః।జకారంపదయోర్న్యస్యఛంపాయౌచముపస్థకే॥౨౩॥విన్యసేత్పృ
థివీతత్త్వంఙకారంపాదయుగ్మకే । వస్తౌఘకారంగంతత్త్వంతైజసంహృదివిన్యసే
త్॥ ౨౪ ॥ ఖకారంవాయుతత్త్వంచనాసికాయాంనివేశయేత్ । కకారంవిన్యసే
న్నిత్యంఖతత్త్వంమస్తకేబుధః ॥ ౨౫ ॥ హృత్పుణ్డరీకేవిన్యస్యయకారంసూర్యదైవ
తమ్ । ద్వాసప్తతిసహస్రాణిహృదయాదభిసంస్మృతాః॥ ౨౬ ॥ కళాషోడశసంయు
క్తంమకారంతత్రవిన్యసేత్ ।తన్మధ్యేచిన్తయేన్మన్త్రీబిన్దుంవహ్నేస్తుమణ్డలమ్॥ ౨౭॥
హకారంవిన్యసేత్తత్రప్రణవేనసురోత్తమః । ఓంఆంపరమేష్ఠ్యాత్మనేఆంనమఃపురు
షాత్మనే ॥ ౨౮ ॥ ఓంవాంనమోనివృత్త్యాత్మనేనాంచవిశ్వాత్మనేనమః । ఓంవంన
మస్సర్వాత్మనేఇత్యుక్తాఃపఞ్చశక్తయః ॥ ౨౯॥ స్థానేతుప్రథమాయోజ్యాద్వితీయా
ఆసనేమతా । తృతీయాశయనేతద్వచ్చతుర్థీపానకర్మణి ॥ ౩౦ ॥ ప్రత్యర్చాయాం
పఞ్చమీస్యాత్పఞ్చోపనిషదస్స్మృతాః । హుఙ్కారంవిన్యసేన్మధ్యేధ్యాత్వామన్త్ర
మయంహరిమ్ ॥ ౩౧॥ యాంవిమూర్తింస్థాపయేత్తస్యాన్మూలమన్త్రంన్యసేత్తతః।
ఓంనమోభగవతేవాసుదేవాయమూలకమ్ ॥ ౩౨ ॥ శిరోఘ్రాణలలాటేషుముఖక
ణ్ఠహృదిక్రమాత్ । భుజయోర్జఙ్ఘయోరఙ్ఘ్ర్యోః కేశవంశిరసిన్యసేత్ ॥ ౩౩ ॥ నా
రాయణంన్యసేద్వక్త్రేగ్రీవాయాంమాధవంన్యసేత్ । గోవిన్దంభుజయోర్న్యస్య
విష్ణుంచహృదయేన్యసేత్ ॥ ౩౪ ॥ మధుసూదనకంపృష్ఠేవామనంజఠరేన్యసేత్ ।
కట్యాంత్రివిక్రమంన్యస్యజఙ్ఘాయాంశ్రీధరంన్యసేత్ ॥ ౩౫ ॥ హృషీకేశందక్షిణా
యాంపద్మనాభంతుగుల్ఫకే।దామోదరంపాదయోశ్చహృదయాదిషడఙ్గకమ్॥౩౬॥

ఏతత్సాధారణం ప్రోక్తమాదిమూర్తేస్తు సత్తమ । అథవా యస్య దేవస్య ప్రారబ్ధం స్థా
పనం భవేత్ ॥ ౩౭ ॥ తస్యైవ మూలమన్త్రేణ సజీవకరణం భవేత్ । యస్యా మూ
ర్తేస్తు యన్నామ తస్యాద్యం చాక్షరం చ యత్ ॥ ౩౮ ॥ తత్స్వరైర్ద్వాదశైర్భిన్న
హ్యఙ్గాని పరికల్పయేత్ । హృదయాదీని దేవేశ మూలం చ దశమాక్షరమ్ ॥ ౩౯ ॥ య
థా దేవే తథా దేహే తత్త్వాని వినియోజయేత్ । చక్రాబ్జమణ్డలే విష్ణుం యజేద్గన్ధాదినా
తథా ॥ ౪౦ ॥ పూర్వవచ్చాసనం ధ్యాయేత్సగాత్రం సపరిచ్ఛదమ్ । శుభం చక్రం
ద్వాదశారం హ్యుపరిష్టాద్విచిన్తయేత్ ॥ ౪౧ ॥ త్రినాభిచక్రం ద్వినేమి ఖరైస్తచ్చ స
మన్వితమ్ । పృష్ఠదేశే తతః ప్రాజ్ఞః ప్రకృత్యాదీన్నివేశయేత్ ॥ ౪౨ ॥ పూజయేదా
రకాగ్రేషు సూర్యం ద్వాదశధా పునః । కలాః షోడశ సంయుక్తం సోమం తత్ర విచిన్త
యేత్ ॥ ౪౩ ॥ సబలం త్రితయం నాభౌ చిన్తయేద్దేశికోత్తమః । పద్మం చ ద్వాదశదళం
పద్మమధ్యే విచిన్తయేత్ ॥ ౪౪ ॥ తన్మధ్యే పౌరుషీం శక్తిం ధ్యాత్వాభ్యర్చ్య చ దేశికః ।
ప్రతిమాయాం హరిం న్యస్య తత్ర తం పూజయేత్సురాన్ ॥ ౪౫ ॥ గన్ధపుష్పాదిభిస్సమ్య
క్సాఙ్గం సావరణం క్రమాత్ । ద్వాదశాక్షరబీజైస్తు కేశవాదీన్సమర్చయేత్ ॥ ౪౬ ॥
ద్వాదశారే మణ్డలే తు లోకపాలాదికం క్రమాత్ । ప్రతిమాం పూజయేత్పశ్చాద్గన్ధపుష్పా
దిభిర్ద్విజః ॥ ౪౭ ॥ పౌరుషేణ తు సూక్తేన శ్రియా సూక్తేన పిణ్డికామ్ । జననాదిక్ర
మాత్పశ్చాజ్జనయేద్వైష్ణవానలమ్ ॥ ౪౮ ॥ హుత్వాగ్నిం వైష్ణవైర్మన్త్రైః కుర్యా
చ్ఛాన్త్యుదకం బుధః । తత్సిక్త్వా ప్రతిమామూర్ధ్ని వహ్నిం ప్రణయనం చరేత్ ॥ ౪౯ ॥
దక్షిణేఽగ్నిం హుతమితి కుణ్డేఽగ్నిం ప్రణయేద్బుధః । అగ్నిమగ్నిస్తు పూర్వే తు కుణ్డేఽగ్నిం
ప్రణయేద్బుధః ॥ ౫౦ ॥ ఉత్తరే ప్రణయేదగ్నిమగ్నిమగ్నిం హవామహే । అగ్నిం ప్రణయనే
మన్త్రస్త్వమగ్నే హ్యగ్నిరుచ్యతే ॥ ౫౧ ॥ పలాశసమిధానాం తు అష్టోత్తరసహస్రకమ్
కుణ్డే కుణ్డే హోమయేచ్చ వ్రీహీన్వేదాదికైస్తథా ॥ ౫౨ ॥ సాజ్యం తిలాన్వ్యాహృతి
భిర్మూలమన్త్రేణ వైష్ణవమ్ । కుర్యాత్తతః శాన్తిహోమం మధురత్రితయేన చ ॥ ౫౩
ద్వాదశాన్తైః స్పృశేత్పాదౌ నాభిం హృన్మస్తకం తతః । ఘృతం దధి పయో హుత్వా స్పృ
శేన్మూర్ధన్యథోత్తమః ॥ ౫౪ ॥ స్పృష్ట్వా శిరో నాభిపాదాంశ్చతస్రస్స్థాపయేన్నదీః
గఙ్గా చ యమునా గోదా క్రమాన్నామ్నా సరస్వతీ ॥ ౫౫ ॥ దహేత్తు విష్ణుగాయత్ర్యా
గాయత్ర్యా శ్రపయేచ్చరుమ్ । హోమయేచ్చ బలిం దద్యాదుత్తరే భోజయేద్ద్వి
జాన్ ॥ ౫౬ ॥ సామాధిపానాం తుష్ట్యర్థం హేమగాం గురవే దదేత్ । దిక్పతిభ్యో
బలిం దత్వా రాత్రౌ కుర్యాచ్చ జాగరమ్ ॥ ౫౭ ॥ బ్రహ్మగీతాదిశబ్దేన సద్భాగాధి
వాసనాత్ ॥ ౫౮ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే
అధివాసనం నామ ఏకోనషష్టితమోధ్యాయః.

॥ వాసుదేవప్రతిష్ఠాదివిధిః ॥

హయగ్రీవః ॥ పిణ్డికాస్థాపనార్థంతుగర్భాగారంతుసప్తధా। విభజేద్బ్రహ్మ
భాగేతుప్రతిమాంస్థాపయేద్బుధః ॥ ౧ ॥ దేవమానుషపైశాచభాగేషునకదాచన ।
బ్రహ్మభాగంపరిత్యజ్యకిఞ్చిదాశ్రిత్యచాణ్డజ ॥ ౨ ॥ దేవమానుషభాగాభ్యాంస్థాప్యా
యత్నాత్తుపిణ్డికా । నపుంసకశిలాయాంతురత్నన్యాసంసమాచరేత్ ॥ ౩ ॥ నార
సింహేనహుత్వాథరత్నన్యాసంచతేనవై । వ్రీహీన్రత్నాంస్త్రీన్ధాతూంశ్చలోహా
దీంశ్చన్దనాదికాన్ ॥ ౪ ॥ పూర్వాదినవగర్తేషున్యసేన్మధ్యేయథారుచి । అథచే
న్ద్రాదిమన్త్రైశ్చగర్తాన్గుగ్గులునావృతః ॥ ౫ ॥ రత్నన్యాసవిధింకృత్వాప్రతిమామా
లభేద్గురుః । సశలాకైర్దర్భపుఞ్జైస్సహదేవైస్సమన్వితైః ॥ ౬ ॥ సబాహ్యాన్తైశ్చసం
స్కృత్యపఞ్చగవ్యేనశోధయేత్ । ప్రోక్షయేద్దర్భతోయేననదీతీర్థోదకేనచ ॥ ౭ ॥
హోమార్థస్థణ్డిలంకుర్యాత్సికతాభిస్సమన్తతః । సార్ధహస్తప్రమాణంతుచతురశ్రం
సుశోభనమ్ ॥ ౮ ॥ అష్టదిక్షుయథాన్యాసంకలశానపివిన్యసేత్ । పూర్వాద్యాన
ష్టవర్ణేనఅగ్నిమానీయసంస్కృతమ్ ॥ ౯ ॥ త్వమగ్నేద్యుభిరితిగాయత్ర్యాసమిధో
హునేత్ । అష్టార్ణేనాష్టశతకమాజ్యంపూర్ణాంప్రదాపయేత్ ॥ ౧౦ ॥ శాన్త్యుదకం
ఆమ్రపత్రైర్మూలేనశతమన్త్రితమ్ । సిఞ్చేద్దేవస్యతన్మూర్ధ్ని శ్రీశ్చతేహ్యనయా
ఋచా ॥ ౧౧ ॥ బ్రహ్మయానేనచోద్ధృత్యఉత్తిష్ఠబ్రహ్మణస్పతే । తద్విష్ణోరితిమ
న్త్రేణప్రాసాదాభిముఖంనయేత్ ॥ ౧౨ ॥ శిబికాయాంహరింస్థాప్యభ్రామయీత
పురాదికమ్ । గీతవేదాదిశబ్దైశ్చప్రాసాదద్వారిధారయేత్ ॥ ౧౩॥ స్త్రీభిర్విప్రై
శ్శృఙ్గశౌష్టఘటైస్సంస్నాపయేద్ధరిమ్ । తతోగన్ధాదినాభ్యర్చ్యమూలమన్త్రేణదేశి
కః ॥ ౧౪ ॥ అతోదేవేతివస్త్రాద్యైస్సాష్టాఙ్గార్ఘ్యంనివేద్యచ । స్థిరేలగ్నేపిణ్డికాయాం
దేవస్యత్వేతిధారయేత్ ॥ ౧౫ ॥ ఓంత్రైలోక్యవిక్రాన్తాయనమస్తేస్తుత్రివిక్రమ ।
సంస్థాప్యపిణ్డికాయాంతుస్థిరంకుర్యాద్విచక్షణః ॥ ౧౬ ॥ ధ్రువాద్యౌరితిమన్త్రేణ
విశ్వతశ్చక్షురిత్యపి । పఞ్చగవ్యేనసంస్నాప్యక్షాళ్యగన్ధోదకేనచ ॥ ౧౭ ॥ పూజ
యేత్సకలీకృత్యసాఙ్గంసావరణంహరిమ్। ధ్యాయేత్స్వంతస్యమూర్తింతుపృథివీతస్యపీ
ఠికా॥ ౧౮॥ కల్పయేద్విగ్రహంతస్యతైజసైఃపరమాణుభిః । జీవమావాహయిష్యామి
పఞ్చవింశతితత్త్వగమ్ ॥ ౧౯ ॥ చైతన్యంపరమానన్దంజాగ్రత్స్వప్నవివర్జితమ్ । దే
హేన్ద్రియమనోబుద్ధిప్రాణాహఙ్కారవర్జితమ్ ॥ ౨౦ ॥ బ్రహ్మాదిస్తమ్బపర్యన్తం
హృదయేషువ్యవస్థితమ్ । హృదయాత్ప్రతిమాబిమ్బేస్థిరోభవపరేశ్వర॥ ౨౧ ॥ సజీ

వంకురుబిస్వంత్వంసబాహ్యేభ్య స్తరస్థితః । అఙ్గుష్ఠమాత్రఃపురుషో దే హోపాధిషు సంస్థితః ॥ ౨౨ ॥ జ్యోతిర్జ్ఞానంపరంబ్రహ్మైకమేవాద్వితీయకమ్ । సజీవీకరణంకృత్వా ప్రణవేననిబోధయేత్ ॥ ౨౩ ॥ సాన్నిధ్యకరణంనామహృదయంస్పృశ్య వైజపేత్ । సూక్తంతుపౌరుషంధ్యాయన్నిదంగుహ్యమనుంజపేత్ ॥ ౨౪ ॥ నమస్తేస్తుసురేశాయసన్తోషవిభవాత్మనే । జ్ఞానవిజ్ఞానరూపాయబ్రహ్మతేజోనుయాయినే॥ ౨౫॥ గుణాతిక్రాన్తవేశాయపురుషాయమహాత్మనే । అక్షయాయపురాణాయవిష్ణో సన్నిహితో భవ ॥ ౨౬ ॥ యచ్చతేపరమంతత్త్వంయచ్చజ్ఞానమయంవపుః । తత్సర్వమేకతోలీనమస్మిన్దేహేవిబుధ్యతామ్ ॥ ౨౭ ॥ ఆత్మానంసన్నిధీకృత్యబ్రహ్మాదిపరివారకాన్ । స్వనామ్నాస్థాపయేదస్యానాయుధాదీన్స్వముద్రయా॥ ౨౮ ॥ యాత్రావస్థాదికంద్రష్ట్వాజ్ఞేయస్సన్నిహితో హరిః । నత్వాస్తుత్వాస్తవాద్యైశ్చజప్త్వాచాష్టాక్షరాదికమ్ ॥ ౨౯ ॥ చణ్డప్రచణ్డౌద్వారస్థౌనిర్గత్యాభ్యర్చయేద్గురుః । అగ్నిమణ్డపమాసాద్యగరుడంస్థాప్యపూజయేత్ ॥ ౩౦ ॥ దిగీశాన్దివిదేవాంశ్చస్థాప్యసమ్పూజ్యదేశికః । విష్వక్సేనంతుసంస్థాప్యశఙ్ఖచక్రాదిపూజయేత్॥ ౩౧॥ సర్వపార్షదకేభ్యశ్చబలింభూతేభ్యఅర్పయేత్ । గ్రామవస్త్రసువర్ణాదిగురవేదక్షిణాందదేత్॥ ౩౨॥ యాగోపయోగిద్రవ్యాద్యమాచార్యాయనరోర్పయేత్ । ఆచార్యదక్షిణార్ధంతుఋత్విగ్భ్యోదక్షిణాందదేత్ ॥ ౩౩॥ అన్యేభ్యోదక్షిణాందద్యాద్భోజయేద్బ్రాహ్మణాంస్తతః । అవారితాన్ఫలాన్దద్యాద్యజమానాయవైగురుః ॥ ౩౪ ॥ విష్ణుంనయేత్ప్రతిష్ఠాతాచాత్మనాసకలంకులమ్ । సర్వేషామేవదేవానామేవసాధారణోవిధిః॥ ౩౫॥ మూలమన్త్రైఃపృథక్తేషాం శేషంకార్యంసమానకమ్॥౩౬॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే
వాసుదేవప్రతిష్ఠాదికథనంనామషష్టితమోధ్యాయః.

॥ ద్వారప్రతిష్ఠాధ్వజారోహణాదివిధిః. ॥

హయగ్రీవః ॥ వక్ష్యేచావభృథస్నానంవిష్ణోర్నత్వేతిహోమయేత్ । పీఠాశీతిపదేమధ్యేంస్థాప్యసంస్థాపయేద్ధరిమ్ ॥ ౧ ॥ పూజయేద్గన్ధపుష్పాద్యైర్బలిందత్వాగురుంయజేత్ । ద్వారప్రతిష్ఠాంవక్ష్యామిద్వారాధోహేమవైదదేత్ ॥ ౨ ॥ అష్టభిఃకలశైస్స్నాప్యశాఖోదుమ్బరకౌగురుః । గన్ధాదిభిస్సమభ్యర్చ్యమన్త్రైర్వేదాదిభిర్గురుః ॥ ౩ ॥ కుణ్డేషుహోమయేద్వహ్నౌసమిల్లాజతిలాదిభిః । దత్వాశయ్యాదికంచాధోదద్యాదాధారశక్తికామ్ ॥ ౪ ॥ శాఖయోర్విన్యసేన్మూలేదేవౌచణ్డప్ర

చణ్డికా । ఊర్ధ్వోదుమ్బరకేదేవీంలక్ష్మీంసురగణార్చితామ్ ॥ ౫ ॥ న్యస్యాభ్యర్చ్యయథాన్యాయంశ్రీసూక్తేనచతుర్ముఖమ్। దత్వాతుశ్రీఫలాదీనిఆచార్యాదేస్తుదక్షిణామ్॥౬॥ ప్రతిష్ఠాసిద్ధద్వారస్యత్వాచార్యస్థాపయేద్ధరిమ్ । ప్రాసాదస్యప్రతిష్ఠాంతుహ్యాత్మనీతిస్మృతాంశృణు ॥ ౭ ॥ సమాప్తౌశుకనాసాయాంవేద్యాఃప్రాగ్ధర్మమస్తకే । సౌవర్ణంరాజతంకుమ్భమథవాశుల్వనిర్మితమ్ ॥ ౮ ॥ అష్టరత్నౌషధీధాతుబీజలోహాన్వితంశుభమ్ । సవస్త్రంపూరితంచాద్భిర్మణ్డలేచాధివాసయేత్ ॥ ౯ ॥ సపల్లవంనృసింహేనహుత్వాసమ్పాతసఞ్చితమ్ । నారాయణాఖ్యతత్త్వేనప్రాణభూతంన్యసేత్తతః ॥ ౧౦ ॥ వైరాజభూతంతంధ్యాయేత్ప్రాసాదస్యసురేశ్వర । తతఃపురుషవత్సర్వంప్రాసాదంచిన్తయేద్బుధః ॥ ౧౧ ॥ అథోదత్వాసువర్ణంతుతద్వదూర్భాతంఘటంన్యసేత్ । గుర్వాదౌదక్షిణాందద్యాద్బ్రాహ్మణాదేశ్చభోజనమ్॥ ౧౨॥తతః పశ్చాద్వేదిబన్ధంతమూర్ధ్వంకణ్ఠబన్ధనమ్ । కణ్ఠోపరిష్టాత్కర్తవ్యంవిమలామలసారకమ్॥౧౩॥ తమూర్ధ్వంవృకలంకుర్యాచ్చక్రంచాద్యంసుదర్శనమ్ । మూర్తింశ్రీవాసుదేవస్యగ్రహాగుప్తాంనివేదయేత్ ॥ ౧౪ ॥ కలశంవాథకుర్వీతతదూర్ధ్వంచక్రముత్తమమ్ । వేద్యాశ్చపరితస్థాప్యఅష్టౌవిఘ్నేశ్వరాస్త్వజ ॥ ౧౫ ॥ చత్వారోవాచతుర్దిక్షుస్థాపనీయాగరుత్మతః । ధ్వజారోహంచవక్ష్యామియేనభూతాదినశ్యతి॥౧౬॥ ప్రాసాదబిమ్బద్రవ్యాణాంయావన్తఃపరమాణవః। తావద్వర్షసహస్రాణితత్కర్తావిష్ణులోకభాక్ ॥ ౧౭ ॥ కుమ్భాణ్డవేదిబిమ్బానాంభ్రమణాద్వాయునానఘ। కణ్ఠస్యవేష్టనాజ్ఞేయంఫలంకోటిగుణంధ్వజాత్ ॥ ౧౮ ॥ పతాకాంప్రకృతింవిద్ధిదణ్డంపురుషరూపిణమ్। ప్రాసాదంవాసుదేవస్యమూర్తిభేదంనిబోధమే ॥ ౧౯ ॥ ధారణాద్ధరణీంవిద్ధిఆకాశంశుషిరాత్మకమ్। తేజస్తత్పావకంవిద్ధివాయుంస్పర్శగతంతథా॥౨౦॥ పాషాణాదిష్వేవజలంపార్థివంపృథివీగుణమ్ । ప్రతిశబ్దోద్భవంశబ్దంస్పర్శంస్యాత్కర్కశాదికమ్ ॥ ౨౧ ॥ శుక్లాదికంభవేద్రూపంరసమన్నాదిదర్శనమ్ । ధూపాదిగన్ధంగన్ధంతువాగ్భేర్యాదిషుసంస్థితా ॥ ౨౨ ॥ శుకనాసాశ్రితానాసాబాహూతద్రథకౌస్మృతౌ । శిరస్త్వణ్డంనిగదితంకలశంమూర్ధజంస్మృతమ్ ॥ ౨౩ ॥ కణ్ఠంకణ్ఠమితిజ్ఞేయంస్కన్ధంవేదీనిగద్యతే । పాయూపస్థేప్రణాలేతుత్వక్సుధాపరికీర్తితా॥ ౨౪॥ ముఖంద్వారంభవేదస్యప్రతిమాజీవఉచ్యతే । తచ్ఛక్తింపిణ్డికాంవిద్ధిప్రకృతించతదాకృతిమ్ ॥ ౨౫ ॥ నిశ్చలత్వంచగర్భోఽస్యాఅధిష్ఠాతాతుకేశవః। ఏవమేషహరిస్సాక్షాత్ప్రాసాదత్వేనసంస్థితః ॥ ౨౬ ॥ జఙ్ఘాత్వస్యశివోజ్ఞేయస్స్కన్ధేధాతావ్యవస్థితః। ఊర్ధ్వభాగేస్థితోవిష్ణురేవంతస్యస్థితస్యహి ॥ ౨౭ ॥ ప్రాసాదస్యప్రతిష్ఠాంతుధ్వజరూపేణమేశృణు ! ధ్వజంకృత్వాసురైర్దైత్యాజితాశ్శస్త్రాదిచిహ్నితమ్ ॥ ౨౮ ॥ అణ్డోర్ధ్వంకలశంన్యస్యతమూర్ధ్వంపిన్యసేద్ధ్వజమ్ । బిమ్బార్ధమానందణ్డస్యత్రిభాగే

నాథకారయేత్ ॥ ౨౯ ॥ అష్టారం ద్వాదశారం వా మధ్యమూర్తిసమన్వితమ్। నారసింహేన తార్క్ష్యేణ ధ్వజదణ్డస్తు నిర్వ్రణః ॥ ౩౦ ॥ ప్రాసాదస్య తు విస్తారో మానం దణ్డస్య కీర్తితమ్। శిఖరార్ధేన వా కుర్యాత్ తృతీయార్ధేన వా పునః ॥ ౩౧ ॥ ద్వారస్య వైష్ఠ్యద్విగుణం దణ్డం వా పరికల్పయేత్ । ధ్వజయష్టిర్దేవగృహే ఐశాన్యాం వాయవేథ వా ॥ ౩౨ ॥ క్షౌమాద్యైశ్చ ధ్వజం కుర్యాద్విచిత్రం వైకవర్ణకమ్ । ఘణ్టాచామరకిఙ్కిణ్యా భూషితం పాపనాశనమ్ ॥ ౩౩ ॥ దణ్డాగ్రాద్ధరణీం యావద్ధస్తైకం విస్తరేణ తు । మహాధ్వజస్సర్వదస్స్యాత్తుర్యాంశార్ధేన తోర్చితః ॥ ౩౪ ॥ ధ్వజే చార్ధేన విజ్ఞేయా పతాకా మానవర్జితా । విస్తారేణ ధ్వజః కార్యో వింశదఙ్గుళసన్నిభః॥ ౩౫ ॥ అధివాసవిధానేన చక్రం దణ్డం ధ్వజం తథా । దేవవత్సకలం కృత్వా మణ్డపస్నాపనాదికమ్ ॥ ౩౬ ॥ నేత్రోన్మీలనకం త్యక్త్వా పూర్వోక్తం సర్వమాచరేత్ । అధివాసమేచ్చ విధినా శయ్యాయాం స్థాప్య దేశికః॥ ౩౭ ॥ తతస్సహస్రశీర్షేతి సూక్తం చక్రే న్యసేద్బుధః।తథా సుదర్శనం మన్త్రం మనస్తత్త్వం నివేశయేత్ ॥ ౩౮ ॥ మనోరూపేణ తస్యైవ సజీవకరణం స్మృతమ్ । అరేషు మూర్తయో న్యస్యాః కేశవాద్యాస్సురోత్తమ॥ ౩౯॥ నాభ్యబ్జప్రతి నేమీషు న్యసేత్తత్త్వాని దేశికః । నృసింహం విశ్వరూపం వా అబ్జమధ్యే నివేశయేత్ ॥ ౪౦ ॥ సకలం విన్యసేద్దణ్డే సూత్రాత్మానం సజీవకమ్ । నిష్కలం పరమాత్మానం ధ్వజే ధ్యాయన్న్యసేద్ధరిమ్ ॥ ౪౧ ॥ తచ్ఛక్తిం వ్యాపినీం ధ్యాయేద్ధ్వజరూపాం బలాబలామ్ । మణ్డపే స్థాప్య చాభ్యర్చ్య హోమం కుణ్డేషు కారయేత్ ॥౪౨॥ కలశే స్వర్ణకలశం న్యస్య రత్నాని పఞ్చ చ । స్థాపయేచ్చక్రమన్త్రేణ స్వర్ణచక్రమథస్తతః ॥ ౪౩ ॥ పారదేన తు సంస్నాప్య నేత్రపట్టేన ఛాదయేత్ । తతో నివేశయేచ్చక్రం తన్మధ్యే నృహరిం స్మరేత్ ॥ ౪౪ ॥ ఓం క్షౌం నృసింహాయ నమః పూజయేత్స్థాపయేద్ధరిమ్.। తతో ధ్వజం గృహీత్వా తు యజమానస్సబాన్ధవః ॥ ౪౫ ॥ దధిభక్తయుతే పాత్రే ధ్వజస్యాగ్రం నివేశయేత్ । ధ్రువాద్యేన ఫడన్తేన ధ్వజం మన్త్రేణ పూజయేత్ ॥ ౪౬॥ శిరసా ధారయిత్వా తం నారాయణమనుస్మరన్।ప్రదక్షిణం తు కుర్వీత తూర్యమఙ్గళనిస్వనైః ॥ ౪౭ ॥ తతో నివేశయేద్దణ్డం మన్త్రేణాష్టాక్షరేణ తు । ముఞ్చామిత్యేతి సూక్తేన ధ్వజం ముఞ్చేద్విచక్షణః॥ ౪౮ ॥ పాత్రం ధ్వజం కుఞ్జరాది దద్యాదాచార్యకే ద్విజః । ఏష సాధారణః ప్రోక్తో ధ్వజస్యారోహణే విధిః ॥ ౪౯ ॥ యస్య దేవస్య యచ్చిహ్నం తన్మన్త్రేణ స్థిరం చరేత్ । స్వర్గత్వా ధ్వజదానాత్తు భువి రాజా బలీ భవేత్ ॥ ౫౦ ॥ * * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే ధ్వజారోహణాదికథనం నామ ఏకషష్టితమోధ్యాయః.

॥ శ్రీలక్ష్మీప్రతిష్ఠావిధిః. ॥

హయగ్రీవః॥ సముదాయేన దేవాదేః ప్రతిష్ఠాం ప్రవదామి తే । లక్ష్మ్యాః ప్రతిష్ఠా
ప్రథమం తథా దేవీగణస్య చ ॥ ౧ ॥ పూర్వవత్సకలం కుర్యాన్మణ్డపస్నపనాదికమ్ ।
భద్రపీఠే శ్రియం న్యస్య స్థాపయేదష్టసు ఘటాన్ ॥ ౨ ॥ ఘృతేనాభ్యజ్య మూలేన స్నప
యేత్పఞ్చగవ్యకైః । హిరణ్యవర్ణాం హరిణీం నేత్రే చోన్మీలయేచ్ఛ్రియాః ॥ ౩ ॥ తన్మ ఆవహ
ఇత్యేవం ప్రదద్యాన్మధురత్రయమ్ । అశ్వపూర్వేతి పూర్వేణ తాం కుమ్భేనాభిషేచయే
త్ ॥ ౪ ॥ కామోస్మితేతి యామ్యేన పశ్చిమేనాభిషేచయేత్ । చన్ద్రాం ప్రభాసాము
చ్చార్యాదిత్యవర్ణేతి చోత్తరాత్ ॥ ౫ ॥ ఉపైతు మేతి చాగ్నేయాత్క్షుత్పిపాసేతి నై
రృతాత్ । గన్ధద్వారేతి వాయవ్యాం పానసః కామమాకృతిమ్ ॥ ౬ ॥ ఈశాన
కలశేనైవ శిరస్స్నావణ్ణకర్దమాత్ । ఏకాశీతిఘటైః స్నానం మన్త్రైరాపస్సృజన్త్వితి
మ్ ॥ ౭ ॥ ఆర్ద్రాం పుష్కరిణీం గన్ధైరార్ద్రామిత్యాదిపుష్పకైః । తన్మయావహమన్త్రేణ
య ఆనన్దఋచాఖిలమ్ ॥ ౮ ॥ శాయక్తియేన శయ్యాయాం శ్రీసూక్తేన చ సన్నిధిమ్।
లక్ష్మీబీజేన చిచ్ఛక్తిం విన్యస్యాభ్యర్చయేత్పునః ॥ ౯ ॥ శ్రీసూక్తేన మణ్డపేథకుణ్డేష్వ
బ్జాని హోమయేత్ । కరవీరాణి వా హుత్వా సహస్రం శతమేవ వా ॥ ౧౦ ॥ గృ
హోపకరణాం తాది శ్రీసూక్తేనైవ చార్పయేత్ । తతః ప్రాసాదసంస్కారం సర్వం కృ
త్వా తు పూర్వవత్ ॥ ౧౧ ॥ మన్త్రేణ పిణ్డికాం కృత్వా ప్రతిష్ఠానన్తతశ్శ్రియః । శ్రీ
సూక్తేన చ సాన్నిధ్యం పూర్వవత్ప్రత్యృచం జపేత్ ॥ ౧౨ ॥ చిచ్ఛక్తిం బోధయిత్వా
తు మూలాత్సాన్నిధ్యకం చరేత్ । భూస్వర్ణవస్త్రగోన్నాదిగురవే బ్రహ్మణేర్పయే
త్ ॥ ౧౩ ॥ ఏవం దేవ్యోఽఖిలాః స్థాప్యా వాహ్యాస్వగ్రాదిభావయేత్ ॥ ౧౪ ॥

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే లక్ష్మీ
స్థాపనం నామ ద్విషష్టితమోఽధ్యాయః.

॥ సుదర్శనచక్రాదిప్రతిష్ఠాకథనమ్. ॥

హయగ్రీవః ॥ ఏవం తార్క్ష్యస్య చక్రస్య బ్రహ్మణో నృహరేస్తథా । ప్రతిష్ఠావి
ష్ణువత్కార్యా స్వస్వమన్త్రేణ తాం శృణు ॥ ౧ ॥ సుదర్శన మహాచక్ర శాన్త దుష్టభ
యఙ్కర । ఛిన్ద ఛిన్ద భిన్ద భిన్ద విదారయ విదారయ ॥ ౨ ॥ పరమన్త్రాన్గ్రస గ్రస భక్షయ
భక్షయ భూతాన్ । త్రాసయ త్రాసయ హుం ఫట్ సుదర్శనాయ నమః ॥ ౩ ॥ అభ్య
ర్చ్య చక్రం చానేన రణే దారయతే రిపూన్ ॥ * * * *

ఓంక్ష్రౌం. నరసింహ ఉగ్రరూప జ్వలజ్వల ప్రజ్వలప్రజ్వల స్వాహా.

నరసింహస్యమన్త్రోయంపాతాళాఖ్యస్యవచ్మితే।

ఓంక్ష్రౌం నమోభగవతే నరసింహాయ ప్రదీప్త సూర్యకోటి సహస్రసమ తేజసే వజ్రనఖదంష్ట్రాయుధాయ స్ఫుటవికట వికీర్ణ కేసర సటాప్రక్షుభిత మహార్ణవామ్బుదదున్దుభినిర్ఘోషాయ సర్వమన్త్రోత్తారణాయ ఏహ్యేహి భగవన్నరసింహపురుష పరాపర బ్రహ్మసత్యేన స్ఫురస్ఫుర విజృమ్భవిజృమ్భ ఆక్రమఆక్రమ గర్జగర్జ ముఞ్చముఞ్చ సింహనాదాన్విదారయ విదారయ విద్రావయవిద్రావయ ఆవిశఆవిశ సర్వమన్త్రరూపాణి సర్వమన్త్రజాతయశ్చ హనహన ఛిన్దఛిన్ద సఙ్క్షిపసఙ్క్షిప* సరసర దారయదారయ స్ఫుటస్ఫుట స్ఫోటయస్ఫోటయ జ్వాలామాలాసఙ్ఘాతమయ సర్వతోఽనన్త జ్వాలావజ్రాశని చక్రేణ సర్వపాతాళాన్ ఉత్సాదయఉత్సాదయ సర్వతోఽనన్త జ్వాలా వజ్రాశరపఞ్జరేణసర్వపాతాళాన్ పరివారయపరివారయ సర్వపాతాళాసురవాసినాం హృదయాన్యాకర్షయ ఆకర్షయ శీఘ్రందహదహ పచపచ మథమథ శోషయశోషయ నికృన్తయనికృన్తయ తావద్యావన్మే వశమాగతాః పాతాళేభ్యఃఫట్ అసురేభ్యఃఫట్ మన్త్రరూపేభ్యఃఫట్ మన్త్రజాతిభ్యఃఫట్ సంశయాన్మాం భగవన్నరసింహరూప విష్ణోసర్వాపద్భ్యస్సర్వమన్త్రరూపేభ్యోరక్షరక్ష †హ్రూంఫట్ నమోఽస్తుతే॥ * * *

నరసింహస్యవిద్యేయంహారిరూపార్థసిద్ధిదా ॥ ౫ ॥ త్రైలోక్యమోహనైర్మన్త్రైస్థాప్యస్త్రైలోక్యమోహనః । గదీదక్షేశార్ఙ్గకరోద్విభుజోవాచతుర్భుజః॥ ౬॥ వామోర్ధ్వేకారయేచ్చక్రంపాఞ్చజన్యమథోహ్యధః । శ్రీపుష్టిసంయుతంకుర్యాద్బలేనసహభద్రయా ॥ ౭ ॥ ప్రాసాదేస్థాపయేద్విష్ణుంగృహేవామణ్డపేఽపివా। వామనంచైవవైకుణ్ఠంహయాస్యమనిరుద్ధకమ్ ॥ ౮ ॥ స్థాపయేజ్జలశయ్యాస్థంమత్స్యాదీంశ్చావతారకాన్ । సఙ్కర్షణంవిశ్వరూపంలిఙ్గంవైరుద్రమూర్తికమ్ ॥ ౯॥ అర్ధనారీశ్వరంతద్వద్ధరిశఙ్కరమాతృకాః । భైరవంచతథాసూర్యంగ్రహాంస్తద్వద్వినాయకమ్ ॥౧౦॥ గౌరీమిన్ద్రాదికాంలేప్యాంచిత్రజాంచబలాబలామ్ । పుస్తకానాంప్రతిష్ఠాంచవక్ష్యేలిఖనతద్విధిమ్ ॥౧౧॥ స్వస్తికేమణ్డలేఽభ్యర్చ్యశరపత్రాసనేస్థితమ్ । లేఖ్యంచలిఖితంపుస్తంగురుర్విద్యాంహరింయజేత్ ॥ ౧౨ ॥ యజమానోగురుంవిద్యాంహరింలిపికృతంనరమ్ । ప్రాఙ్ముఖఃపద్మినీంధ్యాయేల్లిఖిత్వాశ్లోకపఞ్చకమ్ ॥ ౧౩ ॥ రౌప్యస్థమస్యాహైమ్యాచలేఖన్యానాగరాక్షరమ్। బ్రాహ్మణా

---

* ఖరఖర.

† ఓంఫట్—హ్రీంఫట్.

న్భోజయేచ్ఛక్త్యాశక్త్యాదద్యాచ్చదక్షిణామ్ ॥ ౧౪ ॥ గురుంవిద్యాంహరింప్రార్చ్య పురాణాదిలిఖేన్నరః । పూర్వవన్మణ్డలాద్యేచ ఐశాన్యాంభద్రపీఠకే ॥ ౧౫ ॥ దర్పణేపుస్తకందృష్ట్వాసేచయేత్పూర్వవద్ఘటైః। నేత్రోన్మీలనకంకృత్వాశయ్యాయాంతున్యసేన్నరః ॥ ౧౬ ॥ న్యసేత్తుపౌరుషంసూక్తంవేదాద్యంతత్రపుస్తకే । కృత్వాసజీవీకరణంప్రార్చ్యహుత్వాచరుంతతః॥ ౧౭॥ సమ్ప్రార్చ్యదక్షిణాభిస్తుగుర్వాదీన్భోజయేద్ద్విజాన్ । రథేనహస్తినావాపిభ్రామయేత్పుస్తకంనరైః ॥ ౧౮ ॥ గృహేదేవాలయాదౌతుపుస్తకంస్థాప్యపూజయేత్ । వస్త్రాదివేష్టితంపాఠాదాదావన్తేసమర్చయేత్ ॥ ౧౯ ॥ జగచ్ఛాన్తించావధార్యపుస్తకంవాచయేన్నరః। అధ్యాయమేకంకుమ్భాద్భిర్యజమానాదిసేచయేత్ ॥ ౨౦ ॥ ద్విజాయపుస్తకందత్వాఫలస్యాన్తోనవిద్యతే । త్రీణ్యాహురతిదానానిగావఃపృథ్వీసరస్వతీ ॥ ౨౧ ॥ విద్యాదానఫలందత్వామస్యాన్తంపత్రసఙ్ఖ్యయమ్ । యావత్తుపత్రసఙ్ఖ్యానమక్షరాణాంతథాఽనఘ॥ ౨౨ ॥ తావద్వర్షసహస్రాణివిష్ణులోకేమహీయతే। పఞ్చరాత్రంపురాణానిభారతానిదదన్నరః॥ ౨౩॥కులైకవింశముద్ధృత్యపరేతత్త్వేతులీయతే॥ ౨౪॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే దేవాది
ప్రతిష్ఠాకథనంనామ త్రిషష్టితమోఽధ్యాయః.

శ్రీకూపాదిప్రతిష్ఠావిధిః

హయగ్రీవః ॥ కూపవాపీతడాగానాంప్రతిష్ఠాంవచ్మితాంశ్శృణు । జలరూపేణహిహరిస్సోమోవరుణఉత్తమః॥ ౧॥ అగ్నిషోమమయంవిశ్వంవిష్ణురాపస్తుకారణమ్। హైమంరౌప్యంరత్నజంవావరుణంకారయేన్నరః ॥ ౨ ॥ ద్విభుజంహంసపృష్ఠస్థందక్షిణేనాభయప్రదమ్ । వామేననాగపాశంతంనదీనాగాదిసంయుతమ్ ॥ ౩॥ యాగమణ్డపముఖ్యస్యాద్వేదికాకుణ్డమణ్డితా । తోరణంవారుణంకుమ్భంన్యసేచ్చకరకాన్వితమ్ ॥ ౪ ॥ భద్రకేచార్ధచన్ద్రేవాస్వస్తికేద్వారికుమ్భకాన్ । అగ్న్యాధానంచాప్యకుణ్డేకృత్వాపూర్ణాంప్రదాపయేత్ ॥ ౫॥ వరుణంస్నానపీఠేతుయేతేశతేతిసంస్పృశేత్ । ఘృతేనాభ్యఞ్జయేత్పశ్చాన్మూలమన్త్రేణదేశికః ॥ ౬ ॥ శన్నోదేవీతిప్రక్షాళ్యశుద్ధవత్యాశివోదకైః । అధివాసయేదష్టకుమ్భాన్సాముద్రంపూర్వకుమ్భకే॥ ౭ ॥ గాఙ్గమగ్నౌవర్షతోయందక్షేరక్షస్తునైర్ఘరమ్ ।నదీతోయంపశ్చిమేతువాయవ్యేతునదోదకమ్ ॥ ౮॥ ఔద్భిజ్జంచోత్తరేస్థాప్యఐశాన్యాంతీర్థసమ్భవమ్ । అలాభేతునదీతోయంయాసాంరాజేతిమన్త్రయేత్ ॥ ౯ ॥ దేవంనిర్మార్జ్యనిర్మఞ్ఛ్యదుర్మిత్రేతివిచక్షణః । నేత్రేచోన్మీలయేచ్చిత్రంతచ్చక్షుర్మధురత్రయైః॥ ౧౦॥ జ్యోతిస్సమ్పూరయేద్ధైమ్యాంగురవేగాంప్రదాపయేత్ । సముద్రజ్యేష్ఠేత్యభిషిఞ్చేద్వరుణంపూర్వకుమ్భతః ॥ ౧౧ ॥ సముద్రంగచ్ఛగాఙ్గేయాత్సోమోధేన్వితివర్షకాత్ । దేవీరా

పౌష్కరాద్భిర్నదాద్భిః పఞ్చనద్యతః ॥ ౧౨ ॥ ఉద్భిదద్భ్యశ్చోద్భిదేనపావమాన్యాథ
తీర్థకైః । ఆపోహిష్ఠాపఞ్చగవ్యద్ధిరణ్యవర్ణేతిస్వర్ణజాత్ ॥ ౧౩॥ ఆపోఅస్మేతివర్షోత్థై
ర్వ్యాహృత్యాకూపసమ్భవైః । వరుణంచతడాగోత్థైర్వరుణాద్భిస్తువశ్యతః॥ ౧౪॥
ఆపోదేవీతిగిరిజైరేకాశీతిఘటైస్తతః । స్నాపయేద్వరుణస్యేతిత్వన్నోవరుణచార్ఘ్య
కమ్॥ ౧౫ ॥ వ్యాహృత్యామధుపర్కంతుబృహస్పతేతివస్త్రకమ్ । వరుణేతిపవిత్రం
తుప్రణవేనోత్తరీయకమ్ ॥ ౧౬ ॥ యద్వారణ్యేనపుష్పాదిప్రదద్యాద్వరుణాయతు।
చామరందర్పణంఛత్రంవ్యజనంవైజయన్తికామ్ ॥ ౧౭ ॥ మూలేనోత్తిష్ఠేత్యుత్థాప్య
తాంరాత్రిమధివాసయేత్ । వరుణంచేతిసాన్నిధ్యంయద్వారణ్యేనపూజయేత్ ॥౧౮॥
సజీవీకరణంమూలాత్పునర్గన్ధాదినాయజేత్ । మణ్డపేపూర్వవత్ప్రాగ్వ్యకుణ్డేషు
సమిదాదికమ్॥౧౯॥ వేదాదిమన్త్రైర్గన్ధాద్యైశ్చతసోర్ధేనపీమహేత్ ।దిక్ష్వథోవైయ
వచరుంతతస్సంస్థాప్యహోమయేత్ ॥ ౨౦॥ వ్యాహృత్యావాథగాయత్ర్యామూ
లేనామన్త్రయేత్తథా । సూర్యాయప్రజాపతయేద్యౌస్స్వాహాచాన్తరిక్షకః॥ ౨౧ ॥
తస్యైపృథివ్యైదేహధృత్యైఇహస్వధృతయేతతః । ఇహరత్యైచేహరమత్యైఉగ్రో
భీమశ్చరౌద్రకః ॥ ౨౨ ॥ విష్ణుశ్చవరుణోధాతారాయస్పోషోమహేన్ద్రకః। అగ్ని
ర్యమోనైరృతోఽథవరుణోవాయురేవచ ॥ ౨౩ ॥ కుబేరఈశోనన్తోథబ్రహ్మారా
జాజలేశ్వరః । తస్మైస్వాహేదంవిష్ణుశ్చతద్విప్రాసేతిహోమయేత్ ॥ ౨౪॥ సో
మోధేన్వితిషడ్ఢుత్వాఇమంమేతిచహోమయేత్ । ఆపోహిష్ఠేతితిసృభిరిమారుద్రే
తిహోమయేత్ ॥ ౨౫ ॥ దశదిక్షుబలిందద్యాద్గన్ధపుష్పాదినార్చయేత్ । ప్రతిమాం
తుసముత్థాప్యమణ్డలేపన్యసేద్బుధః ॥ ౨౬ ॥ పూజయేద్గన్ధపుష్పాద్యైర్హేమపుష్పాదిభిః
క్రమాత్ । జలాశయాంస్తుదిగ్భాగేవితస్తిద్వయసమ్మితాన్ ॥ ౨౭ ॥ కృత్వాఽష్టౌ
స్థణ్డిలాన్రమ్యాన్సైకతాం దేశికోత్తమః । వరుణస్యేతిమన్త్రేణసాజ్యమష్టశతంత
తః ॥ ౨౮ ॥ చరుంయవమయంహుత్వాశాన్తితోయంసమాచరేత్ । సేచయేన్మూ
ర్ధ్నిదేవంతుసజీవకరణంచరేత్ ॥ ౨౯ ॥ ధ్యాయేత్తువరుణంయుక్తంగౌర్యానదనది
గణైః । ఓంవరుణాయనమోభ్యర్చ్యతతస్సాన్నిధ్యమాచరేత్ ॥ ౩౦ ॥ ఉత్థాప్య
నాగపృష్ఠాద్యైర్భ్రామయేత్తైస్సమఙ్గళైః । ఆపోహిష్ఠేతిచక్షిపేత్త్రిమధ్వాక్తేఘటే
జలే ॥ ౩౧ ॥ జలాశయేమధ్యగతంసుగుప్తంవినివేశయేత్ । స్నాత్వాధ్యాయేచ్చవ
రుణంసృష్టింబ్రహ్మాణ్డసాక్షికామ్॥ ౩౨ ॥ అగ్నిబీజేనసన్దగ్ధ్యతద్భస్మప్లావయేద్ధరామ్।
సర్వమాపోమయంలోకంధ్యాయేత్తత్రజలేశ్వరమ్॥ ౩౩ ॥ తోయమధ్యస్థితందేవం
తతోయూపంనివేశయేత్ । చతురశ్రమథాష్టాశ్రంవర్తులంవాప్రవర్తితమ్ ॥ ౩౪ ॥
ఆరాధ్యదేవతాలిఙ్గందశహస్తంతుకూపకే । యూపంయజ్ఞీయవృక్షోత్థంమూలేహై
మంఫలంన్యసేత్ ॥ ౩౫ ॥ వాప్యాంపఞ్చదశకరంపుష్కరిణ్యాంతువింశకమ్। తడా
గేపఞ్చవింశాఖ్యంజలమధ్యేనివేశయేత్ ॥ ౩౬ ॥ యాగమణ్డపాఙ్గణేవాయూప

ప్రసేఽతిమన్త్రితః। స్థాప్య తద్వేష్టయేద్వస్త్రైర్యూపోపరి పతాకికామ్ ॥ ౩౭ ॥ తద
భ్యర్చ్య చ గన్ధాద్యైర్జగచ్ఛాన్తిం సమాచరేత్ । దక్షిణాం గురవే దద్యాద్భూమ్యాగో
హేమామ్బుపాత్రకమ్ ॥ ౩౮ ॥ ద్విజేభ్యో దక్షిణా దేయా ఆగతాన్భోజయేత్త
థా। ఆబ్రహ్మస్తమ్బపర్యన్తా యే కేచిత్సలిలార్థినః ॥ ౩౯ ॥ తే తృప్తిముపగచ్ఛన్తు
తడాగస్థేన వారిణా । తోయముత్సర్జయే దేవం పఞ్చగవ్యం వినిక్షిపేత్ ॥ ౪౦ ॥
ఆపో హి ష్ఠేతి తిసృభిశ్శాన్తితోయం ద్విజైః కృతమ్ । తీర్థతోయం క్షిపేత్పుణ్యం గో
కులం చార్పయేద్ద్విజాన్ ॥ ౪౧ ॥ అనివారితమన్నాద్యం సర్వజన్యం చ కారయేత్।
అశ్వమేధసహస్రాణాం సహస్రం యస్సమాచరేత్ ॥ ౪౨ ॥ ఏకాహం స్థాపయే
త్తోయం తత్పుణ్యమయుతాయుతమ్ । విమానే మోదతే స్వర్గే నరకం న స గచ్ఛతి ॥ ౪౩ ॥
గవాది పిబతే యస్మాత్తస్మాత్కర్తుర్న పాతకమ్ । తోయదానాత్సర్వదానఫలం ప్రా
ప్య దివం వ్రజేత్ ॥ ౪౪ ॥ * * * * * *

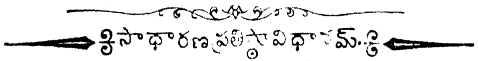
ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే కూపవా
పీతడాగాది ప్రతిష్ఠాకథనం నామ చతుష్షష్టితమోఽధ్యాయః.

॥ సభాస్థాపనకథనమ్. ॥

హయగ్రీవః ॥ సభాదిస్థాపనం వక్ష్యే తథైతేషాం ప్రవర్తనమ్। భూమౌ పరీక్షితా
యాం చ వాస్తుయాగం సమాచరేత్ ॥ ౧ ॥ స్వేచ్ఛయా తు సభాం కృత్వా స్వేచ్ఛయా
స్థాపయేత్సురాన్ । చతుష్పథే గ్రామాదౌ చ నశూన్యే కారయేత్సభామ్ ॥ ౨ ॥ నిర్మలః కుల
ముద్ధృత్య కర్తా స్వర్గే విమోదతే। అనేన విధినా కుర్యాత్సప్తభౌమం హరేర్గృహమ్ ॥ ౩ ॥
యథా రాజ్ఞాం తథాఽన్యేషాం పూర్వాద్యాశ్చ ధ్వజాదయః । కోణభుజాన్వర్జయి
త్వా చతుశ్శాలం తు వర్తయేత్ ॥ ౪ ॥ త్రిశాలం వా ద్విశాలం వా ఏకశాలమథాపి వా।
వ్యయాధికం న కుర్వీత వ్యయదోషకరం హి తత్ ॥ ౫ ॥ ఆయాధికే భవేత్పీడా తస్మాత్కు
ర్యాత్సమం ద్వయమ్ । కరరాశిం సమస్తం తు కుర్యాద్వసుగుణం గురుః ॥ ౬ ॥ సప్తార్చి
షా హృతే భాగే గర్గవిద్యావిచక్షణః । అష్టధా భాజితే తస్మిన్యచ్ఛేషం స వ్యయో గ
తః ॥ ౭ ॥ అథవా కరరాశిం తు హన్యాత్సప్తార్చిషా బుధః । వసుభిస్సంహృతే భాగే
పృథ్వ్యాదిపరికల్పయేత్ ॥ ౮ ॥ ధ్వజో ధూమ్రస్తథా సింహశ్శ్వా వృషస్తు ఖరో గజః।
తథా ధ్వాఙ్క్షస్తు పూర్వాదావుద్భవన్తి వికల్పయేత్ ॥ ౯ ॥ త్రిశాలకత్రయం శస్తముద
క్పూర్వవివర్జితమ్। యామ్యాం పరగృహోపేతం ద్విశాలం లభ్యతే సదా ॥ ౧౦ ॥ యా
మ్యే శాలైకశాలం తు ప్రత్యక్శాలమథాపి వా । ఏకశాలద్వయం శస్తం శేషాస్త్వన్యే
భయావహాః ॥ ౧౧ ॥ చతుశ్శాలం సదా శస్తం సర్వదోషవివర్జితమ్ । ఏకభౌమాది
కుర్వీత భవనం సప్తభౌమకమ్ ॥ ౧౨ ॥ ద్వారవేద్యాదిరహితం పూరణేన వివర్జితమ్।

దేవగృహం దేవతాయాః ప్రతిష్ఠావిధినా సదా ॥ ౧౩ ॥ సంస్థాప్య మనుజానాం చ సౌము
ద్రామోక్తకర్మణా । ప్రాతస్సర్వౌషధీస్నానం కృత్వా శుచిరతన్ద్రితః ॥ ౧౪ ॥ మ
ధురైస్తు ద్విజాన్భోజ్య పూర్ణకుమ్భాదిశోభితమ్ । సతోరణం స్వస్తివాచ్య ద్విజాన్గోపృ
ష్ఠహస్తకః ॥ ౧౫ ॥ గృహీ గృహం ప్రవిశేచ్చ దైవజ్ఞాన్ప్రార్చ్య సంవిశేత్ । గృహే
పుష్టికరం మన్త్రం పఠేచ్చేమం సమాహితః ॥ ౧౬ ॥ ఓం నన్దే నన్దయ వాసిష్ఠే వసుభిః
ప్రజయా సహ । జయే భార్గవదాయాదే ప్రజానాం విజయావహే ॥ ౧౭ ॥ పూర్ణేఽ
ఙ్గిరసదాయాదే పూర్ణకామం కురుష్వ మామ్ । భద్రే కాశ్యపదాయాదే కురు భద్రాం
మతిం మమ ॥ ౧౮ ॥ సర్వబీజౌషధీయుక్తే సర్వరత్నౌషధీవృతే । రుచిరే నన్దనే నన్దే
వాసిష్ఠే రమ్యతామిహ ॥ ౧౯ ॥ ప్రజాపతిసుతే దేవి చతురశ్రే మహీయసి । సుభగే
సువ్రతే దేవి గృహే కాశ్యపి రమ్యతామ్ ॥ ౨౦ ॥ పూజితే పరమాచార్యైర్గన్ధమాల్యై
రలఙ్కృతే । భవభూతికరే దేవి గృహే భార్గవి రమ్యతామ్ ॥ ౨౧ ॥ అవ్యక్తే వ్యాకృ
తే పూర్ణే మునేరఙ్గిరసస్సుతే । ఇష్టకే త్వం ప్రయచ్ఛేష్టం ప్రతిష్ఠాం కారయామ్యహ
మ్ ॥ ౨౨ ॥ దేశస్వామిపురస్వామిగృహస్వామిపరిగ్రహే । మనుష్యధనహస్త్య
శ్వపశువృద్ధికరీ భవ ॥ ౨౩ ॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే
సభాగృహస్థాపనం నామ పఞ్చషష్టితమోఽధ్యాయః.

॥ సాధారణప్రతిష్ఠావిధానమ్. ॥

హయగ్రీవః ॥ సముదాయప్రతిష్ఠాం చ వక్ష్యే సా వాసుదేవవత్ । ఆదిత్యా వ
సవో రుద్రాస్సాధ్యా విశ్వేఽశ్వినౌ తథా ॥ ౧ ॥ ఋషయశ్చ తథా సర్వే వక్ష్యే తేషాం
విశేషకమ్ । యస్య దేవస్య యన్నామ తస్యాద్యం గృహ్య చాక్షరమ్ ॥ ౨ ॥ మాత్రా
భిర్భేదయిత్వా తు దీర్ఘాణ్యఙ్గాని భేదయేత్ । ప్రథమం కల్పయేద్బీజం సబిన్దుం ప్రణవం న
తిమ్ ॥ ౩ ॥ సర్వేషాం మూలమన్త్రేణ పూజనం స్థాపనం తథా । నియమవ్రతకృచ్ఛ్రా
ణాం మఠసఙ్క్రమవేశ్మనామ్ ॥ ౪ ॥ మాసోపవాసం ద్వాదశ్యామిత్యాది స్థాపనం
వదే । శిలాం పూర్ణఘటం కాంస్యం సమ్భారం స్థాపయేత్తతః ॥ ౫ ॥ బ్రహ్మకూర్చం
సమాహృత్య శ్రపేద్యవమయం చరుమ్ । క్షీరేణ కపిలాయాస్తు తద్విష్ణోరితి సాధకః ॥ ౬ ॥
ప్రణవేనాభిఘార్యైవ దర్వ్యా సఙ్ఘట్టయేత్తతః । సాధయిత్వా వతార్యాథ విష్ణుమభ్య
ర్చ్య హావయేత్ ॥ ౭ ॥ వ్యాహృత్యా చైవ గాయత్ర్యా తద్విప్రాసేతి హావయే
త్ । విశ్వతశ్చక్షుర్వేదాద్యైర్భూరగ్నయే తథైవ చ ॥ ౮ ॥ సూర్యాయ ప్రజాపతయే అ
న్తరిక్షాయ హావయేత్ । ద్యౌస్స్వాహా బ్రహ్మణే స్వాహా పృథివీ మహారాజకః ॥ ౯ ॥
తస్మై సోమం చ రాజానమిన్ద్రాద్యైర్హోమమాచరేత్ । ఏవం హుత్వా చరోర్భాగా
న్దద్యాద్దిక్షు బలిమాదరాత్ ॥ ౧౦ ॥ సమిధోఽష్టశతం హుత్వా పాలాశాంశ్చాజ్యహావ

ముకమ్ । కుర్యాత్పురుషసూక్తేన ఇరావతీతిలాష్టకమ్ ॥ ౧౧ ॥ హుత్వా తు బ్రహ్మ-
విష్ణ్వీశదేవానామనుయాయినామ్ । గ్రహాణామాహుతీర్హుత్వా లోకేశానామథో పు
నః ॥ ౧౨ ॥ పర్వతానాం నదీనాం చ సముద్రాణాం తథాహుతీః । హుత్వా చ వ్యా
హృతీర్దద్యాత్స్రువపూర్ణాహుతిత్రయమ్ ॥ ౧౩ ॥ వౌషడన్తేన మన్త్రేణ వైష్ణవేనపి
తామహ । పఞ్చగవ్యం చరుం ప్రాశ్య దత్వాచార్యాయ దక్షిణామ్ ॥ ౧౪ ॥ తిలపాత్రం
హేమయుక్తం సవస్త్రం గామలఙ్కృతామ్ । ప్రీయతాం భగవాన్విష్ణురిత్యుత్సృజే
ద్వ్రతం బుధః ॥ ౧౫ ॥ మాసోపవాసాదేరన్యాం ప్రతిష్ఠాం వచ్మి పూర్ణతః । యజ్ఞేనా
తోష్య దేవేశం శ్రపయేద్వైష్ణవం చరుమ్ ॥ ౧౬ ॥ తిలతణ్డులనీవారైశ్శ్యామాకై
రథవా యవైః । ఆజ్యేనాఘార్య చోత్తార్య హోమయేన్మూర్తిమన్త్రకైః ॥ ౧౭ ॥
విష్ణ్వాదీనాం మాసపానాం తదన్తే హోమయేత్పునః ॥ ౧౭ ॥ *

ఓం విష్ణవే స్వాహా, ఓం విష్ణవే భూతపాయ స్వాహా, ఓం విష్ణవే శిపివిష్టా
య స్వాహా, ఓం నరసింహాయ స్వాహా, ఓం పురుషోత్తమాయ స్వాహా

ద్వాదశాశ్వత్థసమిధో హోమయేద్ఘృతసమ్ప్లుతాః ॥ ౧౮ ॥ విష్ణోరరాటమన్త్రేణ
తతో ద్వాదశ చాహుతీః । ఇదం విష్ణురిరావతీ చరోర్ద్వాదశ ఆహుతీః ॥ ౧౯ ॥ హు
త్వా చాజ్యాహుతీస్తద్వత్తద్విప్రాసేతి హోమయేత్ । శేషహోమం తతః కృ
త్వా దద్యాత్పూర్ణాహుతిత్రయమ్ ॥ ౨౦ ॥ యుఞ్జతే త్వనువాకం తు జప్త్వా ప్రాశీత వై
చరుమ్ । ప్రణవేన స్వశబ్దాన్తే కృత్వా పాత్రే తు పైప్పలే ॥ ౨౧ ॥ తతో మాసాధిపా
నాం తు విప్రాన్ద్వాదశ భోజయేత్ । త్రయోదశో గురుస్తత్ర తేభ్యో దద్యాత్త్రయోద
శ ॥ ౨౨ ॥ కుమ్భాన్స్వాద్వమ్బుసంయుక్తాన్సచ్ఛత్రోపానహాన్వితాన్ । సవస్త్ర
హేమమాల్యాఢ్యాన్వ్రతపూర్త్యై త్రయోదశ ॥ ౨౩ ॥ గావః ప్రీతిం సమాయాన్తు
ప్రచరన్తు ముహర్షితాః । ఇతి గోపథముత్సృజ్య యూపం తత్ర నివేశయేత్ ॥ ౨౪ ॥ ద
శహస్తం ప్రపారామమఠసఙ్క్రమణాదిషు । గృహే చ హోమమేవం తు కృత్వా స
ర్వం యథావిధి ॥ ౨౫ ॥ పూర్వోక్తేన విధానేన ప్రవిశేచ్చ గృహం గృహీ । అనివారిత
మన్నాద్యం సర్వేష్వేతేషు కారయేత్ ॥ ౨౬ ॥ ద్విజేభ్యో దక్షిణా దేయా యథా
శక్త్యా విచక్షణైః । ఆరామం కారయేద్యస్తు నన్దనే స చిరం వసేత్ ॥ ౨౭ ॥ మఠప్రదా
నాత్స్వర్గలోకే శక్రలోకే వసేత్తతః । ప్రపాదానాద్వారుణేన సఙ్క్రమేణ వసేద్ది
వి ॥ ౨౮ ॥ ఇష్టకాసేతుకారీ చ గోలోకే మార్గకృద్గవామ్ । నియమవ్రతకృద్విష్ణోః కృ
చ్ఛ్రకృత్సర్వపాపహా ॥ ౨౯ ॥ గృహం దత్వా వసేత్స్వర్గే యావదాభూతసమ్ప్లవమ్ ।
సముదాయప్రతిష్ఠేష్టా శివాదీనాం గృహాత్మనామ్ ॥ ౩౦ ॥ * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే సముదా
యప్రతిష్ఠాకథనం నామ షట్షష్టితమోధ్యాయః.

జీర్ణోద్ధారవిధానమ్

హయగ్రీవః ॥ జీర్ణోద్ధారవిధింవక్ష్యేభూషితాంస్నపయేద్గురుః । అచలాం విన్యసేద్గేహేఅతిజీర్ణాంపరిత్యజేత్ ॥ ౧ ॥ వ్యఙ్గాంభగ్నాంచశైలాఢ్యాంన్యసేదన్యాంచపూర్వవత్ । సంహారవిధినాతత్రతత్త్వాన్సంహృత్యదేశికః ॥ ౨ ॥ సహస్రంనారసింహేనహుత్వాతాముద్ధరేద్గురుః । దారవీందారయేద్వహ్నౌశైలజాం ప్రక్షిపేజ్జలే ॥ ౩ ॥ ధాతుజాంరత్నజాంవాపిఅగాధేవాజలేమ్బుధౌ । యానమారోప్యజీర్ణాఙ్గంఛాద్యవస్త్రాదినానయేత్ ॥ ౪ ॥ వాదిత్రైఃప్రక్షిపేత్తోయేగురవేదక్షిణాందదేత్ । యత్ప్రమాణాచయద్ద్రవ్యాతన్మానాంస్థాపయేద్దినే॥ ౫॥కూపవాపీతడాగాదేర్జీర్ణోద్ధారేమహాఫలమ్ ॥ ౬॥ * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే
జీర్ణోద్ధారకథనంనామసప్తషష్టితమోధ్యాయః.

యాత్రోత్సవవిధికథనమ్.

హయగ్రీవః ॥ వక్ష్యేవిధించోత్సవస్యస్థాపితేతుసురేచరేత్ । తస్మిన్నబ్దేచైకరాత్రంత్రిరాత్రంచాష్టరాత్రకమ్ ॥ ౧ ॥ ఉత్సవేనవినాయస్మాత్స్థాపనంనిష్ఫలంభవేత్ । అయనేవిషువేచాపిశయనోపవనేగృహే ॥ ౨॥ కారకస్యానుకూలేవాయాత్రాన్దేవస్యకారయేత్ । మఙ్గళాఙ్కురరోపైశ్చగీతనృత్యాదివాద్యకైః ॥ ౩॥ శరావఘటికాపాలీస్త్వఙ్కురారోహిణేహితాః । యవాఞ్ఛాలీంస్తిలాన్ముద్గాన్గోధూమాన్సితసర్షపాన్ ॥ ౪ ॥ కుళుత్థమాషనిష్పావాన్ప్రక్షాళ్యయిత్వాతువాపయేత్ । పూర్వాదౌచబలిందద్యాద్భ్రమన్దీపైఃపురంనిశి ॥ ౫ ॥ ఇన్ద్రాదేఃకుముదాద్యేశ్చసర్వభూతేభ్యఏవచ । అనుగచ్ఛన్తితేతత్రప్రతిరూపధరాఃపునః ॥ ౬ ॥ పదేపదేఽశ్వమేధస్యఫలంతేషాంనసంశయః । ఆగత్యదేవతాగారందేవంవిజ్ఞాపయేద్గురుః ॥ ౭॥ తీర్థయాత్రాతుయాదేవశ్వఃకర్తవ్యాసురోత్తమ । తస్యారమ్భమనుజ్ఞాతుమర్హసేదేవసర్వదా ॥ ౮ ॥ దేవమేవంతువిజ్ఞాప్యతతఃకర్మసమారభేత్ । పరోహఘటికాభ్యాంతువేదికాంభూషితాంవ్రజేత్ ॥ ౯ ॥ చతుస్తమ్భాంతుతన్మధ్యేస్వస్తికేప్రతిమాంన్యసేత్ । కామ్యార్థాంలేఖ్యచిత్రేషుస్థాప్యతత్రాధివాసయేత్ ॥ ౧౦॥ వైష్ణవైస్సహకుర్వీతఘృతాభ్యఙ్గంతుమూలతః । ఘృతధారాభిషేకంవాసకలాంశర్వరీంబుధః॥౧౧ ॥ దర్పణందర్శయేన్నీరాజంగీతవాద్యైశ్చమఙ్గళమ్ । వ్యజనంపూజనందీపంగన్ధపుష్పాదిభిర్యజేత్ ॥ ౧౨ ॥ హరిద్రాముద్గకాశ్మీరశుక్లచూర్ణాదిమూర్ధని। ప్రతిమాయాశ్చభక్తానాంసర్వతీర్థఫలంధృతే॥ ౧౩ ॥ స్నాపయిత్వాసమభ్యర్చ్యయాత్రా, బిమ్బంరథేస్థితమ్ । నయేద్గురుర్నదీర్నాదైశ్ఛత్రాద్యైరాష్ట్రపాలికాః ॥ ౧౪ ॥

నిమ్నగాయోజనాదర్వాక్తత్ర వేదీంతు కారయేత్ । వాహనాదవతార్యైనం తస్యాం వేద్యాంనివేశయేత్ ॥ ౧౫ ॥ చరుంవైశ్రపయేత్తత్ర పాయసం హోమయేత్తతః। అబ్లిఙ్గైర్వైదికైర్మన్త్రైస్తీర్థానావాహయేత్తతః॥ ౧౬ ॥ ఆపోహిష్ఠోపనిషదైః పూజయేదర్ఘ్యముఖ్యకైః । పునర్దేవం సమాదాయ తోయే కృత్వాఽఘమర్షణమ్ ॥ ౧౭ ॥ స్నాయాన్మహాజనైర్విప్రైర్వేద్యాముత్తార్య తం న్యసేత్ । పూజయిత్వా తదహ్నా చ ప్రాసాదం తు నయేత్తతః ॥ ౧౮ ॥ పూజయేత్పావకస్థం తు గురుస్స్యాద్భుక్తిముక్తికృత్ ॥ ౧౯ ॥ * * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే దేవయాత్రోత్సవకథనం నామాష్టషష్టితమోఽధ్యాయః.

స్నానవిధానమ్

హయగ్రీవః॥ బ్రహ్మఞ్ఛృణు ప్రవక్ష్యామి స్నపనోత్సవవిస్తరమ్। ప్రాసాదస్యాగ్రతః కుమ్భాన్మణ్డపే మణ్డలే న్యసేత్ ॥ ౧ ॥ కుర్యాద్ధ్యానార్చనం హోమం హరేరాదౌ చ కర్మసు । సహస్రం వా శతం వాపి హోమయేత్పూర్ణయా సహ ॥ ౨ ॥ స్నానద్రవ్యాణ్యథాహృత్య కలశాంశ్చాపి విన్యసేత్ । అధివాస్య సూత్రకణ్ఠాన్ధారయేన్మణ్డలే ఘటాన్ ॥ ౩ ॥ చతురస్రం పురం కృత్వా రుద్రైస్తం ప్రవిభాజయేత్ । మధ్యేన తు చరుం స్థాప్య పార్శ్వే పఙ్క్తిం ప్రమార్జయేత్ ॥ ౪ ॥ శాలిచూర్ణాదినాపూర్య పూర్వాదినవకేషు చ । కుమ్భముద్రాం తతో బద్ధ్వా ఘటం తత్రానయేద్బుధః ॥ ౫ ॥ పుణ్డరీకాక్షమన్త్రేణ దర్భాంస్తాంస్తు విసర్జయేత్ । అద్భిః పూర్ణం సర్వరత్నయుతం మధ్యే న్యసేద్ఘటమ్ ॥ ౬ ॥ యవవ్రీహితిలాంశ్చైవ నీవారాన్ శ్యామకాన్ క్రమాత్ । కుళుత్థముద్గసిద్ధార్థాంస్తచ్ఛుక్తానష్టదిక్షు చ॥ ౭ ॥ ఐన్ద్రే తు నవకే మధ్యే ఘృతపూర్ణం ఘటం న్యసేత్ । పలాశాశ్వత్థన్యగ్రోధబిల్వోదుమ్బరశీరిషామ్॥ ౮ ॥ జమ్బూశమీకపిత్థానాం త్వక్కషాయైర్ఘటాష్టకమ్ । ఆగ్నేయనవకే మధ్యే మధుపూర్ణం ఘటం న్యసేత్ ॥ ౯ ॥ గోశృఙ్గనద్యగఙ్గాతు గజేన్ద్రదశనేషు చ। తీర్థక్షేత్రఖలేష్వష్టౌ మృత్తికాస్స్యుర్ఘటాష్టకే ॥ ౧౦ ॥ యామ్యే తు నవకే మధ్యే తిలతైలఘటం న్యసేత్ । నారఙ్గమథ జమ్బీరం ఖర్జూరం మృద్వికాం క్రమాత్ ॥ ౧౧ ॥ నారికేళం న్యసేత్పూగం దాడిమం పనసం ఫలమ్ । నైరృతే నవకే మధ్యే క్షీరపూర్ణం ఘటం న్యసేత్ ॥ ౧౨ ॥ కుఙ్కుమం నాగపుష్పం చ చమ్పకం మాలతీం క్రమాత్ । మల్లికామథ పున్నాగం కరవీరం మహోత్పలమ్ ॥ ౧౩ ॥ పుష్పాణి చాప్యే నవకే మధ్యే వై నారికేళకమ్ । నాదేయమథ సాముద్రం సారసం కౌపమేవ చ ॥ ౧౪ ॥ వర్షజం హిమతోయం చ నైర్ఝరం గాఙ్గమేవ చ । ఉదకాన్యథ వాయవ్యే నవకే కదళీఫలమ్॥ ౧౫॥ సహదేవీం కుమారీం చ సిం

హీంవ్యాఘ్రీంతథామృతామ్।విష్ణుపర్ణీంశతశివాంవచాందివ్యౌషధీర్న్యసేత్ ॥౧౬॥ పూర్వాదౌసౌమ్యనవకేమధ్యేదధిఘటంన్యసేత్। పత్రమేళాంత్వచంస్కంధంబాలకం చన్దనద్వయమ్॥ ౧౭ ॥లతాంకస్తూరికాంచైవకృష్ణాగరుమనుక్రమాత్ ।సిద్ధద్రవ్యాణి పూర్వాదౌశాన్తితోయమథైకతః॥ ౧౮ ॥ చన్ద్రతారంక్రమాచ్ఛుక్లంగిరిసారంత్రపుర్న్యసేత్ ।ఘనసారంతథాశీర్షంపూర్వాదౌరత్నమేవచ॥ ౧౯॥ ఘృతేనాభ్యజ్యచోద్వర్త్యస్నపయేన్మూలమన్త్రితః। గన్ధాద్యైఃపూజయేద్వహ్నౌహుత్వాపూర్ణాహుతించరేత్ ॥౨౦ ॥బలించసర్వభూతేభ్యోభోజయేద్దత్తదక్షిణః। దేవైశ్చమునిభిర్భూపైర్దేవంసంస్థాప్యచేశ్వరాః॥ ౨౧ ॥బభూవుస్స్థాపయిత్వేత్థంస్నపనోత్సవకంచరేత్। అష్టోత్తరసహస్రేణఘటానాంసర్వభాగ్భవేత్ ॥ ౨౨ ॥ యజ్ఞావభృథస్నానేనపూర్ణసంస్నాపనంకృతమ్ । గౌరీలక్ష్మీవివాహాదిచోత్సవంస్నానపూర్వకమ్॥౨౩ ॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే
యజ్ఞావభృథస్నానంనామఏకోనసప్తతితమోధ్యాయః.

వృక్షాదిప్రతిష్ఠావిధిః.

హయగ్రీవః ॥ ప్రతిష్ఠాంపాదపానాంచవక్ష్యేహంభుక్తిముక్తిదామ్ । సర్వౌషధ్యుదకైర్లిప్తాన్పిష్టాతకవిభూషితాన్ ॥ ౧ ॥ వృక్షాన్మాల్యైరలఙ్కృత్యవాసోభిరభివేష్టయేత్ । సూచ్యాసౌవర్ణయాకార్యంసర్వేషాంకర్ణవేధనమ్ ॥ ౨ ॥ హేమశలాకయాఽఞ్జనంచవేద్యాంతుఫలసప్తకమ్। అధివాసయేచ్చప్రత్యేకంఘటాన్బలినివేదనమ్॥ ౩ ॥ ఇన్ద్రాదేరధివాసోథహోమఃకార్యోవనస్పతేః । వృక్షమధ్యాదుత్సృజేద్గాంతతోభిషేకమన్త్రితః ॥ ౪ ॥ ఋగ్యజుస్సామమన్త్రైశ్చవారుణైర్మఙ్గలైరవైః । వృక్షవేదికకుమ్భైశ్చస్నపనంద్విజపుఙ్గవాః ॥ ౫ ॥ తరూణాంయజమానస్యకుర్యుశ్చయజమానకః। భూషితోదక్షిణాందద్యాద్గోభూభూషణవస్త్రకమ్॥ ౬॥ క్షీరేణభోజనందద్యాద్ద్యావద్దినచతుష్టయమ్। హోమస్తిలాద్యైఃకార్యస్తుపలాశసమిధైస్తథా॥ ౭॥ ఆచార్యేద్విగుణందద్యాత్పూర్వవన్మణ్డపాదికమ్। పాపనాశఃపరాసిద్ధిర్వృక్షారామప్రతిష్ఠయా ॥ ౮ ॥ సన్ద్రాయేశోయథాప్రాహప్రతిష్ఠాద్యంతథాశృణు । సూర్యేశగణశక్త్యాదేఃపరివారస్యవైహరేః ॥ ౯ ॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే హయగ్రీవబ్రహ్మసంవాదే పాదపారామప్రతిష్ఠాకథనంనామ సప్తతితమోధ్యాయః.

శ్రీగణేశపూజావిధిః

ఈశ్వరః॥ గణపూజాం ప్రవక్ష్యామి నిర్విఘ్నామఖిలార్థదామ్। గణాయ స్వా
హా హృదయమేకదంష్ట్రాయ వై శిరః ॥ ౧ ॥ గజకర్ణినే చ శిఖా గజవక్త్రాయ వర్మ చ । మ
హోదరాయ స్వదన్తహస్తాయాక్షి తథాస్త్రకమ్ ॥ ౨ ॥ గణో గురుః పాదుకా చ
శక్త్యనన్తౌ చ ధర్మకః। ముఖ్యాస్థి మణ్డలం చాధశ్చోర్ధ్వచ్ఛదనమర్చయేత్ ॥ ౩ ॥ పద్మ
కర్ణికబీజాంశ్చ జ్వాలినీం నన్దయాఽర్చయేత్। సూర్యేశా కామరూపా చ ఉదయా కా
మవర్తినీ॥ ౪॥ సత్యా చ విఘ్ననాశా చ ఆసనం గన్ధమృత్తికా । యం శోషో రం చ దహనం
ప్లవో లం వం తథాఽమృతమ్॥ ౫॥ లమ్బోదరాయ విద్మహే మహోదరాయ ధీమహి త
న్నో దన్తీ ప్రచోదయాత్ । గణపతిర్గణాధిపో గణేశో గణనాయకః । గణక్రీడో వక్రతుణ్డ
ఏకదంష్ట్రో మహోదరః ॥ ౬ ॥ గజవక్త్రో లమ్బకుక్షిర్వికటో విఘ్ననాశనః ।
ధూమ్రవర్ణో మహేన్ద్రాద్యాః పూజ్యా గణపతేస్స్మృతాః ॥ ౭ ॥ * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే వినా
యకపూజాకథనం నామ ఏకసప్తతితమోఽధ్యాయః

శ్రీస్నానవిశేషాదికథనమ్

ఈశ్వరః ॥ వక్ష్యామి స్కన్ద నిత్యాద్యం స్నానం పూజాం ప్రతిష్ఠయా । ఖా
త్వాఽసినా సముద్ధృత్య మృదమష్టాఙ్గులాం తతః ॥ ౧ ॥ సర్వాత్మనా సముద్ధృత్య పున
స్తేనైవ పూరయేత్ । శిరసా పయస స్తీరే నిధాయాస్త్రేణ శోధయేత్ ॥ ౨ ॥ తృణా
నిశిఖయోద్ధృత్య వర్మణా విభజేత్త్రిధా । ఏకయా నాభిపాదాన్తం ప్రక్షాళ్య పునరన్య
యా ॥ ౩ ॥ అస్త్రాభిలబ్ధయాఽఽలభ్య దీప్తయా సర్వవిగ్రహమ్ । నిరుద్ధ్యాక్షాణి పాణి
భ్యాం ప్రాణాన్సంయమ్య వారిణి ॥ ౪ ॥ నిమజ్య శీత హృద్యస్త్రం స్మరన్ కాలానల
ప్రభమ్ । మలస్నానవిధాయేత్థం సముత్థాయ జలాన్తరాత్ ॥ ౫॥ అస్త్రసన్ధ్యాముపా
స్యాథ విధిస్నానం సమాచరేత్ । సారస్వతాదితీర్థానామేకమఙ్కుశముద్రయా ॥ ౬॥
హృదాకృష్య తథా స్నాప్య పునస్సంహారముద్రయా । శేషం మృద్భాగమాదాయ ప్రవి
శ్యానాభి వారిణి ॥ ౭ ॥ వామపాణితలే కుర్యాద్భాగత్రయముదఙ్ముఖః । అఙ్గైర్దక్షిణ
మేకాద్యం పూర్వమస్త్రేణ సప్తధా ॥ ౮ ॥ శివేన దశధా సౌమ్యం జపేద్భాగత్రయం
క్రమాత్ । సర్వదిక్షు క్షిపేత్పూర్వం హూం ఫడన్తశరాత్మనా ॥ ౯ ॥ కుర్యాచ్ఛి
వేన సౌమ్యేన శివతీర్థం భుజక్రమాత్ । సర్వాఙ్గమఙ్గజప్తేన మూర్ధాదిచరణావధి॥౧౦॥
దక్షిణేన సమాలభ్య పఠన్నఙ్గచతుష్టయమ్ । పిధాయ ఖాని సర్వాణి సమ్ముఖీకరణేన
చ ॥ ౧౧ ॥ శివం స్మరన్నిమజ్జేత హరిం గఙ్గేతి వా స్మరన్ । నాపడన్తపదజ్ఞేనకేకుర్యాద

భిషేచనమ్ ॥ ౧౨ ॥ కుమ్భపాత్రేణరత్నార్ఘంపూర్వాదౌనిక్షిపేజ్జలమ్ । స్నాత్వా
రాజోపచారేణసుగన్ధామలకాదిభిః ॥ ౧౩ ॥ స్నాత్వాచోత్తీర్యతత్తీర్థంసంహా
రిణ్యోపసంహరేత్ । అథాతోవిధిశుద్ధేనసంహితామన్త్రితేనచ ॥ ౧౪ ॥ నివృ
త్త్యాదివిశుద్ధేనభస్మనాస్నానమాచరేత్ । శిరస్తఃపాదపర్యన్తం * హూంఫడన్త
శరాత్మనా॥ ౧౫॥ తేనకృత్వామలస్నానంవిధిస్నానంసమాచరేత్ । ఈశతత్పురు
షాఘోరగుహ్యకాజాతసఞ్జ్ఞకైః ॥ ౧౬ ॥ క్రమేణోద్ధూనయేన్మూర్ధ్నివక్త్రహృద్గు
హ్యవిగ్రహాన్ । సన్ధ్యాత్రయేనిశీథేచవర్షాపూర్వావసానయోః॥౧౭॥సుప్త్వాభుక్త్వా
పయఃపీత్వాకృత్వాచావశ్యకాదికమ్। స్త్రీపుంనపుంసకంశూద్రంబిడాలశశమూషి
కమ్॥౧౮ ॥ స్నానమాగ్నేయకంస్పృష్ట్వాశుచావుద్ధూలకంచరేత్ ।సూర్యాంశువర్ష
సమ్పృక్తైః ప్రాఙ్ముఖేనోర్ధ్వబాహునా ॥ ౧౯ ॥మాహేన్ద్రంస్నానమైశేనకార్యంస
ప్తపదావధి।గోసఙ్ఘమధ్యగఃకుర్యాత్ఖురోత్ఖాతకరేణుభిః॥ ౨౦॥ పావనంనవమన్త్రేణ
స్నానంతద్వర్మణాథవా।సద్యోజాతాదిభిర్మన్త్రైరమ్భోభిరభిషేచనమ్॥ ౨౧ ॥ మ
న్త్రస్నానంభవేదేవంవారుణాగ్నేయయోరపి। మనసామూలమన్త్రేణప్రాణాయామ
పురస్సరమ్॥౨౨॥ కుర్వీతమానసంస్నానంసర్వత్రవిహితంచయత్ । వైష్ణవాదౌచ
తన్మన్త్రైరేవంస్నానాదికారయేత్ ॥౨౩॥ సన్ధ్యావిధింప్రవక్ష్యామిమన్త్రైర్భిన్నైస్స
మంగుహా।సంపీక్ష్యత్రిఃపిబేదమ్బుబ్రహ్మతీర్థేనశఙ్కరైః॥ ౨౪॥ స్వధాన్తైరాత్మతత్త్వా
ద్యైస్తతఃఖానిసంస్పృశేద్ధృదా । శకలీకరణంకృత్వాప్రాణాయామేనసంస్థితః॥ ౨౫॥
త్రిస్సమావర్తయేన్మన్త్రీమనసాశివసంహితామ్। ఆచమ్యన్యస్యసన్ధ్యాంచబ్రాహ్మీం
ప్రాతస్స్మరేన్నరః ॥ ౨౬ ॥ హంసపద్మాసనాంరక్తాంచతుర్వక్త్రాంచతుర్భుజామ్।
ప్రసున్దమాలినీందక్షేవామేదణ్డకమణ్డలుమ్ ॥ ౨౭ ॥ తార్క్ష్యపద్మాసనాంధ్యాయే
న్మధ్యాహ్నేవైష్ణవీంసితామ్। శఙ్ఖచక్రధరాంవామేదక్షిణేసగదాభయమ్ ॥ ౨౮ ॥
రౌద్రీంధ్యాయేద్వృషాబ్జస్థాంత్రినేత్రాంశశిభూషితామ్ । త్రిశూలాక్షధరాందక్షే
వామేసాభయశక్తికామ్ ॥ ౨౯ ॥ సాక్షిణీంకర్మణాంసన్ధ్యామాత్మానంతత్ప్రభా
నుగమ్ । చతుర్థీజ్ఞానసన్ధ్యాంనిశీథాదౌవిభావ్యతే ॥ ౩౦॥ హృద్బిన్దుబ్రహ్మరన్ధ్రే
షుఅరూపాతుపరేస్థితా । శివబోధపరాయాతుసాసన్ధ్యాపరమోచ్యతే ॥ ౩౧ ॥
పైత్ర్యంమూలేప్రదేశిన్యాఃకనిష్ఠాయాఃప్రజాపతేః । బ్రాహ్మ్యమఙ్గుష్ఠమూలస్థంతీ
ర్థందైవంకరాగ్రతః ॥ ౩౨ ॥ సవ్యపాణితలేవహ్నేస్తీర్థంసోమస్యవామతః। ఋ
షీణాంతుసమగ్రేషుఅఙ్గులీపర్వసన్ధిషు ॥ ౩౩ ॥ తతశ్శివాత్మకైర్మన్త్రైఃకృత్వాతీ
ర్థంశివాత్మకమ్।మార్జనంసంహితామన్త్రైస్తత్తోయేనసమాచరేత్ ॥ ౩౪ ॥ వామ
పాణిపతత్తోయమోజనంసవ్యపాణినా । ఉత్తమాఙ్గేక్రమాన్మన్త్రైర్మార్జనంసముదా
హృతమ్॥౩౫॥నీత్వాతదుపనాసాగ్రందక్షపాణిపుటస్థితమ్। బోధరూపంసితంతోయం,

* హూంఫట్.

వామమాకృష్య స్తన్భయేత్ ॥ ౩౬ ॥ తత్పాపంకజ్జళాభాసపిఙ్గయారిచ్యముష్టినా।
క్షిపేద్వజ్రశిలాయాంతు తద్ధ్యేవదఘమర్షణమ్ ॥ ౩౭ ॥ స్వాహాన్తశివమన్త్రేణకుశ
పుష్పాక్షతాన్వితమ్। శివాయార్ఘ్యాఞ్జలిందత్వా గాయత్రీంశక్తితోజపేత్ ॥ ౩౮ ॥ త
ర్పణంసమ్ప్రవక్ష్యామి దేవతీర్థేనమన్త్రకాత్। తర్పయేద్ధాంశివాయేతిస్వాహాన్త్యా
స్త్రాన్స్వహాయాయుతాన్ ॥ ౩౯ ॥ హాంహ్రాంహృదయాయహీంశిరసేహూంశిఖాయై
హైంకవచాయ। అస్త్రాయాష్టౌదేవగణాన్హృదాదిత్యేభ్యఏవచ ॥ ౪౦ ॥ హాం
వసుభ్యో౽థరుద్రేభ్యోవిశ్వేభ్యశ్చైవమరుద్భ్యః। భృగుభ్యోహామఙ్గిరోభ్యఋషీ
న్కణ్ఠోపవీత్యథ ॥ ౪౧ ॥ అత్రయేథవసిష్ఠాయనమశ్చాథ*పులస్త్యయే। క్రతవేభారద్వా
జాయవిశ్వామిత్రాయవైనమః ॥ ౪౨ ॥ ప్రచేతసేమనుష్యాంశ్చసనకాయవషట్తథా।
హాంసనన్దాయవషట్సనాతనాయవైవషట్ ॥ ౪౩ ॥ సనత్కుమారాయవషట్కపి
లాయతథావషట్। పఞ్చశిఖాయఋభవేసంలగ్నకరమూలతః ॥ ౪౪ ॥ సర్వేభ్యో
భూతేభ్యోవౌషద్భూతాన్దేవపిత్ర్యానథ। దత్వసన్దోపవీతీచకుశమూలాగ్రతస్తి
లైః ॥ ౪౫ ॥ కవ్యవాహానలాయాథసోమాయచయమాయచ। అర్యమ్ణేచాగ్నిసో
మాయబర్హిషద్భ్యస్స్వధాయుతాన్ ॥ ౪౬ ॥ ఆజ్యపాయచసోమాయవిశేషసురవ
త్పితౄన్। ఓంహాంఈశానాయపిత్రేస్వధాదద్యాత్పితామహే ॥ ౪౭ ॥ శాన్తప్ర
పితామహాయతథాప్రేతపిత్ౄంస్తథా। పితృభ్యఃపితామహేభ్యస్స్వధా౽థప్రపి
తామహే ॥ ౪౮ ॥ వృద్ధప్రపితామహేభ్యోమాతృభ్యశ్చస్వధాతథా। హాంమాతా
మహేభ్యస్స్వధాహాంప్రమాతామహేభ్యశ్చ ॥ ౪౯ ॥ వృద్ధప్రమాతామహేభ్యస్స
ర్వేభ్యఃపితృభ్యస్తథా। సర్వేభ్యస్స్వధాజ్ఞాతిభ్యస్సర్వాచార్యేభ్యఏవచ ॥ ౫౦ ॥
దిశాందిక్పతిసిద్ధానాంమాతౄణాంగ్రహరక్షసామ్ ॥ ౫౧ ॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే
స్నానాదివిధిర్నామ ద్విసప్తతితమోధ్యాయః.

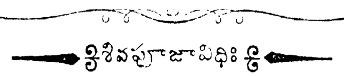
శ్రీసూర్యపూజావిధిః.

ఈశ్వరః ॥ వక్ష్యేసూర్యార్చనంస్కన్దకరాఙ్గన్యాసపూర్వకమ్। అహంతే
జోమయస్సూర్యఇతిధ్యాత్వార్ఘ్యమర్చయేత్ ॥ ౧ ॥ పూరయేద్రక్తవర్ణేనలలాటాకృ
ష్టబిన్దునా। తంసమ్పూజ్యరవేరఙ్గైఃకృత్వారక్షావగుణ్ఠనమ్ ॥ ౨ ॥ సమ్ప్రోక్ష్యత
జ్జలైర్ద్రవ్యంపూర్వాస్యోభానుమర్చయేత్।† ఓంఅంహృద్బీజాదిసర్వత్రపూజనందణ్డి
పిఙ్గలౌ ॥ ౩ ॥ ద్వారిదక్షేవామపార్శ్వే ఈశానేఅంగణాయచ। అగ్నౌగురుం
పీఠమధ్యేప్రభూతంచాసనంయజేత్ ॥ ౪ ॥ అగ్న్యాదౌవిమలంసారమారాధ్యంపర

* మరీచయే.
† ఓంహాం.

మంసుఖమ్ । సితరక్తపీతనీలవర్ణాన్సింహనిభాన్యజేత్ ॥ ౫ ॥ పద్మమధ్యే రాం చ
దీప్తాం రీం సూక్ష్మాం రం జయాం క్రమాత్ । రూం భద్రాం రేం విభూతీశ్చ విమలాం రైం
మమోఘయా ॥ ౬ ॥ రోం రౌం విద్యుతాశక్తిం పూర్వాద్యాస్సర్వతోముఖాః । రం
మధ్యే అర్కాసనం స్యాత్సూర్యమూర్తిం షడక్షరమ్ ॥ ౭ ॥ ఓం హం ఖం ఖోల్కా
యేతి యజేదావాహ్య భాస్కరమ్ । లలాటాకృష్టమఞ్జల్యాం ధ్యాత్వా రక్తం న్యసేద్ర
విమ్ ॥ ౮ ॥ హ్రాం హ్రీం సస్సూర్యాయ నమో ముద్రయావాహనాదికమ్ । విధాయ ప్రీత
యే బిమ్బముద్రాం గన్ధాదికం దదేత్ ॥ ౯ ॥ పద్మముద్రాం బిల్వముద్రాం ప్రదర్శ్యాగ్నౌ
హృదీరితమ్ । ఓం ఆం హృదయాయ నమోఽర్కాయ శిరసే తథా ॥ ౧౦ ॥ భూర్భువ
స్స్వస్సురేశాయ శిఖాయై నైరృతే యజేత్ । హుం కవచాయ వాయవ్యే హాం నేత్రా
యేతి మధ్యతః ॥ ౧౧ ॥ వోస్త్రాయేతి పూర్వాదౌ తతో ముద్రాః ప్రదర్శయేత్ । ధే
నుముద్రా హృదాదీనాం గోవిషాణా చ నేత్రయోః ॥ ౧౨ ॥ అస్త్రస్య త్రాసనీ యో
జ్యా గ్రహాణాం చ నమస్క్రియా । సోం సోమం బుం బుధం బృం జీవం భం భార్గవం య
జేత్ ॥ ౧౩ ॥ దళే పూర్వాదికేఽగ్న్యాదౌ అం భౌమం శం శనైశ్చరమ్ । రం రాహుం
కేం కేతవే చ గన్ధాద్యైశ్చ ఖఖోల్కయా ॥ ౧౪ ॥ మూలం జప్త్వార్ఘ్యపాత్రామ్బుద
త్వా సూర్యాయ సంస్తుతిః । నత్వా పరాఙ్ముఖం చార్కం క్షమస్వేతి తతో వదేత్ ॥ ౧౫ ॥
శరాణునా ఫడన్తేన సమాహృత్యాణుసంహృతిమ్ । హృత్పద్మే శివసూర్యేతి సంహారిణ్యో
పసంస్కృతిమ్ ॥ ౧౬ ॥ యోజయేత్తేజశ్చణ్డాయ రవిసిర్మాల్యమర్పయేత్ । అభ్య
ర్చ్యైవం జపాద్ధ్యానాద్ధోమాత్సర్వం కవేర్భవేత్ ॥ ౧౭ ॥ * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే
సూర్యపూజాకథనం నామ త్రిసప్తతితమోధ్యాయః.

శివపూజావిధిః

ఈశ్వరః ॥ శివపూజాం ప్రవక్ష్యామి ఆచమ్య ప్రణవార్ఘ్యవాన్ । ద్వారమ
స్త్రామ్బునా ప్రోక్ష్య హేమాదిద్వారపాన్యజేత్ ॥ ౧ ॥ గణం సరస్వతీం లక్ష్మీమూ
ర్ధ్వోదుమ్బరకే యజేత్ । నన్దిగఙ్గే దక్షిణేఽథ స్థితే వామగతే యజేత్ ॥ ౨ ॥ మహా
కాళం చ యమునాం దివ్యదృష్టినిపాతితః । ఉత్సార్య దివ్యాన్విఘ్నాంశ్చ పుష్పక్షేపా
న్తరిక్షగాన్ ॥ ౩ ॥ దక్షపార్ష్ణి త్రిభిర్ఘాతైర్భూమిష్ఠాన్యాగమన్దిరమ్ । దేహలీం లఙ్ఘ
యేద్వామశాఖామాశ్రిత్య వై విశేత్ ॥ ౪ ॥ ప్రవిశ్య దక్షపాదేన విన్యస్యాస్త్రముదుమ్బరే ।
ఓం హాం వాస్త్వధిపతయే బ్రహ్మణే మధ్యతో యజేత్ ॥ ౫ ॥ నిరీక్షణాదిభిశ్శస్త్రైశ్శుద్ధా
నాదాయ లడ్డుకాన్ । లబ్ధ్వానుజ్ఞాం శివాన్మౌనీ గఙ్గాదికమనువ్రజేత్ ॥ ౬ ॥ పవిత్రాఙ్గః
ప్రజప్తే గవస్త్రపూతేన వారిణా । ఘూరయేదమ్బుధౌ తాంస్తాన్గాయత్ర్యా హృదయేన

వా॥ ౭ ॥గన్ధకాక్షతపుష్పాదిసర్వద్రవ్యసముచ్చయమ్। సన్నిధీకృత్యపూజార్థంభూతశు
ద్ధ్యాధికారయేత్ ॥౮॥దేవదక్షేతతోన్యస్యసౌమ్యాస్యశ్చశరీరతః।సంహారముద్రయా
దాయమూర్ధ్నిమన్త్రేణధారయేత్ ॥ ౯ ॥ భోగ్యకర్మోపభోగార్థంపాణికచ్ఛపికా
ఖ్యయా।హృదమ్బుజేనిజాత్మానంద్వాదశాన్తపదేఽథవా॥ ౧౦ ॥ శోధయేత్పఞ్చభూ
తానిసఞ్చిన్త్యశుషిరంతనౌ । చరణాంగుష్ఠయోర్యుగ్మాఞ్ఛుషిరాన్తర్బహిస్స్మరే
త్ ॥౧౧॥శక్తింహృద్వ్యాపినీంపశ్చాద్దోఙ్కారేపావకప్రభే। రన్ధ్రమధ్యస్థితేకృత్వా
ప్రాణరోధంహిచిన్తకః॥ ౧౨ ॥నివేశయేద్రేచకాన్తేఫడన్తేనాథతేనచ।హృత్కణ్ఠతా
లుభ్రూమధ్యబ్రహ్మరన్ధ్రేవిభిద్యచ॥౧౩॥గ్రన్థీన్నిర్భిద్యహుఙ్కారంమూర్ధ్నివిన్యస్య
జీవనమ్।సమ్పుటంహృదయేనాథపూరకాహితచేతనమ్॥౧౪॥హూంశిఖోపరివిన్యస్య
శుద్ధంబిన్ద్వాత్మకంస్మరేత్।కృత్వాథకుమ్భకంశమ్భాపకోద్ఘాతేనయోజయేత్ ॥౧౫॥
రేచకేనబీజవృత్త్యాశివేలీనోఽథశోధయేత్।ప్రతిలోమంస్వదేహేతుబిన్ద్వన్తంతత్రబి
న్దుకమ్॥౧౬॥లయన్నీత్వామహీవాతౌజలవహ్నీపరస్పరమ్।ద్వౌద్వౌసాధ్యౌతథాకా
శమవిరోధేనతచ్ఛృణు॥ ౧౭ ॥ పార్థివంమణ్డలంపీతంకఠినంవజ్రలాఞ్ఛితమ్ । *హౌ
మిత్యాత్మీయబీజేనతన్నివృత్తికలామయమ్॥౧౮ ॥పాదాదారభ్యమూర్ధానంవిచిన్త్య
చతురశ్రకమ్ । ఉద్ఘాతపఞ్చకేనైవవాయుభూతంవిచిన్తయేత్ ॥౧౯ ॥ అర్ధచన్ద్రంద్ర
వంసౌమ్యంశుభ్రమమ్బుజలాఞ్ఛితమ్ । హ్రీమిత్యనేనబీజేనప్రతిష్ఠారూపతాంగత
మ్ ॥ ౨౦ ॥ సంయుక్తం†వామమన్త్రేణపురుషాన్తమకారణమ్। అఘ్ర్యంచతుర్భి
రుద్ఘాతైర్వహ్నిభూతంవిశోధయేత్ ॥ ౨౧ ॥ ఆగ్నేయంమణ్డలంత్ర్యస్రంరక్తం
స్వస్తికలాఞ్ఛితమ్ । హూమిత్యనేనబీజేనవిద్యారూపంవిభావయేత్ ॥ ౨౨ ॥
ఘోరాణుత్రిభిరుద్ఘాతైర్జలభూతంవిశోధయేత్ । షడశ్రంమణ్డలంవాయోర్బిన్దుభి
ష్షడ్భిరఙ్కితమ్ ॥ ౨౩ ॥ కృష్ణంహ్రీమితిబీజేనజాతంశాన్తికలామయమ్ । సఞ్చి
న్త్యోద్ఘాతయుగ్మేనపృథ్వీభూతంవిశోధయేత్ ॥ ౨౪ ॥నమోబిన్దుమయంవృత్తంబిన్దు
శక్తివిభూషితమ్ । వ్యోమాకారంసువృత్తంచశుద్ధస్ఫటికనిర్మలమ్ ॥ ౨౫ ॥ హౌ
ఙ్కారేణఫడన్తేనశాన్త్యతీతకలామయమ్ । ధ్యాత్వైకోద్ఘాతయోగేనసువిశుద్ధం
విభావయేత్ ॥ ౨౬ ॥ ఆప్యాయయేత్తతస్సర్వంమూలేనామృతవర్షిణా । ఆధారా
ఖ్యమనన్తంచధర్మజ్ఞానాదిపఙ్కజమ్ ॥ ౨౭ ॥ హృదాసనమిదంధ్యాత్వామూర్తి
మావాహయేత్తతః । సృష్ట్యాశివమయంతస్యామాత్మానంద్వాదశాంతతః ॥ ౨౮ ॥
అథతాంశక్తిమన్త్రేణవౌషడన్తేనసర్వతః । దివ్యామృతేనసమ్ప్లావ్యకుర్వీతసకలీకృ
తమ్॥ ౨౯॥ హృదయాదికరాన్తేషుకనిష్ఠాద్యఙ్గులీషుచ । హృదాదిమన్త్రవిన్యా
సస్సకలీకరణంమతమ్ ॥ ౩౦ ॥ అస్త్రేణరక్ష్యప్రాకారంతన్మన్త్రేణాథతద్బహిః।

* హౌమిత్యాగ్నేయబీజేన.

† రామమన్త్రేణ.

శక్తిజాలమధశ్చోర్ధ్వంమహాముద్రాంప్రదర్శయేత్ ॥ ౩౧ ॥ ఆపాదమస్తకంయావద్ధ్యాత్వాపుష్పైశ్శివంహృది । పద్మేయజేత్పూరకేణఆకృష్టామృతసద్ఘృతైః॥ ౩౨ ॥ శివమన్త్రైర్నాభికుణ్డేతర్పయేతశివానలమ్ । లలాటేబిన్దురూపంచచిన్తయేచ్ఛుభవిగ్రహమ్॥ ౩౩ ॥ ఏకంస్వర్ణాదిపాత్రాణాంపాత్రమస్త్రామ్బుశోధితమ్ । బిన్దుప్రసూతపీయూషరూపతోయాక్షతాదినా ॥ ౩౪ ॥ హృదాపూర్యాగ్యషడఙ్గేనపూజయిత్వాభిమన్త్రయేత్ । సంరక్ష్యహేతిమన్త్రేణకవచేనవిగుణ్ఠయేత్॥ ౩౫ ॥ రచయిత్వాఽర్ఘ్యమష్టాఙ్గంసేచయేద్ధేనుముద్రయా । అభిషిఞ్చేదథాత్మానంమూర్ధ్నితత్తోయబిన్దునా॥ ౩౬॥ తత్రస్థంయాగసమ్భారంప్రోక్షయేదస్త్రవారిణా । అభిమన్త్ర్యహృదాపిణ్డైస్తనుత్రాణేనవేష్టయేత్॥ ౩౭ ॥దర్శయిత్వాఽమృతాంముద్రాంపుష్పందత్త్వానిజాసనే । విధాయతిలకంమూర్ధ్నిపుష్పంమూలేనయోజయేత్॥ ౩౮ ॥ స్నానేదేవార్చనేహోమేభోజనేయాగయోగయోః । అవశ్యకేజపేధీరస్సదావాచంయమోభవేత్ ॥ ౩౯ ॥ నాదాన్తోచ్చారణాన్మన్త్రంశోధయిత్వాసుసంస్కృతమ్ । పూజనేఽభ్యర్చ్యగాయత్ర్యాసామాన్యార్ఘ్యముపాహరేత్॥ ౪౦ ॥ బ్రహ్మపఞ్చకమావర్త్యమాల్యమాదాయలిఙ్గతః । ఐశాన్యాందిశిచణ్డాయహృదయేననివేదయేత్॥ ౪౧ ॥ ప్రక్షాళ్యపిణ్డికాలిఙ్గేఅస్త్రతోయేతతోహృదా । అర్ఘ్యపాత్రామ్బునాసిఞ్చేదితిలిఙ్గవిశోధనమ్ ॥ ౪౨ ॥ ఆత్మద్రవ్యమన్త్రలిఙ్గశుద్ధౌసర్వాన్సురాన్యజేత్। వాయవ్యేగణపతయేహాంగురుభ్యోఽర్చయేచ్ఛివే॥ ౪౩ ॥ఆధారశక్తిమఙ్కురనిభాం కూర్మశిలాస్థితామ్ । యజేద్బ్రహ్మశిలారూఢంశివస్యానన్తమాసనమ్ ॥ ౪౪ ॥ విచిత్రకేశప్రఖ్యానమన్యోన్యంపృష్ఠదర్శినః । కృతత్రేతాదిరూపేణశివస్యాసనపాదుకామ్॥ ౪౫ ॥ ధర్మంజ్ఞానంచవైరాగ్యమైశ్వర్యంచాగ్నిదిఙ్ముఖాన్ । కర్పూరకుఙ్కుమస్వర్ణకజ్జలాభాన్యజేత్క్రమాత్ ॥ ౪౬ ॥ పద్మంచకర్ణికామధ్యేపూర్వాదౌమధ్యతోనవ । వరదాభయహస్తాశ్చశక్తయోధృతచామరాః ॥ ౪౭ ॥ వామాజ్యేష్ఠాచరౌద్రీచకాళీకలవికారిణీ । బలవికరణీపూజ్యాబలప్రమథనీక్రమాత్ ॥ ౪౮ ॥ హాంసర్వభూతదమనీకేసరాగ్రేమనోన్మనీ । క్షిత్యాదిశుద్ధవిద్యాంతుతత్త్వవ్యాపకమాసనమ్ ॥ ౪౯ ॥ న్యసేత్సింహాసనేదేవంశుక్లంపఞ్చముఖంవిభుమ్।దశబాహుంచఖణ్డేన్దుందధానందక్షిణైఃకరైః ॥ ౫౦ ॥ శక్త్యృష్టిశూలఖట్వాఙ్గవరదంవామకైఃకరైః । డమరుంబీజపూరంచనీలాబ్జంసూత్రకోత్పలమ్ ॥ ౫౧ ॥ ద్వాత్రింశల్లక్షణోపేతాంశైవీంమూర్తింతుమధ్యతః । హాంహాంహాంశివమూర్తయేస్వప్రకాశంశివంస్మరన్ ॥ ౫౨ ॥ బ్రహ్మాదికారణత్యాగాన్మన్త్రంనీత్వాశివాస్పదమ్ । తతోలలాటమధ్యస్థంస్ఫురత్తారాపతిప్రభమ్ ॥ ౫౩ ॥ షడఙ్గేనసమాకీర్ణంబిన్దురూపంపరంశివమ్ । పుష్పాఞ్జలిగతంధ్యాత్వాలక్ష్మీమూర్తౌనివేశయేత్॥ ౫౪ ॥ ఓంహాంహాం

శివాయనమఆవాహన్యాహృదాతతః । ఆవాహ్యస్థాప్యస్థాపన్యాసన్నిధాయాన్తికం
శివమ్ ॥ ౫౫ ॥ నిరోధయేన్నిష్ఠురయాకాలకాన్త్యాఫడన్తతః । విఘ్నానుత్సార్యవి
ష్ట్యాథలిఙ్గముద్రాంనమస్కృతిమ్ ॥ ౫౬ ॥ హృదావగుణ్ఠయేత్పశ్చాదావాహస్సమ్ము
ఖీతతః । నివేశనంస్థాపనంస్యాత్సన్నిధానంతవాస్మిభోః ॥ ౫౭ ॥ ఆకర్మకాణ్డపర్య
న్తంసన్నిధేయోపరిక్షయః । స్వభక్తేశ్చప్రకాశోయస్తద్భ్వేదవగుణ్ఠనమ్ ॥ ౫౮ ॥
సకలీకరణంకృత్వామన్త్రైష్షడ్భిరథైకతామ్ । అఙ్గానామఙ్గినాసార్ధంవిదధ్యాదమృ
తీకృతమ్ ॥ ౫౯ ॥ చిచ్ఛక్తిర్హృదయంశమ్భోశ్శిరఐశ్వర్యమష్టధా । శిఖావశిత్వంచా
భేద్యంతేజఃకవచమైశ్వరమ్ ॥ ౬౦ ॥ ప్రతాపోదుస్సహాశ్చాస్త్రమన్తరాయాపహా
రకమ్ । నమస్స్వధాచస్వాహాచవౌషట్చేతియథాక్రమమ్ ॥ ౬౧ ॥ హృత్పురస్స
రముచ్చార్యపాద్యాదీనినివేదయేత్ । పాద్యంపాదామ్బుజద్వన్ద్వేవక్త్రేష్వాచమ
నీయకమ్ ॥ ౬౨ ॥ అర్ఘ్యంశిరసిదేవస్యదూర్వాపుష్పాక్షతానిచ । ఏవంసంస్కృ
త్యసంస్కారైర్దశభిఃపరమేశ్వరమ్ ॥ ౬౩ ॥ యజేత్పఞ్చోపచారేణవిధినాకుసుమా
దిభిః । అభ్యుక్ష్యోద్వర్త్యనిర్మృజ్యరాజికాలవణాదిభిః ॥ ౬౪ ॥ అర్ఘ్యోదబిన్దుపుష్పా
ద్యైర్గణ్డూషైస్స్నాపయేచ్ఛనైః । పయోదధిఘృతక్షౌద్రశర్కరాద్యైరనుక్రమా
త్ ॥ ౬౫ ॥ ఈశాదిమన్త్రితద్రవ్యైరర్చ్యైతేషాంవిపర్యయః । తోయధూపాన్తరై
స్సర్వైర్మూలేనస్నపయేచ్ఛివమ్ ॥ ౬౬ ॥ విరూక్ష్యయవచూర్ణేనయథేష్టంశీతలైర్జ
లైః । స్వశక్త్యాగన్ధతోయేనసంస్నాప్యశుచివాససా ॥ ౬౭ ॥ నిర్మాజ్యార్ఘ్యంప్ర
దద్యాచ్ఛనోపరిభ్రామయేత్కరమ్ । నశూన్యమస్తకంలిఙ్గంపుష్పైఃకుర్యాత్తతోదదే
త్ ॥ ౬౮ ॥ చన్దనాద్యైస్సమాలభ్యపుష్పైఃప్రార్చ్యశివాణునా । ధూపభాజనమ
స్త్రేణప్రోక్ష్యాభ్యర్చ్యశివాణునా ॥ ౬౯ ॥ అస్త్రేణపూజితాంఘణ్టాంచాదాయ
గుగ్గులందదేత్ । దద్యాదాచమనంపశ్చాత్స్వధాన్తంహృదయాణునా ॥ ౭౦ ॥
ఆరాత్రికంసముత్తార్యతథైవాచామయేత్పునః । ప్రణమ్యాదాయదేవాజ్ఞాంభోగా
ఙ్గానిప్రపూజయేత్ ॥ ౭౧ ॥ హృదగ్నౌచన్ద్రభంచైశేశివంచామీకరప్రభమ్ । శి
ఖాంరక్తాంచనైరృత్యేకృష్ణంవర్మచవాయవే ॥ ౭౨ ॥ చతుర్వక్త్రాంచతుర్బా
హూందళస్థాన్పూజయేదిమాన్ । దంష్ట్రాకరాళమప్యస్త్రంపూర్వాదౌవజ్రసన్నిభ
మ్ ॥ ౭౩ ॥ మూలేహాంశివాయనమఃఓంహాంహూంహీంహూంశిరశ్చహూం
శిఖాయైహైంవర్మహశ్చాస్త్రంపరివారయుతాయచ ॥ ౭౪ ॥ శివాయదద్యాత్పా
ద్యంచఆచామంచార్ఘ్యమేవచ । గన్ధంపుష్పంధూపదీపంనైవేద్యాచమనీయకమ్ ॥ ౭౫ ॥
కరోద్వర్తనతామ్బూలంముఖవాసంచదర్పణమ్ । శిరస్యారోప్యదేవస్యదూర్వాక్ష
తపవిత్రకమ్ ॥ ౭౬ ॥ మూలమష్టశతంజప్త్వాహృదయేనాభిమన్త్రితమ్ । చర్మణా
వేష్టితంఖడ్గంరక్షితంకుశపుష్పకైః ॥ ౭౭ ॥ అక్షతైర్ముద్రయాయుక్తంశివముద్భవసం
జ్ఞయా । గుహ్యాతిగుహ్యగుప్త్యర్థంగృహాణాస్మత్కృతంజపమ్ ॥ ౭౮ ॥ సిద్ధిర్భవ

తుమేయేనత్వత్ప్రసాదాత్త్వయిస్థితే । భోగీశ్లోకంపఠిత్వాద్యందక్షహస్తేనశమ్భ
వే॥ ౨౯ ॥ మూలాణునార్ఘ్యతోయేనవరహస్తేనివేదయేత్ । యత్కించిత్కుర్మహే
దేవసదాసుకృతదుష్కృతమ్ ॥ ౩౦ ॥ తన్మేశివపదస్థస్యహూంక్షఃక్షేపయశఙ్క
ర। శివోదాతాశివోభోక్తాశివస్సర్వమిదంజగత్ ॥ ౩౧ ॥ శివోజయతిసర్వత్రయశ్శి
వస్సోహమేవచ । శ్లోకద్వయమధీత్యైవంజపన్దేవాయచార్పయేత్ ॥ ౩౨ ॥ శివా
ఙ్గానాందశాంశఞ్చదత్వార్ఘ్యంస్తుతిమాచరేత్ । ప్రదక్షిణీకృత్యనమేచ్చాష్టాఙ్గంచా
ష్టమూర్తయే ॥ ౩౩ ॥ నత్వాధ్యానాదిభిశ్చైవయజేచ్చిత్రేఽనలాదిషు॥ ౩౪॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే శివ
పూజాకథనంనామ చతుస్సప్తతితమోఽధ్యాయః.

అగ్నిస్థాపనాదివిధిః.

ఈశ్వరః ॥ అర్ఘ్యపాత్రకరోయాయాదగ్న్యగారంసుసంవృతః । యాగో
పకరణంసర్వందివ్యదృష్ట్యాచకల్పయేత్ ॥ ౧ ॥ ఉదఙ్ముఖఃకుణ్డమీక్షేత్ప్రోక్షణంతా
డనంకుశైః । విదధ్యాదస్త్రమన్త్రేణవర్మణాభ్యుక్షణంమతమ్ ॥ ౨ ॥ ఖడ్గేనఖాత
ముద్ధారంపూరణంసమతామపి । కుర్వీతవర్మణాసేకంకుట్టనంతుశరాత్మనా ॥ ౩ ॥
సమ్మార్జనంసమాలేపంకలారూపప్రకల్పనమ్ । త్రిసూత్రీపరిధానంచవర్మణాభ్యర్చనం
సదా॥ ౪ ॥ రేఖాత్రయముదక్కుర్యాదేకాంపూర్వాననామతః। కుశేనచశివాస్త్రే
ణయద్వాతాసాంవిపర్యయః ॥ ౫ ॥ వజ్రీకరణమన్త్రేణహృదాదర్భైశ్చతుష్పథ
మ్ । అక్షపాత్రంతనుత్రేణవిన్యసేద్విష్టరంహృదా ॥ ౬ ॥ హృదావాగీశ్వరీంతత్ర
ఈశమావాహ్యపూజయేత్ । వహ్నింసద్యాశ్రయానీతంశుద్ధపాత్రోపరిస్థితమ్॥ ౭॥
క్రవ్యాదాంశంపరిత్యజ్యవీక్షణాదివిశోధితమ్ । ఔదర్యంచైన్దవంభౌతమేకీకృత్వాన
లత్రయమ్॥ ౮॥ ఓంహూంవహ్నిచైతన్యాయవహ్నిబీజేనవిన్యసేత్ ।సంహితామ
న్త్రితంవహ్నింధేనుముద్రామృతీకృతమ్॥౯॥రక్షితంహేతిమన్త్రేణకవచేనావగుణ్ఠిత
మ్।పూజితంత్రిఃపరిభ్రామ్యకుణ్డస్యోర్ధ్వంప్రదక్షిణమ్॥౧౦॥శివబీజమితిధ్యాత్వావాగీ
శాగర్భగోచరే।వాగీశ్వరేణదేవేనక్షిప్యమాణంవిభావయేత్॥౧౧॥ భూమిష్ఠజానుకో
మన్త్రీహృదాత్మసమ్ముఖంక్షిపేత్।తతోఽస్త్రస్థితబీజస్యనాభిదేశేసమూహనమ్॥౧౨॥
సమ్భృతింపరిధానస్యశౌచమాచమనంహృదా । గర్భాగ్నేఃపూజనంకృత్వాతద్ర
క్షార్థంశరాణునా॥ ౧౩ ॥ బధ్నీయాద్గర్భజందేవ్యాఃకఙ్కణంపాణిపల్లవే । గర్భా
ధానాయసమ్పూజ్యసద్యోజాతేనపావకమ్॥ ౧౪ ॥ తతోహృదయమన్త్రేణజుహు
యాదాహుతిత్రయమ్ । పుంసవనాయవామేనతృతీయేమాసిపూజయేత్ ॥ ౧౫ ॥
ఆహుతిత్రితయందద్యాచ్ఛిరసామ్బుకణాన్వితమ్ । సీమన్తోన్నయనంషష్ఠేమాసిస

మ్వాజ్యరూపిణా ॥ ౧౬ ॥ జుహుయాదాహుతీస్తిస్రశ్శిఖాయాశ్శిఖయైవ తు । వక్త్రా
ఙ్గకల్పనాం కుర్యాద్వక్త్రోద్ఘాటననిష్కృతీ ॥ ౧౭ ॥ జాతకర్మనృకర్మభ్యాం దశమేమా
సి పూర్వవత్ । వహ్నిం సన్ధుక్ష్య దర్భాద్యైస్స్నానం గర్భమలాపహమ్ ॥ ౧౮ ॥ సు
వర్ణబన్ధనం దేవ్యాః కృతం ధ్యాత్వా హృదార్చయేత్ । సద్యస్సూతకనాశాయ ప్రోక్షయే
దస్త్రవారిణా ॥ ౧౯ ॥ కుమ్భం తు బహిరస్త్రేణ తాడయేద్వర్మణోక్షయేత్ । అస్త్రే
ణోత్తరపూర్వాగ్రాన్మేఖలాసు బహిః కుశాన్ ॥ ౨౦ ॥ ఆస్థాప్య స్థాపయేత్తేషు హృదా
పరిధివిష్టరమ్ । వక్త్రాణాం సూత్రమన్త్రేణ తతో నాళాపసూత్రయే ॥ ౨౧ ॥ సమిధః ప
ఞ్చ హోతవ్యాః ప్రాన్తే మూలే ఘృతప్లుతాః । బ్రహ్మాణం శఙ్కరం విష్ణుమనన్తం చ
హృదార్చయేత్ ॥ ౨౨ ॥ దూర్వాక్షతైశ్చ పర్యన్తం పరిధిస్థానుక్రమాత్ । ఇన్ద్రా
దీశానపర్యన్తాన్విష్టరస్థాననుక్రమాత్ ॥ ౨౩ ॥ అగ్నేరభిముఖీభూతాన్నిజదిక్షు హృ
దార్చయేత్ । నివార్య విఘ్నసఙ్ఘాతం బాలకం పాలయిష్యథ ॥ ౨౪ ॥ శైవీమాజ్ఞామి
మాం తేషాం శ్రావయేత్తదనన్తరమ్ । గృహీత్వా స్రుక్స్రువావూర్ధ్వవదనాధోముఖౌ
క్రమాత్ ॥ ౨౫ ॥ ప్రతాప్యాగ్నౌ త్రిధా దర్భమూలమధ్యాగ్రకైస్స్పృశేత్ । కుశ
స్పృష్టప్రదేశే తు ఆత్మవిద్యాశివాత్మకమ్ ॥ ౨౬ ॥ క్రమాత్తత్త్వత్రయం న్యస్య హాం హీం
హూం సంజ్ఞకైః క్రమాత్ । స్రుచి శక్తిం స్రువే శమ్భుం విన్యస్య హృదయాణునా ॥ ౨౭ ॥
త్రిసూత్రీవేష్టితగ్రీవౌ పూజితౌ కుసుమాదిభిః । కుశానాముపరిష్టాత్తౌ స్థాపయిత్వా స్వ
దక్షిణే ॥ ౨౮ ॥ గవ్యమాజ్యం సమాదాయ పీఠకాదివిశోధితమ్ । స్వకాం బ్రహ్మమ
యీం మూర్తిం సఞ్చిన్త్యాదాయ తద్ఘృతమ్ ॥ ౨౯ ॥ కుణ్డస్యోర్ధ్వం హృదావర్త్య భ్రా
మయిత్వాగ్నిగోచరే । పునర్విష్ణుమయీం ధ్యాత్వా ఘృతమీశానగోచరే ॥ ౩౦ ॥
ధృత్వాదాయ కుశాగ్రేణ స్వాహాన్తం శిరసాణునా । జుహుయాద్విష్ణవే బిన్దుం రుద్ర
రూపమనన్తరమ్ ॥ ౩౧ ॥ భావయన్నిజమాత్మానం నాభౌ ధృత్వా ప్లవేత్తతః । ప్రా
దేశమాత్రదర్భాభ్యామఙ్గుష్ఠానామికాగ్రకైః ॥ ౩౨ ॥ ఘృతాభ్యాం సమ్ముఖం వహ్నే
రస్త్రేణాప్లవమాచరేత్ । హృదాత్మసమ్ముఖం తద్వత్కుర్యాత్సమ్ప్లావనం తతః ॥ ౩౩ ॥
హృదాలబ్ధదగ్ధదర్భం శస్త్రజే పాఙ్బలిత్రయేత్ । దీప్తేనాపరదర్భేణ నివాహ్యేనేన దీప
యేత్ ॥ ౩౪ ॥ అస్త్రమన్త్రేణ నిర్దగ్ధం వహ్నౌ దర్భం పునః క్షిపేత్ । క్షిప్త్వా ఘృతే కృతగ్రన్థి
కుశం ప్రాదేశసమ్మితమ్ ॥ ౩౫ ॥ పక్షద్వయమిళాదీనాం త్రయం చాజ్యే విభావయేత్ ।
క్రమాద్భాగత్రయాదాజ్యం స్రువేణాదాయ హోమయేత్ ॥ ౩౬ ॥ స్వేత్యగ్నౌ
హాఘృతే భాగం శేషమాజ్యం క్షిపేత్క్రమాత్ ॥ ౩౭ ॥ * *

ఓం హాం అగ్నయే స్వాహా । ఓం హాం సోమాయ
స్వాహా । ఓం హాం అగ్నీషోమాభ్యాం స్వాహా ॥

ఉద్ఘాటనాయ నేత్రాణామగ్నేర్నేత్రత్రయే ముఖే ॥ ౩౮ ॥ స్రువేణ ఘృతపూర్ణేన చ
తుర్థీమాహుతిం యజేత్ ॥ ౩౯ ॥

ఓం హాం అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా।

అభిమన్త్ర్య షడఙ్గేన బోధయేద్ధేనుముద్రయా॥ ౩౭ ॥ అవగుణ్ఠ్య తనుత్రేణ రక్షేదాజ్యం శరాణునా । హృదాజ్యబిన్దువిక్షేపాత్కుర్యాదభ్యుక్ష్యశోధనమ్ ॥ ౩౮ ॥ వక్త్రాభిఘారసన్ధానం వక్త్రైకీకరణం తథా॥౩౯॥ * * * *

ఓం హాం సద్యోజాతాయ స్వాహా । ఓం హాం వామదేవాయ స్వాహా।ఓం హాం అఘోరాయ స్వాహా।ఓం హాం తత్పురుషాయ స్వాహా । ఓం హాం ఈశానాయ స్వాహా।

ఇత్యేకైకఘృతాహుత్యా కుర్యాద్వక్త్రాభిఘారకమ్ ॥ ౪౦ ॥ *

ఓం హాం సద్యోజాతవామదేవాభ్యాం స్వాహా । ఓం హాం వామదేవాఘోరాభ్యాం స్వాహా । ఓం హాం అఘోరతత్పురుషాభ్యాం స్వాహా । ఓం హాం తత్పురుషేశాభ్యాం స్వాహా॥

ఇతి వక్త్రానుసన్ధానం మన్త్రైరేభిః క్రమాచ్చరేత్ । అగ్నితో గతయా వాయుం నిరృతాదిశివాన్తయా ॥ ౪౧ ॥ వక్త్రాణామేకతాం కుర్యాత్సర్వేణ ఘృతధారయా ।

ఓం హాం సద్యోజాతవామదేవాఘోరతత్పురుషేశానేభ్యః స్వాహా॥

ఇతీష్టవక్త్రే వక్త్రాణామన్తర్భావస్తదాకృతిః ॥ ౪౨ ॥ ఈశేన వహ్నేర్భ్యర్చ్య దత్వాస్త్రేణాహుతిత్రయమ్ । కుర్యాత్సర్వాత్మనా నామ శివాగ్నిస్త్వం హుతాశన ॥ ౪౩ ॥ హృదార్చితౌ విసృష్టాగ్నీ పితరౌ విధిపూరణీమ్ । మూలేన వౌషడన్తేన దద్యాత్పూర్ణాం యథావిధి ॥ ౪౪ ॥ తతో హృదమ్బుజే సాఙ్గం ససేనం భాసురం పరమ్ । యజేత్పూర్వవదావాహ్య ప్రార్థ్యాజ్ఞాం తర్పయేచ్ఛివమ్ ॥ ౪౫ ॥ యాగాగ్నిశివయోః కృత్వా నాడీసన్ధానమాత్మనా। శక్త్యా మూలాణునా హోమం కుర్యాదఙ్గైర్దశాంశతః ॥ ౪౬ ॥ ఘృతస్య కార్షికో హోమః క్షీరస్య మధునస్తథా। శుక్తిమాత్రాహుతిర్దధ్నః ప్రసృతిః పాయసస్య తు ॥ ౪౭ ॥ యథావత్సర్వభక్ష్యాణాం లాజానాం ముష్టిసమ్మితమ్। ఖణ్డత్రయం తు మూలానాం ఫలానాం స్వప్రమాణతః॥౪౮॥ గ్రాసార్ధమాత్రమన్నానాం సూక్ష్మాణి పఞ్చ హోమయేత్ । ఇక్షోరాపర్వికం మానం లతానామఙ్గుళద్వయమ్ ॥ ౪౯॥ పుష్పం పత్రం స్వమానేన సమిధాం తు దశాఙ్గుళమ్ । చన్ద్రచన్దనకాశ్మీరకస్తూరీయక్షకర్దమాః ॥ ౫౦ ॥ కలాయసమ్మితా నేత్రాస్గుగ్గులుం బదరాస్థివత్ । కన్దానామష్టమం భాగం జుహుయాద్విధివత్పరమ్॥ ౫౧॥ హోమం నిర్వర్తయేదేవం బ్రహ్మబీజపదైస్తతః । ఘృతేన స్రుచి పూర్ణాయాం నిధాయాధోముఖం స్రువమ్ ॥ ౫౨ ॥ స్రుగగ్రే పుష్పమారోప్య పశ్చాద్వామేన పాణినా। పునస్సవ్యేన తౌ ధృత్వా శఙ్ఖసన్నిభముద్రయా ॥ ౫౩ ॥ సముద్గతో ఽర్ధకాయం చ సమపాదస్సముత్థితః । నాభౌ తన్మూలమాధాయ స్రుగగ్రవ్యగ్రలోచనః ॥ ౫౪ ॥

బ్రహ్మాదికారణాత్యాగాద్వినిస్సృత్యసుషుమ్నయా । వామస్తనాన్తమానీయతయో
ర్మ్యాలమతన్ద్రితః ॥ ౫౫ ॥ మూలమన్త్రేణసుస్పష్టంనౌషడన్తంసముచ్చరేత్ ।
తదగ్నౌజుహుయాదాజ్యంయవసమ్మితధారయా ॥ ౫౬ ॥ ఆచామంచన్దనందత్వా
తామ్బూలప్రభృతీనపి । భక్త్యాతద్భూతిమానన్ద్యవిదధ్యాత్ప్రణతింపరామ్ ॥ ౫౭ ॥
తతోవహ్నింసమభ్యర్చ్యఫడన్తాస్త్రేణసంవరాన్ । సంహారముద్రయాహృత్వా
క్షమస్వేత్యభిధాయచ ॥ ౫౮ ॥ భాసురాన్పరిధీంస్తాంశ్చపూరకేణహృదాణునా ।
శ్రద్ధయాపరయాత్మీయేస్థాపయేత్హృదమ్బుజే ॥ ౫౯ ॥ సర్వపాకాగ్రమాదాయ
కృత్వామణ్డలకద్వయమ్ । అన్తర్బహిర్బలిందద్యాదాగ్నేయ్యాంకుణ్డసన్నిధౌ ॥ ౬౦ ॥
ఓంహాంరుద్రేభ్యస్స్వాహాపూర్వేమాతృభ్యోదక్షిణేతథా । వారుణేహాంగణేభ్యశ్చ
స్వాహాన్తేభ్యస్త్వయంబలిః ॥ ౬౧ ॥ ఉత్తరేహాంచయక్షేభ్యఈశానేహాంగ్రహే
భ్యఉ । అగ్నౌహావసురేభ్యశ్చరక్షోభ్యోనైరృతేబలిః ॥ ౬౨ ॥ వాయవ్యే
హాంచనాగేభ్యోనక్షత్రేభ్యశ్చమధ్యతః । హాంరాశిభ్యస్స్వాహావహ్నౌవిశ్వేభ్యో
నైరృతేతథా ॥ ౬౩ ॥ వారుణ్యాంక్షేత్రపాలాయఅన్తర్బలిరుదాహృతః । ద్వి
తీయేమణ్డలేబాహ్యేఇన్ద్రాయాగ్నియమాయచ ॥ ౬౪ ॥ నైరృతాయజలేశాయవా
యవేధనరక్షిణే । ఈశానాయచపూర్వాహౌహీశానేబ్రహ్మణేనమః ॥ ౬౫ ॥ నై
ర్ఋతేవిష్ణవేస్వాహావాయసాదేర్బహిర్బలిః । బలిద్వయగతాన్మన్త్రాన్సంహారము
ద్రయాత్మని ॥ ౬౬ ॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే అగ్ని
కార్యంనామ పఞ్చసప్తతితమోధ్యాయః.

శ్రీచణ్డపూజావిధిః

ఈశ్వరః ॥ తతశ్శివాన్తికంగత్వాపూజాహోమాదికంమమ । గృహాణభ
గవన్పుణ్యఫలమిత్యభిధాయచ ॥ ౧ ॥ అర్ఘ్యోదకేనదేవాయముద్రయోద్భవసంజ్ఞయా ।
హృద్బీజపూర్వమూలేనస్థిరచిత్తోనివేదయేత్ ॥ ౨ ॥ తతఃపూర్వవదభ్యర్చ్యస్తుత్వా
స్తోత్రైఃప్రణమ్యచ । అర్ఘ్యంపరాఙ్ముఖందత్వాక్షమస్వేత్యభిధాయచ ॥ ౩ ॥ నా
రాచముద్రయాఽస్త్రేణఫడన్తేనాత్మసఞ్చయమ్ । సంహృత్యదివ్యయాలిఙ్గంమూ
ర్తిమన్త్రేణయోజయేత్ ॥ ౪ ॥ స్థణ్డిలేత్వర్చితేదేవేమన్త్రసఙ్ఘాతమాత్మని । నియోజ్య
విధినోక్తేనవిదధ్యాచ్చణ్డపూజనమ్ ॥ ౫ ॥ ఓంచణ్డేశానాయనమోమధ్యతశ్చణ్డమూ
ర్తయే । ఓంధూళిచణ్డేశ్వరాయహూంఫట్స్వాహాతమాహ్వయేత్ ॥ ౬ ॥ చణ్డ
హృదయాయహూంఫట్ఓంచణ్డశిరసేతథా । ఓంచణ్డశిఖాయైహూంఫట్చణ్డా
యుఃకవచాయచ ॥ ౭ ॥ చణ్డాస్త్రాయతథాహూంఫట్చణ్డంరుద్రాగ్నిజంస్మరేత్ ।

శూలటఙ్కధరంకృష్ణంసాక్షసూత్రకమణ్డలుమ్ ॥ ౮ ॥ టఙ్కాకారేఽర్ధచన్ద్రేవాచతుర్వక్త్రంప్రపూజయేత్ । యథాశక్తిజపంకుర్యాదఙ్గానాంతుదశాంశతః ॥ ౯ ॥ గోభూహిరణ్యవస్త్రాదిమణిహేమాదిభూషణమ్ । విహాయశేషనిర్మాల్యంచణ్డేశాయనివేదయేత్ ॥ ౧౦ ॥ లేహ్యచోష్యాద్యన్నపానంతామ్బూలంస్రగ్విలేపనమ్ । నిర్మాల్యంభోజనంతుభ్యంప్రదత్తంతుశివాజ్ఞయా ॥ ౧౧ ॥ సర్వమేతత్క్రియాకాణ్డంమయాచణ్డతవాజ్ఞయా । న్యూనాధికంకృతంమోహాత్పరిపూర్ణంసదాస్తుమే ॥ ౧౨ ॥ ఇతివిజ్ఞాప్యదేవేశందత్వార్ఘ్యంతస్యసంస్మరేత్ । సంహారమూర్తిమన్త్రేణశనైస్సంహారముద్రయా ॥ ౧౩ ॥ పూరకాన్వితమూలేనమన్త్రానాత్మనియోజయేత్ । నిర్మాల్యాపనయస్థానంలిప్త్వాగోమయవారిణా ॥ ౧౪ ॥ ప్రోక్ష్యార్ఘ్యాదివిసృజ్యాథఆచాన్తోన్యత్సమాచరేత్ ॥ ౧౫ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే చణ్డపూజాకథనంనామ షట్సప్తతితమోధ్యాయః.

కపిలాదిపూజాభిధానమ్.

ఈశ్వరః ॥ కపిలాపూజనంవక్ష్యేఏభిర్మన్త్రైర్యజేచ్చగామ్ । ఓంకపిలేనన్దేనమః ఓంకపిలేభద్రికేనమః ॥ ౧ ॥ ఓంకపిలేసుశీలేనమః కపిలేసురభిప్రభే । ఓంకపిలేసుమనసేనమః ఓంభుక్తిముక్తిప్రదేనమః ॥ ౨ ॥ సౌరభేయిజగన్మాతర్దేవానామమృతప్రదే । గృహాణవరదేగ్రాసమీప్సితార్థంచదేహిమే ॥ ౩ ॥ వన్దితాసివసిష్ఠేనవిశ్వామిత్రేణధీమతా । కపిలేహరమేపాపంయన్మయాదుష్కృతంకృతమ్ ॥ ౪ ॥ గావోమమాగ్రతోనిత్యంగావఃపృష్ఠతఏవచ । గావోమేహృదయేచాపిగవాంమధ్యేవసామ్యహమ్ ॥ ౫ ॥ దత్తంగృహ్ణన్తుమేగ్రాసంజప్త్వాస్యాంనిర్మలశ్శివః । ప్రార్చ్యవిద్యాపుస్తకానిగురుపాదౌనమేన్నరః ॥ ౬ ॥ యజేత్స్నాత్వాతుమధ్యాహ్నేఅష్టపుష్పికయాశివమ్ । పీఠమూర్తింశివాఙ్గానాంపూజాస్యాదష్టపుష్పికా ॥ ౭ ॥ మధ్యాహ్నేభోజనాగారేసులిప్తేపాకమానయేత్ । తతోమృత్యుఞ్జయేనైవవౌషడన్తేనసప్తధా ॥ ౮ ॥ జప్తైస్సుపర్ణశఙ్ఖైస్సిఞ్చేత్తంవారిబిన్దుభిః । సర్వపాకాగ్రముద్ధృత్యశివాయవినివేదయేత్ ॥ ౯ ॥ అథార్ధంచుల్లికాహోమేవిధానాయోపకల్పయేత్ । విశోధ్యవిధినాచుల్లీంతద్వహ్నింపూరకాహుతిమ్ ॥ ౧౦ ॥ హుత్వానాభ్యగ్నినాచైకంతతోరేచకవాయునా । వహ్నిబీజంసమాదాయకాదిస్థానగతిక్రమాత్ ॥ ౧౧ ॥ శివాగ్నిస్త్వమితిధ్యాత్వాచుల్లికాగ్నౌనివేశయేత్ । ఓంహాంఅగ్నయేనమోవైహాంసోమాయవైనమః ॥ ౧౨ ॥ సూర్యాయబృహస్పతయేప్రజానాంపతయేనమః । సర్వేభ్యశ్చైవదేవేభ్యస్సర్వవిశ్వేభ్యఏవచ ॥ ౧౩ ॥ హోమగ్నయేస్విష్టకృతేపూర్వా

దావర్ధయేదిమాన్ । స్వాహాన్తామాహుతిందత్వాతుసమయిత్వావిసర్జయేత్ ॥ ౧౪॥ చుల్ల్యాందక్షిణబాహౌచయజేద్ధర్మాయవైనమః । వామబాహావధర్మాయకాఞ్జికాదికభాణ్డకే ॥ ౧౫ ॥ రసపరివర్తమానాయవరుణాయజలాగ్నయే । విఘ్నరాజోగృహద్వారే పాంసుభ్యాంసుభగేనమః ॥ ౧౬ ॥ ఓంరౌద్రికేనమోగిరికేనమశ్చోలూఖలేయజేత్ । బలిప్రియాయాయుధాయనమస్తేముసలేయజేత్ ॥ ౧౭ ॥ సమ్మార్జన్యాందేవతోక్తేకామాయశయనీయకే । మధ్యస్తమ్భేచస్కన్దాయదత్వావాస్తుబలింతతః ॥ ౧౮ ॥ భుఞ్జీతపాత్రేసౌవర్ణేపద్మిన్యాదిదళాదికే । ఆచార్యస్సాధకఃపుత్రసమయీమానవస్థితః॥ ౧౯ ॥ వటాశ్వత్థార్కవాతారిసర్జభల్లాతకాంస్త్యజేత్ । అపోశానంపురాదాయప్రాణాద్యైఃప్రణవాన్వితైః ॥ ౨౦ ॥ స్వాహాన్తేనాహుతీఃపఞ్చదత్వాదీప్యోదరానలమ్ । నాగఃకూర్మోథకృకరోదేవదత్తోధనఞ్జయః ॥ ౨౧ ॥ ఏతేభ్యఉపవాయుభ్యస్స్వాహాపోశానవారిణా । భక్తాదికంనివేద్యాథపిబేచ్ఛేషోదకంనరః॥ ౨౨ ॥ అమృతోపస్తరణమసిప్రాణాహుతీస్తతోదదేత్ । ప్రాణాయస్వాహాఽపానాయసమానాయతతస్తథా ॥ ౨౩ ॥ ఉదానాయచవ్యానాయభుక్త్వాచుల్లకమాచరేత్ । అమృతాపిధానమసీతిశరీరేన్ద్రాదివాయవః ॥ ౨౪ ॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే కపిలా
పూజాదికథనంనామ సప్తసప్తతితమోధ్యాయః.

పవిత్రారోహణవిధానమ్

ఈశ్వరః ॥ పవిత్రారోహణంవక్ష్యేక్రియార్చాదిషుపూరణమ్ । నిత్యంతన్నిత్యముద్దిష్టంనైమిత్తికమథాపరమ్ ॥ ౧ ॥ ఆషాఢాదిచతుర్దశ్యామథశ్రావణభాద్రయోః । సితాసితాసుకర్తవ్యంచతుర్దశ్యష్టమీషుతత్ ॥ ౨ ॥ కుర్యాద్వాకార్త్తికీంయావత్తిథౌప్రతిపదాదికే । వహ్నిబ్రహ్మామ్బికేభాస్యనాగస్కన్దార్కశూలినామ్॥ ౩ ॥ దుర్గాయమేన్ద్రగోవిష్ణోరశమ్భుసుధాభుజామ్ । సౌవర్ణంరాజతంతామ్రంకృతాదిషుయథాక్రమమ్॥ ౪ ॥ కలౌకార్పాసజంవాపిపట్టపద్మాదిసూత్రకమ్ । ప్రణవశ్చన్ద్రమావహ్నిర్బ్రహ్మానాగోగుహోహరిః॥ ౫॥ సర్వేశస్సర్వదేవాస్స్యుఃక్రమేణనవతన్తుషు । అష్టోత్తరశతాన్యర్ధంతదర్ధంచోత్తమాదికమ్ ॥ ౬ ॥ ఏకాశీత్యాథవాసూత్రైస్త్రింశతాప్యష్టయుక్తయా । పఞ్చాశతావాకర్తవ్యంతుల్యగ్రన్థ్యన్తరాళకమ్ ॥ ౭ ॥ ద్వాదశాంగుళమానానివ్యాసాదష్టాంగుళానిచ । లిఙ్గవిస్తారమానానిచతురఙ్గుళకానివా ॥ ౮ ॥ తథైవపిణ్డికాస్పర్శంచతుర్థంసర్వదైవతమ్ । Xఙ్గావతారకంకార్యంసుజాతేనసుధౌతకమ్ ॥ ౯ ॥ గ్రన్థింకుర్యాచ్చవామేనఅఘోరేణాథశోధయేత్ । రఞ్జయేత్పురుషేణైవరక్తచన్దనకుఙ్కుమైః ॥ ౧౦ ॥ కస్తూరీరో

చనాచన్ద్రైర్హరిద్రాగైరికాదిభిః।గ్రన్థయోదశకర్తవ్యాఅథవాతన్తుసఙ్ఖ్యయా॥౧౧॥
అన్తరంవాయథాశోభమేకద్విచతురఙ్గులమ్। ప్రకృతిఃపౌరుషీవీరాచతుర్థీత్వపరా
జితా ॥ ౧౨ ॥ జయాన్యావిజయాషష్ఠీఅజితాచసదాశివా। మనోన్మనీసర్వముఖీ
గ్రన్థయోఽభ్యధికాశ్శుభాః ॥ ౧౩ ॥ కార్యావాచన్ద్రవహ్న్యర్కైః పవిత్రంశివవద్ధృది।
పవిత్రకంనిజమూర్త్యావాపుస్తకేగురుకేగణే ॥ ౧౪ ॥ స్యాదేకైకంతథాద్వారదిక్పాల
కలశాదిషు। హస్తాదినవహస్తాన్తంలిఙ్గానాంస్యాత్పవిత్రకమ్ ॥ ౧౫ ॥ అష్టావిం
శతితోవృద్ధందశభిర్దశభిఃక్రమాత్। ద్వ్యఙ్గులాభ్యన్తరాస్తత్రక్రమాదేకాఙ్గులా
న్తరాః ॥ ౧౬ ॥ గ్రన్థయోమానమప్యేషాంలిఙ్గవిస్తారసమ్మితమ్। సప్తమ్యాం
వాత్రయోదశ్యాంకృతనిత్యక్రియశ్శుచిః ॥ ౧౭ ॥ భూషయేత్పుష్పవస్త్రైర్దైవ్యస్నా
యాహ్నేయాగమన్దిరమ్। కృత్వానైమిత్తికీంసన్ధ్యాంవిశేషేణచతర్పణమ్॥ ౧౮॥
పరిగృహీతేభూభాగేపవిత్రేసూర్యమర్చయేత్। ఆచమ్యసకలీకృత్యప్రణవార్ఘ్యభృ
కరోగురుః ॥ ౧౯ ॥ ద్వారాణ్యస్త్రేణసమ్ప్రోక్ష్యపూర్వాదిక్రమతోఽర్చయేత్।
హాంశాన్తికలాద్వారాయతథావిద్యాకలాత్మనే ॥ ౨౦ ॥ నివృత్తికలాద్వారా
యప్రతిష్ఠాఖ్యకలాత్మనే। తచ్ఛాఖయోఃప్రతిద్వారంద్వౌద్వౌద్వారాధిపౌయజే
త్ ॥ ౨౧ ॥ నన్దినేమహాకాలాయభృఙ్గిణేఽథగణాయచ। వృషభాయచస్కన్దా
యదేవ్యైచణ్డాయచక్రమాత్ ॥ ౨౨ ॥ నిత్యంచద్వారపాలాన్ప్రవిశ్యద్వారప
శ్చిమే। ఇష్ట్వావాస్తుంభూతశుద్ధింవిశేషార్ఘ్యకరోనరః ॥ ౨౩ ॥ ప్రోక్షణాద్యంవి
ధాయాథయజ్ఞసమ్భారకృన్నరః। మన్త్రయేద్దిఙ్ముఖాన్వైఫట్పాన్తైశ్చహృ
దాదిభిః ॥ ౨౪ ॥ శివహస్తంవిధాయేత్థంస్వశిరస్యధిరోపయేత్। శివోఽహమా
దిస్సర్వజ్ఞోమమయజ్ఞప్రధానతా॥ ౨౫ ॥ అత్యర్థంభావయేద్దేవంజ్ఞానఖడ్గకరోగురుః।
నైరృతీందిశమాసాద్యప్రక్షిపేదుదగాననః ॥ ౨౬ ॥ అర్ఘ్యామ్బుపఞ్చగవ్యంచసమ
స్తాన్మఖమణ్డపే। చతుష్పథాన్తసంస్కారైర్వీక్షణాద్యైస్సుసంస్కృతైః ॥ ౨౭ ॥
విక్షిప్యవికిరాంస్తత్రకుశకూర్చోపసంహరేత్। తానీశదిశివర్ధన్యామాసనాయోప
కల్పయేత్ ॥ ౨౮ ॥ నైరృతేవాస్తుగీర్వాణాద్వారేలక్ష్మీంప్రపూజయేత్। పశ్చి
మాభిముఖంకుమ్భంసర్వధాన్యోపరిస్థితమ్॥ ౨౯ ॥ ప్రణవేనవృషారూఢంసింహస్థాం
వర్ధనీంతతః। కుమ్భేసాఙ్గంశివందేవంవర్ధన్యామస్త్రమర్చయేత్ ॥ ౩౦ ॥ దిక్షుశ
క్రాదిదిక్పాలాన్విష్ణుబ్రహ్మశివాదికాన్। వర్ధనీంసమ్యగాదాయ ఘటపృష్ఠానుగామి
నీమ్ ॥ ౩౧ ॥ శివాజ్ఞాంశ్రావయేన్మన్త్రీపూర్వాదీశానగోచరమ్। అవిచ్ఛిన్నప
యోధారాంమూలమన్త్రముదీరయేత్॥ ౩౨॥ సమన్తాద్భ్రామయేదేనాంరక్షార్థం
శస్త్రరూపిణీమ్। పూర్వంకలశమారోప్యశస్త్రార్థంతస్యవామతః ॥ ౩౩ ॥ సమ
గ్రాసనకేకుమ్భేయజేద్దేవంస్థిరాసనే। వర్ధన్యాంప్రణవస్థాయామాయుధంతదనుద్వ

యోః ॥ ౩౪ ॥ భగలిఙ్గసమాయోగంవిదధ్యాల్లిఙ్గముద్రయా । కుర్యాన్నివేద్యబో
ధాసింమూలమన్త్రజపంతథా ॥ ౩౫ ॥ తద్దశాంశేనవర్ధన్యాంరక్షాంవిజ్ఞాపయేదపి ।
గణేశంవాయవేభ్యర్చ్యహుంగంపఞ్చామృతాదిభిః ॥ ౩౬ ॥ స్నాపయేత్పూర్వవత్పూ
ర్చ్యకుణ్డేచశివపావకమ్ । విధివచ్చచరుంకృత్వాసమ్పాతాహుతిశోధితమ్ ॥ ౩౭ ॥
దేవాగ్న్యాత్మవిభేదేనదర్వ్యాతంవిభజేత్త్రిధా । దత్త్వాభాగౌశివాగ్నిభ్యాంసంర
క్షేద్భాగమాత్మని ॥ ౩౮ ॥ శరేణవర్మణాసేయంపూర్వతోదన్తధావనమ్ । తస్మా
ద్ఘోరశిఖాభ్యాంవాదక్షిణేపశ్చిమేమృదమ్ ॥ ౩౯ ॥ సద్యోజాతేనచహృదాచోత్తరే
వామసీకృతమ్ । జలంవామేనశిరసాఈశేగన్ధాన్వితంజలమ్ ॥ ౪౦ ॥ పఞ్చగవ్యంప
లాశాదిపుటకంవైసమన్తతః । ఐశాన్యాంకుసుమందద్యాదాగ్నేయ్యాందిశిరోచనా
మ్ ॥ ౪౧ ॥ అగరుంనిరృతౌశౌయాంవాయవ్యాంచచతుస్సమమ్ । హోమద్ర
వ్యాణిసర్వాణిసద్యోజాతైఃపుటైస్సహ ॥ ౪౨ ॥ దణ్డాక్షసూత్రకౌపీనభిక్షాపాత్రా
ణిరూపిణే । కజ్జలంకుఙ్కుమంతైలంశలాకాంకేశశోధనమ్ ॥ ౪౩ ॥ తామ్బూ
లందర్పణందద్యాదుత్తరేరోచనామపి । ఆసనంపాదుకేపాత్రంయోగపట్టాతపత్రక
మ్ ॥ ౪౪ ॥ ఐశాన్యామీశమన్త్రేణదద్యాదీశానముక్తయే । పూర్వస్యాంచరుకంసాజ్యం
దద్యాద్గన్ధాదికంనవే ॥ ౪౫ ॥ సమగ్రాణిసమాదాయప్రోక్షితాన్యస్త్రవారిణా । సం
హితామన్త్రపూతానిన్యస్యపావకసన్నిధమ్ ॥ ౪౬ ॥ కృష్ణాజినాదినాచ్ఛాద్యస్మర
న్త్రంసంవత్సరాత్మకమ్ । సాక్షిణంసర్వకృత్యానాంగోప్తారంశివమవ్యయమ్ ॥ ౪౭ ॥
స్వాహాహేతిప్రయోగేణమన్త్రసంహితయానయా । శోధయేచ్చపవిత్రాణివారాణా
మేకవింశతిమ్ ॥ ౪౮ ॥ గృహాదివేష్టయేత్సూత్రైర్గన్ధాద్యంచనివేదయేత్ । పూజితా
యసమాచార్యకృతన్యాసఃకృతార్ఘ్యకః ॥ ౪౯ ॥ సద్యాదిభ్యోర్ఘ్యగన్ధాఢ్యంవాస్తోశ్చా
థప్రవిశ్యచ । శస్త్రేభ్యోలోకపాలేభ్యస్స్వనామ్నాశివకుమ్భకే ॥ ౫౦ ॥ వర్ధన్యై
విఘ్నరాజాయగురవేహ్యాత్మనేయజేత్ । అథసర్వౌషధీలిప్తంధూపితంపుష్పదూర్వ
యా ॥ ౫౧ ॥ ఆమన్త్య్రచపవిత్రంతద్విధాయాఞ్జలిమధ్యగమ్ । ఓంసమస్తవిధిచ్ఛి
ద్రపూరణేచవిధింప్రతి ॥ ౫౨ ॥ ప్రభవామన్త్రయామిత్వాంత్వదిచ్ఛావాప్తికారి
కామ్ । తత్సిద్ధిమనుజానీహియజతశ్చిదచిత్పతే ॥ ౫౩ ॥ సర్వదాసర్వదాశమ్భో
నమస్తేస్తుప్రసీదమే । ఆమన్త్రితోసిదేవేశసహదేవ్యాగణేశ్వరైః ॥ ౫౪ ॥ మన్త్రే
శైర్లోకపాలైశ్చసహితఃపరిచారకైః । నిమన్త్రయామ్యహంతుభ్యంప్రభాతేతుప
విత్రకమ్ ॥ ౫౫ ॥ నియమంచకరిష్యామిపరమేశతవాజ్ఞయా । ఇత్యేవందేవమామ
న్త్ర్యరేచకేనామృతీకృతమ్ ॥ ౫౬ ॥ శివాన్తంమూలముచ్చార్యతచ్ఛివాయనివేద
యేత్ । జపంస్తోత్రంప్రణామంచకృత్వాశమ్భుంక్షమాపయేత్ ॥ ౫౭ ॥ హుత్వా
చరోస్తృతీయాంశంతద్దదీతశివాగ్నయే । దిగ్వాసిభ్యోదిగీశేభ్యోభూతమాతృగణే
భ్యఉ ॥ ౫౮ ॥ రుద్రేభ్యఃక్షేత్రపాదిభ్యోనమస్స్వాహాబలిస్త్వయమ్ । దిఙ్నాగా

దైత్యేభ్యః పూర్వాదౌ క్షేత్రాయ చాగ్నయే బలిః ॥ ౫౯ ॥ సమాచమ్య విధిచ్ఛిద్రపూర
కం హోమమాచరేత్ । పూర్ణాం వ్యాహృతిహోమం చ కృత్వా రున్ధీత పావక
మ్ ॥ ౬౦ ॥ తత ఓమగ్నయే స్వాహా స్వాహా సోమాయ చైవ హి । ఓమగ్నీషోమాభ్యాం
స్వాహాగ్నయే స్విష్టకృతే తథా ॥ ౬౧ ॥ ఇత్యాహుతిచతుష్కం తు దత్వా కుర్యాత్తు
యోజనామ్ । వహ్నికుణ్డార్చితం దేవం మణ్డలాభ్యర్చితే శివే ॥ ౬౨ ॥ నాడీసన్ధానరూ
పేణ విధినా యోజయేత్తతః । వంశాదిపాత్రే విన్యస్య అస్త్రం చ హృదయం తతః ॥ ౬౩ ॥
అధిరోప్య పవిత్రాణి కలాభిర్వాథ మన్త్రయేత్ । షడఙ్గం బ్రహ్మమూర్తైర్వా హృదస్త్రా
స్త్రం చ యోజయేత్ ॥ ౬౪ ॥ పిధాయ సూత్రైస్సంవేష్ట్య పూజయిత్వాఙ్గస
మ్భవైః । రక్షార్థం జగదీశాయ భక్తినమ్రస్సమర్పయేత్ ॥ ౬౫ ॥ పూజితే పుష్ప
ధూపాద్యైర్దత్వా సిద్ధాన్తపుస్తకే । గురోః పాదాన్తికం గత్వా భక్త్యా దద్యాత్పవిత్ర
కమ్ ॥ ౬౬ ॥ నిర్గత్య బహిరాచమ్య గోమయే మణ్డలత్రయే । పఞ్చగవ్యం చరుం దన్త
ధావనం చ క్రమాద్యజేత్ ॥ ౬౭ ॥ ఆచాన్తో మన్త్రసన్నద్ధః కృతసఙ్గీతజాగరః । స్వ
పేదన్తస్స్మరన్నీశం బుభుక్షుర్దర్భసంస్తరే ॥ ౬౮ ॥ అనేనైవ ప్రకారేణ ముముక్షుర
పి సంవిశేత్ । కేవలం భస్మశయ్యాయాం సోపవాసస్సమాహితః ॥ ౬౯ ॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే పవిత్రా
ధివాసన విధిర్నామాష్ట సప్తతితమోఽధ్యాయః

శివపవిత్రారోహణవిధిః

ఈశ్వరః ॥ అథ ప్రాతస్సముత్థాయ కృతస్నానస్సమాహితః । కృతసన్ధ్యార్చ
నో మన్త్రీ ప్రవిశ్య మఖమణ్డపమ్ ॥ ౧ ॥ సమాదాయ పవిత్రాణి అవిసర్జితదైవతః ।
ఐశాన్యాం భాజనే శుద్ధే స్థాపయేత్కృతమణ్డలే ॥ ౨ ॥ తతో విసర్జ్య దేవేశం నిర్మాల్య
మపనీయ చ । పూర్వవద్భూతలే శుద్ధిం కృత్వాహ్నికమథద్వయమ్ ॥ ౩ ॥ ఆదిత్యద్వా
రదిక్పాలకుమ్భేశానౌ శివానలే । నైమిత్తికీం సవిస్తారాం కుర్యాత్పూజాం విశేష
తః ॥ ౪ ॥ మన్త్రాణాం తర్పణం ప్రాయశ్చిత్తం హోమం శరాత్మనా । అష్టోత్తరశతం కృ
త్వా దద్యాత్పూర్ణాహుతిం శనైః ॥ ౫ ॥ పవిత్రం భానవే దత్వా సమాచమ్య దదీత చ ।
ద్వారపాలాదిదిక్పాలకుమ్భవర్ధనికాదిషు ॥ ౬ ॥ సన్నిధానే తతశ్శమ్భోరుపవిశ్య ని
జాసనే । పవిత్రమాత్మనే దద్యాద్గణాయ గురువహ్నయే ॥ ౭ ॥ ఓం కాలాత్మనా త్వ
యా దేవ యద్దిష్టం మామకే విధౌ । కృతం క్లిష్టం సముత్సృష్టం కృతం గుప్తం చ యత్కృ
తమ్ ॥ ౮ ॥ తదస్తు క్లిష్టమక్లిష్టం కృతం క్లిష్టమసంస్కృతమ్ । సర్వాత్మనాత్మనా శ
మ్భో పవిత్రేణ త్వదిచ్ఛయా ॥ ౯ ॥ ఓం పూరయ మఖవ్రతం నియమేశ్వరాయ స్వా
హా । ఆత్మతత్త్వే ప్రకృత్యన్తే పాలితే పద్మయోనినా ॥ ౧౦ ॥ మూలం లయాన్తము

చ్చార్యపవిత్రేణార్చయేచ్ఛివమ్ । విద్యాతత్త్వే చ విద్యాన్తే విష్ణుకారణపాలితే ॥ ౧౧ ॥
ఈశ్వరాన్తం సముచ్చార్య పవిత్రమధిరోపయేత్ । శివాన్తే శివతత్త్వే చ రుద్రకారణ
పాలితే ॥ ౧౨ ॥ శివాన్తం మన్త్రముచ్చార్య తస్మై దేయం పవిత్రకమ్ । సర్వకారణపాలే
తు శివముచ్చార్య సువ్రత ॥ ౧౩ ॥ మూలం లయాన్తముచ్చార్య దద్యాద్గఙ్గావతారకమ్ । ఆ
త్మవిద్యాశివైః ప్రోక్తం ముముక్షూణాం పవిత్రకమ్ ॥ ౧౪ ॥ నిర్దిష్టం బుభుక్షూణాం శివత
త్త్వాత్మభిః క్రమాత్ । స్వాహాన్తం వా నమోన్తం వా మన్త్రమేషాముదీరయేత్ ॥ ౧౫ ॥

ఓం హాం ఆత్మతత్త్వాధిపతయే శివాయ స్వాహా । ఓం హాం విద్యాత
త్త్వాధిపతయే శివాయ స్వాహా । ఓం హాం శివతత్త్వాధిపతయే శివా
య స్వాహా । ఓం హాం సర్వతత్త్వాధిపతయే శివాయ స్వాహా ॥

నత్వా గఙ్గావతారం తు ప్రార్థయేత్తం కృతాఞ్జలిః । త్వం గతిస్సర్వభూతానాం సంస్థితి
స్త్వం చరాచరే ॥ ౧౬ ॥ అన్తశ్చారేణ భూతానాం ద్రష్టా త్వం పరమేశ్వర । కర్మ
ణా మనసా వాచా త్వత్తో నాన్యా గతిర్మమ ॥ ౧౭ ॥ మన్త్రహీనం క్రియాహీనం ద్రవ్య
హీనం చ యత్కృతమ్ । జపహోమార్చనైర్హీనం కృతం నిత్యం మయా తవ ॥ ౧౮ ॥
అకృతం వాక్యహీనం చ తత్పూరయ మహేశ్వర । సుపూతస్త్వం పరేశాన పవిత్రం పా
పనాశనమ్ ॥ ౧౯ ॥ త్వయా పవిత్రితం సర్వం జగత్ స్థావరజఙ్గమమ్ । ఖణ్డితం యన్మ
యా దేవ వ్రతం వైకల్యయోగతః ॥ ౨౦ ॥ ఏకీభవతు తత్సర్వం తవాజ్ఞాసూత్రగుమ్ఫి
తమ్ । జపం నివేద్య దేవస్య భక్త్యా స్తోత్రం విధాయ చ ॥ ౨౧ ॥ నత్వా తు గురుణాదిష్టం
గృహ్ణీయాన్నియమం నరః । చతుర్మాసం త్రిమాసం వా త్ర్యహమేకాహమేవ చ ॥ ౨౨ ॥
ప్రణమ్య క్షమయిత్వేశం గత్వా కుణ్డాన్తికం వ్రతీ । పావకస్థే శివే ప్యేవం పవిత్రాణాం చ
తుష్టయమ్ ॥ ౨౩ ॥ సమారోప్య సమభ్యర్చ్య పుష్పధూపాక్షతాదిభిః । అన్తర్బ
లిం పవిత్రం చ రుద్రాదిభ్యో నివేదయేత్ ॥ ౨౪ ॥ ప్రవిశ్యాన్తశ్శివం స్తుత్వా సప్రణామం
క్షమాపయేత్ । ప్రాయశ్చిత్తకృతం హోమం కృత్వా హుత్వా చ పాయసమ్ ॥ ౨౫ ॥
శనైః పూర్ణాహుతిం దత్వా వహ్నిస్థం విసృజేచ్ఛివమ్ । హోమం వ్యాహృతిభిః కృ
త్వా రుద్ధ్వాన్నిష్ఠురయానలమ్ ॥ ౨౬ ॥ అగ్న్యాదిభ్యస్తతో దద్యాదాహుతీనాం చ
తుష్టయమ్ । దిక్పతిభ్యస్తతో దద్యాత్సపవిత్రం బహిర్బలిమ్ ॥ ౨౭ ॥ సిద్ధాన్తపుస్తకే
దద్యాత్స్వప్రమాణం పవిత్రకమ్ ॥ ౨౮ ॥ * * *

ఓం హాం భూస్స్వాహా । ఓం హాం భువస్స్వాహా । ఓం
హాం స్వస్స్వాహా । ఓం హాం భూర్భువః స్వః స్వాహా ॥

హోమం వ్యాహృతిభిః కృత్వా దత్వాహుతిచతుష్టయమ్ ॥ ౨౮ ॥ *

ఓం హాం అగ్నయే స్వాహా । ఓం హాం సోమాయ స్వాహా । ఓం హాం అ
గ్నీషోమాభ్యాం స్వాహా । ఓం హాం అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా ॥

గురుం శివమివాభ్యర్చ్య వస్త్రభూషాదివిస్తరైః ॥ ౨౮ ॥ సమగ్రం సఫలం తస్య క్రియాకా

ణ్డాదివార్షికమ్ । యస్యతుష్టోగురుస్సమ్యగిత్యాహపరమేశ్వరః ॥ ౨౯ ॥ ఇత్థంగు
రోస్సమారోప్యహృదాలమ్బిపవిత్రకమ్ । ద్విజాదీన్భోజయిత్వాతుభక్త్యావస్త్రాదికం
దదేత్ ॥ ౩౦ ॥ దానేనానేనదేవేశప్రీయతాంమేసదాశివః । భక్త్యాస్నానాదికంప్రా
తఃకృత్వాశమ్భోస్సమాహరేత్ ॥ ౩౧ ॥ పవిత్రాణ్యష్టపుష్పైస్తంపూజయిత్వావి
సర్జయేత్ । నిత్యంనైమిత్తికంకృత్వావిస్తరేణయథాపురా ॥ ౩౨ ॥ పవిత్రాణిస
మారోప్యప్రణమ్యాగ్నౌశివంయజేత్ । ప్రాయశ్చిత్తంతతోస్త్రేణహుత్వాపూర్ణా
హుతింయజేత్ ॥ ౩౩ ॥ భుక్తికామశ్శివాయాథకుర్యాత్కర్మసమర్పణమ్ । త్వ
త్ప్రసాదేనకర్మేదంమమాస్తుఫలసాధకమ్ ॥ ౩౪ ॥ ముక్తికామస్తుకర్మేదంమాస్తుమేనా
థబన్ధకమ్ । వహ్నిస్థంనాడియోగేనశివంసంయోజయేచ్ఛివే ॥ ౩౫ ॥ హృదిన్యస్యా
గ్నిసఙ్ఘాతంపావకంచవిసర్జయేత్ । సమాచమ్యప్రవిశ్యాన్తః కుమ్భానుగతసంవ
రాన్ ॥ ౩౬ ॥ శివేసంయోజ్యసాక్షేపంక్షమస్వేతివిసర్జయేత్ । విసృజ్యలోకపా
లాదీనాదాయేశాత్పవిత్రకమ్ ॥ ౩౭ ॥ సతిచణ్డేశ్వరేపూజాంకృత్వాదత్వాపవిత్రక
మ్ । తన్నిర్మాల్యాదికంతస్మైసపవిత్రంసమర్పయేత్ ॥ ౩౮ ॥ అథవాస్థణ్డిలేచణ్డంవి
ధినాపూర్వవద్యజేత్ । యన్మయాక్రియతేవార్షికంకర్మకృతంన్యూనాధికంమయా ॥ ౩౯ ॥
తదస్తుపరిపూర్ణంమేచణ్డనాథతవాజ్ఞయా । ఇతివిజ్ఞాప్యదేవేశంనత్వాస్తుత్వావిసర్జ
యేత్ ॥ ౪౦ ॥ త్యక్తనిర్మాల్యకశ్శుద్ధస్స్నాపయిత్వాశివంయజేత్ । పఞ్చగోయోజన
సంస్థోపిపవిత్రంగురుసన్నిధౌ ॥ ౪౧ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే పవి
త్రారోహణంనామ ఏకోనాశీతితమోధ్యాయః.

శివదమనకారోహణవిధిః

ఈశ్వరః ॥ వక్ష్యేదమనకారోహవిధింపూర్వవదాచరేత్ । హరకోపాత్పు
రాజాతోభైరవోదమితాస్సురాః ॥ ౧ ॥ తేనాథశప్తోవిటపోభవేతిత్రిపురారిణా । ప్రస
న్నేనేరితంచేదంపూజయిష్యన్తియేనరాః ॥ ౨ ॥ పరిపూర్ణఫలంతేషాంనాన్యథాతే
భవిష్యతి । సప్తమ్యాంవాత్రయోదశ్యాందమనంసంహితాత్మభిః ॥ ౩ ॥ సమ్పూజ్య
బోధయేద్వృక్షంభవవాక్యేనమన్త్రవిత్ । హరప్రసాదసమ్భూతత్వమత్రసన్నిధీ
భవ ॥ ౪ ॥ శివకార్యంసముద్దిశ్యనేతవ్యోసిశివాజ్ఞయా । గృహేప్యామన్త్రణం
కుర్యాత్సాయాహ్నేచాధివాసనమ్ ॥ ౫ ॥ యథావిధిసమభ్యర్చ్యసూర్యశఙ్క
రపావకాన్ । దేవస్యపశ్చిమేమూలందద్యాత్తస్యమృదాయుతమ్ ॥ ౬ ॥ వామేన
శిరసావాథనాలంధాత్రీంతథోత్తరే । దక్షిణేభగ్నపత్రంచప్రాచ్యాంపుష్పంచధార
ణమ్ ॥ ౭ ॥ పుటికాస్థంఫలంమూలమైశాన్యాంయజేచ్ఛివమ్ । పశ్చాచ్చమజ్జలాకృత్వా

ఆమన్త్ర్యశిరసిన్యసేత్ ॥ ౮ ॥ ఆమన్త్రితోసి దేవేశ ప్రాతఃకాలే మయా ప్రభో । కర్తవ్యస్తపసో లాభః పూర్ణం సర్వం తవాజ్ఞయా ॥ ౯ ॥ మూలేన శేషం పాత్రస్థం విధాయాథ పవిత్రకమ్ । ప్రాతస్స్నాత్వా జగన్నాథం గన్ధపుష్పాదిభిర్యజేత్ ॥ ౧౦ ॥ నిత్యం నైమిత్తికం కృత్వా దమనైః పూజయేత్తతః । శేషమఞ్జలిమాదాయ ఆత్మవిద్యాశివాత్మభిః ॥ ౧౧ ॥ మూలాద్యైరీశ్వరాన్తైశ్చ చతుర్థాఞ్జలినా తతః । ఓం హాం మఖేశ్వరాయ మఖం పూరయ పూరయ శూలపాణయే నమః ॥ శివం వహ్నిం చ సమ్పూజ్య గురుం ప్రార్థ్యాథ బోధయేత్ ॥ ౧౨ ॥ భగవన్నతిరిక్తం వా హీనం వా యన్మయా కృతమ్ । సర్వం తదస్తు సమ్పూర్ణం యచ్ఛ దామనకం మమ ॥ ౧౩ ॥ సకలం చైత్రమాసోత్థం ఫలం ప్రాప్య దివం వ్రజేత్ ॥ ౧౩౪ ॥ * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే దమనకారోహణవిధిర్నామ అశీతితమోధ్యాయః.

శ్రీసమయదీక్షావిధానమ్.

ఈశ్వరః ॥ వక్ష్యామి భోగమోక్షార్థం దీక్షాం పాపక్షయఙ్కరీమ్ । మలమాయాదిపాశానాం విశ్లేషః క్రియతే యయా ॥ ౧ ॥ జ్ఞానం చ జన్యతే శిష్యే సా దీక్షా భుక్తిముక్తిదా । విజ్ఞానకలనామైకో ద్వితీయః ప్రళయాకలః ॥ ౨ ॥ తృతీయస్సకలశ్శాస్త్రేఽనుగ్రాహ్యస్త్రివిధో మతః । తత్రాద్యో మలమాత్రేణ ముక్తోఽన్యో మలకర్మభిః ॥ ౩ ॥ కలాదిభూమిపర్యన్తం స్తత్వైస్తు సకలో యుతః । నిరాధారాథ సాధారా దీక్షాఽపి ద్వివిధా మతా ॥ ౪ ॥ నిరాధారా ద్వయోస్తేషాం సాధారా సకలస్య తు । ఆధారనిరపేక్షేణ క్రియతే శమ్భునా యయా ॥ ౫ ॥ తీవ్రశక్తినిపాతేన నిరాధారేతి సా స్మృతా । ఆచార్యమూర్తిమాస్థాయ మాయాతీవ్రాదిభేదయా ॥ ౬ ॥ శక్త్యా యాం కురుతే శమ్భుస్సా సాధికరణోచ్యతే । ఇయం చతుర్విధా ప్రోక్తా సబీజా బీజవర్జితా ॥ ౭ ॥ సాధికారానధికారా యథా తదభిధీయతే । సమయాచారసంయుక్తా సబీజా జాయతే నృణామ్ ॥ ౮ ॥ నిర్బీజా త్వసమర్థానాం సమయాచారవర్జితా । నిత్యే నైమిత్తికే కామ్యే యతస్స్యాదధికారితా ॥ ౯ ॥ సాధికారా భవేద్దీక్షా సాధకాచార్యయోరతః । నిర్బీజదీక్షితానాం త్వయదాచసమపుత్రయోః ॥ ౧౦ ॥ నిత్యమాత్రాధికారత్వాద్దీక్షా నిరధికారితా । ద్వివిధేయం ద్విరూపా హి ప్రత్యేకముపజాయతే ॥ ౧౧ ॥ ఏకా క్రియావతీ తత్ర కుణ్డమణ్డలపూర్వికా । మనోవ్యాపారమాత్రేణ యా సా జ్ఞానవతీ మతా ॥ ౧౨ ॥ ఇత్థం లబ్ధాధికారేణ దీక్షాచార్యేణ సాధ్యతే । స్కన్ద దీక్షాం గురుః కుర్యాత్కృత్వా నిత్యక్రియాం తతః ॥ ౧౩ ॥ ప్రణవార్ఘ్యకరామ్భోజకృతద్వారాదిపార్చనః । విఘ్నానుత్సార్య దేహల్యాం న్యస్యాస్త్రం స్వాసనే స్థితః ॥ ౧౪ ॥ కుర్వీత భూతసంశుద్ధిం మన్త్రయోగం యథోదితమ్ । తిలతణ్డులసిద్ధార్థకుశదూర్వాక్షతోదకమ్ ॥ ౧౫ ॥ స

యవక్షీరసనీరంచవిశేషార్ఘ్యమిదంతతః । తదమ్బునాద్రవ్యశుద్ధింతిలకంస్వాసనాత్మ
నోః ॥ ౧౬ ॥ పూజనంమన్త్రశుద్ధించపఞ్చగవ్యంచపూర్వవత్ । లాజచన్దనసిద్ధా
ర్థభస్మదూర్వాక్షతంకుశాన్ ॥ ౧౭ ॥ వికిరాఞ్ఛుద్ధలాజాంస్తాన్త్సధూపానస్త్ర
మన్త్రితాన్ । శస్త్రామ్బుప్రోక్షితానేతాన్కవచేనావగుణ్ఠితాన్ ॥ ౧౮ ॥ నానా
ప్రహరణాకారాన్విఘ్నౌఘవినివారకాన్ । దర్భాణాంతాళమానేనకృత్వాషట్త్రిం
శతాదళైః ॥ ౧౯ ॥ సప్తజప్తంశివాస్త్రేణవేణీంబోధాసిముత్తమమ్ । శివమాత్మ
నివిన్యస్యసృష్ట్యాధారమభీప్సితమ్ ॥ ౨౦॥ నిష్కలంచశివంన్యస్యశివోహమితిభావయే
త్ । ఉష్ణీషంశిరసిన్యస్యఅలంకుర్యాత్స్వదేహకమ్ ॥ ౨౧ ॥ గన్ధమణ్డనకంస్వీయే
విదధ్యాద్దక్షిణేకరే । విధినాత్రార్చయేదీశమిత్థంస్యాచ్ఛివహస్తకమ్॥ ౨౨॥విన్యస్యశివ
మన్త్రేణభాస్వరంనిజమస్తకే।శివాదభిన్నమాత్మానంకర్తారంభావయేద్యథా॥ ౨౩॥
మణ్డలేకర్మణాంసాక్షీకలశేయజ్ఞరక్షకః । హోమాధికరణంవహ్నౌశిష్యేపాశ
విమోచకః ॥ ౨౪ ॥ స్వాత్మన్యనుగృహీతేతిషడాధారోయఈశ్వరః । సోహమే
వేతికుర్వీతభావంస్థిరతరంపునః ॥ ౨౫ ॥ జ్ఞానఖడ్గకరస్థిత్వానైరృత్యాభిముఖోన
రః । సార్ఘ్యామ్బుపఞ్చగవ్యాభ్యాంప్రోక్షయేద్యాగమణ్డపమ్ ॥ ౨౬ ॥ చతుష్పథా
న్తసంస్కారైస్సంస్కుర్యాదీక్షణాదిభిః । విక్షిప్యవికిరాంస్తత్రకుశకూర్చోపసంహ
రేత్ ॥ ౨౭ ॥ తానీశదిశివర్ధన్యామాసనాయోపకల్పయేత్ । నైరృతేవాస్తుగీర్వా
ణాన్ద్వారేలక్ష్మీంప్రపూజయేత్ ॥ ౨౮ ॥ ఆప్యేరత్నైఃపూరయన్తీంహృదామణ్డ
పరూపిణీమ్ । స్వామ్బువస్త్రేసరత్నేచధాన్యస్థేపశ్చిమాననే ॥ ౨౯ ॥ ఐశేకుమ్భే
యజేచ్ఛమ్భుంశక్తింకుమ్భస్యదక్షిణే । పశ్చిమస్యాంతుసింహస్థాంవర్ధనీంఖడ్గరూపి
ణీమ్ ॥ ౩౦ ॥ దిక్షుశక్రాదిదిక్పాలాన్విష్ణ్వన్తాన్ప్రణవాసనాన్ । వాహనాయు
ధసంయుక్తాన్హృదాభ్యర్చ్యస్వనామభిః ॥ ౩౧ ॥ ప్రథమంతాంసమాదాయకుమ్భ
స్యాగ్రాభిగామినీమ్ । అవిచ్ఛిన్నపయోధారాంభ్రామయిత్వాప్రదక్షిణమ్॥ ౩౨॥
శివాజ్ఞాంలోకపాలానాంశ్రావయేన్మూలముచ్చరన్ । సంరక్షతయ 'యోగంకు
మ్భంధృత్వాథతాంధరేత్ ॥ ౩౩ ॥ తతస్స్థిరాసనేకుమ్భేసాఙ్గంసమ్పూజ్యశఙ్కర
మ్। విన్యస్యశోధ్యమధ్వానంవర్ధన్యామస్త్రమర్చయేత్ ॥ ౩౪॥ *

ఓంహః అస్త్రాసనాయహూంఫట్ - ఓంఓంఅస్త్రమూర్తయేన
మః- ఓంహూంఫట్ పాశుపతాస్త్రాయనమః- ఓంఓంహృదయా
యహూంఫట్ నమః - ఓంశ్రీంశిరసేహూంఫట్ న మః-ఓంయం
శిఖాయైహూంఫట్ నమః - ఓంగూంకవచాయ హూంఫట్నమః-
ఓంఫట్ అస్త్రాయహూంఫట్ నమః- (*)

చతుర్వక్త్రంసదంష్ట్రంచస్మరేదస్త్రంసశక్తికమ్ । సముద్గరత్రిశూలాసింసూర్య
కోటిసమప్రభమ్ ॥ ౩౫ ॥ భగలిఙ్గసమాయోగంవిదధ్యాల్లిఙ్గముద్రయా । అఙ్గుష్ఠే

నస్పృశేత్తుకుమ్భంహృదాముష్ట్యాస్త్రవర్ధనీమ్ ॥ ౩౬ ॥ ముక్తయేముక్తయేత్యాదా
ముష్టినావర్ధనీంస్పృశేత్ । కుమ్భస్యముఖరక్షార్థంజ్ఞానఖడ్గంసమర్పయేత్ ॥ ౩౭ ॥
శస్త్రంచమూలమన్త్రస్యశతంకుమ్భేనివేశయేత్ । తద్దశాంశేనవర్ధన్యాంరక్షాం
విజ్ఞాపయేత్తతః ॥ ౩౮ ॥ యథేదంకృతయత్నేనభగవన్మఖమన్దిరమ్ । రక్షణీయం
జగన్నాథసర్వాధ్వరధరత్వయా ॥ ౩౯ ॥ ప్రణవస్థంచతుర్బాహుంవాయవ్యేగణ
మర్చయేత్ । స్థణ్డిలేశివమభ్యర్చ్యసార్ఘ్యకుణ్డంవ్రజేన్నరః ॥ ౪౦ ॥ నివిష్టోమన్త్ర
తృప్త్యర్థమర్ఘ్యగన్ధఘృతాదికమ్ । వామేసవ్యేతువిన్యస్యసమిద్దర్భతిలాదికమ్ ॥ ౪౧ ॥
కుణ్డవహ్నిషుగాత్రాదిప్రాగ్వత్సంస్కృత్యభావయేత్ । ముఖ్యతామూర్ధ్వవక్త్ర
స్యహృదివహ్నౌశివంయజేత్ ॥ ౪౨ ॥ స్వమూర్తౌశివకుమ్భేచస్థణ్డిలేత్వగ్నిశిష్య
యోః । సృష్టిన్యాసేనవిన్యస్యశోధ్యాధ్వానంయథావిధి ॥ ౪౩ ॥ కుణ్డమానంము
ఖంధ్యాత్వాహృదాహుతిభిరీప్సితమ్ । బీజానిసప్తజిహ్వానామగ్నేర్హోమాయభణ్య
తే ॥ ౪౪ ॥ విరేఫావన్తిమావర్ణౌరేఫషష్ఠస్వరాన్వితౌ । ఇన్దుబిన్దుశిఖాయుక్తౌజిహ్వాబీ
జాన్యనుక్రమాత్ ॥ ౪౫ ॥ హిరణ్యాకనకారక్తాకృష్ణాతదనుసుప్రభా । అతిరిక్తాబహు
రూపారుద్రేన్ద్రాగ్న్యాదిదిఙ్ముఖా ॥ ౪౬ ॥ క్షీరాతిమధురైర్హోమంకుర్యాచ్ఛాన్తి
కపౌష్టికే । అభిచారేతుపిణ్యాకసక్తుకఞ్చుకకాఞ్జికైః ॥ ౪౭ ॥ లవణైరాజికాతక్ర
కటుతైలైశ్చకణ్టకైః । సమిద్భిరపివక్రాభిఃక్రుద్ధోభాష్యాణునాయజేత్ ॥ ౪౮ ॥ కదమ్బ
కలికాహోమాద్యక్షిణీసిద్ధ్యతిధ్రువమ్ । బన్ధూకకింశుకాదీనివశ్యాకర్షాయహో
మయేత్ ॥ ౪౯ ॥ బిల్వంరాజ్యాయలక్ష్మ్యర్థంపాటలాంశ్చమ్పకానపి । పద్మానిచ
క్రవర్తిత్వేభక్ష్యభోజ్యానిసమ్పదే ॥ ౫౦ ॥ దూర్వావ్యాధివినాశాయసర్వసత్త్వ
వశీకృతే । ప్రియఙ్గుపాటలీపుష్పంచూతపత్రంజ్వరాన్తకమ్ ॥ ౫౧ ॥ మృత్యుఞ్జ
యోమృత్యుజిత్స్యాద్వృద్ధిస్స్యాత్తిలహోమతః । రుద్రశాన్తిస్సర్వశాన్త్యైఅథ
ప్రస్తుతముచ్యతే ॥ ౫౨ ॥ ఆహుత్యష్టశతైర్మూలమఙ్గానితుదశాంశతః । సన్తర్పయే
త్తమూలేనదద్యాత్పూర్ణాంయథాపురా ॥ ౫౩ ॥ తథాశిష్యప్రవేశాయప్రతిశిష్యంశ
తంజపేత్ । దుర్నిమిత్తాపహారాయసునిమిత్తకృతేతథా ॥ ౫౪ ॥ శతద్వయంచ
హోతవ్యంమూలమన్త్రేణపూర్వవత్ । మూలాద్యస్త్రమన్త్రాణాంస్వాహాన్తై
స్తర్పణంసకృత్ ॥ ౫౫ ॥ శిఖాసమ్పుటితైర్బీజైర్హూంఫడన్తైశ్చదీపనమ్ । ఓంహాం
శివాయస్వాహేత్యాదిమన్త్రైశ్చతర్పణమ్ ॥ ౫౬ ॥ ఓంహూంహౌంహీంశివాయ
హూంఫడిత్యాదిదీపనమ్ । తతశ్శివామ్భసాస్థాలీంక్షాలితాంవర్మగుణ్ఠితామ్ ॥ ౫౭ ॥
చన్దనాదిసమాలబ్ధాంబధ్నీయాత్కటకంగళే । దర్భాస్త్రజప్తసద్దర్భపత్రాభ్యాంచ
రుసిద్ధయే ॥ ౫౮ ॥ వర్మాద్యైరాసనేదత్తేసార్ధేన్దుకృతమణ్డలే । న్యస్తాయాంమూ
ర్తిభూతాయాంభావపుష్పైశ్శివంయజేత్ ॥ ౫౯ ॥ వస్త్రబద్ధముఖాయాంవాస్థాల్యాం
పుష్పైర్బహిర్భవైః । చుల్ల్యాంపశ్చిమవక్త్రాయాంశుద్ధాయాంవీక్షణాదిభిః ॥ ౬౦ ॥

న్యస్తాహఙ్కారబీజాయాం న్యస్తాయాం కుణ్డదక్షిణే । ధర్మాధర్మశరీరాయాం జప్తా
యాం మానుషాత్మనా ॥ ౬౧ ॥ స్థాలీమారోపయేదస్త్రజప్తాం గవ్యామ్బుమార్జితా
మ్ । గవ్యం పయోఽస్త్రసంశుద్ధం ప్రాసాదశతమన్త్రితమ్ ॥ ౬౨ ॥ తణ్డులాన్ శ్యామ
కాదీనాం నిక్షిపేత్తత్ర తద్యథా । ఏకశిష్యవిధానాయ తేషాం ప్రసృతిపఞ్చకమ్ ॥ ౬౩ ॥
ప్రసృతిం ప్రసృతిం పశ్చాద్వర్ధయేద్వ్యాధిపక్రమాత్ । కుర్యాచ్చానలమన్త్రేణ పిధా
నం కవచాణునా ॥ ౬౪ ॥ శివాగ్నౌ మూలమన్త్రేణ పూర్వాస్యశ్చరుకం పచేత్ । సు
స్విన్నే తత్ర తచ్చుల్ల్యాం స్రువమాపూర్య సర్పిషా ॥ ౬౫ ॥ స్వాహాన్తైస్సంహితామన్త్రై
ర్దత్వా తస్యాభిఘారణమ్ । సంస్థాప్య మణ్డలే స్థాలీం సదర్భే స్థాణునా కృతే ॥ ౬౬ ॥ ప్ర
ణవేన పిధాయాస్యాం తద్దేహలేపనం హృదా । సుశీతలో భవత్యేవం ప్రాప్య శీతాభిఘా
రణమ్ ॥ ౬౭ ॥ విదధ్యాత్సంహితామన్త్రైశ్శిష్యం ప్రతి సకృత్సకృత్ । ధర్మాద్యాసనకే హు
త్వా కుణ్డమణ్డలపశ్చిమే ॥ ౬౮ ॥ సమ్పాతం చ స్రుచా హుత్వా శుద్ధిం సంహితయాచరే
త్ । చరుకం సకృదాలభ్య తయైవ వషడన్తయా ॥ ౬౯ ॥ ధేనుముద్రామృతీభూతం స్థణ్డిలే
శాన్తికం నయేత్ । సాజ్యభాగం స్వశిష్యాణాం భాగో దేవాయ వహ్నయే ॥ ౭౦ ॥ కుర్యా
త్తు లోకపాలాదేస్సమధ్వాజ్యమిదం త్రయమ్ । నమోన్తేన హృదా దద్యాత్తేనైవాచమ
నీయకమ్ ॥ ౭౧ ॥ సాజ్యం మన్త్రశతం హుత్వా దద్యాత్పూర్ణాం యథావిధి । మణ్డలం కుణ్డ
తః పూర్వే మధ్యే వా శమ్భుకుమ్భయోః ॥ ౭౨ ॥ రుద్రమాతృగణాదీనాం నిర్వర్త్యాన్తర్బ
లిం హృదా । శివమధ్యేప్యలబ్ధాజ్ఞో విధాయైకత్వభావనమ్ ॥ ౭౩ ॥ సర్వజ్ఞత్వాదియుక్తో
హం సమన్తాచ్చోపరిస్థితః । మమాంశో యోజనాస్థానమధిష్ఠాతాహమధ్వరే ॥ ౭౪ ॥
శివోహమిత్యహఙ్కారీ నిష్క్రమేద్యాగమణ్డపాత్ । న్యస్తపూర్వాగ్రసద్దర్భే శస్త్రా
ణుకృతమణ్డలే ॥ ౭౫ ॥ ప్రణవాసనకే శిష్యం శుక్లవస్త్రోత్తరీయకమ్ । స్నాతం చో
దఙ్ముఖం ముక్త్యై పూర్వవక్త్రం తు భుక్తయే ॥ ౭౬ ॥ ఊర్ధ్వం కాయం సమారోప్య పూ
ర్వాస్యం ప్రవిలోకయేత్ । చరణాదిశిఖాం యావన్ముక్త్యా భుక్త్యా విలోమతః ॥ ౭౭ ॥
చక్షుషా సప్రసాదేన శైవం ధామ వివృణ్వతా । అస్త్రోదకేన సమ్ప్రోక్ష్య మన్త్రా
మ్బుస్నానసిద్ధయే ॥ ౭౮ ॥ భస్మస్నానాయ విఘ్నానాం శాన్తయే పాపభిత్తయే । సృ
ష్టిసంహారయోగేన తాడయేదస్త్రభస్మనా ॥ ౭౯ ॥ పునరస్త్రామ్బునా ప్రోక్ష్య సక
లీకరణాయ తమ్ । నాభేరూర్ధ్వం కుశాగ్రేణ మార్జనీయాస్త్రముచ్చరన్ ॥ ౮౦ ॥ త్రి
ధాఽఽలభేత తన్మూలైరఘమర్షాయ నాభ్యతః । ద్వైవిధ్యాయ చ పాశానామాలభేత శ
రాణునా ॥ ౮౧ ॥ తచ్ఛరీరే శివం సాఙ్గం సాసనం విన్యసేత్తతః । పుష్పాదిపూ
జితస్యాస్య నేత్రే నేత్రేణ వా హృదా ॥ ౮౨ ॥ బద్ధ్వా మన్త్రితవస్త్రేణ సితేన సదశే
న చ । ప్రదక్షిణక్రమాదేనం ప్రవేశ్య శివదక్షిణమ్ ॥ ౮౩ ॥ సవస్త్రమాసనం దద్యాద్య
థావర్ణం నివేదయేత్ । సంహారముద్రయాత్మానం మూర్త్యా తస్య హృదమ్బుజే ॥ ౮౪ ॥
నిరుధ్య శోధితే కాయే న్యాసం కృత్వా తమర్చయేత్ । పూర్వాననస్య శిష్యస్య మూ

లమన్త్రేణ మస్తకే ॥ ౮౫ ॥ శివహస్తం ప్రదాతవ్యం రుద్రేశపదదాయకమ్ । శివసేవాగ్రహోపాయం దత్తహస్తం శివాణునా ॥ ౮౬ ॥ శివే ప్రక్షేపయేత్పుష్పమపనీయార్చకాన్తరమ్ । తత్పాత్రస్థానమన్త్రేశ్యం శివదేవగణానుగమ్ ॥ ౮౭ ॥ విప్రాదీనాం క్రమాన్నామ కుర్యాద్వా స్వేచ్ఛయా గురుః । ప్రణతిం కుమ్భవర్ధన్యోః కారయిత్వానలాన్తికే ॥ ౮౮ ॥ సదక్షిణాసనే తద్వత్సౌమ్యాస్యముపవేశయేత్ । శిష్యదేహవినిష్క్రాన్తాం సుషుమ్నామివ చిన్తయేత్ ॥ ౮౯ ॥ నిజవిగ్రహలీనాం చ దర్భమూలేన మన్త్రితమ్ । దర్భాగ్రం దక్షిణే తస్య విధాయ కరపల్లవే ॥ ౯౦ ॥ తన్మూలమాత్మజఙ్ఘాయాముగ్రం చేతి శిఖిద్వయే । శిష్యస్య హృదయం గత్వా రేచకేన శివాణునా ॥ ౯౧ ॥ పూరకేణ సమాగత్య స్వకీయం హృదయాన్తరమ్ । శివాగ్నినా పునః కృత్వా నాడీసన్ధానమీదృశమ్ ॥ ౯౨ ॥ హృదా తత్సన్నిధానార్థం జుహుయాదాహుతిత్రయమ్ । శివహస్తస్థిరత్వార్థం శతం మూలేన హోమయేత్ ॥ ౯౩ ॥ ఇత్థం సమయదీక్షాయాం భవేద్యోగ్యో భవార్చనే ॥ ౯౩౪ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే సమయదీక్షాకథనం నామ ఏకాశీతితమోఽధ్యాయః.

సంస్కారదీక్షావిధానమ్.

ఈశ్వరః ॥ వక్ష్యే సంస్కారదీక్షాయా విధానం శృణు షణ్ముఖ । ఆవాహయేన్మహేశస్య వహ్నిస్థస్య శిరో హృది ॥ ౧ ॥ సంశ్లిష్టౌ తౌ సమభ్యర్చ్య సన్తర్ప్య హృదయాత్మనా । తయోస్సన్నిధయే దద్యాత్తేనైవాహుతిపఞ్చకమ్ ॥ ౨ ॥ కుసుమేనాస్త్రలిప్తేన తాడయేత్తం హృదా శిశుమ్ । ప్రస్ఫురత్తారకాకారం చైతన్యం తత్ర భావయేత్ ॥ ౩ ॥ ప్రవిశ్య తత్ర హుఙ్కారముక్తం రేచకయోగతః । సంహారిణ్యా తదాకృష్య పూరకేణ హృది న్యసేత్ ॥ ౪ ॥ తతో వాగీశ్వరీయోనౌ ముద్రయోద్భవసంజ్ఞయా । హృత్సమ్పుటితమన్త్రేణ రేచకేన వినిక్షిపేత్ ॥ ౫ ॥ ఓం హాం హాం హాం ఆత్మనే నమః ॥ జాజ్వల్యమానే నిర్ధూమే జుహుయాదిష్టసిద్ధయే । అప్రవృద్ధే సధూమే తు హోమో వహ్నౌ న సిద్ధ్యతి ॥ ౬ ॥ స్నిగ్ధః ప్రదక్షిణావర్తస్సుగన్ధిశ్శస్యతే నలః । విపరీతస్ఫులిఙ్గీ చ భూమిస్పర్శః ప్రశస్యతే ॥ ౭ ॥ ఇత్యేవమాదిభిశ్చిహ్నైర్హుత్వా శిష్యస్య కల్మషమ్ । పాపభక్షణహోమేన దహేద్వా తం భవాత్మనా ॥ ౮ ॥ ద్విజత్వాపాదనార్థాయ తథా రుద్రాంశభావనే । ఆహారబీజసంశుద్ధౌ గర్భాధానాయ సంస్థితౌ ॥ ౯ ॥ సీమన్తే జన్మతో నామకరణాయ చ హోమయేత్ । శతాని పఞ్చ మూలేన వౌషడాదిదశాంశతః ॥ ౧౦ ॥ శిథిలీభూతబన్ధస్య శక్తావుత్కర్షణం చ యత్ । ఆత్మనో రుద్రపుత్రత్వే గర్భాధానం తదుచ్యతే ॥ ౧౧ ॥ స్వాతన్త్ర్యాత్మగుణవ్యక్తిరిహ పుంసవనం మతమ్ । మాయాత్మనోర్వివేకేన జ్ఞానం సీమన్తవర్ధనమ్ ॥ ౧౨ ॥ శివాదితత్త్వశుద్ధిస్తు స్వీకా

రోజననంమతమ్ । బోధనంయచ్ఛివత్వేనశివత్వార్హస్యనోమతమ్ ॥ ౧౩ ॥ సంహా
రముద్రయాత్మానంస్ఫురద్వహ్నికణోపమమ్ । విదధీతసమాదాయనిజేహృదయప
ఙ్కజే ॥ ౧౪ ॥ తతఃకుమ్భకయోగేనమూలమన్త్రముదీరయేత్ । కుర్యాత్సమవశీ
భావంతదాచశివయోర్హృది ॥ ౧౫ ॥ బ్రహ్మాదికారణాత్త్యాగక్రమాద్రేచకయోగ
తః । నీత్వాశివాన్తమాత్మానమాదాయోద్భవముద్రయా ॥ ౧౬ ॥ హృత్సమ్పుటిత
మన్త్రేణరేచకేనవిధానవిత్ । శిష్యస్యహృదయామ్భోజకర్ణికాయాంవినిక్షిపే
త్ ॥ ౧౭ ॥ పూజాంశివస్యవహ్నేశ్చగురుఃకుర్యాత్తదోచితామ్ । ప్రణతించా
త్మనేశిష్యంసమర్యాశ్రావయేత్తథా ॥ ౧౮ ॥ దేవంననిన్దేచ్ఛాస్త్రాణినిర్మాల్యాది
నలఙ్ఘయేత్ । శివాగ్నిగురుపూజాచకర్తవ్యాజీవితావధి ॥ ౧౯ ॥ బాలబాలిశవృ
ద్ధస్త్రీభోగభుగ్వ్యాధితాత్మనామ్ । తథాశక్తిదదీతార్థంసమర్థస్యసమగ్రకాః ॥ ౨౦ ॥
భూతాఙ్గానిజటాభస్మదణ్డకౌపీనసంయమాః । ఈశానాద్యైర్హృదాద్యైర్వాపరిజ
ప్యయథాక్రమాత్ ॥ ౨౧ ॥ స్వాహాన్తసంహితామన్త్రైఃపాత్రేష్వారోప్యపూర్వ
వత్ । సమ్పాదితద్రుతంహుత్వాస్థణ్డిలేశాయదర్శయేత్ ॥ ౨౨ ॥ రక్షణాయఘటా
ధస్తాదారోప్యక్షణమాత్రకమ్ । శివాదాజ్ఞాంసమాదాయదదీతవ్రతినేగురుః ॥ ౨౩ ॥
ఏవంసమయదీక్షాయాంవిశిష్టాయాంవిశేషతః । వహ్నౌహోమాగమజ్ఞానయోగ్య
స్సఞ్జాయతేశిశుః ॥ ౨౪ ॥ * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే సం
స్కారదీక్షాకథనంనామ ద్వ్యశీతితమోధ్యాయః.

శినిర్వాణదీక్షావిధానమ్.

ఈశ్వరః ॥ అథనిర్వాణదీక్షాయాంకుర్యాన్మూలాదిదీపనమ్ । పాశబన్ధనశ
క్త్యర్థంతాడనాదికృతేనవా ॥ ౧ ॥ ఏకైకయాతదాహుత్యాప్రత్యేకంత్రయేణవా । బీజ
గర్భశిఖాద్ధంతుహూంఫడన్తధ్రువాదినా ॥ ౨ ॥ ఓంహూంహౌంహౌంహూం
ఫడితిమూలమన్త్రస్యదీపనమ్ । ఓంహూంహౌంహౌంహూంఫడితిహృదయ
ఏవంశిరోముఖే ॥ ౩ ॥ ప్రత్యేకందీపనంకుర్యాత్సర్వస్మిన్నుగ్రకర్మణి । శాన్తికే
పౌష్టికేచాస్యవషడన్తాదినాణునా ॥ ౪ ॥ వషడ్వౌషట్సమోపేతైస్సర్వైఃకామ్యోప
రిస్థితైః । హవనంసంవరైఃకుర్యాత్సర్వత్రాప్యాయనాదిషు ॥ ౫ ॥ తతస్స్వసవ్యభా
గస్థంమణ్డలేశుద్ధవిగ్రహమ్ । శిష్యంసమ్పూజ్యతత్సూత్రంసుషుమ్నేతివిభావితమ్ ॥ ౬ ॥
మూలేనతచ్ఛిఖాబన్ధంపాదాఙ్గుష్ఠాన్తమానయేత్ । సంహారేణముముక్షోస్తుబద్ధ్వా
యాచ్ఛిష్యకాయకే ॥ ౭ ॥ పుంసస్తుదక్షిణేభాగేవామేనార్యాఃనియోజయేత్ ।
శక్తించశక్తిమన్త్రేణపూజితాంతస్యమస్తకే ॥ ౮ ॥ సంహారముద్రయాదా
యసూత్రంతేనైవయోజయేత్ । నాడీంత్వాదాయమూలేనసూత్రేన్యస్యహృదా

ర్పయేత్ ॥ ౯ ॥ అవగుణ్ఠ్యతురుద్రేణహృదయేనాహుతిత్రయమ్। ప్రదద్యాత్సన్నిధా
నార్థంశక్త్యావప్యేవమేవహి ॥ ౧౦ ॥ ఓంహాంవర్ణాధ్వనేనమోహాంభువనాధ్వనేన
మః। ఓంహాంకలాధ్వనేనమః శోధ్యాధ్వానంహిసూత్రకే ॥ ౧౧ ॥ న్యస్యాస్త్రి
వారిణాశిష్యంప్రోక్ష్యాస్త్రముస్త్రితేనచ । పుష్పేణహృదిసన్తాడ్యశిష్యదేహేప్రవి
శ్యచ ॥ ౧౨ ॥ గురుశ్చతత్రహుఙ్కారయుక్తంరేచకయోగతః। చైతన్యంహంస
బీజస్థంవిశ్లిష్యాదాయధాత్మనా ॥ ౧౩॥ఓంహౌంహూంఫట్ ॥ ఆచ్ఛిద్యశక్తిసూ
త్రేణహాంహంస్వాహేతిచాణునా । సంహారముద్రయాసూత్రేనాడీభూతేనియో
జయేత్॥ ౧౪॥ ఓంహాంహంహాంఆత్మనేనమః ॥ వ్యాపకంభావయేదేనంతనుత్రేణా
వగుణ్ఠయేత్ । ఆహుతిత్రితయందద్యాద్ధృదాసన్నిధిహేతవే ॥ ౧౫ ॥ విద్యాదేహం
చవిన్యస్యశాన్త్యతీతావలోకనమ్ । తస్యామితరతత్త్వాద్యంమన్త్రిభూతంవిచిన్త
యేత్॥ ౧౬॥ ఓంహాంహౌంశాన్త్యతీతకలాపాశాయనమఇత్యనేనావలోకయేత్॥
ద్వేతత్త్వేమన్త్రిమప్యేకంపదంవర్ణాశ్చషోడశ । తథాష్టౌభువనాన్యస్యాంబీజనాడీ
కథద్వయమ్॥ ౧౭॥ విషయంచగుణంచైకంకారణంచసదాశివమ్।సితాయాంశాన్త్య
తీతాయామన్తర్భావ్యప్రపీడయేత్ ॥౧౮॥ ఓంహాంశాన్త్యతీతకలాపాశాయహూం
ఫట్॥ సంహారముద్రయాదాయవిదధ్యాత్సూత్రమస్తకే। పూజయేదాహుతీస్తిస్రోద
ద్యాత్సన్నిధిహేతవే॥౧౯॥తత్త్వేద్వేఅక్షరేద్వేచబీజనాడీకథద్వయమ్।గుణౌమన్త్రి
తథాబ్జస్థమేకంకారణమీశ్వరమ్॥౨౦॥పదానిభానుసఙ్ఖ్యానిభువనానిదశసప్తచ। ఏకం
చవిషయంశాన్త్యాకృష్ణాయామచ్యుతంస్మరేత్ ॥౨౧॥ తాడయిత్వాసమాదాయముఖ
సూత్రేనియోజయేత్ । జుహుయాన్నిజబీజేనసాన్నిధ్యాయాహుతిత్రయమ్॥ ౨౨॥
విద్యాయాంసప్తతత్త్వానిపాదానామేకవింశతిమ్ । షడ్వర్ణాన్సఞ్చరంచైకంలో
కానాంపఞ్చవింశతిమ్ ॥ ౨౩ ॥ గుణానాంత్రయమేకంచవిషయంరుద్రవారణమ్।
అన్తర్భావ్యాతిరిక్తాయాంబీజనాడీకథద్వయమ్॥౨౪ ॥ అస్త్రమాదాయదధ్యాచ్చప
దంద్వ్యధికవింశతిమ్।లోకానాంచకళానాంచషష్టింగుణచతుష్టయమ్॥౨౫॥మన్త్రి
ణాంత్రయమేకంచవిషయంకారణంహరిమ్ । అన్తర్భావ్యప్రతిష్ఠాయాంశుక్లాయాం
తాడనాదికమ్॥ ౨౬ ॥ విధాయనాభిసూత్రస్థాంసన్నిధాయాహుతీర్యజేత్। హ్రీం
భువనానాంశతంసాగ్రంపదానామష్టవింశతిమ్ ॥ ౨౭ ॥ బీజనాడీసమీరాణాంద్వ
యోరిన్ద్రియయోరపి । వర్ణంతత్త్వంచవిషయమేకైకంగుణపఞ్చకమ్ ॥ ౨౮ ॥
హేతుంబ్రహ్మాణ్డమన్త్రిస్థంశర్వరాణాంచతుష్టయమ్ । నివృత్తౌపీతవర్ణాయామన్త
ర్భావ్యప్రతాడయేత్ ॥ ౨౯ ॥ ఆదాయతత్త్వభాగాన్తేసూత్రేవిన్యస్యపూజయేత్।
జుహుయాదాహుతీస్తిస్రస్సన్నిధానాయపావకే ॥ ౩౦ ॥ ఇత్యాదాయకలాసూ
త్రేయోజయేచ్ఛిష్యవిగ్రహాత్ । సబీజాయాంతుదీక్షాయాంసమయాచారయోగ
తః ॥ ౩౧ ॥ దేహారమ్భకరక్షార్థంమన్త్రసిద్ధిఫలాదపి । ఇష్టాపూర్తాదిధర్మార్థంవ్య

తిరిక్తం ప్రబన్ధకమ్॥౩౨॥ చైతన్యబోధకం సూక్ష్మం కలానామన్తరే స్మరేత్। అమునైవ
క్రమేణాథ కుర్యాత్తర్పణదీపనే॥౩౩॥ ఆహుతీభిస్స్వమన్త్రైణ తిసృభిస్తిసృభిస్తథా॥
ఓం హాం శాన్త్యతీతకలాపాశాయ స్వాహేత్యాది తర్పణమ్। ఓం
హాం హుం హాం శాన్త్యతీతకలాపాశాయ హుం ఫడిత్యాది దీపనమ్॥
తత్సూత్రం వ్యాప్తిబోధాయ కలాస్థానేషు పఞ్చసు॥ ౩౪॥ సఙ్గృహ్య పుటమాజ్యే
న తత్ర సాఙ్గం శివం యజేత్। హూం ఫడన్తైః కలామన్త్రైర్భిత్త్వా పాశాననుక్రమా
త్॥ ౩౫॥ నమోన్తైశ్చ ప్రవిశ్యాన్తః కుర్యాద్గ్రహణబన్ధనే॥ ౩౫॥
ఓం హూం హాం హాం హాం హూం ఫట్ శాన్త్యతీతకలాం గృహ్ణామి।
బధ్నామి చేత్యాదిమన్త్రైః కలానాం గ్రహణ బన్ధనాది ప్రయోగః॥
పాశాదీనాం చ స్వీకారో గ్రహణం బన్ధనం పునః॥౩౬॥ పురుషం ప్రతినిశ్శేషవ్యాపారప్ర
తిపత్తయే। ఉపవేశ్యాథ తత్సూత్రం శిష్యస్కన్ధే నివేశయేత్॥౩౭॥ విస్తృతాఘప్రమో
షాయ శతం మూలేన హావయేత్। శరావసమ్పుటే పుంసస్స్త్రియాశ్చ ప్రణీతోద
రే॥౩౮॥ హృదస్త్రసమ్పుటం సూత్రం పిధాయాభ్యర్చ్య యేద్ధృదా। సూత్రం శివేన సాఙ్గే
న కృత్వా సమ్పాతశోధితమ్॥౩౯॥ నిదధ్యాత్కలశస్యాధో రక్షాం విజ్ఞాపయేదితి। శిష్యం
పుష్పం కరే దత్త్వా సమ్పూజ్య కలశాదికమ్॥౪౦॥ ప్రణమయ్య బహిర్యాయాద్యాగమన్ది
రమధ్యతః। మణ్డలత్రితయం కృత్వా ముముక్షూనుత్తరాననాన్॥౪౧॥ భుక్తయే పూర్వ
వక్త్రాంశ్చ శిష్యాంస్తత్ర నివేశయేత్। ప్రథమే పఞ్చగవ్యస్య ప్రాశయేచ్చుల్లకత్రయమ్॥
పాణినా కుశయుక్తేన అర్చితానన్తరాన్తరమ్। చరుం తతస్తృతీయే తు గ్రాసత్రితయస
మ్మితమ్॥ ౪౩॥ అష్టగ్రాసప్రమాణం వా దశనైస్స్పర్శవర్జితమ్। పాలాశపుటకే ముక్త్వా ము
క్త్వా పిప్పలపత్రకే॥ ౪౪ ॥ హృదా సమ్భోజనం దత్త్వా పూతైరాచామయేజ్జలైః। ద
న్తకాష్ఠం హృదా కృత్వా ప్రక్షిపేచ్ఛోభనే శుభమ్॥ ౪౫ ॥ న్యూనాదిదోషమోషా
య మూలేనాష్టోత్తరం శతమ్। విధాయ స్థణ్డిలేశాయ సర్వకర్మసమర్పణమ్॥ ౪౬ ॥
పూజాం విసర్జనం చాస్య చణ్డేశస్య చ పూజనమ్। నిర్మాల్యమపనీయాథ శేషమగ్నౌ య
జేచ్చరోః॥ ౪౭ ॥ కలశం లోకపాలాంశ్చ పూజయిత్వా విసృజ్య చ। విసృజేద్గణమ
గ్నిం చ రక్షితం యది బాహ్యతః॥ ౪౮ ॥ బాహ్యతో లోకపాలానాం దత్త్వా సఙ్క్షేప
తో బలిమ్। భస్మనా శుద్ధతోయైర్వా స్నాత్వా యాగాలయం విశేత్॥ ౪౯ ॥ గృహ
స్థాన్దర్భశయ్యాయాం పూర్వశీర్షాన్సురక్షితాన్। హృదా సంభస్మశయ్యాయాం
యతీన్దక్షిణమస్తకాన్॥ ౫౦ ॥ శిఖాబద్ధశిఖానస్త్రసప్తమాణవకాన్వితాన్।
విజ్ఞాయ స్వాపయేచ్ఛిష్యాంస్తతో యాయాత్స్వసద్మహిః॥ ౫౧ ॥ ఓం హిలి హిలి త్రి
శూలపాణయే స్వాహా॥ పఞ్చగవ్యం చరుం ప్రాశ్య గృహీత్వా దన్తధావనమ్। సమా

చమ్యశివంధ్యాత్వాశయ్యామాస్థాయపావనీమ్॥ ౫౨ ॥ దీక్షాగతంక్రియాకాణ్డం సంస్మరన్సంవిశేద్గురుః।ఇతిసంక్షేపతఃప్రోక్తోవిధిర్దీక్షాధివాసనే ॥ ౫౩ ॥ ✱

ఇతిశ్రీమహాపురాణేఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే నిర్వాణదీక్షాయామధివాసనంనామ త్ర్యశీతితమోఽధ్యాయః

శ్రీనివృత్తికళాశోధనమ్.

ఈశ్వరః ॥ అథప్రాతస్సముత్థాయకృతస్నానాదికోగురుః । దధ్యార్ద్రమాంసమద్యాదేఃప్రశస్తాభ్యవహారితా ॥ ౧ ॥ గజాశ్వారోహణంస్వప్నేశుభంశుక్లాంశుకాదికమ్ । తైలాభ్యఙ్గాదికంహీనంహోమోఘోరేణశాన్తయే ॥ ౨ ॥ నిత్యకర్మద్వయంకృత్వాప్రవిశ్యమఖమణ్డపమ్ । స్వాచాన్తోనిత్యవత్కర్మకుర్యాన్నైమిత్తికేవిధౌ ॥ ౩ ॥ తతస్సంశోధ్యచాత్మానంశివహస్తంతథాత్మని । విన్యస్యస్వకుమ్భగంప్రార్చ్యఇన్ద్రాదీనామనుక్రమాత్ ॥ ౪ ॥ మణ్డలేస్థణ్డిలేవాపిప్రకుర్వీతశివార్చనమ్ । తర్పణంపూజనంవహ్నేఃపూర్ణాన్తంమన్త్రతర్పణమ్ ॥ ౫ ॥ దుస్స్వప్నదోషమోషాయశస్త్రేణాష్టాధికంశతమ్। హుత్వాహూంసమ్పుటేనైవవిదధ్యాన్మన్త్రదీపనమ్ ॥ ౬ ॥ అన్తర్బలివిధానంచమధ్యేస్థణ్డిలకుమ్భయోః । కృత్వాశిష్యప్రవేశాయలబ్ధానుజ్ఞోబహిర్వ్రజేత్ ॥ ౭ ॥ కుర్యాత్సమయవత్తత్రమణ్డలారోపణాదికమ్ । సమ్పాతహోమంతన్నాడీరూపదర్భకరానుగమ్ ॥ ౮ ॥ తత్సన్నిధానాయతిస్రోహుత్వామూలాణునాహుతీః । కుమ్భస్థంశివమభ్యర్చ్యపాశసూత్రముపాహరేత్ ॥ ౯ ॥ సదక్షిణోర్ధ్వకాయస్యశిష్యస్యాభ్యర్చితస్యచ। తచ్ఛిఖాయాంనిబధ్నీయాత్పాదాఙ్గుష్ఠావలమ్బితమ్ ॥ ౧౦ ॥ తంనివేశ్యనివృత్తేస్తువ్యాప్తిమాలోక్యచేతసా।జ్ఞేయానిభువనాన్యస్యాంశతమష్టాధికంతతః॥౧౧॥కపాలోఽజశ్చబుద్ధశ్చవజ్రదేహఃప్రమర్దనః । విభూతిరవ్యయశ్శాస్తాపినాకీత్రిదశాధిపః ॥ ౧౨ ॥ అగ్నిరుద్రోహుతాశీచపిఙ్గళఃఖాదకోహరః । జ్వలనోదహనోబభ్రుర్భస్మాన్తకక్షపాన్తకౌ॥ ౧౩ ॥ యామ్యమృత్యుహరోధాతావిధాతాకార్యరఞ్జకః। కాలోధర్మోఽప్యధర్మశ్చసంయోక్తాచవియోగకః॥౧౪ ॥ నైరృతోమారణోహన్తాక్రూరదృష్టిర్భయానకః । ఊర్ధ్వాంశకోవిరూపాక్షోధూమ్రలోహితదంష్ట్రవాన్॥ ౧౫ ॥ బలశ్చాతిబలశ్చైవపాశహస్తోమహాబలః । శ్వేతశ్చజయభద్రశ్చదీర్ఘబాహుర్జలాన్తకః॥ ౧౬ ॥ బడబాస్యశ్చభీమశ్చదశైతేవారుణాస్స్మృతాః । శీఘ్రోలఘుర్వాయువేగస్సూక్ష్మస్తీక్ష్ణఃక్షపాన్తకః ॥ ౧౭ ॥ పఞ్చాన్తకఃపఞ్చశిఖఃకపర్దీమేఘవాహనః । జటాముకుటధారీచనానారత్నధరస్తథా ॥ ౧౮ ॥ నిధీశోరూపవాన్ధన్యస్సౌమ్యదేహఃప్రసాదకృత్ । ప్రకాశోఽప్యథలక్ష్మీవాన్కామరూపోదశోత్తరే ॥ ౧౯ ॥ విద్యాధరోజ్ఞానధరస్సర్వజ్ఞోవేద

పారగః । మాతృవృత్తిశ్చ పిఙ్గాక్షో భూతపాలో బలిప్రియః ॥ ౨౦ ॥ సర్వవిద్యావి
ధాతా చ సుఖదుఃఖహరాదశ । అనన్తః పాలకో ధీరః పాతాళాధిపతిస్తథా ॥ ౨౧ ॥
వృషో వృషధరో వీరో గ్రసనస్సర్వతోముఖః । లోహితశ్చైవ విజ్ఞేయా దశ రుద్రాః ఫ
ణిస్థితాః ॥ ౨౨ ॥ శమ్భుర్విభుర్గణాధ్యక్షస్త్ర్యక్షస్త్రిదశవన్దితః। సంహారశ్చ విహార
శ్చ లాభో లిప్సుర్విచక్షణః ॥ ౨౩ ॥ అత్తా కుహక కాలాగ్నిరుద్రో హాటక ఏవ చ । కూ
ష్మాణ్డశ్చైవ సత్యశ్చ బ్రహ్మా విష్ణుశ్చ సప్తమః ॥ ౨౪ ॥ రుద్రశ్చాష్టావిమే రుద్రాః కటా
హాభ్యన్తరే స్థితాః। ఏతేషామేవ నామాని భువనానామపి స్మరేత్ ॥ ౨౫ ॥ భవోద్భవస్సర్వ
భూతస్సర్వభూతసుఖప్రదః। సర్వసాన్నిధ్యకృద్బ్రహ్మవిష్ణురుద్రశరార్చితః ॥ ౨౬ ॥

* సంస్తుతపూర్వస్థితఓంసాక్షిన్ఓంరుద్రాన్తకఓంపతఙ్గ
ఓంశబ్దఓంసూక్ష్మఓంశివసర్వసర్వదసర్వసాన్నిధ్యక
రబ్రహ్మవిష్ణురుద్రకరఓంనమశ్శివాయఓంనమోనమః॥

అష్టావింశతిపాదాని వ్యోమవ్యాపిమనో గుహా । సద్యో హృదస్త్రనేత్రాణి మన్త్రవ
ర్ణాష్టకో మతః ॥ ౨౭ ॥ బీజాకారో మకారశ్చ నాడ్యావిళాపిఙ్గళాహ్వయే । ప్రాణా
పానావుభౌ వాయూ ఘ్రాణోపస్థౌ తథేన్ద్రియే ॥ ౨౮ ॥ గన్ధస్తు విషయః ప్రోక్తో గన్ధా
దిగుణపఞ్చకే । పార్థివం మణ్డలం పీతం వజ్రాఙ్కం చతురశ్రకమ్ ॥ ౨౯ ॥ విస్తారో
యోజనానాం తు కోటిరస్య శతాహతా । అత్రైవాన్తర్గతా జ్ఞేయా యోనయోపి చ
తుర్దశ ॥ ౩౦ ॥ ప్రథమాస్సర్వదేవానాం మన్వాద్యా దేవయోనయః । మృగపక్షీ చ
పశవశ్చతుర్థాతు సరీసృపాః॥ ౩౧ ॥ స్థావరం పఞ్చమం సర్వం యోనిష్షష్ఠీ అమానుషీ।
పైశాచం రాక్షసం యాక్షం గాన్ధర్వం చైన్ద్రమేవ చ ॥ ౩౨ ॥ సౌమ్యం ప్రాణేశ్వరం
బ్రాహ్మమష్టమం పరికీర్తితమ్। అష్టానాం పార్థివం తత్త్వమధికారాస్పదం మతమ్॥ ౩౩ ॥
లయస్తు ప్రకృతౌ బుద్ధౌ భోగో బ్రహ్మా చ కారణమ్ । తతో జాగ్రదవస్థానైస్సమస్తైర్భువ
నాదిభిః ॥ ౩౪ ॥ నివృత్తిం గర్భితాం ధ్యాత్వా స్వమన్త్రేణ నియోజ్య చ ॥ ౩౫ ॥

† ఓంహాం హ్రూంహాం నివృత్తి కలాపాశాయ హూంఫట్ ఇతి ఓంహాం
హాంనివృత్తి కలాపాశాయ స్వాహేత్యనేన నాఙ్కుశముద్రయా పూర
కేణాకృష్య ‡ ఓం హ్రూంహాం హ్రూంనివృత్తికలాపాశాయ హూంఫ
డిత్యనేన సంహారముద్రయా కుమ్భకేనాథస్థానాదాదాయ § ఓం హ్రీంహ్రాం
హాంనివృత్తికలాపాశాయ నమ ఇత్యనేనోద్భవ ముద్రయా రేచకేన కుమ్భే
సంస్థాప్య ఓంహాం నివృత్తికలాపాశాయ నమ ఇత్యనేనార్ఘ్యం దత్వా

---

* అనర్చితసంస్తుత పూర్వస్థిత సాక్షిన్ తుఙ్గ తుఙ్గ పతఙ్గపతఙ్గ జ్ఞాన జ్ఞానశబ్ద సూక్ష్మ శివస ర్వద సర్వాధ్యక్షకర బ్రహ్మవిష్ణురుద్ర ఓంనమశ్శివాయ ఓంనమోనమః ఓంనమశ్శివాయ ఓంనమోనమః.

† ఓంహాంహూంహాం.   ‡ ఓంహూంహ్రూంహూ.   § ఓంహూంహ్రీం.

సమ్పూజ్య విముఖేనైవ స్వాహాన్తేనైవ సన్నిధానాయాహుతిత్రయంస
న్తర్పణాహుతిత్రయంచ దత్త్వా ఓం హాంబ్రహ్మణేనమః ఇతిబ్రహ్మాణమావా
హ్య సమ్పూజ్యచ స్వాహాన్తేనసన్తర్ప్య ॥ (*)

బ్రహ్మాణం స్తవాధికారేస్మిన్సముత్కుందీక్షయామ్యహమ్ ॥ ౩౫ ॥ భావ్యంత్వయాఽనుకూలేనవిధింవిజ్ఞాపయేదితి।ఆవాహయేత్తతోదేవీంరక్తాంవాగీశ్వరీంహృదా॥౩౬॥ ఇచ్ఛాజ్ఞానక్రియారూపాంషడ్విధాంహ్యేకకారణమ్ । పూజయేత్తర్పయేద్దేవీంప్రకారేణామునాతతః ॥ ౩౭ ॥ వాగీశ్వరీంవినిశ్చేషయోనివిక్షోభకారణమ్ । హృత్సమ్పుటార్థబీజాదిహూంఫడన్తశరాణునా ॥ ౩౮ ॥ తాడయేద్ధృదయేతస్యప్రవిశేత్సవిధానవిత్ । తతశ్శిష్యస్యచైతన్యంహృదివహ్నికణోపమమ్ ॥ ౩౯ ॥ నివృత్తిస్థంయుతంపాశైర్జ్యేష్ఠయావిభజేద్యథా॥ ఓంహాంహూంహాఃహూంఫట్ ॥ ఓంహాంస్వాహేత్యనేనాథపూరకేణాఙ్కుశముద్రయా ॥ ౪౦॥ తదాకృష్యస్వమన్త్రేణగృహీత్వాఽత్మనియోజయేత్ ॥ * ఓంహాంహూంహాంఆత్మనేనమః ॥ పిత్రోర్విభావ్యసంయోగంచైతన్యంరేచకేనతత్ ॥ ౪౧ ॥ బ్రహ్మాదికారణత్యాగక్రమాన్నీత్వాశివాస్పదమ్ । గర్భాధానార్థమాదాయయుగపత్సర్వయోనిషు॥ ౪౨ ॥ క్షిపేద్వాగీశ్వరీయోనౌవామయోద్భవముద్రయా ॥ † ఓంహాంహాంహాంఆత్మనేనమః ॥ పూజయేదప్యనేనైవతర్పయేదపిపఞ్చధా ॥ ౪౩ ॥ అన్యయోనిషుసర్వాసుదేహశుద్ధింహృదాచరేత్ । నాత్రపుంసవనంస్త్ర్యాదిశరీరస్యాపిసమ్భవాత్ ॥ ౪౪ ॥ సీమన్తోన్నయనంవాపిదైవాన్యజ్ఞానిదేహవత్ ।శిరసాజన్మకుర్వీతజుగుప్సన్త్సర్వదేహినామ్ ॥ ౪౫ ॥ తథైవభావయేద్దేషాం ధికారంశివాణునా । భోగంకవచమన్త్రేణశస్త్రేణవిషయాత్మనా ॥ ౪౬ ॥ మోహరూపమభేదంచలయసంజ్ఞంవిభావయేత్ । శివేనస్రోతసాంశుద్ధింహృదాతత్త్వవిశోధనమ్ ॥ ౪౭ ॥ పఞ్చపఞ్చాహుతీఃకుర్యాద్గర్భాధానాదిషుక్రమాత్ । మాయయామలకర్మాదిపాశబన్ధనివృత్తయే ॥ ౪౮॥ నిష్కృత్యైవహృదాపశ్చాద్యజేతశతమాహుతీః । మలశక్తినిరోధేనపాశానాంచవియోజనమ్॥ ౪౯ ॥ స్వాహాన్తాయుధమన్త్రేణపఞ్చపఞ్చాహుతీర్యజేత్ । మాయాద్యన్తస్యపాశస్యసప్తవారాస్త్రజప్తయా ॥ ౫౦॥ కర్త్ర్యాచ్ఛేదనంకుర్యాత్కల్పశస్త్రేణతద్యథా॥ఓంహూంనివృత్తికలాపాశాయహూంఫట్ ॥ బన్ధకత్వంచనిర్వర్త్యహస్తాభ్యాంచశరాణునా ॥ ౫౧ ॥ విసృజ్యవర్తులీకృత్యఘృతపూర్ణేస్రువేధరేత్ । దహేదనుకలాస్త్రేణకేవలాస్త్రేణభస్మసాత్ ॥౫౨॥ కుర్యాత్పఞ్చాహుతీర్దత్త్వాపాశాఙ్కుశనివృత్తయే ॥ ఓంహఃఅస్త్రాయహూంఫట్॥ ప్రాయశ్చిత్తంతతఃకుర్యాదస్త్రాహుతిభిరష్టభిః ॥ ౫౩॥ అథబాహ్యావిధాతారంపూజయేత్తర్పయేత్తథా ॥ తతఓంహాంశబ్దస్పర్శశుద్ధబ్రహ్మన్గృహాణస్వాహేత్యాహు

---

* ఓంహాంక్షుం.　　† ఓంహూంహాంహాం.

తిత్రయేణాధికారమస్యసమర్పయేత్ ॥ దగ్ధనిశ్శేషపాపస్యబ్రహ్మన్నస్యపశోస్త్వ
యా ॥ ౫౪ ॥ బద్ధాయనపునస్థ్సేయంశివాజ్ఞాంశ్రావయేదితి । తతోవిసృజ్యధాతా
రంనాడ్యాదక్షిణయాశనైః ॥ ౫౫ ॥ సంహారముద్రయాత్మానంకుమ్భకేననిజాత్మ
నా । రాహుయుక్తైకదేశేనచన్ద్రబిమ్బేనసన్నిభమ్ ॥ ౫౬ ॥ ఆదాయయోజయే
త్సూత్రేరేచకేనోద్భవాఖ్యయా । పూజయిత్వార్ఘ్యపాత్రస్థతోయబిన్దుసుధోపమ
మ్॥ ౫౭ ॥ ఆప్యాయనాయశిష్యస్యగురుశ్శిరసివిన్యసేత్ । విసృజ్యపితరౌదద్యా
ద్వౌషడన్తశివాణునా॥ ౫౮॥ పూరణాయవిధిఃపూర్ణానివృత్తిరితిశోధితా॥౫౮½॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే నిర్వాణదీ
క్షాయాంనివృత్తికళాశోధనంనామచతురశీతితమోఽధ్యాయః.

॥ ప్రతిష్ఠాకళాశోధనోక్తిః ॥

ఈశ్వరః ॥ తత్త్వయోరథసన్ధానంకుర్యాచ్ఛుద్ధవిశుద్ధయోః । హ్రస్వదీర్ఘ
ప్రయోగేణనాదనాదాన్తసఙ్గినా ॥ ౧ ॥ ఓంహాంహూంహాంఅప్తేజోవాయురా
కాశంతన్మాత్రేన్ద్రియబుద్ధయః। గుణత్రయమహఙ్కారశ్చతుర్వింశఃపుమానితి॥ ౨ ॥
ప్రతిష్ఠాయాంనివిష్టానితత్త్వాన్యేతానిభావయేత్ । పఞ్చవింశతిసఙ్ఖ్యానిఖాదియాన్తా
క్షరాణిచ ॥ ౩ ॥ పఞ్చాశదధికాషష్టిర్భువనైస్తుల్యసంజ్ఞితాః । తావన్తపవరుద్రా
శ్చవిజ్ఞేయాస్తత్రతద్యథా ॥ ౪ ॥ అమరేశఃప్రభావశ్చనైమిశఃపుష్కరోపిచ । తథా
షాఢిశ్చదణ్డిశ్చభావభూతిరథాష్టమః ॥ ౫ ॥ నకులీశోహరిశ్చన్ద్రశ్శ్రీశైలోదశమ
స్స్మృతః । అస్వీశోసాన్తికేశశ్చమహాకాళోఽథమధ్యమః ॥ ౬ ॥ కేదారోభైరవ
శ్చైవద్వితీయాష్టకమీరితమ్ । తతోగయాకురుక్షేత్రఖలానాదికనాదికే ॥ ౭ ॥
విమలశ్చాట్టహాసశ్చమహేన్ద్రోభీమపవచ। వస్త్రాపదంరుద్రకోటిరవియుక్తోమహా
బలః ॥ ౮ ॥ గోకర్ణోభద్రకర్ణశ్చస్వర్ణాక్షస్థాణురేవచ । అజేశశ్చైవసర్వజ్ఞోభా
స్వరస్సూదనాన్తరః ॥ ౯ ॥ సుబాహుర్మత్తరూపీచవిశాలోజటిలస్తథా । రౌద్రో
థపిఙ్గళాక్షశ్చకాలదంష్ట్రోభవేత్తతః ॥ ౧౦ ॥ విదురశ్చైవఘోరశ్చప్రాజాపత్యో
హుతాశనః । కామరూపీతథాకాలఃకర్ణోప్యథభయానకః ॥ ౧౧ ॥ మతఙ్గఃపిఙ్గళ
శ్చైవహరోవైధాతృసంజ్ఞకః । శఙ్కుకర్ణోవిధానశ్చశ్రీకణ్ఠశ్చన్ద్రశేఖరః ॥ ౧౨ ॥
స్సహైతేనచపర్యన్తాఃకథ్యన్తేథపదాన్యపి ॥ ౧౨½ ॥ *

వ్యాపిన్ ఓంఅరూప ఓంప్రమథ ఓంతేజః ఓంజ్యోతిః ఓంపురుష
ఓంఅగ్నే ఓంఅధూమ ఓంఅభస్మ ఓంఅనాది ఓంనానా ఓంధూధూ
ఓంభూః ఓంభువః ఓంస్వఃఅనిధన నిధనోద్భవ శివశర్వ పరమాత్మన్
మహేశ్వర మహాదేవ సద్భావేశ్వర మహాతేజః యోగాధిపతయే
ముఞ్చ ప్రథమసర్వ సర్వే సర్వేతి ద్వాత్రింశత్పదాని ॥ (*)

బీజభావేత్రయోమన్త్రావాసుదేవశ్శివశ్శిఖా ॥ ౧౩ ॥ గాన్ధారీచసుషుమ్ణాచనాడ్యౌ
ద్వౌమారుతౌతథా । సమానోదాననామానౌరసనాపాయురిన్ద్రియే॥౧౪॥ రసస్తువి
షయోరూపశబ్దస్పర్శరసాగుణాః। మణ్డలంవర్తులంతచ్చపుణ్డరీకాఙ్కితంసితమ్॥౧౫॥
స్వప్నావస్థాప్రతిష్ఠాయాంకారణంగరుడధ్వజమ్ । ప్రతిష్ఠాన్తకృతంసర్వంసఞ్చిన్త్య
భువనాదికమ్ ॥ ౧౬ ॥ సూత్రందేహేస్వమన్త్రేణప్రవిశ్యైనాంవియోజయేత్ ॥

ఓంహాం క్షీంహాం ప్రతిష్ఠాకలాపాశాయ ఓంఫట్ స్వాహాన్తేనా
నైనైవపూరకేణాఙ్కుశముద్రయా సమాకర్షేత్ తతః * ఓంహాం
ప్రహాంహ్రీంహ్నాం ప్రతిష్ఠాకలాపాశాయ ప్రహాంఫడిత్యనేనసం
హారముద్రయా కుమ్భకేన హృదయాదధోనాడీ సూత్రాదాదాయ
ఓంహాంహూంహ్రీంహాం ప్రతిష్ఠా కలాపాశాయ నమఇత్యనేనో
ద్భవముద్రయా రేచకేనకుమ్భే సమారోపయేత్ ఓంహాంహ్రీం
ప్రతిష్ఠాకలాపాశాయ నమఇత్యనేనార్చయిత్వా సమ్పూజ్యస్వాహా
న్తేనాహుతీనాం త్రయేణసన్నిధాయ తతః ఓంహాంవిష్ణవే నమ
ఇతివిష్ణుమావాహ్య సమ్పూజ్య సన్తర్ప్య॥ (*)

విష్ణోతవాధికారేస్మిన్ముముక్షుందీక్షయామ్యహమ్ ॥ ౧౭ ॥ భావ్యంత్వయానుకూ
లేనవిష్ణుంవిజ్ఞాపయేదితి । తతోవాగీశ్వరీందేవీంవాగీశమపిపూర్వవత్ ॥ ౧౮ ॥
ఆవాహ్యాభ్యర్చ్యసన్తర్ప్యశిష్యంవక్షసితాడయేత్ ॥ † ఓంహాంహాంహంఫట్॥ప్రవి
శేదప్యనేనైవచైతన్యంవిభజేత్తతః ॥ ౧౯ ॥ శస్త్రేణపాశసంయుక్తంజ్యేష్ఠయా
ఙ్కుశముద్రయా॥ ‡ ఓంహాంహంహూంహ్రీంఫట్॥ స్వాహాన్తేనహృదాకృష్య
తేనైవపుటితాత్మనా ॥ ౨౦ ॥ గృహీత్వాతంనమోన్తేననిజాత్మనినియోజయేత్ ॥
§ ఓంహాంహంహూంఆత్మనేనమః॥ పూర్వవత్పితృసంయోగంభావయిత్వోద్భవా
ఖ్యయా ॥ ౨౧ ॥ వామయాతదనేనైవదేవీగర్భేవినిక్షిపేత్ ॥ ఓంహాంహంహాం
ఆత్మనేనమః ॥ దేహోత్పత్త్యైహృదాహ్యేవంశిరసాజన్మనాతథా ॥ ౨౨ ॥ శిఖయా
వాధికారాయభోగాయకవచాణునా । తత్త్వశుద్ధౌహృదాహ్యేవంగర్భాధానాయ
పూర్వవత్ ॥ ౨౩ ॥ శిరసాపాశశైథిల్యేనిష్కృత్యైవంశతంజపేత్ । ఏవంపాశ
వియోగేపితతశ్శస్త్రాత్మజప్తయా ॥ ౨౪ ॥ ఛిన్ద్యాదస్త్రేణకర్తర్యాకలాబీజవతా
యథా ॥ ఓంహ్రీంప్రతిష్ఠాకలాపాశాయహఃఫట్ ॥ విసృజ్యవర్తులీకృత్యపాశమ
స్త్రేణపూర్వవత్॥ ౨౫ ॥ ఘృతపూర్ణేస్రువేదత్వాకలాస్త్రేణైవహోమయేత్ ।
అస్త్రేణజుహుయాత్పశ్చపాశాఙ్కురనివృత్తయే॥ ౨౬॥ ప్రాయశ్చిత్తనిషేధార్థం
దద్యాదష్టాహుతీస్తతః ॥ ఓంహఃఅస్త్రాయహూంఫట్ ॥ హృదావాహ్యహృషీకే

* ఓంహ్రీంహ్రీంహాంహూం.   † ఓంహాంహంహాంహఃఫట్.
‡ ఓంహాంహంహాంహూం.   § ఓంహాంహంహాం

శంకృత్వాపూజనతర్పణే ॥ ౨౭ ॥ పూర్వోక్తవిధినాకుర్యాదధికారసమర్పణమ్ ॥ ఓంహాం రసశులర్రం గృహాణస్వాహా ॥ నిశ్శేషదగ్ధపాశస్యపశోరస్యహరేత్వయా ॥ ౨౮ ॥ నస్థేయంబన్ధకత్వేనశివాజ్ఞాంశ్రావయేదితి । తతోవిసృజ్యగోవిన్దం విద్యాత్మానంనియోజ్యచ॥ ౨౯ ॥ బాహుముక్తాగ్ధదృశ్యేనచన్ద్రబిమ్బేనసన్నిభమ్ । సంహారముద్రయాస్వస్థంవిధాయోద్భవముద్రయా ॥ ౩౦ ॥ సూత్రేసంయోజ్యవిన్యస్యతోయబిన్దుంయథాపురా । విసృజ్యపితరౌవహ్నేః పూజితౌకుసుమాదిభిః॥ ౩౧॥ దద్యాత్పూర్ణాంవిధానేనప్రతిష్ఠాపివిశోధితా ॥ ౩౧½ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణేఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే నిర్వాణదీక్షాయాం ప్రతిష్ఠాకలాశోధనంనామ పఞ్చాశీతితమోధ్యాయః.

శివిద్యావిశోధనవిధానమ్.

ఈశ్వరః ॥ సన్ధానమథవిద్యాయాః ప్రాచీనకలయాసహ । కుర్వీతపూర్వవత్కృత్వాతత్త్వంవర్ణయతద్యథా ॥ ౧ ॥ ఓంహాంక్షీమితిసన్ధానమ్ ॥ రాగశ్శుద్ధవిద్యాచనియతిఃకలయాసహ । కాలోమాయాతథావిద్యాతత్త్వానామితిసప్తకమ్ ॥ ౨ ॥ రలవాశ్శషసాఃవర్ణాష్షడ్విద్యాయాంప్రకీర్తితాః । పదానిప్రణవాదీనిఏకవింశతిసఙ్ఖ్యయా॥౩ ॥ (*) (*)

ఓంనమశ్శివాయ సర్వప్రభవేహాంశివాయ ఈశానమూర్ధాయతత్పురుషవక్త్రాయఅఘోరహృదయాయవామదేవగుహ్యాయసద్యోజాతమూర్తయేఓంనమోనమోగుహ్యాతిగుహ్యాయగోప్త్రేఅనిధనాయసర్వాధిపాయజ్యోతీరూపాయపరమేశ్వరాయభావేసఓంవ్యోమ॥

ఓంరుద్రాణాంభువనానాంచస్వరూపమథకథ్యతే । ప్రథమోవామదేవస్స్యాత్తతస్సర్వభవోద్భవః ॥ ౪ ॥ వజ్రదేహఃప్రభుర్ధాతాక్రమవిక్రమసుప్రభాః . వటుఃప్రశాన్తనామాచపరమాక్షరసంజ్ఞకః॥ ౫ ॥ శివశ్చసశివోబభ్రురక్షయశ్శమ్భురేవచ । అదృష్టరూపనామానౌతథాన్యోరూపవర్ధనః ॥ ౬ ॥ మనోన్మనోమహావీర్యశ్చిత్రాఙ్గస్తదనన్తరమ్ । కల్యాణఇతివిజ్ఞేయాఃపఞ్చవింశతిసఙ్ఖ్యయా ॥ ౭ ॥ మన్త్రీఘోరామరౌబీజేనాడ్యౌద్వేతత్రతేయథా । పూషాచహస్తిజిహ్వాచవ్యాననాగౌప్రభఞ్జనౌ ॥ ౮ ॥ విషయోరూపమేవైకమిన్ద్రియేపాదచక్షుషీ శబ్దస్పర్శశ్చరూపంచయత్రపతేగుణాస్మృతాః ॥ ॥ ౯ ॥ అవస్థాఽత్రసుషుప్తిశ్చరుద్రోదేవస్తుకారణమ్ । విద్యామధ్యగతంసర్వంభావయేద్భువనాదికమ్ ॥ ౧౦ ॥ తాడనంభేదనంతత్రప్రవేశంచాపియోజనమ్ । ఆకృష్యగ్రహణంకుర్యాద్విద్యయాహృత్పదేశతః॥ ౧౧ ॥ ఆత్మన్యారోప్యసఙ్గృహ్యకలాంకుణ్డేనివేశయేత్ । రుద్రంకారణమావా

హ్యావిజ్ఞాప్య చ శిశుం ప్రతి ॥ ౧౨ ॥ పిత్రోరావాహనం కృత్వా హృదయే తాడయేచ్ఛిశుమ్ । ప్రవిశ్య పూర్వమన్త్రేణ తదాత్మని నియోజయేత్ ॥ ౧౩ ॥ ఆకృష్యాదాయ పూర్వోక్తవిధినాత్మని యోజయేత్ । వామయా యోజనే ద్యోనౌ గృహీత్వా ద్వాదశాంతతః ॥ ౧౪ ॥ కుర్వీత దేహసమ్పత్తిం జన్మాధికారమేవ చ । భోగం లయం తథా శ్రోతశ్శుద్ధితత్త్వవిశోధనమ్ ॥ ౧౫ ॥ నిశ్శేషమలకర్మాదిపాశబన్ధనివృత్తయే । నిష్కృత్యైవ విధానేన యజేత శతమాహుతీః ॥ ౧౬ ॥ అస్త్రేణ పాశశైథిల్యం మలశక్తిం తిరోహితామ్ । ఛేదనం మర్దనం తేషాం వర్తులీకరణం తథా ॥ ౧౭ ॥ దాహం తదఙ్కురాభావం ప్రాయశ్చిత్తమథోదితమ్ । రుద్రాణ్యావాహనం పూజా రూపగన్ధసమర్పణమ్ ॥ ౧౮ ॥ ఓం హ్రీం రూపగన్ధౌ శుల్కం రుద్రగృహాణ స్వాహా ॥ సంశ్రావ్య శామ్భవీమాజ్ఞాం రుద్రం విసృజ్య కారణమ్ । విధాయాత్మని చైతన్యం పాశసూత్రే నివేశయేత్ ॥ ౧౯ ॥ బిన్దుం శిరసి విన్యస్య విసృజేత్పితరౌ తతః । దద్యాత్పూర్ణాం విధానేన సమస్తవిధిపూరణీమ్ ॥ ౨౦ ॥ పూర్వోక్తవిధినా కార్యం విద్యాయాం తాడనాదికమ్ । స్వబీజం తు విశేషస్స్యాదితి విద్యా విశోధితా ॥ ౨౧ ॥ * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే నిర్వాణదీక్షాయాం విద్యాశోధనం నామ షడశీతితమోధ్యాయః.

———◇○◇○◇———

శాన్తిశోధనవిధానమ్.

ఈశ్వరః ॥ సన్దధ్యాదధునా విద్యాం శాన్త్యా సార్ధం యథావిధి । శాన్తౌ తత్త్వద్వయం లీనం భావేశ్వరసదాశివౌ ॥ ౧ ॥ హకారశ్చ క్షకారశ్చ ద్వౌ వర్ణౌ పరికీర్తితౌ । రుద్రాస్సమాననామానో భువనైస్సహ తద్యథా ॥ ౨ ॥ ప్రభవస్సమయః క్షుద్రో విమలశ్శివ ఇత్యపి । ఘనౌ నిరఞ్జనాకారౌ స్వశివౌ దీప్తికారణౌ ॥ ౩ ॥ త్రిదశేశ్వరనామా చ త్రిదశః కాలసంజ్ఞకః । సూక్ష్మామ్బుజేశ్వరశ్చేతి రుద్రాశ్శాన్తౌ ప్రతిష్ఠితాః ॥ ౪ ॥

వ్యోమవ్యాపినే వ్యోమవ్యాప్యరూపాయ సర్వవ్యాపినే శివాయ అనన్తాయ అనాథాయ అనాశ్రితాయ ధ్రువాయ శాశ్వతాయ యోగపీఠసంస్థితాయ నిత్యయోగినే ధ్యానాహారాయేతి ద్వాదశపదాని ॥

పురుషః కవచౌ మన్త్రౌ బీజే బిన్దూపకారకౌ । అలమ్బుసా యసా నాడ్యౌ వాయూ కృకరకూర్మకౌ ॥ ౫ ॥ ఇన్ద్రియే త్వక్కరావస్యాస్స్పర్శస్తు విషయో మతః । గుణౌ స్పర్శనినాదౌ ద్వావేకః కారణమీశ్వరః ॥ ౬ ॥ తుర్యావస్థేతి శాన్తిస్థం సమ్భావ్య భువనాదికమ్ । విదధ్యాత్తాడనం భేదం ప్రవేశం చ వియోజనమ్ ॥ ౭ ॥ ఆకృష్య గ్రహణం కుర్యాచ్ఛాన్తేర్వదనసూత్రతః । ఆత్మన్యారోప్య సఙ్గృహ్య కలాం కుణ్డే నివేశయేత్ ॥ ౮ ॥ ఈశత్వాధికారేస్మిన్ ముముక్షుం దీక్షయామ్యహమ్ । భవ్యం త్వయానుకూలేన కు

ర్యాద్విజ్ఞాపనామితి ॥ ౯ ॥ ఆవాహనాదికంపితో శ్శిష్యస్యతాడనాదికమ్ । విధాయాదాయచైతన్యంవిధినాఽత్మనియోజయేత్ ॥ ౧౦ ॥ పూర్వవత్పితృసంయోగం భావయిత్వోద్భవాఖ్యయా। హృత్సమ్పుటాత్మబీజేనదేవీగర్భేనియోజయేత్ ॥ ౧౧ ॥ దేహోత్పత్తౌహృదాపఞ్చశిరసాజన్మహేతవే । శిఖయావాధికారాయభోగాయ కవచాణునా॥ ౧౨ ॥ లయాయశస్త్రమన్త్రేణసోతశ్శుద్ధౌశివేనచ । తత్త్వశుద్ధౌ హృదాహ్యేవంగర్భాధానాదిపూర్వవత్ ॥ ౧౩ ॥ వర్మణాపాశశైథిల్యంనిష్కృతౌ వంశతంజపేత్। మలశక్తితిరోధానేశస్త్రేణాహుతిపఞ్చకమ్॥ ౧౪ ॥ ఏవంపాశవియోగేపితతస్సప్తాస్త్రజప్తయా । ఛిన్ద్యాదస్త్రేణకర్త్ర్యాపాశాన్బీజవతాయథా ॥ ౧౫॥ * ఓంహౌంశాన్తికలాపాశాయహూఃహూంఫట్॥ విసృజ్యవర్తులీకృత్య పాశమస్త్రేణపూర్వవత్ । ఘృతపూర్ణేస్రువేదత్వాకలాస్త్రేణైవహూమయేత్॥ ౧౬ ॥ అస్త్రేణజుహుయాత్పఞ్చపాశాఙ్కుశనివృత్తయే । ప్రాయశ్చిత్తనిషేధాయదద్యాదష్టాహుతీరథ ॥ ౧౭ ॥ ఓంహఃఅస్త్రాయహూంఫట్ ॥ హృదేశ్వరం సమావాహ్యకృత్వాపూజనతర్పణే । విదధీతవిధానేనతస్మైశుల్కసమర్పణమ్॥౧౮॥

ఓంహాంఈశ్వరబుద్ధ్యహఙ్కారౌశుల్కంగృహాణస్వాహా ॥ నిశ్శేషదగ్ధపాశస్యప శోరస్యేశ్వరత్వయా । నస్థేయంబన్ధకత్వేనశివాజ్ఞాంశ్రావయేదితి ॥ ౧౯ ॥ విసృజేదీశ్వరందేవంరౌద్రాత్మానంనియోజయేత్ । ఉపచ్ఛన్దమివాత్మానంవిధినాఽత్మనియోజయేత్ ॥ ౨౦ ॥ సూత్రేసంయోజయేదేనంశుద్ధయోద్భవముద్రయా । దద్యాన్మూలేనశిష్యస్యశిరస్యమృతబిన్దుకమ్॥౨౧॥ విసృజ్యపితరౌవహ్నేఃపూజితౌపుష్పాదిభిః। దద్యాత్పూర్ణాంవిధానజ్ఞోనిశ్శేషవిధిపూరణీమ్॥౨౨ ॥ అస్యామపివిధాతవ్యంపూర్వవత్తాడనాదికమ్।స్వబీజంతువిశేషస్స్యాచ్ఛుద్ధిశ్శాన్తేరపీడితా॥ ౨౩॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణేఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే నిర్వాణదీక్షాయాంశాన్తిశోధనంనామ సప్తాశీతితమోధ్యాయః.

॥ నిర్వాణదీక్షా ॥

ఈశ్వరః ॥ సన్ధానంశాన్త్యతీతాయాశ్శాన్త్యాసార్ధంవిశుద్ధయా । కుర్వీత పూర్వవత్తత్రతత్త్వవర్ణాదితద్యథా ॥ ౧ ॥ ఓంహూంహౌంహాంహాంఇతిసన్ధానాని ॥ ఉభౌశక్తిశివౌతత్త్వేభువనాష్టకసిద్ధికమ్ । దీపకంరోచికంచైవమోచకం చోర్ధ్వగామిచ ॥ ౨ ॥ వ్యోమరూపమనాథంచస్యాదనాశ్రితమష్టమమ్ । ఓఙ్కార పదమీశానేమన్త్రోవర్ణాశ్చషోడశ ॥ ౩ ॥ అకారాదివిసర్గాన్తాబీజేనదేహకారకౌ । కుహూశ్చశఙ్ఖినీనాడ్యౌదేవదత్తధనఞ్జయౌ ॥ ౪ ॥ మారుతౌస్పర్శనంశ్రోత్రమి

* ఓంహ్యాం—ఓంజ్యాం—ఓంహ్నాం.

న్ద్రియేవిషయోనమః । శబ్దోగుణోఽస్యావస్థాతుతుర్యాతీతాతుపఞ్చమీ॥ ౫ ॥ హే
తుస్సదాశివోదేవఇతితత్త్వాదిసఞ్చయమ్ । సఞ్చిన్త్యశాన్త్యతీతాఖ్యంవిదధ్యాత్తా
డనాదికమ్ ॥ ౬ ॥ కలాపాశంసమాతాడ్యఫడన్తేనవిభిద్యచ । ప్రవిశ్యాన్తర్నమో
న్తేనఫడన్తేనవియోజయేత్ ॥ ౭ ॥ శిఖాహృత్సమ్పుటీభూతంస్వాహాన్తంస్సృణిము
ద్రయా । పూరకేణసమాకృష్యపాశంమస్తకసూత్రతః ॥ ౮ ॥ కుమ్భకేనసమాదా
యరేచకేనోద్భవాఖ్యయా । హృత్సమ్పుటనమోన్తేనవహ్న్యంకుణ్డేనివేశయేత్ ॥ ౯ ॥
అస్యాఃపూజాదికంసర్వంనివృత్తేరివసాధయేత్ । సదాశివంసమావాహ్యపూజయి
త్వాప్రతర్ప్యచ ॥ ౧౦ ॥ సదాఖ్యాతేధికారేస్మిన్ముముక్షుందీక్షయామ్యహమ్ ।
భావ్యంత్వయానుకూలేనభక్త్యావిజ్ఞాపయేదితి ॥ ౧౧ ॥ పిత్రోరావాహనంపూజాం
కృత్వాతర్పణసన్నిధీ । హృత్సమ్పుటాత్మబీజేనశిష్యంవక్షసితాడయేత్ ॥ ౧౨ ॥
ఓంహాంహూంహంఫట్ ॥ ప్రవిశ్యచాప్యనేనైవచైతన్యంవిభజేత్తతః । శస్త్రేణపా
శసంయుక్తంజ్యేష్ఠయాఙ్కుశముద్రయా॥ ౧౩॥ ఓంహాంహఃహూంఫట్ ॥ స్వా
హాన్తేనతదాకృష్యతేనైవపుటితాత్మనా । గృహీత్వాతన్నమోన్తేననిజాత్మనినియో
జయేత్ ॥ ౧౪ ॥ ఓంహాంహంహీంఆత్మనేనమః ॥ పూర్వవత్పితృసంయోగంభా
వయిత్వోద్భవాఖ్యయా । వామయాతదనేనైవదేవ్యాగర్భేనియోజయేత్ ॥ ౧౫ ॥
గర్భాధానాదికంసర్వంపూర్వోక్తవిధినాచరేత్ । మూలేనపాశశైథిల్యేనిష్కృ
త్యైవశతంజపేత్ ॥ ౧౬ ॥ మలశక్తితిరోధానేపాశానాంచవియోజనే । పఞ్చ
పఞ్చాహుతీర్దద్యాదాయుధేనయథాపురా ॥ ౧౭ ॥ పాశానాయుధమన్త్రేణసప్త
వారాభిజప్తయా । ఛిన్ద్యాదస్త్రేణకర్త్ర్యాకలాబీజయుజాయథా ॥ ౧౮ ॥ ఓం
హాంశాన్త్యతీతకలాపాశాయహఃహూంఫట్ ॥ విసృజ్యవర్తులీకృత్యపాశానస్త్రే
ణపూర్వవత్ । ఘృతపూర్ణేస్రువేదత్త్వాకలాస్త్రేణైవహావయేత్ ॥ ౧౯ ॥ అ
స్త్రేణజుహుయాత్పఞ్చపాశాఙ్కుశనివృత్తయే । ప్రాయశ్చిత్తనిషేధార్థందద్యాద
ష్టాహుతీస్తతః ॥ ౨౦ ॥ సదాశివంహృదావాహ్యకృత్వాపూజనతర్పణే । పూర్వో
క్తవిధినాకుర్యాదధికారసమర్పణమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఓంహాంసదాశివమనోబిన్దుంశుల్కం
గృహాణస్వాహా ॥ నిశ్శేషదగ్ధపాశస్యపశోరస్యసదాశివ । బన్ధాయనత్వయాస్థే
యంశివాజ్ఞాంశ్రావయేదితి ॥ ౨౨ ॥ మూలేనజుహుయాత్పూర్ణాంవిసృజేత్తుసదా
శివమ్ । తతోవిశుద్ధమాత్మానంశరచ్చన్ద్రమివోదితమ్॥ ౨౩॥ సంహారముద్రయారౌ
ద్ర్యాసంయోజ్యగురురాత్మని । కుర్వీతశిష్యదేహస్థముద్ధృత్యోద్భవముద్రయా॥ ౨౪॥
దద్యాదాప్యాయనాయాస్యమస్తకేర్ఘ్యామ్బుబిన్దుకమ్ । క్షమయిత్వామహాభక్త్యా
పితరౌవిసృజేత్తథా ॥ ౨౫ ॥ ఖేదితౌశిష్యదీక్షాయైయన్మయాపితరౌయువామ్ ।
కారుణ్యాన్మోక్షయిత్వాతద్వ్రజతంస్థానమాత్మనః ॥ ౨౬ ॥ శిఖామన్త్రితకర్త్ర్యా
బోధశక్తిస్వరూపిణీమ్ । శిఖాంఛిన్ద్యాచ్ఛివాస్త్రేణశిష్యస్యచతురఙ్గులామ్॥ ౨౭ ॥

ఓంక్లీంశిఖాయైహూంఫట్ ఓంహఃఅస్త్రాయహూంఫట్ ॥ స్రుచితాంఘృతపూర్ణా
యాంగోవిద్ధోలకమధ్యగామ్। సంవిధాయాస్త్రమన్త్రేణహూంఫడన్తేనహోమ
యేత్ ॥ ౨౮ ॥ ఓంహౌంహఃఅస్త్రాయహూంఫట్ ॥ ప్రక్షాళ్యస్రుక్స్రువౌశిష్యం
సంస్నాప్యాచమ్యచస్వయమ్ । యోజనికాస్థమాత్మానంశస్త్రమన్త్రేణతాడయే
త్ ॥ ౨౯ ॥ వియోజ్యాకృష్యసమ్పూజ్యపూర్వవద్ద్వాదశాన్తతః । ఆత్మీయహృ
దయామ్భోజకర్ణికాయాంనివేశయేత్ ॥ ౩౦॥ పూరితంస్రువమాజ్యేనవిహితాధో
ముఖస్రుచా । నిత్యోక్తవిధినాఽఽదాయశఙ్ఖసన్నిభముద్రయా ॥ ౩౧ ॥ ప్రసారితశి
రోగ్రీవోనాదోచ్చారానుసారతః । సమదృష్టిశిరశ్శాన్తఃపరభావసమన్వితః॥ ౩౨ ॥
కుమ్భమణ్డలవహ్నిభ్యశ్శిష్యాదపినిజాత్మనః। గృహీత్వాషడ్విధాధ్వానంస్రుగగ్రేప్రా
ణనాడికమ్ ॥ ౩౩ ॥ సఞ్చిన్త్యబిన్దువద్ధ్యాత్వాక్రమశస్తద్యథాయథా । ప్రథమం
ప్రాణసంయోగస్వరూపమపరంతతః ॥ ౩౪ ॥ హృదయాదిక్రమోచ్చారవిసృష్టంమ
న్త్రసంజ్ఞకమ్ । పూరకంకుమ్భకంకృత్వావ్యాదాయవదనంమనాక్॥ ౩౫ ॥ సుషు
మ్నానుగతంనాదస్వరూపంతుతృతీయకమ్। సప్తమేకారణేత్యాగాప్రశాన్తవిస్వరం
లయః ॥ ౩౬ ॥ శక్తినాదోర్ధ్వసఞ్చారస్తచ్ఛక్తివిస్వరంమతమ్ । ప్రాణస్యనిఖిల
స్యాపిశక్తిప్రమేయవర్జితమ్ ॥ ౩౭ ॥ తత్కాలవిస్వరంషష్ఠంశక్త్యతీతంచసప్తమ
మ్ । తదేతద్యోజనాస్థానంవిస్వరంతత్త్వసంజ్ఞకమ్ ॥ ౩౮ ॥ పూరకంకుమ్భకంకృ
త్వావ్యాదాయవదనంమనాక్ । శనైరుదీరయన్మూలంకృత్వాశిష్యాత్మనోలయ
మ్॥ ౩౯ ॥ హకారేతడిదాకారేషడధ్వప్రాణరూపిణి । ఉకారంపరతోనాభేర్విత
స్తింవ్యాప్యసంస్థితమ్ ॥ ౪౦ ॥ తతఃపరంమకారంతుహృదయాచ్చతురఙ్గులమ్। ఓం
కారంవాచకంవిష్ణోస్తతోష్టాఙ్గులకణ్ఠకమ్ ॥ ౪౧॥ చతురఙ్గులతాలుస్థంమకారంరు
ద్రవాచకమ్ । తద్వల్లలాటమధ్యస్థంబిన్దుమీశ్వరవాచకమ్ ॥ ౪౨ ॥ నాదంసదాశి
వందేవంబ్రహ్మరన్ధ్రావసానకమ్ । శక్తించబ్రహ్మరన్ధ్రస్థాంత్యజన్నిత్యమనుక్రమా
త్॥ ౪౩ ॥ దివ్యంపిపీలికాస్పర్శంతస్మిన్నేవానుభూయచ । ద్వాదశాన్తేపరేతత్త్వే
పరమానన్దలక్షణే॥ ౪౪ ॥ భావశూన్యేమనోతీతేశివేనిత్యగుణోదయే । విలీయమా
నంతస్మిఞ్ఛిష్యాత్మానంవిభావయేత్ ॥ ౪౫ ॥ విముఞ్చన్సర్పిషోధారాంజ్వాలా
న్తేపిపరేశివే । యోజనికాస్థిరత్వాయవౌషడన్తశివాణునా ॥ ౪౬ ॥ దత్త్వాపూ
ర్ణాంవిధానేనగుణాపాదనమాచరేత్ ॥ (*)

ఓంహాంఆత్మనేసర్వజ్ఞోభవస్వాహా । ఓంహాంఆత్మనే పరితృప్తోభవ
స్వాహా । ఓంహూంఆత్మనేఅనాదిబోధోభవస్వాహా। ఓంహౌం
ఆత్మనేస్వతన్త్రోభవస్వాహా । ఓంహౌంఆత్మనేఅలుప్తశక్తిర్భవ
స్వాహా । ఓంహఃఆత్మనేఅనన్తశక్తిర్భవస్వాహా॥ (*)

ఇత్థంషడ్గుణమాత్మానంగృహీత్వాపరమాక్షరాత్ ॥ ౪౭ ॥ విధానాభావనోపేత

శిష్యదేహాని యోజయేత్ । తీవ్రాణుశక్తిసమ్పాతజనితశ్రమశాన్తయే ॥ ౪౮ ॥ శిష్యమూర్ధని విన్యస్యేదర్ఘ్యాదమృతబిన్దుకమ్ । ప్రణమయ్యేశకుమ్భాదీఞ్ఛివాద్దక్షిణమణ్డలే ॥ ౪౯ ॥ సౌమ్యవక్త్రం వ్యవస్థాప్య శిష్యం దక్షిణమాత్మనః । త్వయైవానుగృహీతోయం మూర్తిమాస్థాయ మామకీమ్ ॥ ౫౦ ॥ దేవే వహ్నౌ గురౌ తస్మాద్భక్తిం చాస్య వర్ధయ । ఇతి విజ్ఞాప్య దేవేశం ప్రణమ్య చ గురుస్స్వయమ్ ॥ ౫౧ ॥ శ్రేయస్తవాస్త్వితి బ్రూయాదాశిషం శిష్యమాదరాత్ । తతః పరమయా భక్త్యా దత్వా దేవేష్టపుష్పికామ్ ॥ ౫౨ ॥ పుత్రకం శివకుమ్భేన సంస్నాప్య విసృజేన్మఖమ్ ॥ ౫౩ ॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే నిర్వాణదీక్షాసమాపనం నామ అష్టాశీతితమోధ్యాయః.

॥ ఏకతత్త్వదీక్షా ॥

ఈశ్వరః ॥ అథైకతత్త్వదీక్షాం లఘుత్వాదుపదిశ్యతే । సూత్రబన్ధాదికుర్వీత యథాయోగం నిజాత్మనా ॥ ౧ ॥ కాలాగ్న్యాదిశివాన్తాని తత్త్వాని పరిభావయేత్ । సమతత్త్వసమగ్రాణి సూత్రే మణిగణానివ ॥ ౨ ॥ ఆవాహ్య శివతత్త్వాదిగర్భాధానాదిపూర్వవత్ । మూలేన కింతు కుర్వీత సర్వశుల్కసమర్పణమ్ ॥ ౩ ॥ ప్రదదీత తతః పూర్ణాం తత్త్వవ్రాతోపగర్భితామ్ । ఏకయైవ యయా శిష్యో నిర్వాణమధిగచ్ఛతి ॥ ౪ ॥ యోజనాయై శివే చాన్యాం స్థిరత్వాపాదనాయ చ । దత్వా పూర్ణాం ప్రకుర్వీత శివకుమ్భాభిషేచనమ్ ॥ ౫ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే ఏకతత్త్వదీక్షాకథనం నామ ఏకోననవతితమోధ్యాయః.

॥ అభిషేకాదికథనమ్ ॥

ఈశ్వరః ॥ శివమభ్యర్చ్యాభిషేకం కుర్యాచ్ఛిష్యాదికే శ్రియే । కుమ్భానీశాదికాష్ఠాసు క్రమశో నవ విన్యసేత్ ॥ ౧ ॥ తేషు క్షారోదం క్షీరోదం దధ్యుదం ఘృతసాగరమ్ । ఇక్షుకాదమ్బరీస్వాదుమస్తూదానష్టసాగరాన్ ॥ ౨ ॥ నివేశయేద్యథాసఙ్ఖ్యమష్టౌ విద్యేశ్వరానథ । ఏకం శిఖణ్డినం రుద్రం శ్రీకణ్ఠం తు ద్వితీయకమ్ ॥ ౩ ॥ త్రిమూర్తమేకరుద్రాఖ్యమేకనేత్రం శివోత్తమమ్ । సప్తమం సూక్ష్మనామానమనన్తం రుద్రమష్టమమ్ ॥ ౪ ॥ మధ్యే శివం సముద్రం చ శివమన్త్రం చ విన్యసేత్ । యాగాలయాద్దిగీశస్య రచితే స్నానమణ్డపే ॥ ౫ ॥ కుర్యాత్కరద్వయాయామాం వేదీమష్టాఙ్గులోచ్ఛ్రితామ్ । శ్రీపర్ణాద్యాసనే తత్ర విన్యస్యానన్తమాసనమ్ ॥ ౬ ॥ శిష్యం నివేశ్య

పూర్వాస్యం సకలీకృత్య పూజయేత్ । కాఞ్చికాదన వృక్షస్య దూర్వా గోమయ గోలకైః ॥ ౭ ॥ సిద్ధార్థ దధితోయైశ్చ కుర్యాన్నిర్మఞ్ఛనం తతః । తారోదానుక్రమేణాథ హృదావిద్యేశ శష్పరైః ॥ ౮ ॥ కలశైస్స్నాపయేచ్ఛిష్యం స్వధా ధారణయాన్వితమ్। పరిధాప్య సితే వస్త్రే నివేశ్య శివదక్షిణే ॥ ౯ ॥ పూర్వోదితాసనే శిష్యం పునః పూర్వ వదర్చయేత్ । ఉష్ణీషం యోగపట్టం చ ముకుటం కర్తరీం ఘటీమ్ ॥ ౧౦ ॥ అక్షమాలాం పుస్తకాది శిబికాద్యధికారకమ్ । దీక్షావ్యాఖ్యాప్రతిష్ఠాద్యం జ్ఞాత్వాద్య ప్రభృతి త్వయా ॥ ౧౧ ॥ సుపరీక్ష్య విధాతవ్య మాజ్ఞాం సంశ్రావయేదితి । అభివాద్య తతశ్శిష్యం ప్రణిపత్య మహేశ్వరమ్ ॥ ౧౨ ॥ విజ్ఞాప్య లాపనోదార్థం కుర్యాద్విజ్ఞాపనాం యథా । అభిషేకార్థమాదిష్ట స్త్వయాహం గురుమూర్తినా ॥ ౧౩ ॥ సంహితాపారగస్సోయమభిషిక్తో మయా శివ । తృప్తయే మన్త్రచక్రస్య పఞ్చపఞ్చాహుతీర్యజేత్ ॥ ౧౪ ॥ దద్యాత్పూర్ణాం తతశ్శిష్యం స్థాపయేన్నిజదక్షిణే । శిష్యదక్షిణపాణిస్థా అఙ్గుష్ఠాద్యఙ్గులీః క్రమాత్ ॥ ౧౫ ॥ లాఞ్ఛయేన్ముపబద్ధాయ దద్ధదర్భాగ్రశష్పరైః । కుసుమాని కరే దత్వా ప్రణామం కారయేదముమ్ ॥ ౧౬ ॥ కుమ్భే నలే శివే వహ్నౌ స్తత స్తత్కృత్య మావిశేత్ । అనుగ్రాహ్యాస్త్వయా శిష్యాశ్శాస్త్రేణ సుపరీక్షితాః ॥ ౧౭ ॥ భూపవన్మానవాదీనామభిషేకాదభీప్సితమ్ । ఆం శ్రాం శ్రౌం పశుం హూం ఫడితి అస్త్రరాజాభిషేకతః ॥ ౧౮ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే అభిషేకాదికథనం నామ నవతితమోధ్యాయః.

॥ వివిధమన్త్రాదికథనమ్ ॥

ఈశ్వరః ॥ అభిషిక్తశ్శివం విష్ణుం పూజయేద్భాస్కరాదికాన్ । శఙ్ఖభేర్యాదినిర్ఘోషైస్స్నాపయేత్పఞ్చగవ్యకైః ॥ ౧ ॥ యో దేవాం దేవలోకం ... యాతి స్వకుల ముద్ధరన్ । వర్షకోటిసహస్రేషు యత్పాపం సముపార్జితమ్ ॥ ౨ ॥ ఘృతాభ్యఙ్గేన దేవానాం భస్మీభవతి పావకే । ఆఢకేన ఘృతాద్యైశ్చ దేవాన్స్నాప్య సురో భవేత్ ॥ ౩ ॥ చన్దనేనానులిప్యాథ గన్ధాద్యైః పూజయేత్తథా । అల్పాయాసనస్తుతిభిస్తుష్టా దేవాస్తు సర్వదా ॥ ౪ ॥ అతీతానాగతజ్ఞానమన్త్రాదిభుక్తిముక్తిదాః । గృహీత్వా ప్రశ్నసూత్రాణ్యేతేద్వాభ్యాం శుభాశుభమ్ ॥ ౫ ॥ త్రిభిర్జీవో ముధాతుశ్చతుర్భిర్బ్రాహ్మణాదిధీః । పఞ్చాద్భూతతత్త్వాదిశేషే చైవం జపాదికమ్ ॥ ౬ ॥ ఏకత్రికాతిత్రికాన్తేపదేద్విషమకాన్తకే । అశుభం మధ్యమం మధ్యేష్విన్ద్రస్త్రీషు న పశ్శుభః ॥ ౭ ॥ పఞ్చాశత్పదేజీవితాబ్దం యమోబ్జదశమాధువమ్ । సూర్యే భాస్యేశమగ్గా శ్రీవిష్ణుమన్త్రే శిఖేత్కజే ॥ ౮ ॥ కఠిన్యాజప్తయాస్పృష్టే గోమూత్రాకృతిరేఖయా ।

ఆరభ్యైకం త్రికం యావత్త్రిచతుష్కావసానకమ్ ॥ ౯ ॥ మరుద్వ్యోమమరుద్బీజైశ్చతుష్షష్టిపదే తథా । అక్షాణాం పతనాత్ప్రశ్నాద్విషమాదౌ శుభాదికమ్ ॥ ౧౦॥ ఏకత్రికాదిమారభ్య అన్తే చాష్టత్రికం తథా । ధ్వజాద్యా యాస్సమా హీనా విషమాశ్శోభనాదిదాః ॥ ౧౧ ॥ ఆళిపల్లవితైః కాద్యైష్షోడశస్వరపూర్వగైః । ఆద్యైస్త్రైస్సస్వరైః కాద్యైస్త్రిపురానామమన్త్రికాః ॥ ౧౨ ॥ హ్రీంబీజాః ప్రణవాద్యాస్స్యుర్నమోన్తా యత్ర పూజనే । మన్త్రా వింశతిసాహస్రాశ్శతం షష్ట్యధికం తతః ॥ ౧౩ ॥ ఆం హ్రీం మన్త్రాస్సరస్వత్యాశ్చణ్డికాయాస్తథైవ చ । తథా గౌర్యాశ్చ దుర్గాయా ఆం శ్రీం మన్త్రాశ్శ్రియస్తథా ॥ ౧౪ ॥ తథా క్షౌం క్రాం మన్త్రాస్సూర్యస్య ఆం హౌం మన్త్రాశ్శివస్య చ । ఆం గం మన్త్రా గణేశస్య ఆం మన్త్రాశ్చ తథా హరేః ॥ ౧౫ ॥ శతార్ధైకాధికైః కాద్యైస్తథా షోడశభిస్స్వరైః । కాద్యైస్త్రైస్సస్వరైరాద్యైః కాన్తైర్మన్త్రాస్తథాఖిలాః ॥ ౧౬ ॥ రవీశదేవీవిష్ణూనాం ఖాబ్ధిదేవేన్ద్రవర్తనాత్ । శతత్రయం షష్ట్యధికం ప్రత్యేకం మణ్డలం క్రమాత్ ॥ ౧౭ ॥ అభిషిక్తో జపేద్ధ్యాయేచ్ఛిష్యాన్దీక్షయేద్గురుః ॥ ౧౮ ॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే నానామన్త్రాదికథనం నామ ఏకనవతితమోధ్యాయః.

॥ ప్రతిష్ఠావిధిః ॥

ఈశ్వరః ॥ ప్రతిష్ఠాం సమ్ప్రవక్ష్యామి క్రమాత్సఙ్క్షేపతో గుహ । పీఠం శక్తిం శివో లిఙ్గం తద్యోగస్సా శివాణుభిః ॥ ౧ ॥ ప్రతిష్ఠాయాః పఞ్చ భేదాస్తేషాం రూపం వదామి తే । యత్ర బ్రహ్మశిలాయోగస్సా ప్రతిష్ఠా విశేషతః ॥ ౨ ॥ స్థాపనం తు యథాయోగం పీఠ ఏవ నివేశనమ్ । ప్రతిష్ఠాభిన్నపీఠస్య స్థితస్థాపనముచ్యతే ॥ ౩ ॥ ఉత్థాపనం చ సా ప్రోక్తా లిఙ్గోద్ధారపురస్సరాః । యస్యాం తు లిఙ్గమారోప్య సంస్కారః క్రియతే బుధైః ॥ ౪ ॥ ఆస్థాపనం తదుద్దిష్టం ద్విధా విష్ణ్వాదికస్య చ । అనుసర్వాసు చైతన్యం నియుఞ్జీత పరం శివమ్ ॥ ౫ ॥ యదాధారాదిభేదేన ప్రాసాదేష్వపి పఞ్చధా । పరీక్షామథ మేదిన్యాః కుర్యాత్ప్రాసాదకామ్యయా ॥ ౬ ॥ శుక్లాజ్యగన్ధా రక్తా చ రక్తగన్ధా సుగన్ధినీ । పీతా కృష్ణా సురాగన్ధా విప్రాదీనాం మహీ క్రమాత్ ॥ ౭ ॥ పూర్వేశోత్తరసర్వత్ర పూర్వా చైషాం విశిష్యతే । అఖాతే హస్తకే యస్యాః పూర్ణే స్యాదధికా భవేత్ ॥ ఉత్తమాం తాం మహీం విద్యాత్తోయాద్యైర్వా సముక్షితామ్ । అస్థ్యఙ్గారాదిభిర్దుష్టామత్యన్తం శోధయేద్గురుః ॥ ౯ ॥ నగరగ్రామదుర్గార్థం గృహప్రాసాదకారణమ్ । ఖననైర్గోకులావాసైః కర్షణైర్వా ముహుర్ముహుః ॥ ౧౦ ॥ మణ్డపే ద్వారపూజాదిమన్త్రతృప్త్యవసానకమ్ । కర్మనిర్వర్త్య ఘోరాస్త్రం సహస్రం విధినా యజేత్ ॥ ౧౧॥

సమీకృత్యోపలిప్తాయాంభూమౌసంశోధయేద్దిశః । స్వర్ణదధ్యక్షతైరేఖాఃప్రకుర్వీత
ప్రదక్షిణమ్॥ ౧౨ ॥ మధ్యాదీశానకోష్ఠస్థేపూర్ణకుమ్భేశివంయజేత్ । వాస్తుమభ్య
ర్చ్యతత్రోమైస్నిక్షేత్కుద్దాలకాదికమ్ ॥ ౧౩ ॥ బాహ్యేరక్షోగణాన్నిష్ట్వావిధినాది
గ్బలింక్షిపేత్ । భూమింసంసిచ్యసంస్నాప్యకుద్దాలాద్యంప్రపూజయేత్ ॥ ౧౪ ॥
అన్యంవస్త్రయుగచ్ఛన్నంకుమ్భంస్కన్దేద్విజన్మనః। నిధాయగీతవాద్యాదిబ్రహ్మఘో
షసమాకులమ్ ॥ ౧౫ ॥ పూజాంకుమ్భేసమాహృత్యప్రాప్తేలగ్నేఽగ్నికోష్ఠకే । కు
ద్దాలేనాభిషిక్తేనమధ్వక్తేనతుఖానయేత్ ॥ ౧౬ ॥ నైరృత్యాంక్షేపయేన్మృత్స్నాం
ఖాతేకుమ్భజలంక్షిపేత్ । పురస్యపూర్వసీమాన్తంనయేద్యావదభీప్సితమ్ ॥ ౧౭ ॥
అథతత్రక్షణంస్థిత్వాభ్రామయేత్పరితఃపురమ్ । సిఞ్చన్తీసమాన్తచిహ్నానియావదీ
శానగోచరమ్ ॥ ౧౮ ॥ అర్ఘ్యదానమిదంప్రోక్తంతత్రకుమ్భపరిభ్రమాత్ । ఇత్థం
పరిగ్రహంభూమేఃకుర్వీతతదనన్తరమ్ ॥ ౧౯ ॥ కరరాన్తంజలాన్తంవాశల్యదోష
జిఘాంసయా । ఖానయేద్భూఃకుమారీంచేద్విధినాశల్యముద్ధరేత్ ॥ ౨౦ ॥ అకచట
తపయశహాన్మానవశ్చేత్ప్రశ్నాక్షరాణితు । అగ్నేర్ధ్వజాదిపతితాస్స్వస్థానేశల్య
మాఖ్యాన్తి ॥ ౨౧ ॥ కర్తుశ్చాఙ్గవికారేణజానీయాత్తత్ప్రమాణతః । అశ్వాదీనాం
ప్రవేశేనకీర్తనైర్విరుతైర్దిశః ॥ ౨౨ ॥ మాతృకామష్టవర్గాఖ్యాంఫలకేభువివాలిఖే
త్ ।శల్యజ్ఞానంవర్గవశాత్పూర్వాదీశాన్తతఃక్రమాత్ ॥ ౨౩॥ అవర్గేచైవలోహంతు
కవర్గేఙ్గారమగ్నితః । చవర్గేభస్మదక్షేస్యాట్టవర్గేఽస్థిచనైరృతే॥ ౨౪ ॥ తవర్గేచేష్ట
కాచాప్యేకపాలంచపవర్గకే । యవర్గేశవకీటాదిశవర్గేలోహమాదిశేత్ ॥ ౨౫ ॥
హవర్గేరజతంతద్వదవర్గాచ్చానర్థకరానపి । ప్రోక్ష్యాత్మభిఃకరాపూరైరష్టాఙ్గుళమృద
న్తరైః॥ ౨౬ ॥పాదోనంఖాతమాపూర్యసజలైర్మృదురాహతైః। లిప్తాంసమప్లవాంత
త్రకారయిత్వాభువంగురుః॥ ౨౭ ॥ సామాన్యార్ఘ్యకరోయాయాన్మణ్డపంవత్స్యమా
ణకమ్ । తోరణద్వాఃపతీనిష్ట్వాప్రత్యగ్ద్వారేణసంవిశేత్ ॥ ౨౮ ॥ కుర్యాత్తత్రాత్మ
శుద్ధ్యాదికుణ్డమణ్డపసంస్కృతిమ్ । కలశంవర్ధనీసక్తంలోకపాలశివాగ్నినస్॥ ౨౯ ॥
అగ్నేర్జననపూజాదిసర్వంపూర్వవదాచరేత్ । యజమానాన్వితోయాయాచ్ఛిలా
నాంస్నానమణ్డపమ్ ॥ ౩౦ ॥ శిలాఃప్రాసాదలిఙ్గస్యపాదధర్మాదిసంజ్ఞకాః । అష్టా
ఙ్గుళోచ్ఛ్రితాశ్శస్తాశ్చతురశ్రాఃకరాయతాః ॥ ౩౧ ॥ పాషాణానాంశిలాఃకార్యా
ఇష్టకానాంతదర్ధతః । ప్రాసాదేఽశ్మశిలాశ్శైలేఇష్టకాఇష్టకామయే॥ ౩౨ ॥ అఙ్కి
తానవవక్త్రైర్దైవ్యైఃపఙ్కజాఃపఙ్కజాఙ్కితాః । నన్దాభద్రాజయారిక్తాపూర్ణాఖ్యా
పఞ్చమీమతా ॥ ౩౩ ॥ ఆసాంపద్మోమహాపద్మశ్శఙ్ఖోథమకరస్తథా । సముద్రశ్చేతి
పఞ్చామీనిధికుమ్భాఃక్రమాదథః ॥ ౩౪ ॥ నన్దాభద్రాజయాపూర్ణాఅజితాచాపరా
జితా । విజయామఙ్గళాఖ్యాచధరణీనవమీశిలా ॥ ౩౫ ॥ సముద్రశ్చవిభద్రశ్చసున
న్దఃపుష్పనన్దకః । జయోఽథవిజయశ్చైవకుమ్భఃపూర్ణస్తథోత్తరః ॥ ౩౬ ॥ నవా

నాంతుయథాసఙ్ఖ్యంనిధికుమ్భాఅమీనవ । ఆసనంప్రథమందత్త్వాతాడ్యోల్లిఖ్యశరా
ణునా ॥ ౩౭ ॥ సర్వాసామవిశేషేణతనుత్రేణావగుణ్ఠనమ్ । మృద్భిర్గోమయగో
మూత్రకషాయైర్గన్ధవారిణా ॥ ౩౮ ॥ అస్త్రేణహూంఫడన్తేనమలస్నానంసమాచ
రేత్ । విధినాపఞ్చగవ్యేనస్నానంపఞ్చామృతేనచ ॥ ౩౯ ॥ గన్ధతోయాన్తరంకుర్యా
న్నిజనామాఙ్కితాణునా । ఫలరత్నసువర్ణానాంగోశృఙ్గసలిలైస్తతః ॥ ౪౦ ॥ చ
న్దనేనసమాలభ్యవస్త్రైరాచ్ఛాదయేచ్ఛిలామ్ । స్వర్ణోత్థమాసనందత్త్వానీత్వాయా
గంప్రదక్షిణమ్ ॥ ౪౧ ॥ శయ్యాయాంకుశతల్పేవాహృదయేననివేశయేత్ । సమ్పూ
జ్యన్యస్యబుద్ధ్యాదిధరాన్తంతత్త్వసంచయమ్ ॥ ౪౨ ॥ త్రిఖణ్డవ్యాపకంతత్త్వత్ర
యంచానుక్రమాన్న్యసేత్ । బుద్ధ్యాదౌచిత్తపర్యన్తేచిన్తాతన్మాత్రకావధౌ ॥ ౪౩ ॥
తన్మాత్రాదౌధరాన్తేచశివవిద్యాత్మనాంస్థితిః । తత్త్వానినిజమన్త్రేణతత్త్వేశాంశ్చ
హృదార్చయేత్ ॥ ౪౪ ॥ స్థానేషుపుష్పమాలాదిచిహ్నితేషుయథాక్రమమ్ ॥

ఓంహూంశివతత్త్వాయనమః। ఓంహూంశివతత్త్వాధిపతయేరుద్రా
యనమః। ఓంహాంవిద్యాతత్త్వాయనమః। ఓంహాంవిద్యాతత్త్వాధిపా
యవిష్ణవేనమః। ఓంహాంఆత్మతత్త్వాయనమః। ఓంహాంఆత్మతత్త్వా
ధిపతయేబ్రహ్మణేనమః ॥ (*)

క్షమాగ్నియజమానార్కజలవాతేన్దుఖానిచ ॥ ౪౫ ॥ ప్రతితత్త్వంన్యసేదష్టౌమూ
ర్తీఃప్రతిశిలాంశిలామ్ । సర్వంపశుపతించోగ్రంరుద్రంభవమహేశ్వరమ్ ॥ ౪౬ ॥ మ
హాదేవంచభీమంచమూర్తీశాంశ్చయథాక్రమాత్ ॥ ఓంధరామూర్తయేనమః ఓం
ధరాధిపతయేనమః ॥ ఇత్యాదిమన్త్రైర్లోకపాలాన్యథాసఙ్ఖ్యంనిజాణుభిః ॥ ౪౭ ॥
విన్యస్యపూజయేత్కుమ్భాంస్తన్మన్త్రైర్వానిజాణుభిః । ఇన్ద్రాదీనాంతుబీజానివక్ష్య
మాణక్రమేణతు ॥ ౪౮ ॥ లూంరూంశూంపూంవూంయూంమూంహూంక్షూమితి ॥
ఉక్తోనవశిలాపక్షేశ్శిలాపఞ్చపదాతథా । ప్రతితత్త్వంన్యసేన్మూర్తీస్సృష్ట్యాపఞ్చధ
రాదికాః ॥ ౪౯ ॥ బ్రహ్మావిష్ణుస్తథారుద్రఈశ్వరశ్చసదాశివః। ఏతేచపఞ్చమూర్తీ
శాయష్టవ్యాస్తాసుపూర్వవత్ ॥ ౫౦ ॥ ఓంపృథ్వీమూర్తయేనమః । ఓంపృథ్వీమూ
ర్త్యధిపతయేబ్రహ్మణేనమః । ఇత్యాదిమన్త్రైః ॥ సమ్పూజ్యకలశాన్పఞ్చక్రమేణని
జనామభిః । నిరుద్ధితవిధానేనన్యాసోమధ్యశిలాక్రమాత్ ॥ ౫౧ ॥ కుర్యాత్ప్రాకా
రమన్త్రేణభూతిదర్భతిలైస్తతః। కుణ్డేషుధారికాంశక్తింవిన్యస్యాభ్యర్చ్యతర్పయే
త్ ॥ ౫౨ ॥ తత్త్వతత్త్వాధిపాన్మూర్తీర్మూర్తీశాంశ్చఘృతాదిభిః। తతోబ్రహ్మాంశశుద్ధ్య
ర్థంమూలాఙ్గంబ్రహ్మభిఃక్రమాత్ ॥ ౫౩ ॥ కృత్వాశతాదిపూర్ణాన్తంప్రోక్ష్యాశ్మాన్నిజలై
శ్శిలాః। పూజయేచ్చకుశైస్స్పృష్ట్వాప్రతితత్త్వమనుక్రమాత్ ॥ ౫౪ ॥ సాన్నిధ్యమథస

ధ్యానంకృత్వాశుద్ధంపునర్న్యసేత్ ।ఏవంభాగత్రయేకర్మగత్వాగత్వాసమాచరేత్ ॥
ఓం ఆం ఈం ఆత్మతత్త్వవిద్యాతత్త్వాభ్యాంనమఃఇతి॥
సంస్పృశేద్గర్భమూలాద్యైర్హృష్ట్యగ్గాదిత్రయంక్రమాత్ । కుర్యాత్తత్త్వానుసన్ధా
నంహ్రస్వదీర్ఘప్రయోగతః ॥ ౨౬॥ ఓంహాంఉంవిద్యాతత్త్వశివతత్త్వాభ్యాంనమః॥
ఘృతేనమధునాపూర్ణాంస్తాంస్తుకుమ్భాన్సరత్నకాన్ । పఞ్చగవ్యాఘ్యసంసిక్తాన్లో
కపాలాధిదైవతాన్ ॥ ౨౭ ॥ పూజయిత్వాసజైర్మన్త్రైస్సన్నిధౌహోమమాచ
రేత్ । శిలానామథసర్వాసాంసంస్మరేదధిదేవతాః ॥ ౨౮ ॥ విద్యారూపాఃకృత
స్నానాహేమవర్ణాశ్శిలాస్స్వరాః । న్యూనాదిదోషమోషార్థంవాస్తుభూమేశ్చశుద్ధ
యే ॥ ౨౯ ॥ యజేదస్త్రేణమూర్ధాన్తమాహుతీనాంశతంశతమ్ ॥ ౨౯ ॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదేశిలావిన్యా
సకథనంనామద్వినవతితమోధ్యాయః

శ్రీవాస్తుపూజాదివిధానమ్. శ్రీ

ఈశ్వరః॥తతఃప్రాసాదమాసూత్ర్యవర్తయేద్వాస్తుమణ్డపమ్ । కుర్యాత్కో
ష్ఠచతుష్షష్టింక్షేత్రేవేదాశ్రకేసమే॥౧॥ కోణేషువిన్యసేద్వంశౌరజ్జవోఽష్టౌవికోణ
గాః । ద్విపదాష్షట్పదాస్తాస్తువాస్తుంతత్రార్చయేద్యథా ॥ ౨ ॥ ఆకుఞ్చితకచంవా
స్తుముత్తానమసురాకృతిమ్ । స్మరేత్పూజాసుకుడ్యాదనివేశేడుత్తరాననమ్ ॥ ౩ ॥
జానునీకూర్పరౌసక్థిదిశివాతహుతాశయోః । పైత్ర్యంపాదపుటేరౌద్ర్యంశి
రోఽస్యహృదయేఽఞ్జలిః॥ ౪॥ అస్యదేహేసమారూఢాదేవతాఃపూజితాశ్శుభాః।అ
ష్టౌకోణాధిపాస్తత్రకోణార్ధేష్వష్టసుస్థితాః॥ ౫ ॥ షట్పదాస్తుమరీచ్యాద్యాదిక్షుపూ
ర్వాదిషుక్రమాత్ । మధ్యేచతుష్పదోబ్రహ్మాశేషాస్తుపదికాస్మృతాః॥ ౬ ॥ సమ
స్తనాడీసంయోగేమహామర్మాసుజంఫలమ్ । త్రిశూలంస్వస్తికంవజ్రంమహాస్వస్తి
కసమ్పుటౌ ॥ ౭ ॥ త్రికటుంమణిబన్ధంచసవిశుద్ధంపదంతథా । ఇతిద్వాదశమర్మాణి
వాస్తోర్భిత్త్యాదిషుత్యజేత్ ॥ ౮ ॥ సాజ్యమక్షతమీశాయపర్జన్యాయామ్బుజోదకమ్।
దదీతాథజయన్తాయపతాకాంకుఙ్కుమోజ్జ్వలామ్ ॥ ౯॥ రత్నవారిమహేన్ద్రాయ
రవౌధూమ్రంవితానకమ్ । సత్యాయఘృతగోధూమమాజ్యభక్తంభృశాయచ॥౧౦॥
విమాంసమన్తరిక్షాయసక్తుంతేభ్యస్తుపూర్వతః । మధుక్షీరాజ్యసమ్పూర్ణాంప్రద
ద్యాద్వహ్నయేస్రుచమ్ ॥ ౧౧ ॥ లాజాన్పూష్ణేసువర్ణామ్బువితథాయనివేదయేత్ ।
దద్యాద్గృహక్షతేయౌద్రంయమరాజేపలౌదనమ్ ॥ ౧౨ ॥ గన్ధంగన్ధర్వనాథాయజి
హ్వాంభృఙ్గాయపక్షిణః । మృగాయపద్మపర్ణానియామ్యామిత్యష్టదేవతాః॥౧౩ ॥ పి
త్రేతిలోదకంక్షీరంవృక్షజందన్తధావనమ్ । దౌవారికాయదేవాయప్రదద్యాద్ధేను

ద్రయా ॥ ౧౪ ॥ సుగ్రీవాయదిశేత్పూపాన్పుష్పదన్తాయదర్భకమ్ । రక్తంప్రచేత
సేపద్మంసురాయసురాసవమ్ ॥ ౧౫ ॥ ఘృతంగుడౌదనంశేషేరోగాయఘృతమ
ణ్డకాన్ । లాజాన్వాపశ్చిమాశాయాందేవాష్టకమితీరితమ్ ॥ ౧౬ ॥ మారుతాయ
ధ్వజంపీతంనాగాయనాగకేసరమ్ । ముఖ్యేభక్ష్యాణిభల్లాటేముద్గసూపంసుసం
స్కృతమ్ ॥ ౧౭ ॥ సోమాయపాయసంసాజ్యంశాలూకమృషయేదిశేత్ । లోపా
మదితయేదిత్యైపురీమిత్యుత్తరాష్టకమ్ ॥ ౧౮ ॥ మోదకాన్బ్రహ్మణఃప్రాచ్యాంష
ట్పదాయమరీచయే । సవిత్రేరక్తపుష్పాణివహ్న్యధఃకోణకోష్ఠకే ॥ ౧౯ ॥ తదధః
కోష్ఠకేదద్యాత్సావిత్ర్యైచకుశోదకమ్ । దక్షిణేచన్దనంరక్తంషట్పదాయవివస్వ
తే॥ ౨౦॥ హారిద్రౌదనమిన్ద్రాయరక్షోధఃకోణకోష్ఠకే । ఇన్ద్రజయాయమిశ్రాన్న
మిన్ద్రాధస్తాన్నివేదయేత్ ॥ ౨౧ ॥ వారుణ్యాంషట్పదాసీనేమిత్రేసగుడమోదనమ్।
రుద్రాయఘృతసిద్ధాన్నంవాయుకోణాధరేపదే ॥ ౨౨ ॥ తదధీరుద్రదాసాయమాం
సమార్ద్రమథోత్తరే । దదీతమాషనైవేద్యంషట్పదస్థేధరాధరే ॥ ౨౩ ॥ ఆపాయశివ
కోణాధస్తద్వత్సాయచతత్స్థలే। క్రమాద్దద్యాద్దధిక్షీరంపూజయిత్వావిధానతః॥ ౨౪॥
చతుష్పదేనివిష్టాయబ్రహ్మణేమధ్యదేశతః । పఞ్చగవ్యాక్షతోపేతంచరుంసాజ్యంని
వేదయేత్ ॥ ౨౫ ॥ ఈశాదివాయుపర్యన్తకోణేష్వథయథాక్రమమ్ । వాస్తుబా
హ్యేచరక్యాద్యాశ్చతస్రఃపూజయేద్యథా ॥ ౨౬ ॥ చరక్యైసఘృతంమాంసంవిదా
ర్యైదధిపఙ్కజే । పూతనాయైపలంపిత్తంరుధిరంచనివేదయేత్ ॥ ౨౭ ॥ అస్థీనిపా
పరాక్ష్యైరక్తపిత్తపలానిచ । తతోమాషౌదనంప్రాచ్యాంస్కన్దాయవినివేదయే
త్ ॥ ౨౮ ॥ అర్యమ్ణేదక్షిణాశాయాంపూపాన్కృసరయాయుతాన్ । జమ్భకాయ
చవారుణ్యామామిషంరుధిరాన్వితమ్ ॥ ౨౯ ॥ ఉదీచ్యాంపిలిపిఞ్ఛాయరక్తాన్నంకు
సుమానిచ । యజేద్వాసకలంవాస్తుంకుశదధ్యక్షతైర్జలైః॥ ౩౦ ॥ గృహేచనగరా
దౌచపకాశీతిపదైర్యజేత్ । త్రిపదారజ్జవఃకార్యాఃషట్పదాశ్చవికోణకే ॥ ౩౧ ॥ ఈ
శాద్యాఃపాదికాస్తస్మిన్నాగాద్యాశ్చద్వికోష్ఠగాః।షట్పదస్థామరీచ్యాద్యాబ్రహ్మానవ
పదస్స్మృతః ॥ ౩౨ ॥ నగరగ్రామఖేటాదౌవాస్తుశ్శతపదోఽపివా । వంశద్వయంకో
ణగతందుర్జయందుర్ధరంసదా॥ ౩౩ ॥ యథాదేవాలయేన్యాసస్తథాశతపదేహితః।
గ్రహాస్స్కన్దాదయస్తత్రవిజ్ఞేయాశ్చైవషట్పదాః ॥ ౩౪ ॥ చరక్యాద్యాభూతపదా
రజ్జువంశాదిపూర్వవత్ । దేశసంస్థాపనేవాస్తుచతుస్త్రింశచ్ఛతంభవేత్ ॥ ౩౫॥
చతుష్షష్టిపదోబ్రహ్మామరీచ్యాద్యాశ్చదేవతాః । చతుఃపఞ్చాశత్పదికాఆపాద్యాస్తౌర
సాగ్నిభిః॥౩౬॥ఈశానాద్యానవపదాస్స్కన్దాద్యాశ్శక్తికాస్స్మృతాః।చరక్యాద్యాస్త
ద్వదేవరజ్జువంశాదిపూర్వవత్ ॥౩౭॥ క్షేమోవంశసహాస్తైస్తువాస్తుమణ్డలగఃపదైః।

న్యాసోనవగుణస్తత్రకర్తవ్యోదేశవాస్తువత్ ॥ ౩౮ ॥ పఞ్చవింశత్పదోవాస్తుర్వైతా
ళాఖ్యశ్చితౌస్మృతః। అన్యోనవపదోవాస్తుష్షోడశాఙ్ఘ్రిస్తథాపరః॥౩౯॥షడశ్రత్రి
శ్రవృత్తాదేర్మధ్యేస్యాచ్చతురశ్రకమ్ । ఖాతేవాస్తోస్సమంపృష్ఠేన్యాసేబ్రహ్మశిలా
స్మృతే॥ ౪౦॥ శాలాకస్యనివేశేచమూర్తిసంస్థాపనేతథా । పాయసేనతునైవేద్యం
సర్వేషాంవాప్రదాపయేత్ ॥ ౪౧ ॥ ఉక్తానుక్తేతువైవాస్తుఃపఞ్చహస్తప్రమాణతః।
గృహప్రాసాదమానేనవాస్తుశ్శ్రేష్ఠస్తుసర్వదా ॥ ౪౨॥ * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణేఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే వాస్తుపూజా
కథనంనామత్రినవతితమోధ్యాయః.

శిలావిన్యాసవిధానమ్.

ఈశ్వరః ॥ ఈశాదిషుచరక్యాద్యాఃపూర్వవత్పూజయేద్బహిః । ఆహుతి
త్రితయందద్యాత్ప్రతిదేవమనుక్రమాత్ ॥ ౧ ॥ దత్వాభూతబలింలగ్నేశిలాన్యాస
మనుక్రమాత్ । మధ్యసూత్రేన్యసేచ్ఛక్తింకుమ్భంచానన్తముత్తమమ్ ॥ ౨ ॥ నకా
రారూఢమూలేనకుమ్భేఽస్మిన్ధారయేచ్ఛిలామ్। కుమ్భానష్టౌసుభద్రాదీన్దిక్షుపూర్వా
దిషుక్రమాత్ ॥ ౩ ॥ లోకపాలాణుభిర్న్యస్యశ్వభ్రేష్వన్యస్తశక్తిషు । శిలాస్తే
ష్వథనన్దాద్యాఃక్రమేణవినివేశయేత్ ॥ ౪ ॥ శమ్బరైర్మూర్తినాథానాంయథాస్యర్ద్ధి
ర్త్రిమధ్యతః । తాసుధర్మాదికానష్టౌకోణాత్కోణంవిభాగశః ॥ ౫ ॥ సుభద్రాదిషు
నన్దాద్యాశ్చతస్రోఽగ్న్యాదికోణగాః।అజితాద్యాశ్చపూర్వాదిజయాదిష్వథవిన్య
సేత్ ॥ ౬ ॥ బ్రహ్మాణంచోపరిన్యస్యవ్యాపకంచమహేశ్వరమ్ । చిన్తయేద్దేషుచా
ధానంవ్యోమప్రాసాదమధ్యగమ్ ॥ ౭ ॥ బలిందత్వాజపేదస్త్రంవిఘ్నదోషనివార
ణమ్ । శిలాపఞ్చకపక్షేపిమనాగుద్దిశ్యతేయథా ॥ ౮ ॥ మధ్యేపూర్ణశిలాన్యాసస్సు
భద్రకలశేఽర్ద్ధతః । పద్మాదిషుచనన్దాద్యాఃకోణేష్వగ్న్యాదిషుక్రమాత్ ॥ ౯ ॥ మధ్య
స్థావేచతుస్రోపిమాతృవద్భావసమ్మతాః । ఓంపూర్ణేత్వంమహావిద్యేసర్వసన్దోహ
లక్షణే ॥ ౧౦ ॥ సర్వసమ్పూర్ణమేవాత్రకురుష్వాఙ్గిరసస్సుతే । ఓంనన్దేత్వంనన్దినీ
పుంసాంత్వామత్రస్థాపయామ్యహమ్ ॥ ౧౧ ॥ ప్రాసాదేతిష్ఠసన్తృప్తాయావచ్చ
న్ద్రార్కతారకమ్ । ఆయుఃకామంశ్రియంనన్దేదేహివాసిష్ఠదేహినామ్ ॥ ౧౨ ॥ అస్మి
న్రక్షాసదాకార్యాప్రాసాదేయత్నతస్త్వయా । ఓంభద్రేత్వంసర్వదాభద్రంలోకా
నాంకురుకాశ్యపి ॥ ౧౩ ॥ ఆయుర్దాకామదాదేవిశ్రీప్రదాచసదాభవ । ఓంజయేత్ర
సర్వదాదేవిశ్రీదాయుర్దాసదాభవ॥౧౪॥ ఓంజయేఽత్రసర్వదాదేవితిష్ఠత్వంస్థాపితా
మయా । నిత్యంజయాయభూత్యైచస్వామినోభవభార్గవి॥ ౧౫ ॥ ఓంరిక్తేఽతిరిక్త
దోషఘ్నేసిద్ధిముక్తిప్రదేశుభే । సర్వదాసర్వదేశస్థేతిష్ఠాస్మిన్విశ్వరూపిణి ॥ ౧౬ ॥

గగనాయతనంధ్యాత్వాతత్రతత్త్వత్రయంన్యసేత్ । ప్రాయశ్చిత్తంతతోహుత్వా
విధినావిసృజేన్మఖమ్॥౧౭ ॥ * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే శిలా
న్యాసకథనంనామ చతుర్నవతితమోఽధ్యాయః.

ప్రతిష్ఠాసామగ్రీవిధానమ్.

ఈశ్వరః ॥ వక్ష్యేలిఙ్గప్రతిష్ఠాంచప్రాసాదేభుక్తిముక్తిదామ్ । తాంచరేత్స
ర్వదాముక్త్వాభుక్త్వాదేవదినేసతి ॥ ౧ ॥ వినాచైత్రేణమాఘాదౌప్రతిష్ఠామాసపఞ్చకే ।
గురుశుక్రోదయేకార్యాప్రథమేకరణత్రయే ॥ ౨ ॥ శుక్లపక్షేవిశేషేణకృష్ణేవాపఞ్చ
మందినమ్ । చతుర్థీంనవమీంషష్ఠీంవర్జయిత్వాచతుర్దశీమ్ ॥ ౩ ॥ శోభనాస్తిథయ
శ్శేషాఃక్రూరవారవివర్జితాః । శతభిషాధనిష్ఠార్ద్రాఽనురాధోత్తరాత్రయమ్ ॥ ౪ ॥
రోహిణీశ్రవణశ్చేతిస్థిరారమ్భమహోదయాః । లగ్నంచకుమ్భసింహాలితులాస్త్రీ
విషధన్వినామ్॥ ౫ ॥ శస్తోజీవోనవస్త్రేషుసప్తస్థానేషుసర్వదా । బుధష్షడష్టదిక్సప్త
తుర్యేషువినర్త్తంసితః ॥ ౬ ॥ సప్తర్త్తుంత్రిదశాదిస్థశ్శశాఙ్కోబలదస్సదా । రవిర్దశ
త్రిషట్సంస్థోరాహుస్త్రిదశషడ్గతః ॥ ౭ ॥ షట్త్రిఽస్థానగతాశ్శస్తామన్దాఙ్గారార్క
కేతవః । శుభాఃక్రూరాశ్చపాపాశ్చసర్వఏకాదశస్థితాః ॥ ౮ ॥ ఏషాందృష్టిర్మునా
పూర్ణాత్వాద్ధికీగ్రహాభూతయోః । పాదికీరామదిక్స్థానేచతురష్టౌపాదవర్జితా॥ ౯ ॥
పాదాన్యూనచతుర్నాడీభోగస్స్యాన్మీనమేషయోః । వృషకుమ్భౌచభుఞ్జాతేచత
స్రఃపాదవర్జితాః ॥ ౧౦ ॥ మకరోమిథునంపఞ్చచాపాలిహరికర్కటాః । పాదో
నాష్టతులాకన్యేఘటికాస్సార్ధపఞ్చచ ॥ ౧౧ ॥ కేసరీవృషభఃకుమ్భస్స్థిరాస్స్యుస్సిద్ధి
దాయకాః । చరాధనుస్తులామేషాద్విస్స్వభావాస్తృతీయకాః॥ ౧౨ ॥ శుభశ్శుభ
గ్రహైర్దృష్టశ్శస్తోలగ్నశ్శుభాశ్రితః । గురుశుక్రబుధాయుక్తోలగ్నేదద్యాద్బలాయు
షీ॥ ౧౩ ॥ రాజ్యంశౌర్యంబలంపుత్రాన్యశోధర్మాదికంబహు । ప్రథమస్సప్తమస్తు
ర్యోదశమఃకేన్ద్రఽఉచ్యతే ॥ ౧౪ ॥ గురుశుక్రబుధాస్తత్రసర్వసిద్ధిప్రదాయకాః ।
త్ర్యేకాదశచతుర్థస్థాలగ్నాత్పాపగ్రహాశ్శుభాః ॥ ౧౫ ॥ అతోఽన్యనీచకర్మార్థంయో
జ్యాస్తిథ్యాదయోబుధైః । ధామ్నఃపఞ్చగుణాంభూమింత్యక్త్వాబాధామసమ్మితా
మ్॥౧౬ ॥ హస్తాద్ద్వాదశసోపానాత్కుర్యాన్మణ్డపమగ్రతః । చతురశ్రంచతుర్ద్వా
రంస్నానార్థంతుతదర్ధతః ॥ ౧౭ ॥ ఏకాస్యంచతురాస్యంవారౌద్ర్యాంప్రాచ్యుత్త
రేథవా । హస్తికోదశహస్తోవైమణ్డపోర్కకరోఽథవా॥ ౧౮॥ ద్విహస్తోత్తరయావృ
ద్ధ్యాశేషంస్యాన్మణ్డపాష్టకమ్। వేదీచతుష్కరామధ్యేకోణస్తమ్భేనసంయుతా॥౧౯॥
వేదీపాదాన్తరంత్యక్త్వాకుణ్డానినవపఞ్చవా । ఏకంవాశివకాష్ఠాయాంప్రాచ్యాం

హాతద్గురోఃపరమ్ ॥ ౨౦ ॥ ముష్టిమాత్రంశతార్ధేస్యాచ్ఛతేచారత్నిమాత్రకమ్
హస్తంసహస్రహోమేస్యాదయుతేతుద్విహస్తకమ్ ॥ ౨౧ ॥ లక్షేచతుష్కరం
కుణ్డంకోటిహోమేఽష్టహస్తకమ్ । భగాభమగ్నౌఖణ్డేన్దుదక్షేత్ర్యశ్రంచనైరృ
తే ॥ ౨౨ ॥ షడశ్రంవాయవేపద్మంసౌమ్యేచాష్టాశ్రకంశివే । తిర్యక్పాతశివంఖాత
మూర్ధ్వంమేఖలయాసహ ॥ ౨౩ ॥ తద్బహిర్మేఖలాస్తిస్రోవేదవహ్న్యయమాంగు
లైః । అంగులైష్షడ్భిరేకావాకుణ్డాకారాస్తుమేఖలాః ॥ ౨౪ ॥ తాసాముపరియోని
స్స్యాన్మధ్యేఽశ్వత్థదళాకృతిః । ఉచ్ఛ్రాయేణాఙ్గుళంతస్యాద్విస్తారేణాఙ్గుళాష్టక
మ్ ॥ ౨౫ ॥ దైర్ఘ్యంకుణ్డార్ధమానేనకుణ్డకణ్ఠసమోఽధరః । పూర్వాగ్న్యగ్నియామ్యకుణ్డా
నాంయోనిస్స్యాదుత్తరాననా ॥ ౨౬ ॥ పూర్వాననాతుశేషాణామైశాన్యేఽ
న్యతరాతయోః । కుణ్డానాంయశ్చతుర్వింశోభాగస్సోఽఙ్గుళఇత్యతః ॥ ౨౭ ॥
ప్లక్షోదుమ్బరకాశ్వత్థంవటజాస్తోరణాఃక్రమాత్ । శాన్తిభూతబలారోగ్యపూర్వా
ద్యానామతఃక్రమాత్ ॥ ౨౮ ॥ పఞ్చషట్సప్తహస్తానిహస్తఖాతస్థితానిచ । తదర్ధపి
స్తరాణిస్యుర్యుతాన్యామ్రదళాదిభిః ॥ ౨౯ ॥ ఇన్ద్రాయుధోపమారక్తాకృష్ణాధూమ్రా
శశిప్రభా । శుక్లాభాహేమవర్ణాచపతాకాస్ఫాటికోపమా ॥ ౩౦ ॥ పూర్వాదితోఽబ్జ
జేరక్తానీలాఽనన్తస్యనైరృతే । పఞ్చహస్తాస్తదర్ధాశ్చధ్వజాదీర్ఘాశ్చవిస్తరాః ॥ ౩౧ ॥
హస్తప్రదేశితాదణ్డాధ్వజానాంపఞ్చహస్తకాః । వల్మీకాద్దన్తిదన్తాగ్రాత్తథావృషభ
శృఙ్గతః ॥ ౩౨ ॥ పద్మషణ్డాద్వరాహోచ్చగోష్ఠాదపిచతుష్పథాత్ । మృత్తికాద్వా
దశగ్రాహ్యావైకుమ్భేష్టాపినాకిని ॥ ౩౩ ॥ న్యగ్రోధోదుమ్బరాశ్వత్థచూతజమ్బ్వత్వగు
ద్భవమ్ । కషాయపఞ్చకంగ్రాహ్యమార్తవంచఫలాష్టకమ్ ॥ ౩౪ ॥ తీర్థామ్భాంసి
సుగన్ధీనితథాసర్వౌషధీజలమ్ । శస్తంపుష్పఫలంవక్ష్యేగత్నగోశృఙ్గవారిచ ॥ ౩౫ ॥
స్నానాయాపాహరేత్పఞ్చపఞ్చగవ్యామృతంతథా । పిష్టనిర్మితవస్త్రాదిద్రవ్యంనిర్మ
ఞ్ఛనాయచ ॥ ౩౬ ॥ సహస్రశుషిరంకుమ్భంమణ్డలాయచరోచనా । శతమోష
ధిమూలానాంవిజయాలక్ష్మణాబలా ॥ ౩౭ ॥ గుడూచ్యతిబలాపాఠాసహదేవాశతా
వరీ । ఋద్ధిస్సువర్చసావృద్ధిస్స్నానేప్రోక్తాపృథక్పృథక్ ॥ ౩౮ ॥ రక్షాయైతిలదర్భా
ఘోభస్మస్నానంతుకేవలమ్ । యవగోధూమబిల్వానాంచూర్ణానిచవిచక్షణః ॥ ౩౯ ॥
విలేపనంసకర్పూరంస్నానార్థంకుమ్భగణ్డకాః । ఖట్వాంచతూలికాయుగ్మంసోప
ధానంసవస్త్రకమ్ ॥ ౪౦ ॥ కుర్యాద్విత్తానుసారేణశయనేలక్ష్యకల్పనే । ఘృతక్షౌ
ద్రయుతంపాత్రంకుర్యాత్సువర్ణశలాకికామ్ ॥ ౪౧ ॥ వర్ధనీంశివకుమ్భంచలోకపా
లఘటానపి । ఏకంనిద్రాకృతేకుమ్భంశాన్త్యర్థంకుణ్డసఙ్ఖ్యయా ॥ ౪౨ ॥ ద్వారపా
లాదిధర్మాదిప్రశాన్తాదిఘటానపి । వాస్తులక్ష్మీగణేశానాంకలశానపరానపి ॥ ౪౩ ॥
ధాన్యపుఞ్జకృతాధారాన్సవస్త్రాన్స్రగ్విభూషితాన్ । సహిరణ్యాన్సమా
లబ్ధాన్గన్ధపానీయపూరితాన్ ॥ ౪౪ ॥ పూర్ణపాత్రఫలాధారాన్పల్లవాద్యాన్స

లక్షణాన్ । వస్త్రైరాచ్ఛాదయేత్కుమ్భాన్నాహరేద్గోరసర్షపాన్ ॥ ౪౫ ॥ వికిరార్థం తథా లాజాన్ జ్ఞానఖడ్గం చ పూర్వవత్ । సాపిధానాం చరుస్థాలీం దర్వీం చ తామ్రనిర్మితామ్ ॥ ౪౬ ॥ ఘృతక్షౌద్రాన్వితం పాత్రం పాదాభ్యఙ్గకృతే తథా । విష్టరాం స్త్రీన్ శతాదర్భదలైర్బాహుప్రమాణకాన్ ॥ ౪౭ ॥ చతురశ్చతురస్తద్వత్పాలాశాన్పరిధీనపి । తిలపాత్రం హవిః పాత్రమర్ఘ్యపాత్రం పవిత్రకమ్ ॥ ౪౮ ॥ పలవింశాష్టమానాని ఘటో ధూపప్రదానకమ్ । స్రుక్స్రువౌ పిటకం పీఠం వ్యజనం శుష్కమిన్ధనమ్ ॥ ౪౯ ॥ పుష్పం పత్రం గుగ్గులుం చ ఘృతైర్దీపాంశ్చ ధూపకమ్ । అక్షతాని త్రిసూత్రీం చ గవ్యమాజ్యం యవాంస్తిలాన్ ॥ ౫౦ ॥ కుశాశ్నాస్త్రైత్రిమధురం సమిధో దశపర్వికాః । బాహుమాత్రం స్రువం హస్తమాత్రాదిగ్రహశాన్తయే ॥ ౫౧ ॥ సమిధోఽర్కపలాశోత్థాః ఖాదిరామార్గపిప్పలాః । ఉదుమ్బరశమీదూర్వాకుశోత్థాశ్శతమష్ట చ ॥ ౫౨ ॥ తదభావే యవతిలా గృహ్యోపకరణం తథా । స్థాలీదర్వీపిధానాది దేవాదిభ్యోంశుకద్వయమ్ ॥ ౫౩ ॥ ముద్రాముకుటవాసాంసి హారకుణ్డలకఙ్కణాన్ । కుర్యాదాచార్యపూజార్థం విత్తశాఠ్యం వివర్జయేత్ ॥ ౫౪ ॥ తత్పాదపాదహీనా చ మూర్తిభృదస్త్రజాపినామ్ । పూజా స్యాజ్జాపిభిస్తుల్యా విప్రదైవజ్ఞశిల్పినామ్ ॥ ౫౫ ॥ వజ్రార్కకాన్తనీలాతిసీలముక్తాఫలాని చ । పుష్పపద్మాదిరాగం చ వైడూర్యం రత్నమష్టమమ్ ॥ ౫౬ ॥ ఉశీరమాధవక్రాన్తారక్తచన్దనకాగురుమ్ । శ్రీఖణ్డం సారికం కుష్ఠం సఙ్ఖినీ సౌమ్యౌషధీగణః ॥ ౫౭ ॥ హేమతామ్రమయం రక్తం రాజతం చ సకాంస్యకమ్ । సీసకం చేతిలోహాని హరితాళం మనశ్శిలా ॥ ౫౮ ॥ గైరికం హేమమాక్షీకం పారదో వహ్నిగైరికమ్ । గన్ధకాభ్రకమిత్యష్టౌ ధాతవో వ్రీహయస్తథా ॥ ౫౯ ॥ గోధూమాస్సతిలా మాషాస్ముద్గానప్యాహరేద్యవాన్ । నీవారాన్శ్యామకానేవం వ్రీహయోఽష్టౌ ప్రకీర్తితాః ॥ ౬౦ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే ప్రతిష్ఠా
సామగ్రీకథనం నామ పఞ్చనవతితమోధ్యాయః

అధివాసనవిధిః

ఈశ్వరః ॥ స్నాత్వా నిత్యద్వయం కృత్వా ప్రణవార్ఘ్యకరో గురుః । సమాసైర్మూర్తిపైర్విప్రైస్సహ గచ్ఛేన్మఖాలయమ్ ॥ ౧ ॥ శాన్త్యాదితోరణాంస్తత్ర పూర్వవత్పూజయేత్క్రమాత్ । ప్రదక్షిణక్రమాదేషాం శాఖాయాం ద్వారపాలకాన్ ॥ ౨ ॥ ప్రాచి నన్దిమహాకాళౌ యామ్యే భృఙ్గివినాయకౌ । వారుణే వృషభస్కన్దౌ దేవీచణ్డౌ తథోత్తరే ॥ ౩ ॥ తచ్ఛాఖామూలదేశస్థౌ ప్రశాన్తశిశిరౌ ఘటౌ । పర్జన్యాశోకనామానౌ భూతసఞ్జీవనామృతౌ ॥ ౪ ॥ ధనదశ్రీప్రదౌ ద్వౌద్వౌ పూజయేదనుపూర్వశః । స్వనా

మభిశ్చతుర్థ్యన్తైః ప్రణవాదినమోన్తగైః ॥ ౫ ॥ లోకగ్రహవసుద్వార్స్థస్రవన్తీనాం
ద్వయంద్వయమ్ । భానుత్రయంయుగంవేదోలక్ష్మీర్గణపతిస్తథా ॥ ౬ ॥ ఇతిదేవా
మఖాగారేతిష్ఠన్తిప్రతితోరణమ్ । విఘ్నసఙ్ఘాపనోదాయక్రతోస్సంరక్షణాయచ ॥ ౭ ॥
వజ్రంశక్తింతథాదణ్డంఖడ్గంపాశంధ్వజంగదామ్ । త్రిశూలంచక్రమమ్భోజంపతా
కాస్వర్చయేత్క్రమాత్ ॥ ౮ ॥ ఓంహూంఫట్నమః । ఓంహూంఫట్ద్వా
ర్స్థశక్తయేహూంఫట్నమః ॥ ఇత్యాదిమన్త్రైః ॥ కుముదఃకుముదాక్షశ్చపుణ్డరీ
కోథవామనః । శఙ్కుకర్ణస్సర్వనేత్రస్సుముఖస్సుప్రతిష్ఠితః ॥ ౯ ॥ ధ్వజాష్టదే
వతాఃపూజ్యాఃపూర్వాదౌభూతకోటిభిః । ఓంకాంకుముదాయనమఃఇత్యాదిమ
న్త్రైః ॥ ౧౦ ॥ హేతుకంత్రిపురఘ్నంచశక్త్యాఖ్యంయమజిహ్వకమ్ । కాలంకరాలి
నంషష్ఠమేకాఙ్ఘ్రింభీమమష్టకమ్ ॥ ౧౧ ॥ తథైవపూజయేద్దిక్షుక్షేత్రపాలానను
క్రమాత్ । బలిభిఃకుసుమైర్ధూపైస్సన్తుష్టాన్పరిభావయేత్ ॥ ౧౨ ॥ కమ్బళాస్తృతే
షువర్ణేషువంశస్థూణాస్వనుక్రమాత్ । పఞ్చక్షిత్యాదితత్త్వానిసద్యోజాతాదిభిర్య
జేత్ ॥ ౧౩ ॥ సదాశివపరవ్యాపిమణ్డపంధామశఙ్కరమ్ । పతాకాశక్తిసంయుక్తం
తత్త్వదృష్ట్యావలోకయేత్ ॥ ౧౪ ॥ దివ్యాన్తరిక్షభూమిష్ఠవిఘ్నానుత్సార్యపూర్వ
వత్ । ప్రవిశేత్పశ్చిమద్వారాశేషద్వారాణిదర్శయేత్ ॥ ౧౫ ॥ ప్రదక్షిణక్రమాద్గ
త్వానివిష్టోవేదిదక్షిణే । ఉత్తరాభిముఖఃకుర్యాద్భూతశుద్ధింయథాపురా ॥ ౧౬ ॥
అన్తర్యాగంవిశేషార్ఘ్యంమన్త్రద్రవ్యాదిశోధనమ్ । కుర్వీతఆత్మనఃపూజాంపఞ్చగ
వ్యాదిపూర్వవత్ ॥ ౧౭ ॥ సాధారంకలశంతస్మిన్విన్యసేత్తదనన్తరమ్ । విశేషా
చ్ఛివతత్త్వాయతత్త్వత్రయమనుక్రమాత్ ॥ ౧౮ ॥ లలాటస్కన్ధపాదాన్తంశివవి
ద్యాత్మకంపరమ్ । రుద్రనారాయణబ్రహ్మదైవతంనిజసఞ్జ్ఞకైః ॥ ౧౯ ॥ ఓంహాం
హాంమూర్తీస్తదీశ్వరాంస్తత్రపూర్వవద్వినివేశయేత్ । తద్వ్యాపకంశివంసాఙ్గంశివ
హస్తంచమూర్ధని ॥ ౨౦ ॥ బ్రహ్మరన్ధ్రప్రవిష్టేనతేజసాబాహ్యసాన్తరమ్ । తమఃపటల
మాధూయప్రద్యోతితదిగన్తరమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఆత్మానంమూర్తిపైస్సార్ధంస్రగ్వస్త్రకుసు
మాదిభిః । భూషయిత్వాశివోస్మీతిధ్యాత్వాబోధాసిముద్ధరేత్ ॥ ౨౨ ॥ చతుష్ప
దాన్తసంస్కారైస్సంస్కుర్యాన్మఖమణ్డపమ్ । విక్షిప్యవికిరాదీనికుశకూర్చోపసంహ
రేత్ ॥ ౨౩ ॥ ఆసనీకృత్యవర్ధన్యాంవాస్త్వాదీన్పూర్వవద్యజేత్ । శివకుమ్భాస్త్ర
వర్ధన్యాపూజయేచ్ఛస్థిరాసనే ॥ ౨౪ ॥ స్వదిక్షుకలశారూఢాంల్లోకపాలాననుక్ర
మాత్ । వాహాయుధాదిసంయుక్తాన్పూజయేద్విధినాయథా ॥ ౨౫ ॥ ఐరావతగ
జారూఢంస్వర్ణవర్ణంకిరీటినమ్ । సహస్రనయనంశక్రంవజ్రపాణింవిభావయేత్ ॥ ౨౬ ॥
సప్తార్చిషంచబిభ్రాణమక్షమాలాంకమణ్డలుమ్ । జ్వాలామాలాకులంరక్తంశక్తి
హస్తమజాసనమ్ ॥ ౨౭ ॥ మహిషస్థందణ్డహస్తంయమంకాలానలంస్మరేత్ ।

రక్తనేత్రంఖరారూఢంఖడ్గహస్తంచనైరృతమ్ ॥ ౨౮ ॥ వరుణంమకరేశ్వేతం
నాగపాశధరంస్మరేత్ । వాయుంచహరిణేనీలంకుబేరంమానుషస్థితమ్ ॥ ౨౯ ॥
త్రిశూలినంవృషేచేశంకూర్మేనన్తంతుచక్రిణమ్ । బ్రహ్మాణంహంసగంధ్యాయేచ్చతు
ర్వక్త్రంచతుర్భుజమ్ ॥ ౩౦ ॥ స్తమ్భమూలేషుకుమ్భేషువేద్యాంధర్మాదికాన్యజే
త్ । దిక్షుకుమ్భేష్వనన్తాదీన్పూజయన్త్యపికేచన ॥ ౩౧ ॥ శివాజ్ఞాంశ్రావయేత్కు
మ్భంభ్రామయేదాత్మపృష్ఠగమ్ । పూర్వవత్స్థాపయేదాదౌకుమ్భంతదనువర్ధనీమ్ ॥ ౩౨ ॥
శివంస్థిరాసనంకుమ్భేశస్త్రార్థంచధ్రువాసనమ్ । పూజయిత్వాయథాపూర్వంస్పృ
శేదుద్భవముద్రయా ॥ ౩౩ ॥ నిజయాగంజగన్నాథరక్షభక్తానుకమ్పయా । పఠిస్సం
శ్రావ్యరక్షార్థంకుమ్భేఖడ్గంనివేశయేత్ ॥ ౩౪ ॥ దీక్షాస్థాపనయోఃకుమ్భేస్థణ్డిలేమ
ణ్డలేఽథవా । మణ్డలేభ్యర్చ్యదేవేశంవ్రజేద్దైవకుణ్డసన్నిధౌ ॥ ౩౫ ॥ కుణ్డనాభిం
పురస్కృత్యనివిష్టామూర్తిధారిణః । గురోరాదేశతఃకుర్యుర్నిజకుణ్డేషుసంస్కృతి
మ్ ॥ ౩౬ ॥ జపేయుర్జాపినస్సంఖ్యంమన్త్రాన్యేతుసంహితామ్ । పఠేయుర్బ్రా
హ్మణాశ్శాన్తింస్వశాఖావేదపారగాః ॥ ౩౭ ॥ శ్రీసూక్తంపావమానీశ్చమైత్రకంచ
వృషాకపిమ్ । ఋగ్వేదీపూర్వదిగ్భాగేసర్వమేతత్సముచ్చరేత్ ॥ ౩౮ ॥ దేవవ్ర
తంతుభారుణ్డంజ్యేష్ఠసామరథన్తరమ్ । పురుషంగీతిమేతానిసామవేదీతుదక్షిణే ॥ ౩౯ ॥
రుద్రంపురుషసూక్తంచశ్లోకాధ్యాయంవిశేషతః । బ్రాహ్మణంచయజుర్వేదీపశ్చి
మాయాంసముచ్చరేత్ ॥ ౪౦ ॥ నీలరుద్రంతథాదర్వీసూక్ష్మాసూక్ష్మంతథైవచ । ఉ
త్తరేఽథర్వశీర్షంచతత్పరస్తుసముద్ధరేత్ ॥ ౪౧ ॥ ఆచార్యశ్చాగ్నిముత్పాద్యప్రతికు
ణ్డంప్రదాపయేత్ । వహ్నేఃపూర్వాదికాన్భాగాన్పూర్వకుణ్డాదితఃక్రమాత్ ॥ ౪౨ ॥
ధూపదీపచరూణాంచదదీతాగ్నింసముద్ధరేత్ । పూర్వవచ్ఛివమభ్యర్చ్యశివాగ్నౌ
మన్త్రతర్పణమ్ ॥ ౪౩ ॥ దేశకాలాదిసమ్పత్తౌదుర్నిమిత్తప్రశాన్తయే । హో
మంకృత్వాతుమన్త్రజ్ఞఃపూర్ణాందత్వాశుభావహామ్ ॥ ౪౪ ॥ పూర్వవచ్చరుకం
కృత్వాప్రతికుణ్డంనివేదయేత్ । యజమానాలఙ్కృతాస్తువ్రజేయుస్స్నానమణ్డప
మ్ ॥ ౪౫ ॥ భద్రపీఠేనిధాయేశంతాడయిత్వావగుణ్ఠయేత్ । స్నాపయేత్పూజయి
త్వాతుమృదాకాషాయవారిణా ॥ ౪౬ ॥ గోమూత్రైర్గోమయేనాపివారిణాచాన్త
రాన్తరా । భస్మనాగన్ధతోయేనఫడన్తాస్త్రేణవారిణా ॥ ౪౭ ॥ దేశికోమూర్తిపై
స్సార్ధంకృత్వాకారణశోధనమ్ । ధర్మజత్వేనసఞ్ఛాద్యపీతవర్ణేనవాససా ॥ ౪౮ ॥
సమ్పూజ్యసితపుష్పైశ్చనయేదుత్తరవేదికామ్ । తత్రదత్తాసనాయాంచశయ్యా
యాంసన్నివేశ్యచ ॥ ౪౯ ॥ కుఙ్కుమాలిప్తసూత్రేణవిభజ్యగురురాలిఖేత్ । శ
లాకయాసువర్ణస్యఅక్షిణీశస్త్రకర్మణా ॥ ౫౦ ॥ అఞ్జయేల్లక్ష్మకృత్పశ్చాచ్ఛాస్త్ర
దృష్టేనకర్మణా । కృతకర్మాచశస్త్రేణలక్ష్మీశిల్పీసముల్లిఖేత్ ॥ ౫౧ ॥ తస్యాంశా

దర్భోత్థపాదాగ్ధాదగ్ధాయాఅగ్ధతోథవా । సర్వకామప్రసిద్ధ్యర్థంశుభలక్ష్మావతారణ
మ్॥ ౫౨ ॥ లిఙ్గదీర్ఘ్యవిశారాంశేత్రిభక్తేభాగవర్జనాత్ । విస్తారోలక్ష్మదేహస్యభవే
ల్లిఙ్గస్యసర్వతః ॥ ౫౩ ॥ యవస్యనవభక్తస్యభాగైరష్టాభిరావృతా । హస్తికేల
క్ష్మరేఖాచగామ్భీర్యాద్విస్తరాదపి ॥ ౫౪ ॥ ఏవమష్టాంశవృద్ధ్యాతులిఙ్గేసార్ధకరాది
కే । భవేదష్టయవాపృథ్వీగమ్భీరాత్రచహస్తికే । ౫౫ ॥ ఏవమష్టాంశవృద్ధ్యాతులి
ఙ్గేసార్ధకరాదికే । భవేదష్టయవాపృథ్వీగమ్భీరాన్నవహస్తికే ॥ ౫౬ ॥ శాఖావే
షుచలిఙ్గేషుపాదవృద్ధేషుసర్వతః । లక్ష్మదేహస్యవిష్కమ్భోభవేద్ద్వ్యయవవర్ధ
నాత్ ॥ ౫౭ ॥ గమ్భీరత్వపృథుత్వాభ్యాంరేఖాపిత్ర్యంశవృద్ధితః । సర్వేషుచభవే
త్సూక్ష్మంలిఙ్గమస్తకమస్తకమ్ ॥ ౫౮ ॥ లక్ష్మక్షేత్రేపృథాభక్తేమూర్ధ్నిభాగద్వయే
శుభే । షడ్భాగపరివర్తేనముక్త్వాభాగద్వయంత్వధః॥ ౫౯ ॥ రేఖాత్రయేణసమ్బద్ధం
కారయేత్పృష్ఠదేశగమ్ । రత్నజేలక్షణోద్ధారోయవాహేమసముద్భవే ॥ ౬౦ ॥
స్వరూపంలక్షణంతేషాంప్రభారత్నేషునిర్మలా। నయనోన్మీలనంవక్త్రేసాన్నిధ్యా
యచలక్ష్మతత్ ॥ ౬౧ ॥ లక్ష్మణోద్ధారరేఖాంచఘృతేనమధునాతథా । మృత్యుఞ్జ
యేనసమ్పూజ్యశిల్పిదోషనివృత్తయే ॥ ౬౨ ॥ అర్చయేచ్చతతోలిఙ్గంస్నాపయిత్వా
మృదాదిభిః । శిల్పినంతోషయిత్వాతుదద్యాద్గాంగురవేతతః॥ ౬౩ ॥ లిఙ్గంధూపా
దిభిఃప్రార్చ్యగాయేయుర్భర్తృకాస్త్రియః । సవ్యేనచాపసవ్యేనసూత్రేణాథకుశే
నవా ॥ ౬౪ ॥ స్పృత్వాచరోచనందత్వాకుర్యాన్నిర్మఞ్జనాదికమ్ । గుడలవణధా
న్యాకదానేనవిసృజేచ్చతాః ॥ ౬౫ ॥ గురుమూర్తిధరైస్సార్ధంహృదావాప్రణవేన
వా । మృత్స్నగోమయగోమూత్రభస్మభిస్సలిలాన్తరమ్॥ ౬౬ ॥ స్నాపయేత్పఞ్చ
గవ్యేనపఞ్చామృతపురస్సరమ్ । విరూక్షణంకషాయైశ్చసర్వౌషధిజలేనవా॥ ౬౭ ॥
శుభ్రపుష్పఫలస్వర్ణరత్నశృఙ్గయవోదకైః । తథాధారాసహస్రేణదివ్యౌషధిజలేన
చ॥ ౬౮ ॥ తీర్థోదకేనగాఙ్గేనచన్దనేనచవారిణా । క్షీరార్ణవాదిభిఃకుమ్భైశ్శివకుమ్భ
జలేనచ ॥ ౬౯ ॥ విరూక్షణంవిలేపంచసుగన్ధైశ్చన్దనాదిభిః। సమ్పూజ్యబ్రహ్మభిఃపు
ష్పైర్వర్మణారక్తచీవరైః ॥ ౭౦ ॥ రక్తరూపేణనీరాజ్యరక్షాతిలకపూర్వకమ్ ।
ఘృతౌషధ్యజలదుగ్ధైశ్చకుశాద్యైరర్ఘ్యసూచితైః ॥ ౭౧ ॥ ద్రవ్యైస్స్తుత్యాదిభిస్తుష్ట
మర్చయేత్పురుషాణునా। సమాచమ్యహృదా దేవంబ్రూయాదుద్ధీయతాంప్రభో॥ ౭౨॥
దేవంబ్రహ్మరథేనైవక్షిప్రంద్రవ్యాణితన్నయేత్ । మణ్డపేపశ్చిమద్వారేశయ్యా
యాంవినివేశయేత్ ॥ ౭౩ ॥ శక్త్యాదిశక్తిపర్యన్తేపిన్యాసేదాసనేశుభే । పశ్చిమేపి
ణ్డికాంతస్యన్యసేద్బ్రహ్మశిలాంతదా ॥ ౭౪ ॥ శస్త్రమస్త్రశతాలబ్ధనిద్రాకుమ్భ
ధ్రివాసనమ్ । ప్రకల్ప్యశివకోణేచదత్వార్ఘ్యంహృదయేనతు ॥ ౭౫ ॥ ఉత్థాప్యో
త్తాసనేలిఙ్గంశిరసాపూర్వమస్తకమ్ । సమారోప్యన్యసేత్తస్మిన్సప్త్యేధర్మాదివద్ద

నమ్॥ ౨౬॥ దద్యాద్ధూపం చ సమ్పూజ్య తథా వాసాంసి వర్మణా । గృహోపకరణైర్నైవేద్యం హృదా దద్యాత్స్వశక్తితః ॥ ౨౭ ॥ ఘృతక్షౌద్రయుతం పాత్రమభ్యఙ్గాయ పదాన్తికే । దేశికశ్చ స్థితస్తత్ర షట్త్రింశత్తత్త్వసఞ్చయమ్॥ ౨౮ ॥ శక్త్యాదిభూమిపర్యన్తం స్వతత్త్వాధిపసంయుతమ్ । విన్యస్య పుష్పమాలాభిస్త్రిఖణ్డం పరికల్పయేత్ ॥ ౨౯ ॥ మాయాపదేశశక్త్యన్తం తుర్యాశాష్టాంశవర్తులమ్ । తత్రాత్మతత్త్వవిద్యాఖ్యం శివం సృష్టిక్రమేణ తు ॥ ౩౦ ॥ ఏకశః ప్రతిభాగేషు బ్రహ్మవిష్ణుహరాదిపాన్ । విన్యస్య మూర్తిమూర్తీశాన్పూర్వాదిక్రమతో యథా ॥ ౩౧ ॥ క్ష్మావహ్నియజమానార్కజలవాయునిశాకరాన్ । ఆకాశమూర్తిరూపాంస్తాన్న్యసేత్తదధినాయకాన్ ॥ ౩౨ ॥ సర్వం పశుపతిం చోగ్రం రుద్రం భవమహేశ్వరమ్ । మహాదేవం చ భీమం చ మన్త్రాస్తద్వాచకా ఇమే ॥ ౩౩ ॥ లవశషచయసాశ్చ హకారశ్చ త్రిమాత్రికః । ప్రణవో హృదయాణుర్వా మూలమన్త్రోऽథ వాక్యవిత్ ॥ ౩౪ ॥ పఞ్చకుణ్డాత్మకే యాగే మూర్తీః పఞ్చాథవా న్యసేత్ । పృథివీజలతేజాంసి వాయుమాకాశమేవ చ ॥ ౩౫ ॥ క్రమాత్తదధిపాన్పఞ్చ బ్రహ్మాణం ధరణీధరమ్ । రుద్రమీశం సదాఖ్యం చ సృష్టిన్యాయేన మన్త్రవిత్ ॥ ౩౬ ॥ ముముక్షోర్వా నివృత్త్యాద్యా అజాతాద్యాస్తదీశ్వరాః । త్రితత్త్వం వాథ సర్వత్ర న్యసేద్వ్యస్త్యాత్మకారణమ్॥ ౩౭॥ శుద్ధే చాత్మని విద్యేశౌ అశుద్ధే లోకనాయకాః । ద్రష్టవ్యా మూర్తిపాశ్చైవ భోగినో మన్త్రనాయకాః ॥ ౩౮ ॥ పఞ్చవింశత్తథైవాష్టపఞ్చత్రీణి యథాక్రమమ్ । ఏషాం తత్త్వం తదీశానామిన్ద్రాదీనాం తతో యథా ॥ ౩౯ ॥ * * *

ఓహాం శక్తితత్త్వాయ నమః ఇత్యాది । ఓం హాం శక్తితత్త్వాధిపాయ నమః ఇత్యాది। ఓం హాం క్ష్మామూర్తయే నమః । ఓం హాం క్ష్మామూర్త్యధీశాయ శివాయ నమః ఇత్యాది। ఓం హాం పృథివీమూర్తయే నమః। ఓం హాం మూర్త్యధిపాయ బ్రహ్మణే నమః ఇత్యాది । ఓం హాం శివతత్త్వాధిపాయ రుద్రాయ నమః ఇత్యాది॥ (*)

నాభికన్దాత్సముచ్చార్య ఘణ్టానాదవిసర్పణమ్ । బ్రహ్మాదికారణత్యాగాద్ద్వాదశాన్తసమాశ్రితమ్॥ ౪౦ ॥ మన్త్రం చ మనసా భిన్నం ప్రాప్తానన్దరసోపమమ్ । ద్వాదశాన్తాత్సమానీయ నిష్కలం వ్యాపకం శివమ్ ॥ ౪౧ ॥ అష్టత్రింశత్కలోపేతం సహస్రకిరణోజ్జ్వలమ్ । సర్వశక్తిమయం సాఙ్గం ధ్యాత్వా లిఙ్గే నివేశయేత్ ॥ ౪౨ ॥ జీవన్యాసో భవేదేవం లిఙ్గే సర్వార్థసాధకః । పిణ్డికాదిషు తు న్యాసః ప్రోచ్యతే సామ్ప్రతం యథా॥ ౪౩ ॥ పిణ్డికాం చ కృతస్నానాం విలిప్తాం చన్దనాదిభిః । సద్వస్త్రైశ్చ సమాచ్ఛాద్య రక్తైశ్చ భగలక్షణే ॥ ౪౪ ॥ పఞ్చరత్నాదిసంయుక్తాం లిఙ్గస్యోత్తరతః స్థితామ్ లిఙ్గవత్కృతవిన్యాసాం విధివత్సమ్ప్రపూజయేత్ ॥ ౪౫ ॥ కృతస్నానాదికాం తత్ర

లిఙ్గమూలే శిలాం న్యసేత్ । కృతస్నానాదిసంస్కారం శక్త్యన్తం వృషభం తథా ॥ ౯౬ ॥
ప్రణవపూర్వం హుం పూం హ్రీం మధ్యాదన్యతమేన చ । క్రియాశక్తియుతాం పిణ్డీం శిలామాధారరూపిణీమ్ ॥ ౯౭ ॥ భస్మదర్భతిలైః కుర్యాత్ప్రాకారత్రితయం తతః । రక్షాయై లోకపాలాంశ్చ సాయుధాన్పూజయేద్బహిః ॥ ౯౮ ॥ (*)

ఓం హూం హ్రీం క్రియాశక్తయే నమః । ఓం హూం హాం హ్రీం హః మహాగౌరి రుద్రదయితే స్వాహేతి చ పిణ్డికాయాం । ఓం హాం ఆధారశక్తయే నమః । ఓం హాం వృషభాయ నమః ॥ (*)

ధారికా దీప్తిమత్యుగ్రా జ్యోత్స్నా చైతా బలోత్కటాః । తథా ధాత్రీ విధాత్రీ చ న్యసేద్వా పఞ్చ నాయికాః ॥ ౯౯ ॥ వామా జ్యేష్ఠా క్రియా జ్ఞానా వేధా తిస్రోథవా న్యసేత్ । క్రియా జ్ఞానా తథేచ్ఛా చ పూర్వవచ్చాత్ర మూర్తిషు ॥ ౧౦౦ ॥ తమీ మోహా క్షుమీ నిష్ఠా మృత్యుర్మాయా భవజ్వరాః । పఞ్చ చాథ మహామోహా ఘోరా చ త్రితయం జ్వరాః ॥ ౧౦౧ ॥ తిస్రోథవా క్రియా జ్ఞానా తథా బాధా ధినాయికా । ఆత్మాది త్రిషు తత్త్వేషు తీవ్రమూర్తిషు విన్యసేత్ ॥ ౧౦౨ ॥ అత్రాపి పిణ్డికా బ్రహ్మశిలాదిషు యథావిధి । గౌర్యాదిసంవరైరేవ పూర్వవత్సర్వమాచరేత్ ॥ ౧౦౩ ॥ ఏవం విధాయ విన్యాసం గత్వా కుణ్డాన్తికం తతః । కుణ్డమధ్యే మహేశానం మేఖలాసు మహేశ్వరమ్ ॥ ౧౦౪ ॥ క్రియాశక్తిం తథా న్యాసు నాదమోష్ఠే చ విన్యసేత్ । ఘటం స్థణ్డిలవహ్నీశైర్నాడీసన్ధానకం తతః ॥ ౧౦౫ ॥ పద్మతన్తుసమాం శక్తిముద్వాతేన సముద్యతామ్ । విశన్తీం సూర్యమార్గేణ నిస్సరన్తీం సముద్గతామ్ ॥ ౧౦౬ ॥ పునశ్చ శూన్యమార్గేణ విశతీం స్వస్య చిన్తయేత్ । ఏవం సర్వత్ర సన్ధేయం మూర్తిపైశ్చ పరస్పరమ్ ॥ ౧౦౭ ॥ సమ్పూజ్య ధారికాం శక్తిం కుణ్డే సన్తర్ప్య చ క్రమాత్ । తత్త్వతత్త్వేశ్వరా మూర్తిర్మూర్తీశాంశ్చ ఘృతాదిభిః ॥ ౧౦౮ ॥ సమ్పూజ్య తర్పయిత్వా తు సన్నిధౌ సంహితాణుభిః । శతం సహస్రమర్ధం వా పూర్ణయా సహ హావయేత్ ॥ ౧౦౯ ॥ తత్త్వతత్త్వేశ్వరా మూర్తిర్మూర్తీశాంశ్చ కరేణుకాః । తథా సన్తర్ప్య సాన్నిధ్యే జుహుయుర్మూర్తిపా అపి ॥ ౧౧౦ ॥ తతో బ్రహ్మభిరఙ్గైశ్చ ద్రవ్యకాలానురోధతః । సన్తర్ప్య శక్తిం కుమ్భస్థః ప్రోక్షితే కుశమూలతః ॥ ౧౧౧ ॥ లిఙ్గమూలం చ సంస్పృశ్య జపేయుర్హోమసఙ్ఖ్యయా । సన్నిధానం హృదా కుర్యుర్వర్మణా చావగుణ్ఠనమ్ ॥ ౧౧౨ ॥ ఏవం సంశోధ్య బ్రహ్మాది విష్ణ్వన్తాది విశుద్ధయే । విధాయ పూర్వవత్సర్వం హోమసఙ్ఖ్యా జపాదికమ్ ॥ ౧౧౩ ॥ కుశమధ్యాగ్రయోగేన లిఙ్గమధ్యాగ్రకం స్పృశేత్ । యథా యథా చ సన్ధానం తదిదానీమిహోచ్యతే ॥ ౧౧౪ ॥ (*)

ఓం హాం హాం ఓం ఓం ఓం ఐం ఓం భూం భూం బాహ్యమూర్తయే నమః । ఓం హాం వాం అం ఓం అం షాం ఓం భూం భూం వాం వహ్నిమూర్తయే నమః ॥

ఏవం చ యజమానాదిమూర్తిభిరభిసన్ధేయమ్। పఞ్చమూర్త్యాత్మకే ప్యేవం సన్ధానం హృదయాదిభిః ॥ ౧౧౫ ॥ మూలేన స్వీయబీజైర్వా జ్ఞేయం తత్త్వత్రయాత్మకే । శిలాపిణ్డీవృషేష్వేవం పూర్ణాచ్ఛిన్నం సుసంవరైః ॥ ౧౧౬ ॥ భాగాభాగవిశుద్ధ్యర్థం హోమం కుర్యాచ్ఛతాదికమ్ । న్యూనాదిదోషమోషాయ శివేనాష్టాధికం శతమ్॥ ౧౧౭ ॥ హుత్వాథ యత్కృతం కర్మ శివశ్రోత్రేనివేదయేత్ । ఏతత్సమన్వితం కర్మత్వచ్ఛక్త్యా చ మయా ప్రభో ॥ ౧౧౮ ॥ ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ రుద్ర నమోఽస్తుతే । విధిపూర్ణమపూర్ణం వా స్వశక్త్యాపూర్యగృహ్యతామ్ ॥ ౧౧౯ ॥ ఓం హ్రీం శౌం శరీరం పూరయ స్వాహా ఇతి పిణ్డికాయామ్ । అథ లిఙ్గేన్యసేజ్జ్ఞానీ క్రియాఖ్యం పీఠవిగ్రహే ॥ ౧౨౦ ॥ ఆధారరూపిణీం శక్తిం న్యసేచ్ఛ్వభ్రశిలోపరి । నిబధ్య సప్తరాత్రం వా పఞ్చరాత్రం త్రిరాత్రకమ్ ॥ ౧౨౧ ॥ ఏకరాత్రమథో వాపి యద్వా సద్యోఽధివాసనమ్ । వినాధివాసనం యాగః కృతోఽపి నఫలప్రదః ॥ ౧౨౨ ॥ స్వమన్త్రైః ప్రత్యహం దేయమ్ఆహుతీనాం శతం శతమ్ । శివకుమ్భాదిపూజాం చ దిగ్బలిం చ నివేదయేత్ ॥౧౨౩॥ గుర్వాదిసహితో వాసో రాత్రౌ నియమపూర్వకమ్ । అధివాసస్స్వవసతేర్ధాత్వర్థావస్సమీరితః॥౧౨౪॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే అధివాసనవిధిర్నామ షణ్ణవతితమోఽధ్యాయః.

శివప్రతిష్ఠావిధానమ్.

ఈశ్వరః ॥ ప్రాతర్నిత్యవిధిం కృత్వా ద్వారపాలప్రపూజనమ్ । ప్రవిశ్య ప్రాగ్విధానేన దేహశుద్ధ్యాదిమాచరేత్ ॥ ౧ ॥ దిక్పతీంశ్చ సమభ్యర్చ్య శివకుమ్భం చ వర్ధనీమ్ । అష్టముష్టికయా లిఙ్గం వహ్నిం సన్తర్ప్య చ క్రమాత్ ॥ ౨॥ శివాజ్ఞాతస్తతో గచ్ఛేత్ప్రాసాదం శస్త్రముచ్చరన్ । ఉద్ధతాన్ప్రక్షిపేద్విఘ్నాన్ హుంఫడన్తశరాణునా ॥ ౩ ॥ నమధ్యే స్థాపయేల్లిఙ్గం వేధదోషవిశఙ్కయా । తస్మాన్మధ్యం పరిత్యజ్య యవార్ధేన యవేన వా ॥ ౪ ॥ కిఞ్చిదీశానమాశ్రిత్య శిలాం మధ్యే నివేశయేత్ । మూలేన తామనన్తాఖ్యాం సర్వాధారస్వరూపిణీమ్ ॥ ౫ ॥ సర్వగాం స్పృష్టియోగేన విన్యసేదచలాం శిలామ్ । అథవానేన మన్త్రేణ శివస్యాసనరూపిణీమ్ ॥ ౬ ॥ ఓం నమో వ్యాపిని భగవతి స్థిరేఽచలే ధ్రువే । హ్రీం లం హ్రీం స్వాహా త్వయా శివాజ్ఞయా శక్తే స్థాతవ్యమిహ సన్తతమ్ ॥ ౭ ॥ ఇత్యుక్త్వా చ సమభ్యర్చ్య నిరుధ్యాద్రౌద్రముద్రయా। వజ్రాదీని చ రత్నాని తథోశీరాదికౌషధీః ॥ ౮ ॥ లోహాన్ హేమాదికాంస్యాంతాన్ హరితాళాదికాంస్తథా । ధాన్యప్రభృతిసస్యాంశ్చ పూర్వముక్తాననుక్రమాత్ ॥ ౯॥ ప్రభారాగత్వదేహత్వవీర్యశక్తిమయాని మాన్ । భావయన్నేకచిత్తస్తు లోకపాలే

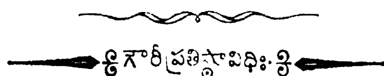
శసంవరైః ॥ ౧౦ ॥ పూర్వాదిషు చ గర్తేషు న్యసేదేకైకశః క్రమాత్ । హేమజం
తారజం కూర్మం వృషం వా ద్వారసమ్ముఖమ్ ॥ ౧౧ ॥ సరిత్తటమృదాయుక్తం పర్వ
తాగ్రమృదాథవా । ప్రక్షిపేన్మధ్యగర్తాదౌ యద్వా మేరుం సువర్ణజమ్ ॥ ౧౨ ॥ మధూ
కాక్షతసంయుక్తమఞ్జనేన సమన్వితమ్ । పృథివీం రాజతీం యద్వా యద్వా హేమ
సముద్భవామ్ ॥ ౧౩ ॥ సర్వబీజసువర్ణాభ్యాం సమాయుక్తాం వినిఃక్షిపేత్ । స్వర్ణజం
రాజతం వాపి సర్వలోహసముద్భవమ్ ॥ ౧౪ ॥ సువర్ణం కృసరాయుక్తం పద్మనాళం
తతో న్యసేత్ । దేవదేవస్య శక్త్యాదిమూర్తిపర్యన్తమాసనమ్ ॥ ౧౫ ॥ ప్రకల్ప్య పా
యసేనాథ లిప్త్వా గుగ్గులునాథవా । శ్వభ్రమాచ్ఛాద్య వస్త్రేణ తనుత్రేణాస్త్రరక్షి
తమ్ ॥ ౧౬ ॥ దిక్పతిభ్యో బలిం దత్వా సమాచాన్తోఽథ దేశికః । శివేన వా శిలాశ్వ
భ్రసఙ్గదోషనివృత్తయే ॥ ౧౭ ॥ శస్త్రేణ వా శతం సమ్యగ్జుహుయాత్పూర్ణయా స
హ । ఏకైకాహుతిదానేన సన్తర్ప్య వాస్తుదేవతాః ॥ ౧౮ ॥ సముత్థాప్య హృదా దేవ
మాసనం మఙ్గళాదిభిః । గురుర్దేవాగ్రతో గచ్ఛేన్మూర్తిపైశ్చ దిశిస్థితైః ॥ ౧౯ ॥ చతు
ర్భిస్సహ కర్తవ్యా దేవయజ్ఞస్య పృష్ఠతః । ప్రాసాదాదిపరిభ్రమ్య భద్రాఖ్యద్వారసమ్ము
ఖమ్ ॥ ౨౦ ॥ లిఙ్గం సంస్థాప్య దత్వార్ఘ్యం ప్రాసాదం సన్నివేశయేత్ । ద్వారేణ ద్వా
రబన్ధేన ద్వారదేశేన తచ్ఛిలా ॥ ౨౧ ॥ ద్వారబన్ధే శిఖాశూన్యే తదర్ధేనాథ తద్వృతే ।
వర్జయన్ద్వారసంస్పర్శం ద్వారేణైవ మహేశ్వరమ్ ॥ ౨౨ ॥ దేవగృహసమారమ్భే
కోణేనాపి ప్రవేశయేత్ । అయమేవ విధిర్జ్ఞేయో వ్యక్తలిఙ్గేపి సర్వతః ॥ ౨౩ ॥ గృహే
ప్రవేశనం ద్వారే లోకైరపి సమీరితమ్ । అపద్వారప్రవేశేనఽదుర్గోత్రక్షయం గృహ
మ్ ॥ ౨౪ ॥ అథ పీఠే చ సంస్థాప్య లిఙ్గం ద్వారస్య సమ్ముఖమ్ । తూర్యమఙ్గళనిర్ఘోషైర్దూ
ర్వాక్షతసమన్వితమ్ ॥ ౨౫ ॥ సముత్తిష్ఠ హృదేత్యుక్త్వా మహాపాశుపతం పఠేత్ ।
అపనీయ ఘటం శ్వభ్రాద్దేశికో మూర్తిపైస్సహ ॥ ౨౬ ॥ మన్త్రం సన్ధారయిత్వా తు
విలిప్తం కుఙ్కుమాదిభిః । శక్తిశక్తిమతోరైక్యం ధ్యాత్వా చైవ తు రక్షితమ్ ॥ ౨౭ ॥
లయాన్తం మూలముచ్చార్య స్పృష్ట్వా శ్వభ్రే నివేశయేత్ । అంశేన బ్రహ్మభాగస్య య
ద్వా అంశద్వయేన చ ॥ ౨౮ ॥ అర్ధేన వాష్టమాంశేన సర్వస్యాథ ప్రవేశనమ్ । పిధాయ సీ
సకం నాభిదీర్ఘాభిస్సుసమాహితః ॥ ౨౯ ॥ శ్వభ్రం వాలుకయా పూర్య బ్రూయాత్
స్థిరీభవేతి చ । తతో లిఙ్గే స్థిరీభూతే ధ్యాత్వా సకలరూపిణమ్ ॥ ౩౦ ॥ మూలముచ్చా
ర్య శక్త్యన్తం స్పృష్ట్వా చ నిష్కళం న్యసేత్ । స్థాప్యమానం యదా లిఙ్గం యామ్యాం ది
శమథాశ్రయేత్ ॥ ౩౧ ॥ తత్తద్దిగీశమన్త్రేణ పూర్ణాన్తం దక్షిణాన్వితమ్ । సవ్యే
స్థానే చ వక్రే చ చలితే స్ఫుటితేపి వా ॥ ౩౨ ॥ జుహుయాన్మూలమన్త్రేణ బహురూ
పేణ వా శతమ్ । కించాన్యేష్వపి దోషేషు శివశాన్తిం సమాశ్రయేత్ ॥ ౩౩ ॥ యుక్తం
న్యాసాదిభిర్లిఙ్గం కుర్వన్నైవం న దోషభాక్ । పీఠబన్ధమతః కృత్వా లక్షణస్యాంశలక్షు

ణమ్ ॥ ౩౪ ॥ గౌరీమన్త్రేణ లయం నీత్వా సృష్ట్యాపి పిణ్డీం చ విన్యసేత్ । సమ్పూర్య పా
ర్శ్వం సంసిద్ధం వాలుకావజ్రలేపనమ్ ॥ ౩౫ ॥ తతో మూర్తిధరైస్సార్ధం గురుశ్శాన్తిం
ఘటోద్భవైః । సంస్థాప్య కలశైరన్యైస్తద్వచ్చ పఞ్చామృతాదిభిః ॥ ౩౬ ॥ విలిప్య చ
న్దనాద్యైశ్చ సమ్పూజ్య జగదీశ్వరమ్ । ఉమామహేశమన్త్రాభ్యాం తౌ స్పృశేల్లిఙ్గ
ముద్రయా ॥ ౩౭ ॥ తతస్త్రితత్త్వవిన్యాసం షడధ్వాదిపురస్సరమ్ । కృత్వా మూ
ర్తిం తదీశానామఙ్గానాం బ్రహ్మణామథ ॥ ౩౮ ॥ జ్ఞానీ లిఙ్గే క్రియాపీఠే విన్యస్య స్నాప
యేత్తతః । గన్ధైర్విలిప్య సన్ధూప్య వ్యాపిత్వేన శివే న్యసేత్ ॥ ౩౯ ॥ స్రగ్ధూపదీపనైవే
ద్యైర్హృదయేన ఫలాని చ । వినివేద్య యథాశక్తి సమాచమ్య మహేశ్వరమ్ ॥ ౪౦ ॥
దత్త్వార్ఘ్యం చ జపం కృత్వా నివేద్య వరదే కరే । చన్ద్రార్కతారకం యావన్మన్త్రేణ శై
వమూర్తిపైః ॥ ౪౧ ॥ స్వేచ్ఛయైవ త్వయా నాథ స్థాతవ్యమిహ మన్దిరే । ప్రణమ్యైవం
బహిర్గత్వా హృదా వా ప్రణవేన వా ॥ ౪౨ ॥ సంస్థాప్య వృషభం పశ్చాత్పూర్వవద్బలి
మాచరేత్ । న్యూనాదిదోషమోషాయ తతో మృత్యుజితా శతమ్ ॥ ౪౩ ॥ శివేన
సశివో హుత్వా శాన్త్యర్థం పాయసేన చ । జ్ఞానాజ్ఞానకృతం యచ్చ తత్పూరయ మ
హావిభో ॥ ౪౪ ॥ హిరణ్యపశుభూమ్యాదిగీతవాద్యాదిహేతవే । అమ్బికేశాయ త
ద్భక్త్యా శక్త్యా సర్వం నివేదయేత్ ॥ ౪౫ ॥ దానం మహోత్సవం పశ్చాత్కుర్యాద్ది
నచతుష్టయమ్ । త్రిసన్ధ్యం త్రిదినం మన్త్రీ హోమయేన్మూర్తిపైస్సహ ॥ ౪౬ ॥ చతు
ర్థేహ్ని పూర్ణాం చ చరుకం బహురూపిణా । నివేద్య సర్వకుణ్డేషు సమ్పాతాహుతిశోధి
తమ్ ॥ ౪౭ ॥ దినచతుష్టయం యావత్తన్నిర్మాల్యం తమూర్ధ్వతః । నిర్మాల్యాపనయం
కృత్వా స్నాపయిత్వా తు పూజయేత్ ॥ ౪౮ ॥ పూజాసామాన్యలిఙ్గేషు కార్యా సా
ధారణాణుభిః । విహాయ లిఙ్గచైతన్యం కుర్యాత్ స్థాణువిసర్జనమ్ ॥ ౪౯ ॥ అసాధా
రణలిఙ్గేషు క్షమస్వేతి విసర్జనమ్ । ఆవాహనమభివ్యక్తిర్విసర్గశ్శక్తిరూపతా ॥ ౫౦ ॥
ప్రతిష్ఠాన్తే క్వచిత్ప్రోక్తం స్థిరాద్యాహుతిసప్తకమ్ । స్థిరస్తథాప్రమేయశ్చానాదిబో
ధస్తథైవ చ ॥ ౫౧ ॥ నిత్యోథ సర్వగశ్చైవావినాశీ దృష్ట ఏవ చ । ఏతే గుణా మహేశ
స్య సన్నిధానాయ కీర్తితాః ॥ ౫౨ ॥ ఓం నమశ్శివాయ స్థిరో భవేత్యాహుతీనాం క్ర
మః । ఏవమేతచ్చ సమ్పాద్య విధాయ శివకుమ్భవత్ ॥ ౫౩ ॥ కుమ్భద్వయం చ తన్మధ్యా
దేకకుమ్భామ్భసా భవమ్ । సంస్నాప్య తద్ద్వితీయం తు కర్తృస్నానాయ ధారయే
త్ ॥ ౫౪ ॥ దత్త్వా బలిం సమాచామ్య బహిర్గచ్ఛేచ్ఛివాజ్ఞయా । జగతీబాహ్యతశ్చణ్డ
మైశాన్యాం దిశి మన్దిరే ॥ ౫౫ ॥ ధామగర్భప్రమాణే చ సుపీఠే కల్పితాసనే । పూర్వ
వన్న్యాసహోమాది విధాయ ధ్యానపూర్వకమ్ ॥ ౫౬ ॥ సంస్థాప్య విధివత్తత్ర బ్ర
హ్మాఙ్గైః పూజయేత్తతః । అఙ్గాని పూర్వయుక్తాని బ్రహ్మాణి త్వర్చనాయ థా ॥ ౫౭ ॥

ఏతంసద్యోజాతాయ ఓంహూంఫట్ నమః। ఓంవింవామదేవా
యహూంఫట్ నమః । ఓంవుం అఘోరాయహూం ఫట్ న
మః । ఓం తత్పురుషాయ వౌమీశానాయచ హ్రూం ఫట్ ॥
జపంనివేద్యసన్తర్ప్య విజ్ఞాప్యనతిపూర్వకమ్ । దేవస్సన్నిహితోయావత్తావత్త్వంస
న్నిధోభవ ॥ ౫౮ ॥ న్యూనాధికంచయత్కిఞ్చిత్కృతమజ్ఞానతోమయా । త్వత్ప్ర
సాదేనచణ్డేశ తత్సర్వంపరిపూరయ ॥ ౫౯॥ బాణలిఙ్గేబాణరోహేసిద్ధలిఙ్గేస్వయమ్భు
వి। ప్రతిమాసుచసర్వాసునచణ్డోధికృతోభవేత్ ॥ ౬౦ ॥ అద్వైతభావనాయుక్తే
స్థణ్డిలేశవిధావపి । అభ్యర్చ్యచణ్డంసుతంయజమానంహిభార్యయా ॥ ౬౧॥ పూ
ర్వస్థాపితకుమ్భేనస్నాపయేత్స్నాపకస్స్వయమ్ । స్థాపకంయజమానోపిసమ్పూ
జ్యచమహేశవత్ ॥ ౬౨ ॥ విత్తశాఠ్యంవినాదద్యాద్భూహిరణ్యాదిదక్షిణామ్ ।
మూర్తిపాన్స్వథివప్రశ్చజ్ఞాపకాన్బ్రాహ్మణాంస్తథా ॥ ౬౩ ॥ దైవజ్ఞంశిల్పినం
ప్రార్చ్యదీనానాథాదిభోజయేత్ । యదత్రసమ్ముఖీభావేషేదితోభగవన్మయా ॥౬౪॥
క్షమస్వనాథతత్సర్వంకారుణ్యామ్బునిధేమమ। ఇతివిజ్ఞప్తియుక్తాయయజమానాయ
సద్గురుః ॥ ౬౫ ॥ ప్రతిష్ఠాపుణ్యసద్భావంస్ఫురత్తారకసప్రభమ్ । కుశపుష్పాక్షతో
పేతంస్వకరేణసమర్పయేత్ ॥ ౬౬॥ తతఃపాశుపతోపేతంప్రణమ్యపరమేశ్వరమ్।
తతోఽపిబలిభిర్భూతాన్తస్సన్నిధాయనిబోధయేత్ ॥ ౬౭ ॥ స్థాతవ్యంభవతాతావ
ద్యావత్సన్నిహితోహరః। గురుర్వస్త్రాదిసంయుక్తంగృహ్ణీయాద్యాగమణ్డపమ్॥౬౮॥
సర్వోపకరణంశిల్పీతథాస్నాపనమణ్డపమ్ । అన్యేదేవాదయస్థాప్యాస్తైర్మైరాగ
మసమ్భవైః ॥ ౬౯ ॥ ఆదివర్ణస్యభేదాద్వాసుతత్త్వవ్యాప్తిభావితాః। సాధ్యప్రము
ఖదేవాశ్చసరిదోషధయస్తథా ॥ ౭౦ ॥ క్షేత్రపాఃకిన్నరాద్యాశ్చపృథివీతత్త్వ
మాశ్రితాః । స్నానంసరస్వతీలక్ష్మీనదీనామమ్భసిక్వచిత్ ॥ ౭౧ ॥ భువనాధిపతీ
నాంచస్థానంయత్రవ్యవస్థితిః।అణ్డవృద్ధిప్రధానాన్తంత్రితత్త్వంబ్రహ్మణఃపదమ్॥౭౨॥
తన్మాత్రాదిప్రధానాన్తంపదమేతత్త్రివిక్రమహరేః । నాట్యేశగణమాతౄణాంయ
క్షేశశరజన్మనామ్ ॥ ౭౩ ॥ అణ్డజాశ్శుద్ధవిద్యాన్తంపదంగణపతేస్తథా ।మాయాం
శదేశశక్త్యన్తంశివాశివోక్తరోచిషామ్ ॥ ౭౪ ॥ పదమీశ్వరపర్యన్తంవ్యక్తార్చా
సుచకీర్తితమ్। కూర్మాద్యంకీర్తితంయచ్చయచ్చరత్నాదిపఞ్చకమ్॥ ౭౫॥నక్షిపేత్పీఠ
గర్తేచపఞ్చబ్రహ్మశిలాంవినా। షడ్భిర్విభాజితేగర్తేత్యక్త్వాభాగంచపృష్ఠతః॥౭౬॥
స్థాపనంపఞ్చమాంశేచయదివావసుభాజితే । స్థాపనంసప్తమేభాగేప్రతిమాసుసుఖా
వహమ్ ॥ ౭౭ ॥ ధారణాభిర్విశుద్ధిస్స్యాత్స్థాపనేలేపచిత్రయోః । స్నానాదిమా
నసంతత్రశిలారత్నాదివేశనమ్ ॥ ౭౮ ॥ నేత్రోద్ఘాటనమన్త్రేణిష్టమాసనాదిప్రకల్ప
నమ్ । పూజానిరమ్బుభిఃపుష్పైర్యథాచిత్రంనదుష్యతి ॥ ౭౯ ॥ విధిస్తుచలలిఙ్గేషుస
మ్ప్రత్యేవనిగద్యతే । పఞ్చభిర్వాత్రిభిర్వాపిపృథక్కుర్యాద్విభాజితే ॥ ౮౦ ॥

భాగత్రయేణభాగాంశో భవేద్భాగద్వయేనవా । స్వపీఠేష్వపితద్వత్స్యాల్లిఙ్గేషు
త్త్వభేదతః ॥ ౮౧ ॥ సృష్టిమన్త్రేణసంస్కారో విధివత్స్ఫటికాదిషు । కించబ్ర
హ్మశిలారత్నప్రభూతేశ్చానివేదనమ్ ॥ ౮౨ ॥ యోజనంపిణ్డికాయాశ్చమనసాపరి
కల్పయేత్ । స్వయమ్భుబాణలిఙ్గాదౌ సంస్కృతౌనియమోనహి ॥ ౮౩ ॥ స్నాపనం
సంహితామన్త్రైర్న్యాసంహోమంచకారయేత్ । నదీసముద్రరోహాణాంస్థాప
నంపూర్వవన్మతమ్ ॥ ౮౪ ॥ ఐహికంమృణ్మయంలిఙ్గంపిష్టకాదిచతుష్క్షణాత్ । కృత్వా
సమ్పూజయేచ్ఛుద్ధందీక్షణాదివిధానతః ॥ ౮౫ ॥ సమాదాయతతోమన్త్రినాత్మానం
సన్నిధాయచ । తజ్జలేప్రక్షిపేల్లిఙ్గంవత్సరాత్కామదంభవేత్ ॥ ౮౬ ॥ విష్ణ్వాదిస్థాప
నంచైవపృథఙ్మన్త్రైస్సమాచరేత్ ॥ ౮౭ ॥ * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే శివప్రతిష్ఠా
కథనంనామ సప్తనవతితమోఽధ్యాయః.

గౌరీప్రతిష్ఠావిధిః

ఈశ్వరః ॥ వక్ష్యేగౌరీప్రతిష్ఠాంచపూజయాసహితాంశృణు । మణ్డపాద్యం
పురోయచ్చసంస్థాప్యచాధిరోపయేత్ ॥ ౧ ॥ శయ్యాయాంతాంశ్చవిన్యస్యమన్త్రా
న్మూర్త్యాదికాన్గుహ । ఆత్మవిద్యాశివాన్తంచకుర్యాదీశనివేశనమ్ ॥ ౨ ॥ శక్తింప
రాంతతోన్యస్యహుత్వాజప్త్వాచపూర్వవత్ । సన్ధాయచతథాపిణ్డీంక్రియాశక్తిస్వ
రూపిణీమ్ ॥ ౩ ॥ సదేశవ్యాపికాంధ్యాత్వాన్యస్తరత్నాదికాంతథా । ఏవంసంస్థాప్యతాం
పశ్చాద్దేవీంతస్యాంనియోజయేత్ ॥ ౪ ॥ పరశక్తిస్వరూపాంతాంస్వాణునాశక్తియో
గతః । తతోన్యసేత్క్రియాశక్తింపీఠేజ్ఞానంచవిగ్రహే ॥ ౫ ॥ తతోపివ్యాపినీంశక్తిం
సమావాహ్యనియోజయేత్ । అమ్బికాంశివనామ్నీంచసమాలభ్యప్రపూజయేత్ ॥

ఓం ఆధారశక్తయేనమః । ఓం కూర్మాయనమః । ఓం స్కన్దాయచతథా
నమః । ఓం హ్రీంనారాయణాయనమః । ఓంఐశ్వర్యాయనమః । ఓం అం
అధశ్ఛదనాయనమః । ఓంపద్మాసనాయనమః । ఓం ఊర్ధ్వచ్ఛదనాయన
మః । ఓం పద్మాసనాయనమః । అథసమ్పూజ్యాః కేశవాస్తథా । ఓంహ్రీం
కర్ణికాయనమః । ఓం తుంపుష్కరాక్షేభ్యఇహార్చయేత్ । ఓంహాంపుష్ట్యై
హ్రీంచజ్ఞానాయైహూంక్రియాయైతతోనమః । ఓంనాళాయనమః । రుం
ధర్మాయనమః । రుంజ్ఞానాయవైనమః । ఓంవైరాగ్యాయనమః । ఓంవై
అధర్మాయనమః । ఓం రుం అజ్ఞానాయవైనమః । ఓం అవైరాగ్యాయవైన
మః । అం అనైశ్వర్యాయనమః । హుంవాచేహుంచరాగిణ్యైకేంజ్వా

లినై్యతతోనమః।ఓంహ్రౌంశమాయైచనమః।హ్రూంజ్యేష్ఠాయైతతోనమః।
ఓంహ్రౌంరాంక్రోంనవశక్త్యైగౌంచగౌర్యాసనాయచ।గౌంగౌరీమూర్త
యేనమః। గౌర్యామూలమథోచ్యతే। ఓంహ్రీంసః మహాగౌరి రుద్రద
యితేస్వాహా। గౌర్యైనమః। గాంహ్రూంహ్రీంశివో గూంస్యాచ్ఛిఖా
యైకవచాయచ। గోంనేత్రాయచగోంఅస్త్రాయ ఓంగౌంవిజ్ఞానశక్తయే
ఓంగూంక్రియాశక్తయేనమః।పూర్వాదౌశక్రాదికాః। ఓం సుంసుభగాయై
నమః। హ్రీంబీజలలితాతతః। ఓం హ్రీంకామిన్యైచనమః।ఓంహ్రూం
స్యాత్కామశాలినీ మన్త్రైర్గౌరీంప్రతిష్ఠాప్య ప్రార్చ్య జప్త్వాథసర్వభాక్॥

ఇతిశ్రీమహాపురాణేఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదేగౌరీప్రతిష్ఠావిధి
ర్నామాష్ట నవతితమోధ్యాయః.

సూర్యప్రతిష్ఠావిధిః.

ఈశ్వరః॥ వక్ష్యేసూర్యప్రతిష్ఠాంచపూర్వవన్మణ్డపాదికమ్। స్నానాదికంచ
సమ్పాద్యపూర్వోక్తవిధినాతతః ॥ ౧ ॥ ద్యామాసనశయ్యాయాంసాఙ్గంవిన్యస్య
భాస్కరమ్। త్రితత్త్వంవిన్యసేత్తత్రసస్వరంఖాదిపఞ్చకమ్॥౨॥ శుద్ధ్యాదిపూర్వవ
త్కృత్వాపిణ్డీంసంశోధ్యపూర్వవత్।సదేశపదపర్యన్తంవిన్యస్యతత్త్వపఞ్చకమ్॥౩॥
శక్త్యాచసర్వతోముఖ్యాసంస్థాప్యవిధివత్తతః। స్వాణునావిధివత్సూర్యంశక్త్యంతం
స్థాపయేద్గురుః ॥ ౪ ॥ స్వన్యాంతమథవాదిత్యంపాదాన్తంనామధారయేత్। సూ
ర్యమన్త్రైస్తుపూర్వోక్తాద్రష్టవ్యాస్థాపనేపిచ ॥ ౫ ॥ * * *

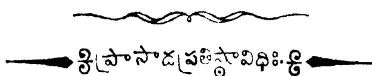
ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయేఈశ్వరస్కన్దసంవాదే సూర్యప్రతి
ష్ఠాకథనంనామైకోన శతతమోధ్యాయః.

ద్వారప్రతిష్ఠాకథనమ్.

ఈశ్వరః॥ ద్వారాశ్రితప్రతిష్ఠాయాంవక్ష్యామివిధిమవ్యథ । ద్వారాఙ్గానిక
షాయాద్యైస్సంస్కృత్యశయనేన్యసేత్ ॥ ౧॥ మూలమధ్యాగ్రభాగేషుత్రయమా
త్మాదిసేశ్వరమ్। విన్యస్యసన్నివేశ్యాథహుత్వాజప్త్వాత్రరూపకః ॥ ౨ ॥ ద్వారా
దధోయజేద్వాస్తుంతతైర్వాస్తమన్త్రితః। రత్నాదిపఞ్చకంన్యస్యశాన్తిహోమా
మంవిధాయచ ॥ ౩ ॥ యవసిద్ధార్థకాక్రాన్తాబుద్ధివృద్ధిమహాతిలాః। గోవృత్పృష్ట
పరాగేన్ద్రమోహనీలక్ష్మణామృతాః ॥ ౪ ॥ రోచనారుగ్వచోదూర్వాప్రాసాదా
ధశ్చపోటలీమ్। ప్రకృత్యోదుమ్బరేబద్ధ్వారత్నొర్ధ్వంప్రణవేనతు ॥ ౫ ॥ ద్వారముత్త

రతఃకిఞ్చిదాశ్రితంసన్నివేశయేత్ । ఆత్మతత్త్వమధోన్యస్యవిద్యాతత్త్వంచశాఖయోః ॥ ౬ ॥ శివమాకాశదేశేచవ్యాపకంసర్వమఙ్గళే । తతోమహేశనాథంచవిన్యసేన్మూలమన్త్రతః ॥ ౭ ॥ ద్వారాశ్రితాంశ్చతల్పాదీనర్చయిత్వాయుక్తైస్స్వనామభిః । జుహుయాచ్ఛతమర్ధంవాద్విగుణంశక్తితోథవా ॥ ౮ ॥ న్యూనాదిదోషమోషార్థంహేతితో జుహుయాచ్ఛతమ్ । దిగ్బలింపూర్వవద్దత్వాప్రదద్యాద్దక్షిణాదికమ్ ॥ ౯ ॥ * * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదేద్వారప్రతిష్ఠాకథనంనామ శతతమో௨ధ్యాయః.

ప్రాసాదప్రతిష్ఠావిధిః.

ఈశ్వరః ॥ ప్రాసాదస్థాపనంవక్ష్యేతచ్చైతన్యంస్వయోగతః । శుకనాసాసమాప్తౌతుపూర్వవేద్యాశ్చమధ్యతః ॥ ౧ ॥ ఆధారశక్తితఃపద్మేవిన్యస్తేప్రణవేనచ। స్వర్ణాద్యేకతమోద్భూతంపఞ్చగవ్యేనసంయుతమ్ ॥ ౨ ॥ మధుక్షీరయుతంకుమ్భంన్యస్తరత్నాదిపఞ్చకమ్ । స్రగ్వస్త్రంగన్ధలిప్తంచగన్ధవత్పుష్పభూషితమ్ ॥ ౩ ॥ చూతాదిపల్లవానాంచకృతీకృత్యంచవిన్యసేత్ । పూరకేణసమాదాయసకలీకృతవిగ్రహః ॥ ౪ ॥ సర్వాత్మభిన్నమాత్మానంస్వాణునాస్వాన్తమారుతః। ఆజ్ఞయాంబోధయేచ్ఛమ్భారేచకేనతతోగురుః ॥ ౫ ॥ ద్వాదశాన్తాత్సమాదాయస్ఫురద్వహ్నికణోపమమ్ । నిక్షిపేత్కుమ్భగర్భేచన్యస్తతన్త్రాతివాహికమ్॥౬ ॥విగ్రహంతద్గుణానాంచబోధకంచకలాదికమ్ । ఊర్ధ్వాన్తంవాగీశ్వరంతత్స్వరాతంతత్రనివేశయేత్ ॥౭॥ దశనాడీర్దశప్రాణానిన్ద్రియాణిత్రయోదశ । తదధిపాంశ్చసంయోజ్యప్రణవాద్యైస్స్వనామభిః ॥ ౮ ॥ స్వకార్యకారణత్వేనమాయాకాశనియామికాః । విద్యేశాన్ప్రేరకాఞ్ఛమ్భుంవ్యాపినంచసుసంవరైః ॥ ౯ ॥ అఙ్గానిచవినిక్షిప్యనిరుధ్యాద్రోధముద్రయా । సువర్ణాద్యుద్భవంయద్వాపురుషంపురుషానుగమ్ ॥ ౧౦ ॥ పఞ్చగవ్యకషాయాద్యైఃపూర్వవత్సంస్కృతంతతః । శయ్యాయాంకుమ్భమారోప్యధ్యాత్వారుద్రముమాపతిమ్ ॥ ౧౧ ॥ తస్మింశ్చశివమన్త్రేణవ్యాపకత్వేనవిన్యసేత్ । సన్నిధానాయహోమంచప్రోక్షణంస్పర్శనంజపమ్ ॥ ౧౨ ॥ సాన్నిధ్యాబోధనంసర్వంభాగత్రయవిభాగతః । విధాయైవంప్రకృత్యన్తేకుమ్భంతంవినివేశయేత్.॥ ॥ ౧౩ ॥ *

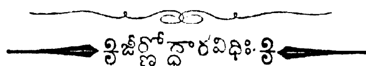
ఇతిశ్రీమహాపురాణేఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే ప్రాసాదప్రతిష్ఠావిధిర్నామ ఏకాధికశతతమో௨ధ్యాయః.

॥ ధ్వజారోపణమ్ ॥

ఈశ్వరః ॥ చూలకే ధ్వజదణ్డే చ ధ్వజే దేవకులే తథా । ప్రతిష్ఠా చ యథోద్దిష్టా తథా స్కన్ద వదామి తే ॥ ౧ ॥ తదాగార్గప్రవేశాద్వా యద్వా సర్వార్థవేశనాత్ । ఇష్టకే దారుజశ్శూల శ్శైలజే ధామ్ని శైలజః ॥ ౨ ॥ వైష్ణవాదౌ చ చక్రాద్యః కుమ్భస్సాన్ర్యమ్మార్తిమానతః । సచ త్రిశూలయుక్తస్తు అగ్రచూలాభిధో మతః ॥ ౩ ॥ ఈశశ్శూలస్సమాఖ్యాతో మూర్ధ్ని లిఙ్గసమన్వితః । బీజపూరకయుక్తో వా శివశాస్త్రే ప్రకీర్తితః ॥ ౪ ॥ చిత్రో ధ్వజశ్చ జఙ్ఘాతో యథా జఙ్ఘార్ధతో భవేత్ । భవేద్వా దణ్డమానస్తు యది వా తద్యదృచ్ఛయా ॥ ౫ ॥ మహాధ్వజస్సమాఖ్యాతో యస్తు పీఠస్య వేష్టకః । శక్తే ప్రాగ్గ్రహరసైర్వాపి హస్తైర్దణ్డస్తు సమ్మితః ॥ ౬ ॥ ఉత్తమాదిక్రమేణైవ విజ్ఞేయస్సూరిభిస్తతః । వంశజశ్శైలజాదిర్వా సదణ్డస్సర్వకామదః ॥ ౭ ॥ అయమారోప్యమాణస్తు భఙ్గమాయాతి వై యది । రాజ్ఞో నిష్టం విజానీయాద్యజమానస్య వా తథా ॥ ౮ ॥ మన్త్రేణ బహురూపేణ పూర్వవచ్ఛాన్తిమాచరేత్ । ద్వారపాలాదిపూజాం చ మన్త్రాణాం తర్పణం తథా ॥ ౯ ॥ విధాయ చూలకం దణ్డం స్నాపయేదస్త్రమన్త్రతః । అనేనైవ తు మన్త్రేణ ధ్వజం సమ్ప్రోక్ష్య దేశికః ॥ ౧౦ ॥ మృదుకషాయాదిభిస్స్నానం ప్రాసాదం కారయేత్తతః । విలిప్య రససమాచ్ఛాద్య శయ్యాయాం న్యస్య పూర్వవత్ ॥ చూలకే లిఙ్గవన్న్యాసో నచ జ్ఞానం న చ క్రియా । విశేషాద్గా చతుర్థీ చ న చ కుణ్డస్య కల్పనా ॥ ౧౨ ॥ దణ్డే తథార్థతత్త్వం చ విద్యాతత్త్వం ద్వితీయకమ్ । సద్యోజాతాని వక్త్రాణి శివతత్త్వం పునర్ధ్వజే ॥ ౧౩ ॥ నిష్కళం చ శివం తత్ర న్యస్యాఙ్గాని ప్రపూజయేత్ । చూళకే చ తతో మన్త్రీ ప్రాసాన్నిధ్యే సహితాణుభిః ॥ ౧౪ ॥ హోమయేత్ప్రతిభాగం చ ధ్వజే తైస్తు షడన్తకైః । అన్యథాపి కృతం యచ్చ ధ్వజసంస్కరణం క్వచిత్ ॥ అస్త్రయాగవిధావేవం తత్సర్వముపదర్శితమ్ । ప్రాసాదే కారితే స్థానే సప్రగ్వస్త్రాది విభూషితే ॥ ౧౬ ॥ జఙ్ఘా వేదీ తదూర్ధ్వం తు త్రితత్త్వాదిని వేశ్య చ । హోమాదికం విధాయాథ శివం సమ్పూజ్య పూర్వవత్ ॥ ౧౭ ॥ సర్వతత్త్వమయం ధ్యాత్వా శివం చ వ్యాపకం న్యసేత్ । అనన్తం కాలరుద్రం చ విభావ్య చ పదామ్బుజే ॥ ౧౮ ॥ కూష్మాణ్డహాటకాపీఠే పాతాళనరకైస్సహ । భువనైర్లోకపాలైశ్చ శతరుద్రాదిభిర్వృతమ్ ॥ బ్రహ్మాణ్డకమిదం ధ్యాత్వా జఙ్ఘాయాం చ విభావయేత్ । వారి తేజోఽనిలవ్యోమపఞ్చాష్టకసమన్వితమ్ ॥ ౨౦ ॥ సర్వావరణసఙ్ఘం చ వృద్ధయోన్యవృకాన్వితమ్ । యోగాష్టకసమాయుక్తం నాశావధిగుణత్రయమ్ ॥ ౨౧ ॥ పటస్థం పురుషం సింహం వామం

చపరిభావయేత్ । మఞ్జరీంవేదికాయాంచవిద్యాదికచతుష్టయమ్ ॥ ౨౨ ॥ కణ్ఠేమా-
యాంసరుద్రాంచవిద్యాశ్చామలసారకే । కలశేచేశ్వరంబిన్దుంవిద్యేశ్వరసమన్వి-
తమ్ ॥ ౨౩ ॥ జటాజూటంచతంవిద్యాచ్చూలంచన్ద్రార్ధరూపకమ్ । శక్తిత్రయంచ
తత్రైవదణ్డేనాదంవిభావ్యచ ॥ ౨౪ ॥ ధ్వజేచకుణ్డలీంశక్తిమితిధామ్నివిభావయేత్ ।
జగత్యాంవాథసన్ధాయలిఙ్గంపిణ్డికయాథవా ॥ ౨౫ ॥ సముత్థాప్యసుమన్త్రైశ్చ
విన్యస్తేశక్తిపఙ్కజే । న్యస్తరత్నాదికేతత్రస్వాధారేవినివేశయేత్ ॥ ౨౬ ॥ యజ-
మానోధ్వజేలగ్నేబన్ధుమిత్రాదిభిస్సహ । ధామప్రదక్షిణీకృత్యలభతేఫలమీహిత-
మ్॥ ౨౭ ॥ గురుఃపాశుపతంధ్యాయంస్థిరమన్త్రైర్విపర్యతమ్। అధిపాఞ్చస్త్రయు-
క్తాంశ్చరక్షణాయనిబోధయేత్ ॥ ౨౮ ॥ న్యూనాదిదోషశాన్త్యర్థంహుత్వాదత్వా
చదిగ్బలిమ్ । గురవేదక్షిణాందద్యాద్యజమానోదివంవ్రజేత్ ॥ ౨౯ ॥ ప్రతిమాలిఙ్గ
వేదీనాంయావన్తఃపరమాణవః। తావద్యుగసహస్రాణికర్తుర్భోగభుజఃఫలమ్॥౩౦॥*

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే ధ్వజారో-
పణాదివిధిర్నామ ద్వ్యధికశతతమోధ్యాయః.

॥ జీర్ణోద్ధారవిధిః ॥

ఈశ్వరః ॥ జీర్ణాదీనాంచలిఙ్గానాముద్ధారంవిధినావదే । లక్షణోజ్ఝితంచభ-
గ్నంచస్థూలంవజ్రహతంతథా ॥ ౧ ॥ సమ్పుటంస్ఫుటితంవ్యఙ్గంలిఙ్గమిత్యేవమాది-
కమ్ । ఇత్యాదిదుష్టలిఙ్గానాంయోజ్యాపిణ్డీతథావృషః ॥ ౨ ॥ చాలితంచలితంలిఙ్గ-
మత్యర్థంవిషమస్థితమ్। దిఙ్మూఢంపాతితంలిఙ్గంమధ్యస్థంపతితంతథా ॥ ౩ ॥ ఏవంవి-
ధంచసంస్థాప్యనిర్వ్రణంచభవేద్యది । నద్యాదికప్రవాహేనతదపాక్రియతేయది॥౪॥
తతోఽన్యత్రాపిసంస్థాప్యవిధిదృష్టేనకర్మణా । సుస్థితందుస్థితంవాపిశివలిఙ్గంనచా-
లయేత్ ॥ ౫ ॥ శతేనస్థాపనంకుర్యాత్సహస్రేణతుచాలనమ్ । పూజాదిభిశ్చసం-
యుక్తంజీర్ణాద్యమపిసుస్థితమ్ ॥ ౬ ॥ యామ్యేమణ్డపమీశేవాప్రత్యగ్ద్వారైకతోర-
ణమ్ । విధాయద్వారపూజాదిస్థణ్డిలేమన్త్రపూజనమ్ ॥ ౭ ॥ మన్త్రాన్సన్తర్ప్య
సమ్పూజ్యవాస్తుదేవాంస్తుపూర్వవత్ । దిగ్బలించబహిర్దత్వాసమాచమ్యస్వయం
గురుః ॥ ౮ ॥ బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వాతుశమ్భుంవిజ్ఞాపయేత్తతః । దుష్టలిఙ్గమి-
దంశమ్భోశ్శాన్తిరుద్ధరణస్యచేత్ ॥ ౯ ॥ రుచిస్తవాదివిధినాఅధితిష్ఠస్వమాంశివ ।
ఏవంవిజ్ఞాప్యదేవేశంశాన్తిహోమంసమాచరేత్ ॥ ౧౦ ॥ మధ్వాజ్యక్షీరదూర్వా-
భిర్మూలేనాష్టాధికంశతమ్ । తతోలిఙ్గంచసంస్థాప్యపూజయేత్స్థణ్డిలేతథా ॥ ౧౧ ॥
ఓంవ్యాపకేశ్వరాయేతినాత్యన్తంశివవాదినా ॥ ఓంవ్యాపకంహృదయేశ్వరాయన-
మః ॥ ఓంవ్యాపకేశ్వరాయశిరసేనమః ॥ ఇత్యాద్యఙ్గమన్త్రైః ॥ తతస్తత్రాశ్రితంత-
త్త్వంశ్రావయేదస్త్రమన్త్రితః ॥ ౧౨ ॥ సత్వఃకోపీహయఃకోపిలిఙ్గమాశ్రిత్యతిష్ఠతి ।

లిఙ్గంత్యక్త్వా శివాజ్ఞాభిర్యత్రేష్టంతత్రగచ్ఛతు ॥ ౧౩ ॥ విద్యావిద్యేశ్వరైర్యుక్తస్స భవోత్రభవిష్యతి । సహస్రంప్రతిభాగేచతతఃపాశుపతాణునా ॥ ౧౪ ॥ హుత్వా శాన్త్యమ్బునాప్రోక్ష్యస్పృష్ట్వాకుశైర్జపేత్తతః । దత్వార్ఘ్యంచవిలోమేనతత్త్వతత్త్వాధిపాంస్తథా ॥ ౧౫ ॥ అష్టమూర్తీశ్వరాన్లిఙ్గపిణ్డికాసంస్థితాన్గురుః । విసృజ్య స్వర్ణపాశేనవృషస్కన్ధస్థయాతథా ॥ ౧౬ ॥ రజ్వాబద్ధ్వాతయానీత్వాశివమన్త్రంగృణన్జనైః । తజ్జలేనిక్షిపేన్మన్త్రీపుష్ట్యర్థంజుహుయాచ్ఛతమ్॥౧౭॥ తృప్తయేదిక్పతీనాంచవాస్తుశుద్ధౌశతంశతమ్ । రక్షాంవిధాయతద్ధామ్నిమహాపాశుపతాత తః॥ ౧౮ ॥ లిఙ్గమన్యత్తతస్తత్రవిధివత్స్థాపయేద్గురుః । అసురైర్మునిభిర్గోత్రతన్త్రవిద్భిఃప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౧౯ ॥ జీర్ణంవాప్యథవాభగ్నంవిధినాపినచాలయేత్ । ఏషఏవవిధిఃకార్యోజీర్ణధామసముద్ధృతౌ ॥ ౨౦ ॥ ఖడ్గేమన్త్రగణంన్యస్యకారయన్మన్దిరాన్తరమ్ । సజ్జోపేమరణంప్రోక్తంవిస్తారేతుధనక్షయః ॥ ౨౧ ॥ తద్ద్రవ్యంశ్రేష్ఠద్రవ్యంవాతత్కార్యంతత్ప్రమాణకమ్ ॥ ౨౨ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణేఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే జీర్ణోద్ధారకథనంనామత్ర్యధికశతతమోధ్యాయః.

ప్రాసాదలక్షణమ్.

ఈశ్వరః ॥ వక్ష్యేప్రాసాదసామాన్యలక్షణంతేశిఖిధ్వజ । చతుర్భాగీకృతేక్షేత్రేభిత్తేర్భాగేనవిస్తరాత్ ॥ ౧ ॥ అద్రిభాగేనగర్భస్స్యాత్పిణ్డికాపాదవిస్తరాత్ । పఞ్చభాగీకృతేక్షేత్రేన్తర్భాగేతుపిణ్డికా॥ ౨॥ సుషిరంభాగవిస్తీర్ణంభిత్తయోభాగవిస్తరాత్ । భాగాద్వామధ్యమేగర్భేజ్యేష్ఠభాగద్వయేనతు ॥ ౩ ॥ త్రిభిస్తుకన్యసాగర్భశ్శేషోభిత్తిరితిక్వచిత్ । షోఢాభక్తేథవాక్షేత్రేభిత్తిర్భాగైకవిస్తరాత్ ॥ ౪ ॥ గర్భోభాగేనవిస్తీర్ణోభాగద్వయేనపిణ్డికా । విస్తారాద్ద్విగుణోవాపిసపాదద్విగుణోపివా ॥ ౫ ॥ అర్ధార్ధద్విగుణోవాపిత్రిగుణఃక్వచిదుచ్ఛ్రయః । జగతీవిస్తరార్ధేనత్రిభాగేనక్వచిద్భవేత్ ॥ ౬ ॥ నేమిఃపాదోనవిస్తీర్ణాప్రాసాదస్యసమన్తతః। పరిధిస్త్ర్యంశకోమధ్యేరథకాంస్తత్రకారయేత్ ॥ ౭ ॥ చాముణ్డంభైరవంతేషునాట్యేశంచనివేశయేత్ । ప్రాసాదార్ధేనదేవానామష్టౌవాచతురోపివా ॥ ౮॥ ప్రదక్షిణాంబహిఃకుర్యాత్ప్రాసాదాదిషువానవా।ఆదిత్యాఃపూర్వతస్థాప్యాస్స్కన్దోగ్నిర్వాయుగోచరే ॥ ౯ ॥ ఏవంయమాదయోన్యస్యాస్స్వస్వాంస్వస్యాందిశిస్థితాః । చతుర్ధాశిఖరంకృత్వాశుకనాసాద్విభాగికా ॥ ౧౦ ॥ తృతీయేవేదికాత్వగ్నేస్సకణ్ఠోమలసారకః । వైరాజఃపుష్పకాశ్చాన్యఃకైలాసోమణికస్తథా ॥ ౧౧ ॥ త్రివిష్టపంచపఞ్చైవమేరుమూర్ధనిసంస్థితాః । చతురశ్రస్తుతత్రాద్యోద్వితీయోపితదా

యతః ॥ ౧౨ ॥ వృత్తోవృత్తాయతశ్చాన్యోహ్యష్టాశ్రశ్చాపిపఞ్చమః । ఏకైకోనవ
ధాభేదైశ్చత్వారింశచ్చపఞ్చచ ॥ ౧౩ ॥ ప్రాసాదఃప్రథమోమేరుర్ద్వితీయోమన్ద
రస్తథా । విమానంచతథాభద్రస్సర్వతోభద్రఏవచ ॥ ౧౪ ॥ చరుకోనన్దికోనన్దిర్వ
ర్ధమానస్తథాపరః । శ్రీవత్సశ్చేతివైరాజాన్వవాయేచసముత్థితాః॥౧౫ ॥వలభీగృహ
రాజశ్చశాలాగృహంచమన్దిరమ్। విశాలశ్చసమోబ్రహ్మమన్దిరంభువనంతథా॥౧౬॥
ప్రభవశ్శిబికావేశ్మనవైతేపుష్పకోద్భవాః । వలయోదున్దుభిఃపద్మోమహాపద్మకఏవ
చ॥ ౧౭ ॥ వర్ధనీవాన్యఉష్ణీషశ్శఙ్ఖశ్చకలశస్తథా। స్వవృక్షశ్చతథాప్యేతేవృత్తాః
కైలాససమ్భవాః ॥ ౧౮ ॥ గజోథవృషభోహంసోగరుత్మాన్నృక్షనాయకః । భూ
షణోభూధరశ్చాన్యశ్శ్రీజయఃపృథివీధరః ॥ ౧౯ ॥ వృత్తాయతాత్సముద్భూతానవై
తేమణికాహ్వయాత్ । వజ్రంచక్రంతథాచాన్యస్స్వస్తికంవజ్రస్వస్తికమ్॥ ౨౦ ॥
చిత్రంస్వస్తికఖడ్గంచగదాశ్రీకణ్ఠఏవచ। విజయోనామతశ్చైతేత్రివిష్టపసముద్భవాః॥
నగరాణామిమాస్సంజ్ఞాలాటాదీనామిమాస్తథా। గ్రీవార్ధనోన్నతంచూలంపృథులం
చవిభాగతః॥ ౨౨ ॥ దశధావేదికాంకృత్వాపఞ్చభిస్స్కన్ధవిస్తరః । త్రిభిఃకణ్ఠంతు
కర్తవ్యంచతుర్భిస్తుప్రచణ్డకమ్ ॥ ౨౩ ॥ దిక్షుద్వారాణికార్యాణినవిదిక్షుకదాచన।
పిణ్డికాకోణవిస్తీర్ణామధ్యమాన్తాహ్యుదాహృతా ॥ ౨౪ ॥ క్వచిత్పఞ్చమభాగేనమ
హతాంగర్భపాదతః । ఉచ్ఛ్రాయాద్విగుణాస్తేషామన్యథావానిగద్యతే ॥ ౨౫ ॥
షష్ట్యాధికాత్సమారభ్యఅఙ్గులానాంశతాదిహ । ఉత్తమాన్యపిచత్వారిద్వారాణిద
శహానితః॥ ౨౬ ॥ త్రీణ్యేవమధ్యమానిస్యుస్త్రీణ్యేవకన్యసాన్యతః। ఉచ్ఛ్రాయార్ధేన
విస్తారోహ్యుచ్ఛ్రాయోఽభ్యధికస్త్రిధా ॥ ౨౭ ॥ చతుర్భిరష్టభిర్వాపిదశభిరఙ్గులై
స్తతః । ఉచ్ఛ్రాయాత్పాదవిస్తీర్ణావిశాఖాస్తమదుమ్బరే ॥ ౨౮ ॥ విస్తారార్ధేనబా
హుళ్యంసర్వేషామేవకీర్తితమ్ । ద్విపఞ్చసప్తనవభిశ్శాఖాభిర్ద్వారమిష్టదమ్॥ ౨౯॥
అధశ్శాఖాచతుర్థాంశేప్రతీహారౌనివేశయేత్ । మిథునైఃపాదవర్ణాభిశ్శాఖాశేషం
విభూషయేత్ ॥ ౩౦ ॥ స్తమ్భవిద్ధేభృత్యతాస్యాద్వృక్షవిద్ధేత్వభూతితా।కూపవిద్ధే
భయంద్వారేక్షేత్రవృద్ధేధనక్షయః ॥ ౩౧ ॥ ప్రాసాదగృహశాలాదిమార్గవిద్ధేషుబ
న్ధనమ్ । సభావిద్ధేనదారిద్ర్యంవర్ణవిద్ధేనిరాకృతిః ॥ ౩౨ ॥ ఉలూఖలేనదారిద్ర్యంశి
లావిద్ధేనశత్రుతా । ఛాయావిద్ధేనదారిద్ర్యంవేధదోషోనజాయతే॥ ౩౩ ॥ ఛేదాదు
త్పాటనాద్వాపితథాప్రాకారలక్షణాత్ । సీమాయాద్విగుణత్యాగాద్వేధదోషోన
జాయతే ॥ ౩౪॥ * * * * * * *

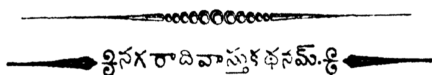
ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే సామాన్యప్రా
సాదలక్షణంనామ చతురధికశతతమోధ్యాయః.

॥ గృహాదివాస్తుకథనమ్ ॥

ఈశ్వరః ॥ నగరగ్రామదుర్గాద్యా గృహప్రాసాదవృద్ధయే। ఏకాశీతిపదైర్వాస్తుం పూజయేత్సిద్ధయే ధ్రువమ్ ॥ ౧ ॥ ప్రాగగ్రాస్స్యుర్దశ నాడ్యస్తాసాం నామాని చ బ్రువే । శాన్తా యశోవతీ కాన్తా విశాలా ప్రాణవాహినీ ॥ ౨ ॥ సతీ వసుమతీ నన్దా సుభద్రాథ మనోరమా । ఉత్తరాగ్రా దశాన్యాశ్చ ఏకాశీత్యఙ్ఘ్రికారికా ॥ ౩ ॥ హరిణీ సుప్రభా లక్ష్మీర్విభూతిర్విమలా ప్రియా । జయా జ్వాలా విశోకా చ స్మృతాస్తత్ర చ పాదతః ॥ ౪ ॥ ఈశాద్యష్టాష్టకం దిక్షు యజేదీశం ధనఞ్జయమ్ । శక్రమర్కం తథా సత్యం భృశం వ్యోమ చ పూర్వతః ॥ ౫ ॥ హవ్యవాహం చ పూషాణం వితథం భౌమమేవ చ । కృతాన్తమథ గన్ధర్వం భృఙ్గం మృగం చ దక్షిణే ॥ ౬ ॥ పితరం ద్వారపాలం చ సుగ్రీవం పుష్పదన్తకమ్ । వరుణం దైత్యశేషౌ చ యక్ష్మాణం పశ్చిమే సదా ॥ ౭ ॥ రోగాహిముఖ్యో భల్లాటస్సౌభాగ్యమదితిర్దితిః । నవాన్తఃపదగో బ్రహ్మా పూజ్యోర్ధే చ షడఙ్ఘ్రిగాః ॥ ౮ ॥ బ్రహ్మేశాన్తరకోణస్థమాపాఖ్యం తు పదద్వయే । తదధశ్చాపవత్సాఖ్యం కేన్ద్రాఙ్ఘ్రస్తరే హుపత్పదే ॥ ౯ ॥ మరీచికాగ్నిమధ్యే తు సవితా ద్విపదస్థితః। సావిత్రీ తదధో ద్వ్యంశే వివస్వాన్ షట్పదే త్వధః ॥ ౧౦ ॥ పితృబ్రహ్మాన్తరే విష్ణుమిన్ద్రమిన్ద్రాంత్వధో జయమ్ । వరుణబ్రహ్మణోర్మధ్యే మిత్రాఖ్యం షట్పదే యజేత్ ॥ ౧౧ ॥ రోగబ్రహ్మాన్తరే నిత్యం ద్విపం చ రుద్రదాసకమ్ । తదధో ద్వ్యఙ్ఘ్రిగం యక్ష్మ వట్సౌమ్యే షు ధరాధరమ్ ॥ ౧౨ ॥ చరకీం స్కన్దవికటం విదారీం పూతనాం క్రమాత్ । జమ్భం పాపం పిలిపిచ్ఛం యజేదీశాదిబాహ్యతః ॥ ౧౩ ॥ ఏకాశీతిపదం వేశ్మమణ్డపశ్చ శతాఙ్ఘ్రికః। పూర్వవద్దేవతాః పూజ్యా బ్రహ్మా తు షోడశాంశకే ॥ ౧౪ ॥ మరీచిశ్చ వివస్వాంశ్చ మిత్రం పృథ్వీధరస్తథా । దశకోష్ఠస్థితా దిక్షు త్వన్యే వేశాదికోణగాః ॥ ౧౫ ॥ దైత్యమాతా తథేశాగ్నీ మృగాఖ్యా పితరౌ తథా । పాపయక్ష్మానిలౌ దేవాస్సర్వే సార్ధాంశకే స్థితాః ॥ ౧౬ ॥ యత్పాదోఽకః ప్రవక్ష్యామి సఙ్క్షేపేణ క్రమాద్గుహ ।సదిగ్వింశతకరైర్దైర్ఘ్యాదష్టావింశతివిస్తరాత్ ॥ ౧౭ ॥ శిశిరాశ్రయశ్శివాఖ్యశ్చ రుద్రహీనస్సదోభయోః । రుద్రద్విగుణితా నాహాః పృథుష్ణోభిర్వినా త్రిభిః ॥ ౧౮ ॥ స్యాద్గర్భహద్విగుణం దైర్ఘ్యాత్తిథిభిశ్చైవ విస్తరాత్ । సావిత్రస్సాలయః కుడ్యా అన్యేషాం పృథక్త్రింశాంశతః ॥ ౧౯ ॥ కుడ్యపృథుపఞ్చాష్టోచ్ఛ్రా తుర్యం తు త్రిగుణోచ్ఛ్రయమ్। కుడ్యా సూత్రసమా పృథ్వీ వీథీభేదాదనేకధా ॥ ౨౦ ॥ భద్రే తుల్యం చ వీథీభిర్ద్వారవీథీ వినాగ్రతః । శ్రీజయం పృష్ఠతో హీనం భద్రోయం పార్శ్వయోర్వినా ॥ ౨౧ ॥ గర్భపృథుసమా వీథీ తదర్ధార్ధేన వాస్తువిత్ । వీథ్యర్ధేనోపవీథ్యాద్య మేకద్విత్రిపురాన్వితమ్॥ ౨౨ ॥ సామాన్యానాథ గృహం వక్ష్యే సర్వేషాం సర్వకామదమ్ । ఏకద్విత్రిచతుశ్శాలమష్టశాలం యథాక్రమాత్ ॥ ౨౩ ॥ ఏకం యామ్యే చ సౌఖ్యాస్యం ద్వే చేత్ప

శ్చాత్పురోముఖమ్। చతుశ్శాలంతు సామ్ముఖ్యాత్ త్రయోఽరిన్దే ద్విరిముక్తయోః ॥ ౨౪ ॥ శివాస్యమమ్బుపాన్త్యేష ఇన్ద్రాగ్న్యేయమసూర్యకమ్ । ప్రాక్ప్రత్యస్తే చ దణ్డాఖ్యం ప్రాగ్యామ్యే వాతసంజ్ఞికమ్ ॥ ౨౫ ॥ ఆప్యేద్వే గృహావల్ల్యాఖ్యం త్రిశూలం తద్వినర్ధికృత్ । పూర్వశాలావిహీనం స్యాత్సుక్షేత్రం వృద్ధిదాయకమ్ ॥ ౨౬ ॥ యామ్యే హీనే భవేచ్చూలీ త్రిశాలం వృద్ధికృత్పగమ్ । యత్సుపక్షం జలహీనాకం స్వపక్షం బహుశత్రుకృత్ ॥ ౨౭ ॥ ఇన్ద్రాదిక్రమతో వక్ష్మిధ్వజాద్యష్టౌ గృహాణ్యహమ్ । ప్రత్యాశానుసన్ధిగావాసకుర్యాన్తస్యమహానసమ్ ॥ ౨౮ ॥ యామ్యే రసక్రియాశయ్యా ధనుశ్శస్త్రాగ్నిరక్షసి । ధనభుక్త్యమ్బుపే శాఖ్యే సమ్యగ్గన్ధా చ మారుతే ॥ ౨౯ ॥ సౌమ్యే ధనపశూన్కుర్యాదీశే దీక్షావరాలయమ్ । స్వామిహస్తమితం వేశ్మవిస్తారాయామపిణ్డికమ్ ॥ ౩౦ ॥ త్రిగుణం హస్తసంయుక్తం కృత్వాష్టాంశైర్హృతం తథా । తచ్ఛేషోఽయం స్థితస్తేన వాయసాన్తం ధ్వజాదికమ్ ॥ ౩౧ ॥ త్రయః పక్షాగ్నివేదేషు రసర్షివసుతో భవేత్ । సర్వనాశకరం వేశ్మ మధ్యే చాన్తే చ సంస్థితమ్ ॥ ౩౨ ॥ తస్మాచ్చ నవమే భాగే శుభకృన్నిలయో మతః । తన్మధ్యే మణ్డపశ్శస్తస్సమో వా ద్విగుణాయతః ॥ ౩౩ ॥ ప్రత్యగాప్యే చేన్ద్రియమే హట్టపవగృహావలీ । ఏకైకభవనాఖ్యాసు దిక్ష్వష్టాష్టకసంఖ్యయా ॥ ౩౪ ॥ ఈశాద్యదితికాన్తాని ఫలాన్యేషాం యథాక్రమమ్। భయం నారీచలత్వం చ జయో వృద్ధిః ప్రతాపకః ॥ ౩౫ ॥ ధర్మః కలిశ్చ నైస్స్వం చ ప్రాగ్ద్వారేష్వష్టసు ధ్రువమ్। దాహో ఽసుఖం సుహృన్నాశో ధననాశో మృతిర్ధనమ్ ॥ ౩౬ ॥ శిల్పిత్వం తనయస్స్యాచ్చ యామ్యద్వారఫలాష్టకమ్ । ఆయుః ప్రావ్రాజ్యశస్యాని ధనశాన్త్యర్థసఙ్క్షయాః ॥ ౩౭ ॥ శోషం భోగం చాపత్యం చ జలద్వారఫలాని చ । రోగో మదార్తిముఖ్యత్వం చార్థాయుః కృశతామతిః ॥ ౩౮ ॥ మానశ్చ ద్వారతః పూర్వే ఉత్తరస్యాం దిశి క్రమాత్ ॥ ౩౯౹ ॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే గృహాదివాస్తుకథనం నామ షడధికశతతమోఽధ్యాయః.

నగరాదివాస్తుకథనమ్.

ఈశ్వరః ॥ నగరాదికవాస్తుం చ వక్ష్యే రాజ్యాదివృద్ధయే । యోజనం యోజనార్ధం వా తదర్ధం స్థానమాశ్రయేత్ ॥ ౧ ॥ అభ్యర్చ్య వాస్తు నగరం ప్రాకారాద్యం తు కారయేత్ । ఈశాదిత్రింశత్పదకే పూర్వద్వారం చ సూర్యకే ॥ ౨ ॥ గన్ధర్వాభ్యాం దక్షిణే స్యాద్వారుణ్యే పశ్చిమే తథా । సౌమ్యద్వారం సౌమ్యపదే కార్యా హట్టాస్తు విస్తరాః ॥ ౩ ॥ యేనేభాదిసుఖం గచ్ఛేత్కుర్యాద్ద్వారం తు షట్కరమ్ । ఛిన్నకర్ణం విభిన్నం చ చన్ద్రార్ధాభం పురం నహి ॥ ౪ ॥ వజ్రసూచీముఖం నేష్టం సకృద్ద్విత్రిసమాగమమ్।

చాపాభంవజ్రనాగాభంపురంరమ్యేహిశాన్తికృత్ ॥ ౫ ॥ ప్రార్చ్య విష్ణుహ
రార్కాదీన్నత్వాదద్యాద్బలింబలీ । ఆగ్నేయేస్వర్ణకర్మారాన్పురస్యవినివేశయే
త్ ॥ ౬ ॥ దక్షిణేనృత్యవృత్తీనాంవేశ్యాస్త్రీణాంగృహాణిచ। నటానాంచక్రికాదీనాం
కైవర్తాదేశ్చనైరృతే ॥ ౭ ॥ రథానామాయుధానాంచకృపాణానాంచవారుణే।శౌ
ణ్డికాఃకర్మాధికృతావాయవ్యేపరికర్మిణః ॥ ౮ ॥ బ్రాహ్మణాయతయస్సిద్ధాఃపుణ్యా
వన్తశ్చచోత్తరే। ఫలాద్యాదివిక్రయిణఈశానేచవణిగ్జనాః ॥ ౯ ॥ పూర్వతశ్చ
బలాధ్యక్షాఆగ్నేయేవివిధంబలమ్ । స్త్రీణామాదేశినోదక్షేకాణ్డారానైరృతేన్య
సేత్ ॥ ౧౦ ॥ పశ్చిమేచమహామాత్యాన్కోశపాలాంశ్చకారుకాన్ । ఉత్తరేద
ణ్డనాథాంశ్చనాయకద్విజసఙ్కులాన్ ॥ ౧౧ ॥ పూర్వతఃక్షత్రియాన్దక్షేవైశ్యా
ఞ్ఛూద్రాంశ్చపశ్చిమే । దిక్షువైద్యాన్వాజినశ్చబలానిచచతుర్దిశమ్ ॥ ౧౨ ॥ పూ
ర్వేణచరలిఙ్గ్యాదీఞ్ఛ్మశానాదీనిదక్షిణే। పశ్చిమేగోధనాద్యంచకృషికర్తౄంస్తథో
త్తరే॥ ౧౩ ॥ న్యసేన్మ్లేచ్ఛాంశ్చకోణేషుగ్రామాదిషుతథాస్థితిమ్। శ్రియంవైశ్రవణం
ద్వారిపూర్వేతౌపశ్యతాంశ్రియమ్ ॥ ౧౪ ॥ దేవాదీనాంపశ్చిమతఃపూర్వాస్యాని
గృహాణిహి । పూర్వతఃపశ్చిమాస్యానిదక్షిణేచోత్తరాననాన్ ॥ ౧౫ ॥ నాకేశవి
ష్ణ్వాదిధామానిరక్షార్థంనగరస్యచ । నిర్దైవతంతునగరగ్రామదుర్గగృహాదికమ్॥౧౬॥
భుజ్యతేతత్పిశాచాద్యైరోగాద్యైఃపరిభూయతే । నగరాదిసదైవంహిజయదంభు
క్తిముక్తిదమ్ ॥ ౧౭ ॥ పూర్వాయాంశ్రీగృహంప్రోక్తమాగ్నేయ్యాంవైమహానస
మ్। శయనందక్షిణస్యాంతునైరృత్యామాయుధాశ్రయమ్ ॥ ౧౮ ॥ భోజనంపశ్చిమా
యాంతువాయవ్యాంధాన్యసఙ్గ్రహః। ఉత్తరేద్రవ్యసంస్థానమైశాన్యాందేవతాగృ
హమ్ ॥ ౧౯ ॥ చతుశ్శాలంత్రిశాలంవాద్విశాలంచైకశాలకమ్ । చతుశ్శాలగృహా
ణాంతుశాలాలిన్దకభేదతః ॥ ౨౦ ॥ శతద్వయంతుజాయన్తేపఞ్చాశత్పఞ్చతేష్వపి।
త్రిశాలానితుచత్వారిద్విశాలానితుపఞ్చధా ॥ ౨౧ ॥ ఏకశాలానిచత్వారిఏకాలిన్దా
నివచ్మిచ । అష్టావింశదలిన్దానిగృహాణినగరాణిచ ॥ ౨౨ ॥ చతుర్భిస్సప్తభిశ్చైవ
పఞ్చపఞ్చాశదేవతు । షడలిన్దానివింశైవఅష్టాభిర్వింశపవహి॥ ౨౩॥ అష్టాలిన్దంభవే
దేవంనగరాదౌగృహాణిహి॥ ౨౩౪ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఈశ్వరస్కన్దసంవాదే నగరాదివా
స్తుకథనంనామ షడధికశతతమోధ్యాయః.

స్వాయమ్భువసర్గః

అగ్నిః ॥ వక్ష్యే భువనకోశంచ పృథ్వీద్వీపాదిలక్షణమ్ । అగ్నీధ్రశ్చాగ్నిబా
హుశ్చవపుష్మాన్ద్యుతిమాంస్తథా ॥ ౧ ॥ మేధా మేధాతిథిర్భవ్యస్సవనః పుత్రఏవచ ।
జ్యోతిష్మాన్దశమస్తేషాం సత్యనామా సుతోఽభవత్ ॥ ౨ ॥ ప్రియవ్రతసుతాః ఖ్యాతా
స్సప్తద్వీపాన్దదౌ పితా । జమ్బూద్వీపమథాగ్నీధ్రే ప్లక్షం మేధాతిథేర్దదౌ ॥ ౩ ॥ వపు
ష్మతే శాల్మలంచ జ్యోతిష్మతే కుశాహ్వయమ్ । క్రౌఞ్చద్వీపం ద్యుతిమతే శాకం భవ్యా
య దత్తవాన్ ॥ ౪ ॥ పుష్కరం సవనాయాదాదగ్నీధ్రేఽదాత్సుతే శతమ్ । జమ్బూ
ద్వీపం పితా లక్షం నాభేర్దత్తం హిమాహ్వయమ్ ॥ ౫ ॥ హేమకూటం కింపురుషే హ
రివర్షాయ నైషధమ్ । ఇళావృతే మేరుమధ్యం రమ్యే నీలాచలాశ్రితమ్ ॥ ౬ ॥ హిర
ణ్వతే శ్వేతవర్షం కురూంస్తు కురవే దదౌ । భద్రాశ్వాయ చ భద్రాశ్వం కేతుమాలాయ
పశ్చిమమ్ ॥ ౭ ॥ మేరోః ప్రియవ్రతః పుత్రానభిషిచ్య యయౌ వనమ్ । సాలగ్రామే త
పస్తప్త్వా యయౌ విష్ణోర్లయం నృపః ॥ ౮ ॥ యాని కింపురుషాద్యాని హ్యష్టవర్షాణి స
త్తమ । తేషాం స్వాభావికీ సిద్ధిస్సుఖప్రాయా హ్యయత్నతః ॥ ౯ ॥ జరామృత్యుభ
యం నాస్తి ధర్మాధర్మౌ యుగాదికమ్ । నాధమం మధ్యమం తుల్యా హిమాద్దేశాత్తు నా
భితః ॥ ౧౦ ॥ ఋషభో మేరుదేవ్యాంచ ఋషభాద్భరతోఽభవత్ । ఋషభోద
త్తశ్రీఃపుత్రే సాలగ్రామే హరింగతః ॥ ౧౧ ॥ భరతాద్భారతం వర్షం భరతాత్సుమతిస్త్వ
భూత్ । భరతో దత్తలక్ష్మీకస్సాలగ్రామే హరింగతః ॥ ౧౨ ॥ స యోగీ యోగప్ర
స్తావే వక్ష్యే తచ్చరితం పునః । సుమతేస్తేజసస్తస్మాదిన్ద్రద్యుమ్నో వ్యజాయత ॥ ౧౩ ॥
పరమేష్ఠీ తతస్తస్మాత్ప్రతీహారస్తదన్వయః । ప్రతీహారాత్ప్రతిహర్తా ప్రతిహర్తుర్భు
వస్తతః ॥ ౧౪ ॥ ఉద్గీథోఽథ చ ప్రస్తారో విభుః ప్రస్తారతస్సుతః । పృథుశ్చైవ తతో నక్తో
నక్తస్యాపి గయస్సుతః ॥ ౧౫ ॥ నరో గయస్య తనయస్తత్పుత్రోఽభూద్విరాట్తతః ।
తస్య పుత్రో మహావీర్యో ధీమాంస్తస్మాదజాయత ॥ ౧౬ ॥ మహాన్తస్తత్సుతశ్చాభూ
న్మనస్యస్తస్య చాత్మజః । త్వష్టా త్వష్టుశ్చ విరజా రజస్తస్యాప్యభూత్సుతః ॥ ౧౭ ॥
సత్యజిద్రజసస్తస్య జజ్ఞే పుత్రశతం మునే । విశ్వజ్యోతిః ప్రధానాస్తే భారతం తైర్వివర్ధి
తమ్ ॥ ౧౮ ॥ కృతత్రేతాదిసర్గేణ సర్గస్స్వాయమ్భువస్స్మృతః ॥ ౧౮4 ॥ * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే స్వాయమ్భు
వసర్గకథనం నామ సప్తాధికశతతమోఽధ్యాయః.

భూగోళవివరణమ్

అగ్నిః ॥ జమ్బూప్లక్షాహ్వయౌ ద్వీపౌ శాల్మలిశ్చాపరో మహాన్ । కుశః క్రౌ
ఞ్చస్తథా శాకః పుష్కరశ్చేతి సప్తమః ॥ ౧ ॥ ఏతే ద్వీపాస్సముద్రైస్తు సప్తసప్తభి

రావృతాః । లవణేక్షుసురాసర్పిర్దధిదుగ్ధజలైస్సమమ్ ॥ ౨ ॥ జమ్బూద్వీపో ద్వీపమ
ధ్యే తన్మధ్యే మేరురుచ్ఛ్రితః । చతురశీతిసాహస్రో భూయిష్ఠః షోడశాద్రిరాట్ ॥ ౩ ॥
ద్వాత్రింశన్మూర్ధ్ని విస్తారాత్ షోడశాధస్సహస్రవాన్ । భూయస్తస్యాస్య శైలోఽ
సౌ కర్ణికాకారసంస్థితః ॥ ౪ ॥ హిమవాన్ హేమకూటశ్చ నిషధశ్చాస్య దక్షిణే । నీల
శ్శ్వేతశ్చ శృఙ్గీ చ ఉత్తరే వర్షపర్వతాః ॥ ౫ ॥ లక్షప్రమాణౌ ద్వౌ మధ్యే దశహీనా
స్తథాపరే । సహస్రద్వితయోచ్ఛ్రాయాస్తావద్విస్తారిణశ్చ తే ॥ ౬ ॥ భారతం ప్ర
థమం వర్షం తతః కిమ్పురుషం స్మృతమ్ । హరివర్షం తథైవాన్యన్మేరోర్దక్షిణతో ద్విజ ॥ ౭ ॥
రమ్యకం చోత్తరే వర్షం తథైవాన్యద్ధిరణ్మయమ్ । ఉత్తరాః కురవశ్చైవ యథా వై భార
తం తథా ॥ ౮ ॥ నవసాహస్రమేకైకమేతేషాం మునిసత్తమ । ఇళావృతం చ తన్మ
ధ్యే సౌవర్ణే మేరురుచ్ఛ్రితః ॥ ౯ ॥ మేరోశ్చతుర్దిశం తత్ర నవసాహస్రవిస్తృతమ్ ।
ఇళావృతం మహాభాగ చత్వారశ్చాత్ర పర్వతాః ॥ ౧౦ ॥ విష్కమ్భా రచితా మే
రోర్యోజనాయతవిస్తృతాః । పూర్వేణ మన్దరో నామ దక్షిణే గన్ధమాదనః ॥ ౧౧ ॥ విపు
లః పశ్చిమే పార్శ్వే సుపార్శ్వశ్చోత్తరే స్మృతః । కదమ్బస్తేషు జమ్బూశ్చ పిప్పలో వ
టపవచ ॥ ౧౨ ॥ ఏకాదశశతాయామాః పాదపా గిరికేతవః । జమ్బూద్వీపేతి సం
జ్ఞా స్యాత్ఫలం జమ్బ్వా గజోపమమ్ ॥ ౧౩ ॥ జమ్బూనదీ రసేనాస్యాస్త్వదం జామ్బూన
దం పరమ్ । సుపార్శ్వః పర్వతో మేరోః కేతుమాలస్తు పశ్చిమే ॥ ౧౪ ॥ వనం చైత్రర
థం పూర్వే దక్షిణే గన్ధమాదనః । వైభ్రాజం పశ్చిమే సౌమ్యే నన్దనం చ సరాంస్యథ ॥ ౧౫ ॥
అరుణోదం మహాభద్రం సంశితోదం సమానసమ్ । సితాభశ్చక్రముఞ్జాద్యాః పూర్వ
తః కేసరాచలాః ॥ ౧౬ ॥ దక్షిణేఽద్రేస్త్రికూటాద్యాశ్శిశివాసముఖా జలే । శఙ్ఖకూ
టాదయస్సౌమ్యే మేరౌ చ బ్రహ్మణః పురీ ॥ ౧౭ ॥ చతుర్దశ సహస్రాణి యోజనానాం
చదిక్షు చ । ఇన్ద్రాదిలోకపాలానాం సమన్తాద్బ్రహ్మణః పురః ॥ ౧౮ ॥ విష్ణుపా
దాత్ప్లావయిత్వా చన్ద్రం స్వర్గాత్పతత్యపి । పూర్వేణ సీతా భద్రాశ్వాచ్ఛైలాచ్ఛై
లాద్గతార్ణవమ్ ॥ ౧౯ ॥ తథైవాళకనన్దాపి దక్షిణే నైవ భారతమ్ । ప్రయాతి సాగరం కృ
త్వా సప్తభేదాథ పశ్చిమమ్ ॥ ౨౦ ॥ అబ్ధిం చ చక్షుస్సౌమ్యాబ్ధిం భద్రోత్తరకురూన
పి । ఆనీలనిషధాయామౌ మాల్యవద్గన్ధమాదనౌ ॥ ౨౧ ॥ తయోర్మధ్యగతో మేరుః
కర్ణికాకారసంస్థితః । భారతాః కేతుమాలాశ్చ భద్రాశ్వాః కురవస్తథా ॥ ౨౨ ॥
పత్రాణి లోకపద్మస్య మర్యాదాశైలబాహ్యతః । జఠరో దేవకూటశ్చ మర్యాదాపర్వ
తావుభౌ ॥ ౨౩ ॥ తౌ దక్షిణోత్తరాయామావానీలనిషధాయతౌ । గన్ధమాదనకై
లాసౌ పూర్వపశ్చాయతావుభౌ ॥ ౨౪ ॥ అశీతిర్యోజనాయామావర్ణవాన్తర్వ్య
వస్థితౌ । నిషధః పారియాత్రశ్చ మర్యాదాపర్వతావుభౌ ॥ ౨౫ ॥ మేరోః పశ్చిమది
గ్భాగే యథా పూర్వే తథా స్థితౌ । త్రిశృఙ్గో రుధిరశ్చైవ ఉత్తరౌ వర్షపర్వతౌ ॥ ౨౬ ॥

ఘూర్వపశ్చాయతావేతావర్ణవాన్తర్వ్యవస్థితౌ । జాఠరాద్యాశ్చమర్యాదాశైలా మేరోశ్చతుర్దిశమ్ ॥ ౨౭ ॥ కేసరాదిషుయాద్రోణ్యస్తాసుసన్తిపురాణిహి। లక్ష్మీవిష్ణ్వగ్నిసూర్యాదిదేవానాంమునిసత్తమ ॥ ౨౮ ॥ భౌమానాంస్వర్గధర్మాణాంనపాపాన్తత్రయాన్తిచ । భద్రాశ్వేస్తిహయగ్రీవోవరాహఃకేతుమాలకే ॥ ౨౯ ॥ భారతేకూర్మరూపీచమత్స్యరూపఃకురుష్వపి । విశ్వరూపేణసర్వత్రపూజ్యతేభగవాన్ హరిః॥ ౩౦ ॥ కిమ్పురుషాద్యష్టసుయుద్ధ్యతిశోకాదికంనచ । చతుర్వింశతిసాహస్రం ప్రజాజీవన్త్యనామయాః ॥ ౩౧ ॥ కృతాదికల్పనానాస్తిభౌమాన్యమ్భాంసినామ్బుదాః। సర్వేష్వేతేషువర్షేషుసప్తసప్తకులాచలాః ॥ ౩౨ ॥ నద్యశ్చశతశస్తేభ్యస్తీర్థభూతాఃప్రజజ్ఞిరే । భారతేయానితీర్థానితానితీర్థానివచ్మితే॥ ౩౩॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణేఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే భూగోళ
వర్ణనంనామాష్టాధికశతతమోధ్యాయః.

॥ సర్వతీర్థమాహాత్మ్యమ్. ॥

అగ్నిః॥ మాహాత్మ్యంసర్వతీర్థానాంవక్ష్యేయద్భుక్తిముక్తిదమ్ । యస్యహస్తౌచపాదౌచమనశ్చైవసుసంయతమ్ ॥ ౧ ॥ విద్యాతపశ్చకీర్తిశ్చసతీర్థఫలమశ్నుతే । ప్రతిగ్రహాదుపావృత్తోలఘ్వాహారోజితేన్ద్రియః ॥ ౨ ॥ నిష్పాపస్తీర్థయాత్రీతుసర్వయజ్ఞఫలంలభేత్ । అనుపోష్యత్రిరాత్రాణితీర్థాన్యనభిగమ్యచ ॥ ౩ ॥ అదత్వాకాఞ్చనంగాశ్చదరిద్రోనామజాయతే । తీర్థాభిగమనేతత్స్యాద్యద్యజ్ఞేనాప్యతేఫలమ్ ॥ ౪ ॥ పుష్కరంపరమంతీర్థంసాన్నిధ్యంహిత్రిసన్ధ్యకమ్ । దశకోటిసహస్రాణితీర్థానాంవిప్రపుష్కరే ॥ ౫ ॥ బ్రహ్మాసహసురైరాస్తేమునయస్సర్వమిచ్ఛవః । దేవాఃప్రాప్తాస్సిద్ధిమత్రస్నాతాఃపితృసురార్చకాః ॥ ౬ ॥ అశ్వమేధఫలంప్రాప్యబ్రహ్మలోకంప్రయాన్తితే । కార్త్తిక్యామన్నదానాచ్చనిర్మలోబ్రహ్మలోకభాక్ ॥ ౭ ॥ పుష్కరేదుష్కరంగన్తుంపుష్కరేదుష్కరంతపః। దుష్కరంపుష్కరేదానంవస్తుంచైవసుదుష్కరమ్ ॥ ౮ ॥ తత్రవాసాజ్జపాచ్ఛ్రాద్ధాత్కులానాంశతముద్ధరేత్ । జమ్బుమార్గంచతత్రైవతీర్థంతణ్డులికాశ్రమమ్ ॥ ౯ ॥ కణ్వాశ్రమంకోటితీర్థంనర్మదాచార్బుదంపరమ్ । తీర్థంచర్మణ్వతీసిన్ధుస్సోమనాథఃప్రభాసకమ్ ॥ ౧౦ ॥ సరస్వత్యబ్ధిసఙ్గశ్చసాగరంతీర్థముత్తమమ్ । పిణ్డారకంద్వారకాచగోమతీసర్వసిద్ధిదా ॥ ౧౧ ॥ భూమితీర్థంబ్రహ్మతుఙ్గంతీర్థంపఞ్చనదంపరమ్ । భీమతీర్థంగిరీన్ద్రంచదేవికాపాపనాశినీ ॥ ౧౨ ॥ తీర్థంవినశనంపుణ్యంనాగోద్భేదమఘార్దనమ్ । తీర్థంకుమారకోటిశ్చసర్వదానీరితానిచ ॥ ౧౩ ॥ కురుక్షేత్రంగమిష్యామికురుక్షేత్రేవసామ్యహమ్ । యఏవంసతతంబ్రూయాత్సోఽమలఃప్రాప్నుయాద్దివ

మ్॥ ౧౪ ॥ తత్రవిష్ణ్వాదయోదేవాస్తత్రవాసాద్ధరింవ్రజేత్ । సరస్వత్యాంసన్నిహి
త్యాంస్నానకృద్బ్రహ్మలోకభాక్ ॥ ౧౫ ॥ పాంసవోఽపికురుక్షేత్రేనయన్తిపర
మాంగతిమ్ । ధర్మతీర్థంసువర్ణాఖ్యంగఙ్గాద్వారమనుత్తమమ్ ॥ ౧౬ ॥ తీర్థంకనఖ
లంపుణ్యంభద్రకర్ణహ్రదంతథా । గఙ్గాసరస్వతీసఙ్గంబ్రహ్మావర్తమఘార్దనమ్॥౧౭॥
భృగుతుఙ్గంచకుబ్జామ్రంగఙ్గోద్భేదమఘాన్తకమ్ । వారాణసీవరంతీర్థమావిముక్తమ
ముత్తమమ్ ॥ ౧౮ ॥ కపాలమోచనంతీర్థంతీర్థరాజంప్రయాగకమ్ । గోమతీగఙ్గ
యోస్సఙ్గంగఙ్గాసర్వత్రనాకదా ॥ ౧౯ ॥ తీర్థంరాజగృహంపుణ్యంసాలగ్రామమ
ఘాన్తకమ్ । వటేశంవామనంతీర్థంకాళికాసఙ్గముత్తమమ్ ॥ ౨౦ ॥ లౌహిత్యంక
రతోయాఖ్యంశోణంచార్షభంపరమ్ । శ్రీపర్వతంకోల్వగిరింసహ్యాద్రిర్మలయోగి
రిః॥ ౨౧ ॥ గోదావరీతుఙ్గభద్రాకావేరీవరదానదీ । తాపీపయోష్ణీరేవాచదణ్డకా
రణ్యముత్తమమ్ ॥ ౨౨ ॥ కాళఞ్జరంముఞ్జవటంతీర్థంసూర్పారకంపరమ్ । మన్దాకి
నీచిత్రకూటంశృఙ్గబేరపురంపరమ్ ॥ ౨౩ ॥ అవన్తీపరమంతీర్థమయోధ్యాపాపనా
శనీ। నైమిశంపరమంతీర్థంభుక్తిముక్తిప్రదాయకమ్ ॥ ౨౪ ॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయేఅగ్నివసిష్ఠసంవాదే సర్వతీర్థ
మాహాత్మ్యంనామనవాధికశతతమోఽధ్యాయః.

గఙ్గామాహాత్మ్యమ్.

అగ్నిః ॥ గఙ్గామాహాత్మ్యమాఖ్యాస్యే సేవ్యాసాభుక్తిముక్తిదా । యేషాం
మధ్యేయాతిగఙ్గా తేదేశాపావనావరాః ॥ ౧ ॥ గతిర్గఙ్గాతుభూతానాంగతిమన్వే
షతాంసదా । గఙ్గాతారయతేచోభౌవంశౌనిత్యంహిసేవితా ॥ ౨ ॥ చాన్ద్రాయ
ణసహస్రాచ్చగఙ్గామ్భఃపానముత్తమమ్ । గఙ్గాంమాసంతుసంసేవ్యసర్వయజ్ఞఫ
లంలభేత్ ॥ ౩ ॥ సకలాఘహరీదేవీస్వర్గలోకప్రదాయినీ ।యావదస్థిచగఙ్గాయాం
తావత్స్వర్గేసతిష్ఠతి ॥ ౪ ॥ అన్ధాదయస్తుతాంసేవ్యదేవైర్గచ్ఛన్తితుల్యతాన్ । గఙ్గా
తీర్థసముద్భూతమృద్ధారీసోఽఘహార్కవత్ ॥ ౫ ॥ దర్శనాత్స్పర్శనాత్పానాత్తథాగ
ఙ్గేతికీర్తనాత్ । పునాతిపుణ్యపురుషాఞ్ఛతశోఽథసహస్రశః॥౬ ॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే గఙ్గా
మాహాత్మ్యంనామదశాధికశతతమోఽధ్యాయః.

ప్రయాగమాహాత్మ్యమ్.

అగ్నిః ॥ వక్ష్యేప్రయాగమాహాత్మ్యంభుక్తిముక్తిప్రదంపరమ్ । ప్రయాగే
బ్రహ్మవిష్ణ్వాద్యాదేవామునివరాస్థితాః॥ ౧॥ సరితస్సాగరాస్సిద్ధాగన్ధర్వాప్సరసస్త
థా । తత్రత్రీణ్యగ్నికుణ్డాని తేషాంమధ్యేతుజాహ్నవీ ॥ ౨ ॥ వేగేనసమతిక్రాన్తాస

ర్వతీర్థపురస్కృతా । తపనస్యసుతాతత్రత్రిషులోకేషువిశ్రుతా ॥ ౩ ॥ గఙ్గాయ
మునయోర్మధ్యంపృథివ్యాజఘనంస్మృతమ్ । ప్రయాగంజఘనస్యాన్తరుపస్థమృష
యోవిదుః ॥ ౪ ॥ ప్రయాగంసప్రతిష్ఠానంకమ్బలాశ్వతరావుభౌ । తీర్థంభోగవతీచై
వవేదీప్రోక్తాప్రజాపతేః ॥ ౫ ॥ తత్రవేదాశ్చయజ్ఞాశ్చమూర్తిమన్తఃప్రయాగకే ।
స్తవనాదస్యతీర్థస్యనామసఙ్కీర్తనాదపి ॥ ౬ ॥ మృత్తికాలమ్భనాద్వాపిసర్వపా
పైఃప్రముచ్యతే । ప్రయాగేసఙ్గమేదానంశ్రాద్ధంజప్యాదిచాక్షయమ్ ॥ ౭ ॥ నవేదవచ
నాద్విప్రనలోకవచనాదపి । మతిరుత్క్రమణీయాన్తే ప్రయాగేమరణంప్రతి ॥ ౮ ॥
దశతీర్థసహస్రాణిషష్టికోట్యస్తథాపరాః । తేషాంసాన్నిధ్యమత్రైవప్రయాగంప
రమంతతః ॥ ౯ ॥ వాసుకేర్భోగవత్యత్రహంసప్రపతనంపరమ్ । గవాంకోటిప్రదానా
ద్యత్త్ర్యహంస్నానస్యతత్ఫలమ్ ॥ ౧౦ ॥ ప్రయాగేమాఘమాసేతుఏవమాహుర్మ
నీషిణః । సర్వత్రసులభాగఙ్గాత్రిషుస్థానేషుదుర్లభా ॥ ౧౧ ॥ గఙ్గాద్వారేప్రయా
గేచగఙ్గాసాగరసఙ్గమే । అత్రదానాద్దివంయాతిరాజేన్ద్రోజాయతేత్రచ ॥ ౧౨ ॥
వటమూలేసఙ్గమాదౌమృతోవిష్ణుపురీంవ్రజేత్ । ఉర్వశీపులినంరమ్యంతీర్థంసన్ధ్యా
వటస్తథా ॥ ౧౩ ॥ కోటితీర్థంచాశ్వమేధంగఙ్గాయమునముత్తమమ్ । మానసంరజ
సాహీనంతీర్థంవాసరకంపరమ్ ॥ ౧౪ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే ప్రయా
గమాహాత్మ్యంనామ ఏకాదశాధికశతతమోధ్యాయః.

వారాణసీమాహాత్మ్యమ్

అగ్నిః ॥ వారాణసీపరంతీర్థంగౌర్యైప్రాహమహేశ్వరః । భుక్తిముక్తిప్ర
దంపుణ్యంవసతాంగృణతాంహరిమ్ ॥ ౧ ॥ మహేశ్వరః ॥ గౌరిక్షేత్రంనముక్తంవైఅవి
ముక్తంతతస్స్మృతమ్ । జప్తంతప్తంహుతందత్తమవిముక్తేకిలాక్షయమ్ ॥ ౨ ॥ అశ్మ
నాచరణౌహత్వావసేత్తత్రకాశీన్నహిత్యజేత్ । హరిశ్చన్ద్రంపరంగుహ్యంగుహ్య
మామ్రాతకేశ్వరమ్ ॥ ౩ ॥ జప్యేశ్వరంపరంగుహ్యంగుహ్యంశ్రీపర్వతంతథా ।
మహాలయంపరంగుహ్యంభృగుశ్చణ్డేశ్వరంతథా ॥ ౪ ॥ కేదారంపరమంగుహ్యమ
ష్టౌసన్త్యవిముక్తకే । గుహ్యానాంపరమంగుహ్యమవిముక్తంపరంమమ ॥ ౫ ॥
ద్వియోజనంతుపూర్వంస్యాద్యోజనార్ధంతదన్యథా । వరణాచనదీచాసీత్తయోర్మ
ధ్యేవారాణసీ ॥ ౬ ॥ అత్రస్నానంజపోహోమోమరణందేవపూజనమ్ । శ్రా
ద్ధందానంనివాసశ్చయద్యత్స్యాద్భుక్తిముక్తిదమ్ ॥ ౭ ॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే వారా
ణసీమాహాత్మ్యంనామద్వాదశాధికశతతమోధ్యాయః.

నర్మదాదిమాహాత్మ్యమ్.

అగ్నిః ॥ నర్మదాదికమాహాత్మ్యం వక్ష్యేహం నర్మదాం పరామ్ । సద్యః పు
నాతి గాఙ్గేయం దర్శనాద్వారి నార్మదమ్ ॥ ౧ ॥ విస్తరాద్యోజనశతం యోజనద్వయ
మాయతా । షష్టిస్తీర్థసహస్రాణి షష్టికోట్యస్తథాపరాః ॥ ౨ ॥ పర్వతస్య సమన్తా
త్తు తిష్ఠన్త్యమరకణ్టకే । కావేరీసఙ్గమం పుణ్యం శ్రీపర్వతమతః శృణు ॥ ౩ ॥ గౌరీ శ్రీ
రూపిణీ తేపే తపస్తాం చాబ్రవీద్ధరిః । అవాప్స్యసి త్వమధ్యాత్మ్యం నామ్నా శ్రీపర్వతస్త
వ ॥ ౪ ॥ సమన్తాద్యోజనశతం మహాపుణ్యం భవిష్యతి । అత్ర దానం తపో జప్యం శ్రాద్ధం
సర్వమథాక్షయమ్ ॥ ౫ ॥ మరణం శివలోకాయ సర్వదం తీర్థముత్తమమ్ । హరోఽ
త్ర క్రీడతే దేవ్యా హిరణ్యకశిపుస్తథా ॥ ౬ ॥ తపస్తప్త్వా బలీ చాభూన్మునయస్సిద్ధి
మాప్నువన్ ॥ ౭ ॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే నర్మదా శ్రీపర్వ
తాది మాహాత్మ్యం నామ త్రయోదశాధిక శతతమోధ్యాయః.

గయామాహాత్మ్యమ్.

అగ్నిః ॥ గయామాహాత్మ్యమాఖ్యాస్యే గయాతీర్థోత్తమోత్తమమ్ । గయా
సురస్తపస్తేపే తత్తపస్తాపిభిస్సురైః ॥ ౧ ॥ ఉక్తః క్షీరాబ్ధిగో విష్ణుః పాలయాస్మాన్గ
యాసురాత్ । తథేత్యుక్త్వా హరిర్దైత్యం వరం బ్రూహీతి చాబ్రవీత్ ॥ ౨ ॥ దైత్యోఽ
బ్రవీత్పవిత్రోఽహం భవేయం సర్వతీర్థతః । తథేత్యుక్త్వా గతో విష్ణుర్దైత్యం దృష్ట్వా న వా
హరిమ్ ॥ ౩ ॥ గతాశ్శూన్యా మహీస్స్వర్గే దేవా బ్రహ్మాదయస్సురాః । గతా ఊచుర్హ
రిం దేవాశ్శూన్యా భూస్త్రిదివం హరే ॥ ౪ ॥ దైత్యస్య దర్శనాదేవ బ్రహ్మాణం చాబ్రవీ
ద్ధరిః । యాగార్థం దైత్యదేహం త్వం ప్రార్థయ త్రిదశైస్సహ ॥ ౫ ॥ తచ్ఛ్రుత్వా ససు
రో బ్రహ్మా గయాసురమథాబ్రవీత్ । అతిథిః ప్రార్థయామి త్వాం దేహం యాగాయ పా
వనమ్ ॥ ౬ ॥ గయాసురస్తథేత్యుక్త్వా పతత్తస్య శిరస్యథా । యాగం చకార చలి
తే దేహే పూర్ణాహుతిం విభుః ॥ ౭ ॥ పునర్బ్రహ్మాబ్రవీద్విష్ణుం పూర్ణకాలేఽసురోఽ
చలత్ । విష్ణుర్ధర్మమథాహూయ ప్రాహ దేవమయీం శిలామ్ ॥ ౮ ॥ ధారయధ్వం
సురాస్సర్వే యస్యాముపరిసన్తు తే । గదాధరో మదీయాథమూర్తిస్థాస్యతి సామ
రైః ॥ ౯ ॥ ధర్మశ్శిలాం దేవమయీం తచ్ఛ్రుత్వా ధారయత్పరామ్ । యా ధర్మా
ధర్మవత్యాం చ జాతా ధర్మవ్రతా సుతా ॥ ౧౦ ॥ మరీచిర్బ్రహ్మణః పుత్రస్తామువాహ
తపోన్వితామ్ । యథా హరిశ్శ్రియా రేమే గౌర్యా శమ్భుస్తథా తయా ॥ ౧౧ ॥ కుశ
పుష్పాద్యరణ్యాచ్చ ఆనీయాతిశ్రమాన్వితః । భుక్త్వా ధర్మవ్రతాం ప్రాహ పాదసంవా

సంకురు ॥ ౧౨ ॥ విశ్రాన్తస్యమునేఃపాదౌతథేత్యుక్త్వాప్రియాకరోత్ । ఏతస్మిన్న
న్తరేబ్రహ్మమునౌసుప్తేతథాగతః ॥ ౧౩ ॥ ధర్మవ్రతాచిన్తయచ్చకింబ్రహ్మాణంసమ
ర్చయే । పాదసంవాహనంకుర్వేబ్రహ్మపూజ్యోగురోర్గురుః ॥ ౧౪ ॥ విచిన్త్యపూ
జయామాసబ్రహ్మాణంచార్హణాదిభిః । మరీచిస్తామపశ్యత్సశశాపోక్తివ్యతిక్రమా
త్ ॥ ౧౫ ॥ శిలాభవిష్యసిక్రోధాద్ధర్మవ్రతాబ్రవీచ్చతమ్ । పాదాభ్యఙ్గంపరిత్యజ్య
త్వద్గురుఃపూజితోమయా ॥ ౧౬ ॥ అదోషాహంయతస్త్వంహిశాపంప్రాప్స్యసిశ
ఙ్కరాత్ । ధర్మవ్రతాపృథక్శాపంధారయిత్వాగ్నిమధ్యగాత్ ॥ ౧౭ ॥ తపశ్చచార
వర్షాణాంసహస్రాణ్యయుతానిచ । తతోవిష్ణ్వాదయోదేవావరంబ్రూహీతిచాబ్రు
వన్ ॥ ౧౮ ॥ ధర్మవ్రతాబ్రవీద్దేవాఞ్శాపనిర్వర్తయన్తుమే ॥ దేవాః ॥ దత్తోమరీచి
నాశాపోభవిష్యతినచాన్యథా ॥ ౧౯ ॥ శిలాపవిత్రాదేవాఙ్ఘ్రిలక్షితాత్వంభవిష్యసి ।
దేవవ్రతాదేవశిలాసర్వదేవాదిరూపిణీ ॥ ౨౦ ॥ సర్వదేవమయీపుణ్యానిశ్చలా
యాఽరసుస్యహి ॥ దేవవ్రతః ॥ యదితుష్టాస్థమేసర్వేమయితిష్ఠన్తుసర్వదా ॥ ౨౧ ॥
బ్రహ్మవిష్ణుశ్చరుద్రాద్యాగౌరీలక్ష్మీముఖాస్సురాః ॥ అగ్నిః ॥ దేవవ్రతావచశ్శ్రు
త్వాతథేత్యుక్త్వాదివంగతాః ॥ ౨౨ ॥ సాధర్మణాసురస్యాస్యధృతాదేవమయీశి
లా । సశిలశ్చలితోదైత్యస్స్థితారుద్రాదయస్తతః ॥ ౨౩ ॥ సదేవశ్చలితోదైత్యస్త
తోదేవైఃప్రసాదితః । క్షీరాబ్ధిగోహరిఃప్రాదాత్స్వమూర్తింశ్రీగదాధరమ్ ॥ ౨౪ ॥
గచ్ఛన్తుభోస్స్వయంయాస్యేమూర్త్యావైదేవగమ్యయా । స్థితోగదాధరోదేవోవ్య
క్తావ్యక్తోభయాత్మకః ॥ ౨౫ ॥ నిశ్చలార్థంస్వయందేవస్స్థితఆదిగదాధరః । గదో
నామాసురోదైత్యస్సహతోవిష్ణునాపురా ॥ ౨౬ ॥ తదస్థినిర్మితాచాస్యాగదాయా
విశ్వకర్మణా । ఆద్యయాగదయాహేతిప్రముఖారాక్షసాహతాః ॥ ౨౭ ॥ గదా
ధరేణవిధివత్తస్మాదాదిగదాధరః । దేవమయ్యాంశిలాయాంచస్థితేచాదిగదాధ
రే ॥ ౨౮ ॥ గయాసురేనిశ్చలేథబ్రహ్మపూర్ణాహుతిందదౌ । గయాసురోఽబ్రవీద్దేవా
న్కిమర్థంవఞ్చితోహ్యహమ్ ॥ ౨౯ ॥ విష్ణోర్వచనమాత్రేణకింనస్యాన్నిశ్చలోహ్య
హమ్ । ఆక్రాన్తోయద్యహందేవాదాతుమర్హతమేవరమ్ ॥ ౩౦ ॥ దేవాః ॥ తీర్థస్య
కరణేయత్త్వమస్మాభిర్నిశ్చలీకృతః । విష్ణోశ్శమ్భోర్బ్రహ్మణశ్చక్షేత్రంతవభవిష్య
తి ॥ ౩౧ ॥ ప్రసిద్ధంసర్వతీర్థేభ్యఃపిత్రాదేర్బ్రహ్మలోకదమ్ । ఇత్యుక్త్వాతేస్థితాదే
వాదేవ్యస్తీర్థాదయస్స్థితాః ॥ ౩౨ ॥ యాగంకృత్వాదదౌబ్రహ్మఋత్విగ్భ్యోదక్షి
ణాంతదా । పఞ్చక్రోశంగయాక్షేత్రంపఞ్చాశత్పఞ్చచార్పయేత్ ॥ ౩౩ ॥ గ్రా
మాన్పఞ్చగిరీన్కృత్వానదీర్దుగ్ధమధుస్రవాః । సరోవరాణిదధ్యాజ్యైర్బహూనా
న్నాదిపర్వతాన్ ॥ ౩౪ ॥ కామధేనుంకల్పతరుంస్వర్ణరూప్యగృహాణిచ । నయా
చయన్తువిప్రేన్ద్రాఅల్పానుక్త్వాదదౌప్రభుః ॥ ౩౫ ॥ ధర్మయాగేప్రలోభాత్తుప్రతి

గృహ్యాథనాదికమ్ । స్థితా యదా గయాయాన్తే శప్తాస్తే బ్రహ్మణా తదా ॥ ౩౬ ॥
విద్యావివర్జితా యూయం తృష్ణాయుక్తా భవిష్యథ । దుగ్ధాదివర్జితా నద్యశ్శైలాః పాషా
ణరూపిణః ॥ ౩౭ ॥ బ్రహ్మాణం బ్రాహ్మణాః ప్రోచుర్నష్టం శాపేన చాఖిలమ్ । జీవనా
య ప్రసాదన్నః కురు విప్రాంశ్చ సో బ్రవీత్ ॥ ౩౮ ॥ తీర్థోపజీవికా యూయం సచన్ద్రా
ర్కం భవిష్యథ । యే యుష్మాన్ పూజయిష్యన్తి గయాయామాగతా నరాః ॥ ౩౯ ॥
హవ్యకవ్యైర్ధనైశ్శ్రాద్ధైస్తేషాం కులశతం వ్రజేత్ । నరకాత్స్వర్గలోకాయ స్వర్గలో
కాత్పరాం గతిమ్ ॥ ౪౦ ॥ గయో పి చాకరోద్యాగం బహ్వన్నం బహుదక్షిణమ్ । గ
యాపురీ తేన నామ్నా పాణ్డవా ఈజిరే హరిమ్ ॥ ౪౧ ॥ * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే గయా
మాహాత్మ్యం నామ చతుర్దశాధికశతతమో ధ్యాయః.

గయాయాత్రావిధిః

అగ్నిః ॥ ఉద్యతశ్చేద్గయాం యాతుం శ్రాద్ధం కృత్వా విధానతః । విధాయ కా
ర్పటీవేషం గ్రామస్యాపి ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧ ॥ కృత్వా ప్రతిదినం గచ్ఛేత్సంయతశ్చాప్రతి
గ్రహీ । గృహాచ్చలితమాత్రస్య గయాయాగమనం ప్రతి ॥ ౨ ॥ స్వర్గారోహణసో
పానం పితౄణాం తు పదే పదే । బ్రహ్మజ్ఞానేన కిం కార్యం గోగృహే మరణేన కిమ్ ॥ ౩ ॥
కిం కురుక్షేత్రవాసేన యదా పుత్రో గయాం వ్రజేత్ । గయాప్రాప్తం సుతం దృష్ట్వా పి
తౄణాముత్సవో భవేత్ ॥ ౪ ॥ పద్భ్యామపి జలం స్పృష్ట్వా అస్మభ్యం కిం న దాస్యతి ।
బ్రహ్మజ్ఞానం గయాశ్రాద్ధం గోగృహే మరణం తథా ॥ ౫ ॥ వాసః పుంసాం కురుక్షేత్రే
ముక్తిరేషా చతుర్విధా । కాఙ్క్షన్తి పితరః పుత్రం నరకాద్భయభీరవః ॥ ౬ ॥ గయాం
యాస్యతి యః పుత్రస్స నస్త్రాతా భవిష్యతి । ముణ్డనం చోపవాసశ్చ సర్వతీర్థేష్వయం
విధిః ॥ ౭ ॥ న కాలాదిర్గయాతీర్థే దద్యాత్పిణ్డాంశ్చ నిత్యశః । పక్షత్రయనివాసీ చ పు
నాత్యాసప్తమం కులమ్ ॥ ౮ ॥ అష్టకాసు చ వృద్ధౌ చ గయాయాం మృతవాసరే । అత్ర
మాతుః పృథక్ శ్రాద్ధమన్యత్ర పతినా సహ ॥ ౯ ॥ పిత్రాదినవదైవత్యం తథా ద్వాదశ
దైవతమ్ । ప్రథమే దివసే స్నాయాత్తీర్థే హ్యుత్తరమానసే ॥ ౧౦ ॥ ఉత్తరే మానసే
పుణ్యే ఆయురారోగ్యవృద్ధయే । సర్వాఘౌఘవిఘాతాయ స్నానం కుర్యాద్విముక్త
యే ॥ ౧౧ ॥ సన్తర్ప్య దేవపిత్రాదీన్ శ్రాద్ధకృత్పిణ్డదో భవేత్ । దివ్యాన్తరిక్షభౌమ
స్థాన్దేవాన్సన్తర్పయామ్యహమ్ ॥ ౧౨ ॥ దివ్యాన్తరిక్షభౌమాదిపితృమాత్రాది
తర్పయేత్ । పితా పితామహశ్చైవ తథైవ ప్రపితామహః ॥ ౧౩ ॥ మాతా పితామ
హీ చైవ తథైవ ప్రపితామహీ । మాతామహః ప్రమాతామహో వృద్ధప్రమాతా
మహః ॥ ౧౪ ॥ తేభ్యో న్యేభ్య ఇమాన్పిణ్డానుద్ధారాయ దదామ్యహమ్ । ఓం నమ

స్సూర్యదేవాయసోమభౌమజ్ఞరూపిణే ॥ ౧౫॥ జీవశుక్రశనైశ్చారిరాహుకేతుస్వ
రూపిణే । ఉత్తరేమానసేస్నాతఉద్ధరేత్సకలంకులమ్ ॥ ౧౬ ॥ సూర్యంనత్వావ్ర
జేన్మౌనీనరోదక్షిణమానసమ్ । దక్షిణేమానసేస్నానంకరోమిపితృతృప్తయే॥ ౧౭ ॥
గయాయామాగతస్స్వర్గంయాంతుమేపితరోఽఖిలాః। శ్రాద్ధంపిణ్డంతతఃకృత్వాసూ
ర్యంనత్వావదేదిదమ్ ॥ ౧౮ ॥ ఓంనమోభానవేభర్త్రేభవాయభవమేవిభో । భు
క్తిముక్తిప్రదస్సర్వపితౄణాంభవభావితః ॥ ౧౯ ॥ కవ్యవాహోనలస్సోమోయమ
శ్చైవార్యమాతథా । అగ్నిష్వాత్తాబర్హిషదఆజ్యపాఃపితృదేవతాః॥ ౨౦॥ఆగచ్ఛ
న్తుమహాభాగాయుష్మాభీరక్షితాస్త్విహ । మదీయాఃపితరోయేచమాతృమాతామ
హాదయః॥ ౨౧ ॥ తేషాంపిణ్డప్రదాతాహమాగతోఽస్మిగయామిమామ్।ఉదీచ్యాంము
ణ్డపృష్ఠస్యదేవర్షిగణపూజితమ్॥ ౨౨ ॥నామ్నాకనఖలంతీర్థంత్రిషులోకేషువిశ్రుతమ్।
సిద్ధానాంప్రీతిజననైఃపాపానాంచభయఙ్కరైః॥౨౩॥ లేలిహానైర్మహానాగైరక్ష్య
తేచైవనిత్యశః। తత్రస్నాత్వాదివంయాన్తిక్రీడన్తేభువిమానవాః॥౨౪॥ ఫల్గుతీర్థంతతో
గచ్ఛేన్మహానద్యాంస్థితంపరమ్। నాగాజ్జనార్దనాత్కూపాద్వటాచ్చోత్తరమానసా
త్ ॥౨౫॥ఏతద్గయాశిరఃప్రోక్తంఫల్గుతీర్థంతదుచ్యతే । ముణ్డపృష్ఠనగాద్యాశ్చసారా
త్సారమథాన్తరమ్॥౨౬॥యస్మిన్ఫలతిశ్రీర్గౌర్వాకామధేనుర్జలంమహీ।దృష్టిరమ్యాది
కంయస్మాత్ఫల్గుతీర్థంనఫల్గువత్ ॥ ౨౭ ॥ ఫల్గుతీర్థేనరస్స్నాత్వాదృష్ట్వాదేవంగదా
ధరమ్ । ఏతేనకింనపర్యాప్తంనృణాంసుకృతకారిణామ్ ॥ ౨౮ ॥ పృథివ్యాంయానితీ
ర్థానిఆసముద్రాత్సరాంసిచ । ఫల్గుతీర్థంగమిష్యన్తివారమేకందినేదినే ॥ ౨౯ ॥
ఫల్గుతీర్థేతీర్థరాజేకరోతిస్నానమాదృతః । పితౄణాంబ్రహ్మలోకాప్త్యైఆత్మనోభు
క్తిముక్తయే ॥ ౩౦ ॥ స్నాత్వాశ్రాద్ధీపిణ్డదోఽథనమేద్దేవంపితామహమ్ । కలౌ
మాహేశ్వరాలోకాఅత్రదేవోగదాధరః॥ ౩౧ ॥ పితామహోలిఙ్గరూపీతన్నమా
మిమహేశ్వరమ్ । గదాధరంబలంకామమనిరుద్ధంనరాయణమ్ ॥ ౩౨ ॥ బ్రహ్మవి
ష్ణునృసింహాఖ్యంవరాహాదింనమామ్యహమ్ । తతోగదాధరందృష్ట్వాకులానాంశత
ముద్ధరేత్ ॥ ౩౩ ॥ ధర్మారణ్యంద్వితీయేఽహ్నిమతఙ్గస్యాశ్రమేవరే । మతఙ్గవా
ప్యాంసంస్నాయశ్రాద్ధకృత్పిణ్డదోభవేత్ ॥ ౩౪ ॥ మతఙ్గేశంసుసిద్ధేశంనత్వాచేద
ముదీరయేత్ । ప్రమాణందేవతాస్సన్తులోకపాలాశ్చసాక్షిణః ॥ ౩౫ ॥ మయాగ
త్యమతఙ్గేస్మిన్పితౄణాంనిష్కృతిఃకృతా । స్నానతర్పణశ్రాద్ధాదిర్బ్రహ్మతీర్థేథకూ
పకే॥ ౩౬ ॥ తత్కూపయూపయోర్మధ్యేశ్రాద్ధంకులశతోద్ధృతౌ। మహాబోధతరుం
నత్వాధర్మవాన్స్స్వర్గలోకభాక్ ॥ ౩౭ ॥ తృతీయేబ్రహ్మసరసిస్నానంకుర్యాద్యత
వ్రతః । స్నానంబ్రహ్మసరస్తీర్థేకరోమిబ్రహ్మభూతయే ॥ ౩౮ ॥ పితౄణాంబ్రహ్మ
లోకాయబ్రహ్మర్షిగణసేవితే । తర్పణంశ్రాద్ధకృత్పిణ్డంప్రదద్యాత్తుప్రసేచనమ్॥ ౩౯॥
కుర్యాచ్చవాజపేయార్థీబ్రహ్మయూపప్రదక్షిణమ్ ॥ ఏకోమునిఃకుమ్భకుశాగ్రహస్త

ఆమ్రస్యమూలేసలిలందదాతి ॥ ౪౦ ॥ ఆమ్రాశ్చసిక్తాఃపితరశ్చతృప్తాఏకాక్రియా
ద్వ్యర్థకరీప్రసిద్ధా ॥ బ్రహ్మాణంచనమస్కృత్యకులానాంశతముద్ధరేత్ ॥ ౪౧ ॥
ఫల్గుతీర్థేచతుర్థేఽహ్నిస్నాత్వాదేవాదితర్పణమ్ । కృత్వాశ్రాద్ధంసపిణ్డంచగయాశి
రసికారయేత్ ॥ ౪౨ ॥ పఞ్చక్రోశంగయాక్షేత్రంక్రోశమేకంగయాశిరః । తత్రపి
ణ్డప్రదానేనకులానాంశతముద్ధరేత్ ॥ ౪౩ ॥ ముణ్డపృష్ఠేపదంన్యస్తంమహాదేవేనధీ
మతా । ముణ్డపృష్ఠేశిరస్సాక్షాద్గయాశిరఉదాహృతమ్ ॥ ౪౪ ॥ సాక్షాద్గయాశిర
స్తత్రఫల్గుతీర్థాశ్రమంకృతమ్ । అమృతంతత్రవహతిపితౄణాందత్తమక్షయమ్॥ ౪౫॥
స్నాత్వాదశాశ్వమేధేతుదృష్ట్వాదేవంపితామహమ్ । రుద్రపాదంనరస్స్పృష్ట్వానే
హభూయోఽభిజాయతే ॥ ౪౬ ॥ శమీపత్రప్రమాణేనపిణ్డందత్వాగయాశిరే । నర
కస్థాదివంయాన్తిస్వర్గస్థామోక్షమాప్నుయుః ॥ ౪౭ ॥ పాయసేనపిష్టేనసక్తు
నాచరణాతథా । పిణ్డదానంతణ్డులైశ్చగోధూమైస్తిలమిశ్రితైః ॥ ౪౮ ॥ పిణ్డంద
త్వారుద్రపదేకులానాంశతముద్ధరేత్ । తథావిష్ణుపదేశ్రాద్ధపిణ్డదోహ్యృణముక్తికృ
త్ ॥ ౪౯ ॥ పిత్రాదీనాంశతకులంస్వాత్మానంతారయేన్నరః । తథాబ్రహ్మపదేశ్రా
ద్ధీబ్రహ్మలోకంనయేత్పితౄన్ ॥ ౫౦ ॥ దక్షిణాగ్నిపదేతద్వద్గార్హపత్యపదేతథా ।
పదేవాహవనీయస్యశ్రాద్ధీయజ్ఞఫలంలభేత్ ॥ ౫౧ ॥ ఆవసథ్యస్యచన్ద్రస్యసూర్య
స్యచగణస్యచ । అగస్త్యకార్తికేయస్యశ్రాద్ధీతారయతేకులమ్ ॥ ౫౨ ॥ ఆదిత్యస్య
రథంనత్వాకర్ణాదిత్యంనమేన్నరః । కనకేశపదంనత్వాగయాకేదారకంనమేత్ ॥౫౩॥
సర్వపాపవినిర్ముక్తఃపితౄన్బ్రహ్మపురంనయేత్   విశాలోపిగయాశీర్షేపిణ్డదోఽ
భూచ్చపుత్రవాన్ ॥౫౪॥ విశాలాయాంవిశాలోఽభూద్రాజపుత్రోఽబ్రవీద్ద్విజాన్ ।
కథంపుత్రాదయస్స్యుర్మేద్విజాఊచుర్విశాలినమ్ ॥ ౫౫ ॥ గయాయాంపిణ్డదానేన
తవసర్వంభవిష్యతి । విశాలోఽపిగయాశీర్షేపితృపిణ్డానదాత్తతః ॥ ౫౬ ॥ దృష్ట్వా
కాశేసితంరక్తంపురుషాంస్తాంశ్చపృష్టవాన్ । కేయూయంతేషుచైవైకస్సితఃప్రోచే
విశాలకమ్ ॥ ౫౭ ॥ అహంసితస్తేజనకఇన్ద్రలోకంగతశ్శుభాత్ । మమరక్తఃపితా
పుత్రకృష్ణశ్చైవపితామహః ॥ ౫౮ ॥ అబ్రవీన్నరకంప్రాప్తాస్త్వయాముక్తీకృతావ
యమ్ । పిణ్డదానాద్బ్రహ్మలోకంవ్రజామఇతితేగతాః ॥ ౫౯ ॥ విశాలఃప్రాప్తపు
త్రాదీరాజ్యంకృత్వాహరింయయౌ । ప్రేతరాజస్స్వముక్త్యైచవణిజంచేదమబ్రవీ
త్ ॥ ౬౦ ॥ ప్రేతైస్సర్వైస్సహార్తస్సన్స్వకృతంభుజ్యతేఫలమ్ । శ్రవణద్వాదశీ
యోగేకుమ్భస్సాన్నశ్చసోదకః ॥ ౬౧ ॥ దత్తఃపురాసమధ్యాహ్నేజీవనాయోపతిష్ఠ
తే । ధనంగృహీత్వామేగచ్ఛగయాయాంపిణ్డదోభవ ॥ ౬౨ ॥ వణిగ్ధనంగృహీత్వాతు
గయాయాంపిణ్డదోభవత్ । ప్రేతరాజస్సహప్రేతైర్ముక్తోనీతోహరేఃపురమ్॥౬౩॥
గయాశీర్షేపిణ్డదానాదాత్మానంస్వపితౄంస్తథా । పితృవంశేమృతాయేచమాతృవం
శేతథైవచ ॥ ౬౪ ॥ గురుశ్వశురబన్ధూనాంయేచాన్యేబాన్ధవామృతాః । యేమేకు

లేలుప్తపిణ్డాఃపుత్రదారవివర్జితాః ॥ ౬౫ ॥ క్రియాలోపగతాయేచజాత్యన్ధాఃపఙ్గవ
స్తథా । విరూపాఆమగర్భాయేజ్ఞాతాజ్ఞాతాఃకులేమమ ॥ ౬౬ ॥ తేషాంపిండోమ
యాదత్తోహ్యక్షయ్యముపతిష్ఠతామ్।యేకేచిత్ప్రేతరూపేణతిష్ఠన్తిపితరోమమ॥౬౭॥
తేసర్వేతృప్తిమాయాన్తుపిణ్డదానేనసర్వదా।పిణ్డోదేయస్తుసర్వేభ్యస్సర్వైర్వైకు
లతారకైః ॥ ౬౮ ॥ ఆత్మనస్తుతథాదేయోహ్యక్షయంలోకమిచ్ఛతా । పఞ్చమేఽ
హ్నిగదాలోలేస్నాయాన్మన్త్రేణబుద్ధిమాన్ ॥ ౬౯ ॥ గదాప్రక్షాళనేతీర్థేగదాలో
లేఽతిపావనే । స్నానంకరోమిసంసారగదశాన్త్యైజనార్దన ॥౭౦॥ నమోఽక్షయవ
టాయైవఅక్షయస్వర్గదాయినే।పిత్రాదీనామక్షయాయసర్వపాపక్షయాయచ॥౭౧॥
శ్రాద్ధంవటతలేకుర్యాద్బ్రాహ్మణానాంచభోజనమ్ । ఏకస్మిన్భోజితేవిప్రేకోటిర్భ
వతిభోజితా ॥ ౭౨ ॥ కింపునర్బహుభిర్భుక్తైఃపితౄణాందత్తమక్షయమ్ । గయా
యామన్నదాతాయఃపితరస్తేనపుత్రిణః ॥ ౭౩ ॥ వటంవటేశ్వరంనత్వాపూజయే
త్ప్రపితామహమ్ । అక్షయాంల్లభతేలోకాన్కులానాంశతముద్ధరేత్ ॥ ౭౪ ॥
క్రమతోఽక్రమతోవాపిగయాయాత్రామహాఫలా ॥ ౭౪½ ॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే గయామాహా
త్మ్యేగయాయాత్రావిధిర్నామపఞ్చదశాధికశతతమోఽధ్యాయః

అగ్నిః ॥ గాయత్ర్యైవమహానద్యాంస్నాతస్సన్ధ్యాంసమాచరేత్ । గాయ
త్ర్యాఅగ్రతఃప్రాతశ్శ్రాద్ధంపిణ్డమథాక్షయమ్ ॥ ౧ ॥ మధ్యాహ్నేచోద్యతిస్నా
త్వాగీతవాద్యైర్హ్యుపాస్యచ । సావిత్రీపురతస్సన్ధ్యాంపిణ్డదానంచతత్పదే ॥ ౨ ॥
అగస్త్యస్యపదేకుర్యాద్యోనిద్వారంప్రవిశ్యచ । నిర్గతోనపునర్యోనింప్రవిశేన్ముచ్యతే
భవాత్ ॥ ౩ ॥ బలింకాకశిలాయాంచకుమారంచనమేత్తతః । స్వర్గద్వార్యాంసో
మకుణ్డేవాయుతీర్థేఽథపిణ్డదః ॥ ౪ ॥ భవేదాకాశగఙ్గాయాంకపిలాయాంచపిణ్డదః।
కపిలేశంశివంనత్వారుక్మికుణ్డేచపిణ్డదః ॥ ౫ ॥ కోటితీర్థేచకోటీశంనత్వామోఘపదే
నరః । గదాలోలేవానరకేగోప్రచారేచపిణ్డదః ॥ ౬ ॥ నత్వాగావంవైతరణ్యామే
కవింశకులోద్ధృతిః । శ్రాద్ధపిణ్డప్రదాతాస్యాత్క్రౌఞ్చపాదేచపిణ్డదః ॥ ౭॥ తృతీ
యాయాంవిశాలాయాంనిశ్చిరాయాంచపిణ్డదః । ఋణమోక్షేపాపమోక్షేభస్మ
కుణ్డేఽథభస్మనా ॥ ౮ ॥ స్నానకృన్ముచ్యతేపాపాన్నమేద్దేవంజనార్దనమ్ । ఏషపి
ణ్డోమయాదత్తస్తవహస్తేజనార్దన ॥ ౯ ॥ పరలోకగతేమహ్యమక్షయ్యముపతిష్ఠ
తామ్। గయాయాంపితృరూపేణస్వయమేవజనార్దనః ॥ ౧౦ ॥ తందృష్ట్వాపుణ్డరీకా
క్షంముచ్యతేవైఋణత్రయాత్ । మార్కణ్డేయేశ్వరంనత్వానమేద్గృధ్రేశ్వరంన
రః॥ ౧౧ ॥ మూలక్షేత్రేమహేశస్యధారాయాంపిణ్డదోభవేత్ । గృధ్రకూటేగృ

ర్ధ్రవటే ధౌతపాదే చ పిణ్డదః ॥ ౧౨ ॥ పుష్కరిణ్యాం కర్దమాలే రామతీర్థే చ పిణ్డదః ।
ప్రభాసేశన్నమేత్ప్రేతశిలాయాం పిణ్డదో భవేత్ ॥ ౧౩ ॥ దివ్యాన్తరిక్షభూమిష్ఠాః
పితరో బాన్ధవాదయః । ప్రేతాదిరూపా ముక్తాస్స్యుః పిణ్డైర్దత్తైర్మయాఖిలాః ॥ ౧౪ ॥
స్థానత్రయే ప్రేతశిలా గయాశిరసి పావనీ । ప్రభాసే ప్రేతకుణ్డే చ పిణ్డదస్తారయేత్కుల
మ్ ॥ ౧౫ ॥ వసిష్ఠేశన్నమస్కృత్య తదగ్రే పిణ్డదో భవేత్ । గయానాభౌ సుషుమ్నా
యాం మహాకోట్యాం చ పిణ్డదః ॥ ౧౬ ॥ గదాధరాగ్రతో ముణ్డపృష్ఠే దేవ్యాశ్చ సన్ని
ధౌ । ముణ్డపృష్ఠం నమేదాదౌ క్షేత్రపాలాదిసంయుతమ్ ॥ ౧౭ ॥ పూజయిత్వా భయం
న్యస్యాద్విషరోగాదినాశనమ్ । బ్రహ్మాణం చ నమస్కృత్య బ్రహ్మలోకం నయేత్కు
లమ్ ॥ ౧౮ ॥ సుభద్రాం బలభద్రం చ ప్రపూజ్య పురుషోత్తమమ్ । సర్వకామసమా
యుక్తః కులముద్ధృత్య నాకభాక్ ॥ ౧౯ ॥ హృషీకేశం నమస్కృత్య తదగ్రే పిణ్డదో భ
వేత్ । మాధవం పూజయిత్వా చ దేవో వైమానికో భవేత్ ॥ ౨౦ ॥ మహాలక్ష్మీం ప్రా
ర్చ్య గౌరీం మఙ్గళాం చ సరస్వతీమ్ । పితౄనుద్ధృత్య స్వర్గస్థో భుక్తభోగోఽత్ర శాస్త్ర
ధీః ॥ ౨౧ ॥ ద్వాదశాదిత్యమభ్యర్చ్య వహ్నిం రేవన్తమిన్ద్రకమ్ । రోగాదిముక్తస్స్వ
ర్గీ స్యాచ్ఛ్రీకపర్దివినాయకమ్ ॥ ౨౨ ॥ ప్రపూజ్య కార్తికేయం చ నిర్విఘ్నస్సిద్ధిమా
ప్నుయాత్ । సోమనాథం చ కాలేశం కేదారం ప్రపితామహమ్ ॥ ౨౩ ॥ సిద్ధేశ్వరం
చ రుద్రేశం రామేశం బ్రహ్మకేశ్వరమ్ । అష్టలిఙ్గాని గుహ్యాని పూజయిత్వా తు సర్వ
భాక్ ॥ ౨౪ ॥ నారాయణం వరాహం చ నారసింహం నమేచ్ఛ్రియే । బ్రహ్మవిష్ణు
మహేశాఖ్యం త్రిపురఘ్నమశేషదమ్ ॥ ౨౫ ॥ సీతాం రామం చ గరుడం వామనం సమ్ప్ర
పూజ్య చ । సర్వకామానవాప్నోతి బ్రహ్మలోకం నయేత్పితౄన్ ॥ ౨౬ ॥ దేవైస్సా
ర్ధం సమ్ప్రపూజ్య దేవమాదిగదాధరమ్ । ఋణత్రయవినిర్ముక్తస్తారయేత్సకలం కుల
మ్ ॥ ౨౭ ॥ దేవరూపా శిలా పుణ్యా తస్మాద్దేవమయీ శిలా । గయాయాం న హి తత్స్థా
నం యత్ర తీర్థం న విద్యతే ॥ ౨౮ ॥ యన్నామ్నా పాతయేత్పిణ్డం తన్నయేద్బ్రహ్మ శా
శ్వతమ్ । ఫల్గ్వీశం ఫల్గుచణ్డీం చ ప్రణమ్యాఙ్గారకేశ్వరమ్ ॥ ౨౯ ॥ మతఙ్గస్య పదే శ్రా
ద్ధీ భరతాశ్రమకే భవేత్ । హంసతీర్థే కోటితీర్థే యత్ర పాణ్డుశిలాంనదః ॥ ౩౦ ॥ తత్ర
స్యాదగ్నిధారాయాం మధుస్రవసి పిణ్డదః । రుద్రేశం కిలికిలేశం నమేద్వృద్ధివినాయక
మ్ ॥ ౩౧ ॥ పిణ్డదో ధేనుకారణ్యే పదే ధేనోర్నమేచ్చ గామ్ । సర్వాన్పితౄంస్తారయే
చ్చ సరస్వత్యాం చ పిణ్డదః ॥ ౩౨ ॥ సన్ధ్యాముపాస్య సాయాహ్నే నమేద్దేవీం సరస్వతీ
మ్ । త్రిసన్ధ్యాకృద్భవేద్విప్రో వేదవేదాఙ్గపారగః ॥ ౩౩ ॥ గయాం ప్రదక్షిణీకృత్య గ
యావిప్రాన్ప్రపూజ్య చ । అన్నదానాదికం సర్వం కృతం తత్రాక్షయం భవేత్ ॥ ౩౪ ॥
స్తుత్వా సమ్ప్రార్థయేద్దేవమాదిదేవం గదాధరమ్ । గదాధరం గయావాసం పిత్రాదీ
నాం గతిప్రదమ్ ॥ ౩౫ ॥ ధర్మార్థకామమోక్షార్థం యోగదం ప్రణమామ్యహమ్ ।

దేహేన్ద్రియమనోబుద్ధిప్రాణాహఙ్కారవర్జితమ్॥ ౩౬ ॥ నిత్యశుద్ధంబుద్ధియుక్తంస
త్యంబ్రహ్మనమామ్యహమ్ । ఆనన్దమద్వయందేవందేవదానవవన్దితమ్॥ ౩౭ ॥ దేవ
దేవీబృన్దయుక్తంసర్వదాప్రణమామ్యహమ్ । కలికల్మషకాలార్తిదమనంవనమాలిన
మ్॥ ౩౮ ॥ పాలితాఖిలలోకేశంకులోద్ధరణమానసమ్ । వ్యక్తావ్యక్తవిభక్తాత్మావిభక్తా
త్మానమాత్మని॥ ౩౯ ॥ స్థితంస్థిరతరంసారంవన్దేఘోరాఘమర్దనమ్ । ఆగతోఽస్మిగయాం
దేవపితృకార్యేగదాధరః ॥ ౪౦ ॥ త్వంమేసాక్షీభవాద్యేహఅనృణోఽహమృణత్ర
యాత్ । సాక్షిణస్సన్తుమేదేవాబ్రహ్మేశానాదయస్తథా ॥ ౪౧ ॥ మయాగ
యాంసమాసాద్యపితౄణాంనిష్కృతిఃకృతా । గయామాహాత్మ్యపఠనాచ్ఛ్రాద్ధా
ద్బ్రహ్మలోకభాక్ ॥ ౪౨ ॥ పితౄణామక్షయంశ్రాద్ధమక్షయంబ్రహ్మలోక
దమ్॥ ౪౩ ॥ * * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణేఆగ్నేయేఅగ్నివసిష్ఠసంవాదేగయామాహాత్మ్యే
గయాయాత్రాకథనంనామ షోడశాధికశతతమోఽధ్యాయః.

శ్రాద్ధకల్పః

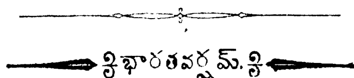
అగ్నిః ॥ కాత్యాయనోమునీనాహయథాశ్రాద్ధంతథావదే. । గయాదౌశ్రా
ద్ధంకుర్వీతసఙ్క్రాన్త్యాదౌవిశేషతః ॥ ౧ ॥ కాలేవాపరపక్షేచచతుర్థ్యాఊర్ధ్వమేవ
వా । సమ్పాద్యచపదర్క్షేచపూర్వేద్యుశ్చనిమన్త్రయేత్ ॥ ౨ ॥ యతీన్గృహస్థసా
ధూన్వాస్నాతకాఞ్ఛ్రోత్రియాన్ద్విజాన్ । అనవద్యాన్కర్మనిష్ఠాఞ్ఛిష్టానాచార
సంయుతాన్ ॥ ౩ ॥ వర్జయేచ్ఛ్విత్రకుష్ఠ్యాదీన్నగృహ్ణీయాన్నిమన్త్రితాన్ । స్నా
తాఞ్ఛుచీంస్తథాదాన్తాన్ప్రాఙ్ముఖాన్దేవకర్మణి ॥ ౪ ॥ ఉపవేశయేత్త్రీన్పిత్ర్యాదీ
నేకైకముభయత్రవా । ఏవంమాతామహాదేశ్చశాకైరపిచకారయేత్ ॥ ౫ ॥ తద
హ్నిబ్రహ్మచారీస్యాదకోపోఽత్వరితోమృదుః । సత్యోఽప్రమత్తోఽనధ్వానోఽస్వా
ధ్యాయశ్చవాగ్యతః ॥ ౬ ॥ సర్వాంశ్చపఙ్క్తిమూర్ధన్యాన్పృచ్ఛేత్ప్రశ్నేతథాస
నే । దర్భానాస్తీర్యద్విగుణాన్పిత్రేదేవాదికంచరేత్ ॥ ౭ ॥ విశ్వాన్దేవానావాహ
యిష్యేపృచ్ఛేదావాహయేతిచ। విశ్వేదేవాసఆవాహ్యవికీర్యాథయవాఞ్జపేత్ ॥ ౮ ॥
విశ్వేదేవాశ్శృణుతేమంపితౄనావాహయిష్యేచ । పృచ్ఛేదావాహయేత్యుక్తేఉ
శన్తస్త్వాసమాహ్వయేత్ ॥ ౯ ॥ తిలాన్వికీర్యాథజపేదాయాన్త్విత్యాదిపిత్రకే ।
సపవిత్రేనిషిఞ్చేద్వాశన్నోదేవీరభిత్యృచా ॥ ౧౦ ॥ యవోఽసీతియవాన్దత్త్వాపిత్రే
సర్వత్రవైతిలాన్ । తిలోఽసిసోమదేవత్యోగోసవోదేవనిర్మితః ॥ ప్రత్నమద్భిః
పృక్తస్స్వధయాపితౄల్లోకాన్ప్రీణాహినస్స్వధా ॥ ఇతి ॥ శ్రీశ్చతేతిదదేత్పుష్పం
పాత్రేహైమేఽథరాజతే ॥ ౧౧ ॥ ఔదుమ్బరేవాఖడ్గేవాపర్ణపాత్రేప్రదక్షిణమ్ ।
పితౄణామపసవ్యంతుదేవానాంసవ్యమాచరేత్ ॥ ౧౨ ॥ ఏకైకస్యఏకైకేనసపవి

త్రకరేషుచ । యాదివ్యాఆపఃపయసాసమ్బభూవుర్యాఅన్తరిక్షాఉతపార్థివీర్యాః।
హిరణ్యవర్ణాయజ్ఞియాస్తానఆపశ్శివాస్సంశ్యోనాస్సుహవాభవన్తు । విశ్వేదేవాఏష
వోఽర్ఘ్యస్స్వాహాచపితరేషతే॥ ౧౩ ॥ తథైవంపితామహాదేస్సంస్రవాన్ప్రథమే
చరేత్ । పితృభ్యస్స్థానమసీతిన్యుబ్జంపాత్రంకరోత్యధః ॥ ౧౪ ॥ అత్రగన్ధపుష్పధూ
పదీపాచ్ఛాదనదానకమ్ । ఘృతాక్తమన్నముద్ధృత్యపృచ్ఛత్యగ్నౌకరిష్యేచ॥ ౧౫ ॥
కురుష్వేత్యభ్యనుజ్ఞాతోజుహుయాత్సాగ్నికోఽనలే । అనగ్నికఃపితృహస్తేసపవిత్రే
తుమన్త్రతః ॥ ౧౬ ॥ అగ్నయేకవ్యవాహనాయస్వాహేతిప్రథమాహుతిః । సో
మాయపితృమతేఽథయమాయాఙ్గిరసేపరే॥ ౧౭ ॥ హుతశేషంచాన్నపాత్రేదత్వా
పాత్రంసమాలభేత్ । పృథివీతేపాత్రంద్యౌఃపిధానంబ్రాహ్మణస్యముఖేఅమృతేఅ
మృతంజుహోమిస్వాహేతి॥జప్త్వేదంవిష్ణురిత్యన్నేద్విజాఙ్గుష్ఠంనివేశయేత్ ॥౧౮॥
అపహతేతిచతిలాన్వికీర్యాన్నంప్రదాయయేత్ । జుషధ్వమితిచోక్త్వాథగాయత్ర్య
దితతోజపేత్ ॥ ౧౯ ॥ దేవతాభ్యఃపితృభ్యశ్చమహాయోగిభ్యఏవచ । నమస్స్వ
ధాయైస్వాహాయైనిత్యమేవనమోనమః॥ ౨౦ ॥ తృప్తాన్జ్ఞాత్వాన్నంవికిరేదపోదద్యా
త్సకృత్సకృత్ । గాయత్రీంపూర్వవజ్జప్త్వామధుమధ్వితివైజపేత్ ॥ ౨౧ ॥ తృప్తాస్స్థ
ఇతిసమ్పృచ్ఛేత్తృప్తాస్స్మఇతివైవదేత్ । శేషమన్నమనుజ్ఞాప్యసర్వమన్నమథైక
తః ॥ ౨౨ ॥ ఉద్ధృత్యోచ్ఛిష్టపార్శ్వేతుకృత్వాచైవావనేజనమ్ । దద్యాత్కుశే
షుత్రీన్పిణ్డానాచాన్తేషుపరేజగుః ॥ ౨౩ ॥ ఆచాన్తేషూదకంపుష్పాణ్యక్షతానిప్రదా
పయేత్ । అక్షయ్యోదకమేవాథఆశిషఃప్రార్థయేన్నరః॥ ౨౪ ॥ అఘోరాఃపితరస్స
న్తుగోత్రంనోవర్ధతాంసదా । దాతారోనోఽభివర్ధన్తాంవేదాస్సన్తతిరేవచ ॥ ౨౫ ॥
శ్రద్ధాచనోమావ్యగమద్బహుదేయంచనోఽస్త్వితి।అన్నంచనోబహుభవేదతిథీం
శ్చలభేమహి ॥ ౨౬ ॥ యాచితారశ్చనస్సన్తుమాచయాచిష్మకఞ్చన । స్వధావా
చనీయాన్కుశానాస్తీర్యసపవిత్రకాన్ ॥ ౨౭ ॥ స్వధాంవాచయిష్యేపృచ్ఛేదను
జ్ఞాతశ్చవాచ్యతామ్ । పితృభ్యఃపితామహేభ్యఃప్రపితామహముఖ్యకే॥ ౨౮ ॥ స్వ
ధోచ్యతామస్తుస్వధాఉచ్యమానస్తథైవచ । అపోనిషిఞ్చేదుత్తానంపాత్రంకృత్వాథ
దక్షిణామ్ ॥ ౨౯ ॥ యథాశక్తిప్రదద్యాచ్చదైవేపిత్రేఽథవాచయేత్ । విశ్వేదే
వాఃప్రీయన్తాంచవాజేవాజేవిసర్జయేత్ ॥ ౩౦ ॥ ఆమావాజస్యేత్యనువ్రజ్యకృత్వా
విప్రాన్ప్రదక్షిణమ్ । గృహేవిశేదమావాస్యాంమాసిమాసిచరేత్తథా ॥ ౩౧ ॥ ఏ
కోద్దిష్టంప్రవక్ష్యామిశ్రాద్ధంపూర్వవదాచరేత్ । ఏకంపవిత్రమేకార్ఘ్యమేకంపిణ్డంప్ర
దాపయేత్ ॥ ౩౨ ॥ నావాహనాగ్నౌకరణంవిశ్వేదేవానచాత్రహి । తృప్తిప్రశ్నే

స్వదితమితివదేత్సుస్వదితంద్విజః ॥ ౩౩ ॥ ఉపతిష్ఠతామిత్యక్షయ్యేవిసర్గేచాభిరమ్య
తామ్ । అభిరతాస్స్మఇత్యపరేశేషంపూర్వవదాచరేత్ ॥ ౩౪ ॥ సపిణ్డీకరణంవక్ష్యే
అబ్దాన్తేమధ్యతోపివా । పితౄణాంత్రీణిపాత్రాణిఏకంప్రేతస్యపాత్రకమ్ ॥ ౩౫ ॥
సపవిత్రాణిచత్వారితిలపుష్పయుతానిచ । గన్ధోదకేనయుక్తానిపూరయిత్వాభిషిఞ్చ
తి॥ ౩౬ ॥ ప్రేతపాత్రంపితృపాత్రేష్వేసమానాఇతిద్వయాత్ । పూర్వవత్పిణ్డదానా
దిప్రేతానాంపితృతాభవేత్ ॥ ౩౭ ॥ అథాభ్యుదయికంశ్రాద్ధంవక్ష్యేసర్వంతుపూ
ర్వవత్ । జపేత్పితృమన్త్రవర్జంపూర్వాహ్ణేతత్ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౩౮ ॥ ఉపచారా
ఋజుకుశాస్తిలార్థైశ్చయవైరిహ । తృప్తిప్రశ్నస్తుసమ్పన్నంసుసమ్పన్నంవదేద్ద్వి
జః॥ ౩౯॥ దధ్యక్షతబదరాద్యాఃపిణ్డానాన్దీముఖాన్పితౄన్ । ఆవాహయిష్యేపృచ్ఛే
చ్చప్రీయన్తామితిచాక్షయే ॥ ౪౦ ॥ నాన్దీముఖాశ్చపితరోవాచయిష్యేఽథపృచ్ఛతి।
నాన్దీముఖాన్పితృగణాన్ప్రీయన్తామిత్యథోవదేత్ ॥ ౪౧ ॥ నాన్దీముఖాశ్చపితరస్తత్పి
తాప్రపితామహః । మాతామహఃప్రమాతామహోవృద్ధప్రమాతృకామహః॥౪౨॥
స్వధాకారాన్నయుఞ్జీతయుగ్మాన్విప్రాంశ్చభోజయేత్ । తృప్తింవక్ష్యేపితౄణాం
చగ్రామ్యైరోషధిభిస్తథా ॥ ౪౩ ॥ మాసన్తృప్తిస్తథారణ్యైఃకన్దమూలఫలాదిభిః।
మత్స్యైర్మాసద్వయంమాసాంస్త్రయంవైశాకునేనచ ॥ ౪౪ ॥ చతురోరౌరవేణాథ
పఞ్చషట్ఛాగలేనతు । కూర్మేణసప్తచాష్టౌచవారాహేణనవైవతు ॥ ౪౫ ॥ మేష
మాంసేనదశచమాహిషైఃపార్షతైర్దశైవైః । సంవత్సరంతుగవ్యేనపయసాపాయసే
నవా ॥ ౪౬ ॥ వార్ధ్రీణసస్యమాంసేనతృప్తిర్ద్వాదశవార్షికీ । ఖడ్గమాంసంకాలశా
కంలోహితచ్ఛాగలోమధు ॥ ౪౭ ॥ మహాశల్కాశ్చవర్షాసుమఘాశ్రాద్ధమథాక్ష
యమ్ । మన్త్రాధ్యాయ్యగ్నిహోత్రీచశాఖాధ్యాయీషడఙ్గవిత్ ॥ ౪౮ ॥ త్రిణా
చికేతస్త్రిమధుర్ధర్మద్రోణస్యపాఠకః । త్రిసుపర్ణజ్యేష్ఠసామజ్ఞానీస్యుఃపఙ్క్తిపావ
నాః ॥ ౪౯ ॥ కామ్యానాంకల్పమాఖ్యాస్యేప్రతిపత్సుధనంబహు । స్త్రియఃపరా
ద్వితీయాయాంచతుర్థ్యాంధర్మకామదః ॥ ౫౦ ॥ పఞ్చమ్యాంపుత్రకామస్తుషష్ఠ్యాం
చశ్రైష్ఠ్యభాగపి । కృషిభాగీచసప్తమ్యామష్టమ్యామర్థలాభకః॥ ౫౧॥ నవమ్యాం
చఏకశఫాదశమ్యాంగోగణోభవేత్ । ఏకాదశ్యాంపరీవారోద్వాదశ్యాంధనధాన్య
కమ్ ॥ ౫౨ ॥ జ్ఞాతిశ్రైష్ఠ్యంత్రయోదశ్యాంచతుర్దశ్యాంచశస్త్రతః। మృతానాం
శ్రాద్ధసర్వాప్తమమావాస్యాంసమీరితమ్ ॥ ౫౩ ॥ సప్తవ్యాధాదశారణ్యేమృగాః
కాళఞ్జరేగిరౌ । చక్రవాకాశ్శరద్వీపేహంసాస్సరసిమానసే ॥ ౫౪ ॥ తేపిజాతాః
కురుక్షేత్రేబ్రాహ్మణావేదపారగాః । ప్రస్థితాదూరమధ్వానంయూయంతేభ్యోఽవ
సీదత ॥ ౫౫ ॥ శ్రాద్ధాదౌపఠితేశ్రాద్ధంపూర్ణంస్యాద్బ్రహ్మలోకదమ్ । శ్రాద్ధంకు
ర్యాచ్చపుత్రాదిఃపితుర్జీవతితత్పితుః ॥ ౫౬ ॥ తత్పితుస్తత్పితుఃకుర్యాజ్జీవతిప్రపితా

మహే । పితుఃపితామహస్యైక్షపరస్యప్రపితామహాత్. ॥ ౫౭ ॥ ఏవంమాత్రాదిక
స్యాపితథామాతామహాదికే । శ్రాద్ధకల్పంపఠేద్యస్తుసలభేచ్ఛాద్ధకృత్ఫలమ్॥౫౮॥
తీర్థేయుగాదౌమన్వాదౌశ్రాద్ధందత్తమథాక్షయమ్ । అశ్వయుచ్ఛుక్లనవమీద్వాదశీ
కార్తికేతథా ॥ ౫౯ ॥ తృతీయాచైవమాఘస్యతథాభాద్రపదస్యచ । ఫాల్గునస్యా
ప్యమావాస్యాపౌషస్యైకాదశీతథా ॥ ౬౦ ॥ ఆషాఢస్యాపిదశమీమాఘమాసస్య
సప్తమీ । శ్రావణేచాష్టమీకృష్ణాతథాషాఢేచపూర్ణిమా ॥ ౬౧ ॥ కార్తికీఫల్గునీతద్వ
జ్జ్యేష్ఠేపఞ్చదశీసితా। స్వాయమ్భువాద్యామనవస్తేషామాద్యాఃకిలాక్షయాః॥౬౨॥
గయాప్రయాగోగఙ్గాచకురుక్షేత్రంచనర్మదా । శ్రీపర్వతఃప్రభాసశ్చసాలగ్రామో
వరాణసీ ॥ ౬౩ ॥ గోదావరీతేషుశ్రాద్ధంశ్రీపురుషోత్తమాదిషు ॥ ౬౩½ ॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే శ్రాద్ధ
కల్పోనామ సప్తదశాధిక శతతమోధ్యాయః.

శ్రీ భారతవర్షమ్. శ్రీ

అగ్నిః ॥ ఉత్తరంయత్సముద్రస్యహిమాద్రేశ్చైవదక్షిణమ్ । వర్షంతద్భార
తంనామనవసాహస్రవిస్తృతమ్ ॥ ౧ ॥ కర్మభూమిరియంస్వర్గమపవర్గంచగచ్ఛతా
మ్। మహేన్ద్రోమలయస్సహ్యశ్శుక్తిమాన్హేమపర్వతః ॥ ౨ ॥ విన్ధ్యశ్చపారిపా
త్రశ్చసప్తాత్రకులపర్వతాః । ఇన్ద్రద్వీపఃకశేరుశ్చతామ్రపర్ణోగభస్తిమాన్ ॥ ౩ ॥
నాగద్వీపస్తథాసౌమ్యోగాన్ధర్వస్త్వథవారుణః । అయంతునవమస్తేషాంద్వీపస్సా
గరసంవృతః॥౪॥యోజనానాంసహస్రోద్వీపోయందక్షిణోత్తరాత్ । నవభేదా
భారతస్యమధ్యభేదేఽథపూర్వతః ॥ ౫ ॥ కిరాతాయవనాశ్చాపిబ్రాహ్మణాద్యాశ్చ
మధ్యతః । వేదస్మృతిముఖానద్యఃపారిపాత్రోద్భవాస్తథా ॥ ౬ ॥ విన్ధ్యాచ్చనర్మ
దాద్యాస్స్యస్సహ్యాత్తాపీపయోష్ణికా।గోదావరీభీమరథీకృష్ణవేణ్యాదికాస్తథా॥౭॥
మలయాత్కృతమాలాద్యాస్త్రిసామాద్యామహేన్ద్రజాః । కుమారాద్యాశ్శుక్తి
మతోహిమాద్రేశ్చన్ద్రభాగకా ॥ ౮ ॥ పశ్చిమేకురుపాఞ్చాలమధ్యదేశాదయ
స్స్థితాః ॥ ౮½ ॥ * * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే భారతవర్షకథ
నంనామాష్టాదశాధికశతతమోధ్యాయః.

మహాద్వీపాది

అగ్నిః ॥ లక్షయోజనవిస్తారం జమ్బూద్వీపం సమావృతమ్। లక్షయోజనమానేన క్షీరోదేన సమన్తతః ॥ ౧ ॥ సంవేష్ట్య క్షారముదధిం ప్లక్షద్వీపస్తథా స్థితః। సప్త మేధాతిథేః పుత్రాః ప్లక్షద్వీపేశ్వరాస్తథా ॥ ౨ ॥ స్యాచ్ఛాన్తభయశ్శిశిరస్సుఖోదయ ఇతః పరః। ఆనన్దశ్చ శివః క్షేమో ధ్రువస్తన్నామవర్షకమ్॥ ౩ ॥ మర్యాదాశైలో గోమేధశ్చన్ద్రో నారదదున్దుభీ।సోమకస్సుమనాశ్శైలో వైభ్రాజాస్తజ్జనాశ్శుభాః॥౪॥ నద్యః ప్రధానాస్సప్తాత్ర ప్లక్షాచ్ఛాకాన్తికేషు చ। జీవనం పఞ్చసాహస్రం ధర్మో వర్ణాశ్రమాత్మకః ॥ ౫ ॥ ఆర్యకాః కురవశ్చైవ వివింశా భావినశ్చ తే। విప్రాద్యాస్తైశ్చ సోమోఽర్చ్యో ద్విలక్షశ్చాబ్ధిలక్షకః ॥ ౬ ॥ మానేనేక్షురసోదేన వృతో ద్విగుణశాల్మలః। వపుష్మతస్సప్తపుత్రాశ్శాల్మలేశాస్తథాభవన్ ॥ ౭ ॥ శ్వేతోఽథ హరితశ్చైవ జీమూతో లోహితః క్రమాత్। వైద్యుతో మానసశ్చైవ సుప్రభో నామ వర్షకః ॥ ౮ ॥ ద్విగుణో ద్విగుణేనైవ సురోదేన సమావృతః। కుముదశ్చానలశ్చైవ తృతీయస్తు వలాహకః ॥ ౯ ॥ ద్రోణః కజోఽథ మహిషః కకుద్మాన్సప్తనిమ్నగాః। కపిలాశ్చారుణాః పీతాః కృష్ణాస్స్యుర్బ్రాహ్మణాదయః ॥ ౧౦ ॥ వాయురూపం యజన్తి స్మ సురోదేనాయమావృతః। జ్యోతిష్మతః కుశేశాస్స్యురుద్గిజో ధేనుమాన్సుతః ॥ ౧౧ ॥ ద్వైరథో లంబనో ధైర్యః కపిలశ్చ ప్రభాకరః। విప్రాద్యా దధిముఖ్యాస్తు బ్రహ్మరూపం యజన్తి తే ॥ ౧౨ ॥ విద్రుమో హేమశైలశ్చ ద్యుతిమాన్పుష్పవాంస్తథా। కుశేశయో హరిశ్శైలో వర్షార్థం మన్దరాచలః ॥ ౧౩ ॥ వేష్టితోఽయం ఘృతోదేన క్రౌఞ్చద్వీపేన సోఽప్యథ। క్రౌఞ్చేశ్వరా ద్యుతిమతః పుత్రాస్తన్నామవర్షకాః॥ ౧౪ ॥ కుశలో మనోనుగశ్చోష్ణః ప్రధానోఽథాన్ధకారకః।మునిశ్చ దున్దుభిస్సప్త సప్తశైలాశ్చ నిమ్నగాః॥౧౫॥ క్రౌఞ్చశ్చ వామనశ్చైవ తృతీయశ్చాన్ధకారకః। దేవావృత్పుణ్డరీకశ్చ దున్దుభిర్ద్విగుణో మిథః ॥ ౧౬ ॥ ద్వీపా ద్వీపేషు యే శైలా యథా ద్వీపాని తే తథా। పుష్కరాః పుష్కలా ధన్యాస్తీర్థా విప్రాదయో హరిమ్ ॥ ౧౭ ॥ యజన్తి క్రౌఞ్చద్వీపస్తు దధిమణ్డోదకావృతః। సంవృతశ్శాకద్వీపేన హవ్యాచ్ఛాకేశ్వరాస్సుతాః ॥ ౧౮ ॥ జలదశ్చ కుమారశ్చ సుకుమారో మణీచకః। కుశోత్తరథో మోదాకీ ద్రుమస్తన్నామవర్షకాః ॥ ౧౯ ॥ ఉదయాఖ్యో జలధరో రైవతశ్శ్యామకోద్రకా। అమ్బికేయస్తథా రమ్యః కేసరీ సప్తనిమ్నగాః ॥ ౨౦ ॥ మగా మగధమానస్యా మన్దగాశ్చ ద్విజాతయః। యజన్తి సూర్యరూపం తు శాకః క్షీరాబ్ధినావృతః॥ ౨౧ ॥ పుష్కరేణావృతస్సోఽపి ద్వౌ పుత్రౌ సవనస్య చ। మహావీతో ధాతకిశ్చ వర్షే ద్వే నామచిహ్నితే॥ ఏకోఽద్రిర్మానసాఖ్యోఽత్ర మధ్యతో వలయాకృతిః। యోజనానాం సహస్రాణి విస్తారోచ్ఛ్రాయతస్సమః ॥ ౨౩ ॥ జీవనం దశసాహస్రం సురైర్బ్రహ్మాత్ర పూజ్యతే। స్వాదూదకేనోదధినా వేష్టితో ద్వీపమానతః ॥ ౨౪ ॥ ఊనాతిరిక్తతా చాపాం సము

ద్రేషు న జాయతే । ఉదయాస్తమనేష్విన్దోః పక్షయోశ్శుక్లకృష్ణయోః॥ ౨౫॥ దశో
త్తరాణి పఞ్చైవ అఙ్గులానాం శతాని వై । అపాం వృద్ధిక్షయౌ దృష్టౌ సాముద్రీణాం మ
హామునే ॥ ౨౬ ॥ స్వాదూదకా బహుగుణా భూర్హైమీ జన్తువర్జితా । లోకాలోకస్త
తశ్శైలో యోజనాయుతవిస్తృతః ॥ ౨౭ ॥ లోకాలోకస్తు తమసావృతోఽథాణ్డక
టాహతః । భూమిస్సాణ్డకటాహేన పఞ్చాశత్కోటివిస్తరా ॥ ౨౮ ॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే మహాద్వీపాది
వర్ణనం నామైకోన వింశత్యధిక శతతమోఽధ్యాయః.

పాతాళలోకాదివర్ణనమ్.

అగ్నిః ॥ విస్తారస్తు స్మృతో భూమేస్సహస్రాణి చ సప్తతిః । ఉచ్ఛ్రాయో దశ
సాహస్రం పాతాళం చైకమేకకమ్ ॥ ౧ ॥ అతలం వితలం చైవ నితలం చ గభస్తిమత్ ।
మహాఖ్యం సుతలం చాగ్ర్యం పాతాళం చాపి సప్తమమ్ ॥ ౨ ॥ కృష్ణపీతారుణాశ్శుక్లశ
ర్కరాశైలకాఞ్చనాః । భూమయస్తేషు రమ్యేషు సన్తి దైత్యాదయస్సుఖమ్ ॥ ౩ ॥
పాతాళానామధశ్చాస్తే శేషో విష్ణుశ్చ తామసః । గుణానన్త్యాత్స చానన్తశ్శిరసా ధార
యన్మహీమ్॥ ౪ ॥ భువోఽధో నరకా నైకే న పతేత్తత్ర వైష్ణవః। రవిణా భాసితా పృథ్వీ
యావత్తావన్నభో మతమ్ ॥ ౫ ॥ భూమేర్యోజనలక్షం తు వసిష్ఠ రవిమణ్డలమ్ । రవే
ర్లక్షేణ చన్ద్రశ్చ లక్షాన్నాక్షత్రమిన్దుతః ॥ ౬ ॥ ద్విలక్షాద్భాద్బుధశ్చాస్తే బుధా
చ్ఛుక్రో ద్విలక్షతః । ద్విలక్షేణ కుజశ్శుక్రాద్భౌమాద్ద్విలక్షతో గురుః॥ ౭ ॥ గురోర్ద్వి
లక్షతస్సౌరిర్లక్షాత్సప్తర్షయశ్శనేః । లక్షాద్ధ్రువో హ్యృషిభ్యస్తు త్రైలోక్యం చో
చ్ఛ్రయేణ చ॥ ౮॥ ధ్రువాత్కోట్యా మహర్లోకో యత్ర తే కల్పవాసినః । జనో ద్వికో
టితస్తస్మాద్యత్రాసన్సనకాదయః ॥ ౯ ॥ జనాత్తపశ్చాష్టకోట్యా వైరాజా యత్ర దే
వతాః । షణ్ణవత్యా తు కోటీనాం తపసస్సత్యలోకకః ॥ ౧౦ ॥ అపునర్మారకా యత్ర
బ్రహ్మలోకో హి స స్మృతః । పాదగమ్యస్తు భూర్లోకో భువస్సూర్యాన్తరస్స్మృతః॥౧౧॥
స్వర్గలోకో ధ్రువాన్తస్తు నియుతాని చతుర్దశ । ఏతదణ్డకటాహేన వృతో బ్రహ్మాణ్డవిస్త
రః॥ ౧౨ ॥ వారివహ్న్యనిలాకాశైస్తతో భూతాదినా బహిః । వృతం దశగుణైరణ్డం
భూతాదిర్మహతా తథా ॥ ౧౩ ॥ దశోత్తరాణి శేషాణి ఏకైకస్మాన్మహామునే। మహా
న్తం చ సమావృత్య ప్రధానం సమవస్థితమ్॥ ౧౪ ॥ అనన్తస్య న తస్యాన్తస్సఙ్ఖ్యానం నా
పి విద్యతే । హేతుభూతమశేషస్య ప్రకృతిస్సా పరా మునే ॥ ౧౫ ॥ అసఙ్ఖ్యాతాని చా
ణ్డాని తత్ర జాతాని చేదృశామ్ । దారుణ్యగ్నిర్యథా తైలం తిలే తద్వత్పుమానితి॥ ౧౬॥

ప్రధానేచస్థితోవ్యాపీచేతనాత్మాత్మవేదనః।ప్రధానంచపుమాంశ్చైవసర్వభూతాత్మ
భూతయా॥ ౧౭॥ విష్ణుశక్త్యామహాప్రాజ్ఞవృతౌసంశ్రయధర్మిణౌ।తయోస్సైవపృథ
గ్భావేకారణంసంశ్రయస్యచ ॥ ౧౮ ॥ క్షోభకారణభూతశ్చసర్గకాలేమహామునే।
యథాశైత్యంజలేవాతోబిభర్తికణికాగతమ్ ॥ ౧౯ ॥ జగచ్ఛక్తిస్తథావిష్ణోఃప్రధా
నప్రతిపాదికామ్ । విష్ణుశక్తింసమాసాద్యదేవాద్యాస్సమ్భవన్తిహి ॥ ౨౦ ॥ సచ
విష్ణుస్స్వయంబ్రహ్మాయతస్సర్వమిదంజగత్ । యోజనానాంసహస్రాణిభాస్కర
స్యరథోనవ ॥ ౨౧ ॥ ఈషాదణ్డస్తథైవాస్యద్విగుణోమునిసత్తమ । సార్ధకోటిస్త
థాసప్తనియుతాన్యధికానివై ॥ ౨౨ ॥ యోజనానాంతుతస్యాక్షస్తత్రచక్రంప్రతి
ష్ఠితమ్ । త్రినాభిమతిపఞ్చారంషణ్ణేమిద్వ్యయనాత్మకమ్ ॥ ౨౩ ॥ సంవత్సరమయం
కృత్స్నంకాలచక్రంప్రతిష్ఠితమ్।చత్వారింశత్సహస్రాణిద్వితీయాక్షోవివస్వతః॥౨౪॥
పఞ్చాన్యానితుసార్ధానిస్యన్దనస్యమహామతే । అక్షప్రమాణముభయోఃప్రమాణంత
ద్యుగార్ధయోః ॥ ౨౫ ॥ హ్రస్వోఽక్షస్తద్యుగార్ధంచధ్రువాధారంరథస్యవై । హ
యాశ్చసప్తఛన్దాంసిగాయత్ర్యాదీనిసువ్రత॥౨౬॥ ఉదయాస్తమనంజ్ఞేయందర్శనా
దర్శనంరవేః । యావన్మాత్రప్రదేశేతువసిష్ఠోఽవస్థితోధ్రువః ॥ ౨౭ ॥ స్వయమా
యాతితావత్తుభూమేరాభూతసమ్ప్లవే । ఊర్ధ్వోత్తరమృషిభ్యస్తుధ్రువోయత్రవ్యవ
స్థితః ॥ ౨౮ ॥ ఏతద్విష్ణుపదందివ్యంతృతీయంవ్యోమ్నిభాస్వరమ్ । నిర్ధూతదోష
పఙ్కానాంయతీనాంస్థానముత్తమమ్ ॥ ౨౯ ॥ తతోగఙ్గాప్రభవతిస్మరణాత్పాపనా
శనీ । దివిరూపంహరేర్జ్ఞేయంశింశుమారాకృతిప్రభో ॥ ౩౦ ॥ స్థితఃపుచ్ఛేధ్రువస్తత్ర
భ్రమన్భ్రామయతిగ్రహాన్ । సరథోఽధిష్ఠితోదేవైరాదిత్యైరృషిభిర్వరైః॥ ౩౧ ॥
గన్ధర్వైరప్సరోభిశ్చగ్రామణీసర్పరాక్షసైః । హిమోష్ణవారివర్షాణాంకారణంభ
గవాన్రవిః ॥ ౩౨ ॥ ఋగ్వేదాదిమయోవిష్ణుస్సశుభాశుభకారణమ్ । రథస్త్రిచ
క్రస్సోమస్యకున్దాభాస్తస్యవాజినః ॥ ౩౩ ॥ వామదక్షిణతోయుక్తాదశతేనచరత్యసౌ।
త్రయస్త్రింశత్సహస్రాణిత్రయస్త్రింశచ్ఛతానిచ ॥ ౩౪ ॥ త్రయస్త్రింశత్తథాదే
వాఃపిబన్తిక్షణదాకరమ్ । ఏకాంకలాంచపితరఏకామారశ్మిసంస్థితాః ॥ ౩౫ ॥ వా
య్వగ్నిద్రవ్యసమ్భూతోరథశ్చన్ద్రసుతస్యచ । అష్టాభిస్తురగైర్యుక్తోబుధస్తేనచరత్య
పి॥ ౩౬ ॥ శుక్రస్యాపిరథోఽష్టాశ్వోభౌమస్యాపిరథస్తథా । బృహస్పతేరథోఽష్టా
శ్వశ్శనేరష్టాశ్వకోరథః ॥ ౩౭ ॥ స్వర్భానోశ్చరథోఽష్టాశ్వఃకేతోశ్చాష్టాశ్వకోర
థః । యదద్యవైష్ణవఃకాయస్తతోవిప్రవసున్ధరా ॥ ౩౮ ॥ పద్మాకారాసముద్భూతా
పర్వతాద్యాదిసంయుతా । జ్యోతిర్భువననద్యద్రిసముద్రవనకంహరిః ॥ ౩౯ ॥ యద
స్తినాస్తితద్విష్ణుర్విష్ణుజ్ఞానవిజృమ్భితమ్ । నవిజ్ఞానమృతేకిఞ్చిజ్జ్ఞానంవిష్ణుఃపరంప
దమ్ ॥ ౪౦ ॥ తత్కుర్యాద్యేనవిష్ణుస్స్యాత్సత్యంజ్ఞానమనన్తకమ్ । పఠేద్భువనకో

శంహియస్సోఽవాప్తసుఖాత్మభాక్ ॥ ౪౧ ॥ జ్యోతిశ్శాస్త్రాదివిద్యాశ్చ శుభాశుభాధిపోహరిః ॥ ౪౨ ॥ * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణేఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే భువనకోశో నామ వింశత్యధిక శతతమోధ్యాయః.

ౘ జ్యోతిశ్శాస్త్రమ్. ౘ

అగ్నిః ॥ జ్యోతిశ్శాస్త్రంప్రవక్ష్యామిశుభాశుభవివేకదమ్ । చాతుర్లక్షస్య సారంయత్తజ్జ్ఞాత్వాసర్వవిద్భవేత్ ॥ ౧ ॥ షడష్టకేవివాహోనానచద్విద్వాదశేస్త్రియాః । నత్రికోణేహ్యథప్రీతిశ్శేషేచసమసప్తకే ॥ ౨ ॥ ద్విద్వాదశేత్రికోణేచ మైత్రీక్షేత్రపయోర్యది । భవేదేకాధిపత్యంచతారాప్రీతిరథాపివా ॥ ౩ ॥ తథాపి కార్యస్సంయోగోనతుషట్కాష్టకేపునః । జీవేభృగౌచాస్తమితేమ్రియతేచపుమాన్స్త్రియా ॥ ౪ ॥ గురుక్షేత్రగతేసూర్యేసూర్యక్షేత్రగతేగురౌ । వివాహంనప్రశంసన్తికన్యావైధవ్యకృద్భవేత్ ॥ ౫ ॥ అతిచారేత్రిపక్షంస్యాద్వక్రేమాసచతుష్టయమ్ । వ్రతోద్వాహౌనకుర్వీతగురోర్వక్రాతిచారయోః ॥ ౬ ॥ చైత్రేపౌషేనరిక్తాసుహరౌసుప్తేకుజేరవౌ । చన్ద్రక్షయేచాశుభంస్యాత్సంధ్యాకాలశ్శుభావహః ॥ ౭ ॥ రోహిణీచోత్తరామూలంస్వాతీహస్తోథరేవతీ । తులేనమిథునేశస్తోవివాహఃపరికీర్తితః ॥ ౮ ॥ వివాహేకర్ణవేధేచవ్రతేపుంసవనేతథా । ప్రాశనేచాద్యచూడాయాం విద్ధర్క్షంచవివర్జయేత్ ॥ ౯ ॥ శ్రవణేమూలపుష్యేచసూర్యమఙ్గళజీవకే । కుమ్భేసింహేచమిథునేకర్మపుంసవనంస్మృతమ్ ॥ ౧౦ ॥ హస్తేమూలేమృగేపౌష్ణేబుధేశుక్రేచనిష్క్రమః । అర్కేన్దుజీవభృగుజేమూలేతామ్బూలభక్షణమ్ ॥ ౧౧ ॥ అన్నస్యప్రాశనంశుక్రేజీవేమృగేచమీనకే।హస్తాదిపఞ్చకేపుష్యేకృత్తికాదిత్రయేతథా ॥ ౧౨ ॥ అశ్విన్యామథరేవత్యాంనవాన్నఫలభక్షణమ్ । పుష్యేహస్తేతథాజ్యేష్ఠారోహిణీశ్రవణాశ్వినీ ॥ ౧౩ ॥ స్వాతిసౌమ్యేచభైషజ్యంకుర్యాదన్యత్రవర్జయేత్ । పూర్వాత్రయంమఘాయామ్యంపావనంశ్రవణత్రయమ్ ॥ ౧౪ ॥ భౌమాదిత్యశనేర్వారేస్నానంవ్యంరోగముక్తితః। పార్థివేచాష్టహ్రీంకారంమధ్యేనామచదిక్షుచ ॥ ౧౫ ॥ హ్రీంపుటంపార్థివేదిక్షుహ్రీంవిదిక్షులిఖేద్వసూన్ । గోరోచనాకుఙ్కుమేనభూర్జేవస్త్రేగళేధృతమ్ ॥ ౧౬ ॥ శస్త్రవోవశమాయాన్తిమన్త్రేణానేననిశ్చితమ్।శ్రీంహ్రీంసమ్పుటంనామశ్రీంహ్రీంపత్రాష్టకేక్రమాత్ ॥ ౧౭ ॥ గోరోచనాకుఙ్కుమేనభూర్జేఽథసుభగావృతే । గోమధ్యవాగమఃపత్రేహరిద్రాయారసేనచ ॥ ౧౮ ॥ శిలాపట్టేఽరీంస్తమ్భయతిభూమావధోముఖీకృతమ్ । ఓంహూంసస్సమ్పుటంనామఓంహూంసఃపత్రాష్టకేక్రమాత్ ॥ ౧౯ ॥ గోరోచనాకుఙ్కుమేనభూర్జేమృత్యునివారణమ్ ।

ఏకపఞ్చనవప్రీత్యైద్విషట్ద్వాదశయోగకాః ॥ ౨౦ ॥ త్రిసప్తైకాదశేలాభోవేదాష్ట
ద్వాదశేరిపుః । తనుర్ధనంచసహసస్సుహృత్సుతోరిపుస్తథా ॥ ౨౧ ॥ జాయానిధనధ
ర్మౌచకర్మాయవ్యయకంక్రమాత్ ।స్ఫుటంమేషాదిలగ్నేషునవతారాబలంవదేత్ ॥౨౨॥
జన్మసమ్పద్విపత్క్షేమంప్రత్యరిస్సాధకఃక్రమాత్ । నిధనంమిత్రపరమమిత్రంతారాబ
లంవిమః ॥ ౨౩ ॥ వారేజ్ఞగురుశుక్రాణాంసూర్యాచన్ద్రమసోస్తథా । మాఘాది
మాసషట్కేతుక్షౌరమాద్యంప్రశస్యతే ॥ ౨౪ ॥ కర్ణవేధోబుధేజీవేపుష్యేశ్రవణ
చిత్రయోః । పఞ్చమేఽబ్దేచాధ్యయనంషష్ఠీంప్రతిపదంత్యజేత్ ॥ ౨౫ ॥ రిక్తాంపఞ్చ
దశీంభౌమంప్రార్చ్యవాణీంహరింశ్రియమ్ । మాఘాదిమాసషట్కేతుమేఖలాబన్ధ
నంశుభమ్ ॥ ౨౬ ॥ చూడాకరణకాద్యంచశ్రావణాదౌనశస్యతే । అస్తంయాతేగు
రౌశుక్రేక్షీణేచశశలాఞ్ఛనే ॥ ౨౭ ॥ ఉపనీతస్యవిప్రస్యమృత్యుంజాడ్యంవినిర్దిశేత్ ।
క్షౌరర్క్షేశుభవారేచసమావర్తనమిష్యతే ॥ ౨౮ ॥ శుభక్షేత్రేవిలగ్నేషుశుభయుక్తే
క్షితేషుచ । అశ్వినీమఘాచిత్రాసుస్వాతీయామ్యోత్తరాసుచ ॥ ౨౯ ॥ పునర్వసౌ
తథాపుష్యేధనుర్వేదఃప్రశస్యతే । భరణ్యార్ద్రామఘాశ్లేషావహ్నిభగర్క్షయోస్త
థా ॥ ౩౦ ॥ జిజీవిషుర్నకుర్వీతవస్త్రప్రావరణంనరః । గురౌశుక్రేబుధేవస్త్రంవి
వాహేదానబాధికమ్ ॥ ౩౧ ॥ రేవత్యశ్విధనిష్ఠాసుహస్తాదిషుచపఞ్చసు । శఙ్ఖవిద్రు
మరత్నానాంపరిధానంప్రశస్యతే ॥ ౩౨ ॥ యామ్యసర్పధనిష్ఠాసుత్రిషుపూర్వేషు
వారుణే । క్రీతంహానికరంద్రవ్యంవిక్రీతంలాభకృద్భవేత్ ॥ ౩౩ ॥ అశ్వినీస్వాతిచి
త్రాసురేవత్యాంవారుణేహరౌ । క్రీతంలాభకరంద్రవ్యంవిక్రీతంహానికృద్భవేత్ ॥౩౪॥
భరణీత్రీణిపూర్వాణిఆర్ద్రాశ్లేషామఘానిలాః । వహ్నిజ్యేష్ఠావిశాఖాసుస్వామినోనో
పతిష్ఠతే ॥ ౩౫ ॥ ద్రవ్యందత్తంప్రయుక్తంవాయత్రనిక్షిప్యతేధనమ్ । ఉత్తరేశ్రవణే
శాక్రేకుర్యాద్రాజాభిషేచనమ్ ॥ ౩౬ ॥ చైత్రంజ్యేష్ఠంతథాభాద్రమాశ్వినంపౌషమే
వచ । మాఘంచైవపరిత్యజ్యశేషమాసేగృహంశుభమ్ ॥ ౩౭ ॥ అశ్వినీరోహిణీమూ
లముత్తరాత్రయమైన్దవమ్ । స్వాతీహస్తానురాధాచగృహారమ్భేప్రశస్యతే ॥౩౮॥ ఆ
దిత్యభౌమవర్జంతువాపీప్రాసాదకేతథా । సింహరాశిగతేజీవేగుర్వాదిత్యేమలిమ్లు
చే ॥౩౯॥ బాలేవృద్ధేఽస్తగేశుక్రేగృహకర్మవివర్జయేత్ ।అగ్నిదాహోభయంరోగో
రాజపీడాధనక్షతిః ॥ ౪౦ ॥ సఙ్గ్రహేతృణకాష్ఠానాంకృత్తేశ్రవణపఞ్చకే । గృహప్రవే
శనంకుర్యాద్ధనిష్ఠోత్తరవారుణే ॥ ౪౧ ॥ నౌకాయాఘటనేద్విత్రిపఞ్చసప్తత్రయోదశీ ।
నృపదర్శీధనిష్ఠాసుహస్తాపౌష్ణాశ్వినీషుచ ॥ ౪౨ ॥ పూర్వాత్రయంధనిష్ఠార్ద్రావహ్నిసౌ
మ్యవిశాఖయోః । ఆశ్లేషాచాశ్వినీచైవయాత్రాసిద్ధిస్తుసమ్పదా ॥౪౩॥ త్రిషూత్తరేషు
రోహిణ్యాంసినీవాలీచతుర్దశీ । శ్రవణాచైవహస్తాచచిత్రాచవైష్ణవీతథా ॥ ౪౪ ॥
గోష్ఠయాత్రాంనకుర్వీతప్రవేశంనైవకారయేత్ । అనిలోత్తరరోహిణ్యాంమృగమూ
లపునర్వసౌ ॥ ౪౫ ॥ పుష్యశ్రవణహస్తేషుకృషికర్మసమాచరేత్ । పునర్వసూత్త

రాస్వాతీభగమూలేన్ద్రవారుణే ॥ ౪౬ ॥ గురోశ్శుక్రస్యవారేవావారేచసోమభా
స్వతోః । వృషలగ్నేచకర్తవ్యంకన్యాయాంమిథునేతథా ॥ ౪౭ ॥ ద్విపఞ్చదశమీ
సప్తస్తృతీయాచత్రయోదశీ । రేవతీరోహిణీస్వాగ్నిహస్తమైత్రోత్తరేషుచ ॥ ౪౮ ॥
మన్దారవర్గంబీజానివాపయేత్సన్ప్రదగ్ధ్యపి । రేవతీహస్తమూలేషుశ్రవణేభగమైత్ర
యోః ॥ ౪౯ ॥ పిత్ర్యదైవేతథాసౌమ్యేధాన్యచ్ఛేదంస్మృగోదయే । హస్తచిత్రాది
తిస్వాతౌరేవత్యాంశ్రవణత్రయే ॥ ౫౦ ॥ స్థిరేలగ్నేగురోర్వారేఅథభార్గవసౌమ్య
యోః । యామ్యాదితిమఘాజ్యేష్ఠాసూత్తరేషుప్రవేశయేత్ ॥ ౫౧ ॥

ఓంధనదాయసర్వధనేశాయదేహిమేధనంస్వాహా । ఓంనవేవ
శ్రైఖిళాదేవిలోకసంవర్ధనికామరూపిణిదేహిమేధనంస్వాహా ॥

పత్రస్థంలిఖితంధాన్యరాశిస్థంధాన్యవర్ధనమ్ । త్రిపూర్వాసుపిశాఖాయాంధనిష్ఠావా
రుణేఽపిచ ॥ ౫౨ ॥ ఏతేషుషట్సువిజ్ఞేయంధాన్యనిష్క్రమణంబుధైః । దేవతారా
మవాప్యాదిప్రతిష్ఠోదఙ్ముఖేరవౌ ॥ ౫౩ ॥ మిథునస్థేరవౌదర్శాద్యదిస్యాద్ద్వాదశీతిథిః ॥
సదాతత్రైవకర్తవ్యంశయనంచక్రపాణినః ॥ ౫౪ ॥ సింహతౌలిగతేచార్కేదర్శా
ద్యద్వాదశీద్వయమ్ । ఆదావిన్ద్రసముత్థానంప్రబోధశ్చహరేఃక్రమాత్ ॥ ౫౫ ॥
తథాకన్యాగతేభానౌదుర్గోత్థానేతథాష్టమీ । త్రిపాదేషుచఋక్షేషుయదాభద్రా
తిథిర్భవేత్ ॥ ౫౬ ॥ భౌమాదిత్యశనైశ్చారివిజ్ఞేయంతత్త్రిపుష్కరమ్ । సర్వకర్మ
ణ్యుపాదేయావిశుద్ధిశ్చన్ద్రతారయోః ॥ ౫౭ ॥ జన్మత్రితస్త్రిషష్ఠశ్చసప్తమోదశ
మస్తథా । ఏకాదశశ్శశీయేషాంతేషామేవశుభంవదేత్ ॥ ౫౮ ॥ శుక్లపక్షేద్వితీ
యశ్చపఞ్చమోనవమశ్శుభః । మిత్రాతిమిత్రసాధకసమ్పత్క్షేమాదితారకాః ॥ ౫౯ ॥
జన్మనామృత్యుమాప్నోతివిపదాధనసంక్షయమ్ । ప్రత్యరౌమరణంవిద్యాన్నిధనేయా
తిపఞ్చతామ్ ॥ ౬౦ ॥ కృష్ణాష్టమీదినాదూర్ధ్వంయావచ్ఛుక్లాష్టమీదినమ్ । తావత్కా
లంశశీక్షీణఃపూర్ణస్తత్రోపరిస్మృతః ॥ ౬౧ ॥ వృషేచమిథునేభానౌజీవేచన్ద్రేన్ద్ర
దైవతే । పౌర్ణమాసీగురోర్వారేమహాజ్యేష్ఠీప్రకీర్తితా ॥ ౬౨ ॥ ఐన్ద్రేగురుశ్శశీ
చైవప్రాజాపత్యేరవిస్తథా । పూర్ణిమాజ్యేష్ఠమాసస్యమహాజ్యైష్ఠీప్రకీర్తితా ॥ ౬౩ ॥
స్వాత్యన్తరేయత్నసిష్టేశక్రస్యోత్థాపయేద్ధ్వజమ్ । హర్యృక్షపాదేచాశ్విన్యాంస
ప్తాహాన్తేవిసర్జయేత్ ॥ ౬౪ ॥ సర్వంహేమసమందానంసర్వేబ్రహ్మసమాద్విజాః ॥
సర్వంగఙ్గాసమంతోయంరాహుగ్రస్తేదివాకరే ॥ ౬౫ ॥ ధ్వాఙ్క్షీమహోదరీ
ఘోరామన్దామన్దాకినీద్విజాః । రాక్షసీచక్రమేణార్కాత్సఙ్క్రాన్తిర్నామభిస్స్మృ
తా ॥ ౬౬ ॥ బాలవేకౌలవేనాగేతైతులేకరణేయది । ఉత్తిష్ఠన్సఙ్క్రమత్యర్కస్త
దాలోకస్సుఖీభవేత్ ॥ ౬౭ ॥ గరేవవేవణిజ్విష్టౌకిన్తుఘ్నేశకునౌవ్రజేత్ । రాజ్ఞో
దోషేణలోకోయంపీడ్యతేసమ్పదాసమమ్ ॥ ౬౮ ॥ చతుష్పాద్విష్టివాణిజ్యేశయ

తస్యజన్మర్క్షమేద్రవిః । దుర్భిక్షంరాజసఙ్గ్రామోగమ్యతే స్యాంశతోఽభవేత్ ॥ ౧౯ ॥
ఆధానేజన్మనక్షత్రేవ్యాధౌక్లేశాధికంభవేత్ । కృత్తికాయాంనవదినంత్రిరాత్రంరో
హిణీషుచ ॥ ౨౦ ॥ మృగశిరఃపఞ్చరాత్రమార్ద్రాసుప్రాణనాశనమ్ । పునర్వసౌ
చపుష్యేచసప్తరాత్రంవిధీయతే॥ ౨౧ ॥ నవరాత్రంతథాశ్లేషాశ్మశానాంతంమఘా
సుచ । ద్వౌమాసౌపూర్వఫాల్గున్యాముత్తరాసుత్రిపఞ్చకమ్ ॥ ౨౨ ॥ హస్తేతు
దృశ్యతేచిత్రాఅర్ధమాసంతుపీడనమ్ । మాసద్వయంతథాస్వాతిర్విశాఖావింశతిర్దిన
మ్ ॥ ౨౩ ॥ మైత్రేచైవదశాహానిజ్యేష్ఠాస్వేవార్ధమాసకమ్ । మూలేనజాయతే
మోక్షఃపూర్వాషాఢాత్రిపఞ్చకమ్ ॥ ౨౪ ॥ ఉత్తరాదినవింశత్యాద్వౌమాసౌశ్ర
వణేనచ । ధనిష్ఠాచార్ధమాసంచవారుణేచదశాహకమ్॥ ౨౫ ॥ నచభాద్రపదేమో
క్షఉత్తరాసుత్రిపఞ్చకమ్ । రేవతీదశరాత్రంచఅహోరాత్రంతథాశ్వినీ ॥ ౨౬ ॥
భరణ్యాంప్రాణహానిస్స్యాద్గాయత్రీహోమతశ్శుభమ్। పఞ్చధాన్యతిలాజ్యాద్యై
ర్ధేనుదానంద్విజేశమమ్ ॥ ౨౭ ॥ దశాసూర్యస్యషష్ఠాబ్దాఇన్దోఃపఞ్చదశైవతు । అ
ష్టావర్షాణిభౌమస్యదశసప్తదశాబుధే ॥ ౨౮ ॥ దశాబ్దానిదశాపఙ్గోరూనవింశద్గు
రోర్దశా । రాహోర్ద్వాదశవర్షాణిభార్గవస్యైకవింశతిః॥ ౨౯॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే జ్యోతిశ్శాస్త్ర
సారోనామఏకవింశత్యధికశతతమోధ్యాయః.

॥ కాలగణనమ్. ॥

అగ్నిః ॥ కాలస్యమాగణోవక్ష్యేగణితంకాలబుద్ధయే । కాలస్యమాగణోఽ
రహర్ఘోమాసైశ్చైత్రాదిభిర్యుతః ॥ ౧ ॥ ద్విఘ్నోద్విష్ఠస్యవేదస్యాత్పఞ్చాఙ్గా
ష్టయుతోగుణః । త్రిష్ఠోమధ్యోవసుగుణఃపునర్వేదగుణశ్చసః ॥ ౨ ॥ అష్టరన్ధ్రాగ్ని
హీనస్స్యాదధస్సైకరసాష్టకైః । మధ్యోహీనష్షష్టిహతోలబ్ధయుక్తస్తథోపరి ॥ ౩॥
న్యాసస్సప్తకృతోవారస్తదధస్తిథినాడయః । సుగుణోద్విగుణశ్చోర్ధ్వంత్రిభిరూనో
గుణఃపునః ॥ ౪ ॥ అధఃఖరామసంయుక్తోరసార్కాష్టభైర్యుతః । అష్టావింశచ్ఛే
షపిణ్డాస్తిథినాధ్యాఅధస్స్థితః ॥ ౫ ॥ గుణస్త్రిస్సృభిరూనోర్ధ్వంద్వాభ్యాంచగుణయే
త్పునః । మధ్యేరుద్రగుణఃకార్యోహ్యధస్సైకోనవాగ్నిభిః॥ ౬ ॥ లబ్ధహీనోభవేన్మ
ధ్యోద్వావింశతివివర్జితః। షష్టిశేషేఋణంజ్ఞేయంలబ్ధ్వమూర్ధ్వంవినిక్షిపేత్ ॥ ౭॥
సప్తవింశతిశేషస్తుధ్రువోనక్షత్రయోగయోః । మాసిమాసిక్షిపేద్వారంద్వాత్రింశ
ద్ఘటికాస్తిథా ॥ ౮ ॥ ద్వేపిణ్డేద్వేధనక్షత్రేనాడ్యఏకాదశహ్యృణే । వారస్థానేతి
థిందద్యాత్సప్తభిర్భాగమాహరేత్ ॥ ౯ ॥ శేషవారాశ్చసూర్యాద్యాఘటికాసుచ
పాతయేత్ । పిణ్డకేష్వతిథిందద్యాద్ధరేచ్చైవచతుర్దశ ॥ ౧౦ ॥ ఋణంధనంధనమ్యృ

ణంక్రమాజ్జ్ఞేయంచతుర్దశే । ప్రథమేత్రయోదశేపఞ్చద్వితీయేద్వాదశేదశ ॥ ౧౧ ॥
పఞ్చదశ స్తృతీయేచతథాచైకాదశేస్మృతామ్ । చతుర్థేదశమేచైవభవేదేకోనవింశతిః ॥ ౧౨ ॥ పఞ్చమేనవమేచైవద్వావింశతిరుదాహృతాః । షష్ఠాష్టమేత్వఖణ్డాస్స్యుశ్చతుర్వింశతిరేవచ ॥ ౧౩ ॥ సప్తమేపఞ్చవింశస్స్యాత్క్షణ్ణాశఃపిణ్డికాద్భవేత్ । కర్కటాదౌహరేద్రాశిమృతువేదత్రయైఃక్రమాత్ ॥ ౧౪ ॥ తులాదౌప్రాతిలోమ్యేనత్రయోవేదరసాఃక్రమాత్ । మకరాదౌదీయతేచరసవేదత్రయఃక్రమాత్ ॥ ౧౫ ॥
మేషాదౌప్రాతిలోమ్యేనత్రయోవేదరసాఃక్రమాత్ । ఖేశవఃఖయుగామైత్రంమేషాదౌవికలాధనమ్ ॥ ౧౬ ॥ కర్కటేప్రాతిలోమ్యంస్యాదృణమేతత్తులాదికే । చతుర్గుణాతిథిర్జ్ఞేయావికలాశ్చైవసర్వదా ॥ ౧౭ ॥ హన్యాల్లిప్తాగతాగామిపిణ్డసఙ్ఖ్యాఫలాన్తరైః । షష్ట్యాప్తంప్రథమోచ్చార్యేహీనాదేయంధనేధనమ్ ॥ ౧౮ ॥ ద్వితీయోచ్చరితేవర్గేవైపరీత్యమితిస్థితిః । తిథిర్ద్విగుణితాకార్యాషడ్భాగపరివర్జితా ॥ ౧౯ ॥ రవికర్మవిపరీతాతిథినాడీసమాయుతా । ఋణేశుద్ధేతునాడ్యస్స్యుర్ఋణంశుద్ధ్యేతనోయదా ॥ ౨౦ ॥ సషష్టికంప్రదేయంతత్షష్ట్యాధిక్యేచతత్త్యజేత్ । నక్షత్రంతిథిమిశ్రంస్యాచ్చతుర్భిర్గుణితాతిథిః ॥ ౨౧ ॥ తిథిస్త్రిభాగసంయుక్తాఋణేనచతథాన్వితా తిథిరత్రచితాకార్యాతద్వేదాద్యోగశోధనమ్ ॥ ౨౨ ॥ రవిచన్ద్రౌసమాకృత్వాయోగోభవతినిశ్చలః । ఏకోనాతిథిర్ద్విగుణాసప్తభిన్నాకృతిర్ద్విధా ॥ ౨౩ ॥ తిథిశ్చద్విగు శైకోనాకృతాజ్ఞైఃకరణంనిశి । కృష్ణచతుర్దశ్యన్తేశకునిఃపర్వణీహచతుష్పదమ్ ॥ ౨౪ ప్రథమేతిథ్యర్ధతోఽహికింతుఘ్నంప్రతిపన్ముఖే ॥ ౨౫ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే కాలగణనంనామద్వావింశత్యధికశతతమోధ్యాయః.

యుద్ధజయార్ణవీయనానాయోగాః.

అగ్నిః ॥ వక్ష్యేజయశుభాద్యర్థంసారంయుద్ధజయార్ణవే । అ ఇ ఉ ఏ ఓ స్వరాస్స్యుక్రమాన్నన్దాదికాతిథిః ॥ ౧ ॥ కాదిహాన్తాభౌమరవీజ్ఞసోమాగురుభార్గవా । శనిర్దక్షిణనాడ్యాంతుభౌమార్కశనయఃపరే ॥ ౨ ॥ ఖార్ణవఃఖరుస్సైర్గుణ్యో ద్వైర్భాగంసమాహరేత్ । రసాహతంతుతత్కృత్వాపూర్వభాగేనభాజయేత్ ॥ ౩ వహ్నిభిశ్చాహతంకృత్వారూపంతత్రైవనిక్షిపేత్ । స్పన్దనాద్యాఃపలానిసప్రాణస్పన్దనంపునః ॥ ౪ ॥ అనేనైవతుమానేనఉదయన్తిదినేదినేస్ఫురణైస్త్రిభిరుచ్ఛ్వాసఉచ్ఛ్వాసైస్తుపలంస్మృతమ్ ॥ ౫ ॥ షష్టిభిశ్చపలైర్లిప్తాలిప్తాషష్టిస్త్వహర్నిశమ్ । పఞ్చమాత్రోదయేబాలకుమారయువవృద్ధకాః ॥ ౬ ॥ మృత్యుర్భ్యోదయస్సచాస్తమేకాదశాంశకైః । తులాగమేభవేద్బాలస్సమృత్యుఃపఞ్చమోఽపివా ॥ ౭

⟶ శనిచక్రమ్. ⟵

శనిచక్రే చార్ధమాసం గ్రహాణాముదయః క్రమాత్ । విభాగైః పఞ్చదశభిశ్శనిభాగస్తు

⟶ కూర్మచక్రమ్ ⟵

మృత్యుదః ॥ ౮ ॥ దశకోటిసహస్రాణి అర్బుదాన్యర్బుదం హరేత్ । త్రయోదశే చలత్యౌణి ప్రమాణం కూర్మరూపిణః ॥ ౯ ॥ మఘాదౌ కృత్తికాద్యన్తస్తద్దేశాన్తశ్శనిస్థితా ।

⟶ రాహుచక్రమ్. ⟵

రాహుచక్రే చ సప్తోర్ధ్వమధస్సప్త చ సంలిఖేత్ ॥ ౧౦ ॥ వాయ్వాగ్నేయ్యశ్చైవ నైరృత్యే ఫాల్గుణమాగ్నేయభాగతః । అమావాస్యాం వాయవే చ రాహుశ్చైవ తిథిరూపకః ॥ ౧౧ ॥ రకారం దక్షభాగే తు హకారం వాయవే లిఖేత్ । ప్రతిపదాదౌ కకారాదీన్సకారం నైరృతే పునః ॥ ౧౨ ॥ రాహోర్ముఖే తు భఙ్గస్స్యాదితి రాహురుదాహృతః । విష్టిరగ్నౌ పౌర్ణమాస్యాం కరాణీన్ద్రే తృతీయకమ్ ॥ ౧౩ ॥ ఘోరా యామ్యాం తు సప్తమ్యాం దశమ్యాం రౌద్రసమ్యగా । చతుర్దశ్యాం తు వాయవ్యే చతుర్థ్యాం వరుణాశ్రయే ॥ ౧౪ ॥ శుక్లాష్టమ్యాం దక్షిణే చ పకాదశ్యాం భృశం త్యజేత్ । రౌద్రశ్చైవ తథా శ్వేతో మైత్రస్సారభటస్తథా ॥ ౧౫ ॥ సావిత్రో విరోచనశ్చ జయదేవోఽభిజిత్తథా । రావణో విజయశ్చైవ నన్దివరుణపవచ ॥ ౧౬ ॥ యమసౌమ్యా భవశ్చాన్తే దశపఞ్చముహూర్తకాః । రౌద్రే రౌద్రాణి కుర్వీత శ్వేతే స్నానాదికం చరేత్ ॥ ౧౭ ॥ మైత్రే కన్యావివాహాది శుభం సారభటే చరేత్ । సావిత్రే స్థాపనాద్యం వా విరోచనే నృపక్రియా ॥ ౧౮ ॥ జయదేవే జయం కుర్యాద్రావణే రణకర్మ చ । విజయే కృషివాణిజ్యం పటబన్ధం చ నన్దిని ॥ ౧౯ ॥ వరుణే చ తటాకాది నాశకర్మ యమే చరేత్ । సౌమ్యే సౌమ్యాది కుర్వీత భవే లగ్నం సహార్థి వా ॥ ౨౦ ॥ యోగానామ్నా విరుద్ధాస్స్యుర్యోగా నామ్నైవ శోభనాః । రాహురిన్ద్రాత్సమీరం చ వాయోర్దక్షం యమాచ్ఛివమ్ ॥ ౨౧ ॥ శివాదావ్యఙ్గులం దగ్నిరగ్నే స్సౌమ్యం తతస్త్రయమ్ । తతశ్చ సజ్కి(?)ర్మం హన్తి చతస్రో ఘుటికా భ్రమన్ ॥ ౨౨ ॥ చణ్డేన్ద్రాణీ వారాహీ చ ముసలీ గిరికర్ణికా । బలా చాతిబలా క్షీరీ మల్లికాజాతియూథికాః ॥ ౨౩ ॥ యథాలాభం ధారయేత్తాశ్శ్వేతార్కశ్శతావరీ । గుడూచీ వాగురీ దివ్యా ఓషధ్యో ధారితా జయే ॥ ౨౪ ॥ (*)

ఓం నమో భైరవాయ ఖడ్గపరశుహస్తాయ ఓం
హూం విఘ్నవినాశాయ ఓం హూం ఫట్ ॥

అనేనైవ తు మన్త్రేణ శిఖాం బద్ధ్వాదికృజ్జయే । తిలకం చాఞ్జనం చైవ ధూపలేపనమేవ

⟶ వశ్యమూలికాః. ⟵

చ ॥ ౨౫ ॥ స్నానపానాని తైలాని యోగధూళిమతశ్శృణు । సుభగా మనశ్శిలా తాళం లాక్షారససమన్వితమ్ ॥ ౨౬ ॥ తరుణీక్షీరసంయుక్తో లలాటే తిలకో వశే । విష్ణుక్రాన్తా చ సర్పాక్షీ సహదేవం చ రోచనా ॥ ౨౭ ॥ అజాదుగ్ధేన సమ్పిష్టం తిలకో వశ్య

కారకః । ప్రియఙ్గుకుఙ్కుమం కుష్ఠం మోహనీ తగరం ఘృతమ్ ॥ ౨౮ ॥ తిలకో వశ్య
కృత్తచ్చ రోచనా రక్తచన్దనమ్ । నిశా మనశ్శిలా తాళం ప్రియఙ్గుస్సర్షపాస్తథా ॥ ౨౯ ॥
మోహనీ హరితా క్రాన్తా సహదేవీ శిఖా తథా । మాతులుఙ్గరసైః పిష్టం లలాటే తిలకో వ
శే ॥ ౩౦ ॥ సేన్ద్రాస్సురా వశం యాన్తి కిం పునః క్షుద్రమానుషాః । మఞ్జిష్ఠా చన్దనం
రక్తం కటుకన్దా విలాసినీ ॥ ౩౧ ॥ పునర్నవా సమాయుక్తో లేపోఽయం భాస్కరో వ
శే । చన్దనం నాగపుష్పం చ మఞ్జిష్ఠా తగరం వచా ॥ ౩౨ ॥ లోధ్ర ప్రియఙ్గు రజనీ మాం
సీ తైలం వశఙ్కరమ్ ॥ ౩౩ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే యుద్ధ
జయార్ణవీయ నానాయోగ కథనం నామ త్రయోవిం
శత్యధిక శతతమోఽధ్యాయః.

॥ యుద్ధజయార్ణవీయజ్యోతిశ్శాస్త్రసారః ॥

అగ్నిః ॥ జ్యోతిశ్శాస్త్రాదిసారం చ వక్ష్యే యుద్ధజయార్ణవే । వినా మన్త్రౌష
ధాద్యం చ యథోమామీశ్వరోఽబ్రవీత్ ॥ ౧ ॥ ఉమా ॥ దేవైర్జితా దానవాశ్చ యేనోపా
యేన తద్వద । శుభాశుభవివేకాద్యం జ్ఞానం యుద్ధజయార్ణవమ్ ॥ ౨ ॥ మహేశ్వరః ॥
మూలదేవేచ్ఛయా జాతా శక్తిః పఞ్చదశాక్షరా । చరాచరం తతో జాతం యా మా
రాధ్యాఖిలార్థపిత్ ॥ ౩ ॥ మన్త్రపీఠం ప్రవక్ష్యామి పఞ్చమన్త్రసముద్భవమ్ । తే
మన్త్రాస్సర్వమన్త్రాణాం జీవితే మరణే స్థితాః ॥ ౪ ॥ ఋగ్యజుస్సామాథర్వాఖ్యా వే
దమన్త్రాః క్రమేణ తే । సద్యోజాతాదయో మన్త్రా బ్రహ్మా విష్ణుశ్చ రుద్రకః ॥ ౫ ॥ ఈశ
స్సప్తశిఖా దేవాశ్శక్రాద్యాః పఞ్చ సస్వరాః । అ ఇ ఉ ఏ ఓ కళాశ్చ మూలం బ్రహ్మే
తి కీర్తితమ్ ॥ ౬ ॥ కాష్ఠమధ్యే యథా వహ్నిరప్రవృద్ధో న దృశ్యతే । విద్యమానా తథా
దేహే శివశక్తిర్న దృశ్యతే ॥ ౭ ॥ ఆదౌ శక్తిస్సముత్పన్నా ఓఙ్కారస్వరభూషితా ।
తతో బిన్దుర్మహాదేవః ఏకారేణ వ్యవస్థితః ॥ ౮ ॥ జాతో నాద ఉకారస్తు నదతే హృది సం
స్థితః । అర్ధచన్ద్ర ఇకారస్తు మోక్షమార్గస్య బోధకః ॥ ౯ ॥ అకారో వ్యక్త ఉత్పన్నో
భోగమోక్షప్రదః పరః । అకార ఐశ్వరే భూమిర్నివృత్తిశ్చ కళా స్మృతా ॥ ౧౦ ॥
గన్ధో నబీజః ప్రాణాఖ్య ఇళా శక్తిస్స్వరాస్స్మృతా । ఇకారశ్చ ప్రతిష్ఠాఖ్యో రసోపాల
శ్చ పిఙ్గళా ॥ ౧౧ ॥ క్రూరా శక్తిరిబీజస్స్యాద్ధరబీజోఽగ్నిరూపవాన్ । విద్యా సమానా
గాన్ధారీ శక్తిశ్చ దహనీ స్మృతా ॥ ౧౨ ॥ ప్రశాన్తిర్వాయుపస్పర్శోఽయశ్చోదానశ్చ
లా క్రియా । ఓఙ్కారశ్శాన్త్యతీతాఖ్యః ఖశబ్దయూథపాణినః ॥ ౧౩ ॥ పఞ్చవర్గా
స్స్వరాజ్జాతాః కుజజ్ఞగురుభార్గవాః । శనిః క్రమాదకారాద్యాః కకారాద్యాస్తథ
స్థితాః ॥ ౧౪ ॥ ఏతన్మూలమతస్సర్వం జ్ఞాయతే స చరాచరమ్ । విద్యాపీఠం ప్రవ

త్స్యామిప్రణవశ్శివఈరితః ॥ ౧౫ ॥ ఉమాసోమస్స్వయంశక్తిర్వామాజ్యేష్ఠాచ రౌద్ర్యపి । బ్రహ్మవిష్ణుక్రమాద్రుద్రోగుణాస్స్వర్గాదయస్త్రయః ॥ ౧౬ ॥ రత్ననాడీ త్రయంచైవస్థూలసూక్ష్మఃపరోపరః । చిన్తయేచ్ఛ్వేతవర్ణంతంముఞ్చమానంపరామృతమ్ ॥ ౧౭ ॥ ప్లావ్యమానంయథాత్మానంచిన్తయేత్తందివానిశమ్ । అజరత్వంభవేద్దేవిశివత్వముపగచ్ఛతి ॥ ౧౮ ॥ అఙ్గుష్ఠాదౌన్యసేదఙ్గాన్నేత్రంమధ్యేఽథదేహకే । మృత్యుఞ్జయంతతఃప్రార్చ్య్యరణాదౌవిజయోభవేత్ ॥ ౧౯ ॥ శూన్యోనిరాలయశ్శబ్దస్స్పర్శంతిర్యఙ్నతంస్పృశేత్ । రూపస్యోర్ధ్వగతిఃప్రోక్తాజలస్యాధస్సమాశ్రితా ॥ ౨౦ ॥ సర్వస్థానవినిర్ముక్తోగన్ధోమధ్యేచమూలకమ్ । నాభిమూలేస్థితంకన్దంశివరూపంతుమణ్డితమ్ ॥ ౨౧ ॥ శక్తివ్యూహేనసోమోఽర్కోహరిస్తత్రవ్యవస్థితః । దశవాయుసమోపేతంపఞ్చతన్మాత్రమణ్డితమ్ ॥ ౨౨ ॥ కాలానలసమాకారంప్రస్ఫురన్తంశివాత్మకమ్ । తజ్జీవంజీవలోకస్యస్థావరస్యచరస్యచ ॥ ౨౩ ॥ తస్మిన్నష్టేమృతంమన్యేమన్త్రోపితేఽనిలాత్మకమ్ ॥ ౨౩౪ ॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వర సంవాదే
యుద్ధజయార్ణవే జ్యోతిశ్శాస్త్రసారకథనంనామ
చతుర్వింశత్యధిక శతతమోధ్యాయః.

యుద్ధజయార్ణవీయనానాచక్రాణి.

మహేశ్వరః॥ఓంహ్రీంకర్ణమోటినిబహురూపేబహుదంష్ట్రిహ్రూంఫట్। ఓం హః ఓం గ్రసగ్రస కృన్తకృన్త ఛకఛక హ్రూంఫట్ నమః॥పఠ్యమానోహ్యయం మన్త్రైఃక్రుద్ధస్సంరక్తలోచనః। మారణేపాతనేవాపిమోహనోచ్చాటనేభవేత్ ॥౧॥ కర్ణమోటీమహావిద్యాసర్వవర్ణేషురక్షికా । పఞ్చోదయంప్రవక్ష్యామిస్వరోదయస

వివిధవిద్యా

మాశ్రితమ్ ॥ ౨ ॥ నాభిహృద్యన్తరంయావత్తావచ్చరతిమారుతః । ఉచ్చాటయేద్రణాదౌతుకర్ణాక్షీణిప్రభేదయేత్ ॥ ౩॥ కరోతిసాధకఃక్రుద్ధోజపహోమపరాయణః। హృదయాత్పాయుకంకణ్ఠంజ్వరదాహారిమారణే ॥ ౪ ॥ కణ్ఠోద్భవోరసోవాయుశ్శాన్తికంపౌష్టికంరసమ్ । దివ్యంస్తమ్భంసమాకర్షంగన్ధోనాసాగ్రికోభ్రువః ॥ ౫ ॥ గన్ధలీనంమనఃకృత్వాస్తమ్భయేన్నాత్రసంశయః । స్తమ్భనంకీలనాద్యంచకరోత్యేవహిసాధకః ॥ ౬ ॥ చణ్డఘణ్టాకరాలీచసుముఖీదుర్ముఖీతథా । రేవతీప్రథమాఘోరావాయుచక్రేషుతాయజేత్ ॥ ౭ ॥ ఉచ్చాటకారికాదేవ్యస్థితాస్తేజసిసంస్థితాః । సౌమ్యాచభీషణీదేవీజయాచవిజయాతథా ॥ ౮ ॥ అజితాచాపరాజితామహాకోటీచరౌద్రయా।శుష్కకాయాప్రాణహరారసచక్రేస్థితాఅమూః ॥ ౯ ॥ విరూపాక్షీప

రాదివ్యాస్తథాచాకాశమాతరః। సంహారీజాతహారీచదంష్ట్రాలాశుష్క రేవతీ॥౧౦॥ పిపీలికాపుష్టిహరా మహాపుష్టిప్రవర్ధనా । భద్రకాళీసుభద్రాచభద్రభీమాసుభద్రికా॥ ౧౧ ॥ స్థిరాచనిష్ఠురాదివ్యానిష్క మ్మాగదినీతథా । ద్వాత్రింశన్మాతరశ్చక్రేఅష్టాష్టక్రమశస్థితాః॥౧౨॥ ఏకపవరపశ్చాద్ధ్యేకశ్చైకైకశక్తికా।భూతభేదేనతిథ్థాని యథాతోయంమహీతలే॥ ౧౩ ॥ ప్రాణఏకోమణ్ణలైశ్చభిద్యతేభూతపఞ్జరే । వామదక్షిణయోగేనదశధాసమ్ప్రవర్తతే ॥ ౧౪ ॥ బిన్దుముణ్డవిచిత్రంచతత్త్వవస్త్రేణవేష్టితమ్ । బ్రహ్మాణ్డేనకపాలేనపిబేతపరమామృతమ్ ॥ ౧౫ ॥ పఞ్చవర్గబలాద్యుద్ధేజయోభవతితచ్ఛృణు । అ ఆ క చ ట త ప య శ ఆద్యోవర్గ ఈరితః ॥ ౧౬ ॥ ఇ ఈ ఖ ఛ ఠ థ ఫ రా ష్టోవర్గశ్చద్వితీయకః । ఉ ఊ గ జ డ దబలాస్సోవర్గశ్చతృతీయకః॥ ౧౭ ॥ ఏ ఐ ఘ ఝ ఢ ధ భ వా హా వర్గశ్చతుర్థకః । ఓ ఔ అం అః ఙ ఞ ణ నా మోవర్గఃపఞ్చమోభవేత్ ॥ ౧౮ ॥ వర్ణాశ్చాభ్యుదయేన్యాణాంచత్వారింశచ్చపఞ్చచ।బాలఃకుమారోయువాస్యాద్వృద్ధోమృత్యుశ్చనామతః॥౧౯॥ ఆత్మపీడాశోషకస్స్యాదుదాసీనశ్చకాలకః।కృత్తికాప్రతిపద్భానుఆత్మనోలాభదస్స్మృతః॥౨౦॥ షష్ఠీభౌమోమఘాపీడాఆర్ద్రాచైకాదశీకుజః। మృత్యుర్మఘాద్వితీయాజ్ఞోలాభశ్చార్ద్రాచసప్తమీ ॥ ౨౧ ॥ బుధేహానిర్భరణీజ్ఞశ్చవిణా కాలఈదృశః । జీవోలాభాయచభవేత్తృతీయాపూర్వఫల్గునీ ॥ ౨౨ ॥ జీవోఽష్టమీధనిష్ఠాద్యాజీవోఽశ్లేషాత్రయోదశీ । మృత్యోశ్శుక్రశ్చతుర్థీస్యాత్పూర్వభాద్రపదాశ్రయే ॥ ౨౩॥ పూర్వాషాఢాచనవమీశుక్రఃపీడాకరోభవేత్ । భరణీభూతజాశుక్రోయమదణ్డోహిహానికృత్ ॥ ౨౪ ॥ కృత్తికాపఞ్చమీమన్దోలాభాయతిథిరీరితా। ఆశ్లేషాదశమీమన్దోయోగః పీడాకరోభవేత్ ॥ ౨౫ ॥ మఘాశనిఃపూర్ణిమాచయోగోమృత్యుకరస్స్మృతః ।

ఇతితిథియోగః-౨

పూర్వోత్తరాగ్నినైరృత్యదక్షిణానిలచన్ద్రమాః ॥ ౨౬ ॥ బ్రహ్మాద్యాస్సప్తవిష్టయస్స్యుఃప్రతిపన్నవమీముఖాః । రాశిభిస్సహితాదృష్టాగ్రహాద్యాస్సిద్ధయే స్మృతాః ॥ మేషాద్యాశ్చతురఃకుమ్భజయఃపూర్ణేఽన్యథామృతిః । సూర్యాదిరిక్తాపూర్ణాచక్రమాదేవంప్రదాపయేత్ ॥ ౨౭ ॥ రణేసూర్యేఫలంనాస్తిసోమేభఙ్గఃప్రశామ్యతి।కుజేనకలహంవిద్యాద్బుధఃకామాయవైగురుః ॥ ౨౮ ॥ జయాయమనసేశుక్రోమన్దేభఙ్గోరణేభవేత్ । దేయానిపిఙ్గళాచక్రేసూర్యగానిచభానిహి ॥ ౩౦ ॥ ముఖేనేత్రేలలాటేఽథశిరోహస్తోరుపాదకే । పాదేమృతిస్త్రిఋక్షేస్యాత్త్రీణిపఙ్కేఽర్థనాశనమ్ ॥ ౩౧ ॥ ముఖస్థేచభవేత్పీడాశిరస్థేకార్యనాశనమ్ । కుక్షిస్థేఫలంస్యాచ్చరాహుచక్రంవదామ్యహమ్ ॥ ౩౨ ॥ ఇన్ద్రాచ్చనైరృతంగచ్ఛేనైరృతాత్సోమమేవచ । సోమాద్ధుతాశనంవహ్నేరాప్యమాప్యాచ్ఛివాలయమ్ ॥ ౩౩ ॥ రుద్రాద్యమంయమాద్వాయుంవాయోశ్చన్ద్రంప్రజేత్పునః। భుక్తేచతస్రోనాడ్యస్తురాహు

పృష్ఠేజయోరణే ॥ ౩౪ ॥ అగ్రతోమృత్యుమాప్నోతితిథిరాహుంవదామితే । ఆగ్నే
యాదిశివాన్తంచపూర్ణిమామాదితఃప్రియే ॥ ౩౫ ॥ పూర్వేకృష్ణాష్టమీంయావద్రా
హుదృష్టౌభయోభవేత్ । ఐశాన్యాగ్నేయనైరృత్యవాయవ్యేఫణిరాహుకః॥౩౬॥
మేషాద్యాదిశిపూర్వాద్యాదాయత్రాదిత్యోగ్రతోమృతిః । తృతీయాకృష్ణపక్షేతుసప్తమీ
దశమీతథా ॥ ౩౭ ॥ చతుర్దశీతథాశుక్లేచతుర్థ్యేకాదశీతిథిః । పఞ్చదశీవిష్టయస్స్యుః
పూర్ణిమాగ్నేయవాయవే ॥ ౩౮ ॥ అకచటతపయశావర్గాస్స్వార్ద్యాదయోగ్రహాః ।
గృధ్రోలూకశ్యేనకాశ్చపిఙ్గళఃకౌశికఃక్రమాత్ ॥ ౩౯ ॥ సారసశ్చమయూరశ్చగో
రఙ్కఃపక్షిణస్స్మృతాః।ఆదౌసాధ్యోహుతోమన్త్రీఉచ్చాటేపల్లవస్స్మృతః॥౪౦॥
వశ్యేజ్వరేతథాకర్షేప్రయోగస్సిద్ధికారకః । శాన్తిప్రీతౌనమస్కారోవౌషట్పుష్టౌవ
శాదిషు ॥ ౪౧ ॥ హుంస్యాత్ప్రీతిసనాశేవిద్వేషోచ్చాటనేచఫట్ । వషట్సుతే
చదీప్త్యాదౌమన్త్రిణాంజాతయష్షట్ ॥ ౪౨ ॥ ఓషధీస్సమ్ప్రవక్ష్యామిమహార
క్షావిధాయినీః । మహాకాళీతథాచణ్డీవారాహీచేశ్వరీతథా ॥ ౪౩ ॥ సుదర్శనాత
థేన్ద్రాణీగాత్రస్థారక్షయాన్వితమ్ । బలాచాతిబలాభీరుర్ముసలీసహదేవ్యపి ॥ ౪౪ ॥
జాతీచమల్లికాయూథీగారుడీభృఙ్గరాజకః । చక్రరూపామహౌషధ్యోధారితావిజ
యాదిదాః ॥ ౪౫ ॥ గ్రహణేచమహౌషధ్యఉద్ధృతాశ్శుభదాయికాః । మృదాతుకు
ఞ్జరంకృత్వాసర్వలక్షణలక్షితమ్ ॥ ౪౬ ॥ తస్యపాదతలేకృత్వాస్తమ్భయేచ్ఛత్రు
మాత్మనః । నగాగ్రేచైకవృక్షేచవజ్రాహతప్రదేశకే ॥ ౪౭ ॥ వల్మీకమృదమాహృ
త్యమాతలౌయోజయేత్తతః ॥ ఓంనమోమహాభైరవాయవికృతదంష్ట్రోగ్రరూపా
యపిఙ్గళాక్షాయత్రిశూలఖడ్గధరాయవౌషట్ ॥ పూజయేత్కర్దమందేవిస్తమ్భయే
చ్ఛస్త్రజాలకమ్ ॥ ౪౮ ॥ అగ్నికార్యంప్రవక్ష్యామిరణాదౌజయవర్ధనమ్ । శ్మశానే
నిశికాష్ఠాగ్నౌనగ్నోముక్తశిఖోనరః॥ ౪౯ ॥ దక్షిణాస్యస్తుజుహుయాన్నృమాంసంరుధి
రంవిషమ్ । తుషాస్థిఖణ్డమిశ్రంతుశత్రునామ్నాశతాష్టకమ్ ॥ ౫౦ ॥ (*)

ఓం నమోభగవతికౌమారి లలలల లాలయలాలయ ఘణ్టాదేవి అముకం
మారయమారయ సహసానమోఽస్తుతే భగవతి విద్యేస్వాహా ॥ అనయా
విద్యయాహోమాద్బధ్నన్త్స్వంజాయతేరిపోః ॥ ఓం వజ్రకాయ వజ్రతుణ్డ
కపిలపిఙ్గళ కరాళవదన ఊర్ధ్వకేశ మహాబల రక్తముఖ తటిజ్జిహ్వ మహా
రౌద్ర దంష్ట్రోత్కట కహకరాళిన మహాదృఢప్రహార లఙ్కేశ్వరసేతుబన్ధ
శైలప్రవాహ గగనచర ఏహ్యేహి భగవన్మహాబలపరాక్రమ భైరవో జ్ఞాప
యతి ఏహ్యేహి మహారౌద్ర దీర్ఘలాఙ్గూలేన అముకం వేష్టయవేష్టయ
జమ్భయజమ్భయ ఖన ఖన వైతే హూంఫట్ ॥

అష్టత్రింశచ్ఛతం దేవి హనుమాన్సర్వకర్మకృత్ ॥౫౧॥ ఏతేహనూమత్సన్దర్శనాద్భగ్న మాయాన్త్రిశత్రవః ॥ ౫౨ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధజయార్ణవే నానాచక్రకథనం నామ పఞ్చవింశత్యధికశతతమోఽధ్యాయః.

॥ నక్షత్రనిర్ణయః ॥

మహేశ్వరః ॥ వక్ష్యే నక్షత్రాత్మకం పిణ్డం శుభాశుభవిబుద్ధయే । యస్మిన్నృక్షే భవేత్సూర్యస్తదాద్యం త్రీణి మూర్ధని ॥ ౧ ॥ ఏకం ముఖే ద్వయం నేత్రే హస్తపాదే చతుష్టయమ్ । హృదిపఞ్చసు తేజానౌ అయుర్వృద్ధిం విచిన్తయేత్ ॥ ౨ ॥ శిరస్థే తు భవేద్రాజ్యం పిణ్డతో వక్త్రయోగతః । నేత్రయోః కాన్తసౌభాగ్యం హృదయే ద్రవ్యసఙ్గ్రహః ॥ ౩ ॥ హస్తే ధృతం తస్కరత్వం గతాసు రధ్వగః పదే । కుమ్భాష్టకే భాని లిఖ్య సూర్యకుమ్భస్తు రిక్తకః ॥ ౪ ॥ అశుభస్సూర్యకుమ్భస్స్యాచ్ఛుభః పూర్వాదిసంస్థితః । ఫణిరాహుం ప్రవక్ష్యామి జయాజయవివేకదమ్ ॥ ౫ ॥ అష్టావింశాన్లిఖేద్బిన్దూన్పునర్భాజ్యస్త్రిభిస్త్రిభిః । అథ ఋక్షాణి చత్వారి రేఖాస్తత్రైవ దాపయేత్ ॥ ౬ ॥ యస్మిన్నృక్షే స్థితో రాహుస్తద్దృతుం ఫణిమూర్ధని । తదాదివిన్యసేద్భాని సప్తవింశక్రమేణ తు ॥ ౭ ॥ వక్త్రే సప్తగతే ఋక్షే మ్రియతే సర్వ ఆహవే । స్కన్ధే భఙ్గం విజానీయాత్సప్తమేషు చ మధ్యగః ॥ ౮ ॥ ఉదరస్థే సపూజా చ జయశ్చైవాత్మనస్తథా । కటిదేశే స్థితో యోధ ఆహవే హరతే పరాన్ ॥ ౯ ॥ పుచ్ఛస్థితే నకీర్తిస్స్యాద్రాహుదృష్టే చ భే మృతిః । పునరన్యం ప్రవక్ష్యామి రవిరాహుబలం తవ ॥ ౧౦ ॥ రవిశ్శుక్రో బుధశ్చైవ సోమస్సౌరిర్గురుస్తథా । లోహితస్సంహితశ్చైవ ఏతే యామార్ధభాగినః ॥ ౧౧ ॥ సౌరిం రవిం చ రాహుం చ కృత్వా యత్నేన పృష్ఠతః । స జయేత్సైన్యసఙ్ఘాతం ద్యూతమధ్వానమాహవమ్ ॥ ౧౨ ॥ రోహిణీ చోత్తరాస్తిస్రో మృగః పఞ్చ స్థిరాణి హి । అశ్వినీ రేవతీ స్వాతీ ధనిష్ఠా శతతారకా ॥ ౧౩ ॥ క్షిప్రాణి పఞ్చ భాన్యేవ యాత్రార్థే చైవ యోజయేత్ । అనురాధా హస్తమూలం మృగః పుష్యం పునర్వసుః ॥ ౧౪ ॥ సర్వకార్యేషు చైతాని జ్యేష్ఠా చిత్రా విశాఖయా । పూర్వాస్తిస్రోఽగ్నిర్భరణీ మఘార్ద్రాశ్లేషా దారుణాః ॥ ౧౫ ॥ స్థావరేషు స్థిరం హ్యృక్షం యాత్రాయాం క్షిప్రముత్తమమ్ । సౌభాగ్యార్థే మృదూన్యేవ ఉగ్రేషూగ్రం తు కారయేత్ ॥ ౧౬ ॥ దారుణే దారుణం కుర్యాద్వక్ష్యే చాధోముఖాదికమ్ । కృత్తికా భరణ్యాశ్లేషా విశాఖా పిత్ర్యనైరృతమ్ ॥ ౧౭ ॥ పూర్వాత్రయమధోవక్త్రం కర్మ చాధోముఖం చరేత్ । ఏషు కూపతటాకాది విద్యాకర్మ భిషక్క్రియా ॥ ౧౮ ॥ స్థాపనం నౌకాభూపాదివిధానం ఖననం తథా । రేవతీ చాశ్వినీ చిత్రా హస్తా స్వాతీ పునర్వసుః ॥ ౧౯ ॥ అనురాధా మృగో జ్యేష్ఠా నవ వై పార్శ్వతో

ముఖాః । ఏషురాజ్యాభిషేకంచపట్టబన్ధంగజాశ్వయోః ॥ ౨౦ ॥ ఆరామగృహ
ప్రాసాదంప్రాకారంక్షేత్రతోరణమ్ । ధ్వజచిహ్నపతాకాశ్చసర్వానేతాంశ్చకార
యేత్ ॥ ౨౧ ॥ ద్వాదశీసూర్యదగ్ధాతుచన్ద్రేణైకాదశీతథా । భౌమేనదశమీదగ్ధా
తృతీయావైబుధేనచ ॥ ౨౨ ॥ షష్ఠీచగురుణాదగ్ధాద్వితీయాభృగుణాతథా । సప్త
మీసూర్యపుత్రేణత్రిపుష్కరమథోవదే ॥ ౨౩ ॥ ద్వితీయాద్వాదశీచైవసప్తమీవైతృ
తీయయా । రవిర్భౌమస్తథాశౌరిష్షడేతాస్త్రిపుష్కరాః ॥ ౨౪ ॥ విశాఖాకృత్తి
కాచైవఉత్తరేద్వేపునర్వసుః । పూర్వభాద్రపదాచైవషడేతేతుత్రిపుష్కరాః ॥ ౨౫ ॥
లాభోహానిర్జయోవృద్ధిఃపుత్రజన్మతథైవచ । నష్టంభ్రష్టంవినష్టంవాతత్సర్వంత్రిగుణం
భవేత్ ॥ ౨౬ ॥ అశ్వినీభరణీచైవఆశ్లేషాపుష్యమేవచ । స్వాతిశ్చైవవిశాఖాచశ్ర
వణంసప్తమంపునః ॥ ౨౭ ॥ ఏతానిదృఢచక్షూంషిపశ్యన్తిచదిశోదశ । యాత్రాసు
దూరగస్యాపిఆగమఃపుణ్యగోచరే ॥ ౨౮ ॥ ఆషాఢేరేవతీచిత్రాకేకరాణిపునర్వసుః ॥
ఏషుపఞ్చసుబద్ధేమునిర్గతస్యాగమోభవేత్ ॥ ౨౯ ॥ కృత్తికారోహిణీసౌమ్యం
ఫల్గునీచమఘాతథా । మూలంజ్యేష్ఠానురాధాచధనిష్ఠాశతతారకాః ॥ ౩౦ ॥ పూర్వభా
ద్రపదాచైవచిపిటానిచతానిహి । అధ్వానంవ్రజమానస్యపునరేవాగమోభవేత్ ॥ ౩౧ ॥
హస్తఉత్తరభాద్రశ్చఆర్ద్రాప్రేషాధాతథైవచ । నష్టార్థాశ్చైవదృశ్యన్తేసఙ్గ్రామోనై
వవిద్యతే ॥ ౩౨ ॥ పునర్వస్వాదిమిగణ్డాన్తస్సృతునాడ్యేయథాస్థితమ్ । రేవత్యన్తేచ
తుర్నాడీఅశ్విన్యాదిచతుష్టయమ్ ॥ ౩౩ ॥ ఉభయోర్న్యూనమాత్రంతువర్జయేత్తత్ప్ర
యత్నతః । ఆశ్లేషాన్తేమఘాదౌతుఘటికానాంచతుష్టయమ్ ॥ ౩౪ ॥ ద్వితీయంగ
ణ్డమాఖ్యాతంతృతీయంభైరవిశృణు । జ్యేష్ఠాభమూలయోర్మధ్యేఉగ్రరూపంతుయామ
కమ్ ॥ ౩౫ ॥ నకుర్యాచ్ఛుభకర్మాణియదీచ్ఛేదాత్మజీవితమ్ । దారకేజాతకాలేచ
మ్రియతేపితృమాతరౌ ॥ ౩౬ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వర సంవాదే యుద్ధ
జయార్ణవే నక్షత్రనిర్ణయో నామ షడ్వింశత్యధికశతతమోఽధ్యాయః

నానాబలాని

మహేశ్వరః ॥ విష్కమ్భేఘటికాస్తిస్రశ్శూలేపఞ్చవివర్జయేత్ । షడ్గణ్డేఽ
తిగణ్డేచనవవ్యాఘాతవజ్రయోః ॥ ౧ ॥ పరిఘేచవ్యతీపాతేఉభయోరపితద్దినమ్ ।
వైధృతేతద్దినంచైవయాత్రాయుద్ధాదికంత్యజేత్ ॥ ౨ ॥ గ్రహైశ్శుభాశుభంవక్ష్యే
దేవిమేషాదిరాశితః । చన్ద్రశుక్రౌచజన్మస్థౌవర్జితౌశుభదాయకౌ ॥ ౩ ॥ ద్వితీయో
మఙ్గళోఽథార్కిస్సౌరిశ్చైవతుసైంహికః । ద్రవ్యనాశమలాభంచఆహవేభఙ్గమాది
శేత్ ॥ ౪ ॥ సోమోబుధోభృగుర్జీవోద్వితీయస్థాశ్శుభావహాః । తృతీయస్థోయథాభా

నుశ్చనిర్భౌమోభృగుస్తథా ॥ ౫॥ బుధశ్చైవేన్దూరాహుశ్చసర్వేతేఫలదాగ్రహాః।
బుధశుక్రౌచతుర్థౌతుశేషాశ్చైవభయావహాః ॥ ౬ ॥ పఞ్చమస్థోయదాజీవశ్శుక్ర
స్సౌమ్యశ్చచన్ద్రమాః । దదేతచేప్సితంలాభంషష్ఠస్థానేశుభోరవిః॥ ౭॥ చన్ద్రస్సౌ
రిర్మహీజశ్చగ్రహోదేహిస్వరాశితః । బుధశ్చశుభదష్షష్ఠేత్యజేత్షష్ఠంగురుంభృగుమ్॥౮॥
సప్తమోఽర్కశ్శనిర్భౌమోరాహుర్హాన్యైసుఖాయచ । జీవోభృగుశ్చసౌమ్యశ్చ
జ్ఞశుక్రౌచాష్టమాశ్శుభా ॥ ౯ ॥ శేషాగ్రహాస్తథాహాన్యైజ్ఞభృగూనవమాశ్శుభా।
శేషాహాన్యైచలాభాయదశమాభృగుభాస్కరౌ ॥ ౧౦ ॥ శనిర్భౌమశ్చరా
హుశ్చచన్ద్రస్సౌమ్యశ్శుభావహాః । శుభాశ్చైకాదశేసర్వేవర్జ్యయేదశమేగురు
మ్ ॥ ౧౧ ॥ బుధశుక్రౌద్వాదశస్థౌశేషాన్ద్వాదశగాంస్త్యజేత్ । అహో
రాత్రేద్వాదశస్యూరాశయస్తాన్వదామ్యహమ్ ॥ ౧౨ ॥ మీనోమేషోఽథమిథునంచ
తత్రోనాడయోవృషః । షట్కర్కసింహాకన్యాశ్చతులాపఞ్చచవృశ్చికః॥ ౧౩ ॥ ధ
నుర్నక్రోఘటశ్చైవసూర్యగోరాశిరాద్యకః। చరస్థిరద్విస్వభావామేషాద్యాస్సం
ర్యథాక్రమమ్ ॥ ౧౪ ॥ కుళీరోమకరశ్చైవతులామేషాదయశ్చరాః । చరకార్యంజ
యంకామమాచరేచ్ఛుభాశుభమ్ ॥౧౫ ॥ స్థిరోవృషోహరిఃకుమ్భోవృశ్చికస్థిరకా
ర్యకే । శీఘ్రస్సమాగమోనాస్తిరోగార్తోనైవముచ్యతే ॥ ౧౬ ॥ మిథునంకన్యకా
మీనోధనుశ్చద్విస్వభావకః । ద్విస్వభావాశ్శుభాశ్చైతేసర్వకార్యేషుసర్వ
శః ॥ ౧౭ ॥ యాత్రావాణిజ్యసఙ్గ్రామేవివాహేరాజదర్శనే । వృద్ధింజయంతథా
లాభంయుద్ధేజయమవాప్నుయాత్ ॥ ౧౮ ॥ అశ్వినీవింశతారాశ్చతురగస్యాకృతి
ర్యథా । యద్యత్రకురుతేవృష్టిమేకరాత్రంప్రవర్షతి ॥ ౧౯ ॥ యమభేతుయదావృష్టిః
పక్షమేకంతువర్షతి ॥ ౧౯౫ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధజయార్ణవే

నానాబలకథనంనామసప్తవింశత్యధికశతతమోధ్యాయః.

కోటచక్రమ్.

మహేశ్వరః॥కోటచక్రంప్రవక్ష్యామిచతురశ్రంపురంలిఖేత్ । చతురశ్రంపున
ర్మధ్యేతన్మధ్యేచతురశ్రకమ్॥ ౧ ॥ నాడీత్రితయచిహ్నాఢ్యామేషాద్యాఃపూర్వదిఙ్ము
ఖాః । కృత్తికాపూర్వభాగేషుఆశ్లేషాగ్నేయగోచరే ॥ ౨ ॥ భరణీదక్షిణేదేయావి
శాఖాంనైరృతేన్యసేత్ । అనురాధాంపశ్చిమేచశ్రవణంవాయుగోచరే ॥ ౩ ॥ ధ
నిష్ఠాంచోత్తరేన్యస్యఐశాన్యాంరేవతీంతథా । బాహ్యనాడ్యాంస్థితాన్యేవఅష్టౌ
హ్యృక్షాణియత్నతః ॥ ౪ ॥ రోహిణీపుష్యఫల్గున్యస్స్వాతీజ్యేష్ఠాక్రమేణతు । అభి
జిచ్ఛతతారాతుఅశ్వినీమధ్యనాడికా ॥ ౫ ॥ కోటమధ్యేతుయానాడీకథయామిప్ర
యత్నతః । మృగశ్చభధ్యన్తరేపూర్వంతస్యాగ్నేయేపునర్వసుః ॥ ౬ ॥ ఉత్తరా

ఫల్గునీయామ్యే చిత్రా నైరృతసంస్థితా। మూలంతుపశ్చిమేన్యస్యోత్తరాషాఢాంతువాయవే ॥ ౭ ॥ పూర్వభాద్రపదా సౌమ్యే రేవతీఈశగోచరే। కోటస్యాభ్యన్తరేనాడీహ్యేకాష్టకసమన్వితా ॥ ౮ ॥ ఆర్ద్రాహస్తాతథాషాఢాచతుష్కంచోత్తరాత్రికమ్ । మధ్యేస్తమ్భచతుష్కంతుదద్యాత్కోటస్యకోటరే ॥ ౯ ॥ ఏవందుర్గస్యవిన్యాసంబాహ్యస్థానందిశాధిపాత్ । ఆగన్తుకీయదాయోద్ధాబుధ్యతు వాన్త్రాస్యత్ఫలాన్వితః ॥ ౧౦ ॥ కోటమధ్యేగ్రహాస్సౌమ్యాయదాబుధ్యన్తితాఃపునః । జయంమధ్యస్థితానాంతుభఙ్గమాగామినోవదేః ॥ ౧౧ ॥ ప్రవేశభేప్రవేష్టవ్యంనిర్గమభేచనిర్గమేత్ । భృగుస్సౌమ్యస్తథాభౌమబుధ్యన్తంసకలంయదా ॥ ౧౨ ॥ తదాభఙ్గంవిజానీయాజ్జయమాగన్తుకస్యచ । ప్రవేశర్క్షచతుష్కేతుసఙ్గ్రహసంచారభేద్యదా ॥ ౧౩ ॥ తదాసిద్ధ్యతితద్దుర్గంనకుర్యాత్తత్రవిస్మయమ్ ॥ ౧౪ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధజయార్ణవేకోటచక్రకథనంనామాష్టావింశత్యధిక శతతమోధ్యాయః.

అర్ఘకాణ్డమ్.

మహేశ్వరః ॥ అర్ఘమానంప్రవక్ష్యామిఉల్కాపాతోఽథభూశ్చలా । నిర్ఘాతోగ్రహణంవేశోదిశాందాహోభవేద్యదా ॥ ౧ ॥ లక్షయేన్మాసిమాస్యేవంయద్యేతేస్యుశ్చైత్రకే । అలఙ్కారాదిసఙ్గృహ్యషణ్మాసైశ్చతుర్గుణమ్ ॥ ౨ ॥ వైశాఖేచాష్టమేమాసిషడ్గుణంసర్వసఙ్గ్రహమ్ । జ్యేష్ఠమాసితథాషాఢేయవగోధూమధాన్యకైః ॥ ౩ ॥ శ్రావణేఘృతతైలాద్యైరాశ్వినేవస్త్రధాన్యకైః । కార్తికేధాన్యకైఃక్రీతైర్గ్మాసేస్యాన్మార్గశీర్షకే ॥ ౪ ॥ పుష్యేకుఙ్కుమగన్ధాద్యైర్లాభోధాన్యైశ్చమాఘకే । గన్ధాద్యైఃఫాల్గునేక్రీతైరర్ఘకాణ్డముదాహృతమ్ ॥ ౫ ॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధజయార్ణవే అర్ఘకాణ్డకథనంనామ ఏకోనత్రింశదధిక శతతమోధ్యాయః.

ఘాతచక్రమ్.

మహేశ్వరః ॥ మణ్డలానిప్రవక్ష్యామిచతుర్ధావిజయాయహి । కృత్తికాచమఘాపుష్యంపూర్వాచైవతుఫల్గునీ ॥ ౧ ॥ విశాఖాభరణీచైవపూర్వభాద్రపదాతథా । ఆగ్నేయమణ్డలంభద్రేతస్యవక్ష్యామిలక్షణమ్ ॥ ౨ ॥ యద్యత్రచలతేవాయుర్వేష్టనంశశిసూర్యయోః । భూమికమ్పోఽథనిర్ఘాతోగ్రహణంచన్ద్రసూర్యయోః ॥ ౩ ॥ ధూమజ్వాలందిశాందాహఃకేతోశ్చైవప్రదర్శనమ్ । రక్తవృష్టిశ్చపతాపఃపాషాణపతనంతథా ॥ ౪ ॥ నేత్రరోగోతిసారశ్చఅగ్నిశ్చప్రబలోభవేత్ । స్వల్పక్షీరా

స్తథాగావస్స్వల్పపుష్పఫలాద్రుమాః॥ ౫ ॥ వినాశశ్చైవసస్యానాంస్స్వల్పవృష్టిం
వినిర్దిశేత్ । చాతుర్వర్ణాఃప్రపీడ్యన్తేక్షుధార్తాఅఖిలానరాః ॥ ౬ ॥ సైన్ధవాయా
మునాశ్చైవఘూర్జకాభోజబాహ్లికాః । జాలన్ధరంచకాశ్మీరంసప్తమంచోత్తరా
వథమ్॥ ౭ ॥ దేశాశ్చైతేవినశ్యన్తితస్మిన్నుత్పాతదర్శనే । హస్తాచిత్రామఘాస్వా
తీమృగోవాథపునర్వసుః ॥ ౮ ॥ ఉత్తరాఫల్గునీచైవఅశ్వినీచతథైవచ । యదా
త్రభవతేకించిద్వాయవ్యన్తంవినిర్దిశేత్ ॥ ౯ ॥ నష్టధర్మాఃప్రజాస్సర్వాహాహాభూ
తావిచేతసః । డాహలఃకామరూపంచకళిఙ్గఃకోసలస్తథా ॥ ౧౦ ॥ అయోధ్యాచ
అవన్తీచనశ్యన్తేకోఙ్కణాన్ధ్రికాః । ఆశ్లేషాచైవమూలంతుపూర్వాషాఢాతథైవ
చ॥ ౧౧ ॥ రేవతీవారుణంహ్యృక్షంతథాభాద్రపదోత్తరా । యదాత్రచలతేకిఞ్చి
ద్వారుణంతంవినిర్దిశేత్ ॥ ౧౨ ॥ బహుక్షీరఘృతాగావోబహుపుష్పఫలాద్రుమాః।
ఆరోగ్యంతత్రజాయేతబహుశస్యాచమేదినీ ॥ ౧౩ ॥ ధాన్యానిచసమర్ఘాణిసుభిక్షం
పార్థివేభవేత్ । పరస్పరంనరేన్ద్రాణాంసన్ధిర్మోదారుణోభవేత్ ॥ ౧౪ ॥ జ్యేష్ఠా
చరోహిణీచైవఅనూరాధాచవైష్ణవమ్ । ధనిష్ఠాచోత్తరాషాఢాఅభిజిత్సప్తమంత
థా॥ ౧౫ ॥ యదాత్రచలతేకిఞ్చిన్మాహేన్ద్రంతంవినిర్దిశేత్ । ప్రజాస్సముదితాస్త
స్మిన్సర్వరోగవివర్జితాః ॥ ౧౬ ॥ సన్ధింకుర్వన్తిరాజానస్సుభిక్షంపార్థివంశుభమ్।
గ్రామస్తుద్వివిధోజ్ఞేయోముఖపుచ్ఛకరోమహాన్ ॥ ౧౭ ॥ చన్ద్రోరాహుస్తదాదిత్య
ఏకరాశౌయదిస్థితః । ముఖగ్రామస్తువిజ్ఞేయోయామిత్రేపుచ్ఛఉచ్యతే ॥ ౧౮ ॥
భానోఃపఞ్చదశేహ్యృక్షేయదాచరతిచన్ద్రమాః । తిథిచ్ఛేదేతుసమ్ప్రాప్తేసోమ
గ్రామంవినిర్దిశేత్ ॥ ౧౯ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధజ
యార్ణవేఘాతచక్రాదికథనంనామత్రింశదధికశతతమోధ్యాయః.

స్వరఘాతచక్రమ్.

మహేశ్వరః॥ ప్రదక్షిణమకారాదీన్స్వరాన్ప్రాదితోలిఖేత్ । చైత్రాద్యం
భ్రమణాచ్చక్రంప్రతిపత్పూర్ణిమాతిథిః ॥ ౧ ॥ త్రయోదశీచతుర్దశీఅష్టమ్యేకాచస
ప్తమీ । ప్రతిపత్త్రయోదశ్యన్తాస్తిథయోద్వాదశస్మృతాః ॥ ౨ ॥ చైత్రచక్రేతు
సంస్పర్శాజ్జయలాభాదికంవిదుః । విషమేతుశుభంజ్ఞేయంసమేచాశుభమీరితమ్॥౩॥
యుద్ధకాలేసముత్పన్నేయస్యనామహ్యుదాహృతమ్ । మాత్రాఽధంతుయన్నామ
ఆదితోగురురేవచ ॥ ౪ ॥ జయస్తస్యసదాకాలంసఙ్గ్రామేచైవభీషణే । హ్రస్వ
నామయదాయోధోమ్రియతేహ్యనివారితః॥ ౫॥ ప్రథమోదీర్ఘఆదిష్ఠోద్వితీయోమ
ధ్యేఅన్తకః । ద్వౌమధ్యేనప్రథమాన్తౌజాయేతేనాత్రసంశయః ॥ ౬ ॥ పునశ్చాన్తే
యదాచాదౌస్వరాగూఢంతుదృశ్యతే । హ్రస్వస్యమరణంవిద్యాద్దీర్ఘస్యైవజయో

జయచక్రమ్ — నరచక్రమ్.

భవేత్ ॥ ౭ ॥ నరచక్రం ప్రవక్ష్యామి హ్యృక్షపిణ్డాత్మకం యథా । ప్రతిమామాలిఖే
త్పూర్వం పశ్చాదృక్షాణి విన్యసేత్ ॥౮॥ శీర్షే త్రీణి ముఖే చైకం ద్వే ఋక్షే నేత్రయో
ర్న్యసేత్ । వేదసఙ్ఖ్యాని హస్తాభ్యాం కర్ణే ఋక్షద్వయం పునః ॥ ౯॥ హృదయే భూ
తసఙ్ఖ్యాని షడృక్షాణి తు పాదయోః । నామఋక్షం స్ఫుటం కృత్వా చక్రమధ్యే తు వి
న్యసేత్ ॥ ౧౦ ॥ నేత్రే శిరోదతు కర్ణే యామ్యహస్తే చ పాదయోః । హృద్గ్రీవా వా
మహస్తే తు పునర్గుహ్యే తు పాదయోః ॥ ౧౧ ॥ యస్మిన్నృక్షే స్థితస్సూర్యస్సౌరిర్రా

జయచక్రమ్.

హుస్తు సైంహికః । తస్మింస్థానే స్థితే విద్యాద్ఘాతమేవ న సంశయః ॥ ౧౨ ॥ జయచక్రం
ప్రవక్ష్యామి ఆదిహాన్తాంశ్చ వై లిఖేత్ । రేఖాస్త్రయోదశాలిఖ్య షడ్రేఖాస్తిర్యగాలిఖే
త్ ॥౧౩॥ దిగ్గ్రహా మునయస్సూర్యా ఋత్వగ్రుద్రస్తిథిః క్రమాత్ । మూర్ఛనాస్స్మృ
తివేదగ్రజినా అకడమాహ్యధః ॥ ౧౪ ॥ ఆదిత్యాద్యాస్సప్తహృతే నామాన్తే బలినో
గ్రహాః । ఆదిత్యసౌరిభౌమాఖ్యా జయే సౌమ్యాశ్చ సన్ధయే ॥ ౧౫ ॥ రేఖాద్వాదశ చోర్ధ్వ
త్యషట్చ యామ్యాస్తథోత్తరాః ॥ వసుశ్చైవ తు ఋక్షాణి నేత్రే చ రవిమణ్డలమ్ ॥ ౧౬॥
తిథయశ్చ రసా వేదా అగ్నిస్సప్త దశౌ తథా । వసురన్ధ్రాస్సమాఖ్యాతా అకటపాన్యధో
న్యసేత్ ॥ ౧౭ ॥ ఏకైకమక్షరం త్యక్త్వా శేషాణ్యేవం క్రమాన్న్యసేత్ । నామా
క్షరకృతం పిణ్డం వసుభిర్భాజయేత్తతః ॥ ౧౮ ॥ వాయసాన్మణ్డలోఽత్యుగ్రో మణ్డలా
ద్రాసభోఽవరః । రాసభాద్వృషభశ్శ్రేష్ఠో వృషభాత్కుఞ్జరోఽవరః ॥౧౯॥ కుఞ్జరాచ్చపు
నస్సింహస్సింహాశ్చైవ ఖరుగ్వగః । ఖరోశ్చైవ బలీ ధ్వాఙ్క్షః ప్రవమాదిబలాబలమ్ ॥౨౦॥

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధజ
యార్ణవే ఘాతచక్రాదికథనం నామ ఏకత్రింశదధికశతతమోఽధ్యాయః.

సేవాచక్రమ్.

మహేశ్వరః ॥ సేవాచక్రం ప్రవక్ష్యామి లాభాలాభానుసూచకమ్ । పితామా
తాతభ్రాత్రాదయస్త్వపి చ విశేషతః ॥ ౧ ॥ తస్మింశ్చక్రే తు విజ్ఞేయం యోయస్మాల్ల
భతే ఫలమ్ । షడూర్ధ్వాస్స్థాపయేద్రేఖా భిన్నాశ్చాష్టౌ తు తిర్యగాః ॥ ౨ ॥ కోష్ఠకాః
పఞ్చత్రింశచ్చ తేషు వర్ణాన్సమాలిఖేత్ । స్వరాన్పఞ్చ సముద్ధృత్య స్పర్శాన్పశ్చా
త్సమాలిఖేత్ ॥ ౩ ॥ కకారాదిహకారాన్తాన్హీనాఙ్ఞాంస్త్రీన్వివర్జయేత్ । సిద్ధస్సా
ధ్యస్సుసిద్ధశ్చ అరిర్మృత్యుశ్చ నామతః ॥ ౪ ॥ అరిర్మృత్యుశ్చ ద్వావేతౌ వర్జయేత్సర్వ
కర్మసు । ఏషాం మధ్యే యదా నామ లక్షయేత్సుప్రయత్నతః ॥ ౫ ॥ ఆత్మపక్షే స్థితాస్స
త్వాస్సర్వే తే శుభదాయకాః । ద్వితీయః పోషకశ్చైవ తృతీయశ్చార్థదాయకః ॥ ౬ ॥

ఆత్మనాశశ్చతుర్థస్తుపఞ్చమోమృత్యుదాయకః। స్థానమేవార్థలాభాయమిత్రభృత్యాదిబాన్ధవాః॥ ౭ ॥ సిద్ధసాధ్యస్సుసిద్ధశ్చసర్వే తేఫలదాయకాః । అరిమృత్యుశ్చదావేతౌవర్జయేత్సర్వకర్మసు ॥ ౮ ॥ అకారాద్యంయథాప్రోక్తం అ ఇ ఉ ఏ ఓ విదుస్తథా।పునశ్చైవాంశకాన్వక్ష్యేవర్గాష్టకసుసంస్కృతాః ॥ ౯ ॥ దేవాఅకారవర్గేతుదైత్యాఃకవర్గమాశ్రితాః।నాగాశ్చైవచవర్గాస్స్యుర్గన్ధర్వాశ్చటవర్గజాః॥౧౦॥ తవర్గేఋషయఃప్రోక్తాఃపవర్గేరాక్షసాస్స్మృతాః। పిశాచాశ్చయవర్గేచశవర్గేమానుషాస్స్మృతాః ॥ ౧౧ ॥ దేవేభ్యోబలినోదైత్యాదైత్యేభ్యఃపన్నగాస్తథా।పన్నగేభ్యశ్చగన్ధర్వోగన్ధర్వాదృషయోవరాః॥౧౨॥ ఋషిభ్యోరాక్షసాశ్శూరారాక్షసేభ్యఃపిశాచకాః । పిశాచేభ్యోమానుషాస్స్యుర్దుర్బలంవర్జయేద్బలీ॥ ౧౩॥ పునర్మిత్రవిభాగం

॥ తారాచక్రమ్ ॥

తుతారాచక్రంక్రమాచ్ఛృణు । నామాద్యక్షరమృక్షంతుస్ఫుటంకృత్వాతుపూర్వతః ॥ ౧౪ ॥ ఋక్షేతుసంస్థితాస్తారానవత్రికాయథాక్రమాత్ । జన్మసమ్పద్విపత్క్షేమంనామస్తాస్తారకాఇమాః ॥ ౧౫ ॥ ప్రత్యరాధనదాషష్ఠీనైధనామైత్రకేపరే । పరమైత్రాన్తిమాతారాజన్మతారాత్వశోభనా ॥ ౧౬ ॥ సమ్పత్తారామహాశ్రేష్ఠావిపత్తారాతునిష్ఫలా । క్షేమతారాసర్వకార్యేప్రత్యరాఅర్థనాశినీ ॥ ౧౭ ॥ ధనదారాజ్యలాభాదినైధనాకార్యనాశినీ।మైత్రతారాచమిత్రాయపరిమిత్రాహితావహా॥౧౮॥ మాత్రావైస్వరసంజ్ఞాస్యాన్నామమధ్యేక్షిపేత్ప్రియేత్ । వింశత్యాచహరేద్భాగంయచ్ఛేషంతత్ఫలంభవేత్ ॥౧౯॥ ఉభయోర్నామమధ్యేతులక్షయేచ్చధనంఋణమ్ । హీనమాత్రాహ్యృణంజ్ఞేయంధనంమాత్రాదికంపునః ॥ ౨౦ ॥ ధనేనమిత్రతాన్యాణాంఋణేనైవహ్యృదామతా । సేవాచక్రమిదంప్రోక్తంలాభాలాభాదిదర్శకమ్ ॥ ౨౧ ॥ మేషమిథునయోఃప్రీతిర్మైత్రీమిథునసింహయోః । తులాసింహౌమహామైత్రీపవంధనుర్ఘటేపునః ॥ ౨౨ ॥ మిత్రసేవాంనకుర్వీతమిత్రౌమీనవృషౌమతౌ । వృషకర్కటయోర్మైత్రీకులీరఘటయోస్తథా॥ ౨౩ ॥ కన్యావృశ్చికయోరేవంతథామకరకీటయోః । మీనమకరయోర్మైత్రీతృతీయైకాదశేస్థితా ॥ ౨౪ ॥ తులామేషౌమహామైత్రీవిద్విష్టౌవృషవృశ్చికౌ । మిథునధనుషోఃప్రీతిఃకర్కటమకరయోస్తథా॥ ౨౫॥ మృగకుమ్భకయోఃప్రీతిఃకన్యామీనౌతథైవచ॥౨౫॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వరసంవాదే
యుద్ధజయార్ణవే సేవాచక్రాదికథనంనామద్వాత్రింశదధిక శతతమోధ్యాయః.

నానాబలాని.

మహేశ్వరః ॥ గర్భజాతస్య వక్ష్యామి క్షేత్రాధిపస్వరూపకమ్ । నాతిదీర్ఘః కృశః స్థూలః సమాఙ్గో గౌరపైత్తికః ॥ ౧ ॥ రక్తాక్షో గుణవానూర్ధ్వరోమా గృహే సూర్యస్య జాయతే । సౌభాగ్యో మృదుసారశ్చ జాతశ్చన్ద్రగృహోదయే ॥ ౨ ॥ వాతాధికోఽతిలుబ్ధాదిర్జాతో భూమిభువో గృహే । బుద్ధిమాన్సుభగో మానీ జాతః సౌమ్యగృహోదయే ॥ ౩ ॥ బృహత్కీర్తిధశ్చ సుభగో జాతో గురుగృహే నరః । త్యాగీ భోగీ చ సుభగో జాతో భృగుగృహోదయే ॥ ౪ ॥ బుద్ధిమాన్సుభగో మానీ జాతశ్శనిగృహే నరః । సౌమ్యలగ్నే తు సౌమ్యః స్యాత్క్రూరః స్యాత్క్రూరలగ్నకే ॥ ౫ ॥ దశాఫలం గౌరి వక్ష్యే నామరాశౌ తు సంస్థితమ్ । గజాశ్వధనధాన్యాని రాజ్యశ్రీర్విపులా భవేత్ ॥ ౬ ॥ పునర్ధనాగమశ్చాపి దశాయాం భాస్కరస్య తు । దివ్యస్త్రీదా చన్ద్రదశా భూమిలాభస్సుఖం కుజే ॥ ౭ ॥ భూమిర్ధాన్యం ధనం బౌధే గజాశ్వాదిధనం గురౌ । ఖాద్యపానధనం శుక్రే శనౌ వ్యాధ్యాదిసంయుతః ॥ ౮ ॥ స్నానసేవాదినాధ్వానం వాణిజ్యం రాహుదర్శనే । వామనాడీప్రవాహే స్యాన్నామ చేద్విషమాక్షరమ్ ॥ ౯ ॥ తదా జయతి సఙ్గ్రామే శనిభౌమససైంహికాః । దక్షనాడీప్రవాహేఽర్కే వాణిజ్యే చైవ నిష్ఫలా ॥ ౧౦ ॥ సఙ్గ్రామే జయమాప్నోతి సమనామా నరో ధ్రువమ్ । అధశ్చారే జయం విద్యాదూర్ధ్వచారే రణే మృతిమ్ ॥ ౧౧ ॥ (*) (*)

ఓం హూం ఓం హ్రూం ఓం స్ఫేం అస్త్రిం మోటయ ఓం చూర్ణయ చూర్ణయ ఓం సర్వశత్రుం మర్దయ మర్దయ ఓం హ్రూం ఓం హ్రాః ఫట్ ॥

సప్తవారం న్యసేన్మన్త్రం ధ్యాత్వాత్మానం తు భైరవమ్ । చతుర్భుజం దశభుజం వింశద్బాహ్వాత్మకం శుభమ్ ॥ ౧౨ ॥ శూలఖట్వాఙ్గహస్తం తు ఖడ్గకట్టారికోద్యతమ్ । భక్షణం పరసైన్యానామాత్మసైన్యపరాఙ్ముఖమ్ ॥ ౧౩ ॥ సమ్ముఖం శత్రుసైన్యస్య శతమష్టోత్తరం జపేత్ । జపాడ్డమరుకాచ్ఛబ్దాచ్ఛస్త్రం త్యక్త్వా పలాయతే ॥ ౧౪ ॥ పరసైన్యం శృణు భఙ్గం ప్రయోగేణ పునర్వదే । శ్మశానాఙ్గారమాదాయ విష్ఠాభిశ్చోలూకకాకయోః ॥ ౧౫ ॥ కర్పటే ప్రతిమాం లిఖ్య సాధ్యస్యైవాక్షరం యథా । నామాథ నవధా లిఖ్య రిపోశ్చైవ యథాక్రమమ్ ॥ ౧౬ ॥ మూర్ధ్ని వక్త్రే లలాటే చ హృదయే గుహ్యపాదయోః । పృష్ఠే తు బాహుమధ్యే తు నామ వై నవధా లిఖేత్ ॥ ౧౭ ॥ మో-

తార్క్ష్యచక్రమ్.

టయేద్యుద్ధకాలే తు ఉచ్చరిత్వా తు విద్యయా । తార్క్ష్యచక్రం ప్రవక్ష్యామి జయార్థం త్రిముఖాక్షరమ్ ॥ ౧౮ ॥ క్షిప ఓం స్వాహా తార్క్ష్యాత్మా శత్రురోగవిషాదినుత్ । దుష్టభూతగ్రహార్తస్య వ్యాధితస్యాతురస్య చ ॥ ౧౯ ॥ కరోతి యాదృశం కర్మ తాదృశం సిధ్యతే క్షణాత్ । స్థావరం జఙ్గమం చైవ లూతాశ్చ కృత్రిమం విషమ్ ॥ ౨౦ ॥ తత్సర్వం నాశమాయాతి సాధకస్యావలోకనాత్ । పునర్ధ్యాయేన్మహాతార్క్ష్యం ద్విపక్షం

మానుషాకృతిమ్॥ ౨౧ ॥ ద్విభుజం వక్రచఞ్చుం చ గజకూర్మధరం ప్రభుమ్ । అసఙ్ఖ్యో
రగపాదస్థమాగచ్ఛన్తం ఖమధ్యతః ॥ ౨౨ ॥ గ్రసన్తం చైవ ఖాదన్తం తుదన్తం చాహ
వేరిపూన్ । చఞ్చ్వాహతాశ్చ ద్రష్టవ్యాః కేచిత్పాదైశ్చ చూర్ణితాః ॥ ౨౩ ॥ పక్ష
పాతైశ్చూర్ణితాశ్చ కేచిన్నష్టా దిశో దశ । తార్క్ష్యధ్యానాన్వితో యశ్చ త్రైలోక్యే

శ్రీ పిచ్ఛికావిద్యా. శ్రీ

హ్యజయో భవేత్ ॥ ౨౪ ॥ పిచ్ఛికాం తు ప్రవక్ష్యామి మన్త్రసాధనజాం క్రియామ్ ।

ఓం హ్రాం పక్షిన్ క్షిప ఓం హూం సః మహాబలపరాక్రమ సర్వసైన్యం
భక్షయ భక్షయ ఓం మర్దయ మర్దయ ఓం చూర్ణయ చూర్ణయ ఓం విద్రా
వయ విద్రావయ ఓం హూం ఖః ఓం భైరవో జ్ఞాపయతి స్వాహా॥

అముం చన్ద్రగ్రహణే తు జపం కృత్వా తు పిచ్ఛికామ్ ॥ ౨౫ ॥ మన్త్రయేచ్ఛ్రమయే
తైన్యం సమ్ముఖం గజసింహయోః । ధ్యానాద్రవాన్మర్దయేచ్చ సింహారూఢో మృగావి
కాన్ ॥ ౨౬ ॥ శబ్దాద్భఙ్గం ప్రవక్ష్యామి దూరం మన్త్రేణ బోధయేత్ । మాతౄణాం
చరుకం దద్యాత్కాలరాత్ర్యా విశేషతః ॥ ౨౭ ॥ శ్మశానభస్మసంయుక్తం మాలతీచా
మరీ తథా । కార్పాసమూలమాత్రం తు తేన దూరం తు బోధయేత్ ॥ ౨౮॥ (*)

ఓం అహే హేమహేన్ద్రి అహే మహేన్ద్రి భఞ్జహి ఓం
జహి మసానం హి ఖాహి ఖాహి .కిలికిలి ఓం హుం ఫట్॥

అరేర్నాశం దూరశబ్దాజ్జప్తయా భఙ్గవిద్యయా । అపరాజితా చ ధుస్తూరస్తాభ్యాం తు
తిలకేన హి ॥ ౨౯ ॥ (*) (*)

ఓం కిలికిలి పకిలి ఇచ్ఛాకిలి భూతహాని శఙ్ఖిని ఉమే దణ్డహస్తే
రౌద్రి మాహేశ్వరి ఉల్కాముఖి జ్వాలాముఖి శఙ్కుకర్ణే శు
ష్కజఙ్ఘే అలమ్బుసే హర ఓం సర్వదుష్టాన్ ఖన ఓం యన్మాన్ని
రీక్షయే ద్దేవి తాంస్తాన్మోహయ ఓం రుద్రస్య హృదయే స్థితా రౌ
ద్రి సౌమ్యేన భావేన ఆత్మరక్షాం తతః కురు స్వాహా ॥ *

బాహ్యతో మాతౄస్సంలిఖ్య సకలాకృతి వేష్టితాః । నాగపత్రే లిఖేద్విద్యాం సర్వకా
మార్థసాధనీమ్ ॥ ౩౦ ॥ హస్తాద్యైర్ధారితా పూర్వం బ్రహ్మరుద్రేన్ద్రవిష్ణుభిః । గు
రుసఙ్గ్రామకాలే తు విద్యయా రక్షితాస్సురాః ॥ ౩౧ ॥ రక్షయా నారసింహ్యా చ భైరవ్యా
శక్తిరూపయా । సర్వే త్రైలోక్యమోహిన్యా గౌర్యా దేవాసురే రణే ॥ ౩౨ ॥ బీజ
సమ్పుటితం నామ కర్ణికాయాం దళేషు చ । పూజాక్రమేణ చాఙ్గాని రక్షాయన్త్రం స్మృ
తం శుభే ॥ ౩౩ ॥ మృత్యుఞ్జయం ప్రవక్ష్యామి నామ సంస్కారమధ్యగ । కలాభిర్వే
ష్టితం పశ్చాత్సకారేణ నిబోధితమ్ ॥ ౩౪ ॥ జకారం బిన్దుసంయుక్తం ఓంకారేణ స
మన్వితమ్ । ధకారోర్ధరమధ్యస్థం వకారేణ నిబోధితమ్ ॥ ౩౫ ॥ చన్ద్రసమ్పుటమధ్య
స్థం సర్వదుష్టవిమర్దకమ్ । అథవా కర్ణికాయాం చ లిఖేన్నామ చ కారణమ్ ॥ ౩౬ ॥

పూర్వేదళేతథోఙ్కారంస్వదక్షేచోత్తరేలిఖేత్ । ఆగ్నేయ్యాదౌచహూంకారం దళేషోడశకేస్వరాన్ ॥ ౩౭ ॥ చతుస్త్రింశద్దళేకాద్యాన్బాహ్యేమన్త్రంచవృత్యజేత్ । లిఖేద్వై భూర్జపత్రేతురోచనాకుఙ్కుమేనచ ॥ ౩౮ ॥ కర్పూరచన్దనాభ్యాంచశ్వేతసూత్రేణవేష్టయేత్ । సిక్థకేనపరిచ్ఛాద్యకలశోపరిపూజయేత్ ॥ ౩౯॥

శ్రీభేలఖీవిద్యా.శ్రీ

యన్త్రస్యధారణాద్రోగాశ్శామ్యన్తిరిపవోమృతిమ్ । విద్యాంతుభేలఖీంవక్ష్యేవిప్రయోగస్యతేర్హరీమ్ ॥ ౪౦ ॥ ఓం వాతలే వితలే బిడాలముఖి ఇన్ద్రపుత్రి ఉద్భవోవాయుదేవేనఖిలి ఆజీ హాజా మయివాహ ఇహాదిదుఃఖనిత్యకర్ణోచ్చైర్మహాస్త్రాన్వయా అహ మాం యస్మహం ఉపాడి ఓంభేలఖి ఓంస్వాహా ॥ నవదుర్గాసప్తజప్తాన్ముఖస్తమ్భోముఖస్థితామ్ ॥ ఓం చణ్డి ఓం హూం ఫట్ స్వాహా ॥ గృహీత్వాసప్తజప్తంతుఖడ్గయుద్ధేపరాజితః॥ ౪౧ ॥ * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వరసంవాదే
యుద్ధజయార్ణవే నానాబలకథనం నామత్రయస్త్రింశద
ధికశతతమోధ్యాయః.

శ్రీత్రైలోక్యవిజయవిద్యా.శ్రీ

మహేశ్వరః ॥ త్రైలోక్యవిజయాంవక్ష్యేసర్వయన్త్రవిమర్దనీమ్।
ఓంహూం క్షూం హ్రూం ఓం నమోభగవతి దంష్ట్రిణి భీమవక్త్రే మహోగ్రరూపే హిలిహిలి రక్తనేత్రే కిలికిలి మహానిస్వనే కులు ఓం విద్యుజ్జిహ్వే కులు ఓం నిర్మాంసే కటకట గోనసాభరణే చిలిచిలి శవమాలా ధారిణి ద్రావయ ఓం మహారౌద్రి సార్ద్రచర్మకృతాచ్ఛదే విజృమ్భ ఓం నృత్య ఆసిలతా ధారిణి భృకుటీ కృతాపాంగే విషమనేత్ర కృతాననే వసామేదోవిలిప్తగాత్రే కహకహ ఓం హసహస క్రుద్ధక్రుద్ధ ఓంనీలజీమూతవర్ణే అభ్రమాలాకృతాభరణే విస్ఫుర ఓం ఘణ్టారవావికీర్ణదేహే ఓం సింహస్థే అరుణవర్ణే ఓం హ్రీం హ్రీం హ్రూం రౌద్రరూపే హూం హ్రీం క్లీం ఓం హ్రీం హూం ఓం ఆకర్ష ఓం ధూనధూన ఓంహేహః ఖః వజ్రిణి హూం క్షూం క్ష్రాం క్రోధరూపిణి ప్రజ్వలప్రజ్వల ఓం భీమభీషణే భిన్ద ఓం మహాకాయే ఛిన్ద ఓం కరాళిని కిటికిటి మహాభూతమాతః సర్వదుష్టనివారిణి జయే ఓం విజయే ఓం త్రైలోక్యవిజయే హూంఫట్ స్వాహా॥
నీలవర్ణాంప్రేతసంస్థాంవింశహస్తాంయజేజ్జయే ॥ ౧ ॥ న్యాసంకృత్వాతుపఞ్చాఙ్గం

రక్తపుష్పాణి హోమయేత్ । సఙ్గ్రామే సైన్యభఙ్గస్స్యా త్త్రైలోక్యవిజయాపఠాత్ ॥
ఓం బహురూపాయ స్తమ్భయ స్తమ్భయ ఓం మోహయ ఓం సర్వశత్రూన్ ద్రావయ ఓం బ్రహ్మాణ మాకర్షయ విష్ణుమాకర్షయ ఓంమాహేశ్వరమాకర్షయ ఓం ఇన్ద్రంటాలయ ఓం పర్వతాన్ చాలయ ఓం సప్తసాగరాఞ్ఛోషయ ఓం ఛిన్ద ఛిన్ద బహురూపాయ నమః॥
భుజఙ్గంనామమన్నృమ్మా ర్తిసంస్థంవిద్యాదరింతతః ॥ ౨౫ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధజయార్ణవే త్రైలోక్యవిజయవిద్యానామచతుస్త్రింశదధిక శతతమోధ్యాయః.

శ్రీసఙ్గ్రామవిజయవిద్యా.శ్రీ

మహేశ్వరః ॥ సఙ్గ్రామవిజయాంవిద్యాంపదమాలాంవదామ్యహమ్ ॥
ఓం హ్రీం చాముణ్డే శ్మశానవాసిని ఖట్వాఙ్గకపాలహస్తే మహాప్రేతసమారూఢే మహావిమానసమాకులే కాళరాత్రి మహాగణపరివృతే మహాముఖే బహుభుజే ఘణ్టాడమరుకికిఙ్కిణీ అట్టాట్టహాసేకిలిఓం కిలి హూంఫట్ దంష్ట్రాఘోరాన్ధకారిణి నాదశబ్దబహుళే గజచర్మప్రావృతశరీరే మాంసదిగ్ధే లేలిహాగ్రజిహ్వే మహారాక్షసి రౌద్రదంష్ట్రాకరాళే భీమాట్టాట్టహాసే స్ఫురద్విద్యుత్ప్రభే చలచల ఓం చకోరనేత్రే చిలిచిలి ఓంలలజ్జిహ్వే ఓం భీం భ్రుకుటీముఖి హుఙ్కారభయత్రాసని కపాలమాలావేష్టిత జటామకుట శశాఙ్కధారిణి అట్టాట్టహాసే కిలికిలి ఓం హూం దంష్ట్రాఘోరాన్ధకారిణి సర్వవిఘ్న వినాశిని ఇదంకర్మ సాధయసాధయ ఓం శీఘ్రం కురుకురు ఓంఫట్ ఓం అఙ్కుశేనశమయ ప్రవేశయ ఓంరఙ్గరఙ్గ కమ్పయకమ్పయ ఓం చాలయ ఓం రుధిర మాంసమద్యప్రియే హనహన ఓం కుట్టకుట్ట ఓంఛిన్ద ఓంమారయ ఓం అనుక్రమయ ఓం వజ్రశరీరంపాతయ ఓంత్రైలోక్యగతం దుష్టమదుష్టంవా గృహీత మగృహీతంవా ఆవేశయ ఓం నృత్య ఓంవన్ద ఓంకోటరాక్షి ఊర్ధ్వకేశి ఉలూకవదనే కరఙ్కిణి ఓం కరఙ్కమాలాధారిణిదహ ఓంపచపచ ఓంగృహ్ణ ఓంమణ్డలమధ్యేప్రవేశయ ఓం కింవిలమ్బసి బ్రహ్మసత్యేన విష్ణుసత్యేన రుద్రసత్యేన ఋషిసత్యేన ఆవేశయ ఓంకిలికిలి ఓం ఖిలిఖిలి విలిలి ఓం వికృతరూపధారిణి కృష్ణభుజఙ్గవేష్టితశరీరే సర్వగ్రహావేశని ప్రలమ్బోష్ఠినిభ్రూభఙ్గలగ్ననాసికే వికటముఖి కపిలజటే బ్రాహ్మి భఞ్జభఞ్జ ఓంజ్వాలాముఖి స్వన ఓంపాతయ ఓంరక్తాక్షి ఘూర్ణయ భూమింపాతయ ఓం శిరో గృహ్ణ చక్షుర్మీలయ ఓం హస్తపాదౌగృహ్ణ ముద్రాం స్ఫోటయ ఓం ఫట్ ఓం విదారయ ఓంత్రిశూలేన ఛేద

యే ఓం వజ్రేణ హన ఓం దణ్డేన తాడయ తాడయ ఓం చక్రేణ ఛేదయ ఛేదయ ఓం శక్త్యా భేదయ దంష్ట్రయా కీలయ ఓం కర్ణికయా పాటయ ఓం అఙ్కుశేన గృహ్ణ ఓం శిరోక్షిజ్వరమైకాహికం ద్వ్యాహికం త్ర్యాహికం చాతుర్థికం డాకినీస్కన్దగ్రహాన్ ముఞ్చ ముఞ్చ ఓం పచ ఓం ఉత్సాదయ ఓం భూమిం పాతయ ఓం గృహ్ణ ఓం బ్రహ్మాణి ఏహి ఓం మాహేశ్వరి ఏహి ఓం కౌమారి ఏహి ఓం వైష్ణవి ఏహి ఓం వారాహి ఏహి ఓం ఐన్ద్రి ఏహి ఓం చాముణ్డే ఏహి ఓం రేవతి ఏహి ఓం ఆకాశరేవతి ఏహి ఓం హిమవచ్చారిణి ఏహి ఓం రురుమర్దిని అసురక్షయఙ్కరి ఆకాశగామిని పాశేన బన్ధ బన్ధ అఙ్కుశేన కటకట సమయం తిష్ఠ ఓం మణ్డలం ప్రవేశయ ఓం గృహ్ణ ముఖం బన్ధ ఓం చక్షుర్బన్ధ హస్తపాదౌ చ బన్ధ దుష్టగ్రహాన్ సర్వాన్ బన్ధ ఓం దిశో బన్ధ ఓం విదిశో బన్ధ అధస్తాద్బన్ధ ఓం సర్వం బన్ధ ఓం భస్మనా పానీయేన వా మృత్తికయా సర్షపైర్వా సర్వానావేశయ ఓం పాతయ ఓం చాముణ్డే కిలికిలి ఓం విచ్చే హుం ఫట్ స్వాహా॥ (*)

పదమాలా జయాఖ్యేయం సర్వకర్మప్రసాధికా ॥ ౧॥ సర్వదా హోమజప్యాద్యైః పాఠాద్యైశ్చ రణే జయః । అష్టావింశభుజా ధ్యేయా అసిఖేటకవత్కరౌ॥ ౨ ॥ గదాదణ్డయుతౌ చాన్యౌ శరచాపధరౌ పరౌ । ముష్టిముద్గరయుక్తౌ చ శఙ్ఖఖడ్గయుతౌ పరౌ॥ ౩॥ ధ్వజవజ్రధరౌ చాన్యౌ సచక్రపరశూ పరౌ । డమరుదర్పణాఢ్యౌ చ శక్తికున్తధరౌ పరౌ॥ హలేన ముసలేనాఢ్యౌ పాశతోమరసంయుతౌ । ఢక్కాపణవసంయుక్తౌ అభయముష్టికాన్వితౌ ॥ ౫ ॥ తర్జయన్తీ చ మహిషం ఘాతనీ హోమతోరిజిత్ । త్రిమధ్వాక్తతిలైర్హోమో న దేయా యస్య కస్యచిత్ ॥ ౬ ॥ * * * *

ఇత్యాశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వరసంవాదే
యుద్ధజయార్ణవే సఙ్గ్రామవిజయవిద్యా నామ పఞ్చ
త్రింశదధికశతతమోధ్యాయః.

నక్షత్రచక్రమ్

మహేశ్వరః ॥ అథ చక్రం ప్రవక్ష్యామి యత్రాదౌ చ ఫలప్రదమ్ । అశ్విన్యాదౌ లిఖేచ్చక్రం త్రినాడీపరిభూషితమ్ ॥ ౧ ॥ అశ్విన్యార్ద్రాదిభిః పూర్వా తతశ్చోత్తరఫల్గునీ। హస్తా జ్యేష్ఠా తథా మూలం వారుణం చాహ్యజైకపాత్ ॥ ౨॥ నాడీయం ప్రథమా చాన్యా యామ్యం మృగశిరస్తథా । పుష్యం భాగ్యం తథా చిత్రా మైత్రం చాప్యం చ వాసవమ్ ॥ ౩ ॥ అహిర్బుధ్న్యం తృతీయా తు కృత్తికా రోహిణీ హ్యహిః । చిత్రా స్వాతీ విశాఖా చ శ్రవణా రేవతీ శుభమ్ ॥ ౪ ॥ నాడీత్రితయసంజుష్టగ్రహాజ్ జ్ఞేయం శుభాశుభమ్।

చక్రంఫణీశ్వరంతత్తుత్రినాడీపరిభూషితమ్ ॥ ౫ ॥ రవిభౌమార్కి-రాహుస్థమశుభం స్యాచ్ఛుభంపరమ్ । దేశగ్రామయుతాఖ్యాతృభార్యాద్యాపకశశ్శుభాః ॥ ౬ ॥ *

అ, భ, కృ, రో, మృ, ఆ, పు, పు, ఆ, మ, పు, ఉ, హ, చి, స్వా, వి, అ, జ్యే, మూ, పూ, ఉ, శ్ర, ధ, శ, పూ, ఉ, రే॥ అత్రసప్తవింశతినక్షత్రాణిజ్ఞేయాని॥

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధజయార్ణవే నక్షత్రచక్రంనామ షట్త్రింశదధికశతతమోధ్యాయః.

శ్రీమహామారీవిద్యా.

మహేశ్వరః ॥ మహామారీంప్రవక్ష్యామివిద్యాంశత్రువిమర్దినీమ్ ॥

ఓంహ్రీం మహామారి రక్తాక్షి కృష్ణవర్ణే యమస్యాజ్ఞాకరిణి సర్వభూత సంహారకారిణి అముకం హనహన ఓం దహదహ పచపచ ఓం ఛిన్ధ ఛిన్ధ ఓం మారయ మారయ ఓం ఉత్సాదయ ఉత్సాదయ ఓం సర్వ సత్త్వ వశఙ్కరి సర్వకామికే హుంఫట్ స్వాహేతి॥

ఓంమారి హృదయాయనమః । ఓం మహామారి శిరసేస్వాహా । ఓంకాళరాత్రి శిఖాయై వౌషట్ ఓం కృష్ణవర్ణే ఖఃకవచాయహుం । ఓంతారకాక్షి విద్యుజ్జిహ్వే సర్వసత్త్వభయఙ్కరి రక్షరక్ష సర్వకార్యేషు హ్రాం త్రినేత్రాయవషట్ । ఓం మహామారి సర్వభూత దమని మహాకాళి అస్త్రాయ హుం ఫట్ ॥ (*)

ఏషన్యాసోమహాదేవికర్తవ్యస్సాధకేనతు ॥ ౧ ॥ శవాదివస్త్రమాదాయ చతురశ్రంత్రిహస్తకమ్ । కృష్ణవర్ణాంత్రివక్త్రాంచ చతుర్బాహుంసమాలిఖేత్ ॥ ౨॥ పటేవిచిత్రవర్ణైశ్చధనుశ్శూలంచకర్తృకామ్ । ఖట్వాఙ్గంధారయన్తీంచ కృష్ణాభం పూర్వమాననమ్ ॥ ౩ ॥ తస్యదృష్టినిపాతేనభక్షయేదగ్రతోనరమ్ । ద్వితీయంయామ్యభాగేతురక్తజిహ్వంభయానకమ్ ॥ ౪ ॥ లేలిహానంకరాళంచదంష్ట్రోత్కటభయానకమ్ । తస్యదృష్టినిపాతేనభక్ష్యమాణంహయాదికమ్ ॥ ౫ ॥ తృతీయంచముఖందేవ్యాశ్శ్వేతవర్ణంగజాదినుత్ । గన్ధపుష్పాదిమధ్వాజ్యైఃపశ్చిమాభిముఖంయజేత్ ॥ ౬ ॥ మన్త్రస్మృతేరక్షిరోగశిరోరోగాదినశ్యతి । వశేస్సుర్యక్షరక్షశ్చనాశమాయాన్తిశత్రవః ॥ ౭ ॥ సమిధోనిమ్బవృక్షస్యహ్యాజారక్తవిమిశ్రితాః । మారయేత్క్రోధసంయుక్తోహోమాదేవనసంశయః ॥ ౮ ॥ పరసైన్యముఖోభూత్వాసప్తాహంజుహుయాద్యది । వ్యాధిభిర్గృహ్యతేసైన్యంభఙ్గోభవతివైరిణః॥౯॥ సమిధోఽష్టసహస్రంతుయస్యనామ్నాతుహోమయేత్ । అచిరాన్మ్రియతేసోపి

బ్రహ్మణాయదిరక్షితః ॥ ౧౦ ॥ ఉన్మత్తసమిధోరక్తవిషయుక్తసహస్రకమ్ । దిన
త్రయంససైన్యశ్చ నాశమాయాతివైరిపుః ॥ ౧౧ ॥ రాజికాలవణైర్హోమాద్భుజఙ్గోఽ
రేస్స్యాద్దినత్రయాత్ । ఖరరక్తసమాయుక్తహోమాదుచ్చాటయేద్రిపుమ్॥ ౧౨॥
కాకరక్తసమాయోగాద్ధోమాదుత్సాదనంహ్యరేః।వధాయకురుతేసర్వంయత్కిఞ్చి
న్మనసేప్సితమ్ ॥ ౧౩ ॥ అథసఙ్గ్రామసమయేగజారూఢస్తుసాధకః । కుమారీద్వ
యసంయుక్తోమన్త్రసన్నద్ధవిగ్రహః ॥ ౧౪ ॥ దూరశఙ్ఖాదివాద్యానివిద్యయాహ్యభి
మన్త్రయేత్ । మహామాయాపటంగృహ్యఉచ్ఛ్రిత్వరణాజిరే॥ ౧౫॥పరసైన్యము
ఖోభూత్వాదర్శయేత్తంమహాపటమ్ । కుమారీర్భోజయేత్తత్రపశ్చాత్పిణ్డంచభ్రామ
యేత్ ॥ ౧౬ ॥ సాధకశ్చిన్తయేత్సైన్యంపాషాణమివనిశ్చలమ్ । నిరుత్సాహంవిభ
గ్నంచముహ్యమానంచభావయేత్ ॥ ౧౭ ॥ ఏవస్తమ్భోమయాప్రోక్తోనదేయో
యస్యకస్యచిత్ । త్రైలోక్యవిజయామాయాదుర్గైవంభైరవీతథా ॥ ౧౮॥ కుబ్జికా
భైరవోరుద్రోనారసింహపటాదినా॥ ౧౯ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వర సంవాదే
యుద్ధజయార్ణవే మహామారీవిద్యానామ సప్తత్రిం
శదధిక శతతమోఽధ్యాయః.

షట్కర్మాణి

మహేశ్వరః॥ షట్కర్మాణిప్రవక్ష్యామిసర్వమన్త్రేషుతచ్ఛృణు । ఆదౌసా
ధ్యంలిఖేత్పూర్వంచాన్తేమన్త్రసమన్వితమ్ ॥ ౧ ॥ పల్లవస్సతువిజ్ఞేయోమహో
చ్చాటకరఃపరః । ఆదౌమన్త్రస్తతస్సాధ్యోమధ్యేసాధ్యఃపునర్మనుః ॥ ౨ ॥ యో
గాఖ్యస్సమ్ప్రదాయోయంకులోత్సాదేషుయోజయేత్ । ఆదౌమన్త్రపదందద్యా
న్మధ్యేసాధ్యంనియోజయేత్ ॥ ౩ ॥ పునశ్చాన్తేలిఖేన్మన్త్రంసాధ్యంమన్త్రపదం
పునః । రోధకస్సమ్ప్రదాయస్తుస్తమ్భనాదిషుయోజయేత్ ॥ ౪ ॥ అధోర్ధ్వంయా
మ్యావామేతుమధ్యేసాధ్యంతుయోజయేత్ । సమ్పుటస్సతువిజ్ఞేయోవశ్యాకర్షేషు
యోజయేత్ ॥ ౫ ॥ మన్త్రాక్షరంయదాసాధ్యంగ్రథితంచాక్షరాక్షరమ్ । ప్రథమ
స్సమ్ప్రదాయస్స్యాదాకృష్టివశకారకః ॥ ౬ ॥ మన్త్రాక్షరద్వయంలిఖ్యఏకంసా
ధ్యాక్షరంపునః । విదర్భస్సతువిజ్ఞేయోవశ్యాకర్షేషుయోజయేత్ ॥ ౭ ॥ ఆకర్ష
ణాదియత్కర్మవసన్తేచైవకారయేత్ । తాపజ్వరేతథావశ్యేస్వాహాచాకర్షణేశుభ
మ్॥ ౮ ॥ నమస్కారపదంచైవశాన్తివృద్ధౌప్రయోజయేత్ । పౌష్టికేషువషట్కార
మాకర్షేవశకర్మణి ॥ ౯ ॥ విద్వేషోచ్చాటనేమృత్యౌఫట్స్యాచ్ఛిణ్డీకృతౌశుభే । లా
భాదౌమన్త్రదీక్షాదౌవషట్కారస్తుసిద్ధిదః॥ ౧౦॥ యమోసియమరాజోసికాలరూ

పోసిధర్మరాట్ । మయాదత్తమిమంశత్రుమచిరేణనిపాతయ ॥ ౧౧ ॥ నిపాతయా
మియత్నేననిర్వృత్తోభ సాధక।సంహృష్టమనసాబ్రూయాద్దేశికోరిప్రసూదనః॥౧౨॥
పద్మేశుక్లేయమంప్రార్చ్యస్వాహామాదేతత్ప్రసిద్ధ్యతి । ఆత్మానంభైరవంధ్యాత్వా
తతోమధ్యేకుళేశ్వరీమ్ ॥ ౧౩ ॥ రాత్రౌవార్తాంవిజానాతిఆత్మనశ్చపరస్యచ । దు
ర్గేదుర్గేరక్షణీతిదుర్గాంప్రార్చ్యరిపౌభవేత్ ॥ ౧౪ ॥ జప్త్వాహసక్షమలవరయుం
భైరవీంఘాతయేదరిమ్ ॥ ౧౫ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వర సంవాదే
యుద్ధజయార్ణవే షట్కర్మకథనంనామా ష్టత్రింశద
ధికశతతమోధ్యాయః.

షష్టిసంవత్సరశుభాశుభఫలమ్.

మహేశ్వరః ॥ షష్ట్యబ్దానాంప్రవక్ష్యామిశుభాశుభమతశ్శృణు । ప్రభవే
యజ్ఞకర్మాణివిభవేసుఖినోజనాః॥ ౧॥ శుక్లేచసర్వశస్యానిప్రమోదేనప్రమోదితాః।
ప్రజాపతౌప్రవృద్ధిస్స్యాదఙ్గిరాభోగవర్ధనః ॥ ౨ ॥ శ్రీముఖేవర్ధతేలోకోభావేభావః
ప్రవర్ధతే । పూరణోపూరతేశక్రోధాతాసర్వౌషధీకరః ॥ ౩ ॥ ఈశ్వరఃక్షేమఆ
రోగ్యబహుధాన్యసుభిక్షదః । ప్రమాథీమధ్యవర్షస్తువిక్రమేశస్యసమ్పదః ॥ ౪ ॥ వృ
షోవృష్యతిసర్వాంశ్చచిత్రభానుశ్చచిత్రతామ్ । స్వర్భానుఃక్షేమమారోగ్యంతార
ణేజలదాశ్శుభాః ॥ ౫ ॥ పార్థివేశస్యసమ్పత్తిరతివృష్టిస్తథాజయః । సర్వజిత్యు
త్తమావృష్టిస్సర్వధారీసుభిక్షదః ॥ ౬ ॥ విరోధీజలదాన్హన్తివికృతశ్చభయఙ్కరః।
ఖరేభవేత్పుమాన్వీరోనన్దనేనన్దతేప్రజాః॥ ౭ ॥ విజయశ్శత్రుహన్తాచశత్రురోగాదిమ
ర్దయేత్ ।జ్వరార్తోమన్మథేలోకోదుష్కరేదుష్కరాప్రజాః॥౮॥ దుర్ముఖేమర్ముఖోలో
కోహేమలమ్బేనసమ్పదః । సంవత్సరోమహాదేవివిలమ్బస్తుసుభిక్షదః ॥ ౯ ॥ వికారీ
శత్రుకోపాయవిజయేసర్వదాక్వచిత్ । ప్లవేప్లవన్తితోయానిశోభనేశుభకృత్ప్ర
జా ॥ ౧౦ ॥ రాక్షసేనిష్ఠురోలోకోవివిధంధాన్యమానసే । సువృష్టిఃపిఙ్గళేక్వాపి
కాలేహ్యుక్తోధనక్షయః ॥ ౧౧ ॥ సిద్ధార్థేసిద్ధ్యతేసర్వంరౌద్రేరౌద్రంప్రవర్తతే ।
దుర్మతౌమధ్యమావృష్టిర్దున్దుభిఃక్షేమధాన్యకృత్ ॥ ౧౨ ॥ స్రవన్తేరుధిరోద్గారీర
క్తాక్షఃక్రోధనోజయః । క్షయేక్షీణధనోలోకష్షష్టిసంవత్సరాణితు ॥ ౧౩ ॥

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వరసంవాదే
యుద్ధజయార్ణవే షష్టిసంవత్సరకథనంనామ ఏకోన
చత్వారింశదధికశతతమోధ్యాయః.

॥ వశ్యాదియోగాః ॥

మహేశ్వరః॥ వశ్యాదియోగాన్వక్ష్యామి లిఖేద్ద్రవ్యైః పదే త్విమాః। భృఙ్గరాజస్సహదేవీ మయూరస్య శిఖా తథా ॥ ౧॥ పుత్రంజీవకృతాఞ్జలీ హ్యధఃపుష్పా రుదన్తికా। కుమారీ రుద్రజటా స్యాద్విష్ణుక్రాన్తా శితోఽర్కకః ॥ ౨॥ లజ్జాలుకా మోహలతా కృష్ణధుస్తూరసంజ్ఞితా। గోరక్షః కర్కటీ చైవ మేషశృఙ్గీ స్నుహీ తథా॥ ౩॥ ఋత్విజో౧౬ వహ్నయో౩ నాగాః౮ పక్షౌ౨ మునయ౭ మనవో౧౪ శివః౧౧। వసవో౮ దిక్౧౦ రసా౬ వేదా౪ గ్రహాస్తు౯ రవి౧౨ చన్ద్రమాః౧ ॥౪॥ తిథయశ్చ౧౫ క్రమాద్భాగా ఓషధీనాం ప్రదక్షిణమ్। ప్రథమే చ నతుషేణ ధూపశ్చోద్వర్తనం పరమ్॥౫॥ తృతీయేనాఞ్జనం కుర్యాత్స్నానం కుర్యాచ్చతుర్థతః। భృఙ్గరాజానులోమాచ్చ చతుర్థా లేపనం స్మృతమ్॥౬॥ మునయో దక్షిణే పార్శ్వే యుగాద్యాశ్చోత్తరాః స్మృతాః। భుజగాః పాదసంస్థాశ్చ ఈశ్వరా మూర్ధ్ని సంస్థితాః॥౭॥ మధ్యేన సారశశిభిర్ధూపస్స్యాత్సర్వకార్యకే। పత్రైర్విలిప్తదేహస్తు త్రిదశైరపి పూజ్యతే॥౮॥ ధూపస్తు షోడశాద్యస్తు గృహాద్యుద్వర్తనే స్మృతః। యుగాద్యాశ్చాఞ్జనే ప్రోక్తా బాణాద్యాస్స్నానకర్మణి ॥ ౯ ॥ రుద్రాద్యా భక్షణే ప్రోక్తాః పక్షాద్యాః పానకే స్మృతాః। ఋత్విగ్వేదర్తునయనైస్తిలకం లోకమోహనమ్॥౧౦॥ సూర్యత్రిదశపక్షైశ్చ శైలైస్స్త్రీలేపతో వశా। చన్ద్రేన్ద్రఫణిరుద్రైశ్చ యోనిలేపాద్వశాస్త్రియః॥౧౧॥ తిథిదిగ్యుగబాణైశ్చ గుటికా తు వశఙ్కరీ। భక్ష్యే భోజ్యే తథా పానే దాతవ్యా గుటికా వశే ॥ ౧౨ ॥ ఋత్విగ్గ్రహాక్షిశైలైశ్చ శస్త్రస్తమ్భముఖే ధృతా। శైలేన్ద్రవేదరన్ధ్రైశ్చ అఙ్గలేపాజ్జలే వసేత్ ॥ ౧౩ ॥ బాణాక్షిమనురుద్రైశ్చ గుటికా ఋత్పృషాదిమృత్ । త్రిషోడశదశాబాణైర్లేపాత్స్త్రీమర్త్యగా శుభా॥ ౧౪ ॥ త్రిదశాక్షిదిశానేత్రైర్లేపాత్స్త్రీడేచ్చపన్నగైః। త్రిదశాష్టేశభుజగైర్లేపాత్స్త్రీ సూయతే సుఖమ్ ॥ ౧౫ ॥ సప్తదిఙ్మునిరన్ధ్రైశ్చ వ్యాఘ్రజిద్వస్త్రలేపతః। త్రిదశాత్స్యబ్ధిమునిభిర్ధ్వజలేపాద్రతౌ సుతః ॥ ౧౬ ॥ గ్రహాబ్ధిసర్పత్రిదశైర్గుటికా స్యాద్వశఙ్కరీ। ఋత్విక్పదస్థితౌషధ్యాః ప్రభావః ప్రతిపాదితః ॥ ౧౭ ॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వరసంవాదే
యుద్ధజయార్ణవే వశ్యాదియోగకథనం నామ చత్వా
రింశదధిక శతతమోఽధ్యాయః.

॥ షట్త్రింశత్పదకజ్ఞానమ్ ॥

మహేశ్వరః ॥ షట్త్రింశత్పదసంస్థానామోషధీనాం వదే ఫలమ్ । అమరీకరణం నృణాం బ్రహ్మరుద్రేన్ద్రసేవితమ్ ॥ ౧ ॥ హరీతక్యక్షధాత్ర్యశ్చ మరీచం పిప్పలీ శిఫా । వహ్నిశ్శుణ్ఠీ పిప్పలీ చ గుడూచీ వచ నిమ్బకాః ॥ ౨॥ వాసకశ్శతమూలీ చ సై

ర్ధవం సిన్ధువారకమ్ । కణ్టకారీ గోక్షురకా బిల్వం పౌనర్నవం బలా ॥ ౩ ॥ ఏరణ్డముణ్డీ
రుచకో భృఙ్గః క్షారోఽథ పర్పటః । ధన్యాకో జీరకశ్చైవ సితపుష్పీ జవానికా ॥ ౪ ॥ విడ
ఙ్గః ఖదిరశ్చైవ కృతమాలో హరిద్రయా । వచా సిద్ధార్థ ఏతాని షట్త్రింశత్పదగాని
హి ॥ ౫ ॥ క్రమాదేకాదిసంజ్ఞాని హ్యౌషధాని మహాన్తి హి । సర్వరోగహరాణి స్యు
రమరీకరణాని చ ॥ ౬ ॥ వలీపలితభేత్తౄణి సర్వకోష్ఠగతాని తు । ఏషాం చూర్ణం
చ వటికా రసేన పరిభావితా ॥ ౭ ॥ అవలేహః కషాయో వా మోదకో గుడఖణ్డకః ।
మధుతో ఘృతతో వాపి ఘృతం తైలమథాపి వా ॥ ౮ ॥ సర్వాత్మనోపయుక్తం హి మృ
తసఞ్జీవనం భవేత్ । కర్షార్ధం కర్షమేకం వా పలార్ధం పలమేకకమ్ ॥ ౯ ॥ యథేష్టాచా
రనిరతో జీవేద్వర్షశతత్రయమ్ । మృతసఞ్జీవనీకల్పే యోగో నాస్మాత్పరోస్తి హి ॥ ౧౦ ॥
ప్రథమం నవకాద్యోగాత్సర్వరోగైః ప్రముచ్యతే । ద్వితీయాచ్చ తృతీయాచ్చ చతుర్థా
న్ముచ్యతే రుజః ॥ ౧౧ ॥ ఏవం పట్కాచ్చ ప్రథమాద్ద్వితీయాచ్చ తృతీయతః । చతు
ర్థాత్పఞ్చమాత్షష్ఠాత్తథా నవచతుష్కతః ॥ ౧౨ ॥ ఏకద్విత్రిచతుఃపఞ్చషట్సప్తాష్టమ
తోఽనిలాత్ । అగ్నిభాస్కరషడ్వింశసప్తవింశైశ్చ పిత్తతః ॥ ౧౩ ॥ బాణర్తుశైలవ
సుభిస్తిథిభిర్ముచ్యతే కఫాత్ । వేదాగ్నిభిర్బాణగుణైష్షడ్గుణైస్స్యాద్వశేద్ధృతే ॥ ౧౪ ॥
గ్రహాదిగ్రహణాన్తైశ్చ సర్వైరేవ విముచ్యతే । ఏకద్విత్రిరసైశ్శైలైర్వసుగ్రహశివైః
క్రమాత్ ॥ ౧౫ ॥ ద్వాత్రింశత్తిథిసూర్యైశ్చ నాత్ర కార్యా విచారణా । షట్త్రింశ
త్పదకజ్ఞానం న దేయం యస్యకస్యచిత్ ॥ ౧౬ ॥ * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వరసంవాదే
యుద్ధజయార్ణవే షట్త్రింశత్పదకజ్ఞానకథనం నామ
ఏకచత్వారింశదధికశతతమోధ్యాయః.

మన్త్రౌషధాదిః

మహేశ్వరః ॥ మన్త్రౌషధాని చక్రాణి వక్ష్యే సర్వప్రదాని చ । చౌరనామ్నో
వర్ణగుణో ద్విఘ్నో మాత్రాశ్చతుర్గుణాః ॥ ౧ ॥ నామ్నా హృతే భవేచ్ఛేషశ్చౌరో
థ జాతకం వదే । ప్రశ్నే యే విషమా వర్ణాస్తే గర్భే పుత్రజన్మదాః ॥ ౨ ॥ నామవర్ణైస్సమైః కా
ణో వామేఽక్ష్ణి విషమైః పునః । దక్షిణాక్షి భవేత్కాణం స్త్రీపుంనామాక్షరస్య చ ॥ ౩ ॥
మాత్రా వర్ణాశ్చతుర్నిఘ్నా వర్ణపిణ్డే గుణే కృతే । సమే స్త్రీ విషమే నా స్యాద్ద్విశేషే చ
మృతిస్త్రియాః ॥ ౪ ॥ ప్రథమం రూపశూన్యేఽథ ప్రథమం మ్రియతే పుమాన్ । ప్ర
శ్నం సూత్మాక్షరైర్గృహ్య ద్రవ్యైర్భాగేఽఖిలే మతమ్ ॥ ౫ ॥ శనిచక్రం ప్రవక్ష్యామి త
స్య దృష్టిం పరిత్యజేత్ । రాశిస్థస్సప్తమే దృష్టిశ్చతుర్దశశతేర్ధికా ॥ ౬ ॥ ఏకద్వ్యష్టద్వా
దశమః పాదదృష్టిశ్చ తం త్యజేత్ । దినాధిపః ప్రహరభాక్శేషా యామార్ధభాగినః ॥ ౭ ॥

శనిఖాగంత్యజేద్వృద్ధిదినరాహుంవదామితే । రవౌపూర్వేఽనిలేకున్దేగురౌయా మ్యేఽనలేభృగౌ ॥ ౮ ॥ అగ్నౌకుజేభవేత్సౌమ్యేస్థితేరాహుర్బుధేసదా । ఫణిరాహుస్తుప్రహరమైశేవహ్నౌచరాక్షసే॥ ౯ ॥ వాయౌసంవేష్టయిత్వాచశత్రుంహన్తీశసమ్ముఖమ్ । తిథిరాహుంప్రవక్ష్యామిపూర్ణిమాగ్నేయగోచరే॥౧౦॥ అమావాస్యావాయవేచరాహుస్సమ్ముఖశత్రుహా । కాద్యాజాన్తాస్సమ్ముఖేస్యుస్సాద్యాదాన్తాశ్చదక్షిణే ॥ ౧౧ ॥ శుక్లేత్యజేత్కుహశగుణాన్ధాద్యామాన్తాశ్చపూర్వతః । యాద్యాహాన్తాఉత్తరేస్యుస్తిథిదృష్టింవివర్జయేత్ ॥ ౧౨ ॥ పూర్వాశ్చదక్షిణాస్తిస్రోరేఖావైమూలభేదకే।సూర్యరాశ్యాదిసంలిఖ్యదృష్టౌహానిర్జయోన్యథా॥౧౩॥ విష్టిరాహుంప్రవక్ష్యామిఅష్టౌరేఖాస్తుపాతయేత్ । శివాద్యమంయమాద్వాయుంవాయోరిన్ద్రంతతోఽమ్బుపమ్ ॥ ౧౪ ॥ నైరృతాచ్చనయేచ్చన్ద్రంచన్ద్రాద్వహ్నింతతోజలే । జలాదీశేచరేద్రాహుర్విష్ట్యాసహమహాబలః ॥ ౧౫ ॥ ఐశాన్యాంచతృతీయాదౌసప్తమ్యాదౌచయామ్యకే । ఏవంకృష్ణేసితేపక్షేవాయౌరాహుశ్చహన్త్యరీన్ ॥ ౧౬ ॥ ఇన్ద్రాదీన్భైరవాదీంశ్చబ్రహ్మాణ్యాదీన్గ్రహాదికాన్ । అష్టాష్టకంచపూర్వాదౌయామ్యాదౌవాతయోగినీమ్ ॥ ౧౭ ॥ యాందిశంవహతేవాయుస్తత్రస్థోఘాతయేదరీన్ । దృఢీకరణమాఖ్యాస్యేకణ్ఠేబాహ్వాదిధారితా॥ ౧౮॥ పుష్యోద్ధృతాశాణ్డలత్యంవారయేచ్ఛరపుఙ్ఖికా । తథాపరాజితాపాఠాద్వాభ్యాంఖడ్గంనివారయేత్ ॥ ౧౯ ॥ (*) (*)

ఓం నమోభగవతి వజ్రశృఙ్ఖలే హనహన ఓం భక్షభక్ష ఓం ఖాద ఓం అరే రక్తం పిబ కపాలేన రక్తాక్షి రక్తపటే భస్మాఙ్గి భస్మలిప్తశరీరే వజ్రాయుధే వజ్రాకారనిచితే పూర్వాందిశం బన్ధబన్ధ ఓందక్షిణాందిశం బన్ధబన్ధ ఓం పశ్చిమాందిశం బన్ధబన్ధ ఉత్తరాందిశంబన్ధబన్ధ నాగాన్ బన్ధబన్ధ నాగపత్నీర్బన్ధబన్ధ ఓం అసురాన్ బన్ధబన్ధ ఓంయక్షరాక్షస పిశాచాన్ బన్ధబన్ధ ఓం ప్రేతభూతగన్ధర్వాదయో యే కేచి దుపద్రవాస్తేభ్యోరక్షరక్ష ఓం ఊర్ధ్వం రక్షరక్షఅధః రక్షరక్ష ఓంక్షురిక బన్ధబన్ధ ఓంజ్వలమహాబలే ఘటిఘటి ఓం మోటిమోటి సటావళి వజ్రాగ్ని వజ్రప్రాకారేహుం ఫట్హ్రీం హ్రూం శ్రీం ఫట్ హ్రీం హః ఫూం ఫేం ఫఃసర్వగ్రహేభ్యః సర్వవ్యాధిభ్యః సర్వదుష్టోపద్రవేభ్యో హ్రీం అశేషేభ్యో రక్షరక్ష॥ (*)

గ్రహజ్వరాదిభూతేషుసర్వకర్మసుయోజయేత్ ॥ ౧౯౪ ॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయేఉమామహేశ్వరసంవాదేయుద్ధజయార్ణవే

మన్త్రౌషధాదికథనంనామద్విచత్వారింశదధికశతతమోధ్యాయః.

॥ కుబ్జికాపూజా. ॥

మహేశ్వరః ॥ కుబ్జికాక్రమపూజాంచ వక్ష్యే సర్వార్థసాధనీమ్ । యయాజితాస్సురాదేవైశ్శస్త్రైర్దైత్యరాజ్యసంయుతైః॥ ౧ ॥ మాయాబీజంచ గుహ్యాఙ్గే షట్కమస్త్రంకరేన్యసేత్ । కాళీకాళీతిహృదయందుష్టచణ్డాలికాశిరః ॥ ౨ ॥ హ్రౌం స్ఫేం హ స ఖ క ఛ డ ఓఙ్కారో భైరవశ్శిఖా । భేలఖీకవచందూతీనేత్రాఖ్యారక్తచణ్డికా ॥ ౩ ॥ తతోగుహ్యాకుబ్జికాస్త్రంమణ్డలేస్థానకేయజేత్ । అగ్నౌకూర్చశిరోరుద్రేనైరృతేఽథశిఖాఽనిలే ॥ ౪ ॥ కవచంమధ్యతోనేత్రమస్త్రందిక్షుచమణ్డలే। ద్వాత్రింశతాకర్ణికాయాంస్రోంహసక్షమలనవవషడసచాత్మమన్త్రబీజకమ్॥ ౫ ॥ బ్రహ్మాణీచైవమాహేశీకౌమారీవైష్ణవీతథా । వారాహీచైవమాహేన్ద్రీచాముణ్డాచణ్డికేన్ద్రకాత్ ॥ ౬ ॥ యజేద్రవలకసహాన్శివేన్ద్రాగ్నియమేఽగ్నిపే । జలేతుకుసుమమాలాంమద్రికాణాంచపఞ్చకమ్ ॥ ౭ ॥ జాలన్ధరంపూర్ణగిరింకామరూపంక్రమాద్యజేత్ । మరుదీశాగ్నినైరృత్యేమధ్యేవైవజ్రకుబ్జికామ్ ॥ ౮ ॥ అనాదివిమలః పూజ్యస్సర్వజ్ఞవిమలస్తతః । ప్రసిద్ధవిమలశ్చాథసంయోగవిమలస్తతః ॥ ౯ ॥ సమయాఖ్యోఽథవిమలపతద్విమలపఞ్చకమ్ । మరుదీశాననైరృత్యేవహ్నౌచోత్తరశృఙ్గకే ॥ ౧౦ ॥ కుబ్జార్ఘంఖింఖినీషష్ఠాసోపన్నాసుస్థిరాతథా । రత్నసున్దరీచైశానేశృఙ్గేచాష్టాదినాథకాః ॥ ౧౧ ॥ మిత్రవోడ్డీశషష్ఠ్యాఖ్యావష్ఠాఅగ్న్యమ్బుపేఽనిలే । భవేద్గగనరత్నంస్యాచ్చాప్యేకవచరత్నకమ్ ॥ ౧౨ ॥ బుంముక్తఃపఞ్చనామాఖ్యోమరుదీశానవహ్నిగః । యామ్యాగ్నేయేపఞ్చరత్నంజ్యేష్ఠారౌద్రీతథాఽన్తికా॥ ౧౩ ॥ త్రిస్రోవ్యాసాంమహావృద్ధాఃపఞ్చప్రణవతోఽఖిలాః । సప్తవింశత్యష్టవింశభేదాత్సమ్పూజనంద్విధా ॥ ౧౪ ॥ ఓం ఐం గూం క్రమగణపతింప్రణవంవటుకంయజేత్ । చతురశ్రేమణ్డలేచదక్షిణేగణపంయజేత్ ॥ ౧౫ ॥ వామేచవటుకంకోణేగురూన్షోడశనాథకాన్ । వాయవ్యాదౌచాష్టదశప్రతిపట్కోణకేతతః ॥ ౧౬ ॥ బ్రహ్మాద్యాశ్చాష్టపరితస్తన్మధ్యేచనవాత్మకః । కుబ్జికాకులటాచైవక్రమపూజాతుసర్వదా॥ ౧౭ ॥

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వరసంవాదే
యుద్ధజయార్ణవే కుబ్జికాక్రమపూజా కథనంనామ
త్రిచత్వారింశ దధిక శతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీకుబ్జికాపూజావిధానమ్.

మహేశ్వరః ॥ శ్రీమతీంకుబ్జికాంవక్ష్యేధర్మార్థాదిజయప్రదామ్ । పూజయేన్మూలమన్త్రేణపరివారయుతేనవా ॥ ౧ ॥ (*) (*)

ఓం ఐం హ్రౌం శ్రీం ఖైం హ్రీం హసక్షమలచవయం భగవతి అమ్బికే హ్రాం హ్రీం క్ష్రీం క్షౌం క్షూం క్రీం కుబ్జికే హ్రాంఓం జఞణనమే అఘోరముఖి వాం ఛాం ఛీం కిలికిలి క్షౌంవిచ్చేఖ్యోం శ్రీం క్రోం ఓం హ్రీం ఐం వజ్రకుబ్జిని స్త్రీం త్రైలోక్యకర్షిణి హ్రీంకామాఙ్గద్రావిణి హ్రీం స్త్రీం మహాక్షోభకారిణి ఐం హ్రీం క్షౌం ఐం హ్రీం శ్రీం ఫేం క్షౌం నమో భగవతి క్షౌం కుబ్జికే హ్రీం హ్రీం క్రైం జఞణనమే అఘోరముఖి ఛాం ఛాం విచ్చే ఓం కిలికిలి॥ (*) (*)

కృత్వాకరాఙ్గన్యాసంచసన్ధ్యావన్దనమాచరేత్ । వామాజ్యేష్ఠాతథారౌద్రీసన్ధ్యాత్రయమనుక్రమాత్ ॥ ౨ ॥ కుళవాగీశివిద్మహేమహాకాళీతిధీమహి । తన్నఃకాళీప్రచోదయాత్ । మన్త్రాఃపఞ్చప్రణవాద్యాఃపాదుకాంపూజయామిచ । మధ్యేనామచతుర్థ్యన్తంద్విసవాత్మకబీజకాః ॥ ౩ ॥ నమోన్తావాఽథమష్ట్యాతుసర్వేజ్ఞేయావదామితాః । కాళీశనాథస్సకలాజన్మతఃకుబ్జికాతతః॥౪ ॥ శ్రీకణ్ఠనాథఃకాళేశోXXనానన్దనాథకః । చటులాదేవీమైత్రీశీకరాళీతూర్ణనాథకః॥ ౫ ॥ అతలదేవీశ్రీచన్ద్రాదేవీత్యన్తాస్తతస్త్వమే । భగాత్మపుంగణదేవమోహనీంపాదుకాంయజేత్ ॥ ౬ ॥ అతీతభువనానన్దరత్నాద్యాంపాదుకాంయజేత్ । బ్రహ్మజ్ఞానాఽథకమలాపరమావిద్యయాసహ ॥ ౭ ॥ విద్యాదేవీగురుశుద్ధిస్త్రిశుద్ధింప్రవదామితే। గగనశ్చటులీచాత్మా పద్మానన్దోమణిఃకళా ॥ ౮ ॥ కమలోమాణిక్యకణ్ఠోగగనఃకుముదస్తతః । శ్రీపద్మోభైరవానన్దోదేవఃకమలఇత్యతః ॥ ౯॥ శివోభవోఽథకృష్ణశ్చనవసిద్ధాశ్చషోడశ। చన్ద్రపూరోఽథగుల్మశ్చశుభఃకామోఽతిముక్తకః ॥ ౧౦ ॥ కణ్ఠోవీరఃప్రయోగోథకుశలోదేవభోగకః । విశ్వదేవఃఖడ్గదేవోరుద్రోధాతాఽసిరేవచ॥౧౧॥ ముద్రాస్ఫోటోవంశపూరోభోజష్షోడశసిద్ధకాః। సమయాన్యస్తుదేహస్తుషోఢాన్యాసేనయన్త్రితః॥ ౧౨ ॥ ప్రక్షిప్యమణ్డలేపుష్పంమణ్డలాన్యథపూజయేత్ । అనన్తంచమహాన్తంచసర్వదాశివపాదుకామ్ ॥ ౧౩ ॥ మహావ్యాప్తించశూన్యంచపఞ్చతత్త్వాత్మమణ్డలమ్। శ్రీకణ్ఠనాథపాదుకాంశఙ్కరానన్తకాయిజేత్ ॥ ౧౪ ॥ సదాశివఃపిఙ్గళశ్చభృగ్వానన్దశ్చనాథకః । లాఙ్గూలానన్దసంవర్తౌమణ్డలస్థానకేయజేత్ ॥ ౧౫ ॥ నైరృత్యేశ్రీమహాకాళఃపినాకీచమహేన్ద్రకః । ఖడ్గోభుజఙ్గోబాణశ్చఅఘాసిశ్శబ్దకోవశః ॥ ౧౬ ॥ ఆజ్ఞారూపోనన్దరూపోబలిందత్వాక్రమంయజేత్ ॥ ౧౭ ॥ (*)

హ్రీం ఖం ఖం హూం సౌం వటుకాయ అరుఅరు అర్ఘ్యం పుష్పం ధూపం దీపంగన్ధం బలిం పూజాం గృహ్ణగృహ్ణ నమస్తుభ్యం।ఓం హ్రాం హ్రీం

హ్రూం క్షేం క్షేత్రపాలాయ అవతర అవతర మహాకపిల జటాభార
భాస్వరత్రినేత్ర జ్వాలాముఖ ఏహ్యేహి గన్ధపుష్పబలిపూజాం గృహ్ణ
గృహ్ణ ఖః ఖః ఓం కః ఓం లః ఓం మహాడామరాధిపతయే స్వాహా॥(*)

బలిశేషేఽథయజేద్ధ్రీంహ్రూంహాంశ్రీంవైత్రికూటకమ్ ॥ ౧౭ ॥ వామేచదక్షిణే
హ్యగ్రేయామ్యేనిశానాథపాదుకాః । దక్షేతమోరినాథస్యహ్యగ్రేకాలానలస్య
చ॥౧౮॥ఉడ్డియాణంజాలన్ధరంపూర్ణంవైకామరూపకమ్।XXనానన్దదేవంచస్వర్గాన
న్దంసవర్గకమ్॥౧౯॥పరమానన్దదేవంచసత్యానన్దస్యపాదుకామ్।నాగానన్దంచవర్గాఖ్య
ముక్తంతేరత్నపఞ్చకమ్॥ ౨౦॥ సౌమ్యేశివేయజేత్షట్కంసురనాథస్యపాదుకామ్।
శ్రీమత్సమయకోటీశంవిద్యాకోటీశ్వరంయజేత్ ॥ ౨౧ ॥ కోటీశంబిన్దుకోటీశంసిద్ధ
కోటీశ్వరంతథా। సిద్ధచతుష్కమాగ్నేయ్యామమరీశేశ్వరంయజేత్ ॥ ౨౨॥ చక్రీశ
నాథంకురఙ్గేశంవృత్రేశంచన్ద్రనాథకమ్।యజేద్గన్ధాదిభిశ్చైతాన్యామ్యేవిమలపఞ్చక
మ్॥౨౩॥యజేదనాదివిమలంసర్వజ్ఞవిమలంతతః।యజేద్యోగీశవిమలంసిద్ధాఖ్యంసమ
యాఖ్యకమ్॥౨౪॥నైరృత్యేచతురోదేవాన్యజేత్కన్దర్పనాథకమ్। పూర్వాశ్శక్తీశ్చ
సర్వాశ్చకుబ్జికాపాదుకాంయజేత్ ॥౨౫॥నవాత్మకేనమన్త్రేణపఞ్చప్రణవకేనవా।
సహస్రాంతుమనవద్యంవిష్ణుంశివంసదాయజేత్ ॥ ౨౬ ॥ పూర్వాచ్ఛివాన్తంబ్రహ్మా
దిబ్రహ్మాణీచమహేశ్వరీ । కౌమారీవైష్ణవీచైవవారాహీశక్రశక్తికా॥ ౨౭॥ చాము
ణ్డాచమహాలక్ష్మీఃపూర్వాదిశాన్తమర్చయేత్ । డాకినీరాకినీపూజ్యాలాకినీకాకినీత
థా॥౨౮॥శాకినీయాకినీపూజ్యావాయవ్యాదుగ్రషట్కంచ। యజేద్ధ్యాత్వాతతోదేవీం
ద్వాత్రింశద్వర్ణకాత్మకామ్ ॥ ౨౯॥ పఞ్చప్రణవకేనాపిహ్రీంకారేణాథవాయజేత్।
నీలోత్పలదళశ్యామాషడ్వక్త్రాషట్ప్రకారికా॥ ౩౦॥ చిచ్ఛక్తిరష్టాదశాఖ్యాబాహు
ద్వాదశసంయుతా।సింహాసనసుఖాసీనాప్రేతపద్మోపరిస్థితా॥౩౧॥కులకోటిసహస్రా
ఖ్యాకర్కోటోమేఖలాస్థితః। తక్షకేణోపరిష్టాచ్చగళేహారశ్చవాసుకిః॥౩౨॥కులికః
కర్ణయోర్యస్యాఃకూర్మఃకుణ్డలమణ్డలః। భ్రువోఃపద్మోమహాపద్మోవామేనాగఃకపా
లకః॥౩౩॥అక్షసూత్రంచఖట్వాఙ్గంశఙ్ఖంపుస్తంచదక్షిణే।త్రిశూలందర్పణంఖడ్గంరత్న
మాలాఙ్కుశంధనుః॥౩౪॥ శ్వేతమూర్ధ్వముఖందేవ్యాఊర్ధ్వశ్వేతంతథాపరమ్।పూ
ర్వాస్యంపాణ్డరంక్రోధిదక్షిణంకృష్ణవర్ణకమ్॥ ౩౫॥ హిమకున్దేన్దుభంసౌమ్యంబ్రహ్మా
పాదతలేస్థితః।విష్ణుస్తుజఘనేరుద్రోహృదికణ్ఠేతథేశ్వరః॥౩౬॥సదాశివోలలాటేస్యా
చ్ఛివస్తస్యోర్ధ్వతస్స్థితః।ఆఘూర్ణితాకుబ్జికైవంధ్యేయాపూజాదికర్మసు॥౩౭॥

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వర సంవాదే
యుద్ధజయార్ణవే కుబ్జికాపూజావిధానకథనంనామ
చతుశ్చత్వారింశదధిక శతతమోధ్యాయః.

శ్రీమాలినీనానామన్త్రాః

మహేశ్వరః ॥ నానామన్త్రాన్ప్రవక్ష్యామిషోఢాన్యాసపురస్సరమ్ । న్యా
సస్త్రిధాతుషోఢాస్స్యుశ్శాక్తశామ్భవయామలాః ॥ ౧ ॥ శామ్భవేశబ్దరాశిష్టష్షో
డశగ్రన్థిరూపవాన్ । త్రివిద్యాతగ్గ్రన్థోన్యాసస్త్రితత్త్వాత్మాభిధానకః ॥ ౨ ॥
చతుర్థోవనమాలాయాంశ్లోకద్వాదశరూపవాన్ । పఞ్చమోరత్నపఞ్చాత్మానవా
త్మాషష్ఠఈరితః ॥ ౩ ॥ శాక్తేపక్షేచమాలిన్యాస్త్రివిద్యాత్మాద్వితీయకః । అఘో
ర్యష్టకరూపోఽన్యోద్వాదశాఙ్గశ్చతుర్థకః ॥ ౪ ॥ పఞ్చమస్తుషడఙ్గస్స్యాచ్ఛక్తిశ్చ
న్యాస్త్రచణ్డికా । క్రీంహ్రీంక్లీంశ్రీంక్రూంఫట్త్రియంస్యాత్తూర్యాఖ్యంసర్వసాధక
మ్॥ ౫ ॥ మాలిన్యానాదిఫాన్తంస్యాన్నాదినీచశిఖాస్మృతా । అగ్రసనీశిరసిస్యాచ్ఛి
రోమాలా నివృత్తిశ్శః॥ ౬॥ ట శాన్తిశ్చశిరోభూయాచ్చాముణ్డాచత్రినేత్రగా। థ ప్రి
యదృష్టిర్ద్వినేత్రేచనాసాగాగుహ్యాశక్తినీ॥ ౭ ॥ న నారాయణీద్విఃకర్ణేచదక్షకర్ణేత
మోహనీ। జ ప్రజ్ఞావామకర్ణస్థావక్త్రేచవజ్రిణీస్మృతా॥ ౮॥ క కరాళీదక్షదంష్ట్రేవా
మాంసా ఖ కపాలినీ । గ శివోర్ధ్వదంష్ట్రేస్యాద్ఘ ఘోరావామదంష్ట్రికా॥ ౯ ॥
ఙ శిఖాదన్తవిన్యాసా ఈ మాయాజిహ్వాయాస్మృతా। అ స్యాన్నాగేశ్వరీవాచివ
కణ్ఠేశిఖివాహినీ ॥ ౧౦॥ భ భీషణీదక్షస్కన్ధేవాయువేగామవామకే। డ నామాద
క్షబాహౌతు ఢ వామేచవినాయకా॥ ౧౧॥ ప పూర్ణిమాద్విహస్తేతుఓంకారాద్యఙ్గు
లీయకే। అం దర్శనీవామాఙ్గుళ్య అః స్యాత్సఞ్జీవనీకరే॥ ౧౨ ॥ ట కపాలినీకపాలంచ
శూలదణ్డేతదీపనీ । త్రిశూలేజజయన్తీస్యాద్వృద్ధిర్యస్సాధనీస్మృతా ॥ ౧౩ ॥ జీవే
శపరమాఖ్యాస్యాద్ధప్రాణేచామ్బికాస్మృతా।దక్షస్తనే ఛ శరీరానవామేపూతనాస్త
నే॥ ౧౪ ॥ అస్తనక్షీరఆమోటీలమ్బోదర్యుదరేచథ । నాభౌసంహారికాక్షస్యాన్మ
హాకాళీనితమ్బకు॥ ౧౫॥ గుహ్యేసకుసుమమాలా ష శుక్రేశుక్రదేవికా।ఊరుద్వయే
తతారాస్యాద్ధజ్ఞానాదక్షజానుని॥ ౧౬ ॥ వామేస్యాదౌక్రియాశక్తిరోగాయత్రీచజ
ఙ్ఘగా । ఓ సావిత్రీవామజఙ్ఘాదక్షేదోదోహనీపదే॥ ౧౭ ॥ ఫ ఫేత్కారీవామపాదే
నవాత్మామాలినీమనుః। అ శ్రీకణ్ఠశ్శిఖాయాంస్యాదావక్త్రేస్యాదనన్తకః॥ ౧౮॥ ఇ సూ
క్ష్మోదక్షనేత్రేస్యాదీత్రిమూర్తిస్తువామకే । ఉ దక్షకర్ణేఽమరీశఊకర్ణేఘ్రాంశకోఽ
పరే ॥ ఋ భావభూతిర్నాసాగ్రేవామనాసాతిథీచౠ । ఌ స్థాణుర్దక్షగణ్డేస్యా
ద్వామగణ్డేహరశ్చ ౡ ॥ ౨౦ ॥ కటీశోదన్తపఙ్క్తౌవేభూతీశశ్చోర్ధ్వదన్త ఐ।
సద్యోజాత ఓ అధరేఊర్ధ్వోష్ఠేఽనుగ్రహీశఔ ॥ ౨౧ ॥ అం క్రూరోఘాటకా
యాంస్యాదఃమహాసేనజిహ్వయా । క క్రోధీశోదశోదక్షస్కన్ధేఖశ్చణ్డేశశ్చబాహు
షు॥ ౨౨॥ పఞ్చాన్తకఃకూర్పరేగో ఘ శిఖీదక్షకఙ్కణే।జ ఏకపాదశ్చాఙ్గుల్యో ఙవా
మస్కన్ధేచకూర్మతః ॥ ౨౩ ॥ ఛ ఏకనేత్రోబాహౌస్యాచ్చచతుర్వక్త్రోజకూర్పరే
ఝ రాజసఃకఙ్కణగః ఞ సర్వకామదోఽఙ్గుళీ॥ ౨౪॥ ట సోమేశోనితమ్బేస్యాద్దక్ష

ఊరుర్ణలాఙ్గలీ। డ దారుకో దక్షజానౌ జఙ్ఘాఢో ఽర్ధ్వజలేశ్వరః॥౨౫॥ ణ ఉమాకాన్తకో ఽఙ్గుళ్యస్తఆషాఢీనితమ్బకే। థ దణ్డీవామఊరౌ స్యాద్దభిదో వామజానుని॥౨౬॥ ధ మీనో వామజఙ్ఘాయాం న మేషశ్చరణాఙ్గులీ। ప లోహితో దక్షకుక్షౌ ఫ శిఖీవామకుక్షిగః॥౨౭॥ బ గలణ్డః పృష్ఠవంశే భో నాభౌ చద్విరణ్డకః। మ మహాకాళో హృదయే య వాణీశస్త్వవిస్మృతః॥౨౮॥ ర రక్తేస్యాద్భుజజ్గేశో ల పినాకీచమాంసకే। వ ఖడ్గీశస్స్వాత్మని స్యాద్బకశ్చాస్థిని శస్మృతః ॥ ౨౯ ॥ శ శ్వేతశ్చైవమజ్జాయాం స భృగుశ్శుక్రధాతుకే। ప్రాణే హో నకులీశస్స్యాత్ క్షసంవర్తశ్చకోశగః॥౩౦॥ రుద్రశక్తిః ప్రపూజ్యా హ్రీంబీజేనాఖిలమాప్నుయాత్ ॥౩౧॥ * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వరసంవాదే
యుద్ధజయార్ణవే మాలినీమన్త్రాదిన్యాసో నామపఞ్చ
చత్వారింశదధిక శతతమోఽధ్యాయః.

—oo:o:oo—

॥ అష్టాష్టక దేవ్యః ॥

మహేశ్వరః ॥ త్రిఖణ్డీం సమ్ప్రవక్ష్యామి బ్రహ్మావిష్ణుమహేశ్వరీమ్ ॥ ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ నమః। నమశ్చాముణ్డే నమశ్చాకాశమాతౄణాం సర్వకామార్థసాధనీనామజరామరీణాం సర్వత్రాప్రతిహతగతీనాం స్వరూపరూప పరివర్తినీనాం సర్వసత్త్వవశీకరణోత్సాదనోన్మూలన సమస్తకర్మప్రవృత్తానాం సర్వమాతృగుహ్యం హృదయం పరమసిద్ధం పరకర్మచ్ఛేదనం పరమసిద్ధికరం మాతౄణాం వచనం శుభమ్ ॥ బ్రహ్మఖణ్డపదైరుద్రైరేకవింశాధికం శతమ్ ॥ ౧ ॥ తద్యథా, ఓం నమశ్చాముణ్డే బ్రహ్మాణి అఘోరే అమోఘే వరదే విచ్చే స్వాహా। ఓం నమశ్చాముణ్డే మాహేశ్వరి అఘోరే అమోఘే వరదే విచ్చే స్వాహా। ఓం నమశ్చాముణ్డే కౌమారి అఘోరే అమోఘే వరదే విచ్చే స్వాహా। ఓం నమశ్చాముణ్డే వైష్ణవి అఘోరే అమోఘే వరదే విచ్చే స్వాహా। ఓం నమశ్చాముణ్డే వారాహి అఘోరే అమోఘే వరదే విచ్చే స్వాహా। ఓం నమశ్చాముణ్డే ఇన్ద్రాణి అఘోరే అమోఘే వరదే విచ్చే స్వాహా। ఓం నమశ్చాముణ్డే చణ్డి అఘోరే అమోఘే వరదే విచ్చే స్వాహా। ఓం నమశ్చాముణ్డే ఈశాని అఘోరే అమోఘే వరదే విచ్చే స్వాహా ॥ యథాక్షరపదానాం హి విష్ణుఖణ్డం ద్వితీయకమ్ ॥ ఓం నమశ్చాముణ్డే ఊర్ధ్వకేశి జ్వలితశిఖరే విద్యుజ్జిహ్వే తారకాక్షి పిఙ్గళభ్రువే వికృతదంష్ట్రే క్రుద్ధే ఓం మాంసశోణిత సురాసవప్రియే హసహస ఓం నృత్యనృత్య ఓం విజృమ్భయ విజృమ్భయ ఓం మాయా త్రైలోక్యరూపసహస్ర పరివర్తినీనాం ఓం బన్ధ బన్ధ ఓం కుట్ట కుట్ట చిరిచిరి హిరిహిరి భిరిభిరి త్రాసని త్రాసని భ్రామణి భ్రామణి

ఓం ద్రావణి ద్రావణి క్షోభిణి క్షోభిణి మారణి మారణి సఞ్జీవని సఞ్జీవని హేరి హేరి గేరి గేరి ఘేురి ఘురి ఓం మురి మురి ఓం నమోమాతృగణాయ నమోనమో విచ్చే॥ ఏకత్రింశత్పదం శస్త్రం స్మృతమన్త్రైకసప్తతిః ॥ ౨ ॥ హేఫ్రాంపఞ్చప్రణవాద్యన్తాం త్రిఖణ్డీం చ జపేద్యజేత్ । హేఫ్రాం శ్రీకుబ్జికాహృదయం పదసప్తాత్మరూపకమ్ ॥ ౩ ॥ అకులాది త్రిమధ్యస్థం కులాదేశ్చ త్రిమధ్యగమ్ । మధ్యమాది త్రిమధ్యస్థం పిణ్డం పాదే త్రిమధ్యగమ్ ॥ ౪ ॥ త్రయార్ధమాత్రాసంయుక్తం ప్రణవాద్యం శిఖాశివామ్ । ఓం క్రౌం శిఖాభైరవాయ నమః । స్ఖాం స్ఖీం స్ఖౌం స్ఖేం సబీజత్ర్యక్షరః ॥ హ్రాం హ్రీం హ్రైం నిర్బీజం తన్త్రార్ణం ద్వాత్రింశద్వర్ణకం పరమ్ ॥ ౫ ॥ మాదయశ్చకారాన్తా అకులా చ కులక్రమాత్ । శశినీ భానునీ చైవ పావనీ శివ ఇత్యతః ॥ ౬ ॥ గాన్ధారిణశ్చ పిణ్డాక్షీ చపలా గజజిహ్వికా । మృషా భయసారా స్యాన్మధ్యమా ఘోఽజరాయ చ ॥ ౭ ॥ కుమారీ కాళరాత్రీ న సఙ్కటా దధకాలికా । ఫ శివా భవఘోరా ణ ట బీభత్సా తవిద్యుతా ॥ ౮ ॥ ఠ విశ్వమ్భరా శంసిన్యా ఢ జ్వాలామాలయా తథా । కరాళీ దుర్జయా రఙ్గీ వామా జ్యేష్ఠా చ రౌద్ర్యపి ॥ ఖ కాళీ క కులాలమ్బీ అనులోమా డపిణ్డినీ । అ వేదినీ ఇ రూపీ వై శాన్తిర్మూర్తిః కళాకులా ॥ ౧౦ ॥ ఋ ఖడ్గినీ ఉ బలితా ఌ కులా ౡ తథాయది । సుభగా వేదనాదిన్యా కరాళీ అం చ మధ్యమా ॥ ౧౧ ॥ అః అపేతరయా పీఠే పూజ్యాశ్చ శక్తయః క్రమాత్ । స్ఖాం స్ఖీం స్ఖౌం మహాభైరవాయ నమః । అక్షోద్యా హృత్కర్ణీ చ రాకుసీ కుపణకుయా ॥ ౧౨ ॥ పిఙ్గాక్షీ చాక్షయా క్షేమా బ్రహ్మాణ్యష్టకసంస్థితాః । ఇలా లీలావతీ లీలా లఙ్కా లఙ్కేశ్వరీ తథా ॥ ౧౩ ॥ లాలసా విమలా మాలా మాహేశ్వర్యష్టకే స్థితాః । హుతాశనా విశాలాక్షీ హుఙ్కారీ బడబాముఖీ ॥ ౧౪ ॥ హాహారవా తథా క్రూరా క్రోధా బాలా ఖరాననా । కౌమార్యా దేహసమ్భూతాః పూజితాస్సర్వసిద్ధిదాః ॥ ౧౫ ॥ సర్వజ్ఞా తరళా తారా ఋగ్వేదా చ హయాననా । సారసారస్వయంగ్రాహా శాశ్వతీ వైష్ణవీకులే ॥ ౧౬ ॥ తాలుజిహ్వా చ రక్తాక్షీ విద్యుజ్జిహ్వా కరఙ్కిణీ । మేఘనాదా ప్రచణ్డోగ్రా కాలకర్ణీ కలిప్రియా ॥ ౧౭ ॥ వారాహీకులసమ్భూతాః పూజనీయా జయార్థినా । చమ్పా చమ్పావతీ చైవ ప్రచమ్పా జ్వలితాననా ॥ ౧౮ ॥ పిశాచీ పిచువక్త్రా చ లోలుపా ఐన్ద్రిసమ్భవాః । పావనీ యాచనీ చైవ వామనీ దమనీ తథా ॥ ౧౯ ॥ బిన్దువేలా బృహత్కుక్షీ విద్యుతా విశ్వరూపిణీ । చాముణ్డాకులసమ్భూతా మణ్డలే పూజితా జయే ॥ ౨౦ ॥ యమజిహ్వా జయన్తీ చ దుర్జయా చ యమాన్తికా । బిడాలీ రేవతీ చైవ జయా చ విజయా తథా ॥ ౨౧ ॥ మహాలక్ష్మీకులే జాతా అష్టాష్టకముదాహృతమ్ ॥ ౨౧౫ ॥ * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వరసంవాదే యుద్ధజయార్ణవే అష్టాష్టకదేవీ కథనం నామ షట్చత్వారింశదధికశతతమోధ్యాయః.

త్వరితాపూజాదిః.

మహేశ్వరః ॥ ఓంగుహ్యకుబ్జికే హుంఫట్ మమసర్వోపద్రవాన్ యన్త్రమన్త్ర తన్త్రచూర్ణప్రయోగాదికం యేనకృతం కారితంకురుతే కరిష్యతి కారయిష్యతి తాన్ సర్వాన్ హనహన దంష్ట్రా కరాళిని హ్రైం హ్రీం హుం గుహ్యకుబ్జికాయై స్వాహా । హ్రౌం ఓం ఖే వోం గుహ్యకుబ్జికాయైనమః ॥ హ్రీం సర్వజన క్షోభణీ జనానుకర్షిణీతతః ॥ ఓం ఖేం ఖ్యాం సర్వజనవశఙ్కరీతథాస్యాజ్జన మోహనీ॥౧॥ఓం ఖ్యాం సర్వజన స్తమ్భనీ ఐం ఖం ఖ్రాంక్షోభణీతథా। ఐంత్రితత్త్వం బీజం శ్రేష్ఠంకులేపఞ్చాక్షరీతథా॥౨॥ ఫం శ్రీం క్షీం శ్రీం హ్రీం క్షేం వచ్ఛే క్షే క్షే హుంఫట్ హ్రీం నమః । ఓం హ్రాం క్షే వచ్ఛే క్షే క్షో హ్రీం ఫట్ న వేయం త్వరితా పునర్జ్ఞేయాఽర్చితాజయే ॥ హ్రౌం సింహాయేత్యాసనంస్యాద్ధ్రీం క్షేం హృదయమీరితమ్ । వచ్ఛేఽథశిర సేస్వాహాత్వరితాయాశ్శివస్స్మృతః ॥ ౩ ॥ క్షేం హ్రీం శిఖాయై వౌషట్స్యాద్ధ్వే క్షేం కవచాయహుం । హ్రూం నేత్రత్రయాయ వౌషడ్ధ్రీమన్త్రంచఫడన్తకమ్ ॥ ౪ ॥ హ్రీంకారీఖే చరీచణ్డా ఛేదనీక్షోభణీక్రియా । క్షేమకారీచహ్రీంకారీఫట్కారీనవశక్తయః॥ ౫ ॥ అథదూతీఃప్రవక్ష్యామి పూజ్యాఇన్ద్రాదిగాశ్చతాః ॥ హ్రీం నలే బహుతుణ్డే చ ఖగేహ్రీం ఖేచరే జ్వాలిని జ్వల ఖఖే చఛే శవవిభీషణే చ ఛే చణ్డే ఛేదని కరాళి ఖఖే ఛేక్షే ఖరహాఙ్గి హ్రీం క్షే వక్షే కపిలే హక్షే హ్రూం క్రూం తేజీవతి రౌద్రి మాతః హ్రీం ఫే వే ఫేఫే వక్రే వరీఫే పుటిపుటిఘోరే హ్రూంఫట్ బ్రహ్మవే తాళిమధ్యే ॥ గుహ్యాఙ్గానిచతస్రానిత్వరితాయాఃపునర్వదే ॥ ౬ ॥ హ్రౌం హ్రూం హః హృదయే ప్రోక్తం హ్రూం హశ్చశిరస్స్మృతమ్ । ఫాంజ్వలజ్వలేతి చశిఖా వర్మణి ఖే హ్రీం హుంహుమ్ ॥ ౭ ॥ క్రోం క్షూం శ్రీం నేత్రమిత్యుక్తంక్షౌం అస్త్రం వై తతశ్చఫట్ హుం ఖే వచ్ఛే క్షేః హ్రీం క్షేం హుం ఫట్ వా ॥ హుంశిరశ్శైవమధ్యేస్యాత్పూర్వాదౌ ఖేసదాశివేః। వఙ్కశ్చేమనోన్మనీమక్షే తార్క్ష్యోహ్రీంచమాధవః ॥ ౮॥ క్షేం బ్రహ్మహుంతథాదిత్యోదారుణంఫట్ స్మృతాస్సదా॥౯॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వరసంవాదే
యుద్ధజయార్ణవే త్వరితాపూజాది కథనంనామ
సప్తచత్వారింశ దధిక శతతమోధ్యాయః

సఙ్గ్రామవిజయపూజా.

మహేశ్వరః॥ ఓం డేఖఖ్యాంసూర్యాయసఙ్గ్రామవిజయాయనమః। హ్రాం హ్రీం హ్రూం హ్రైం హ్రౌం హ్రః ॥ షడఙ్గానితుసూర్యస్యసఙ్గ్రామేజయ

దస్యహి । ఓం హాం ఖం ఖ సోలాట్రయస్వాహా । స్ఫాం హ్రూం హుంక్రూంఓంహ్రీం క్రేం ॥ ప్రభూతంవిమలంసారమారాధ్యంపరమంసుఖమ్ ॥ ౧ ॥ ధర్మజ్ఞానంచవైరాగ్యమైశ్వర్యాద్యష్టకంయజేత్ । అనన్తాసనంసింహాసనంపద్మాసనమతఃపరమ్ ॥ ౨ ॥ కర్ణికాకేసరాణ్యేవసూర్యసోమాగ్నిమణ్డలమ్ । దీప్తాసూక్ష్మాజయాభద్రావిభూతిర్విమలాతథా ॥ ౩ ॥ అమోఘావిద్యుతాపూజ్యానవమీసర్వతోముఖీ । సత్త్వంరజస్తమశ్చైవప్రకృతింపురుషంతథా ॥ ౪ ॥ ఆత్మానంచాన్తరాత్మానంపరమాత్మానమర్చయేత్ । సర్వేబిన్దుసమాయుక్తామాయానిలసమన్వితాః ॥ ౫ ॥ ఉమాప్రభాచసన్ధ్యాచసాయామాయాబలాన్వితా । బిన్దువిష్ణుసమాయుక్తాద్వారపాలాస్తథాష్టకమ్ ॥ ౬ ॥ సూర్యంచణ్డంప్రచణ్డంచపూజయేద్గన్ధకాదిభిః । పూజయాజపహోమాద్యైర్యుద్ధాదౌవిజయోభవేత్ ॥ ౭ ॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వర సంవాదే
యుద్ధజయార్ణవే సఙ్గ్రామవిజయ పూజాకథనం నా
మాష్టచత్వారింశదధిక శతతమోఽధ్యాయః.

అయుతలక్షకోటిహోమః

మహేశ్వరః ॥ హోమాద్రణాదౌవిజయోరాజ్యాప్తిర్విఘ్ననాశనమ్ । కృచ్ఛ్రాణిశుద్ధిముత్పాద్యప్రాణాయామశతేనచ ॥ ౧ ॥ అన్తర్జలేచగాయత్రీంజప్త్వాషోడశధాచరేత్ । ప్రాణాయామాంశ్చపూర్వాహ్ణేజుహుయాత్పావకేహవిః ॥ ౨ ॥ భైక్ష్యయావకభక్షీచఫలమూలాశనోఽపివా । క్షీరసక్తుఘృతాహారఏకమాహారమాశ్రయేత్ ॥ ౩ ॥ యావత్సమాప్తిర్భవతిలక్షహోమస్యపార్వతి । దక్షిణాలక్షహోమాన్తేగావోవస్త్రాణికాఞ్చనమ్ ॥ ౪ ॥ సర్వోత్పాతసముత్పత్తౌపఞ్చభిర్దశభిర్ద్విజైః । నాస్తిలోకేసఉత్పాతోయోహ్యనేనప్రశామ్యతి ॥ ౫ ॥ మాఙ్గల్యంపరమంనాస్తియదస్మాదతిరిచ్యతే । కోటిహోమంతుయోరాజాకారయేత్పూర్వవద్ద్విజైః ॥ ౬ ॥ నతస్యశత్రవస్సఙ్ఖ్యేజాతుతిష్ఠన్తికర్హిచిత్ । నతస్యమారకోదేశేవ్యాధిర్వాజాయతేక్వచిత్ ॥ ౭ ॥ అతివృష్టిరనావృష్టిర్మూషకాశ్శలభాశ్శుకాః । రాక్షసాద్యాశ్చశామ్యన్తిసర్వేచరిపవోరణే ॥ ౮ ॥ కోటిహోమేతువరయేద్బ్రాహ్మణాన్వింశతింతథా । శతంచాథసహస్రంవాయథేష్టాంభూతిమాప్నుయాత్ ॥ ౯ ॥ కోటిహోమంతుయఃకుర్యాద్ద్విజోభూపోఽథవాచవిట్ । యదిచ్ఛేత్ప్రాప్నుయాత్తత్తత్సశరీరోదివంవ్రజేత్ ॥ ౧౦ ॥ గాయత్ర్యాగ్రహమన్త్రైర్వాకూశ్మాణ్డీజాతవేదసైః । ఐన్ద్రవారుణవాయవ్యయామ్యాగ్నేయైశ్చవైష్ణవైః ॥ ౧౧ ॥ శాక్తైర్వైశ్శైవభాగవతైస్సౌరైర్మన్త్రైర్హోమార్చనాత్తతః । అయుతేనాల్పసిద్ధిస్స్యాల్లక్షహో

హోఽఖిలార్తినుత్ ॥ ౧౨ ॥ సర్వపీడాదినాశాయ కోటిహోమోఽఖిలార్థదః ।
యవవ్రీహితిలక్షీరఘృతకుశప్రసాతికాః ॥ ౧౩ ॥ పఙ్కజోశీరబిల్వామ్రదళా హోమే
ప్రకీర్తితాః । అష్టహస్తప్రమాణేన కోటిహోమేషు ఘాతకమ్ ॥ ౧౪ ॥ తస్మాదర్ధ
ప్రమాణేన లక్షహోమే విధీయతే । హోమోఽయుతేన లక్షేణ కోట్యాజ్యాద్యైః
ప్రకీర్తితః ॥ ౧౫ ॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ఉమామహేశ్వర సంవాదే
యుద్ధజయార్ణవే అయుతలక్ష కోటిహోమో
నామైకోన పఞ్చాశదధిక శతతమోఽధ్యాయః.

మన్వన్తరవివరణమ్.

అగ్నిః ॥ మన్వన్తరాణి వక్ష్యామి ఆద్యస్స్వాయమ్భువో మనుః । అగ్నీధ్రా
ద్యాస్తస్య సుతా యమో నామ తదా సురాః ॥ ౧ ॥ ఔర్వాద్యాశ్చ సప్తర్షయ ఇన్ద్ర
శ్చైవ శతక్రతుః । పారావతాస్సతుషితా దేవాస్స్వారోచిషేఽన్తరే ॥ ౨ ॥ విప
శ్చిత్తత్ర దేవేన్ద్ర ఊర్జస్తమ్భాదయో ద్విజాః । చైత్రకింపురుషాః పుత్రాస్తృతీయశ్చో
త్తమో మనుః ॥ ౩ ॥ సుశాన్తిరిన్ద్రో దేవాశ్చ సుధామాద్యా వసిష్ఠజాః । సప్తర్ష
యోఽజాద్యాః పుత్రాశ్చతుర్థస్తామసో మనుః ॥ ౪ ॥ స్వరూపాద్యాస్సురగణాశ్శిఖి
రిన్ద్రస్సురేశ్వరః । జ్యోతిర్ధామాదయో విప్రా నవ ఖ్యాతిముఖాస్సుతాః ॥ ౫ ॥ రైవ
తే వితథశ్చేన్ద్రో అమితాభాస్తథా సురాః । హిరణ్యరోమాద్యా మునయో బలబన్ధాద
యస్సుతాః ॥ ౬ ॥ మనోజవశ్చాక్షుషేఽథ ఇన్ద్రస్స్వాత్యాదయస్సురాః । సుమే
ధాద్యా మహర్షయః పురుప్రభృతయస్సుతాః ॥ ౭ ॥ వివస్వతస్సుతో విప్రశ్శ్రాద్ధదేవో
మనుస్తతః । ఆదిత్యవసురుద్రాద్యా దేవా ఇన్ద్రః పురన్దరః ॥ ౮ ॥ వసిష్ఠః కాశ్యపోఽథాత్రి
ర్జమదగ్నిస్సగోతమః । విశ్వామిత్రభరద్వాజౌ మునయస్సప్త సామ్ప్రతమ్ ॥ ౯ ॥ ఇక్ష్వా
కుప్రముఖాః పుత్రా అంశేన హరిరాభవత్ । స్వాయమ్భువే మానసోఽభూదజితస్త
దనన్తరే ॥ ౧౦ ॥ సత్యో హరిర్దేవవరో వైకుణ్ఠో వామనః క్రమాత్ । ఛాయాజస్సూ
ర్యపుత్రస్తు భవితా చాష్టమో మనుః ॥ ౧౧ ॥ పూర్వస్య చ సవర్ణోఽసౌ సావర్ణిర్భవితాష్ట
మః । సుతపాద్యా దేవగణా దీప్తిమద్ద్రౌణికాదయః ॥ ౧౨ ॥ మునయో బలిరిన్ద్రశ్చ
విరజప్రముఖాస్సుతాః । నవమో దక్షసావర్ణిః పారాద్యాశ్చ తదా సురాః ॥ ౧౩ ॥ ఇ
న్ద్రశ్చైవాద్భుతస్తేషాం సవనాద్యా ద్విజోత్తమాః । ధృతకేత్వాదయః పుత్రా బ్రహ్మ
సావర్ణిరిత్యతః ॥ ౧౪ ॥ సుఖాదయో దేవగణాస్తేషాం శాన్తిశ్శతక్రతుః । హవిష్మా
ద్యాశ్చ మునయస్సుక్షేత్రాద్యాశ్చ తత్సుతాః ॥ ౧౫ ॥ ధర్మసావర్ణికశ్చాథ విహఙ్గా
ద్యాస్తదా సురాః । గణశ్చేన్ద్రో నిశ్చరాద్యా మునయః పుత్రకా మనోః ॥ ౧౬ ॥

సర్వత్రగాద్యా రుద్రాఖ్యాస్సావర్ణిర్భవితా మనుః। ఋతధామా సురేన్ద్రశ్చ హరితాద్యా
శ్చ దేవతాః ॥ ౧౬ ॥ తపస్వ్యాద్యాస్సప్తర్షయస్సుతా వై దేవవన్ముఖాః । మనుస్త్ర
యోదశో రౌచ్యస్సూత్రామాణాదయస్సురాః ॥ ౧౭ ॥ ఇన్ద్రో దివస్పతిస్తేషాం దాన
వాదివిమర్దనః । నిర్మోహాద్యాస్సప్తర్షయశ్చిత్రసేనాదయస్సుతాః॥ ౧౮ ॥ మనుశ్చ
తుర్దశో భౌత్యశ్శుచిరిన్ద్రో భవిష్యతి । చాక్షుషాద్యాస్సురగణా అగ్నిబాహ్వాదయో
ద్విజాః ॥ ౨౦ ॥ చతుర్దశస్య భౌత్యస్య పుత్రా ఊరుముఖా మనోః । ప్రవర్తయన్తి వే
దాంశ్చ భువి సప్తర్షయో దివః॥ ౨౧॥ దేవా యజ్ఞభుజస్తే తు భూః పుత్రైః పరిపాల్యతే।
బ్రహ్మణో దివసే బ్రహ్మన్మనవస్తు చతుర్దశ ॥ ౨౨ ॥ మన్వాద్యాశ్చ హరిర్వేదం ద్వాప
రాన్తే విభేదసః । ఆద్యో వేదశ్చతుష్పాదశ్శతసాహస్రసమ్మితః ॥ ౨౩ ॥ ఏకశ్చాసీ
ద్యజుర్వేదస్తం చతుర్ధా వ్యకల్పయత్ । ఆధ్వర్యవం యజుర్భిస్తు ఋగ్భిర్హౌత్రం తథా
మునిః ॥ ౨౪ ॥ ఔద్గాత్రం సామభిశ్చక్రే బ్రహ్మత్వం చాప్యథర్వభిః । ప్రథమం వ్యా
సశిష్యస్తు పైలో హ్యృగ్వేదపారగః ॥ ౨౫ ॥ ఇన్ద్రః ప్రమతయే ప్రాదాద్బాష్కలా
య చ సంహితామ్ । బౌధ్యాదిభ్యో దదౌ సోఽపి చతుర్ధా నిజసంహితామ్ ॥ ౨౬ ॥ య
జుర్వేదతరోశ్శాఖాస్సప్తవింశన్మహామతిః । వైశమ్పాయననామాసౌ వ్యాసశిష్యశ్చ
కారవై ॥ ౨౭ ॥ కాణ్వవాజసనేయాద్యా యాజ్ఞవల్క్యాదిభిస్స్మృతాః। సామ
వేదతరోశ్శాఖా వ్యాసశిష్యస్స జైమినిః ॥ ౨౮ ॥ సుమన్తుశ్చ సుకర్మా చ ఏకైకాం సం
హితాం తతః । గృహ్ణాతే చ సుకర్మాఖ్యస్సహస్రం సంహితాం గురుః॥ ౨౯ ॥ సుమన్తురా
థర్వతరుం వ్యాసశిష్యో విభేదతమ్ । శిష్యానధ్యాపయామాస పైప్పలాదాన్త్సహస్ర
శః ॥ ౩౦ ॥ పురాణసంహితాం చక్రే సూతో వ్యాసప్రసాదతః ॥ ౩౧ ॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే మన్వన్తర
కథనం నామ పఞ్చాశదధికశతతమోధ్యాయః.

వర్ణాశ్రమేతరధర్మాః

అగ్నిః ॥ మన్వాదయో భుక్తిముక్తిధర్మాంశ్చీర్త్వాప్నువన్తి యాన్ । ప్రోచే ప
రశురామాయ వరుణోక్తం తు పుష్కరః ॥ ౧ ॥ పుష్కరః ॥ వర్ణాశ్రమేతరాణాం తే
ధర్మాన్వక్ష్యామి సర్వదాన్ । మన్వాదిభిర్నిగదితాన్వాసుదేవాదితుష్టిదాన్ ॥ ౨ ॥
అహింసా సత్యవచనం దయా భూతేష్వనుగ్రహః । తీర్థానుసరణం దానం బ్రహ్మచర్య
మమత్సరః ॥ ౩ ॥ దేవద్విజాతిశుశ్రూషా గురూణాం చ భృగూత్తమ । శ్రవణం సర్వ
ధర్మాణాం పితౄణాం పూజనం తథా ॥ ౪ ॥ భక్తిశ్చ నృపతౌ నిత్యం తథా సచ్ఛాస్త్ర
నేత్రతా । ఆనృశంస్యం తితిక్షా చ తథా చాస్తిక్యమేవ చ ॥ ౫ ॥ వర్ణాశ్రమాణాం సా
మాన్యం ధర్మాధర్మం సమీరితమ్। యజనం యాజనం దానం వేదాద్యధ్యాపనక్రియా॥ ౬॥

ప్రతిగ్రహంచాధ్యయనం విప్రకర్మాణి నిర్దిశేత్ । దానమధ్యయనం చైవ యజనం చ య
థావిధి ॥ ౭ ॥ క్షత్రియస్య స వైశ్యస్య కర్మేదం పరికీర్తితమ్ । క్షత్రియస్య విశేషేణ పా
లనం దుష్టనిగ్రహః ॥ ౮ ॥ కృషిగోరక్ష్యవాణిజ్యం వైశ్యస్య పరికీర్తితమ్ । శూద్రస్య
ద్విజశుశ్రూషా సర్వశిల్పాని వాప్యథ ॥ ౯ ॥ మౌఞ్జీబన్ధనతో జన్మ విప్రాదేశ్చ ద్వితీయ
కమ్। ఆనులోమ్యేన వర్ణానాం జాతిర్మాతృసమా స్మృతా ॥ ౧౦ ॥ చణ్డాలో బ్రాహ్మ
ణీపుత్రశ్శూద్రాచ్చ ప్రతిలోమతః । సూతస్తు క్షత్రియాజ్జాతో వైశ్యాద్వై దేవలస్త
థా ॥ ౧౧ ॥ పుల్కసః క్షత్రియాపుత్రశ్శూద్రాత్స్యాత్ప్రతిలోమజః । మాగధస్స్యా
త్తథా వైశ్యాచ్ఛూద్రాదాయోగవోభవేత్ ॥ ౧౨ ॥ వైశ్యాయాం ప్రతిలోమేభ్యః
ప్రతిలోమాస్సహస్రశః । వివాహస్సదృశైస్తేషాం నోత్తమైర్నాధమైస్తథా ॥ ౧౩ ॥
చణ్డాలకర్మ నిర్దిష్టం వధ్యానాం ఘాతనం తథా। స్త్రీజీవనం తు తద్రక్షా ప్రోక్తం వైదేహక
స్య చ ॥ ౧౪ ॥ సూతానామశ్వసారథ్యం పుల్కసానాం చ వ్యాధతా । స్తుతిక్రియా
మాగధానాం తథా చాయోగవస్య చ ॥ ౧౫ ॥ రఙ్గావతరణం ప్రోక్తం తథా శిల్పైశ్చ
జీవనమ్ । బహిర్గ్రామనివాసశ్చ మృతచేలస్య ధారణమ్ ॥ ౧౬ ॥ న సంస్పర్శస్తథై
వాన్యైశ్చణ్డాలస్య విధీయతే । బ్రాహ్మణార్థే గవార్థే వా దేహత్యాగోఽత్ర యః కృ
తః ॥ ౧౭ ॥ స్త్రీబాలాద్యుపపత్తౌ వా బాహ్యానాం సిద్ధికారణమ్ । సఙ్కరే జాతయో
జ్ఞేయాః పితుర్మాతుశ్చ కర్మతః ॥ ౧౮ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే వర్ణా
న్తరధర్మకథనం నామ ఏకపఞ్చాశదధికశతతమోఽధ్యాయః.

॥ గృహస్థవృత్తిః ॥

పుష్కరః ॥ ఆజీవంస్తు యథోక్తేన బ్రాహ్మణస్స్వేన కర్మణా । క్షత్రవిట్ఛూ
ద్రధర్మేణ జీవేన్నైవ తు శూద్రజాత్ ॥ ౧ ॥ కృషివాణిజ్యగోరక్షం కుసీదం
చ ద్విజశ్చరేత్ । గోరసం గుడలవణలాక్షామాంసాని వర్జయేత్ ॥ ౨ ॥ భూమిం భి
త్త్వౌషధీశ్ఛిత్త్వా హత్వా కీటపిపీలికాః। పునన్తి ఖలయజ్ఞేన కర్షకా దేవపూజనాత్ ॥ ౩ ॥
హలమష్టగవం ధర్మ్యం షడ్గవం జీవితార్థినామ్ । చతుర్గవం నృశంసానాం ద్విగవం ధర్మ
ఘాతినామ్ ॥ ౪ ॥ ఋతామృతాభ్యాం జీవేత మృతేన ప్రమృతేన వా। సత్యానృతా
భ్యామపి వా న శ్వవృత్త్యా కదాచన ॥ ౫ ॥ * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే గృహ
స్థవృత్తయో నామ ద్విపఞ్చాశదధికశతతమోఽధ్యాయః.

॥ బ్రహ్మచర్యాశ్రమధర్మః ॥

పుష్కరః॥ ధర్మమాశ్రమిణాం వక్ష్యే భుక్తిముక్తిప్రదం శృణు। షోడశర్తుర్నిశాః స్త్రీణామాద్యాస్తిస్రస్తు గర్హితాః ॥ ౧ ॥ వ్రజేద్యుగ్మాసు పుత్రార్థీ కర్మాధానికమిష్యతే । గర్భస్య స్పష్టతాజ్ఞానే సవనం స్పన్దనాత్పురా ॥ ౨ ॥ షష్ఠేఽష్టమే వా సీమన్తం పుత్రీయం నామభం శుభమ్ । అచ్ఛిన్ననాడ్యాం కర్తవ్యం జాతకర్మ విచక్షణైః ॥ ౩ ॥ ఆశౌచే తు వ్యతిక్రాన్తే నామకర్మ విధీయతే । శర్మాన్తం బ్రాహ్మణస్యోక్తం వర్మాన్తం క్షత్రియస్య తు ॥ ౪ ॥ గుప్తదాసాత్మకం నామ ప్రశస్తం వైశ్యశూద్రయోః । బాలం నివేదయేద్భర్త్రే తవ పుత్రోఽయమిత్యుత ॥ ౫ ॥ యథాకులం తు చూడాకృద్బ్రాహ్మణస్యోపనాయనమ్ । గర్భాష్టమేఽష్టమే వాబ్దే గర్భాదేకాదశే నృపే ॥ ౬ ॥ గర్భాత్తు ద్వాదశే వైశ్యే షోడశాబ్దాదితో న హి । ముఞ్జానాం వల్కలానాం తు క్రమాన్మౌఞ్జ్యః ప్రకీర్తితాః ॥ ౭ ॥ మార్గవైయాఘ్రవాస్తాని చర్మాణి వ్రతచారిణామ్ । పర్ణపిప్పలబిల్వానాం క్రమాద్దణ్డాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౮ ॥ కేశదేశలలాటాస్యతుల్యాః ప్రోక్తాః క్రమేణ తు । అవక్రాస్సత్వచస్సర్వే నావిప్లుష్టాస్తు దణ్డకాః ॥ ౯ ॥ వాసోపవీతే కార్పాసక్షౌమోర్ణానాం యథాక్రమమ్ । ఆదిమధ్యావసానేషు భవచ్ఛబ్దోపలక్షితమ్ ॥ ౧౦ ॥ ప్రథమం తత్ర భిక్షేత యత్ర భిక్షా ధ్రువం భవేత్ । స్త్రీణామమన్త్రతస్తాని వివాహస్తు సమన్త్రకః ॥ ౧౧ ॥ ఉపనీయ గురుశ్శిష్యం శిక్షయేచ్ఛౌచమాదితః । ఆచారమగ్నికార్యం చ సన్ధ్యోపాసనమేవ చ ॥ ౧౨ ॥ ఆయుష్యం ప్రాఙ్ముఖో భుఙ్క్తే యశస్యం దక్షిణాముఖః । శ్రియం ప్రత్యఙ్ముఖో భుఙ్క్తే ఋతం భుఙ్క్త ఉదఙ్ముఖః ॥ ౧౩ ॥ సాయం ప్రాతశ్చ జుహుయాన్నామేధ్యం వ్యస్తహస్తకమ్ । మధుమాంసం జనైస్సార్ధం గీతం నృత్యం చ వై త్యజేత్ ॥ ౧౪ ॥ హింసాం పరాపవాదం చ అశ్లీలం చ విశేషతః । దణ్డాది ధారయేన్నష్టమప్సు క్షిప్త్వాన్యధారణమ్ ॥ ౧౫ ॥ వేదస్వీకరణం కృత్వా స్నాయాద్దత్తదక్షిణః । నైష్ఠికో బ్రహ్మచారీ వా దేహాన్తం నివసేద్గురౌ ॥ ౧౬ ॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే బ్రహ్మచర్యాశ్రమో నామ త్రిపఞ్చాశదధికశతతమోధ్యాయః.

॥ వివాహః ॥

పుష్కరః ॥ విప్రశ్చతస్రో విన్దేత భార్యాస్తిస్రస్తు భూమిపః । ద్వే చ వైశ్యో యథాకామం భార్యైకాపి చాన్త్యజః ॥ ౧ ॥ ధర్మకార్యాణి సర్వాణి న కార్యాణ్యసవర్ణయా । పాణిర్గ్రాహ్యస్సవర్ణాసు గృహ్ణీయాత్క్షత్రియా శరమ్ ॥ ౨ ॥ వైశ్యా ప్రతోదమాదద్యాద్దశాం వై చాన్త్యజా తథా । సకృత్కన్యా ప్రదాతవ్యా హరంస్తాం చౌరదణ్డభాక్ ॥ ౩ ॥ అపత్యవిక్రయాసక్తే నిష్కృతిర్న విధీయతే । కన్యాదానం శచీయా

గోవివాహోఽథచతుర్థికా ॥ ౪ ॥ వివాహమేతత్కథితంనామకర్మచతుష్టయమ్।
నష్టేమృతేప్రవ్రజితేక్లీబేచపతితేపతౌ ॥ ౫ ॥ పఞ్చస్వాపత్సునారీణాంపతిరన్యోవి
ధీయతే । మృతేతుదేవరేదేయాతదభావేయథేచ్ఛయా॥ ౬॥ పూర్వాత్రితయమా
గ్నేయంవాయవ్యంచోత్తరాత్రయమ్ । రోహిణీచేతిచరణేభగణశ్శస్యతేసదా॥ ౭॥
నైకగోత్రాంతువరయేన్నైకార్షేయాంచభార్గవ । పితృతస్సప్తమాదూర్ధ్వంమా
తృతఃపఞ్చమాత్తథా ॥ ౮ ॥ ఆహూయదానంబ్రాహ్మస్స్యాత్కులశీలయుతాయ
తు । పురుషాంస్తారయేత్తజ్జోనిత్యంకన్యాప్రదానతః ॥ ౯ ॥ తథాగోమిథునాదానా
ద్వివాహస్త్వార్ష ఉచ్యతే । ప్రార్థితాదీయతేయస్యప్రాజాపత్యస్సధర్మకృత్ ॥౧౦॥
శుల్కేనచాసురోమన్దోగాన్ధర్వోవరణాన్మిథః । రాక్షసోయుద్ధహరణాత్పైశాచః
కన్యకాచ్ఛలాత్ ॥ ౧౧ ॥ వైవాహికేఽహ్నికుర్వీతకుమ్భకారమృదాశచీమ్ ।
జలాశయేతుతాంపూజ్యవాద్యాద్యైస్స్త్రీంగృహంనయేత్ ॥ ౧౨ ॥ ప్రసుప్తేకేశవే
నైవవివాహఃకార్యఏవహి । పౌషేచైత్రేకుజదినేరిక్తావిష్టితిథౌనచ ॥ ౧౩ ॥ నశు
క్రజీవేఽస్తమితేనశశాఙ్కేగ్రహార్దితే । అర్కార్కిభౌమయుక్తేభేవ్యతీపాతహతే
నహి ॥ ౧౪ ॥ సౌమ్యంపిత్ర్యంచవాయవ్యంసావిత్రంరోహిణీతథా । ఉత్తరాత్రి
తయంమూలంమైత్రంపౌష్ణంవివాహభమ్ ॥ ౧౫ ॥ మానుషాఖ్యస్తథాలగ్నోమా
నుషాఖ్యాంశకశ్శుభః । తృతీయేచతథాషష్ఠేదశమైకాదశేఽష్టమే॥ ౧౬ ॥ అర్కా
ర్కిచన్ద్రతనయాఃప్రశస్తానకుజోఽష్టమః । సప్తాన్త్యాష్టమవర్గేషు శేషాశ్శస్తాగ్ర
హోత్తమాః ॥ ౧౭ ॥ తేషామపితథామధ్యాత్షష్ఠశ్శుక్రోనశస్యతే । వైవాహికే
భేకర్తవ్యాతథైవచచతుర్థికా ॥ ౧౮ ॥ నదాతవ్యాగ్రహాస్తత్రచతురాద్యాస్తథై
కగాః । పర్వవర్జంస్త్రియంగచ్ఛేత్సత్యాదత్తాసదారతిః॥ ౧౯ ॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామ సంవాదే వివా
హవిధానకథనంనామచతుఃపఞ్చాశదధికశతతమోఽధ్యాయః.

ఆచారః.

పుష్కరః ॥ బ్రాహ్మేముహూర్తేచోత్థాయవిష్ణ్వాదీన్దైవతాన్స్మరేత్ । ఉభే
మూత్రపురీషేతుదివాకుర్యాదుదఙ్ముఖః ॥ ౧ ॥ రాత్రౌచదక్షిణేకుర్యాదుభేసన్ధ్యే
యథాదివా । నమార్గేనజలేవీథ్యాంసతృణాయాంసదాచరేత్ । ౨ ॥ శౌచం
కృత్వామృదాచమ్యభక్షయేద్దన్తధావనమ్ । నిత్యంనైమిత్తికంకామ్యంక్రియాఙ్గంమ
లకర్షణమ్ ॥ ౩ ॥ క్రియాస్నానంతథాషష్ఠంషోఢాస్నానంప్రకీర్తితమ్ । అస్నాత
స్యాఫలంకర్మప్రాతస్స్నానంచరేత్తతః ॥ ౪ ॥ భూమిష్ఠముద్ధృతాత్పుణ్యంతతఃప్ర

స్రవణోదకమ్ । తతోఽపిసారసంపుణ్యంతస్మాన్నాదేయముచ్యతే ॥ ౫ ॥ తీర్థతో
యంతతఃపుణ్యంగాఙ్గంపుణ్యంతుసర్వతః । సంశోధితమలఃపూర్వంనిమగ్నశ్చజలా
శయే ॥ ౬ ॥ ఉపస్పృశ్యతతఃకుర్యాదమ్భసఃపరిమార్జనమ్ । హిరణ్యవర్ణాస్తిసృభి
శ్శన్నోదేవీతిచాప్యథ ॥ ౭ ॥ ఆపోహిష్ఠేతితిసృభిరిదమాపస్తథైవచ । తతోజలాశ
యేమగ్నఃకుర్యాదన్తర్జలంజపమ్ ॥ ౮ ॥ తత్రాఘమర్షణంసూక్తంద్రుపదాంవాత
థాజపేత్ । యుఞ్జతేమనఇత్యేవంసూక్తంవాప్యథపౌరుషమ్ ॥ ౯ ॥ గాయత్రీం
తువిశేషేణఅఘమర్షణసూక్తకే । దేవతాభావవృత్తస్తుఋషిశ్చైవాఘమర్ష
ణః॥ ౧౦॥ ఛన్దశ్చానుష్టుభంతస్యభావవృత్తోహరిస్స్మృతః। ఆపీడమానశ్శాటీంతుదే
వతాపితృతర్పణమ్॥ ౧౧॥ పౌరుషేణతుసూక్తేనదదేచ్చైవోదకాఞ్జలిమ్ । తతోఽ
గ్నిహవనంకుర్యాద్దానందత్వాతుశక్తితః ॥ ౧౨ ॥ తతస్సమధిగచ్ఛేతయోగక్షేమా
ర్థమీశ్వరమ్ । ఆసనంశయనంయానంజాయాఽపత్యంకమణ్డలుః ॥ ౧౩ ॥ ఆత్మనశ్శు
చిరేతానిపరేషాంనశుచిర్భవేత్ । భారాక్రాన్తస్యగుర్విణ్యాఃపన్థాదేయోగురుష్వ
పి॥ ౧౪ ॥ నపశ్యేచ్చార్కముద్యన్తంనాస్తంయాన్తంనచాప్స్వపి । నేక్షేన్నగ్నాం
స్త్రియంకూపంసూనాస్థానమఘాఘినమ్ ॥ ౧౫ ॥ కార్పాసాస్థితథాభస్మనాక్రా
మేద్యచ్చకుత్సితమ్ । అన్తఃపురంవిత్తగృహంపరదౌత్యంవ్రజేన్నహి ॥ ౧౬ ॥ నారో
హేద్విషమాంనావంనవృక్షంనచపర్వతమ్ । అర్థాయతనశాస్త్రేషుతథైవస్యాత్కుతూ
హలీ ॥ ౧౭ ॥ లోష్టమర్దీతృణచ్ఛేదీనఖఖాదీవినశ్యతి । ముఖాదివాదనంనేహా
ద్వినాదీపంనరాత్రిగః॥ ౧౮ ॥ నాద్వారేణవిశేద్వేశ్మనచవక్త్రంవిరాగయేత్ । క
థాభఙ్గంనకుర్వీతనచవాసోవిపర్యయమ్ ॥ ౧౯ ॥ భద్రంభద్రమితిబ్రూయాన్నాని
ష్టంకీర్తయేత్క్వచిత్ । పాలాశమాసనంవర్జ్యందేవాదిచ్ఛాయయావ్రజేత్ ॥౨౦॥
నమధ్యేపూజ్యయోర్యాయాన్నోచ్ఛిష్టస్తారకాదిదృక్ । నద్యాంనాన్యాంనదీంబ్రూ
యాన్నకణ్డూయేద్ద్విహస్తకమ్॥ ౨౧ ॥ అసన్తర్ప్యపితౄన్దేవాన్నదీపారంచనవ్రజే
త్ । మలాదిప్రక్షిపేన్నాప్సుననగ్నస్స్నానమాచరేత్ ॥ ౨౨ ॥ తతస్సమభిగచ్ఛే
తయోగక్షేమార్థమీశ్వరమ్ । స్రజన్నాత్మనాపనయేత్ఖరాదికరజస్త్యజేత్ ॥ ౨౩ ॥
హీనాంనావహసేద్గచ్ఛేన్నాదేశేనివసేచ్చతైః । వైద్యరాజనదీహీనేమ్లేచ్ఛస్త్రీ
బహునాయకే ॥ ౨౪ ॥ రజస్వలాదిపతితైర్నభాషేతకేశవంస్మరేత్ । నాసంవృ
తముఖఃకుర్యాద్ధాసంజృమ్భాంతథాక్షుతమ్ ॥ ౨౫ ॥ ప్రభోరప్యవమానంస్వంగో
పయేద్వచనంబుధః । ఇన్ద్రియాణాంనానుకూలీవేగరోధంనకారయేత్ ॥ ౨౬ ॥
నోపేక్షితవ్యోవ్యాధిస్స్యాద్రిపురల్పోఽపిభార్గవ। రథ్యాదిగస్తదాచామేద్బిభృయా
న్నాగ్నివారిణీ ॥ ౨౭ ॥ నహుంకుర్యాచ్ఛివంపూజ్యంపాదంపాదేననాక్రమేత్ ।
ప్రత్యక్షంవాపరోక్షంవాకస్యచిన్నాప్రియంవదేత్ ॥ ౨౮ ॥ వేదశాస్త్రనరేన్ద్రర్షి
దేవనిన్దాంవివర్జయేత్ । స్త్రీణామీర్ష్యానకర్తవ్యావిశ్వాసంతాసువర్జయేత్॥ ౨౯ ॥

ధర్మశ్రుతిందేవరతింకుర్యాద్ధ్యానాదినిత్యశః । సోమస్యపూజాంజన్మర్క్షేవిప్రదేవాది
పూజనమ్ ॥ ౩౦ ॥ షష్ఠీంచతుర్దశ్యష్టమ్యామభ్యఙ్గంవర్జయేత్తథా । దూరాద్గృహా
న్మూత్రవిష్ఠేనోత్తమైర్వైరమాచరేత్ ॥ ౩౧ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామ సంవాదే ఆచా
రకథనంనామ పఞ్చపఞ్చాశదధిక శతతమోధ్యాయః.

॥ ద్రవ్యశుద్ధిః ॥

పుష్కరః ॥ ద్రవ్యశుద్ధింప్రవక్ష్యామిపునఃపాకేనమృణ్మయమ్। శుద్ధ్యేన్మూ
త్రపురీషాద్యైస్స్పృష్టంతామ్రంసువర్ణకమ్ ॥ ౧ ॥ ఆవర్తితంచాన్యథా తు వారిణా
మ్లేనతామ్రకమ్ । క్షారేణకాంస్యలోహానాంముక్తాదేఃక్షాళనేనతు ॥ ౨ ॥ అబ్జా
నాంచైవభాణ్డానాంసర్వస్యాశ్మమయస్యచ । శాకరజ్జుమూలఫలవైదళానాంతథై
వచ ॥ ౩ ॥ మార్జనాద్యజ్ఞపాత్రాణాంపాణినాయజ్ఞకర్మణి । ఉష్ణామ్బునాసస్నే
హానాంశుద్ధిస్సమ్మార్జనాద్గృహే ॥ ౪ ॥ శోధనాన్మ్రక్షణాద్వస్త్రే మృత్తికాద్భిర్వి
శోధనమ్ । బహువస్త్రే ప్రోక్షణాచ్చ దారవాణాంచతక్షణాత్ ॥ ౫ ॥ ప్రోక్షణా
త్సంహతానాంతుద్రవాణాంచతథోత్ప్లవాత్ । శయనాసనయానానాంశూర్పస్య
శకటస్యచ ॥ ౬ ॥ శుద్ధిస్సమ్ప్రోక్షణాజ్జ్ఞేయాపలాలేన్ధనయోస్తథా । సిద్ధార్థకా
నాంకల్కేనశృఙ్గదన్తమయస్యచ ॥ ౭ ॥ గోవాలైఃఫలపాత్రాణామస్థ్నాంస్యాచ్ఛృ
ఙ్గవత్తథా । నిర్యాసానాంగుడానాంచలవణానాంచశోషణాత్ ॥ ౮ ॥ కుసుమ్భ
కుసుమానాంచఊర్ణాకార్పాసయోస్తథా । శుద్ధంనదీగతంతోయంపుణ్యంతద్వత్ప్ర
సారితమ్ ॥ ౯ ॥ ముఖవర్జంచగౌశ్శుద్ధాశుద్ధమశ్వాజయోర్ముఖమ్। నారీణాంచైవవత్సా
నాంశకునీనాంశునోముఖమ్ ॥ ౧౦ ॥ ముఖైఃప్రస్రవణేవృత్తేమృగయాయాంసదా
శుచి । భుక్త్వాక్షుత్వాతథాసుప్త్వాపీత్వాచామ్భోవిగాహ్యచ ॥ ౧౧ ॥ రథ్యామా
క్రమ్యచాచామేద్వాసోవిపరిధాయచ। మార్జారశ్చఙ్క్రమాచ్ఛుద్ధశ్చతుర్థేఽహ్నిర
జస్వలా ॥ ౧౨ ॥ స్నాతాస్త్రీపఞ్చమేయోగ్యాదైవేపిత్ర్యేచకర్మణి । పఞ్చా
పానేదశైకస్మిన్నుభయోస్సప్తమృత్తికాః ॥ ౧౩ ॥ ఏకాంలిఙ్గేమృదందద్యాత్కర
యోస్త్రిద్విమృత్తికాః । బ్రహ్మచారివనస్థానాంయతీనాంచచతుర్గుణమ్ ॥ ౧౪ ॥
శ్రీఫలైరంశుపట్టానాంక్షౌమాణాంగౌరసర్షపైః । శుద్ధిఃపర్యుక్ష్యతోయేనమృగలో
మ్నాంప్రకీర్తితా ॥ ౧౫ ॥ పుష్పాణాంచఫలానాంచప్రోక్షణాజ్జలతోఽఖిలమ్ ॥ ౧౫½ ॥

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే ద్రవ్య
శుద్ధికథనంనామ షట్పఞ్చాశదధిక శతతమోధ్యాయః.

——శావాశౌచాదిః——

పుష్కరః॥ ప్రేతశుద్ధిం ప్రవక్ష్యామి సూతికాశుద్ధిమేవ చ । దశాహం శావమాశౌచం సపిణ్డేషు విధీయతే ॥ ౧ ॥ జననే చ తథా శుద్ధిర్బ్రాహ్మణానాం భృగూత్తమ । ద్వాదశాహేన రాజన్యః పక్షాద్వైశ్యోఽథ మాసతః॥ ౨॥ శూద్రోఽనులోమతో దాసే స్వామితుల్యం త్వశౌచకమ్। షడ్భిస్త్రిభిరథైకేన క్షత్రవిట్ఛూద్రయోనిషు॥ ౩॥ బ్రాహ్మణశ్శుద్ధిమాప్నోతి క్షత్రియస్తు తథైవ చ । విట్ఛూద్రయోనేశ్శుద్ధిస్స్యాత్క్రమాత్పరశురామక ॥ ౪ ॥ షడ్రాత్రేణ త్రిరాత్రేణ షడ్భిశ్శూద్రే తథా విశః । ఆదన్తజననాత్సద్య ఆచూడాన్నైశికీ శ్రుతిః॥ ౫ ॥ త్రిరాత్రమావ్రతాదేశాద్దశరాత్రమతః పరమ్। ఊనత్రైవార్షికే శూద్రే పఞ్చాహాచ్ఛుద్ధిరిష్యతే ॥ ౬ ॥ ద్వాదశాహేన శుద్ధిస్స్యాదతీతే వత్సరత్రయే । గతైస్సంవత్సరైష్షడ్భిశ్శుద్ధిర్మాసేన కీర్తితా ॥ ౭ ॥ స్త్రీణామకృతచూడానాం విశుద్ధిర్నైశికీ స్మృతా । తథా చ కృతచూడానాం త్ర్యహాచ్ఛుద్ధ్యన్తి బాన్ధవాః ॥ ౮ ॥ వివాహితాసు నాశౌచం పితృపక్షే విధీయతే । పితుర్గృహే ప్రసూతానాం విశుద్ధిర్నైశికీ స్మృతా ॥ ౯ ॥ సూతికా దశరాత్రేణ శుద్ధిమాప్నోతి నాన్యథా । వివాహితా హి చేత్కన్యా మ్రియతే పితృవేశ్మని ॥ ౧౦ ॥ తస్యాస్త్రిరాత్రాచ్ఛుద్ధ్యన్తి బాన్ధవా నాత్ర సంశయః। సమానం లఘ్వశౌచం తు ప్రథమేన సమాపయేత్ ॥ ౧౧॥ అసమానం ద్వితీయేన ధర్మరాజవచో యథా। దేశాన్తరస్థశ్శ్రుత్వా తు కుల్యానాం మరణోద్భవౌ ॥ ౧౨ ॥ యచ్ఛేషం దశరాత్రస్య తావదేవాశుచిర్భవేత్ । అతీతే దశరాత్రే తు త్రిరాత్రమశుచిర్భవేత్ ॥ ౧౩ ॥ తథా సంవత్సరేఽతీతే స్నాత ఏవ విశుద్ధ్యతి। మాతామహే తథాఽతీతే ఆచార్యే చ తథా మృతే॥ ౧౪ ॥ రాత్రిభిర్మాసతుల్యాభిర్గర్భస్రావే విశోధనమ్ । సపిణ్డే బ్రాహ్మణే వర్ణాస్సర్వ ఏవావిశేషతః ॥ ౧౫॥ దశరాత్రేణ శుద్ధ్యన్తి ద్వాదశాహేన భూమిపః । వైశ్యః పఞ్చదశాహేన శూద్రో మాసేన భార్గవ॥ ౧౬ ॥ ఉచ్ఛిష్టసన్నిధావేకం తథా పిణ్డం నివేదయేత్ । కీర్తయేచ్చ తథా తస్య నామగోత్రే సమాహితః ॥ ౧౭ ॥ భుక్తవత్సు ద్విజేన్ద్రేషు పూజితేషు ధనేన చ। విసృష్టాక్షతతోయేషు గోత్రనామానుకీర్తనైః ॥ ౧౮ ॥ చతురఙ్గులవిస్తారం తత్ఖాతం తావదన్తరమ్ । వితస్తిదీర్ఘం కర్తవ్యం వికర్షూణాం తథా త్రయమ్॥ ౧౯॥ వికర్షూణాం సమీపే చ జ్వాలయేజ్జ్వలనత్రయమ్। సోమాయ వహ్నయే రామ యమాయ చ సమాసతః॥ ౨౦॥ జుహుయాదాహుతీస్సమ్యక్సర్వత్రైవ చతుస్త్రయః। పిణ్డనిర్వపణం కుర్యాత్ప్రాగ్వదేవ పృథక్పృథక్॥ ౨౧ ॥ అన్నేన దధ్నా మధునా తథా మాంసేన పూరయేత్ । మధ్యే చేదధిమాసస్స్యాత్కుర్యాదభ్యధికం తు తత్ ॥ ౨౨ ॥ అథవా ద్వాదశాహేన సర్వమేతత్సమాపయేత్ । సంవత్సరస్య మధ్యే చ యది స్యాదధిమాసకః॥ ౨౩॥ తదా ద్వాదశకే శ్రాద్ధే కార్యం తదధికం భవేత్ । సంవత్సరే సమాప్తే తు శ్రాద్ధం శ్రాద్ధవదాచరేత్ ॥ ౨౪ ॥ ప్రేతాయ తత ఊర్ధ్వం చ తస్యైవ పురుషత్రయే । పిణ్డాన్నిర్వ

షేత్తద్వచ్చతురస్తు సమాహితః ॥ ౨౫ ॥ సమూహ్యాజ్యదత్త్వా పృథివీసమానా ఇతి చాప్యథ । యోజయేత్ప్రేతపిణ్డం తు పిణ్డేష్వన్యేషు భార్గవ ॥ ౨౬ ॥ ప్రేతపాత్రం చ పాత్రేషు తథైవ వినియోజయేత్ । పృథక్పృథక్ప్రకర్తవ్యం కర్మైతత్కర్మపాత్రకే ॥ ౨౭ ॥ మన్త్రవర్జమిదం కర్మ శూద్రస్య తు విధీయతే । సపిణ్డీకరణం స్త్రీణాం కార్యమేవం తదా భవేత్ ॥ ౨౮ ॥ శ్రాద్ధం కుర్యాచ్చ ప్రత్యబ్దం ప్రేతే కుమ్భాన్నమబ్దకమ్ । గఙ్గాయాః సికతా ధారా యథా వర్షతి వాసవే ॥ ౨౯ ॥ శక్యా గణయితుం లోకే న త్వతీతాః పితామహాః । కాలే సతతగే స్థైర్యం నాస్తి తస్మాత్క్రియాం చరేత్ ॥ ౩౦ ॥ దేవత్వే యాతనాస్థానే ప్రేతః శ్రాద్ధం కృతం లభేత్ । నోపకుర్యాన్నరః శోచన్ప్రేతస్యాత్మన ఏవ వా ॥ ౩౧ ॥ భృగ్వగ్నిపాశకామ్బుభిర్మృతానామాత్మఘాతినామ్ । పతితానాం చ నాశౌచం విద్యుచ్ఛస్త్రహతాశ్చ యే ॥ ౩౨ ॥ యతివ్రతిబ్రహ్మచారినృపకారుకదీక్షితాః । రాజాజ్ఞాకారిణో యే చ స్నాయాద్వై ప్రేతగామ్యపి ॥ ౩౩ ॥ మైథునే కటధూమే చ సద్యః స్నానం విధీయతే । ద్విజం న సర్వశేత్ప్రేతం శూద్రేణ తు కథంచన ॥ ౩౪ ॥ న చ శూద్రం ద్విజేనాపి తయోర్దోషో హి జాయతే । అనాథవిప్రప్రేతస్య వహనాత్స్వర్గలోకభాక్ ॥ ౩౫ ॥ సఙ్గ్రామే జయమాప్నోతి ప్రేతేఽనాథే చ కాష్ఠదః । సఙ్కల్ప్య బాన్ధవం ప్రేతమపసవ్యేన తాం చితిమ్ ॥ ౩౬ ॥ పరిక్రమ్య తతః స్నానం కుర్యుస్సర్వే సవాససః । ప్రేతాయ చ తథా దద్యుస్త్రిస్త్రిశ్చైవోదకాఞ్జలీన్ ॥ ౩౭ ॥ ద్వారస్యాశ్మని పదం దత్త్వా ప్రవిశేయుస్తథా గృహమ్ । అక్షతాన్నిక్షిపేద్వహ్నౌ నిమ్బపత్రం విదశ్య చ ॥ ౩౮ ॥ పృథక్ఛయీరన్భూమౌ చ క్రీతలబ్ధాశనో భవేత్ । ఏకః పిణ్డో దశాహే తు శ్మశ్రుకర్మకరః శుచిః ॥ ౩౯ ॥ సిద్ధార్థకైస్తిలైర్విద్వాన్మజ్జేద్వాశోపరం దధత్ । అజాతదన్తే తనయే శిశౌ గర్భస్రుతే తథా ॥ ౪౦ ॥ కార్యో నైవాగ్నిసంస్కారో నైవ చాస్యోదకక్రియా । చతుర్థే చ దినే కార్యస్తథాస్థ్నాం చైవ సఞ్చయః ॥ ౪౧ ॥ అస్థిసఞ్చయనాదూర్ధ్వమఙ్గస్పర్శో విధీయతే ॥ ౪౧½ ॥

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే శావాశౌచం నామ సప్తపఞ్చాశదధిక శతతమోఽధ్యాయః.

స్రావాద్యశౌచమ్.

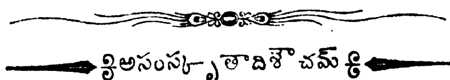
పుష్కరః ॥ స్రావాశౌచం ప్రవక్ష్యామి మన్వాదిమునిసమ్మితమ్ । రాత్రిభిర్మాసతుల్యాభిర్గర్భస్రావే త్ర్యహేణ వా ॥ ౧ ॥ చాతుర్మాసికపాతాన్తే దశాహం పఞ్చమాసతః । రాజన్యే చ చతూరాత్రం వైశ్యే పఞ్చాహమేవ చ ॥ ౨ ॥ అష్టాహేన తు శూద్రస్య ద్వాదశాహాదతః పరమ్ । స్త్రీణాం విశుద్ధిరుదితా స్నానమాత్రేణ వై పితుః ॥ ౩ ॥

న స్నానం హి సపిణ్డే స్యాత్త్రిరాత్రం సప్తమాష్టయోః । సద్యశ్శౌచం సపిణ్డానామాదన్తజననాత్తథా ॥ ౪ ॥ ఆచూడాదేకరాత్రం స్యాదావ్రతాచ్చ త్రిరాత్రకమ్ । దశరాత్రం భవేదస్మాన్మాతాపిత్రోస్త్రిరాత్రకమ్ ॥ ౫ ॥ అజాతదన్తే తు మృతే కృతచూడేఽర్భకే తథా । ప్రేతే న్యూనే త్రిభిర్వర్షైర్మృతే శుద్ధిస్తు నైశికీ ॥ ౬ ॥ ద్వ్యహేన క్షత్రియే శుద్ధిస్త్రిభిర్వైశ్యే మృతే తథా । శుద్ధిశ్శూద్రే పఞ్చభిస్స్యాత్ప్రాగ్వివాహాద్ద్వివత్ర్యహః ॥ ౭ ॥ యత్ర త్రిరాత్రం విప్రాణామశౌచం సమ్ప్రదృశ్యతే । తత్ర శూద్రే ద్వాదశాహష్షణ్ణవ క్షత్రవైశ్యయోః ॥ ౮ ॥ ద్వ్యబ్దే నైవాగ్నిసంస్కారో మృతే తన్నిఖనేద్భువి । న చోదకక్రియా తస్య నామ్ని చాపి కృతే సతి ॥ ౯ ॥ జాతదన్తస్య వా కార్యా స్యాదుపనయవాద్దశ । ఏకాహాచ్ఛుధ్యతే విప్రో యోఽగ్నివేదసమన్వితః ॥ ౧౦ ॥ హీనే హీనతరే చైవ త్ర్యహశ్చతురహస్తథా । పఞ్చాహేనాగ్నిహీనస్తు దశాహాద్బ్రాహ్మణబ్రువః ॥ ౧౧ ॥ క్షత్రియో నవసప్తాహాచ్ఛుద్ధ్యేద్విప్రో గుణైర్యుతః । దశాహాత్సగుణో వైశ్యో వింశాహాచ్ఛూద్ర ఏవ చ ॥ ౧౨ ॥ దశాహాచ్ఛుధ్యతే విప్రో ద్వాదశాహేన భూమిపః । వైశ్యః పఞ్చదశాహేన శూద్రో మాసేన శుద్ధ్యతి ॥ ౧౩ ॥ గుణోత్కర్షే దశాహాత్త్ర్యహమేకాహకం త్ర్యహే । ఏకాహాత్తు సద్యశ్శౌచం సర్వత్రైవం సమూహయేత్ ॥ ౧౪ ॥ దాసాన్తేవాసిభృతకాశ్శిష్యాశ్చైకత్రవాసినః । స్వామితుల్యమశౌచం స్యాన్మృతే పృథక్పృథగ్భవేత్ ॥ ౧౫ ॥ మరణాదేవ కర్తవ్యం సంయోగో యస్య నాగ్నిభిః । దాహాదూర్ధ్వమశౌచం స్యాద్యస్య వైతానికో విధిః ॥ ౧౬ ॥ సర్వేషామేవ వర్ణానాం త్రిభాగాత్స్పర్శనం భవేత్ । త్రిచతుఃపఞ్చదశభిస్స్పృశ్యా వర్ణాః క్రమేణ తు ॥ ౧౭ ॥ చతుర్థే పఞ్చమే చైవ సప్తమే నవమే తథా । అస్థిసఞ్చయనం కార్యం వర్ణానామనుపూర్వశః ॥ ౧౮ ॥ అహస్త్వదత్తకన్యాసు ప్రదత్తాసు త్ర్యహం భవేత్ । పక్షిణీ సంస్కృతాస్వేవ స్వస్రాదిషు విధీయతే ॥ ౧౯ ॥ పితృగోత్రం కుమారీణాం వ్యూఢానాం భర్తృగోత్రతా । జలప్రదానం పిత్రే చ ఉద్వాహే చోభయత్ర తు ॥ ౨౦ ॥ దశాహోపరి పిత్రోశ్చ దుహితుర్మరణే త్ర్యహమ్ । సద్యశ్శౌచం సపిణ్డానాం పూర్వం చూడాకృతేర్ద్విజ ॥ ౨౧ ॥ ఏకాహతో వ్యావివాహాదూర్ధ్వం హస్తోదకాత్త్ర్యహమ్ । పక్షిణీ భ్రాతృపుత్రస్య సపిణ్డానాం చ సద్యతః ॥ ౨౨ ॥ దశాహాచ్ఛుధ్యతే విప్రో జన్మహానౌ స్వయోనిషు । షడ్భిస్త్రిభిరథైకేన క్షత్రవిట్ఛూద్రయోనిషు ॥ ౨౩ ॥ ఏతజ్జ్ఞేయం సపిణ్డానాం వక్ష్యే చానౌరసాదిషు । అనౌరసేషు పుత్రేషు భార్యాస్వన్యగతాసు చ ॥ ౨౪ ॥ పరపూర్వాసు చ స్త్రీషు త్రిరాత్రాచ్ఛుద్ధిరిష్యతే । వృథాసఙ్కరజాతానాం ప్రవ్రజ్యాసు చ తిష్ఠతామ్ ॥ ౨౫ ॥ ఆత్మనస్త్యాగినాం చైవ నివర్తేతోదకక్రియా । మాతైకయా ద్విపితరౌ భ్రాతరావన్యగామినౌ ॥ ౨౬ ॥ ఏకాహస్సూతకే తత్ర మృతకే తు ద్వ్యహో భవేత్ । సపిణ్డానామశౌచం హి సమా

నోదకతాంవదే ॥ ౨౭ ॥ బాలేదేశాన్తరస్థేచపృథక్పిణ్డేచసంస్థితే । సవాసాజల
మాప్లుత్యసద్యఏవవిశుధ్యతి ॥ ౨౮ ॥ దశాహేనసపిణ్డాస్తుశుధ్యన్తిప్రేతసూతకే ।
త్రిరాత్రేణసకుల్యాస్తుస్నానాచ్ఛుధ్యన్తిగోత్రిణః ॥ ౨౯ ॥ సపిణ్డతాతుపురుషేస
ప్తమేవినివర్తతే । సమానోదకభావస్తునివర్తేతాచతుర్దశాత్ ॥ ౩౦॥ జన్మనామస్మృ
తేర్వైతత్తత్పరంగోత్రముచ్యతే। విగతంతువిదేశస్థంశృణుయాద్యోహ్యనిర్దశమ్॥౩౧॥
యచ్ఛేషందశరాత్రస్యతావదేవాశుచిర్భవేత్ । అతిక్రాన్తేదశాహేతుత్రిరాత్రమ
శుచిర్భవేత్ ॥ ౩౨ ॥ సంవత్సరేవ్యతీతేతుస్పృష్ట్వైవాపోవిశుధ్యతి । మాతులే
పక్షిణీరాత్రిశ్శిష్యర్త్విగ్బాన్ధవేషుచ ॥ ౩౩ ॥ మృతేజామాతరిప్రేతేదౌహిత్రేభగి
నీసుతే । స్యాలకేతత్సుతేచైవస్నానమాత్రంవిధీయతే ॥ ౩౪ ॥ మాతామహ్యాంత
థాచార్యేమృతేమాతామహేత్ర్యహమ్ । దుర్భిక్షేరాష్ట్రసమ్పాతేఆగతాయాం
తథాపది ॥ ౩౫ ॥ ఉపసర్గమృతానాంచదాహేబ్రహ్మవిదాంతథా। సత్రివ్రతిబ్రహ్మ
చారిసఙ్గ్రామేదేశవిప్లవే ॥ ౩౬ ॥ దానేయజ్ఞేవివాహేచసద్యశ్శౌచంవిధీయతే ।
విప్రగోనృపహన్తౄణామనుక్తంచాత్మఘాతినామ్ ॥ ౩౭ ॥ అసాధ్యవ్యాధియుక్తస్య
స్వాధ్యాయేచాక్షమస్యచ । ప్రాయశ్చిత్తమనుజ్ఞాతమగ్నితోయప్రవేశనమ్॥ ౩౮॥
అపమానాత్తథాక్రోధాత్స్నేహాత్పరిభవాద్భయాత్ । ఉద్బధ్యమ్రియతేనారీపురు
షోవాకథంచన॥ ౩౯ ॥ ఆత్మఘాతీచైకలక్షంవసేత్సనరకేశుచా । వృద్ధశ్శౌచస్మృ
తేర్లుప్తఃపరిత్యజతియస్త్వసూన్ ॥ ౪౦ ॥ త్రిరాత్రంతత్రచాశౌచంద్వితీయేచాస్థి
సఞ్చయమ్ । తృతీయేతూదకంకార్యంచతుర్థేశ్రాద్ధమాచరేత్ ॥ ౪౧ ॥ విద్యుదగ్ని
హతానాంచత్ర్యహంశుద్ధిస్సపిణ్డకే । పాషణ్డాశ్రితాభర్తృఘ్న్యోనాశౌచోదక
గాస్స్త్రియః ॥ ౪౨ ॥ పితృమాత్రాదిపాతేతుఆర్ద్రవాసాహ్యుపోషితః । అతీతేబ్దే
ప్రకుర్వీతప్రేతకార్యంయథావిధి ॥ ౪౩ ॥ యఃకశ్చిత్తంహరేత్ప్రేతమసపిణ్డంకథంచ
న । స్నాత్వాసచేలస్స్పృష్ట్వాగ్నింఘృతంప్రాశ్యవిశుధ్యతి ॥ ౪౪ ॥ యద్యన్నమ
త్తితేషాంతుదశాహేనైవశుధ్యతి । అనదన్నన్నమహ్న్యేవనచైతస్మిన్గృహేవసే
త్ ॥ ౪౫ ॥ అనాథంబ్రాహ్మణంప్రేతంయేవహన్తిద్విజాతయః । పదేపదేయజ్ఞఫ
లంశుద్ధిస్స్యాత్స్నానమాత్రతః ॥ ౪౬ ॥ ప్రేతీభూతంద్విజశ్శూద్రమనుగచ్ఛంస్త్ర్య
హాచ్ఛుచిః । మృతస్యబాన్ధవైస్సార్ధంకృత్వాచపరిదేవనమ్ ॥ ౪౭ ॥ వర్జయేత్తద
హోరాత్రందానశ్రాద్ధాదికామతః । శూద్రాయాఃప్రసవోగేహేశూద్రస్యమర
ణంతథా ॥ ౪౮ ॥ భాణ్డానితుపరిత్యజ్యత్ర్యహాదబ్దాలేపతశ్శుచిః । నవిప్రంస్వేషుతి
ష్ఠత్సుమృతంశూద్రేణనాయయేత్ ॥ ౪౯ ॥ నయేత్ప్రేతంస్నాపితంచపూజితంకు
సుమైర్దహేత్ । నగ్నదేహందహేన్నైవకించిద్దేహంపరిత్యజేత్ ॥ ౫౦ ॥ గోత్రజ
స్తుగృహీత్వాతుచితాంచారోపయేత్తదా । ఆహితాగ్నిర్యథాన్యాయందగ్ధవ్యస్త్రిభి

రగ్నిభిః ॥ ౫౧ ॥ అనాహితాగ్నిరేకేన లౌకికేనాపరస్తథా । అస్మాత్త్వమభిజాతోఽసి త్వదయం జాయతాం పునః ॥ ౫౨ ॥ అసౌ స్వర్గాయ లోకాయ ముఖాగ్నిం ప్రప్రదదేత్సుతః । సకృత్ప్రసిఞ్చన్త్యుదకం నామగోత్రేణ బాన్ధవాః ॥ ౫౩ ॥ ఏవం మాతామహాచార్యప్రేతానాం చోదకక్రియా । కామోదకం సఖిప్రేతస్వస్రీయశ్వశురర్త్విజామ్ ॥ ౫౪ ॥ అపోనశ్శోశుచదయం దశాహం చ సుతోఽర్పయేత్ । బ్రాహ్మణే దశ పిణ్డాస్స్యుః క్షత్రియే ద్వాదశ స్మృతాః ॥ ౫౫ ॥ వైశ్యే పఞ్చదశ ప్రోక్తాశ్శూద్రే త్రింశత్ప్రకీర్తితా । పుత్రో వా పుత్రికాన్యో వా పిణ్డం దద్యాచ్చ పుత్రవత్ ॥ ౫౬ ॥ విదశ్య నిమ్బపత్రాణి నియతో ద్వారి వేశ్మనః । ఆచమ్య చాగ్నిముదకం గోమయం గౌరసర్షపాన్ ॥ ౫౭ ॥ ప్రవిశేయుస్సమాలభ్య కృత్వాశ్మని పదం శనైః । అక్షారలవణాన్నాస్స్యుర్నిగ్నాస్త్యం సా భూమిశాయినః ॥ ౫౮ ॥ క్రీతలబ్ధాశనాస్స్నాతా ఆదికర్తా దశాహకృత్ । అభావే బ్రహ్మచారీ తు కుర్యాత్పిణ్డోదకాదికమ్ ॥ ౫౯ ॥ యథేదం శావమాశౌచం సపిణ్డేషు విధీయతే । జననేప్యేవమేవం స్యాన్నిపుణాం శుద్ధిమిచ్ఛతామ్ ॥ ౬౦ ॥ సర్వేషాం శావమాశౌచం మాతాపిత్రోశ్చ సూతకమ్ । సూతకం మాతురేవ స్యాదుపస్పృశ్య పితా శుచిః ॥ ౬౧ ॥ పుత్రజన్మదినే శ్రాద్ధం కర్తవ్యమితి నిశ్చితమ్। తదహస్తత్ప్రదానార్థం గోహిరణ్యాదివాససామ్ ॥ ౬౨ ॥ మరణం మరణేనైవ సూతకం సూతకేన తు । ఉభయోరపి యత్పూర్వం తేనాశౌచేన శుద్ధ్యతి ॥ ౬౩ ॥ సూతకే మృతకం చేత్స్యాన్మృతకే త్వథ సూతకమ్ । తత్రాధికృత్య మృతకం శౌచం కుర్యాన్న సూతకమ్ ॥ ౬౪ ॥ సమానం లఘ్వశౌచం తు ప్రథమేన సమాపయేత్ । అసమానం ద్వితీయేన ధర్మరాజవచో యథా ॥ ౬౫ ॥ శావాన్తశ్శావ ఆయాతే పూర్వాశౌచేన శుద్ధ్యతి । గురుణా లఘు బాధ్యేత లఘునా నైవ తద్గురు ॥ ౬౬ ॥ మృతకే సూతకే వాపి రాత్రిమధ్యేఽన్యదాపతేత్ । తచ్ఛేషేణైవ శుద్ధేరన్రాత్రిశేషే ద్వ్యహాధికాత్ ॥ ౬౭ ॥ ప్రభాతే యద్యశౌచం స్యాచ్ఛుద్ధేరంశ్చ త్రిభిర్దినైః । ఉభయత్ర దశాహాని కులస్యాన్నం న భుజ్యతే ॥ ౬౮ ॥ దానాది వినివర్తేత భోజనే కృత్యమాచరేత్ । అజ్ఞాతే పాతకం నాద్యే భోక్తురేకమహోఽన్యథా ॥ ౬౯ ॥ * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే సా
వాద్యశౌచం నామ అష్టపఞ్చాశదధికశతతమోధ్యాయః.

॥ అసంస్కృతాదిశౌచమ్ ॥

పుష్కరః ॥ సంస్కృతస్యాసంస్కృతస్య స్వర్గో మోక్షో హరిస్మృతేః । అస్థ్నాం గఙ్గామ్భసి క్షేపాత్ప్రేతస్యాభ్యుదయో భవేత్ ॥ ౧ ॥ గఙ్గాతోయే నరస్యాస్థి యావత్తావద్దివి స్థితిః । ఆత్మనస్త్యాగినాం నాస్తి పతితానాం తథా క్రియా ॥ ౨ ॥ తేషా

మపితథాగాఙ్గేతోయేఽస్థ్నాంపతనంహితమ్। తేషాందత్తంజలంచాన్నంగగనేతత్ప్రలీయతే ॥ ౩ ॥ అనుగ్రహేణమహతాప్రేతస్యపతితస్యచ । నారాయణబలిఃకార్యస్తేనానుగ్రహమశ్నుతే ॥ ౪ ॥ అక్షయఃపుణ్డరీకాక్షస్తత్రదత్తంననశ్యతి । పతనాత్త్రాయతేయస్మాత్తస్మాత్పాత్రంజనార్దనః ॥ ౫ ॥ పతతాంభుక్తిముక్త్యాదిప్రదపకోహరిర్ధ్రువమ్ । దృష్ట్వాలోకాన్మ్రియమాణాన్సహాయంధర్మమాచరేత్ ॥ ౬ ॥ మృతోఽపిబాన్ధవశ్శక్తోనానుగన్తుంనరంమృతమ్ । జాయావర్జంహిసర్వస్యయామ్యఃపన్థావిభిద్యతే ॥ ౭ ॥ ధర్మఏకోవ్రజత్యేనంయత్రక్వచనగామినమ్। శ్వఃకార్యమద్యకుర్వీతపూర్వాహ్ణేచాపరాహ్ణికమ్ ॥ ౮ ॥ నహిప్రతీక్షతేమృత్యుఃకృతంవాస్యనవాకృతమ్ । క్షేత్రాపణగృహాసక్తమన్యత్రగతమానసమ్॥౯॥ వృకీవోరణమాసాద్యమృత్యురాదాయగచ్ఛతి। నకాలస్యప్రియఃకశ్చిద్ద్వేష్యశ్చాస్యనవిద్యతే॥౧౦॥ ఆయుష్యేకర్మణిక్షీణేప్రసహ్యాహరతేజనమ్। నాప్రాప్తకాలోమ్రియతేవిద్ధశ్శరశతైరపి॥ ౧౧॥ కుశాగ్రేణాపిసంస్పృష్టఃప్రాప్తకాలోనజీవతి। ఔషధానినమన్త్రాశ్చత్రాయన్తేమృత్యునాఽఽవృతమ్॥౧౨॥ వత్సవత్ప్రాక్కృతంకర్మకర్తారంవిన్దతిధ్రువమ్ । అవ్యక్తాదివ్యక్తమధ్యమవ్యక్తనిధనంజగత్ ॥ ౧౩ ॥ కౌమారాదియథాదేహేతథాదేహాన్తరాగమః। నవమన్యద్యథావస్త్రంగృహ్ణాత్యేవంశరీరకమ్ ॥ ౧౪ ॥ దేహీనిత్యమవధ్యోఽయంయతశ్శోకంతతస్త్యజేత్ ॥ ౧౫ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే అసం
స్కృతాదిశౌచకథనంనామైకోనషష్ట్యధికశతతమోఽధ్యాయః.

॥ వానప్రస్థాశ్రమః ॥

పుష్కరః ॥ వానప్రస్థయతీనాంచధర్మంవక్ష్యేఽధునాశ్శృణు। జటిత్వమగ్నిహోత్రిత్వంభూశయ్యాజినధారణమ్ ॥ ౧ ॥ వనేవాసఃపయోమూలనీవారఫలవృత్తితా । ప్రతిగ్రహనివృత్తిశ్చత్రిస్స్నానంబ్రహ్మచారితా॥ ౨ ॥ దేవాతిథీనాంపూజాచధర్మోఽయంవనవాసినః । గృహీహ్యపత్యాపత్యంచదృష్ట్వారణ్యంసమాశ్రయేత్॥ ౩ ॥ తృతీయమాయుషోభాగమేకాకీవాసభార్యకః । గ్రీష్మేపఞ్చతపానిత్యంవర్షాస్వభ్రావకాశికః ॥ ౪ ॥ ఆర్ద్రవాసాశ్చహేమన్తేతపశ్చోగ్రంచరేద్బలీ । అపరావృత్తిమాస్థాయవ్రజేద్దిశమజిహ్మగః ॥ ౫ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే వాన
ప్రస్థాశ్రమోనామషష్ట్యధికశతతమోఽధ్యాయః.

॥ యతిధర్మః ॥

పుష్కరః ॥ యతిధర్మంప్రవక్ష్యామిజ్ఞానమోక్షాదిదర్శకమ్ । చతుర్థమాయుషోభాగంప్రాప్యసఙ్గాత్పరివ్రజేత్ ॥ ౧ ॥ యదహ్నివిరజేద్ధీరస్తదహ్నిచపరివ్రజేత్ । ప్రాజాపత్యాంనిరుప్యేష్టింసర్వవేదసదక్షిణామ్ ॥ ౨ ॥ ఆత్మన్యగ్నీన్సమారోప్యప్రవ్రజేద్బ్రాహ్మణోగృహాత్ । ఏకఏవచరేన్నిత్యంగ్రామమన్నార్థమాశ్రయేత్ ॥ ౩ ॥ ఉపేక్షకోఽసఞ్చయికోమునిర్జ్ఞానసమన్వితః । కపాలంవృక్షమూలంచకుచేలమసహాయతా ॥ ౪ ॥ సమతాచైవసర్వస్మిన్నేతన్ముక్తస్యలక్షణమ్ । నాభినన్దేతమరణంనాభినన్దేతజీవనమ్ ॥ ౫ ॥ కాలమేవప్రతీక్షేతనిదేశంభృతకోయథా । దృష్టిపూతంన్యసేత్పాదంవస్త్రపూతంజలంపిబేత్ ॥ ౬ ॥ సత్యపూతాంవదేద్వాచంమనఃపూతంసమాచరేత్ । అలాబుదారుపాత్రాణిమృన్మయంవైణవంయతేః ॥ ౭ ॥ విధూమేన్యస్తముసలేవ్యఙ్గారేభుక్తవజ్జనే । వృత్తేశరావసమ్పాతేభిక్షాంనిత్యంయతిశ్చరేత్ ॥ ౮ ॥ మాధూకరమసఙ్క్లృప్తంప్రాక్ప్రణీతమయాచితమ్ । తాత్కాలికంచోపపన్నంభైక్షంపఞ్చవిధంస్మృతమ్ ॥ ౯ ॥ పాణిపాత్రీభవేద్వాపిపాత్రేపాత్రాత్సమాచరేత్ । అవేక్షేతగతింనౄణాంకర్మదోషసముద్భవామ్ ॥ ౧౦ ॥ శుద్ధభావశ్చరేద్ధర్మంయత్రతత్రాశ్రమేరతః । సమఃసర్వేషుభూతేషునలిఙ్గంధర్మకారణమ్ ॥ ౧౧ ॥ ఫలంకతకవృక్షస్యయద్యప్యమ్బుప్రసాదకమ్ । ననామగ్రహణాదేవతస్యవారిప్రసీదతి ॥ ౧౨ ॥ అజిహ్మఃషణ్ఢకఃపఙ్గురన్ధోబధిరఏవచ । సద్భిశ్చముచ్యతేసద్భిరజ్ఞానాత్సంసృతోద్విజః ॥ ౧౩ ॥ అహ్నిరాత్ర్యాంచయాఞ్జన్తూన్హినస్త్యజ్ఞానతోయతిః । తేషాంస్నాత్వావిశుద్ధ్యర్థంప్రాణాయామాన్షడాచరేత్ ॥ ౧౪ ॥ అస్థిస్థూణంస్నాయుయుతంమాంసశోణితలేపనమ్ । చర్మావనద్ధందుర్గన్ధంపూర్ణంమూత్రపురీషయోః ॥ ౧౫ ॥ జరాశోకసమావిష్టంరోగాయతనమాతురమ్ । రజస్వలమనిత్యంచభూతావాసమిమంత్యజేత్ ॥ ౧౬ ॥ ధృతిఃక్షమాదమోఽస్తేయంశౌచమిన్ద్రియనిగ్రహః । హ్రీర్విద్యాసత్యమక్రోధోదశకంధర్మలక్షణమ్ ॥ ౧౭ ॥ చతుర్విధంభైక్షువస్తుకుటీచకబహూదకే । హంసఃపరమహంసశ్చయోయఃపశ్చాత్సఉత్తమః ॥ ౧౮ ॥ ఏకదణ్డీత్రిదణ్డీవాయోగీముచ్యేతబన్ధనాత్ । అహింసాసత్యమస్తేయంబ్రహ్మచర్యాఽపరిగ్రహౌ ॥ ౧౯ ॥ యమాఃపఞ్చాథనియమాశ్శౌచంసన్తోషణంతపః । స్వాధ్యాయేశ్వరపూజాచపద్మకాద్యాసనంయతేః ॥ ౨౦ ॥ ప్రాణాయామస్తుద్వివిధస్సగర్భోఽగర్భఏవచ । జపధ్యానయుతోగర్భోవిపరీతస్త్వగర్భకః ॥ ౨౧ ॥ ప్రత్యేకంత్రివిధస్సోఽపిపూరకుమ్భకరేచకైః । పూరణాత్పూరకోవాయోర్నిశ్చలత్వాచ్చకుమ్భకః ॥ ౨౨ ॥ రేచనాద్రేచకఃప్రోక్తోమాత్రాభేదేనచత్రిధా । ద్వాదశాత్తుచతుర్వింశష్షట్త్రింశన్మాత్రికోఽపరః ॥ ౨౩ ॥ తాలోలఘ్వక్షరోమాత్రాప్రణవాదిచరేచ్ఛనైః । ప్రత్యా

హారో జాపకానాం ధ్యానమీశ్వరచిన్తనమ్ ॥ ౨౪ ॥ మనోధృతిర్ధారణా స్యాత్సమాధిర్బ్రహ్మణి స్థితిః । అయమాత్మా పరం బ్రహ్మ సత్యం జ్ఞానమనన్తకమ్ ॥ ౨౫ ॥ విజ్ఞానమానన్దం బ్రహ్మ తత్త్వమస్యహమస్మి తత్ । పరం బ్రహ్మ జ్యోతిరాత్మా వాసుదేవో విముక్త ఓమ్॥ ౨౬ ॥ దేహేన్ద్రియమనోబుద్ధిప్రాణాహఙ్కారవర్జితమ్ । జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యాదిముక్తం బ్రహ్మ తురీయకమ్ ॥ ౨౭ ॥ నిత్యశుద్ధబుద్ధయుక్తసత్యమానన్దమద్వయమ్ । అహం బ్రహ్మ పరం జ్యోతిరక్షరం సర్వగం హరిః ॥ ౨౮ ॥ యోఽసావాదిత్యపురుషః సోఽసావహమఖణ్డ ఓమ్ । సర్వారమ్భపరిత్యాగీ సమదుఃఖసుఖః క్షమీ॥ ౨౯ ॥ భావశుద్ధశ్చ బ్రహ్మాణ్డం భిత్వా బ్రహ్మ భవేన్నరః । ఆషాఢ్యాం పౌర్ణమాస్యాం చ చాతుర్మాస్యం వ్రతం చరేత్ ॥ ౩౦ ॥ తతో వ్రజేన్నవమ్యాదౌ హ్యృతుసన్ధిషు వాపయేత్ । ప్రాయశ్చిత్తం యతీనాం చ ధ్యానం వాయుయమస్తథా ॥ ౩౧ ॥

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే యతి
ధర్మకథనం నామైకషష్ట్యధికశతతమోఽధ్యాయః.

ధర్మశాస్త్రమ్.

పుష్కరః ॥ మనుర్విష్ణుర్యాజ్ఞవల్క్యో హారీతోఽత్రిర్యమోఽఙ్గిరాః । వసిష్ఠదక్షసంవర్తశాతాతపపరాశరాః ॥ ౧ ॥ ఆపస్తమ్బోశనోవ్యాసాః కాత్యాయనబృహస్పతీ । గోతమః శఙ్ఖలిఖితౌ ధర్మమేతే యథాఽబ్రువన్ ॥ ౨ ॥ తథా వక్ష్యే సమాసేన భుక్తిముక్తిప్రదం శృణు । ప్రవృత్తం చ నివృత్తం చ ద్వివిధం కర్మ వైదికమ్ ॥ ౩ ॥ కామ్యం కర్మ ప్రవృత్తం స్యాన్నివృత్తం జ్ఞానపూర్వకమ్ । వేదాభ్యాసస్తపో జ్ఞానమిన్ద్రియాణాం చ సంయమః ॥ ౪ ॥ అహింసా గురుసేవా చ నిశ్శ్రేయసకరం పరమ్ । సర్వేషామపి చైతేషామాత్మజ్ఞానం పరం స్మృతమ్॥ ౫॥ తచ్చాగ్ర్యం సర్వవిద్యానాం ప్రాప్యతే హ్యమృతం తతః । సర్వభూతేషు చాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని ॥ ౬ ॥ సమం పశ్యన్నాత్మయాజీ స్వారాజ్యమధిగచ్ఛతి । ఆత్మజ్ఞానే సమే చ స్యాద్వేదాభ్యాసే చ యత్నవాన్ ॥ ౭ ॥ ఏతద్ద్విజన్మసామర్థ్యం బ్రాహ్మణస్య విశేషతః। వేదశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞో యత్ర తత్రాశ్రమే వసన్ ॥ ౮ ॥ ఇహైవ లోకే తిష్ఠన్హి బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే । స్వాధ్యాయానాముపాకర్మ శ్రావణ్యాం శ్రవణేన తు ॥ ౯ ॥ హస్తే చౌషధివారే చ పఞ్చమ్యాం శ్రావణస్య వా । పౌషమాసస్య రోహిణ్యామష్టకాయామథాపి వా ॥ ౧౦ ॥ జలాన్తే ఛన్దసాం కుర్యాదుత్సర్గం విధివద్బహిః । త్ర్యహం ప్రేతేష్వనధ్యాయః శిష్యర్త్విగ్గురుబన్ధుషు ॥ ౧౧ ॥ ఉపాకర్మణి చోత్సర్గే స్వశాఖాశ్రోత్రియే తథా । సన్ధ్యాగర్జితనిర్ఘాతే భూకమ్పోల్కానిపాతనే॥ ౧౨ ॥ సమాప్య వేదం హ్యనిశమారణ్యకమధీత్య చ। పఞ్చదశ్యాం చతుర్దశ్యామష్టమ్యాం రాహుసూతకే॥౧౩॥ ఋతు

సన్ధిముభుక్త్వా వా శ్రాద్ధికం ప్రతిగృహ్య చ । పశుమణ్డూకనకులశ్వాహిమార్జారసూ
కరైః ॥ ౧౪ ॥ కృతేన్తరేత్వహోరాత్రం శక్రపాతే తథోచ్ఛ్రయే । శ్వక్రోష్టు
గర్దభోలూకమాసబాణగ్రస్తుస్స్వనే ॥ ౧౫ ॥ అమేధ్యశవశూద్రాన్త్యశ్మశానపతితా
న్తికే । అశుభాసుచ తారాసువిద్యుత్స్తనితసమ్ప్లవే ॥ ౧౬ ॥ భుక్త్వార్ద్రపాణిర
మ్భోన్తరర్ధరాత్రేఽతిమారుతే । పాంసువర్షే దిశాం దాహే సన్ధ్యానీహారభీతిషు ॥ ౧౭ ॥
ధావతః ప్రాణిబాధే చ విశిష్టే గృహమాగతే । ఖరోష్ట్రయానహస్త్యశ్వనౌకావృ
క్షాదిరోహణే ॥ ౧౮ ॥ సప్తత్రింశదనధ్యాయానేతాంస్తాత్కాలికాన్విదుః ॥ ౧౯ ॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే ధర్మ
శాస్త్రకథనం నామ ద్విషష్ట్యధిక శతతమోఽధ్యాయః.

శ్రాద్ధవిధానమ్.

పుష్కరః ॥ శ్రాద్ధకల్పం ప్రవక్ష్యామి భుక్తిముక్తిప్రదం శృణు । నిమన్త్ర్య వి
ప్రాన్పూర్వేద్యుస్స్వాగతేనాపరాహ్ణతః ॥ ౧ ॥ ప్రాచ్యోపవేశయేత్పీఠే యుగ్మాన్దై
వేఽథ పిత్ర్యకే । అయుగ్మాన్ప్రాఙ్ముఖాన్దైవే త్రీన్పిత్ర్యే చైకమేవ వా ॥ ౨ ॥ మాతామ
హానామప్యేవం తన్త్రం వా వైశ్వదైవికమ్ । పాణిప్రక్షాళనం దత్త్వా విష్టరార్థం కుశా
నపి ॥ ౩ ॥ ఆవాహయేదనుజ్ఞాతో విశ్వేదేవాస ఇత్యృచా । యవైరన్వవకీర్యాథ భాజనే
సపవిత్రకే ॥ ౪ ॥ శన్నో దేవ్యాః పయః క్షిప్త్వా యవోసీతి యవాంస్తథా । యాదివ్యా ఇతి మన్త్రేణ హస్తే హ్యర్ఘ్యం వినిక్షిపేత్ ॥ ౫ ॥ దత్త్వోదకం గన్ధమాల్యం
ధూపదానం ప్రదీపకమ్ । అపసవ్యం తతః కృత్వా పితౄణామప్రదక్షిణమ్ ॥ ౬ ॥ ద్విగు
ణాంస్తు కుశాన్ కృత్వా హ్యుశన్తస్త్వేత్యృచా పితౄన్ । ఆవాహ్య తదనుజ్ఞాతో జపే
దాయాన్తు నస్తతః ॥ ౭ ॥ యవార్థాస్తు తిలైః కార్యాః కుర్యాదర్ఘ్యాది పూర్వవత్ ।
దత్త్వార్ఘ్యం సంస్రవాన్ షేషాం పాత్రే కృత్వా విధానతః ॥ ౮ ॥ పితృభ్యస్స్థానమసీతి
న్యుబ్జం పాత్రం కరోత్యధః । అగ్నౌ కరిష్య ఆదాయ పృచ్ఛత్యన్నం ఘృతప్లుతమ్ ॥ ౯ ॥
కురుష్వేత్యభ్యనుజ్ఞాతో హుత్వాగ్నౌ పితృయజ్ఞవత్ । హుతశేషం ప్రదద్యాత్తు భాజ
నేషు సమాహితః ॥ ౧౦ ॥ యథాలాభోపపన్నేషు రౌప్యేషు తు విశేషతః । దత్త్వాన్నం
పృథివీపాత్రమితి పాత్రాభిమన్త్రణమ్ ॥ ౧౧ ॥ కృత్వేదం విష్ణురిత్యన్నే ద్విజాఙ్గుష్ఠం
నివేశయేత్ । సవ్యాహృతికాం గాయత్రీం మధువాతా ఇతి త్ర్యృచమ్ ॥ ౧౨ ॥ జప్త్వా య
థాసుఖం వాచ్యం భుఞ్జీరంస్తేఽపి వాగ్యతాః । అన్నమిష్టం హవిష్యం చ దద్యాజ్జప్త్వా
పవిత్రకమ్ ॥ ౧౩ ॥ అన్నమాదాయ తృప్తాస్స్థ శేషం చైవానుమాన్య చ । తదన్నం వికి
రేద్భూమౌ దద్యాచ్చాపస్సకృత్సకృత్ ॥ ౧౪ ॥ సర్వమన్నముపాదాయ సతిలం దక్షిణా

ముఖః । ఉచ్ఛిష్టసన్నిధౌపిణ్డాన్ప్రదద్యాత్పితృయజ్ఞవత్ ॥౧౫॥ మాతామహానామ
ప్యేవందద్యాదాచమనంతతః। స్వస్తివాచ్యంతతఃకుర్యాదక్షయ్యోదకమేవచ॥౧౬॥
దత్వాతుదక్షిణాంశక్త్యాస్వధాకారముదాహరేత్ । వాచ్యతామిత్యనుజ్ఞాతస్స
పితృభ్యస్స్వధోచ్యతామ్॥ ౧౭ ॥ కుర్యురస్తుస్వధేత్యుక్తేభూమౌసిఞ్చేత్తతోజలమ్।
ప్రీయన్తామితివాదైవంవిశ్వేదేవాజలందదేత్ ॥ ౧౮ ॥ దాతారోనోఽభివర్ధన్తాం
వేదాస్సన్తతిరేవచ । శ్రద్ధాచనోమావ్యగమద్బహుదేయంచనోస్త్వితి ॥ ౧౯ ॥ ఇ
త్యుక్త్వాతుప్రియావాచఃప్రణిపత్యవిసర్జయేత్ । వాజేవాజఇతిప్రీతపితృపూర్వం
విసర్జనమ్ ॥ ౨౦ ॥ యస్మింస్తుసంస్రవాఃపూర్వమర్ఘ్యపాత్రేనిపాతితాః। పితృపా
త్రంతదుత్తానంకృత్వావిప్రాన్విసర్జయేత్ ॥ ౨౧ ॥ ప్రదక్షిణమనువ్రజ్యభుక్త్వాతుపి
తృసేవితమ్ । బ్రహ్మచారీభవేత్తాంతురజనీంబ్రాహ్మణైస్సహ ॥ ౨౨ ॥ ఏవంప్రద
క్షిణంకృత్వావృద్ధౌనాన్దీముఖాన్పితౄన్ । యజేతదధికర్కన్ధుమిశ్రాన్పిణ్డాన్యవైఃక్రి
యా॥ ౨౩ ॥ ఏకోద్దిష్టందైవహీనమేకార్ఘ్యైకపవిత్రకమ్ । ఆవాహనాగ్నౌకరణర
హితంహ్యపసవ్యవత్ ॥ ౨౪ ॥ ఉపతిష్ఠతామిత్యక్షయ్యస్థానేపితృవిసర్జనే । అభిర
మ్యతామితివదేద్బ్రూయుస్తేఽభిరతాస్స్మహ ॥ ౨౫ ॥ గన్ధోదకతిలైర్యుక్తంకుర్యా
త్పాత్రచతుష్టయమ్ । అర్ఘ్యార్థపితృపాత్రేషుప్రేతపాత్రంప్రసేచయేత్ ॥ ౨౬ ॥
యేసమానాఇతిద్వాభ్యాంశేషంపూర్వవదాచరేత్ । ఏతత్సపిణ్డీకరణమేకోద్దిష్టం
స్త్రియాసహ ॥ ౨౭ ॥ అర్వాక్సపిణ్డీకరణంయస్యసంవత్సరాద్భవేత్ । తస్యా
ప్యన్నంసోదకుమ్భందద్యాత్సంవత్సరంద్విజే ॥ ౨౮ ॥ మృతాహనిచకర్తవ్యంప్రతిమా
సంతువత్సరమ్ । ప్రతిసంవత్సరంకార్యంశ్రాద్ధంవైమాసికాన్నవత్ ॥ ౨౯ ॥ హవి
ష్యాన్నేనవైమాసంపాయసేనతువత్సరమ్ । మాత్స్యహారిణకౌరభ్రశాకునచ్ఛా
గపార్షతైః ॥ ౩౦ ॥ ఐణరౌరవవారాహశాశైర్మాంసైర్యథాక్రమమ్ । మాసవృ
ద్ధ్యాఽభితృప్యన్తిదత్తైరేవపితామహాః ॥ ౩౧ ॥ ఖడ్గామిషంమహాశల్కంమధు
మున్యన్నమేవచ । లోహామిషంకాలశాకంమాంసంవార్ధ్రీణసస్యచ ॥ ౩౨ ॥
యద్దదాతిగయాస్థశ్చసర్వమానన్త్యముచ్యతే । తథావర్షాత్రయోదశ్యాంమఘాసు
చనసంశయః ॥ ౩౩ ॥ కన్యాంప్రజాంవన్దినశ్చపశూన్ముఖ్యాన్సుతానపి । ద్యూతంకృ
షించవాణిజ్యంద్విశఫైకశఫంతథా ॥ ౩౪ ॥ బ్రహ్మవర్చస్వినఃపుత్రాన్స్వర్ణరూ
ప్యేసకుప్యకే । జ్ఞాతిశ్రైష్ఠ్యంసర్వకామానాప్నోతిశ్రాద్ధదస్సదా ॥ ౩౫ ॥ ప్రతిప
త్ప్రభృతిష్వేతాన్వర్జయిత్వాచతుర్దశీమ్ । శస్త్రేణతుహతాయేవైతేషాంతత్రప్ర
దీయతే ॥ ౩౬ ॥ స్వర్గంహ్యపత్యమోజశ్చశౌర్యంక్షేత్రంబలంతథా । పుత్రశ్రై
ష్ఠ్యంససౌభాగ్యమపత్యంముఖ్యతాంసుతాన్ ॥ ౩౭ ॥ ప్రవృత్తచక్రతాంపుత్రా
న్వాణిజ్యంప్రభుతాంతథా । అరోగిత్వంయశోవీతశోకతాంపరమాంగతిమ్ ॥ ౩౮॥

ధనంవిద్యాంభిషక్సిద్ధింరూప్యంగాశ్చాప్యజావికమ్ । అశ్వానాయుశ్చవిధివద్యశ్శ్రా
ద్ధంసమ్ప్రయచ్ఛతి ॥ ౩౯ ॥ కృత్తికాదిభరణ్యన్తేసకామానాప్నుయాదిమాన్ ।
వసురుద్రాఽదితిసుతాఃపితరశ్శ్రాద్ధదేవతాః॥ ౪౦ ॥ ప్రీణయన్తిమనుష్యాణాంపితౄ
ఞ్ఛ్రాద్ధేనతర్పితాః । ఆయుఃప్రజాంధనంవిద్యాంస్వర్గంమోక్షంసుఖానిచ ॥ ౪౧॥
ప్రయచ్ఛన్తితథారాజ్యంప్రీతాన్నౄణాంపితామహాః ॥ ౪౧½ ॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే శ్రాద్ధ
కల్పోనామ త్రిషష్ట్యధిక శతతమోధ్యాయః.

నవగ్రహహోమః

పుష్కరః ॥ శ్రీకామశ్శాన్తికామోవాగ్రహయజ్ఞంసమారభేత్ । వృష్ట్యా
యుఃపుష్టికామోవాతథైవాభిచరన్పునః ॥ ౧ ॥ సూర్యస్సోమోమఙ్గళశ్చబుధశ్చా
థబృహస్పతిః । శుక్రశ్శనైశ్చరోరాహుఃకేతుశ్చేతిగ్రహాస్స్మృతాః ॥ ౨ ॥ తామ్రకా
త్స్ఫటికాద్రక్తచన్దనాత్స్వర్ణకాదుభౌ । రజతాదయసస్సీసాద్గ్రహాఃకార్యాఃక్ర
మాదిమే ॥ ౩ ॥ సువర్ణైర్వాయజేల్లిఖ్యగన్ధమణ్డలకేషువా । యథావర్ణంప్రదేయాని
వాసాంసికుసుమానిచ॥ ౪ ॥ గన్ధాశ్చవలయశ్చైవధూపోదేయస్తుగుగ్గులుః । కర్త
వ్యామన్త్రవన్తశ్చచరవఃప్రతిదైవతమ్ ॥ ౫ ॥ ఆకృష్ణేనఇమందేవాఅగ్నిర్మూర్ధాది
వఃకకుత్ । ఉద్బుధ్యస్వేతిచఋచోయథాసఙ్ఖ్యంప్రకీర్తితాః ॥ ౬ ॥ బృహస్ప
తేఅతియదర్యస్తథైవాన్నాత్పరిస్రుతః । శన్నోదేవీస్తథాకాణ్డాత్కేతుంకృణ్వన్ని
మాస్తథా ॥ ౭ ॥ అర్కఃపాలాశఃఖదిరోహ్యపామార్గోథపిప్పలః । ఉదుమ్బరశ్శమీ
దూర్వాకుశాశ్చసమిధఃక్రమాత్ ॥ ౮ ॥ ఏకైకస్యాత్రాష్టశతమష్టావింశతిరేవవా।
హోతవ్యామధుసర్పిర్భ్యాందధ్నాచైవసమన్వితాః॥ ౯ ॥ గుడౌదనంపాయసం
చహవిష్యంక్షీరయష్టికమ్ । దధ్యోదనంహవిఃపూపాన్మాంసంచిత్రాన్నమేవచ॥౧౦॥
దద్యాద్గ్రహక్రమాదేతద్ద్విజేభ్యోభోజనంబుధః। శక్తితోవాయథాలాభంసత్కృ
త్యవిధిపూర్వకమ్ ॥ ౧౧ ॥ ధేనుశ్శఙ్ఖస్తథానడ్వాన్హేమవాసోహయస్తథా ।
కృష్ణాగౌరాయసశ్ఛాగఏతావైదక్షిణాఃక్రమాత్ ॥ ౧౨॥ యశ్చయస్యయదాదుష్ట
స్సతంయత్నేనపూజయేత్ । బ్రహ్మణైషాంవరోదత్తఃపూజితాఃపూజితస్యచ॥౧౩॥
గ్రహాధీనానరేన్ద్రాణాముచ్ఛ్రాయాఃపతనానిచ । భావాభావౌచజగతస్తస్మాత్పూ
జ్యతమాగ్రహాః ॥ ౧౪ ॥ * * * * * *

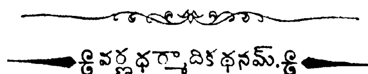
ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కర పరశురామసంవాదే నవ
గ్రహహోమకథనం నామ చతుష్షష్ట్యధికశతతమోధ్యాయః.

శ్రీ నానాధర్మాః శ్రీ

పుష్కరః ॥ ధ్యేయ ఆత్మా స్థితో యోఽసౌ హృదయే దీపవత్ప్రభుః । అనన్యవిషయం కృత్వా మనో బుద్ధిస్మృతీన్ద్రియమ్ ॥ ౧॥ శ్రాద్ధం తు ధ్యాయినే దేయం గవ్యం దధి ఘృతం పయః । ప్రియఙ్గవో మసూరాశ్చ వార్తాకుః కోద్రవో న హి ॥ ౨ ॥ సైంహికేయో యదా సూర్యం గ్రసతే పర్వసన్ధిషు । హస్తిచ్ఛాయా తు సా జ్ఞేయా శ్రాద్ధదానాదికేఽక్షయా ॥ ౩ ॥ పిత్రే చైవ యదా సోమో హంసే చైవ కరే స్థితే । తిథిర్వైవస్వతీ నామ సా ఛాయా కుఞ్జరస్య తు ॥ ౪ ॥ అగ్నౌకరణశేషం తు న దద్యాద్వైశ్వదేవికే । అగ్న్యభావే తు విప్రస్య హస్తే దద్యాత్తు దక్షిణే ॥ ౫ ॥ న స్త్రీ దుష్యతి జారేణ న విప్రో వేదకర్మణా । బలాత్కారోపభుక్తా చేద్వైరిహస్తగతాపి వా ॥ ౬॥ సన్త్యజేద్దూషితాం నారీం ఋతుకాలేన శుద్ధ్యతి । య ఆత్మవ్యతిరేకేణ ద్వితీయం నాత్రపశ్యతి ॥ ౭ ॥ బ్రహ్మభూతస్స ఏవేహ యోగీ చాత్మరతోఽమలః । విషయేన్ద్రియసంయోగాత్కేచిద్యోగం వదన్తి వై ॥ ౮ ॥ అధర్మో ధర్మబుద్ధ్యా తు గృహీతస్తైరపణ్డితైః । ఆత్మనో మనసశ్చైవ సంయోగం చ తథాపరే ॥ ౯ ॥ వృత్తిహీనం మనః కృత్వా క్షేత్రజ్ఞం పరమాత్మని । ఏకీకృత్య విముచ్యేత బన్ధాద్యోగోఽయముత్తమః ॥ ౧౦॥ కుటుమ్బైః పఞ్చభిర్గ్రామష్షష్ఠస్తత్ర మహత్తరః । దేవాసురమనుష్యైర్వా స జేతుం నైవ శక్యతే ॥ ౧౧ ॥ బహిర్ముఖాని సర్వాణి కృత్వా చాభిముఖాని వై । మనస్యేవేన్ద్రియగ్రామం మనశ్చాత్మని యోజయేత్ ॥ ౧౨ ॥ సర్వభావవినిర్ముక్తం క్షేత్రజ్ఞం బ్రహ్మణి న్యసేత్ । ఏతజ్జ్ఞానం చ ధ్యానం చ శేషోఽన్యో గ్రన్థవిస్తరః ॥ ౧౩ ॥ యన్నాస్తి సర్వలోకస్య తదస్తీతి విరుద్ధ్యతే । కథ్యమానం తథాఽన్యస్య హృదయే నావతిష్ఠతే ॥ ౧౪ ॥ అసంవేద్యం హి తద్బ్రహ్మ కుమారీస్త్రీసుఖం యథా । అయోగీ నైవ జానాతి జాత్యన్ధో హి ఘటం యథా ॥ ౧౫ ॥ సన్న్యస్తం ద్విజం దృష్ట్వా స్థానాచ్చలతి భాస్కరః । ఏష మే మణ్డలం భిత్త్వా పరం బ్రహ్మాధిగచ్ఛతి ॥ ౧౬ ॥ ఉపవాసవ్రతం చైవ స్నానం తీర్థం ఫలం తపః । ద్విజసమ్పాదనం చైవ సమ్పన్నం తస్య తత్ఫలమ్ ॥ ౧౭ ॥ ఏకాక్షరం పరం బ్రహ్మ ప్రాణాయామః పరం తపః । సావిత్ర్యాస్తు పరం నాస్తి పావనం పరమం స్మృతమ్ ॥ ౧౮ ॥ పూర్వం స్త్రియస్సురైర్భుక్తాః సోమగన్ధర్వవహ్నిభిః । భుఞ్జతే మానుషాః పశ్చాన్నైతా దుష్యన్తి కేనచిత్ ॥ ౧౯ ॥ అసవర్ణేన యో గర్భః స్త్రీణాం యోనౌ నిషిచ్యతే । అశుద్ధా తు భవేన్నారీ యావచ్ఛల్యం న ముఞ్చతి ॥ ౨౦ ॥ నిస్సృతే తు తతశ్శల్యే రజసా శుద్ధ్యతే తతః । ధ్యానేన సదృశం నాస్తి శోధనం పాపకర్మణామ్ ॥ ౨౧ ॥ శ్వపాకేష్వపి భుఞ్జానో ధ్యానేన హి విశుద్ధ్యతి । ఆత్మా ధ్యాతా మనో ధ్యానం ధ్యేయో విష్ణుః ఫలం హరిః ॥ ౨౨॥ అక్షయాయ యతిశ్శ్రాద్ధే పఙ్క్తిపావనపావనః । ఆరూఢో నైష్ఠికం ధర్మం యస్తు ప్రచ్యవతే ద్విజః ॥ ౨౩॥ ప్రాయశ్చిత్తం న పశ్యామి యేన శుద్ధ్యేత్స ఆత్మహా ।

యేచ ప్రవ్రజితాః పత్న్యాం యాశ్చైషాం బీజసన్తతిః ॥ ౨౪ ॥ విదురా నామ చణ్డాలా జాయన్తే నాత్ర సంశయః । శతికో మ్రియతే గృధ్రశ్శ్వా సౌద్వాదశికస్తథా ॥ ౨౫ ॥ భాసో వింశతివర్షాణి సూకరో దశభిస్తథా । అపుష్పీ విఫలో వృక్షో జాయతే కణ్టకావృతః ॥ ౨౬ ॥ తతో దావాగ్నిదగ్ధస్తు స్థాణుర్భవతి సానుగః । తతో వర్షశతాన్యష్టౌ ద్వే చతిష్ఠత్యచేతనః ॥ ౨౭ ॥ పూర్ణే వర్షసహస్రే తు జాయతే బ్రహ్మరాక్షసః । ప్లవేన లభతే మోక్షం కులస్యోత్సాదనేన వా ॥ ౨౮ ॥ యోగమేవ నిషేవేత నాన్యం మన్త్రమఘాపహమ్ ॥ ౨౯ ॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే నానాధర్మకథనం నామ పఞ్చసప్తత్యధికశతతమోఽధ్యాయః.

వర్ణధర్మాదికథనమ్.

పుష్కరః ॥ వేదస్మార్తం ప్రవక్ష్యామి ధర్మం వై పఞ్చధా స్మృతమ్ । వర్ణత్వమేకమాశ్రిత్య యోఽధికారః ప్రవర్తతే ॥ ౧ ॥ వర్ణధర్మస్స విజ్ఞేయో యథోపనయనం త్రిషు । యస్త్వాశ్రమం సమాశ్రిత్య పదార్థస్సంవిధీయతే ॥ ౨ ॥ ఉక్త ఆశ్రమధర్మస్తు భిన్నపిణ్డాదికో యథా । ఉభయేన నిమిత్తేన యో విధిస్సంప్రవర్తతే ॥ ౩ ॥ నైమిత్తికస్స విజ్ఞేయః ప్రాయశ్చిత్తవిధిర్యథా । బ్రహ్మచారీ గృహీ చాపి వానప్రస్థో యతిర్నృప ॥ ౪ ॥ ఉక్త ఆశ్రమధర్మస్తు ధర్మస్స్యాత్పఞ్చధాపరః । షాడ్గుణ్యస్యాభిధానే యో దృష్టార్థస్స ఉదాహృతః ॥ ౫ ॥ స త్రేధా మన్త్రయాగాద్యదృష్టార్థ ఇతి మానవాః । ఉభయార్థో వ్యవహారస్తు దణ్డధారణమేవ చ ॥ ౬ ॥ తుల్యార్థానాం వికల్పస్స్యాద్యాగమూలః ప్రకీర్తితః । వేదేతు విహితో ధర్మస్స్మృతౌ తాదృశ ఏవ చ ॥ ౭ ॥ అనువాదం స్మృతిస్సూతే కార్యార్థమితి మానవాః । గుణార్థః పరిసఙ్ఖ్యార్థో వానువాదో విశేషతః ॥ ౮ ॥ విశేషదృష్ట ఏవాసౌ ఫలార్థ ఇతి మానవాః । స్యాదష్టచత్వారింశద్భిస్సంస్కారైర్బ్రహ్మలోకగః ॥ ౯ ॥ గర్భాధానం పుంసవనం సీమన్తోన్నయనం తతః । జాతకర్మ నామకృతిరన్నప్రాశనచూడకమ్ ॥ ౧౦ ॥ సంస్కారశ్చోపనయనం వేదవ్రతచతుష్టయమ్ । స్నానం స్వధర్మచారిణ్యా యోగస్స్యాద్యజ్ఞపఞ్చకమ్ ॥ ౧౧ ॥ దేవయజ్ఞః పితృయజ్ఞో మనుష్యభూతయజ్ఞకౌ । బ్రహ్మయజ్ఞస్సప్తపాకయజ్ఞసంస్థాః పురోఽష్టకాః ॥ పార్వణశ్రాద్ధం శ్రావణ్యాగ్రహాయణీ చ చైత్ర్యపి । ఆశ్వయుజీ సప్త హవిర్యజ్ఞసంస్థాస్తతస్స్మృతాః ॥ ౧౩ ॥ అగ్న్యాధేయమగ్నిహోత్రం దర్శస్స్యాత్పౌర్ణమాసకః ॥

చాతుర్మాస్యాగ్రహాయణేష్టిర్నిరూఢః పశుబన్ధకః ॥ ౧౪ ॥ సౌత్రామణిస్సప్తసోమసంస్థాగ్నిష్టోమ ఆదితః । అత్యగ్నిష్టోమ ఉక్థ్యశ్చ షోడశీ వాజపేయకః ॥ ౧౫ ॥ అతిరాత్రాస్తథాప్తోర్యామా అష్టౌ చాత్మగుణాస్తతః । దయా క్షమాఽనసూయా చ అనాయాసో

ధమఙ్గళమ్ ॥ ౧౬ ॥ అకార్పణ్యాస్పృహాశౌచంయస్యైతేసపరంవ్రజేత్ । ప్రచా
రేమైథునేచైవప్రస్రావేదన్తధావనే ॥ ౧౭ ॥ స్నానభోజనకాలేచషట్సుమానంస
మాచరేత్ । పునర్దానంపృథక్స్నానమాజ్యేనపయసానిశి ॥ ౧౮ ॥ దన్తచ్ఛేదనము
ష్ణంచసప్తసక్తుమువర్జయేత్ । స్నాత్వాపుష్పంనగృహ్ణీయాద్దేవాయోగ్యంతదీరిత
మ్॥ ౧౯ ॥ అన్యగోత్రోప్యసమ్బద్ధఃప్రేతస్యాగ్నిందదాతియః । పిణ్డంచోదకదానంచ
సదశాహంసమాపయేత్ ॥ ౨౦ ॥ ఉదకంచతృణంభస్మద్వారంపన్థాస్తథైవచ ।
ఏభిరన్తరితంకృత్వాపఙ్క్తిదోషోనవిద్యతే॥ ౨౧॥ పఞ్చప్రాణాహుతీర్దద్యాదనామా
ఙ్గుష్ఠయోగతః ॥ ౨౨ ॥ * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే వర్ణధ
ర్మాదికథనంనామ షట్షష్ట్యధికశతతమోధ్యాయః.

అయుతలక్షకోటిహోమవిధానమ్.

పుష్కరః ॥ శ్రీశాన్తివిజయాద్యర్థంగ్రహయజ్ఞంపునర్వదే । గ్రహయజ్ఞోఽ
యుతహోమలక్షకోట్యాత్మకస్తథా ॥ ౧ ॥ వేదేరైశేహ్యగ్నికుణ్డాద్గ్రహానావా
హ్యమణ్డలే । సౌమ్యేగురుర్బుధశ్చైశేశుక్రఃపూర్వేదళేశశీ ॥ ౨ ॥ ఆగ్నేయేదక్షి
ణేభౌమోమధ్యేస్యాద్భాస్కరస్తథా । శనిరాప్యేఽథనైరృత్యేరాహుఃకేతుశ్చవా
యవే ॥ ౩ ॥ ఈశశ్చోమాగుహోవిష్ణుర్బ్రహ్మేన్ద్రోయమకాలకౌ । చిత్రగుప్త
శ్చాధిదేవాఅగ్నిరాపఃక్షితిర్హరిః ॥ ౪ ॥ ఇన్ద్రఐన్ద్రీదేవతాచప్రజేశోఽహిర్విధిః
క్రమాత్ । ఏతేప్రత్యధిదేవాశ్చగణేశోదుర్గయానిలః ॥ ౫ ॥ ఖమశ్వినౌచసమ్పూ
జ్యయజేద్విజైశ్చవేదజైః । అర్కఃపలాశఃఖదిరోహ్యపామార్గశ్చపిప్పలః ॥ ౬ ॥
ఉదమ్బరశ్శమీదూర్వాకుశాశ్చసమిధఃక్రమాత్ । మధ్వాజ్యదధిసమ్మిశ్రాహోత
వ్యాశ్చాష్టథాశతమ్ ॥ ౭ ॥ ఏకాష్టచతురఃకుమ్భాన్పూర్యపూర్ణాహుతింతథా । వ
సోర్ధారాంతతోదద్యాద్దక్షిణాంచతతోవదేత్ ॥ ౮ ॥ యజమానంచతుర్భిస్తైరభిషి
ఞ్చేత్సమన్త్రకైః । సురాస్త్వామభిషిఞ్చన్తుబ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాః॥౯॥ వాసుదే
వోజగన్నాథస్తథాసఙ్కర్షణఃప్రభుః । ప్రద్యుమ్నశ్చానిరుద్ధశ్చభవన్తువిజయాయ
తే॥ ౧౦ ॥ ఆఖణ్డలోఽగ్నిర్భగవాన్యమోవైనైరృతస్తథా । వరుణఃపవనశ్చైవధ
నాధ్యక్షస్తథాశివః ॥ ౧౧ ॥ బ్రహ్మణాసహితశ్శేషోదిక్పాలాపాన్తువస్సదా । కీర్తి
ర్లక్ష్మీర్ధృతిర్మేధాపుష్టిశ్శ్రద్ధాక్రియామతిః ॥ ౧౨ ॥ బుద్ధిర్లజ్జావపుశ్శాన్తిస్తుష్టిఃకాన్తి
శ్చమాతరః । ఏతాస్త్వామభిషిఞ్చన్తుధర్మపత్న్యస్సమానతాః ॥ ౧౩ ॥ ఆదిత్యశ్చ
న్ద్రమాభౌమోబుధజీవసితార్కజాః । గ్రహాస్త్వామభిషిఞ్చన్తురాహుఃకేతుశ్చ
తర్పితాః ॥ ౧౪ ॥ దేవదానవగన్ధర్వాయక్షరాక్షసపన్నగాః । ఋషయోమనవో

గావో దేవమాతరఏవ చ ॥ ౧౫ ॥ దేవపత్న్యో ద్రుమా నాగా దైత్యాశ్చాప్సరసాంగ-
ణాః । అస్త్రాణి సర్వశాస్త్రాణి రాజానో వాహనాని చ ॥ ౧౬ ॥ ఔషధాని చ రత్నా-
ని కాలస్యావయవాశ్చ యే । సరితస్సాగరాశ్శైలాస్తీర్థాని జలదా నదాః ॥ ౧౭ ॥
ఏతే త్వామభిషిఞ్చన్తు సర్వకామార్థసిద్ధయే । అలఙ్కృతస్తతో దద్యాద్ధేమగోన్న-
భువాదికమ్ ॥ ౧౮ ॥ కపిలే సర్వదేవానాం పూజనీయాసి రోహిణీ । తీర్థదేవమయీ
యస్మాదతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే ॥ ౧౯ ॥ పుణ్యా త్వం శఙ్ఖపుణ్యానాం మఙ్గళానాం
చ మఙ్గళమ్ । విష్ణునా విధృతో నిత్యమతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే ॥ ౨౦ ॥ ధర్మస్త్వం వృ-
షరూపేణ జగదానన్దకారకః । అష్టమూర్తేరధిష్ఠానమతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే ॥ ౨౧ ॥
హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమ బీజం విభావసోః । అనన్తపుణ్యఫలదమతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛ
మే ॥ ౨౨ ॥ పీతవస్త్రయుగం యస్మాద్వాసుదేవస్య వల్లభమ్ । ప్రదానాత్తస్య వై వి-
ష్ణురతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే ॥ ౨౩ ॥ విష్ణుస్త్వం మత్స్యరూపేణ యస్మాదమృతసమ్భ-
వః । చన్ద్రార్కవాహనో నిత్యమతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే ॥ ౨౪ ॥ యస్మాత్త్వం పృ-
థివీ సర్వా ధేనుః కేశవసన్నిభా । సర్వపాపహరా నిత్యమతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే ॥ ౨౫ ॥
యస్మాదాయసకర్మాణి తవాధీనాని సర్వదా । లాఙ్గలాద్యాయుధాదీని అతశ్శాన్తిం
ప్రయచ్ఛ మే ॥ ౨౬ ॥ యస్మాత్త్వం సర్వయజ్ఞానామఙ్గత్వేన వ్యవస్థితః । యోనిర్వి-
భావసోర్నిత్యమతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే ॥ ౨౭ ॥ గవామఙ్గేషు తిష్ఠన్తి భువనాని చతుర్ద-
శ । యస్మాత్తస్మాచ్ఛివం మే స్యాదిహ లోకే పరత్ర చ ॥ ౨౮ ॥ యస్మాదశూన్యం శయ-
నం కేశవస్య శివస్య చ । శయ్యా మమాప్యశూన్యాస్తు దత్తా జన్మని జన్మని ॥ ౨౯ ॥
యథా రత్నేషు సర్వేషు సర్వే దేవాః ప్రతిష్ఠితాః । తథా శాన్తిం ప్రయచ్ఛన్తు రత్న-
దానేన మే సురాః ॥ ౩౦ ॥ యథా భూమిప్రదానస్య కలాం నార్హన్తి షోడశీమ్ । దానా-
న్యన్యాని మే శాన్తిర్భూమిదానాద్భవత్విహ ॥ ౩౧ ॥ గ్రహయజ్ఞోఽయుతహోమో ద-
క్షిణాభీరణేజతిః । వివాహోత్సవయజ్ఞేషు ప్రతిష్ఠాదిషు కర్మసు ॥ ౩౨ ॥ సర్వకా-
మాప్తయే లక్షకోటిహోమో ద్వయం మతమ్ । గృహదేశే కుణ్డపేఽథ అయుతే హస్త-
మాత్రకమ్ ॥ ౩౩ ॥ మేఖలాయోనిసంయుక్తం కుణ్డం చత్వార ఋత్విజః । స్వయ-
మేకోఽపి వా లక్షే సర్వం దశగుణం హితత్ ॥ ౩౪ ॥ చతుర్హస్తం ద్విహస్తం వా తా-
ర్క్ష్యం చాత్రాధికం యజేత్ । సామధ్వని శరీరస్త్వం వాహనం పరమేష్ఠినః ॥ ౩౫ ॥
విషయాపహరో నిత్యమతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే । పూర్వవత్కుణ్డమామన్త్ర్య లక్ష-
హోమం సమాచరేత్ ॥ ౩౬ ॥ వసోర్ధారాం తతో దద్యాచ్ఛయ్యాభూషాదికం ద-
దేత్ । తత్రాపి దశ చాష్టౌ చ లక్షహోమే తథర్త్విజః ॥ ౩౭ ॥ పుత్రాన్నరాజ్యవి-
జయభుక్తిముక్త్యాది చాప్నుయాత్ । దక్షిణాభిః ఫలేనాస్మాచ్ఛత్రుఘ్నః కోటిహో-
మకః ॥ ౩౮ ॥ చతుర్హస్తం చాష్టహస్తం కుణ్డం ద్వాదశ చ ద్విజాః । పఞ్చవింశం షోడ-
శం వాపటే ద్వారే చతుష్టయమ్ ॥ ౩౯ ॥ కోటిహోమీ సర్వకామీ విష్ణులోకం సగ-

చ్ఛతి । హోమస్తు గ్రహమన్త్రైర్వా గాయత్ర్యా వైష్ణవైరపి ॥ ౪౦ ॥ జాతవేదోముఖైశ్చైవ రైవ్యాదికైః ప్రథితైరపి । తిలైర్యవైర్ఘృతైర్ధాన్యైరశ్వమేధఫలాదిభా
క్ ॥ ౪౧ ॥ విద్వేషణాభిచారేషు త్రికోణం కుణ్డమిష్యతే । సమిధో వామహస్తేన శ్యేనాస్థ్యనలసంయుతాః ॥ ౪౨ ॥ రక్తభూషైస్తు క్తకేశైర్ధ్యాయద్భిరశివం రిపోః । దుర్మిత్రియాస్తస్మై సన్తు యోఽస్మాన్ ద్వేష్టి హుంఫడితి చ ॥ ౪౩ ॥ ఛిత్వా క్షురేణ ప్రతిమాం పిష్టరూపం రిపుం హనేత్ । యజేదేకం పీడకం వా యస్సకృత్వా దివం వ్రజేత్ ॥ ౪౪ ॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదేఽయుతలక్ష
కోటిహోమకథనం నామ సప్తషష్ట్యధికశతతమోఽధ్యాయః

మహాపాతకాదికథనమ్.

పుష్కరః ॥ దణ్డం కుర్యాన్నృపోఽన్యేషాం ప్రాయశ్చిత్తమకుర్వతామ్ । కామతోఽకామతో వాపి ప్రాయశ్చిత్తం కృతం చరేత్ ॥ ౧ ॥ మత్తక్రుద్ధాతురాణాం చ న భుఞ్జీత కదాచన । మహాపాతకినా స్పృష్టం యచ్చ స్పృష్టముదక్యయా ॥ ౨ ॥ గణాన్నం గణికాన్నం చ వార్ధుషేర్గాయనస్య చ । అభిశస్తస్య షణ్ఢస్య యస్యాశ్చోపపతిర్గృహే ॥ ౩ ॥ రజకస్య నృశంసస్య వన్దినః కితవస్య చ । మిథ్యాతపస్వినశ్చైవ చౌరదణ్డికయోస్తథా ॥ ౪ ॥ కుణ్డగోళస్త్రీజితానాం వేదవిక్రయిణస్తథా । శైలూషతన్త్రవాయాన్నం కృతఘ్నస్యాన్నమేవ చ ॥ ౫ ॥ కర్మారస్య నిషాదస్య చేలనిర్ణేజకస్య చ । మిథ్యాప్రవ్రజితస్యాన్నం పుంశ్చల్యాస్తైలికస్య చ ॥ ౬ ॥ ఆరూఢపతితస్యాన్నం విద్విష్టాన్నం చ వర్జయేత్ । తథైవ బ్రాహ్మణస్యాన్నం బ్రాహ్మణేనానిమన్త్రితః ॥ ౭ ॥ బ్రాహ్మణాన్నం చ శూద్రేణ నాద్యాచ్చైవ నిమన్త్రితః । ఏషామన్యతమస్యాన్నమమత్యా వా త్ర్యహం క్షపేత్ ॥ ౮ ॥ మత్యా భుక్త్వా చరేత్కృచ్ఛ్రం రేతో విణ్మూత్రమేవ చ । చణ్డాలశ్వపచాన్నం తు భుక్త్వా చాన్ద్రాయణం చరేత్ ॥ ౯ ॥ అనిర్దశం చ ప్రేతాన్నం గవాఘ్రాతం తథైవ చ । శూద్రోచ్ఛిష్టం శునోచ్ఛిష్టం పతితాన్నం తథైవ చ ॥ ౧౦ ॥ తప్తకృచ్ఛ్రం ప్రకుర్వీత అశౌచే కృచ్ఛ్రమాచరేత్ । అశౌచే యస్య యో భుఙ్క్తే సోఽప్యశుద్ధస్తథా భవేత్ ॥ ౧౧ ॥ మృతపఞ్చనఖాత్కూపాదమేధ్యేన సకృద్యుతాత్ । అపః పీత్వా త్ర్యహం తిష్ఠేత్సోపవాసో ద్విజోత్తమః ॥ ౧౨ ॥ సర్వత్ర శూద్రే పాదః స్యాద్ద్విత్రయం వైశ్యభూపయోః । విడ్వరాహఖరోష్ట్రాణాం గోమాయోః కపికాకయోః ॥ ౧౩ ॥ ప్రాశ్య మూత్రపురీషాణి ద్విజశ్చాన్ద్రాయణం చరేత్ । శుష్కాణి జగ్ధ్వా మాంసాని ప్రేతాన్నం కరకాణి చ ॥ ౧౪ ॥ క్రవ్యాదసూకరోష్ట్రాణాం గోమాయోః కపికాకయోః । గోనరాశ్వఖరోష్ట్రాణాం ఛత్రాకం గ్రా

మకుక్కుటన్॥ ౧౫॥ మాంసంజగ్ధ్వాకుఞ్జరస్యతప్తకృచ్ఛ్రేణశుద్ధ్యతి। ఆమశ్రాద్ధేత
థాభుక్త్వాబ్రహ్మచారీమధుత్వదన్॥ ౧౬॥ లశునంగృఞ్జనంచాద్యాత్ప్రాజాపత్యాది
నాశుచిః। భుక్త్వాచాన్ద్రాయణంకుర్యాన్మాంసంచాత్మకృతంతథా॥ ౧౭॥ పేలుగవ్యం
చపేయూషంతథాశ్లేష్మాతకంమృదమ్।వృథాకృసరసంయావపాయసాపూపశష్కు
లీః॥ ౧౮॥ అనుపాకృతమాంసానిదేవాన్నానిహవీంషిచ।గవాంచమహిషీణాంచవర్జ
యిత్వాతథాప్యజామ్॥ ౧౯॥ సర్వక్షీరాణివర్జ్యాణితాసాంచైవాప్యనిర్దశమ్।శశకశ్శ
ల్యకీగోధాఖడ్గఃకూర్మస్తథైవచ॥ ౨౦॥ భక్ష్యాఃపఞ్చనఖాఃప్రోక్తాఃపరిశేషాశ్చవర్జితాః।
పాఠీనరోహితాన్మత్స్యాన్సింహతుణ్డాంశ్చభక్షయేత్ ॥౨౧॥ యవగోధూమజంస
ర్వంపయసశ్చైవవిక్రియాః। వాగషాడ్గవచక్రాదీన్స్నేహాముషితంతథా ॥ ౨౨ ॥
అగ్నిహోత్రపరిద్ధాగ్నిర్బ్రాహ్మణఃకామచారతః। చాన్ద్రాయణంచరేన్మాసంవీర
వధ్వాసనంహితమ్॥౨౩॥ బ్రహ్మహత్యాసురాపానంస్తేయంగుర్వఙ్గనాగమః। మహా
న్తిపాతకాన్యాహుస్సంయోగశ్చైవతైస్సహ॥ ౨౪॥ అనృతేచసముత్కర్షోరాజగా
మిచపైశునమ్।గురోశ్చాళీకనిర్బన్ధస్సమానంబ్రహ్మహత్యయా॥ ౨౫ ॥ బ్రహ్మోజ్ఝ
వేదనిన్దాచకౌటసాక్ష్యంసుహృద్వధః।గర్హితాన్నాజ్యయోర్జగ్ధిస్సురాపానసమానిష
ట్॥ ౨౬॥నిక్షేపస్యాపహరణంనరాశ్వరజతస్యచ।భూమివజ్రమణీనాంచరుక్మస్తేయ
సమంస్మృతమ్॥౨౭॥ రేతస్సేకస్స్వయోన్యాసుకుమారీష్వన్త్యజాసుచ।సఖ్యుఃపుత్ర
స్యచస్త్రీషుగురుతల్పసమంవిదుః॥ ౨౮॥ గోవధోఽయాజ్యసంయాజ్యపారదార్యా
త్మవిక్రయః । గురుమాతృపితృత్యాగస్స్వాధ్యాయాగ్న్యోస్సుతస్యచ ॥ ౨౯ ॥ పరి
విత్తితానుజేనపరివేదనమేవచ । తయోర్దానంచకన్యాయాస్తయోరేవచయాజ
నమ్ ॥ ౩౦ ॥ కన్యాయాదూషణంచైవవార్ధుష్యంవ్రతలోపనమ్ । తటాకారామ
దారాణామపత్యస్యచవిక్రయః ॥ ౩౧ ॥ వ్రాత్యతాబాన్ధవత్యాగోభృతాధ్యాపనమే
వచ । భృతాచ్చాధ్యయనాదానమవిక్రేయస్యవిక్రయః ॥ ౩౨ ॥ సర్వాకారేష్వధీ
కారోమహాయన్త్రప్రవర్తనమ్ । హింసౌషధీనాంస్త్ర్యాజీవః క్రియాలఙ్ఘనమేవ
చ॥ ౩౩॥ ఇన్ధనార్థమశుష్కాణాంద్రుమాణాంచైవపాతనమ్।యోషితాంగ్రహణం
చైవస్త్రీనిన్దకసమాగమః ॥ ౩౪ ॥ ఆత్మార్థంచక్రియారమ్భోనిన్దితాన్నాదనంతథా।
అనాహితాగ్నితాస్తేయమృణానాంచానపక్రియా ॥ ౩౫ ॥ అసచ్ఛాస్త్రాధిగమనం
దౌశ్శీల్యంవ్యసనక్రియా । ధాన్యకుప్యపశుస్తేయంమద్యపస్త్రీనిషేవణమ్ ॥ ౩౬ ॥
స్త్రీశూద్రవిట్క్షత్రవధోనాస్తిక్యంచోపపాతకమ్ । బ్రాహ్మణస్యరుజఃకృత్యంఘ్రాతి
రఘ్రేయమద్యయోః॥ ౩౭ ॥ జైహ్మ్యంపుంసిచమైథున్యంజాతిభ్రంశకరంస్మృతమ్।
శ్వఖరోష్ట్రమృగేన్ద్రాణామజావ్యోశ్చైవమారణమ్ ॥ ౩౮ ॥ సఙ్కీర్ణకరణంజ్ఞే
యంమీనాహినకులస్యచ । నిన్దితేభ్యోధనాదానంవాణిజ్యంశూద్రసేవనమ్॥ ౩౯ ॥
అపాత్రీకరణంజ్ఞేయమసత్యస్యచభాషణమ్ । కృమికీటవయోహత్యామద్యానుగత

భోజనమ్ ॥ ౪౦ ॥ ఫలైధఃకుసుమస్తేయమధైర్యంచమలావహమ్ ॥ ౪౧ ॥

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పరశురామపుష్కర సంవాదేమహా
పాతకాదికథనం నామాష్టషష్ట్యధిక శతతమోధ్యాయః.

బ్రహ్మహత్యాదిప్రాయశ్చిత్తాని.

పుష్కరః ॥ ఏతత్ప్రభృతిపాపానాంప్రాయశ్చిత్తంవదామితే । బ్రహ్మహా
ద్వాదశాబ్దానికుటీంకృత్వావనేవసేత్ ॥ ౧॥ భిక్షేతాత్మవిశుద్ధ్యర్థంకృత్వాశవశిరో
ధ్వజమ్ । ప్రాస్యేదాత్మానమగ్నౌవాసమిద్ధేత్రిరవాక్శిరాః ॥ ౨ ॥ యజేతవాశ్వ
మేధేనస్వర్జితాగోసవేనవా । జపన్వాన్యతమంవేదంయోజనానాంశతంవ్రజేత్ ॥౩॥
సర్వస్వంవావేదవిదేబ్రాహ్మణాయోపపాదయేత్ । వ్రతైరేతైర్వ్యపోహన్తిమహా
పాతకినోమలమ్ ॥ ౪॥ ఉపపాతకసంయుక్తోగోఘ్నోమాసంయవాన్పిబేత్ । కృత
వాపోవసేద్గోష్ఠేచర్మణాతేనసంవృతః ॥ ౫ ॥ చతుర్థకాలమశ్నీయాదక్షారలవణం
మితమ్। గోమూత్రేణచరేత్స్నానంద్వౌమాసౌనియతేన్ద్రియః॥ ౬॥ దివానుగచ్ఛే
ద్గాస్తాస్తుతిష్ఠన్నూర్ధ్వంరజఃపిబేత్। వృషభైకాదశాగాస్తుదద్యాద్విచరితవ్రతః॥ ౭॥
అవిద్యమానేసర్వస్వంవేదవిద్భ్యోనివేదయేత్ । పాదమేకంచరేద్రోధేద్వౌపాదౌ
బన్ధనేచరేత్ ॥ ౮ ॥ యోజనేపాదహీనంస్యాచ్చరేత్సర్వంనిపాతనే। కాన్తారేష్వ
థదుర్గేషువిషమేషుభయేషుచ॥౯॥ యదితత్రవిపత్తిస్స్యాదేకపాదోవిధీయతే। ఘణ్టా
భరణదోషేణతథైవార్ధంవినిర్దిశేత్ ॥ ౧౦ ॥ దమనేదామనేరోధేశకటస్యనియోజనే।
స్తమ్భశృఙ్ఖలపాశేషుమృతేపాదోనమాచరేత్॥ ౧౧॥శృఙ్గభఙ్గేఽస్థిభఙ్గేచలాఙ్గూల
ఛేదనేతథా। యావకంతుపిబేత్తావద్యావత్సుస్థాతుగౌర్భవేత్ ॥౧౨॥గోమతీంచజపే
ద్విద్యాంగోస్తుతింగోమతీంస్మరేత్ ।ఏకాచేద్బహుభిర్దైవాద్యత్రవ్యాపాదితాభవేత్॥
పాదంపాదంతుహత్యాయాశ్చరేయుస్తేపృథక్పృథక్ ।ఉపకారేక్రియమాణేవిపత్తౌనా
స్తిపాతకమ్॥ ౧౪॥ ఏతదేవవ్రతంకుర్యురుపపాతకినస్తథా। అవకీర్ణివర్జంశుద్ధ్యర్థంచా
న్ద్రాయణమథాపివా॥ ౧౫॥ అవకీర్ణితుకాలేనగర్దభేనచతుష్పథే ।పాకయజ్ఞవిధానే
నయజేతనిరృతింనిశి ॥ ౧౬॥ కృత్వాగ్నింవిధివద్ధీమానన్తతస్తుసమిత్యృచా।చన్ద్రేన్ద్ర
గురువహ్నీనాంజుహుయాత్సర్పిషాహుతిమ్॥౧౭॥ అథవాగార్దభంచర్మవసిత్వాబ్దం
చరేన్మహీమ్ । హత్వాగర్భమవిజ్ఞాతంబ్రహ్మహత్యావ్రతంచరేత్ । ౧౮॥ సురాంపీ
త్వాద్విజోమోహాదగ్నివర్ణాంసురాంపిబేత్ ।గోమూత్రమగ్నివర్ణంవాపిబేదుదకమే
వవా॥౧౯॥సువర్ణస్తేయకృద్విప్రోరాజానమభిగమ్యతు। స్వకర్మఖ్యాపయన్బ్రూయా
న్మాంభవాననుశాస్త్వితి॥౨౦॥గృహీత్వాముసలంరాజాసకృద్ధన్యాత్స్వయంగతమ్।
వధేనశుద్ధ్యతేస్తేయోబ్రాహ్మణస్తపసైవవా॥ ౨౧ ॥ గురుతల్పోనికృత్యైవశిశ్నంచ

వృషణంస్వయమ్ । నిధాయచాఞ్జలౌగచ్ఛేదానిపాతాచ్చనైరృతిమ్ ॥ ౨౨ ॥ చా
న్ద్రాయణాన్వాత్రీన్వామాసానభ్యసేన్నియతేన్ద్రియః । జాతిభ్రంశకరంకర్మకృత్వా
న్యతమమిచ్ఛయా ॥ ౨౩ ॥ చరేత్సాన్తపనంకృచ్ఛ్రంప్రాజాపత్యమనిచ్ఛయా ।
సఙ్కరీపాత్రకృత్యాసుమాసంశోధనమైన్దవమ్ ॥ ౨౪ ॥ మలినీకరణీయేషుతప్తం
స్యాద్యావకంత్ర్యహమ్।తురీయోబ్రహ్మహత్యాయాఃక్షత్రియస్యవధేస్మృతః॥ ౨౫॥
వైశ్యేఽష్టమాంశోవృత్తస్థేశూద్రేజ్ఞేయస్తుషోడశః । మార్జారనకులౌహత్వాచాషం
మణ్డూకమేవచ ॥ ౨౬ ॥ శ్వగోధోలూకకాకాంశ్చశూద్రహత్యావ్రతంచరే
త్ । చతుర్ణామపివర్ణానాంనారీంహత్వానవస్థితామ్ ॥ ౨౭ ॥ అమత్యైవప్ర
మాప్యస్త్రీంశూద్రహత్యావ్రతంచరేత్ । సర్పాదీనాంవధేనక్తమనస్థ్నాంవాయు
సంయమః ॥ ౨౮ ॥ ద్రవ్యాణామల్పసారాణాంస్తేయంకృత్వాన్యవేశ్మతః ।
చరేత్సాన్తపనంకృచ్ఛ్రంవ్రతంనిర్వాప్యశుద్ధ్యతి ॥ ౨౯ ॥ భక్ష్యభోజ్యాపహారేణ
యానశయ్యాసనస్యచ । పుష్పమూలఫలానాంచపఞ్చగవ్యంవిశోధనమ్ ॥ ౩౦ ॥
తృణకాష్ఠద్రుమాణాంతుశుష్కాన్నస్యగుడస్యచ । చేలచర్మామిషాణాంతుత్రిరాత్రం
స్యాదభోజనమ్ ॥ ౩౧ ॥ మణిముక్తాప్రవాళానాంతామ్రస్యరజతస్యచ । అయః
కాంస్యోపలానాంచద్వాదశాహంకణాన్నభుక్ ॥ ౩౨ ॥ కార్పాసకీటజీర్ణానాంద్వి
శఫైకశఫస్యచ । పక్షిగన్ధౌషధీనాంతురజ్వాచైవత్ర్యహంపయః ॥ ౩౩ ॥ గురుత
ల్పవ్రతంకుర్యాద్రేతస్సిక్త్వాస్వయోనిషు । సఖ్యుఃపుత్రస్యచస్త్రీషుకుమారీష్వ
న్త్యజాసుచ ॥ ౩౪ ॥ పితృష్వస్రేయీంభగినీంస్వస్రీయాంమాతురేవచ । మా
తుశ్చభ్రాతురాప్తస్యగత్వాచాన్ద్రాయణంచరేత్ ॥ ౩౫ ॥ అమానుషీషుపురుష
ఉదక్యాయామయోనిషు । రేతస్సిక్త్వాజలేచైవకృచ్ఛ్రంసాన్తపనంచరేత్ ॥ ౩౬॥
మైథునంతుసమాసేవ్యపుంసియోషితివాద్విజః । గోయానేఽప్సుదివాచైవసవా
సాస్స్నానమాచరేత్ ॥ ౩౭ ॥ చణ్డాలాన్త్యస్త్రియోగత్వాభుక్త్వాచప్రతిగృహ్య
చ । పతత్యజ్ఞానతోవిప్రోజ్ఞానాత్సామ్యంతుగచ్ఛతి ॥ ౩౮ ॥ విప్రదుష్టాంస్త్రియం
భర్తానిరున్ధ్యాదేకవేశ్మని । యత్పుంసఃపరదారేషుతదేనాంచారయేద్వ్రతమ్॥ ౩౯॥
సాచేత్పునఃప్రదుష్యేతసదృశేనోపమన్త్రితా । కృచ్ఛ్రంచాన్ద్రాయణంచైవతద
స్యాఃపావనంస్మృతమ్ ॥ ౪౦ ॥ యత్కరోత్యేకరాత్రేణవృషలీసేవనంద్విజః । త
ద్భైక్షభుగ్జపేన్నిత్యంత్రిభిర్వర్షైర్వ్యపోహతి ॥ ౪౧ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కర పరశురామ సంవాదే బ్రహ్మహ
త్యాదిప్రాయశ్చిత్తకథనంనామ ఏకోనసప్తత్యధిక శతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీమహాపాపానుయుక్తప్రాయశ్చిత్తమ్.

పుష్కరః॥ మహాపాపానుయుక్తానాంప్రాయశ్చిత్తానివచ్మితే । సంవత్సరేణ

పతతిపతితేనసహాచరన్ ॥ ౧॥ యాజనాధ్యాపనాద్యౌనాన్నతుయానాశనాసనాత్ ।
యోయేనపతితేనైషాంసంసర్గంయాతిమానవః ॥ ౨ ॥ సతస్యైవవ్రతంకుర్యాత్త
త్సంసర్గస్యవిశుద్ధయే । పతితస్యోదకంకార్యంసపిణ్డైర్బాన్ధవైస్సహ ॥ ౩ ॥ నిన్దితేఽ
హనిసాయాహ్ణేజ్ఞాత్యృత్విగ్గురుసన్నిధౌ । దాసీఘటమపాంపూర్ణంపర్యస్యేత్ప్రేత
వత్పదా ॥ ౪ ॥ అహోరాత్రముపాసీరన్నశౌచంబాన్ధవైస్సహ । నివర్తయేరం
స్తస్మాత్తుజ్యేష్ఠాంశంభాషణాదికే ॥ ౫ ॥ జ్యేష్ఠాంశంప్రాప్నుయాచ్చాస్యయవీయా
న్గుణతోఽధికః । ప్రాయశ్చిత్తేతుచరితేపూర్ణంకుమ్భమపాంనవమ్ ॥ ౬ ॥ తేనైవసా
ర్ధంప్రాశ్యేయుస్స్నాత్వాపుణ్యజలాశయే । ఏవమేవవిధింకుర్యుర్యోషిత్సుపతితాస్వ
పి ॥ ౭ ॥ వస్త్రాన్నపానందేయంతువసేయుశ్చగృహాన్తికే । తేషాంద్విజానాంసా
విత్రీనానూద్యేతయథావిధి ॥ ౮ ॥ తాంశ్చారయిత్వాత్రీన్కృచ్ఛ్రాన్యథావిధ్యుప
నాయయేత్ । వికర్మస్థాఃపరిత్యక్తాస్తేషామప్యేతదాదిశేత్ ॥ ౯ ॥ జపిత్వాత్రీణి
సావిత్ర్యాస్సహస్రాణిసమాహితః । మాసంగోష్ఠేపయఃపీత్వాముచ్యతేఽసత్ప్ర
తిగ్రహాత్ ॥ ౧౦ ॥ వ్రాత్యానాంయాజనంకృత్వాపరేషామన్త్యకర్మచ । అభిచా
రమహీనానాంత్రిభిఃకృచ్ఛ్రైర్వ్యపోహతి ॥ ౧౧ ॥ శరణాగతంపరిత్యజ్యవేదంవిప్లా
వ్యచద్విజః । సంవత్సరంయతాహారస్తత్పాపమపసేధతి ॥ ౧౨ ॥ శ్వసృగాలఖరై
ర్దష్టోగ్రామ్యైఃక్రవ్యాద్భిరేవచ । నరోష్ట్రాశ్వైర్వరాహైశ్చప్రాణాయామేనశు
ద్ధ్యతి ॥ ౧౩ ॥ స్నాతకవ్రతలోపేచకర్మత్యాగేహ్యభోజనమ్ । హుఙ్కారంబ్రా
హ్మణస్యోక్త్వాత్వఙ్కారంచగరీయసః ॥ ౧౪ ॥ స్నాత్వానశ్నన్నహశ్శేషమభివా
ద్యప్రసాదయేత్ । అవగూర్యచరేత్కృచ్ఛ్రమతికృచ్ఛ్రంనిపాతనే ॥ ౧౫ ॥ కృచ్ఛ్రా
తికృచ్ఛ్రంకుర్వీతవిప్రస్యోత్పాద్యశోణితమ్ । చాణ్డాలాదిరవిజ్ఞాతోయస్యతిష్ఠేతవేశ్మ
ని ॥ ౧౬ ॥ సమ్యగ్జ్ఞాతస్తుకాలేనతస్యకుర్వీతశోధనమ్ । చాన్ద్రాయణంపరాకంవా
ద్విజానాంతువిశోధనమ్ ॥ ౧౭ ॥ ప్రాజాపత్యంతుశూద్రాణాంశేషంతదనుసారతః ।
గుడంకుసుమ్భంలవణంతథాధాన్యానియానిచ ॥ ౧౮ ॥ కృత్వాగృహేతతోద్వారితే
షాందద్యాద్ధుతాశనమ్ । మృణ్మయానాంతుభాణ్డానాంత్యాగఏవవిధీయతే ॥ ౧౯ ॥
ద్రవ్యాణాంపరిశేషాణాంద్రవ్యశుద్ధిర్విధీయతే । కూపైకపానసక్తాయేస్పర్శాత్సఙ్క
ల్పదూషితాః ॥ ౨౦ ॥ శుద్ధ్యేయురుపవాసేనపఞ్చగవ్యేనవాప్యథ । యస్తుసంస్పృ
శ్యచణ్డాలమశ్నీయాచ్చస్వకామతః ॥ ౨౧ ॥ ద్విజశ్చాన్ద్రాయణంకుర్యాత్తప్తకృ
చ్ఛ్రమథాపివా । భాణ్డసఙ్కలసఙ్కీర్ణశ్చాణ్డాలాదిజుగుప్సితైః ॥ ౨౨ ॥ భుక్త్వా
పీత్వాతథాతేషాంషడ్రాత్రేణవిశుద్ధ్యతి । అన్త్యానాంభుక్తశేషంతుభక్షయిత్వాద్వి
జాతయః ॥ ౨౩ ॥ వ్రతంచాన్ద్రాయణంకుర్యుస్త్రిరాత్రంశూద్రఏవతు । చాణ్డాల
కూపభాణ్డేషుఅజ్ఞానాత్పిబతేజలమ్ ॥ ౨౪ ॥ ద్విజస్సాన్తపనంకుర్యాచ్ఛూద్రశ్చోప

వసేద్దినమ్ । చణ్డాలేనతుసంస్పృష్టోయస్త్వపఃపిబతేద్విజః॥ ౨౫ ॥ త్రిరాత్రంతేన కర్తవ్యంశూద్రశ్చోపవసేద్దినమ్। ఉచ్ఛిష్టేనయదిస్పృష్టశ్శునాశూద్రేణవాద్విజః॥ ఉపోష్యరజనీమేకాంపఞ్చగవ్యేనశుద్ధ్యతి । వైశ్యేనక్షత్రియేణైవస్నానంనక్తంసమాచరేత్ ॥ ౨౭ ॥ అధ్వానంప్రస్థితోవిప్రఃకాన్తారేయద్యనూదకే । పక్వాన్నేనగృహీతేనమూత్రోచ్చారంకరోతివై ॥ ౨౮ ॥ అనిధాయైవతద్ద్రవ్యమఙ్గేకృత్వాతుసంస్థితమ్। శౌచంకృత్వాన్నమభ్యుక్ష్యఅర్కస్యాగ్నేశ్చదర్శయేత్ ॥ ౨౯ ॥ మ్లేచ్ఛైర్గతానాంచోరైర్వాకాన్తారేవాప్రవాసినామ్। భక్ష్యాభక్ష్యవిశుద్ధ్యర్థంతేషాంవక్ష్యామినిష్కృతిమ్ ॥ ౩౦ ॥ పునఃప్రాప్యస్వదేశంచవర్ణానామనుపూర్వశః । కృచ్ఛ్రస్యాన్తేబ్రాహ్మణస్తుపునస్సంస్కారమర్హతి ॥ ౩౧ ॥ పాదోనాన్తేక్షత్రియశ్చఅర్ధాన్తేవైశ్యఏవచ । పాదంకృత్వాతథాశూద్రోదానందత్వావిశుద్ధ్యతి ॥ ౩౨ ॥ ఉదక్యాతుసవర్ణాయాస్పృష్టాచేత్స్యాదుదక్యయా । తస్మిన్నేవాహనిస్నాతాశుద్ధిమాప్నోత్యసంశయమ్ ॥ ౩౩ ॥ రజస్వలాతునాశ్నీయాత్సంస్పృష్టాహీనవర్ణయా । యావన్నశుద్ధిమాప్నోతిశుద్ధస్నానేనశుద్ధ్యతి॥ ౩౪॥ మూత్రంకృత్వావ్రజన్వర్త్మస్మృతిభ్రంశాజ్జలంపిబేత్ । అహోరాత్రోషితోభూత్వాపఞ్చగవ్యేనశుద్ధ్యతి ॥ ౩౫ ॥ మూత్రోచ్చారంద్విజఃకృత్వాఅకృత్వాశౌచమాత్మనః । మోహాద్భుక్త్వాత్రిరాత్రంతుయవాన్పీత్వావిశుద్ధ్యతి ॥ ౩౬ ॥ యేప్రత్యవసితావిప్రాఃప్రవ్రజ్యాదిబలాత్తథా। అనాశకనివృత్తాశ్చతేషాంశుద్ధిఃప్రచక్ష్యతే ॥ ౩౭ ॥ చారయేత్త్రీణికృచ్ఛ్రాణిచాన్ద్రాయణమథాపివా । జాతకర్మాదిసంస్కారైస్సంస్కుర్యాత్తంతథాపునః॥౩౮॥ ఉపానహావమేధ్యంచయస్యసంస్పృశతేముఖమ్ । మృత్తికాగోమయౌతత్రపఞ్చగవ్యంచశోధనమ్ ॥ ౩౯ ॥ వాపనంవిక్రయంచైవనీలవస్త్రాదిధారణమ్। తపనీయంహివిప్రస్యత్రిభిఃకృచ్ఛ్రైర్విశుద్ధ్యతి ॥ ౪౦ ॥ అన్త్యజాతిశ్వపాకేనసంస్పృష్టాస్త్రీరజస్వలా । చతుర్థేఽహనిశుద్ధాసాత్రిరాత్రంతత్రఆచరేత్ ॥ ౪౧ ॥ చాణ్డాలశ్వపచౌస్పృష్ట్వాతథాపూయంచసూతికామ్।శవంతత్స్పర్శినంస్పృష్ట్వాసద్యస్స్నానేనశుద్ధ్యతి॥ ౪౨ ॥ నారంస్పృష్ట్వాస్థిసస్నేహంస్నాత్వావిప్రోవిశుద్ధ్యతి। రథ్యాకర్దమతోయేనఅధోనాభేర్మృదోదకైః ॥ ౪౩ ॥ వాన్తోవిరిక్తస్స్నాత్వాతుఘృతంప్రాశ్యవిశుద్ధ్యతి । స్నానాత్క్షురకర్మకర్తాకృచ్ఛ్రకృద్గ్రహణేఽన్నభుక్ ॥ ౪౪ ॥ అపాఙ్క్తేయాశీగవ్యాశీశునాదష్టస్తథాశుచిః । కృమిదష్టశ్చాత్మఘాతీకృచ్ఛ్రాజ్జప్యాచ్చహోమతః ॥ ౪౫ ॥ హోమాద్యైశ్చానుతాపేనపూయన్తేపాపినోఽఖిలాః ॥ ౪౬ ॥

* * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే మహాపాపానుయుక్తప్రాయశ్చిత్తకథనంనామసప్తత్యధికశతతమోఽధ్యాయః

రహస్యకృతపాపప్రాయశ్చిత్తాని.

పుష్కరః ॥ ప్రాయశ్చిత్తంరహస్యాదివక్ష్యేశుద్ధికరంపరమ్ । పౌరుషేణతుసూక్తేనమాసంజప్యాదినాఘహా॥ ౧ ॥ ముచ్యతేపాతకైస్సర్వైర్జప్త్వాత్రిరఘమర్షణమ్ । వేదజప్యాద్వాయుయమాద్గాయత్ర్యావ్రతతోఽద్యహా ॥ ౨ ॥ ముణ్డనంసర్వకృచ్ఛ్రేషుస్నానంహోమోహరేర్యజిః । ఉత్థితస్తుదివాతిష్ఠేదుపవిష్టస్తథానిశి॥౩॥ ఏతద్వీరాసనంప్రోక్తంకృచ్ఛ్రకృత్తేనపాపహా । అష్టభిఃప్రత్యహంగ్రాసైర్యతిచాన్ద్రాయణంస్మృతమ్ ॥ ౪ ॥ ప్రాతశ్చతుర్భిస్సాయంచశిశుచాన్ద్రాయణంస్మృతమ్ । యథాకథఞ్చిత్పిణ్డానాంచత్వారింశచ్ఛతద్వయమ్ ॥ ౫ ॥ మాసేనభక్షయేదేతత్సురచాన్ద్రాయణంచరేత్ । త్ర్యహముష్ణంపిబేదాపస్త్ర్యహముష్ణంపయఃపిబేత్ ॥ ౬॥ త్ర్యహముష్ణంఘృతంపీత్వావాయుభక్షీభవేత్త్ర్యహమ్। తప్తకృచ్ఛ్రమిదంప్రోక్తంశీతైశ్శీతంప్రకీర్తితమ్ ॥ ౭ ॥ కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రంపయసాదివసానేకవింశతిమ్ । గోమూత్రంగోమయంక్షీరందధిసర్పిఃకుశోదకమ్॥ ౮ ॥ ఏకరాత్రోపవాసశ్చకృచ్ఛ్రంసాన్తపనంస్మృతమ్ । ఏతచ్చప్రత్యహాభ్యస్తంమహాసాన్తపనంస్మృతమ్॥ ౯ ॥ త్రహాభ్యస్తమథైకైకమతిసాన్తపనంస్మృతమ్ । కృచ్ఛ్రంపరాకసంజ్ఞంస్యాద్ద్వాదశాహమభోజనమ్ ॥ ౧౦ ॥ ఏకభక్తంత్ర్యహాభ్యస్తంక్రమాన్నక్తమయాచితమ్। ప్రాజాపత్యముపోష్యాంతేపాదస్స్యాత్కృచ్ఛ్రపాదకః ॥ ౧౧॥ ఫలైర్మాసంఫలంకృచ్ఛ్రంబిల్వైశ్శ్రీకృచ్ఛ్రఈరితః । పద్మాక్షైస్స్యాదామలకైఃపుష్పకృచ్ఛ్రంతుపుష్పకైః॥ ౧౨ ॥ పత్రకృచ్ఛ్రంతథాపత్రైస్తోయకృచ్ఛ్రంజలేనతు । మూలకృచ్ఛ్రంతథామూలైర్దధ్నాక్షీరేణతక్రతః ॥ ౧౩ ॥ మాసంవాయవ్యకృచ్ఛ్రంస్యాత్పాణిపూరాన్నభోజనాత్ । తిలైర్ద్వాదశరాత్రేణకృచ్ఛ్రమాగ్నేయమార్తినుత్ ॥ ౧౪॥ పక్షంప్రసృత్యాలాజానాంబ్రహ్మకూర్చ్చంతథాభవేత్ । ఉపోషితశ్చతుర్దశ్యాంపఞ్చదశ్యామనన్తరమ్ ॥ ౧౫ ॥ పఞ్చగవ్యంసమశ్నీయాద్ధవిష్యాశీత్యనన్తరమ్।మాసేనద్విర్నరఃకృత్వాసర్వపాపైఃప్రముచ్యతే ॥ ౧౬ ॥ శ్రీకామఃపుష్టికామశ్చస్వర్గకామోఽఘనష్టయే । దేవతారాధనపరఃకృచ్ఛ్రకారీససర్వభాక్ ॥ ౧౭ ॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే రహస్యకృతపాపప్రాయశ్చిత్తాదికథనంనామఏకసప్తత్యధికశతతమోఽధ్యాయః.

సర్వపాపప్రాయశ్చిత్తాని.

పుష్కరః ॥ పరదారపరద్రవ్యజీవహింసాదికేయదా । ప్రవర్తతేనృణాంచిత్తంప్రాయశ్చిత్తంస్తుతిస్తదా ॥ ౧ ॥ విష్ణవేవిష్ణవేనిత్యంవిష్ణవేవిష్ణవేనమః । నమామివిష్ణుంచిత్తస్థమహఙ్కారగతింహరిమ్ ॥ ౨ ॥ చిత్తస్థమీశమవ్యక్తమనన్తమపరా

జితమ్ । విష్ణుమీడ్యమశేషేణ అనాదినిధనం విభుమ్ ॥ ౩ ॥ విష్ణుశ్చిత్తగతో యన్మే విష్ణుర్బుద్ధిగతశ్చ యత్ । యచ్చాహఙ్కారగో విష్ణుర్యద్విష్ణుర్మయి సంస్థితః ॥ ౪ ॥ కరోతి కర్మభూతోఽసౌ స్థావరస్య చరస్య చ । తత్పాపం నాశమాయాతు తస్మిన్నేవ హి చిన్తితే ॥ ౫ ॥ ధ్యాతో హరతి యత్పాపం స్వప్నే దృష్టస్తు భావనాత్ । తముపేన్ద్రమహం విష్ణుం ప్రణతార్తిహరం హరిమ్ ॥ ౬ ॥ జగత్యస్మిన్నిరాధారే మజ్జమానే తమస్యధః । హస్తావలమ్బనం విష్ణుం ప్రణమామి పరాత్పరమ్ ॥ ౭ ॥ సర్వేశ్వరేశ్వర విభో పరమాత్మన్నధోక్షజ । హృషీకేశ హృషీకేశ హృషీకేశ నమోఽస్తు తే ॥ ౮ ॥ నృసింహానన్త గోవిన్ద భూతభావన కేశవ । దురుక్తం దుష్కృతం ధ్యాతం శమయాఘం నమోఽస్తు తే ॥ ౯ ॥ యన్మయా చిన్తితం దుష్టం స్వచిత్తవశవర్తినా । అకార్యమహదత్యుగ్రం తచ్ఛమం నయ కేశవ ॥ ౧౦ ॥ బ్రహ్మణ్యదేవ గోవిన్ద పరమార్థపరాయణ । జగన్నాథ జగద్ధాతః పాపం ప్రశమయాచ్యుత ॥ ౧౧ ॥ యథాపరాహ్ణే సాయాహ్నే మధ్యాహ్నే చ తథా నిశి । కాయేన మనసా వాచా కృతం పాపమజానతా ॥ ౧౨ ॥ జానతా చ హృషీకేశ పుణ్డరీకాక్ష మాధవ । నామత్రయోచ్చారణతః స్వప్నే యాతు మమ క్షయమ్ ॥ ౧౩ ॥ శారీరం మే హృషీకేశ పుణ్డరీకాక్ష మాధవ । పాపం ప్రశమయాద్య త్వం వాక్కృతం మమ మాధవ ॥ ౧౪ ॥ యద్భుఞ్జన్యత్స్వపంస్తిష్ఠన్గచ్ఛన్జాగ్రద్యదాస్థితః । కృతవాన్పాపమద్యాహం కాయేన మనసా గిరా ॥ ౧౫ ॥ యత్స్వల్పమపి యత్స్థూలం కుయోనినరకావహమ్ । తద్యాతు ప్రశమం సర్వం వాసుదేవానుకీర్తనాత్ ॥ ౧౬ ॥ పరం బ్రహ్మ పరం ధామ పవిత్రం పరమం చ యత్ । తస్మిన్ప్రకీర్తితే విష్ణౌ యత్పాపం తత్ప్రణశ్యతు ॥ ౧౭ ॥ యత్ప్రాప్య న నివర్తన్తే గన్ధస్పర్శాదివర్జితమ్ । సూరయస్తత్పదం విష్ణోస్తత్సర్వం శమయత్వఘమ్ ॥ ౧౮ ॥ పాపప్రణాశనం స్తోత్రం యః పఠేచ్ఛృణుయాదపి । శారీరైర్మానసైర్వాగ్జైః కృతైః పాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౧౯ ॥ సర్వపాపగ్రహాదిభ్యో యాతి విష్ణోః పరం పదమ్ । తస్మాత్పాపే కృతే జప్యం స్తోత్రం సర్వాఘమర్దనమ్ ॥ ౨౦ ॥ ప్రాయశ్చిత్తమఘౌఘానాం స్తోత్రం వ్రతకృతే వరమ్ । ప్రాయశ్చిత్తైః స్తోత్రజపైర్వ్రతైర్నశ్యతి పాతకమ్ ॥ ౨౧ ॥ తతః కార్యాణి సంసిద్ధ్యై తాని వై భుక్తిముక్తయే ॥ ౨౨ ॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే సర్వపాపప్రాయశ్చిత్తే పాపనాశనస్తోత్రకథనం నామ ద్విసప్తత్యధికశతతమోఽధ్యాయః.

॥ బ్రహ్మహత్యాకృతపాపవిమోచనప్రాయశ్చిత్తమ్ ॥

అగ్నిః ॥ ప్రాయశ్చిత్తంబ్రహ్మణోక్తంవక్ష్యేపాపోపశాన్తిదమ్ । స్యా
త్ప్రాణవియోగఫలోవ్యాపారోహననంస్మృతమ్ ॥ ౧ ॥ రాగాద్ద్వేషాత్ప్రమా
దాచ్చస్వతఃపరతఏవవా । బ్రాహ్మణంఘాతయేద్యస్తుసభవేద్బ్రహ్మఘాతకః ॥ ౨ ॥
బహూనామేకకార్యాణాంసర్వేషాంశస్త్రధారిణామ్ । యద్యేకోఘాతకస్తత్రస
ర్వేతేఘాతకాస్స్మృతాః ॥ ౩ ॥ ఆక్రోశితస్తాడితోవాధనైర్వాపరిపీడితః । యముద్ది
శ్యత్యజేత్ప్రాణాంస్తమాహుర్బ్రహ్మఘాతకమ్ ॥ ౪ ॥ ఔషధాద్యుపకారేతునపా
పంస్యాత్కృతేమృతే । పుత్రంశిష్యంతథాభార్యాంశాసతేనమృతేహ్యఘమ్ ॥ ౫ ॥
దేశంకాలంచయశ్శక్తింపాపంచావేక్ష్యయత్నతః । ప్రాయశ్చిత్తంప్రకల్ప్యంస్యా
ద్యత్రచోక్తాననిష్కృతిః ॥ ౬ ॥ గవార్థేబ్రాహ్మణార్థేవాసద్యఃప్రాణాన్పరిత్యజేత్ ।
ప్రాస్యేదాత్మానమగ్నౌవాముచ్యతేబ్రహ్మహత్యయా ॥ ౭ ॥ శిరఃకపాలీధ్వజవా
న్భైక్షాశీకర్మవేదయన్ । బ్రహ్మహాద్వాదశాబ్దానిమితభుక్శుద్ధిమాప్నుయాత్ ॥ ౮ ॥
షడ్భిర్వర్షైశ్శుద్ధచారీబ్రహ్మహాపూయతేనరః । విహితంయదకామానాంకామాత్తుద్వి
గుణంస్మృతమ్ ॥ ౯ ॥ ప్రాయశ్చిత్తంప్రవృత్తస్యవధేస్యాత్తుత్రివార్షికమ్ । బ్రహ్మఘ్నేక్ష
త్రేద్విగుణంవిట్ఛూద్రేద్విగుణంత్రిధా ॥ ౧౦ ॥ అన్యత్రవిప్రేసకలంపాదోనంక్షత్రియేమ
తమ్ । వైశ్యేఽర్ధపాదంక్షత్రేస్యాద్వృద్ధస్త్రీబాలరోగిషు ॥ ౧౧ ॥ తురీయోబ్రహ్మ
హత్యాయాఃక్షత్రియస్యవధేస్మృతమ్ । వైశ్యేఽష్టమాంశోవృత్తస్థేశూద్రేజ్ఞేయస్తు
షోడశః ॥ ౧౨ ॥ అప్రదుష్టాంస్త్రియంహత్వాశూద్రహత్యావ్రతంచరేత్ । పఞ్చ
గవ్యంపిబేద్గోఘ్నోమాసమాసీతసంయతః ॥ ౧౩ ॥ గోష్ఠేశయోగోఽనుగామీ
గోప్రదానేనశుద్ధ్యతి । కృచ్ఛ్రంచైవాతికృచ్ఛ్రంవాపాదహ్రాసోనృపాదిషు ॥ ౧౪ ॥
అతివృద్ధామతికృశామతిబాలాంచరోగిణీమ్ । హత్వాపూర్వవిధానేనచరేదర్ధవ్రతం
ద్విజః ॥ ౧౫ ॥ బ్రాహ్మణాన్భోజయేచ్ఛక్త్యాదద్యాద్ధేనుతిలాదికమ్ । ముష్టిచపే
టకీలేనతథాశృఙ్గాదిమోటనే ॥ ౧౬ ॥ లగుడాదిప్రహారేణగోవధంతత్రనిర్దిశేత్ ।
దమనేదామనేచైవశకటాదౌచయోజనే ॥ ౧౭ ॥ స్తమ్భశృఙ్ఖలపాశైర్వామృతేపా
దోనమాచరేత్ । కాష్ఠేసాన్తపనంకుర్యాత్ప్రాజాపత్యంతులోష్ఠకే ॥ ౧౮ ॥
తప్తకృచ్ఛ్రంతుపాషాణేశస్త్రేచాప్యతికృచ్ఛ్రకమ్ । మార్జారగోధానకులమ
ణ్డూకశ్వపతత్రిణః ॥ ౧౯ ॥ హత్వాత్ర్యహంపిబేత్క్షీరంకృచ్ఛ్రంచాన్ద్రాయ
ణంచరేత్ । వ్రతంరహస్యేరహసిప్రకాశేఽపిప్రకాశకమ్ ॥ ౨౦ ॥ ప్రాణా
యామశతంకార్యంసర్వపాపాపనుత్తయే । పానకంద్రాక్షమధుకంఖర్జూరంతాళ
మైక్షవమ్ ॥ ౨౧ ॥ మాధ్వీకంటఙ్కమాధ్వీకంమైరేయంనారికేళజమ్ । నమ
ద్యాన్యపిమద్యానిపైష్టీముఖ్యాసురాస్మృతా ॥ ౨౨ ॥ త్రైవర్ణస్యనిషిద్ధానిపీత్వా

తప్త్వాప్యపశ్మ్యదిః । కణాన్వాభక్షయేదబ్దంపిణ్యాకంవాసకృన్నిశి ॥ ౨౩ ॥ సురా
పానాపనుత్త్యర్థంబాలవాసాజటీధ్వజీ । అజ్ఞానాత్ప్రాశ్యవిణ్మూత్రంసురాసంస్పృ
ష్టమేవచ ॥ ౨౪ ॥ పునస్సంస్కారమర్హన్తిత్రయోవర్ణాద్విజాతయః । మద్యభా
ణ్డస్థితాఆపఃపీత్వాసప్తదినంవ్రతీ ॥ ౨౫ ॥ చాణ్డాలస్యతుపానీయంపీత్వాస్యాత్ష
డ్దినంవ్రతీ । చణ్డాలకూపభాణ్డేషుపీత్వాసాన్తపనంచరేత్ ॥ ౨౬ ॥ పఞ్చగవ్యంత్రిరా
త్రాన్తేపీత్వాచాన్త్యజలంద్విజః । మత్స్యకణ్టకశమ్బూకశఙ్ఖశుక్తికపర్దకాన్ ॥ ౨౭ ॥
పీత్వానవోదకంచైవపఞ్చగవ్యేనశుధ్యతి । శవకూపోదకంపీత్వాత్రిరాత్రేణవిశు
ధ్యతి ॥ ౨౮ ॥ అన్త్యావసాయినామన్నంభుక్త్వాచాన్ద్రాయణంచరేత్ । ఆప
త్కాలేశూద్రగృహేమనస్తాపేనశుధ్యతి ॥ ౨౯ ॥ శూద్రభాజనభుగ్విప్రఃపఞ్చ
గవ్యాదుపోషితః । కన్దుపక్వంస్నేహపక్వంస్నేహంచదధిసక్తవః ॥ ౩౦ ॥
శూద్రాదనిష్టాన్యేతానిగుడక్షీరరసాదికమ్। అస్నాతభుక్స్వోపవాసీదినాన్తేతుజపా
చ్ఛుచిః ॥ ౩౧ ॥ మూత్రోచ్చార్యశుచిర్భుక్త్వాత్రిరాత్రేణవిశుధ్యతి । కేశకీటావప
న్నంచపాదస్పృష్టంచకామతః ॥ ౩౨ ॥ భ్రూణఘ్నావేక్షితంచైవసంస్పృష్టంవా
ప్యుదక్యయా । కాకాద్యైరవలీఢంచశునాసంస్పృష్టమేవచ ॥ ౩౩ ॥ గవాద్యైర
న్నమాఘ్రాతంభుక్త్వాత్ర్యహముపావసేత్ । రేతోవిణ్మూత్రభక్షీతుప్రాజాపత్యంస
మాచరేత్ ॥ ౩౪ ॥ చాన్ద్రాయణంనవశ్రాద్ధేపరాకోమాసికేమతః । పక్షత్రయేతి
కృచ్ఛ్రంస్యాత్షణ్మాసేకృచ్ఛ్రమేవచ ॥ ౩౫ ॥ ఆబ్దికేపాదకృచ్ఛ్రంస్యాదేకాహః
పునరాబ్దికే । పూర్వేద్యుర్వార్షికంశ్రాద్ధంపరేద్యుఃపునరాబ్దికమ్ ॥ ౩౬ ॥ నిషిద్ధభ
క్షణేభుక్తేప్రాయశ్చిత్తముపోషణమ్ । భూస్తృణంలశునంభుక్త్వాశిశుకంకృచ్ఛ్రమా
చరేత్ ॥ ౩౭ ॥ అభోజ్యానాంతుభుక్త్వాన్నంస్త్రీశూద్రోచ్ఛిష్టమేవచ । జగ్ధ్వా
మాంసమభక్ష్యంచసప్తరాత్రంపయఃపిబేత్ ॥ ౩౮ ॥ మధుమాంసంచయోఽశ్నీ
యాచ్ఛావంసూతకమేవవా। ప్రాజాపత్యంచరేత్కృచ్ఛ్రంబ్రహ్మచారీయతిర్వ్ర
తీ ॥ ౩౯ ॥ అన్యాయేనపరస్వాపహరణంస్తేయముచ్యతే । ముసలేనహతోరాజ్ఞాస్వ
ర్ణస్తేయీవిశుధ్యతి ॥ ౪౦ ॥ అధశ్శాయీజటాధారీపర్ణమూలఫలాశనః । ఏకకా
లంసమశ్నానోద్వాదశాబ్దేవిశుధ్యతి ॥ ౪౧ ॥ రుక్మస్తేయీసురాపశ్చబ్రహ్మహా
గురుతల్పగః । స్తేయంకృత్వాసురాంపీత్వాకృచ్ఛ్రంచాబ్దంచరేన్నరః ॥ ౪౨ ॥ మ
ణిముక్తాప్రవాళానాంతామ్రస్యరజతస్యచ । అయస్కాంస్యోపలానాంచద్వాద
శాహంకణాన్నభుక్ ॥ ౪౩ ॥ మనుష్యాణాంతుహరణేస్త్రీణాంక్షేత్రగృహస్యచ ।
వాపీకూపతటాకానాంశుద్ధిశ్చాన్ద్రాయణంస్మృతమ్ ॥ ౪౪ ॥ భక్ష్యభోజ్యాపహర
ణేయానశయ్యాసనస్యచ । పుష్పమూలఫలానాంచపఞ్చగవ్యంవిశోధనమ్ ॥ ౪౫ ॥
తృణకాష్ఠద్రుమాణాంచశుష్కాన్నస్యగుడస్యచ । చేలచర్మామిషాణాంచత్రిరాత్రం
స్యాదభోజనమ్ ॥ ౪౬ ॥ పితుఃపత్నీంచభగినీమాచార్యతనయాంతథా । ఆచార్యా

శీంసుతాంస్వాంచగచ్ఛంశ్చ గురుతల్పగః ॥ ౪౭ ॥ గురుతల్పేఽభిభాష్యైనస్తప్తే స
య్యాదయోమయే । సూర్మీం జ్వలన్తీం చాశ్లిష్య మృత్యునా స విశుద్ధ్యతి ॥ ౪౮ ॥ చాన్ద్రా
యణాని వా త్రీణి మాసాన్ వా గురుతల్పగః । ఏవమేవ విధిం కుర్యాద్యోషిత్సు పతితా
స్వపి ॥ ౪౯ ॥ యత్పుంసః పరదారేషు తచ్చైనాం కారయేద్వ్రతమ్ । రేతస్సిక్త్వా
కుమారీషు చాణ్డాలీషు సుతాసు చ ॥ ౫౦ ॥ సపిణ్డాపత్యదారేషు ప్రాణత్యాగో విధీయ
తే । యత్కరోత్యేకరాత్రేణ వృషలీసేవనం ద్విజః ॥ ౫౧ ॥ తద్భైక్షభుగ్జపన్నిత్యం
త్రిభిర్వర్షైర్వ్యపోహతి । పితృవ్యదారగమనే భ్రాతృభార్యాగమే తథా ॥ ౫౨ ॥
చాణ్డాలీం పుల్కసీం వాపి స్నుషాం చ భగినీం సఖీమ్ । మాతుః పితుస్స్వసారం చ నిక్షి
ప్తాం శరణాగతామ్ ॥ ౫౩ ॥ మాతులానీం స్వసారం చ సగోత్రామన్యమిచ్ఛతీమ్ । శి
ష్యభార్యాం గురోర్భార్యాం గత్వా చాన్ద్రాయణం చరేత్ ॥ ౫౪ ॥ * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే బ్రహ్మోక్తపాప
విమోచనప్రాయశ్చిత్తకథనం నామ త్రిసప్తత్యధికశతతమోఽధ్యాయః.

దేవాశ్రమార్చనాదిలోప ప్రాయశ్చిత్తమ్.

అగ్నిః ॥ దేవాశ్రమార్చనాదీనాం ప్రాయశ్చిత్తం తు లోపతః । పూజాలో
పే చాష్టశతం జపేద్ద్విగుణపూజనమ్ ॥ ౧ ॥ పఞ్చోపనిషదైర్మన్త్రైర్హుత్వా బ్రాహ్మ
ణభోజనమ్ । సూతికాన్త్యజకోదక్యాస్పృష్టే దేవే శతం జపేత్ ॥ ౨ ॥ పఞ్చోపని
షదైః పూజాం ద్విగుణం స్నానమేవ చ । విప్రభోజ్యం హోమలోపే హోమస్స్నా
నం తథార్చనమ్ ॥ ౩ ॥ హోమద్రవ్యే మూషికాద్యైర్భక్షితే కీటసంయుతే । తా
వన్మాత్రం పరిత్యజ్య ప్రోక్ష్య దేవాది పూజయేత్ ॥ ౪ ॥ అఙ్కురార్పణమాత్రం తు భి
న్నం భిన్నం పరిత్యజేత్ । అస్పృశ్యైశ్చైవ సంస్పృష్టే అన్యపాత్రే తదర్పణమ్ ॥ ౫ ॥
దేవమానుషవిఘ్నఘ్నం పూజాకాలే తథైవ చ । మన్త్రద్రవ్యాదివ్యత్యాసే మూలం
జప్త్వా పునర్జపేత్ ॥ ౬ ॥ కుమ్భే నాష్టశతజపో దేవే తు పతితే కరాత్ । భిన్నే నష్టే చో
పవాసశ్శతహోమాచ్ఛుభం భవేత్ ॥ ౭ ॥ కృతే పాపేఽనుతాపో వై యస్య పుంసః
ప్రజాయతే । ప్రాయశ్చిత్తం తు తస్యైకం హరిసంస్మరణం పరమ్ ॥ ౮ ॥ చాన్ద్రాయ
ణం పరాకో వా ప్రాజాపత్యమఘౌఘనుత్ । సూర్యేశశక్తిశ్రీశాదిమన్త్రజప్యమ
ఘౌఘనుత్ ॥ ౯ ॥ గాయత్రీప్రణవస్తోత్రమన్త్రజప్యమఘాన్తకమ్ । కాద్యైరాబీజ
సంయుక్తైరాద్యైరాద్యైస్తదన్తకైః ॥ ౧౦ ॥ సూర్యేశశక్తిశ్రీశాఽద్యమన్త్రాః కోట్య
ధికాః పృథక్ । ఓం హ్రీమాద్యాశ్చతుర్థ్యన్తా నమోన్తాస్సర్వకామదాః ॥ ౧౧ ॥
నృసింహద్వాదశాష్టార్ణమాలామన్త్రాద్యఘౌఘనుత్ । ఆగ్నేయస్య పురాణస్య పఠ
నం శ్రవణాదికమ్ ॥ ౧౨ ॥ ద్వివిద్యారూపకో విష్ణురగ్నిరూపస్తు గీయతే । పరమాత్మా

దేవముఖంసర్వదేవేషుగీయతే ॥ ౧౩ ॥ ప్రవృత్తౌతునివృత్తౌతుఇజ్యతేభుక్తిముక్తిదః । అగ్నిరూపస్యవిష్ణోర్హిహవనంధ్యానమర్చనమ్ ॥ ౧౪ ॥ జప్యంస్తుతిశ్చప్రణతిశ్శారీరాశేషాఘాఘనుత్ । దశస్వర్ణానిదానానిధాన్యద్వాదశమేవచ ॥ ౧౫ ॥ తులాపురుషముఖ్యానిమహాదానానిషోడశ । అన్నదానానిముఖ్యానిసర్వాణ్యఘహరాణిహి ॥ ౧౬ ॥ తిథివారర్క్షసఙ్క్రాన్తియోగమన్వాదికాలకే । వ్రతాదిసూర్యేశశక్తిశ్రీశాదేరఘఘాతనమ్ ॥ ౧౭ ॥ గఙ్గాగయాప్రయాగశ్చకాశ్యయోధ్యాహ్యవన్తికా । కురుక్షేత్రంపుష్కరంచనైమిశంపురుషోత్తమః ॥ ౧౮ ॥ సాలగ్రామప్రభాసాద్యంతీర్థంచాఘౌఘఘాతకమ్ । అహంబ్రహ్మపరంజ్యోతిరితిధ్యానమఘాఘనుత్ ॥ ౧౯ ॥ పురాణంబ్రహ్మచాగ్నేయంబ్రహ్మావిష్ణుర్మహేశ్వరః । అవతారాస్సర్వపూజాఃప్రతిష్ఠాప్రతిమాదికమ్ ॥ ౨౦ ॥ జ్యోతిశ్శాస్త్రపురాణానిస్మృతయస్తుతపోవ్రతమ్ । అర్థశాస్త్రంచసర్గాద్యాఆయుర్వేదోధనుర్మతిః ॥ ౨౧ ॥ శిక్షాఛన్దోవ్యాకరణంనిరుక్తంచాభిధానకమ్ । కల్పోన్యాయశ్చమీమాంసాహ్యన్యత్సర్వంహరిఃప్రభుః ॥ ౨౨ ॥ ఏకేద్వయోర్యతోయస్మిన్నస్యస్సర్వమితివేదయః । తందృష్ట్వాన్యస్యపాపానివినశ్యన్తిహరిశ్చసః ॥ ౨౩ ॥ విద్యాష్టాదశరూపశ్చసూక్ష్మస్థూలోఽపరోహరిః జ్యోతిస్సదక్షరంబ్రహ్మపరంవిష్ణుశ్చనిర్మలః ॥ ౨౪ ॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే దేవాశ్రమార్చనాదిలోప ప్రాయశ్చిత్తాదికథనంనామ చతుస్సప్తత్యధికశతతమోధ్యాయః.

౼౼ వ్రతపరిభాషా. ౼౼

అగ్నిః ॥ తిథివారర్క్షదివసమాసర్త్వబ్దార్కసఙ్క్రమే । నృస్త్రీవ్రతాదివక్ష్యామివసిష్ఠశృణుతత్క్రమాత్ ॥ ౧ ॥ శాస్త్రోదితోహినియమోవ్రతంతచ్చతపోమతమ్ । నియమాస్తువిశేషాస్తువ్రతస్యైవదమాదయః ॥ ౨ ॥ వ్రతంహికర్తృసన్తాపాత్తపఇత్యభిధీయతే । ఇన్ద్రియగ్రామనియమాన్నియమశ్చాభిధీయతే ॥ ౩ ॥ అనగ్నయస్తుయేవిప్రాస్తేషాంశ్రేయోఽభిధీయతే । వ్రతోపవాసనియమైర్నానాదానైస్తథాద్విజః ॥ ౪ ॥ తేస్యుర్దేవాదయఃప్రీతాభుక్తిముక్తిప్రదాయకాః । ఉపావృత్తస్యపాపేభ్యోయస్తువాసోగుణైస్సహ ॥ ౫ ॥ ఉపవాసస్సవిజ్ఞేయస్సర్వభోగవివర్జితః । కాంస్యంమాంసంమసూరంచచణకంకోరదూషకమ్ ॥ ౬ ॥ శాకంమధుపరాన్నంచత్యజేదుపవసన్స్త్రియమ్ । పుష్పాలఙ్కారవస్త్రాణిధూపగన్ధానులేపనమ్ ॥ ౭ ॥ ఉపవాసేనశస్యన్తిదన్తధావనమఞ్జనమ్ । దన్తకాష్ఠంపఞ్చగవ్యంకృత్వాప్రాతర్వ్రతంచరేత్ ॥ ౮ ॥ అసకృజ్జలపానాచ్చతామ్బూలస్యచభక్షణాత్ । ఉపవాసఃప్ర

దుష్యేతదివాస్వప్నాచ్చమైథునాత్ ॥ ౯ ॥ క్షమాసత్యందయాదానంశౌచమిన్ద్రి
యనిగ్రహః । దేవపూజాగ్నిహరణంసన్తోషోఽస్తేయమేవచ ॥ ౧౦ ॥ సర్వవ్రతేష్వ
యంధర్మస్సామాన్యోదశధాస్మృతః । పవిత్రాణిజపేచ్చైవజుహుయాచ్చైవశక్తి
తః ॥ ౧౧ ॥ నిత్యస్నాయీమితాహారోగురుదేవద్విజార్చకః । క్షారంక్షౌద్రంచల
వణంమధుమాంసానివర్జయేత్ ॥ ౧౨ ॥ తిలముద్గాదృతేశస్యంశస్యేగోధూమకోద్ర
వౌ । చీనకందేవధాన్యంచశమీధాన్యంతథైక్షవమ్ ॥ ౧౩ ॥ సితధాన్యంతథాపణ్యం
మూలంక్షారగణస్స్మృతః । వ్రీహిషష్టికముద్గాశ్చకలాయాస్సతిలాయవాః ॥ ౧౪ ॥
శ్యామాకాశ్చైవనీవారాగోధూమాద్యావ్రతేహితాః । కూశ్మాణ్డాలాబువార్తాకా
శ్పాలఙ్కీంపూతికాంత్యజేత్ ॥ ౧౫ ॥ చరుభైక్ష్యంసక్తుకణాశ్శాకందధిఘృతంప
యః । శ్యామాకశాలినీవారాయవకంమూలతణ్డులమ్ ॥ ౧౬ ॥ హవిష్యంవ్రతనక్తాదా
వగ్నికార్యాదికేహితమ్ । మధుమాంసంవిహాయాన్యద్వ్రతేవాహితమీరితమ్ ॥ ౧౭ ॥
త్ర్యహంప్రాతస్త్ర్యహంసాయంత్ర్యహమద్యాదయాచితమ్ । త్ర్యహంపరం
చనాశ్నీయాత్ప్రాజాపత్యంచరన్ద్విజః ॥ ౧౮ ॥ ఏకైకంగ్రాసమశ్నీయాత్త్ర్య
హాణిత్రీణిపూర్వవత్ । త్ర్యహంచోపవసేదన్త్యమతికృచ్ఛ్రంచరన్ద్విజః ॥ ౧౯ ॥
గోమూత్రంగోమయంక్షీరందధిసర్పిఃకుశోదకమ్ । ఏకరాత్రోపవాసశ్చకృచ్ఛ్రంసా
న్తపనంస్మృతమ్ ॥ ౨౦ ॥ పృథక్సాన్తపనద్రవ్యైష్షడహస్సోపవాసకః । సప్తాహేన
తుకృచ్ఛ్రోఽయంమహాసాన్తపనోఽఘహా ॥ ౨౧ ॥ ద్వాదశాహోపవాసేన
పరాకస్సర్వపాపహా । మహాపరాకస్త్రిగుణస్త్వయమేవప్రకీర్తితః ॥ ౨౨ ॥ పౌ
ర్ణమాస్యాంపఞ్చదశగ్రాస్యమావాస్యభోజనః । ఏకాపాయేతతోవృద్ధౌచాన్ద్రాయణ
మతోఽన్యథా ॥ ౨౩ ॥ కపిలాగోఃపలంమూత్రమర్ధాఙ్గుష్ఠంచగోమయే । క్షీరం
సప్తపలందద్యాద్దధ్నశ్చైవపలద్వయమ్ ॥ ౨౪ ॥ ఘృతమేకపలందద్యాత్పలమేకం
కుశోదకమ్ । గాయత్ర్యాగృహ్యగోమూత్రంగన్ధద్వారేతిగోమయమ్ ॥ ౨౫ ॥ ఆ
ప్యాయస్వేతిచక్షీరందధిక్రావ్ణేతివైదధి । తేజోఽసీతితథాచాజ్యందేవస్యేతికుశోద
కమ్ ॥ ౨౬ ॥ బ్రహ్మకూర్చోభవత్యేవమాపోహిష్ఠేత్యృచంజపేత్ । అఘమర్షణ
సూక్తేనసంయోజ్యప్రణవేనవా ॥ ౨౭ ॥ పీత్వాసర్వాఘనిర్ముక్తోవిష్ణులోకీహ్యుపో
షితః । ఉపవాసీసాయంభోజీయతిష్షష్ఠాత్మకాలవాన్ ॥ ౨౮ ॥ మాంసవర్జీచాశ్వ
మేధీసత్యవాదీదివంవ్రజేత్ । అగ్న్యాధేయంప్రతిష్ఠాంచయజ్ఞదానవ్రతానిచ ॥ ౨౯ ॥
దేవవ్రతవృషోత్సర్గచూడాకరణమేఖలాః । మాఙ్గళ్యమభిషేకం చ మలమాసేవివర్జ
యేత్ ॥ ౩౦ ॥ దర్శాద్దర్శస్తుచాన్ద్రస్స్యాత్త్రింశాహశ్చైవసావనః । మాసస్సౌ
రస్తుసఙ్క్రాన్తేర్నాక్షత్రోభవివర్తనాత్ ॥ ౩౧ ॥ సౌరోమాసోవివాహాదౌయ
జ్ఞాదౌసావనస్స్మృతః । ఆబ్దికేపితృకార్యేచచాన్ద్రోమాసఃప్రశస్యతే ॥ ౩౨ ॥ ఆషా

ష్ఠీమవధింకృత్వాయస్యాన్యత్పక్షస్తుపఞ్చమః । కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధంతత్రరవిఃకన్యాంగచ్ఛ
తువానవా ॥ ౩౩ ॥ మాసిసంవత్సరేచైవతిథిద్వైధంయదాభవేత్ । తత్రోత్త
రోత్తమాజ్ఞేయాపూర్వాతుస్యాన్మలిమ్లుచా ॥ ౩౪ ॥ ఉపోషితవ్యంనక్షత్రంయేనా
స్తంయాతిభాస్కరః । దివాపుణ్యాస్తుతిథయోరాత్రౌనక్తవ్రతేశుభాః ॥ ౩౫ ॥
యుగ్మాగ్నియుగభూతానిషణ్మున్యోర్వసురన్ధ్రయోః । రుద్రేణద్వాదశీయుక్తాచ
తుర్దశ్యాథపూర్ణిమా ॥ ౩౬ ॥ ప్రతిపదాత్వమావాస్యాతిథ్యోర్యుగ్మంమహాఫలమ్।
ఏతద్వ్యస్తంమహాఘోరంహన్తిపుణ్యంపురాకృతమ్ ॥ ౩౭ ॥ నరేన్ద్రమన్త్రివ్రతి
నాంవివాహోపద్రవాదిషు । సద్యశ్శౌచంసమాఖ్యాతంకాన్తారాపదిసంపది॥౩౮॥
ఆరబ్ధదీర్ఘతపసాంనరాజావ్రతహాస్త్రియాః । గర్భిణీసూతికానక్తంకుమారీచరజస్వ
లా॥ ౩౯ ॥ యదాశుద్ధాతదాన్యేనకారయేతక్రియాస్సదా । క్రోధాత్ప్రమాదా
ల్లోభాద్వావ్రతభఙ్గోభవేద్యది ॥ ౪౦ ॥ దినత్రయంనభుఞ్జీతముణ్డనంశిరసోఽథవా ।
అసామర్థ్యేవ్రతకృతౌపత్నీంవాకారయేత్సుతమ్ ॥ ౪౧ ॥ సూతకేమృతకేకార్యం
ప్రారబ్ధంపూజనోజ్ఝితమ్ । వ్రతస్థంమూర్ఛితందుగ్ధపానాద్యైరుద్ధరేద్గురుః॥౪౨॥
అష్టౌతాన్యవ్రతఘ్నానిఆపోమూలంఫలంపయః । హవిర్బ్రాహ్మణకామ్యాచగురో
ర్వచనమౌషధమ్ ॥ ౪౩ ॥ కీర్తిసన్తతివిద్యాదిసౌభాగ్యారోగ్యవృద్ధయే । నైర్మల్య
భుక్తిముక్త్యర్థంకుర్వేవ్రతపతేవ్రతమ్ ॥ ౪౪ ॥ ఇదంవ్రతంమయాశ్రేష్ఠంగృహీతం
పురతస్తవ । నిర్విఘ్నంసిద్ధిమాయాతుత్వత్ప్రసాదాజ్జగత్పతే ॥ ౪౫ ॥ గృహీ
తేఽస్మిన్వ్రతవరేయద్యపూర్ణేమ్రియేహ్యహమ్ । తత్సర్వంపూర్ణమేవాస్తుప్రసన్నే
త్వయిసత్పతౌ॥ ౪౬ ॥ వ్రతమూర్తింజగద్భూతింమణ్డలేసర్వసిద్ధయే । ఆవాహయే
నమస్తుభ్యంసన్నిధీభవకేశవ॥ ౪౭ ॥ మనసాకల్పితైర్భక్త్యాపఞ్చగవ్యైర్జలైశ్శుభైః॥
పఞ్చామృతైస్స్నపయామిత్వంమేచభవపాపహా ॥ ౪౮ ॥ గన్ధపుష్పోదకైర్యుక్త
మర్ఘ్యమర్ఘ్యపతేశుభమ్।గృహాణపాద్యమాచామమర్ఘ్యార్హంకురుమాంసదా॥౪౯॥
వస్త్రంవస్త్రపతేపుణ్యంగృహాణకురుమాంసదా । భూషణాద్యైస్సువస్త్రాద్యైశ్ఛా
దితంవ్రతసత్పతే ॥ ౫౦ ॥ సుగన్ధిగన్ధంవిమలంగన్ధమూర్తేగృహాణవై । పాపగన్ధవి
హీనంమాంకురుత్వంహిసుగన్ధికమ్ ॥ ౫౧ ॥ పుష్పంగృహాణపుష్పాదిపూర్ణంమాంకు
రుసర్వదా । పుష్పగన్ధంసువిమలమాయురారోగ్యవృద్ధయే ॥ ౫౨ ॥ దశాఙ్గంగు
గ్గులుఘృతయుక్తంధూపంగృహాణవై । సధూపధూపితంమాంత్వంకురుధూపితసత్ప
తే॥ ౫౩॥ దీపమూర్ధ్వశిఖందీప్తంగృహాణాఖిలభాసకమ్ । దీపమూర్తేప్రకాశాఢ్యం
సర్వదోర్ధ్వగతింకురు ॥ ౫౪ ॥ అన్నాదికంచనైవేద్యంగృహాణాన్నాదిసత్పతే ।
అన్నాదిపూర్ణంకురుమామన్నదంసర్వదాయకమ్ ॥ ౫౫ ॥ మన్త్రహీనంక్రియా
హీనంభక్తిహీనంమయాప్రభో । యత్పూజితంవ్రతపతేపరిపూర్ణంతదస్తుమే॥ ౫౬॥
ధర్మందేహిధనందేహిసౌభాగ్యంగుణసన్తతిమ్ । కీర్తింవిద్యాందేహిచాయుస్స్వర్గం

మోక్షంచ దేహిమే ॥ ౪౭ ॥ ఇమాంపూజాంవ్రతపతే గృహీత్వా వ్రతసాన్నిధ్య తమ్ । పునరాగమనాయైవ వరదానాయవై ప్రభో ॥ ౪౮ ॥ స్నాత్వా వ్రతవతా సర్వ వ్రతేషు వ్రతమూర్తయః । పూజ్యాస్సువర్ణజాస్తా వై శక్త్యా వై భూమిశాయినా ॥ ౪౯ ॥ జపోహోమశ్చ సామాన్య వ్రతాన్తే దానమేవచ । చతుర్వింశాద్ద్వాదశవాపఞ్చ వాత్రయపకకః ॥ ౫౦ ॥ విప్రాః సపూజ్యా గురవో భోజ్యా శ్శక్త్యాతు దక్షిణా । దేయా గావస్సువర్ణాద్యాః పాదుకోపానహౌ పృథక్ ॥ ౫౧ ॥ జలపాత్రంచాన్నపాత్ర మృత్తికాచ్ఛత్రమాసనమ్ । శయ్యా వస్త్రయుగంకుమ్భాః పరిభాషేయమీరితా ॥ ౫౨ ॥

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే వ్రతపరిభాషా కథనంనామ పఞ్చసప్తత్యధిక శతతమోధ్యాయః.

॥ ప్రతిపద్వ్రతాని. ॥

అగ్నిః ॥ వక్ష్యే ప్రతిపదాదీని వ్రతాన్యఖిలదానితే । కార్త్తికాశ్వయుజే చైత్రే ప్రతిపద్బ్రహ్మణస్తిథిః ॥ ౧ ॥ పఞ్చదశ్యాం నిరాహారః ప్రతిపద్యర్చయేదజమ్ । ఓంతత్సద్బ్రహ్మణేనమో గాయత్ర్యా వాబ్దమేకకమ్ ॥ ౨ ॥ అక్షమాలాం స్రువందక్షే వామే స్రుచకమణ్డలు । లమ్బకూర్చంచ జటిలం హైమంబ్రహ్మాణమర్చయేత్ ॥ ౩ ॥ శక్త్యా క్షీరంప్రదద్యాత్తు బ్రహ్మా మేప్రీయతామితి । నిర్మలో భోగభుక్స్వర్గే భూమౌవిప్రో ధనీభవేత్ ॥ ౪ ॥ ధన్యంవ్రతంప్రవక్ష్యామి అధన్యోధన్యతాంవ్రజేత్ । మార్గశీర్షే ప్రతిపది నక్తంహుత్వా ప్యుపోషితః ॥ ౫ ॥ అగ్నయే నమ ఇత్యగ్నింప్రార్చ్యాబ్దంసర్వభాగ్భవేత్ । ప్రతిపద్యేకభక్తాశీ సమాప్తే కపిలాప్రదః ॥ ౬ ॥ వైశ్వానరంపదం యాతి శిఖివ్రతమిదంస్మృతమ్ ॥ ౭ ॥ * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే ప్రతిపద్వ్రతే శిఖివ్రతకథనంనామ షట్సప్తత్యధిక శతతమోధ్యాయః.

॥ ద్వితీయావ్రతాని. ॥

అగ్నిః ॥ ద్వితీయావ్రతకంవక్ష్యే భుక్తిముక్త్యాదిదాయకమ్ । పుష్పాహారీ ద్వితీయాయామశ్వినౌపూజయేత్సురౌ ॥ ౧ ॥ అబ్దంస్వరూపసౌభాగ్యం స్వర్గభాగ్జాయతే వ్రతీ । కార్త్తికే శుక్లపక్షస్య ద్వితీయాయాం యమంవ్రజేత్ ॥ ౨ ॥ అబ్దముపోషితస్స్వర్గంగచ్ఛేన్ననరకంవ్రతీ । అశూన్యశయనంవక్ష్యే అవైధవ్యాదిదాయకమ్ ॥ ౩ ॥ కృష్ణపక్షద్వితీయాయాం శ్రావణస్యచరేదిదమ్ । శ్రీవత్సధారిఞ్ఛ్రీకాన్త శ్రీధామఞ్ఛ్రీపతేఽవ్యయ ॥ ౪ ॥ గార్హస్థ్యంమాప్రణాశంమే యాతు ధర్మార్థకామదమ్ । అగ్నయోమాప్రణశ్యన్తు మాప్రణశ్యన్తు దేవతాః ॥ ౫ ॥ పితరోమాప్రణశ్యన్తు మత్తోదామ్పత్యభేదతః । లక్ష్మ్యావియుజ్యతే దేవో నకదాచిద్యథాభవాన్ ॥ ౬ ॥

తథాకలశసంస్థాం దేవమావాహ్య తత్ర వై। లక్ష్మ్యాసహస్వయంవరదయథాతేశయ
నంవిభో॥ ౮ ॥ శయ్యామమాప్యశూన్యాస్తుతథైవమధుసూదన । లక్ష్మీంవిష్ణుంయ
జేదబ్దందద్యాచ్ఛయ్యాంఫలానిచ ॥ ౯ ॥ ప్రతిమాంసంచసోమాయదద్యాదర్ఘ్యంస
మన్త్రికమ్ । గగనాఙ్గణసన్దీపదుగ్ధాబ్ధిమథనోద్భవ ॥ ౧౦ ॥ భాభాసితదిగాభో
గరామానుజనమోస్తుతే। ఓం శ్రీం శ్రీధరాయనమః సోమాత్మానంహరింయజేత్॥
ఘంటాంభాజనంశ్రీమైనమోదశరూపమహాత్మనే । ఘృతేనహోమోనక్తంచశ
య్యాందద్యాద్ద్విజాతయే ॥ ౧౧ ॥ దీపాన్నభాజనైర్యుక్తం ఛత్రోపానహమాసన
మ్। సోదకుమ్భంచప్రతిమాంవిప్రాయాథచపుస్తకమ్ ॥ ౧౨ ॥ పత్న్యైశయనంచకు
రుతేభుక్తిముక్తిమవాప్నుయాత్ । కాన్తివ్రతంప్రవక్ష్యామి కార్తికస్యసితేచరే
త్ ॥౧౩॥ నక్తభోజీద్వితీయాయాంపూజయేద్బలకేశవౌ । వర్షంప్రాప్నోతివైకా
న్తిమాయురారోగ్యకాదికమ్ ॥ ౧౪ ॥ అథవిష్ణువ్రతంవక్ష్యే మనోవాఞ్ఛితదాయ
కమ్ । పౌషశుక్లద్వితీయాదికృత్వాదినచతుష్టయమ్॥౧౫॥ స్నానంసిద్ధార్థకైస్స్నా
నంతతఃకృష్ణతిలైస్స్మృతమ్ । వచయాచతృతీయేహ్నిసర్వౌషధ్యాచతుర్థకే॥ ౧౬॥
మురామాంసీవచాకుష్ఠంశైలేయంరజనీద్వయమ్ । శటీచమ్పకముస్తంచసర్వౌషధి
గణస్స్మృతః ॥ ౧౭ ॥ నామ్నాకృష్ణాచ్యుతానన్తహృషీకేశేతిపూజయేత్ । పా
దేనాభ్యాంచక్షుషిచక్రమాచ్ఛిరసిపుష్పకైః ॥ ౧౮ ॥ శశిచన్ద్రశశాఙ్కేన్దుసంజ్ఞా
భిశ్చార్ఘ్యమిష్యతే । నక్తంభుఞ్జీతచనరోయావత్తిష్ఠతిచన్ద్రమాః ॥ ౧౯ ॥ షణ్మా
సంప్రాపనంచాబ్దం[illegible]ప్నుయాత్సకలంవ్రతీ । ఏతద్వ్రతంనృపైస్స్త్రీభిఃకృతంపూ
ర్వంసురాదిభిః ॥ ౨౦ ॥ * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే ద్వితీయావ్రతక
థనంనామసప్తసప్తత్యధికశతతమోఽధ్యాయః.

తృతీయావ్రతాని

అగ్నిః ॥ తృతీయావ్రతాన్యాఖ్యాస్యే భుక్తిముక్తిప్రదానితే । లలితాయాం
తృతీయాయాంమూలగౌరీవ్రతంశృణు॥౧॥ తృతీయాయాంచైత్రశుక్లే ఊఢాగౌరీహ
రేణహి । తిలస్నాతోర్చయేచ్ఛమ్భుంగౌర్యాహైమఫలాదిభిః ॥ ౨ ॥ నమోస్తుపా
టలాయైవపాదౌదేవ్యాశ్శివస్యతు। శివాయేతిచసఙ్కీర్త్యజయాయైగుల్ఫయోర్య
జేత్ ॥ ౩ ॥ త్రిపురఘ్నాయరుద్రాయభవాన్యైజఙ్ఘయోర్ద్వయోః । శివంరుద్రా
యేశ్వరాయవిజయాయైవజానుని ॥ ౪ ॥ ఈశాయేతికటిందేవ్యాశ్శఙ్కరాయేతిశ
ఙ్కరమ్। కుక్షిద్వయంచకోటవ్యైశూలినంశూలపాణయే॥౫॥ మఙ్గళాయైనమస్తుభ్య
ముదరంచాభిపూజయేత్ । సర్వాత్మనేనమోరుద్రమైశాన్యైచకుచద్వయమ్॥౬॥
శివందేవాత్మనేతద్వద్ధ్రాదిన్యైకణ్ఠమర్చయేత్ । మహాదేవాయచశివమనన్తాయై

కరద్వయమ్ ॥ ౭ ॥ త్రిలోచనాయేతి హారం బాహుం కాలానలప్రియే । సౌభా
గ్యాయై మహేశాయ భూషణాని ప్రపూజయేత్ ॥ ౮ ॥ అశోకమధువాసిన్యై ఈశ్వ
రాయేత చౌష్ఠకౌ । చతుర్ముఖప్రియాయా చాస్యం హరాయ స్థాణవే నమః ॥ ౯ ॥ నమో౽
ర్ధనారీశహరమమితాఙ్గ్యై చ నాసికామ్ । నమ ఉగ్రాయ లోకేశం లలితేతి పునర్భ్రు
వౌ ॥ ౧౦ ॥ సర్వాయ పురహన్తారం వాసన్త్యై చైవ తాలుకమ్ । నమశ్శ్రీకణ్ఠనాథా
యై శితికణ్ఠాయ కేశకమ్ ॥ ౧౧ ॥ భీమోగ్రాయ సురూపిణ్యై శిరస్సర్వాత్మనే నమః।
మల్లికాశోకకమలకున్దం తగరమాలతీ ॥ ౧౨॥ కదమ్బకరవీరం చ బాణమమ్లానకుఙ్కు
మమ్ । సిన్ధువారం చ మాసేషు సర్వేషు క్రమశస్స్మృతమ్ ॥ ౧౩ ॥ ఉమామహేశ్వ
రౌ ఘృతాజ్యసౌభాగ్యాష్టకమగ్రతః । స్థాపయేద్ఘృతనిష్పావకుసుమ్భక్షీరజీవకమ్॥౧౪॥
తరురాజేక్షులవణం కుస్తుమ్బురుమథాష్టమమ్ । చైత్రే శృఙ్గోదకం ప్రాశ్య దేవదేవ్య
గ్రతస్స్వపేత్ ॥ ౧౫ ॥ ప్రాతస్స్నాత్వా సమభ్యర్చ్య విప్రదామ్పత్యమర్చయేత్ ।
తదష్టకం ద్విజే దద్యాల్లలితా ప్రీయతాం మమ ॥ ౧౬ ॥ శృఙ్గోదకం గోమయం చ మ
న్దారం బిల్వపత్రకమ్ । కుశోదకం దధి క్షీరం కార్తికే పృషదాజ్యకమ్ ॥ ౧౭ ॥ గోమూ
త్రాజ్యం కృష్ణతిలం పఞ్చగవ్యం క్రమాశనమ్ । లలితా విజయా భద్రా భవానీ కుముదా
శివా॥ ౧౮ ॥ వాసుదేవీ తథా గౌరీ మఙ్గళా కమలా సతీ। చైత్రాదౌ దానకాలే చ ప్రీయ
తామితి వాచయేత్ ॥ ౧౯ ॥ ఫలమేకం పవిత్రాజ్యం వ్రతాన్తే శయనం దదేత్ । ఉ
మామహేశ్వరం హైమం వృషభం చ గవా సహ ॥ ౨౦ ॥ గురుం చ మిథునాన్యర్చ్య వ
స్త్రాద్యైర్భుక్తిముక్తిభాక్ । సౌభాగ్యారోగ్యరూపాయుస్సౌభాగ్యశయనవ్రతా
త్ ॥ ౨౧॥ నభస్యే వాథ వైశాఖే కుర్యాన్మార్గశిరస్యథ । శుక్లపక్షే తృతీయాయాం ల
లితాయై నమో యజేత్ ॥ ౨౨ ॥ ప్రతిపక్షం తతః ప్రార్చ్య వ్రతాన్తే మిథునాని చ । చ
తుర్వింశతిమభ్యర్చ్య వస్త్రాద్యైర్భుక్తిముక్తిభాక్ ॥ ౨౩ ॥ ఉక్తో మార్గో ద్వితీయో౽
యం సౌభాగ్యవ్రతమావదే । ఫాల్గునాదితృతీయాయాం లవణం యస్తు వర్జయేత్ ॥౨౪॥
సమాప్తే శయనం దద్యాద్గృహం చోపస్కరాన్వితమ్ । సమ్పూజ్య విప్రమిథునం భవానీ
ప్రీయతామితి ॥ ౨౫ ॥ సౌభాగ్యార్థం తృతీయోక్తా గౌరీలోకాదిదాయినీ । మాఘే
భాద్రే చ వైశాఖే తృతీయావ్రతకృత్తథా ॥ ౨౬ ॥ దమనకతృతీయాకృచ్చైత్రే దమ
నకైర్యజేత్ । ఆత్మతృతీయా మార్గస్య ప్రార్చ్యేచ్ఛాభోజనాదినా॥౨౭॥గౌరీ కాలీ ఉ
మా భద్రా దుర్గా కాన్తిస్సరస్వతీ। వైష్ణవీ లక్ష్మీః ప్రకృతిశ్శివా నారాయణీ క్రమాత్ ॥౨౮॥
మార్గతృతీయామారభ్య సౌభాగ్యం స్వర్గమాప్నుయాత్ ॥ ౨౯ ॥ * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే తృతీయావ్రత
కథనం నామ అష్టసప్తత్యధికశతతమో౽ధ్యాయః.

చతుర్థీవ్రతాని

అగ్నిః ॥ చతుర్థీవ్రతాన్యాఖ్యాస్యే భుక్తిముక్తిప్రదాని తే । మాఘేశుక్లచతుర్థ్యాంతుఉపవాసీయజేద్గణమ్ ॥ ౧ ॥ పఞ్చమ్యాంచతిలాన్నాదీవర్షాన్నిర్విఘ్నతస్సుఖీ। గంస్వాహామూలమంత్రోఽయంగామాద్యంహృదయాదికమ్ ॥ ౨ ॥ ఆగచ్ఛోల్కాయచావాహ్యగచ్ఛోల్కాయవిసర్జనమ్। ఉల్కాన్తైర్గన్ధాద్యైఃపూజయన్మోదకాదిభిః ॥ ౩ ॥ ఓం మహోల్కాయవిద్మహేవక్రతుణ్డాయధీమహి।తన్నోదన్తీప్రచోదయాత్ ॥ మాసిభాద్రపదేచాపిచతుర్థీకృచ్ఛివంవ్రజేత్ । చతుర్థ్యఙ్గారకేఽభ్యర్చ్యగణంసర్వమవాప్నుయాత్ ॥ ౪ ॥ చతుర్థ్యాంఫాల్గునేనక్తమవిఘ్నాఖ్యాచతుర్థ్యపి । చతుర్థ్యాందమనైఃపూజ్యచైత్రేస్వార్చ్యగణంసుఖీ॥ ౫ ॥

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే చతుర్థీవ్రతకథనంనామ ఏకోనాశీత్యధిక శతతమోఽధ్యాయః.

పఞ్చమీవ్రతాని.

అగ్నిః ॥ పఞ్చమీవ్రతకంవక్ష్యేఆరోగ్యస్వర్గమోక్షదమ్ । నభోనభస్యాశ్వినేచకార్తికేశుక్లపక్షకే॥ ౧ ॥ వాసుకిస్తక్షకఃపూజ్యఃకాలీయోమణిభద్రకః। ఐరావతోధృతరాష్ట్రఃకర్కోటకధనఞ్జయౌ ॥ ౨ ॥ ఏతేప్రయచ్ఛన్త్యభయమాయుర్విద్యాయశశ్శ్రియమ్॥౨౪॥ * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే పఞ్చమీవ్రతకథనంనామ అశీత్యధిక శతతమోఽధ్యాయః.

షష్ఠీవ్రతాని.

అగ్నిః॥ షష్ఠీవ్రతానివక్ష్యామికార్తికాదౌసమాచరేత్ । షష్ఠ్యాంఫలాశనోఽర్ఘ్యాద్యైర్భుక్తిముక్తిమవాప్నుయాత్ ॥౧॥ స్కన్దషష్ఠీవ్రతంప్రోక్తంభాద్రేషష్ఠ్యామథాక్షయమ్ । కృష్ణషష్ఠీవ్రతంవక్ష్యేమార్గశీర్షేచరేచ్చతత్॥ ౨ ॥ అనాహారోవర్షమేకంభుక్తిముక్తిమవాప్నుయాత్ ॥ ౨౪ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే షష్ఠీవ్రతకథనంనామ ఏకాశీత్యధిక శతతమోఽధ్యాయః.

॥ సప్తమీవ్రతాని ॥

అగ్నిః ॥ సప్తమీవ్రతకం వక్ష్యే సర్వేషాం భుక్తిముక్తిదమ్ । మాఘమాసేఽబ్జకే శుక్లే సూర్యం ప్రార్చ్య విశోకభాక్ ॥ ౧ ॥ సర్వాన్వాప్తస్తు సప్తమ్యాం మాసి భాద్రేఽర్కపూజనాత్ । పౌషే మాసి సితే నక్తం స్నాత్వా త్రిర్నార్కం పాపనాశనమ్ ॥ ౨ ॥ కృష్ణపక్షే తు మాఘస్య సర్వాన్వాప్తిస్తు సప్తమీ । ఫాల్గునే తు సితే నన్దా సప్తమీ చార్కపూజనాత్ ॥ ౩ ॥ మార్గశీర్షే సితే ప్రార్చ్య సప్తమీ చాపరాజితా । మార్గశీర్షే సితే చాబ్దం పుత్రీయా సప్తమీ స్త్రియాః ॥ ౪ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే సప్తమీవ్రతాని నామ ద్వ్యశీత్యధికశతతమోఽధ్యాయః.

॥ అష్టమీవ్రతాని ॥

అగ్నిః ॥ వక్ష్యే వ్రతాని చాష్టమ్యాం రోహిణ్యాం ప్రథమం వ్రతమ్ । మాసి భాద్రపదేఽష్టమ్యాం రోహిణ్యామర్ధరాత్రకే ॥ ౧ ॥ కృష్ణో జాతో యతస్తస్యాం జయన్తీ స్యాత్తతోఽష్టమీ । సప్తజన్మకృతాత్పాపాన్ముచ్యతే చోపవాసతః ॥ ౨ ॥ కృష్ణపక్షే భాద్రపదేఽష్టమ్యాం రోహిణీయుతే । ఉపోషితోఽర్చయేత్కృష్ణం భుక్తిముక్తిప్రదాయకమ్ ॥ ౩ ॥ ఆవాహయామ్యహం కృష్ణం బలభద్రం చ దేవకీమ్ । వసుదేవం యశోదాఙ్గాః పూజయామి నమోఽస్తు తే ॥ ౪ ॥ యోగాయ యోగపతయే యోగేశాయ నమో నమః । యోగాదిసమ్భవాయైవ గోవిన్దాయ నమో నమః ॥ ౫ ॥ స్నానం కృష్ణాయ దద్యాత్తు అర్ఘ్యం చానేన దాపయేత్ । యజ్ఞాయ యజ్ఞేశ్వరాయ యజ్ఞానాం పతయే నమః ॥ ౬ ॥ యజ్ఞాదిసమ్భవాయైవ గోవిన్దాయ నమో నమః । గృహాణ దేవ పుష్పాణి సుగన్ధీని ప్రియాణి తే ॥ ౭ ॥ సర్వకామప్రదో దేవ భవ మే దేవవన్దిత । ధూపధూపిత ధూపం త్వం ధూపితైస్త్వం గృహాణ మే ॥ ౮ ॥ సుగన్ధధూపగన్ధాఢ్యం కురు మాం సర్వదా హరే । దీపదీప్త మహాదీపం దీపదీప్తిద సర్వదా ॥ ౯ ॥ మయా దత్తం గృహాణ త్వం కురు చోర్ధ్వగతిం చ మామ్ । విశ్వాయ విశ్వపతయే విశ్వేశాయ నమో నమః ॥ ౧౦ ॥ విశ్వాదిసమ్భవాయైవ గోవిన్దాయ నివేదితమ్ । ధర్మాయ ధర్మపతయే ధర్మేశాయ నమో నమః ॥ ౧౧ ॥ ధర్మాదిసమ్భవాయైవ గోవిన్ద శయనం కురు । సర్వాయ సర్వపతయే సర్వేశాయ నమో నమః ॥ ౧౨ ॥ సర్వాదిసమ్భవాయైవ గోవిన్దాయ చ పావనమ్ । క్షీరోదార్ణవసమ్భూత అత్రినేత్రసముద్భవ ॥ ౧౩ ॥ గృహాణార్ఘ్యం శశాఙ్కేదం రోహిణ్యా సహితో మమ । స్థణ్డిలే స్థాపయేద్దేవం సచన్ద్రాం రోహిణీం యజేత్ ॥ ౧౪ ॥ దేవకీం వసుదేవం చ యశోదాం నన్దకం బలమ్ । అర్ధరాత్రే పయోధారాః పాతయేద్గుడసర్పిషా ॥ ౧౫ ॥ వస్త్రహేమాదికం దద్యాద్బ్రాహ్మణాన్భోజయేద్వ్రతీ । జన్మాష్టమీవ్రతకరః పుత్రవాన్విష్ణులోకభాక్ ॥ ౧౬ ॥ వర్షే వర్షే తు యః కుర్యాత్పుత్రార్థీ వేత్తి

నోభయమ్ । పుత్రాన్దేహిధనందేహిఆయురారోగ్యసన్తతిమ్ ॥ ౧౭ ॥ ధర్మంకామంచసౌభాగ్యంస్వర్గంమోక్షంచదేహిమే ॥ ౧౮ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే జయన్త్యష్టమీ
వ్రతకథనంనామ త్ర్యశీత్యధికశతతమోధ్యాయః.

మాతృగణాష్టమ్యాదివ్రతాని.

అగ్నిః ॥ బ్రహ్మాదిమాతృయజనాజ్జపేన్మాతృగణాష్టమీమ్ । కృష్ణాష్టమ్యాం చైత్రమాసేపూజ్యాబ్జంకృష్ణమర్థభాక్ ॥ ౧ ॥ కృష్ణాష్టమీవ్రతంవక్ష్యేమాసేమార్గశిరేచరేత్ । నక్తంకృత్వాశుచిర్భూత్వాగోమూత్రంప్రాశయేన్నిశి ॥ ౨ ॥ భూమిశాయీనిశాయాంచశఙ్కరంపూజయేద్వ్రతీ । పౌషేశమ్భుంఘృతంప్రాశ్యమాఘేక్షీరంమహేశ్వరమ్ ॥ 3 ॥ మహాదేవంఫాల్గునేచతిలాశీసముపోషితః । చైత్రేస్థాణుంయవాశీచవైశాఖేఽథశివంయజేత్ ॥ ౪ ॥ కుశోదాశీపశుపతింజ్యైష్ఠేశృఙ్గోదకాశనః । ఆషాఢేగోమయాశ్యుగ్రంశ్రావణేసర్వమర్కభుక్ ॥ ౫ ॥ త్ర్యమ్బకంచభాద్రపదేబిల్వపత్రాశనోనిశి । తణ్డులాశీచాశ్వయుజేఈశంరుద్రంతుకార్తికే ॥ ౬ ॥ దధ్యాశీహ్యాముకారిస్యాద్వర్షాన్తేమణ్డలేయజేత్ । గోవస్త్రహేమగురవేదద్యాద్విప్రేభ్యఈదృశమ్ ॥ ౭ ॥ ప్రార్థయిత్వాద్విజాన్భోజ్యభుక్తిముక్తిమవాప్నుయాత్ । నక్తాశీత్వష్టమీషుస్యాద్వత్సరాన్తేచధేనుదః ॥ ౮ ॥ పౌరన్దరంపదంయాతిస్వర్గతివ్రతముచ్యతే । అష్టమీబుధవారేణపక్షయోరుభయోర్యదా ॥ ౯ ॥ తదావ్రతంప్రకుర్వీతఅథవాసగుడాశితా । తస్యాంనియమకర్తారోనస్యుఃఖణ్డితసమ్పదః ॥ ౧౦ ॥ తణ్డులస్యాష్టముష్టీనాంవర్జయిత్వాఙ్గులీద్వయమ్ । భక్తంకృత్వాచామ్రపుటేసకుశేసకులామ్బికామ్ ॥ ౧౧ ॥ సాత్వికంపూజయిత్వాఙ్గంభుఞ్జీతచకథాశ్రవాత్ । శక్తితోదక్షిణాందద్యాత్కర్కటీంతణ్డులాన్వితామ్ ॥ ౧౨ ॥ ధీరోద్విజోస్యభార్యాస్తిరమ్భాపుత్రస్తుకౌశికః । దుహితావిజయాతస్యధీరస్యధనదోవృషః ॥ ౧౩ ॥ కౌశికస్తంగృహీత్వాతుగోపాలైశ్చారయన్వృషమ్ । గఙ్గాయాంస్నానకృత్యేఽథనీతశ్చౌరైర్వృషస్తదా ॥ ౧౪ ॥ స్నాత్వావృషమపశ్యన్సవృషంమార్గితుమాగతః । విజయాభగినీయుక్తోదదర్శససరోవరే ॥ ౧౫ ॥ దివ్యస్త్రీగణమోషితాంబృన్దమబ్రవీద్దేహిభోజనమ్ । స్త్రీబృన్దమూచేవ్రతకృద్భుఙ్క్ష్వత్వమతిథిర్యతః ॥ ౧౬ ॥ వ్రతంకృత్వాసబుభుజేప్రాప్తవాన్వనపాలకమ్ । గతోధీరస్సవృషభోవిజయాసహితస్తదా ॥ ౧౭ ॥ ధీరేణవిజయాదత్తాయమాయాన్తరితఃపితా । వ్రతభావాత్కౌశికోపిహ్యయోధ్యాయాంనృపోభవత్ ॥ ౧౮ ॥ పిత్రోస్తునరకేదృష్ట్వావిజయార్తింయమేగతా । వ్యగయామాగతంప్రోచేముచ్యతేనరకాత్కథమ్ ॥ ౧౯ ॥ వ్రతద్వయాద్యమఃప్రోచేప్రా

కృతతాల్రశికోదదా । బుధాష్టమీద్వ్యయఫలం స్వర్గతౌ పితరౌ తతః ॥ ౨౦ ॥ విజయామార్జితా చక్రే వ్రతం భుక్త్యాదిసిద్ధయే । అశోకకలికాశ్చాష్టౌ యే పిబన్తి పునర్వసౌ ॥ ౨౧ ॥ చైత్రే మాసి సితాష్టమ్యాం న తే శోకమవాప్నుయుః । త్వామశోకహరాభీష్టమధుమాససముద్భవ ॥ ౨౨ ॥ పిబామి శోకసన్తప్తో మామశోకం సదా కురు । చైత్రాదౌ మాతృపూజాకృదష్టమ్యాం జయతే రిపూన్ ॥ ౨౩ ॥ * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే మాతృగణాష్టమ్యాదివ్రతకథనం నామ చతురశీత్యధికశతతమోఽధ్యాయః.

నవమీవ్రతాని

అగ్నిః ॥ నవమీవ్రతకం వక్ష్యే భుక్తిముక్త్యాదిసిద్ధిదమ్ । దేవీ పూజ్యాశ్వినే శుక్లే గౌర్యాఖ్యా నవమీవ్రతమ్ ॥ ౧ ॥ పిష్టకాఖ్యా తు నవమీ పిష్టాశీ దేవిపూజనాత్ । అష్టమ్యామాశ్వినే శుక్లే కన్యార్కే మూలభే యదా ॥ ౨ ॥ అఘార్దనా సర్వదా వై మహతీ నవమీ స్మృతా । దుర్గా తు నవ గేహస్థా ఏకాగారస్థితాఽథవా ॥ ౩ ॥ పూజితాష్టాదశభుజా శేషాష్షోడశసత్కరాః । శేషాష్షోడశహస్తాస్స్యురఞ్జనం డమరుం తథా ॥ ౪ ॥ రుద్రచణ్డా ప్రచణ్డా చ చణ్డోగ్రా చణ్డనాయికా । చణ్డా చణ్డవతీ పూజ్యా చణ్డరూపాతిచణ్డికా ॥ ౫ ॥ క్రమాన్మధ్యే చోగ్రచణ్డా దుర్గా మహిషమర్దినీ । ఓం దుర్గే దుర్గే రక్షణి స్వాహా దశాక్షరో మన్త్రః ॥ ౬ ॥ దీర్ఘాకారాదినా మన్త్రో దిగ్నవనేత్రో నమోఽన్తకః । షడ్భిః పదైర్నమః స్వధా వషట్కారిహృదాదికమ్ ॥ ౭ ॥ అఙ్గుష్ఠాదికనిష్ఠాన్తం న్యస్యాఙ్గాని జపేచ్ఛివామ్ । ఏతం జపేద్యో గుహ్యం నాసౌ కేనాపి బాధ్యతే ॥ ౮ ॥ కపాలం ఖేటకం ఘణ్టాం దర్పణం తర్జనీం ధనుః । ధ్వజం డమరుకం పాశం వామహస్తేషు బిభ్రతీమ్ ॥ ౯ ॥ శక్తిముద్గరశూలాని వజ్రం ఖడ్గం చ కున్తకమ్ । శఙ్ఖం చక్రం శలాకాం చ ఆయుధాని చ పూజయేత్ ॥ ౧౦ ॥ పశుం చ కాళి కాళీతి జప్త్వా ఖడ్గేన ఘాతయేత్ । కాళి కాళి వజ్రేశ్వరి లోహదణ్డాయై నమః ॥ ౧౧ ॥ తదుత్థం రుధిరం మాంసం పూతనాయై చ నైరృతే । వాయవ్యాం పాపరాక్షస్యై చరక్యై నమ ఈశ్వరే ॥ ౧౨ ॥ విదారికాయై చాగ్నేయ్యాం మహాకౌశికమగ్నయే । తస్యాగ్రతో నృపస్స్నాయాచ్ఛత్రుం పిష్టమయం హరేత్ ॥ ౧౩ ॥ దద్యాత్స్కన్దవిశాఖాభ్యాం బ్రాహ్మ్యాద్యా నిశి తా యజేత్ । జయన్తీ మఙ్గళా కాళీ భద్రకాళీ కపాలినీ ॥ ౧౪ ॥ దుర్గా శివా క్షమా ధాత్రీ స్వాహా స్వధా నమోఽస్తు తే । దేవీం పఞ్చామృతైస్స్నాప్య పూజయేచ్చార్హణాదినా ॥ ౧౫ ॥ ధ్వజాదిరథయాత్రాదిబలిదానం వరాదికృత్ ॥ ౧౬ ॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే నవమీవ్రతకథనం నామ పఞ్చాశీత్యధికశతతమోఽధ్యాయః.

దశమీవ్రతమ్.

అగ్నిః ॥ దశమీవ్రతకం వక్ష్యే ధర్మకామాదిదాయకమ్। దశమ్యామేకభక్తాశీ సమాప్తే దశధేనుదః॥ ౧॥ దిశశ్చ కాఞ్చనీర్దద్యాద్బ్రాహ్మణాధిపతిర్భవేత్ ॥ ౧౪॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే దశమీవ్రతకథనం నామ షడశీత్యధికశతతమోధ్యాయః.

ఏకాదశీవ్రతమ్.

అగ్నిః॥ ఏకాదశీవ్రతం వక్ష్యే భుక్తిముక్తిప్రదాయకమ్ । దశమ్యాం నియతాహారో మాంసమైథునవర్జితః ॥ ౧ ॥ ఏకాదశ్యాం న భుఞ్జీత పక్షయోరుభయోరపి । ద్వాదశ్యేకాదశీ యత్ర తత్ర సన్నిహితో హరిః ॥ ౨ ॥ తత్ర క్రతుశతం పుణ్యం త్రయోదశ్యాం తు పారణే । ఏకాదశీ కలా యత్ర పరతో ద్వాదశీ గతా ॥౩॥ తత్ర క్రతుశతం పుణ్యం త్రయోదశ్యాం తు పారణే । దశమ్యేకాదశీమిశ్రా నోపోష్యా నరకప్రదా ॥ ౪ ॥ ఏకాదశ్యాం నిరాహారో భుక్త్వా చైవాపరేఽహని । భోక్ష్యేఽహం పుణ్డరీకాక్ష శరణం మే భవాచ్యుత ॥ ౫ ॥ ఏకాదశ్యాం సితే పక్షే పుష్యర్క్షం తు యదా భవేత్ । సోపోష్యాక్షయ్యఫలదా ప్రోక్తా సా పాపనాశినీ॥ ౬ ॥ ఏకాదశీ ద్వాదశీ యా శ్రవణేన చ సంయుతా। విజయా సా తిథిః ప్రోక్తా భక్తానాం విజయప్రదా ॥ ౭ ॥ ఏషైవ ఫాల్గునే మాసి పుష్యర్క్షేణ చ సంయుతా । విజయా ప్రోచ్యతే సద్భిః కోటికోటిగుణోత్తరా ॥ ౮ ॥ ఏకాదశ్యాం విష్ణుపూజా కార్యా సర్వోపకారిణీ । ధనవాన్పుత్రవాన్లోకే విష్ణులోకే మహీయతే ॥ ౯ ॥ * * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే ఏకాదశీవ్రతకథనం నామ సప్తాశీత్యధికశతతమోధ్యాయః

ద్వాదశీవ్రతాని.

అగ్నిః ॥ ద్వాదశీవ్రతకం వక్ష్యే భుక్తిముక్తిప్రదాయకమ్ । ఏకభక్తేన నక్తేన తథైవాయాచితేన చ ॥ ౧ ॥ ఉపవాసేన భైక్ష్యేణ చైవం ద్వాదశికవ్రతీ । చైత్రే మాసి సితే పక్షే ద్వాదశ్యాం మదనం హరిమ్ ॥ ౨ ॥ పూజయేద్భుక్తిముక్త్యర్థీ మదనద్వాదశీవ్రతీ । మాఘశుక్లే తు ద్వాదశ్యాం భీమద్వాదశికవ్రతీ॥ ౩ ॥ నమో నారాయణాయేతి యజేద్విష్ణుం స సర్వభాక్ । ఫాల్గునే చ సితే పక్షే గోవిన్దద్వాదశీవ్రతీ ॥ ౪ ॥ విశోకద్వాదశీకారీ యజేదాశ్వయుజే హరిమ్ । లవణం మార్గశీర్షే తు కృష్ణమభ్యర్చ్య యో నరః ॥ ౫ ॥ దదాతి శుక్లద్వాదశ్యాం స సర్వరసదాయకః । గోవత్సం పూజయే

ద్భాద్రే గోవత్సద్వాదశీవ్రతీ ॥ ౬ ॥ మాఘ్యాంతు సమతీతాయాం శ్రవణేన తు సంయు
తా । ద్వాదశీ యా భవేత్కృష్ణా ప్రోక్తా సా తిలద్వాదశీ ॥ ౭ ॥ తిలైస్స్నానం తిలై
ర్హోమో నైవేద్యం తిలమోదకమ్ । దీపశ్చ తిలతైలేన తథా దేయం తిలోదకమ్ ॥ ౮ ॥
తిలాశ్చ దేయా విప్రేభ్యః ఫలం హోమోపవాసతః । ఓం నమో భగవతేఽథో వాసు
దేవాయ వై యజేత్ ॥ ౯ ॥ సకులస్స్వర్గమాప్నోతి షట్తిలద్వాదశీవ్రతీ । మనోరథ
ద్వాదశీకృత్ఫాల్గునే తు సితేఽర్చయేత్ ॥ ౧౦ ॥ నామద్వాదశీవ్రతకృత్కేశవాద్యై
శ్చ నామభిః । వర్షం యజేద్ధరిం స్వర్గీ న భవేన్నారకీ నరః ॥ ౧౧ ॥ ఫాల్గునస్య సితేఽ
భ్యర్చ్య సుమతిద్వాదశీవ్రతీ । మాసి భాద్రపదే శుక్లే అనన్తద్వాదశీవ్రతీ ॥ ౧౨ ॥
అశ్లేషర్క్షే తు మూలే వా మాఘే కృష్ణాయ వై నమః । యజేత్తిలాంశ్చ జుహుయాత్తిల
ద్వాదశీకృన్నరః ॥ ౧౩ ॥ సుగతిద్వాదశీకారీ ఫాల్గునే తు సితే యజేత్ । జయ కృష్ణ
నమస్తుభ్యం వర్షం స్యాద్భుక్తిముక్తిగః ॥ ౧౪ ॥ పౌషశుక్లే తు ద్వాదశ్యాం సమ్ప్రా
ప్తిద్వాదశీవ్రతీ ॥ ౧౫ ॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే నానాద్వా
దశీవ్రతకథనం నామాష్టాశీత్యధిక శతతమోఽధ్యాయః.

శ్రవణద్వాదశీవ్రతమ్.

అగ్నిః ॥ శ్రవణద్వాదశీం వక్ష్యే మాసి భాద్రపదే సితే । శ్రవణేన యుతా శ్రే
ష్ఠా మహతీ సా హ్యుపోషితా ॥ ౧ ॥ సఙ్గమే సరితాం స్నానాచ్ఛ్రవణద్వాదశీఫలమ్ ।
బుధశ్రవణసంయుక్తా దానాదౌ సుమహాఫలా ॥ ౨ ॥ నిషిద్ధమపి కర్తవ్యం త్రయోద
శ్యాం తు పారణమ్ । ద్వాదశ్యాం చ నిరాహారో వామనం పూజయామ్యహమ్ ॥ ౩ ॥
ఉదకుమ్భే స్వర్ణమయం త్రయోదశ్యాం తు పారణమ్ । ఆవాహయామ్యహం విష్ణుం వా
మనం శఙ్ఖచక్రిణమ్ ॥ ౪ ॥ సితవస్త్రయుగచ్ఛన్నే ఘటే సచ్ఛత్రపాదుకే । స్నాప
యామి జలైశ్శుద్ధైర్విష్ణుం పఞ్చామృతాదిభిః ॥ ౫ ॥ ఛత్రదణ్డధరం విష్ణుం వామనాయ
నమో నమః । అర్ఘ్యం దదామి దేవేశ అర్ఘ్యాద్యైస్సదార్చితః ॥ ౬ ॥ భుక్తిముక్తి
ప్రజాకీర్తిసర్వైశ్వర్యయుతం కురు । వామనాయ నమో గన్ధం హోమోఽనేనాష్ట
కం శతమ్ ॥ ౭ ॥ ఓం నమో వాసుదేవాయ శిరస్సమ్పూజయేద్ధరేః । శ్రీధరాయ ము
ఖం తద్వత్కణ్ఠం కృష్ణాయ వై నమః ॥ ౮ ॥ నమశ్శ్రీపతయే వక్షో భుజౌ సర్వాస్త్రధారి
ణే । వ్యాపకాయ నమో నాభిం వామనాయ నమః కటిమ్ ॥ ౯ ॥ త్రైలోక్యజయకా
యేతి మేఢ్రం జఙ్ఘే యజేద్ధరేః । సర్వాధిపతయే పాదౌ విష్ణోస్సర్వాత్మనే నమః ॥ ౧౦ ॥
ఘృతపక్వం చ నైవేద్యం దద్యాద్దధ్యోదనైర్ఘటాన్ । రాత్రౌ చ జాగరం కృత్వా ప్రా
తస్స్నాత్వా చ సఙ్గమే ॥ ౧౧ ॥ గన్ధపుష్పాదిభిః పూజ్య వదేత్పుష్పాఞ్జలిస్త్విదమ్ ।

నమో నమస్తే గోవిన్ద బుధశ్రవణసంజ్ఞిత ॥ ౧౨ ॥ అఘౌఘసఙ్క్షయం కృత్వా సర్వసౌఖ్యప్రదో భవ । ప్రీయతాం దేవదేవేశ మమ నిత్యం జనార్దన ॥ ౧౩ ॥ వామనో బుద్ధిదో దాతా ద్రవ్యస్థో వామనస్స్వయమ్ । వామనః ప్రతిగృహ్ణాతి వామనో మే దదాతి చ ॥ ౧౪ ॥ ద్రవ్యస్థో వామనో నిత్యం వామనాయ నమో నమః । ప్రదత్తదక్షిణో విప్రాన్ సమ్భోజ్యాన్నం స్వయం చరేత్ ॥ ౧౫ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే శ్రవణద్వాదశీవ్రతకథనం నామైకోన నవత్యధిక శతతమోఽధ్యాయః.

అఖండద్వాదశీవ్రతమ్.

అగ్నిః ॥ అఖణ్డద్వాదశీం వక్ష్యే వ్రతసమ్పూర్ణతాకృతమ్ । మార్గశీర్షే సితే విష్ణుం ద్వాదశ్యాం సముపోషితః ॥ ౧ ॥ పఞ్చగవ్యజలే స్నాతో యజేత్తత్ప్రాశనో వ్రతీ । యవవ్రీహియుతం పాత్రం ద్వాదశ్యాం హి ద్విజేఽర్పయేత్ ॥ ౨ ॥ సప్తజన్మని యత్కిఞ్చిన్మయాఖణ్డం వ్రతం కృతమ్ । భగవంస్త్వత్ప్రసాదేన తదఖణ్డమిహాస్తు మే ॥ ౩ ॥ యథాఽఖణ్డం జగత్సర్వం త్వమేవ పురుషోత్తమ । తథాఖిలాన్యఖణ్డాని వ్రతాని మమ సన్తు వై ॥ ౪ ॥ ఏవమేవానుమాసం చ చాతుర్మాస్యో విధిస్స్మృతః । అన్యచ్చైత్రాదిమాసేషు సక్తుపాత్రాణి చార్పయేత్ ॥ ౫ ॥ శ్రావణాదిషు చారభ్య కార్తికాన్తేషు పారణమ్ । సప్తజన్మసు వైకల్యం వ్రతానాం సఫలం కృతే ॥ ౬ ॥ ఆయురారోగ్యసౌభాగ్యరాజ్యభోగాదిమాప్నుయాత్ ॥ ౭ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే అఖణ్డద్వాదశీవ్రతకథనం నామ నవత్యధిక శతతమోఽధ్యాయః.

త్రయోదశీవ్రతాని.

అగ్నిః ॥ త్రయోదశీవ్రతానీహ సర్వదాని వదామి తే । అనఙ్గేన కృతామాదౌ వక్ష్యేఽనఙ్గత్రయోదశీమ్ ॥ ౧ ॥ త్రయోదశ్యాం మార్గశీర్షే శుక్లేఽనఙ్గం హరం యజేత్ । మధు సమ్ప్రాశయేద్రాత్రౌ ఘృతహోమస్తిలాక్షతైః ॥ ౨ ॥ పౌషే యోగేశ్వరం ప్రార్చ్య చన్దనాశీ కృతాహుతిః । మహేశ్వరం మౌక్తికాశీ మాఘేఽభ్యర్చ్య దివం వ్రజేత్ ॥ ౩ ॥ కాకోలం ప్రాశ్య నీరం తు ఫాల్గునే పూజయేద్వ్రతీ । కర్పూరాశీ స్వరూపం చ చైత్రే సౌభాగ్యవాన్భవేత్ ॥ ౪ ॥ మహారూపం తు వైశాఖే యజేజ్జాతీఫలాశ్యపి । లవఙ్గాశీ జ్యేష్ఠదినే ప్రద్యుమ్నం పూజయేద్వ్రతీ ॥ ౫ ॥ తిలోదాశీ తథాషాఢే ఉమాభర్తారమర్చయేత్ । శ్రావణే గన్ధతోయాశీ పూజయేచ్ఛూలపాణినమ్ ॥ ౬ ॥

సద్యోజాతంభాద్రపదేప్రాశితాగురుమర్చయేత్ । సువర్ణవారిసమ్ప్రాశ్యఆశ్వినేత్రి
దశాధిపమ్ ॥ ౭ ॥ విశ్వేశ్వరంకార్తికేతుమదనాశీయజేద్వ్రతీ । శివంహైమన్తు
వర్షాన్తేసఙ్ఛాద్యాగ్రుదశేనతు ॥ ౮ ॥ వస్త్రైణపూజయిత్వాతుదద్యాద్విప్రాయ
గాంతథా । శయనంఛత్రకలశౌపాదుకారసభాజనమ్ ॥ ౯ ॥ త్రయోదశ్యాంసితే
చైత్రేరతిప్రీతియుతంస్మరమ్ । అశోకాఖ్యంనగంలిఖ్యసిన్దూరరజనీముఖైః ॥ ౧౦ ॥
అబ్దంయజేత్తుకామార్థీకామత్రయోదశీవ్రతమ్॥ ౧౦౪ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే త్రయోదశీవ్రత
కథనంనామైకనవత్యధికశతతమోఽధ్యాయః.

చతుర్దశీవ్రతాని.

అగ్నిః ॥ వ్రతంవక్ష్యేచతుర్దశ్యాంభుక్తిముక్తిప్రదాయకమ్ । కార్తికేతుచ
తుర్దశ్యాంనిరాహారోయజేచ్ఛివమ్ ॥ ౧ ॥ వర్షంభోగధనాయుష్మాన్కుర్వఞ్ఛివచతు
ర్దశీమ్ । మార్గశీర్షేసితేఽష్టమ్యాంతృతీయాయాంమునివ్రతః ॥ ౨॥ ద్వాదశ్యాంవా
చతుర్దశ్యాంఫలాహారోయజేత్సురమ్ । త్యక్త్వాఫలానిదద్యాత్తుకుర్వన్ఫలచతుర్దశీ
మ్॥౩॥ చతుర్దశ్యామథాష్టమ్యాంపక్షయోశ్శుక్లకృష్ణయోః । అనశ్నన్పూజయేచ్ఛ
మ్భుంస్వర్గ్యుభయచతుర్దశీమ్ ॥ ౪ ॥ కృష్ణాష్టమ్యాంతునక్తేనతథాకృష్ణచతుర్దశీమ్ ।
ఇహభోగానవాప్నోతిపరత్రచశుభాంగతిమ్ ॥ ౫ ॥ కార్తికేచచతుర్దశ్యాంకృష్ణా
యాంస్నానకృత్సుఖీ । ఆరాధితేమహేన్ద్రేతుధ్వజాకారాసుయష్టిషు ॥ ౬ ॥ త
తశ్శుక్లచతుర్దశ్యామనన్తంపూజయేద్ధరిమ్ । కృత్వాదర్భమయంచైవవారిధానీసమ
న్వితమ్ ॥ ౭ ॥ శాలిప్రస్థస్యపిష్టస్యపూపనామ్నఃకృతస్యచ । అర్ధంవిప్రాయదాత
వ్యమర్ధమాత్మనియోజయేత్ ॥ ౮ ॥ కర్తవ్యంసరితాంచాన్తేకథాంకృత్వాహరేరి
తి। అనన్తసంసారమహాసముద్రేమగ్నాన్సమభ్యుద్ధరవాసుదేవ ॥ ౯ ॥ అనన్తరూ
పేవినియోజయస్వ అనన్తరూపాయనమోనమస్తే । అనేనపూజయిత్వాథసూత్రం
బద్ధ్వాతుమన్త్రితమ్॥ ౧౦ ॥ స్వకేకరేవాకణ్ఠేవాత్వనన్తవ్రతకృత్సుఖీ ॥ ౧౦౪॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే నానాచతుర్దశీ
వ్రతకథనంనామద్వినవత్యధికశతతమోఽధ్యాయః.

శివరాత్రివ్రతమ్.

అగ్నిః ॥ శివరాత్రివ్రతంవక్ష్యేభుక్తిముక్తిప్రదంశృణు । మాఘఫాల్గునయోర్మ
ధ్యేకృష్ణాయాతుచతుర్దశీ ॥ ౧ ॥ కామయుక్తాతుసోపోష్యాకుర్వఞ్జాగరణంవ్రతీ ।

శివరాత్రివ్రతంకుర్వే చతుర్దశ్యామభోజనమ్ ॥ ౨ ॥ రాత్రిజాగరణేనైవపూజయామిశివంవ్రతీ । ఆవాహయామ్యహంశమ్భుంభుక్తిముక్తిప్రదాయకమ్॥ ౩॥ నరకార్ణవకోత్తారనావంశివనమోస్తుతే।నమశ్శివాయశాన్తాయప్రజారాజ్యాదిదాయినే॥ ౪॥ సౌభాగ్యారోగ్యవిద్యార్థస్వర్గమార్గప్రదాయినే । ధర్మందేహిధనందేహికామభోగాదిదేహిమే॥ ౫॥ గుణకీర్తిసుఖందేహిస్వర్గంమోక్షంచదేహిమే । లుబ్ధకఃప్రాప్తవాన్పుణ్యంపాపీసున్దరసేనకః ॥ ౬॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే శివరాత్రివ్రతకథనం నామ త్రినవత్యధికశతతమోధ్యాయః.

అశోకపూర్ణిమాదివ్రతమ్.

అగ్నిః ॥ అశోకపూర్ణిమాంవక్ష్యేభూధరంచభువంయజేత్ । ఫాల్గున్యాంసితపక్షాయాంవర్షంస్యాద్భుక్తిముక్తిభాక్॥ ౧ ॥ కార్తిక్యాంతువృషోత్సర్గంకృత్వానక్తంసమాచరేత్ । శైవంపదమవాప్నోతివృషవ్రతమిదంపరమ్॥ ౨॥ పిత్ర్యాయామావసీతస్యాంపితౄణాందత్తమక్షయమ్ । ఉపోష్యాబ్దంపితౄనిష్ట్వానిష్పాపస్స్వర్గమాప్నుయాత్ ॥ ౩ ॥ పఞ్చదశ్యాంచమాఘస్యపూజ్యాజంసర్వమాప్నుయాత్। వక్ష్యేసావిత్ర్యమావాస్యాంభుక్తిముక్తికరీంశుభామ్ ॥ ౪ ॥ పఞ్చదశ్యాంవ్రతీజ్యైష్ఠేవటమూలేమహాసతీమ్।త్రిరాత్రోపోషితానారీసప్తధాన్యైఃప్రపూజయేత్ ॥ ౫॥ ప్రరూఢైఃకణ్ఠసూత్రైశ్చరజన్యాంకుఙ్కుమాదిభిః । వటావలమ్బనంకృత్వానృత్యగీతైఃప్రభాతకే॥ ౬ ॥నమస్సావిత్ర్యైసత్యవతేనైవేద్యంచార్పయేద్ద్విజే। వేశ్మగత్వాద్విజాన్భోజ్యస్వయంభుక్త్వావిసర్జయేత్ ॥ ౭ ॥ సావిత్రీప్రీయతాందేవీసౌభాగ్యాదికమాప్నుయాత్ ॥ ౮ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే అశోకపూర్ణిమాదివ్రతకథనంనామచతుర్నవత్యధికశతతమోధ్యాయః.

వారవ్రతాని.

అగ్నిః ॥ వారవ్రతానివక్ష్యామిభుక్తిముక్తిప్రదానిహి । కరంపునర్వసుస్నార్కేస్నానేసర్వౌషధీశుభా ॥ ౧ ॥ శ్రాద్ధేచాదిత్యవారేతుసప్తజన్మస్వరోగభాక్ । సఙ్క్రాన్తౌసూర్యవారోయస్సోర్కస్యహృదయశ్శుభః ॥ ౨॥ కృత్వాహస్తేసూర్యవారంనక్తేనాబ్దంససర్వభాక్ । చిత్రాభసోమవారాణిసప్తకృత్వాసుఖీభవేత్ ॥౩॥ స్వాత్యాంగృహీత్వాచాఙ్గారంసప్తనక్త్యార్తివర్జితః । విశాఖాయాంబుధంగృహ్యాస

ప్తనక్షత్రగ్రహార్తినుత్ ॥ ౪ ॥ అనురాధే దేవగురుం సప్తనక్షత్రగ్రహార్తినుత్ । శుక్రం జ్యేష్ఠాసు సమ్పూజ్య సప్తనక్షత్రగ్రహార్తినుత్ ॥ ౫ ॥ మూలే శనైశ్చరం పూజ్య సప్తనక్షత్రగ్రహార్తినుత్ ॥ ౫ ॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే వారవ్రతకథనం నామ పఞ్చనవత్యధికశతతమోధ్యాయః.

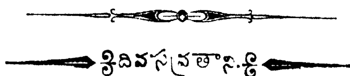
నక్షత్రవ్రతాని

అగ్నిః ॥ నక్షత్రవ్రతకం వక్ష్యే భే హరిః పూజితోఽర్థదః । నక్షత్రపురుషం చాదౌ చైత్రమాసే హరిం యజేత్ ॥ ౧ ॥ మూలే పాదౌ యజేజ్జఙ్ఘే రోహిణీష్వర్చయేద్ధరిమ్ । జానునీ చాశ్వినీయోగే ఆషాఢాసూరుసంజ్ఞకే ॥ ౨ ॥ మేఢ్రం పూర్వోత్తరాస్వేవ కటిం వై కృత్తికాసు చ । పార్శ్వే భాద్రపదాభ్యాం తు కుక్షిం వై రేవతీషు చ ॥ ౩ ॥ స్తనౌ చైవానురాధాసు ధనిష్ఠాసు చ పృష్ఠకమ్ । భుజౌ పూజ్యౌ విశాఖాసు పునర్వస్వఙ్గులీర్యజేత్ ॥ ౪ ॥ ఆశ్లేషాసు నఖాన్పూజ్య కణ్ఠం జ్యేష్ఠాసు పూజయేత్ । శ్రోత్రే విష్ణోశ్చ శ్రవణే ముఖం పుష్యే హరేర్యజేత్ ॥ ౫ ॥ యజేత్స్వాతిషు దన్తాగ్రమాస్యం వారుణతోఽర్చయేత్ । మఘాసు నాసాం నయనే మృగశీర్షే లలాటకమ్ ॥ ౬ ॥ చిత్రాసు చార్ద్రాసు కచానబ్దాన్తే స్వర్ణకం హరిమ్ । గుడపూర్ణేషు కుమ్భేషు శయ్యాం గోర్ధాదిదక్షిణా ॥ ౭ ॥ నక్షత్రపురుషో విష్ణుః పూజనీయః శివాత్మకః । శామ్భవాయనీయవ్రతకృన్మాసభే పూజయేద్ధరిమ్ ॥ ౮ ॥ కార్త్తికే కృత్తికాయాం చ మృగశీర్షే మృగాస్యకే । నామభిః కేశవాద్యైస్తు అచ్యుతాయ నమోపి వా ॥ ౯ ॥ కార్త్తికే కృత్తికాభేఽహ్ని మాసనక్షత్రగం హరిమ్ । శామ్భవాయనీయవ్రతకం కరిష్యే భుక్తిముక్తిదమ్ ॥ ౧౦ ॥ కేశవాదిమహామూర్తిమచ్యుతం సర్వదాయకమ్ । ఆవాహయామ్యహం దేవమాయురారోగ్యవృద్ధిదమ్ ॥ ౧౧ ॥ కార్త్తికాదౌ సకాసారమన్నం మాసచతుష్టయమ్ । ఫాల్గునాదౌ చ కృసరమాషాఢాదౌ చ పాయసమ్ ॥ ౧౨ ॥ దేవాయ బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ నక్తం నైవేద్యమాశయేత్ । పఞ్చగవ్యజలే స్నాతస్తస్యైవ ప్రాశనాచ్ఛుచిః ॥ ౧౩ ॥ అర్వాగ్విసర్జనాద్ద్రవ్యం నైవేద్యం సర్వముచ్యతే । విసర్జితే జగన్నాథే నిర్మాల్యం భవతి క్షణాత్ ॥ ౧౪ ॥ నమో నమస్తేఽచ్యుత మే క్షయోఽస్తు పాపస్య వృద్ధిం సముపైతు పుణ్యమ్ । ఐశ్వర్యవిత్తాది సదాఽక్షయం మే క్షయం చ మా సన్తతిరభ్యుపైతు ॥ ౧౫ ॥ యథాచ్యుత త్వం పరతః పరస్తాత్స బ్రహ్మభూతః పరతః పరాత్మన్ । తథాచ్యుత త్వం కురు వాఞ్ఛితం మే మయా కృతం పాపహరాప్రమేయ ॥ ౧౬ ॥ అచ్యుతానన్త గోవిన్ద ప్రసీద యదభీప్సితమ్ । అక్షయం మామమేయాత్మన్ కురుష్వ పురుషోత్తమ ॥ ౧౭ ॥ సప్తవర్షాణి సమ్పూజ్య భుక్తిముక్తిమవాప్నుయాత్ । అనన్తవ్రతమాఖ్యాస్యే నక్షత్రవ్రతకేఽర్థదమ్ ॥ ౧౮ ॥ మార్గశీర్షే మృగశిరే గోమూత్రాశీ యజేద్ధరిమ్ । అనన్తం సర్వకామానామనన్తో

భగవాన్ఫలమ్॥ ౧౯॥ దదాత్యనన్తం చ పునస్తదేవాన్యత్ర జన్మని । అనన్తపుణ్యోపచయం కరోత్యేతన్మహావ్రతమ్ ॥ ౨౦ ॥ యథాభిలషితప్రాప్తిం కరోత్యక్షయమేవ చ। పాదాదిపూజ్య నక్తే తు భుఞ్జీయాత్తైలవర్జితమ్॥ ౨౧ ॥ ఘృతేనానన్తముద్దిశ్య హోమో మాసచతుష్టయమ్ । చైత్రాదౌ శాలినా హోమః పయసా శ్రావణాదిషు॥ ౨౨ ॥ మాఘాదౌ భూందధ్యవనాశ్వాదనన్తవ్రతకాత్సుతః ॥ ౨౩ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే నక్షత్రవ్రతకథ.

నం నామ షణ్ణవత్యధికశతతమోధ్యాయః.

దివసవ్రతాని.

అగ్నిః ॥ దివసవ్రతకం వక్ష్యే హ్యాదౌ ధేనువ్రతం వదే । యశ్చోభయముఖీం దద్యాత్ప్రభూతకనకాన్వితామ్ ॥ ౧ ॥ దినం పయోవ్రతస్తిష్ఠేత్స యాతి పరమం పదమ్। త్ర్యహం పయోవ్రతం కృత్వా కాఞ్చనం కల్పపాదపమ్ ॥ ౨ ॥ దత్త్వా బ్రహ్మపదం యాతి కల్పవృక్షవ్రతం స్మృతమ్ । దద్యాద్వింశత్పలాదూర్ధ్వం మహీం కృత్వా తు కాఞ్చనీమ్॥ ౩॥ దినం పయోవ్రతస్తిష్ఠేద్రుద్రగస్స్యాద్దివావ్రతీ। పక్షేపక్షే త్రిరాత్రం తు భక్తేనైకేన యః క్షపేత్॥ ౪ ॥ విపులం ధనమాప్నోతి త్రిరాత్రవ్రతకృద్దినమ్। మాసే మాసే త్రిరాత్రాశీ ఏకభక్తీ గణేశతామ్ ॥ ౫ ॥ యస్త్రిరాత్రవ్రతం కుర్యాత్సముద్దిశ్య జనార్దనమ్। కులానాం శతమాదాయ స యాతి భవనం హరేః ॥ ౬ ॥ నవమ్యాం చ సితే పక్షే నరో మార్గశిరస్య థ । ప్రారభేత త్రిరాత్రాణాం వ్రతం తు వధివద్వ్రతీ ॥ ౭॥ ఓం నమో వాసుదేవాయ సహస్రం వా శతం జపేత్ । అష్టమ్యామేకభక్తాశీ దినత్రయముపావసేత్ ॥ ౮॥ ద్వాదశ్యాం పూజయేద్విష్ణుం కార్తికే కారయేద్వ్రతమ్। విప్రాన్సమ్భోజ్య వస్త్రాణి శయనాన్యాసనాని చ॥ ౯ ॥ ఛత్రోపవీతపాత్రాణి దదేత్సమ్ప్రార్థయేద్ద్విజాన్। వ్రతేఽస్మిన్దుష్కరే చాపి వికలం యదభూన్మమ ॥ ౧౦ ॥ భవద్భిస్తదనుజ్ఞాతం పరిపూర్ణం భవత్వితి । భుక్తభోగో వ్రజేద్విష్ణుం త్రిరాత్రవ్రతకవ్రతీ॥ ౧౧॥ కార్తికవ్రతకం వక్ష్యే భుక్తిముక్తిప్రదాయకమ్। దశమ్యాం పఞ్చగవ్యాశీ ఏకాదశ్యాముపోషితః॥ ౧౨॥ కార్తికస్య సితే భ్యర్చ్య విష్ణుం దేవవిమానగః । చైత్రే త్రిరాత్రం నక్తాశీ అజాః పఞ్చ ప్రదస్సుఖీ ॥ ౧౩ ॥ త్రిరాత్రం పయసః పానముపవాసపరస్త్ర్యహమ్ । షష్ఠ్యాది కార్తికేషు స్యాత్కృచ్ఛ్రో మాహేన్ద్ర ఉచ్యతే ॥ ౧౪ ॥ పఞ్చరాత్రం పయః పీత్వా దధ్యాహారో హ్యుపోషితః । ఏకాదశ్యాం కార్తికే తు కృచ్ఛ్రోయం భాస్కరోర్థదః ॥ ౧౫ ॥

యవాగూంయావకంశాకందధిక్షీరంఘృతంజలమ్ । పఞ్చమ్యాదిసితేపక్షేకృచ్ఛ్ర
స్సాన్తపనస్స్మృతః॥ ౧౬ ॥ * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే దివసవ్రతకథనంనామ సప్తనవత్యధికశతతమోధ్యాయః.

మాసవ్రతాని.

అగ్నిః ॥ మాసవ్రతానివక్ష్యామిభుక్తిముక్తిప్రదాయకమ్ । ఆషాఢాది చతుర్మాసమభ్యఙ్గంవర్జయేత్సుధీః ॥ ౧ ॥ వైశాఖేపుష్పలవణంత్యక్త్వాగోదోస్సృపోభవేత్ । గోదోమాసోపవాసీచభీష్మవ్రతకరోహరిః ॥ ౨ ॥ ఆషాఢాదిచతుర్మాసంప్రాతస్స్నాయీచస్వర్గగః। మాఘమాస్యథచైత్రేవాగుడధేనుప్రదోభవేత్ ॥ ౩ ॥ గుడవ్రతస్తృతీయాయాంగౌరీశస్స్యాన్మహావ్రతీ । మార్గశీర్షాదిమాసేషునక్తకృద్విష్ణులోకభాక్ ॥ ౪ ॥ ఏకభక్తవ్రతీస్యాద్ద్వాదశీవ్రతకృత్పృథక్ । ఫలవ్రతీచతుర్మాసంఫలంత్యక్త్వాప్రదాపయేత్ ॥ ౫ ॥ [illegible] చతుర్మాసంవ్రతైస్స్వర్గంలభేన్నరః। ఆషాఢస్యసితేపక్షేఏకాదశ్యాముపోషితః ॥ ౬ ॥ చాతుర్మాస్యవ్రతానాంతుకుర్వీతపరికల్పనమ్ । ఆషాఢ్యాంవాథసంక్రాన్తౌకర్కటస్యహరింయజేత్ ॥ ౭ ॥ ఇదంవ్రతంమయాదేవగృహీతంపురతస్తవ । నిర్విఘ్నాంసిద్ధిమాయాతుప్రసన్నేత్వయికేశవ ॥ ౮ ॥ గృహీతేఽస్మిన్వ్రతేదేవయద్యపూర్ణేమ్రియేహ్యహమ్ । తన్మేభవతుసమ్పూర్ణంత్వత్ప్రసాదాజ్జనార్దన ॥ ౯ ॥ మాంసాదిత్యాగ్యపిప్రాస్యైస్తైలత్యాగీహరింయజేత్ । ఏకాన్తరోపవాసీచత్రిరాత్రంస్వర్గలోకభాక్ ॥ ౧౦ ॥ చాన్ద్రాయణీవిష్ణులోకీమౌనీస్యాన్ముక్తిభాజనమ్। ప్రాజాపత్యవ్రతీస్వర్గీసక్తుయావకభక్షకః॥ ౧౧ ॥ దుగ్ధాద్యాహారవాన్స్వర్గీపఞ్చగవ్యాశనోభుక్తిధా । శాకమూలఫలాహారీనరోవిష్ణుపురీంవ్రజేత్ ॥ ౧౨ ॥ మాంసవర్జీయవాహారోరసవర్జీహరింవ్రజేత్ । కౌముదవ్రతమాఖ్యాస్యేఆశ్వినేసముపోషితః॥ ౧౩ ॥ ద్వాదశ్యాంపూజయేద్విష్ణుంప్రలిప్యాబ్జోత్పలాదిభిః । ఘృతేనతిలతైలేనదీపన్నైవేద్యమర్పయేత్ ॥ ౧౪ ॥ ఓంనమోవాసుదేవాయమాలత్యామాలయాయజేత్ । ధర్మకామార్థమోక్షాంశ్చప్రాప్నుయాత్కౌముదవ్రతీ ॥ ౧౫ ॥ సర్వంలభేద్ధరింప్రార్చ్యమాసోపవాసకృన్నరః॥ ౧౫౪॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే మాసవ్రతకథనంనామాష్టనవత్యధికశతతమోధ్యాయః.

నానావ్రతాని.

అగ్నిః ॥ ఋతువ్రతాన్యహం వక్ష్యే భుక్తిముక్తిప్రదాని తే। ఇన్ధనాని తు యో దద్యాద్వర్షాదిచతురో హ్యృతూన్ ॥ ౧ ॥ ఘృతధేనుప్రదశ్చాన్తే బ్రాహ్మణోఽగ్నివ్రతీ భవేత్ । కృత్వా మౌనం తు సన్ధ్యాయాం మాసాన్తే ఘృతకుమ్భదః ॥ ౨ ॥ ఘణ్టావస్త్రదాతా సుఖీ సాం... ప్రతిమా... తేన స్నపనం కృత్వా బంధదో నృపః ॥ ౩ ॥ పఞ్చదశ్యాం తు నక్తాశీ ... వేదయేత్ । ... పదం యాతి విమానస్థో విష్ణుసస్య... సాయుసాశీగోయుగదస్త్రీభాగ్యే ప్రతిభవేత్ । ... పితృదేవేభ్యో యో భుఙ్క్తే ... నృపః ॥ ౫ ॥ ... త్రిస్నానకం వదేసజా... స్నాస్స్వర్గలోకీ స్యాత్ ... జాగరణాన్నరః ॥ ౬ ॥ ... స్నాశివారాయణనాత్తథా । ఉత్తరే త్వయనే ... నేన కేశవే ॥ ౭ ॥ ద్వాత్రింశత్పలమానేన సస్వర్ణపాపైః ప్రముచ్యతే । ఘృతేన ... మహావాదిషు ॥ ౮ ॥ స్త్రీ... వ్రతం త్రికం త్యక్త్వా ... చ । గౌరీం మహేశ్వరం చాపి యజేత్సౌభాగ్యమాప్నుయాత్ ॥ ౯ ॥ ఉమామహేశ్వరౌ ప్రార్చ్య ... యోగాదిమాప్నుయాత్ । మూలవ్రతకృత్స్త్రీ... వ్రతకారిణీ ॥ ౧౦ ॥ సూర్యభక్తా తు యా నారీ ధ్రువం సా పురుషో భవేత్ ॥ ౧౧ ॥

* * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే నానావ్రతకథనం నామ ఏకోనశతాధికశతతమోధ్యాయః.

దీపదానవ్రతమ్.

అగ్నిః ॥ దీపదానవ్రతం వక్ష్యే భుక్తిముక్తిప్రదాయకమ్ । దేవద్విజాతికగృహే దీపదోఽబ్దం స సర్వభాక్ ॥ ౧ ॥ చతుర్మాసం విష్ణులోకీ కార్త్తికే స్వర్గలోక్యపి। దీపదానాత్పరం నాస్తి న భూతం న భవిష్యతి ॥ ౨ ॥ దీపేనాయుష్యచక్షుష్మాన్దీపాల్లక్ష్మీసుతాదికమ్ । సౌభాగ్యం దీపదః ప్రాప్య స్వర్గలోకే మహీయతే ॥ ౩ ॥ విదర్భరాజదుహితా లలితా దీపపుణ్యభాక్ । చారుధర్మక్ష్మాపపత్నీ శతభార్యాధికాఽభవత్ ॥ ౪ ॥ దదౌ దీపసహస్రం సా విష్ణోరాయతనే సతీ । పృష్టా సా దీపమాహాత్మ్యం సపత్నీభ్య ఉవాచ హ ॥ ౫ ॥ లలితా ॥ సౌవీరరాజస్య పురా మైత్రేయోఽభూత్పురోహితః । తేన చాయతనం విష్ణోః కారితం దేవికాతటే ॥ ౬ ॥ కార్త్తికే దీపకస్తేన దత్తస్సమ్ప్రేరితో మయా । వక్త్రప్రాన్తేన నశ్యన్త్యా మార్జారస్య తదా భయాత్ ॥ ౭ ॥ నిర్వాణవేల్యో దీప్తోఽభూద్వర్త్యా మూషికయా తదా । మృతా రాజాత్మజా జాతా రాజపత్నీ శతాధికా ॥ ౮ ॥ అసఙ్కల్పితమప్యస్య ప్రేరణం యత్కృతం మయా । విష్ణ్వాయతనదీపస్య తస్యేదం భుజ్యతే ఫలమ్ ॥ ౯ ॥ జాతిస్మరా హ్యతో దీపాన్ప్రయచ్ఛామి త్వహం

ర్ణిశమ్ । ఏకాదశ్యాందీపదో వై విమానేదివిమోదతే ॥ ౧౦ ॥ జాయతేదీపహర్తా తుమూకోవాజడఏవచ । అన్ధేతమసిదుష్పారేనరకేపతతేకిల॥ ౧౧ ॥ విక్రోశమానాంశ్చనరాన్యమకిఙ్కరఆహతాన్ । విలాపైగలమ్రాపికింవోవిలపితేఫలమ్ ॥ ౧౨ ॥ యదాప్రమాదిభిఃపూర్వమత్యన్తసముపేక్షితః । జన్తుర్జన్మసహస్రేభ్యోహ్యేకస్మిన్మానుషోయది ॥ ౧౩ ॥ తత్రాప్యతివిమూఢాత్మాకింభోగానభిధావతి । స్వహితంవిషయాస్వాదైఃక్రన్దనంతదిహాగతమ్ ॥ ౧౪ ॥ భుజ్యతేచకృతంపూర్వమేతత్కింవోనచిన్తితమ్ । పరస్త్రీషుకుచాభ్యఙ్గంప్రీతయేదుఃఖదంహివః ॥ ౧౫ ॥ ముహూర్తవిషయాస్వాదోఽనేకకోట్యబ్దదుఃఖదః । పరస్త్రీహారియద్గీతంహామాతఃకింపిలిష్యతే॥ ౧౬ ॥ కోఽతిభారోహరేర్నామ్నిజిహ్వయాపరికీర్తనే । వర్తితైలేఽల్పమూల్యేఽపియదగ్నిర్లభ్యతేసదా ॥ ౧౭ ॥ దానాశక్తైర్హరేర్దీపోహృతస్తద్వోఽస్తిదుఃఖదమ్ । ఇదానీంకింవిలాపేనసహధ్వంయదుపాగతమ్ ॥ ౧౮ ॥ అగ్నిః ॥ లలితోక్తంచతాశ్శ్రుత్వాదీపదానాద్దివంయయుః । తస్మాద్దీపప్రదానేనవ్రతానామధికంఫలమ్ ॥ ౧౯ ॥ * * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే దీపదానవ్రతే లలితోపాఖ్యానంనామ ద్విశతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీనవవ్యూహార్చనమ్.

అగ్నిః॥ నవవ్యూహార్చనంవక్ష్యేనారదాయహరీరితమ్। మణ్డలేఽబ్జేఽర్చయేన్మధ్యేఅబీజంవాసుదేవకమ్ ॥ ౧ ॥ ఆబీజంచసఙ్కర్షణంప్రద్యుమ్నంచదక్షిణే। అః అనిరుద్ధంనైరృతే ఓం నారాయణమప్సుచ॥ ౨ ॥ తత్సద్బ్రహ్మాణమనిలేహూంవిష్ణుం క్ష్రౌంనృసింహకమ్ । ఉత్తరేభూర్వరాహంచఈశేద్వారిచపశ్చిమే॥ ౩ ॥ కం టం షం శం గరుత్మన్తంపూర్వవక్త్రంచదక్షిణే । ఖం ఛం వం హుం ఫట్ చ ఖం ఠం ఫం శం గదాంవిధౌ ॥ ౪॥ వం ణం మం క్షుం కోణేశంచ ఘుం దం భం హం శ్రియంయజేత్ । దక్షిణేచోత్తరేపుష్టిం గం డం బం శం స్వబీజకమ్ ॥ ౫ ॥ పీఠస్యపశ్చిమే ధం వం వనమాలాంచపశ్చిమే। శ్రీవత్సంచైవ సం హం లం,ఛం తం యం కౌస్తుభంజలే ॥ ౬ ॥ దశమాఙ్గక్రమాద్విష్ణోరనన్తమధోఽర్చయేత్ । దశాఙ్గాదిమహేన్ద్రాదీన్పూర్వాదౌచతురోఘటాన్॥ ౭॥ తోరణాని తానంచఅగ్న్యనిలేన్దుబీజకైః । మణ్డలానిక్రమాద్ధ్యాత్వాతనుంవన్ద్యతతఃప్లవేత్ ॥ ౮ ॥ అమ్బరస్థంతతోధ్యాత్వాసూక్ష్మరూపమథాత్మనః । సితామృతేనిమగ్నంచచన్ద్రబిమ్బాత్స్రుతేనచ॥ ౯ ॥ తదేవచాత్మనోబీజమమృతంప్లవసంస్కృతమ్ । ఉత్పద్యమానంపురుషమాత్మానముపకల్పయేత్ ॥ ౧౦ ॥ ఉత్పన్నోఽస్మిస్వయంవిష్ణుర్బీజంద్వాదశకం

న్యసేత్ । హృచ్ఛిరస్తుశిఖాచైవకవచంచాస్త్రమేవచ॥ ౧౧॥ వక్త్రోమూర్ధశిఖాపృష్ఠ లోచనేషున్యసేత్పునః । అస్త్రంకగద్వయేన్యస్యతతోదివ్యతనుర్భవేత్ ॥ ౧౨ ॥ యథాత్మనితథాదేవేశిష్యదేహేన్యసేత్తథా । అనిర్మాల్యాస్తృణాపూజాయద్ధరేః పూజనంహృది ॥ ౧౩ ॥ సనిర్మాల్యాన్మండలాదౌబద్ధనేత్రాశ్చశిష్యకాః । పుష్పంక్షిపేయుర్యన్మూర్తౌతస్యతన్నామకారయేత్ ॥ ౧౪॥ నివేశ్యవామతశ్శిష్యాంస్తిలవ్రీహిఘృతంహునేత్ । శతమష్టోత్తరంహుత్వాసహస్రంకాయశుద్ధయే॥ ౧౫॥ నవవ్యూహస్యమూర్తీనామఙ్గానాంచశతాధికమ్ । పూర్ణాందత్వాదీక్షయేత్తాన్గురుఃపూజ్యశ్చతైర్ధనైః ॥ ౧౬ ॥ * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే నవవ్యూహార్చనకథనంనామ ఏకాధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

పుష్పాధ్యాయః

అగ్నిః ॥ పుష్పగంధధూపదీపనైవేద్యైస్తుష్యతేహరిః । పుష్పాణిదేవయోగ్యానిహ్యయోగ్యానివదామితే ॥ ౧ ॥ పుష్పంశ్రేష్ఠంమాలతీచతమాలోభుక్తిముక్తిదాః । మల్లికాసర్వపాపఘ్నీయూథికావిష్ణులోకదా ॥ ౨ ॥ అతిముక్తమయంతద్వత్పాటలావిష్ణులోకదా । కరవీరైర్విష్ణులోకీజపాపుష్పైశ్చపుణ్యవాన్ ॥ 3 ॥ పావన్తీకుబ్జకాద్యైశ్చతగరైర్విష్ణులోకభాక్ । కర్ణికారైర్విష్ణులోకఃకురుణ్ఠైఃపాపనాశనమ్ ॥ ౪॥ పద్మైశ్చకేతకీభిశ్చకుందపుష్పైఃపరాగతిః । బాణపుష్పైర్వర్వరాభిః కృష్ణాభిర్హరిలోకభాక్ ॥ ౫ ॥ అశోకైస్తిలకైస్తద్వదాటరూషభవైస్తథా । ముక్తిభాగీబిల్వపత్రైశ్శమీపత్రైఃపరాగతిః ॥ ౬ ॥ విష్ణులోకీభృఙ్గరాజైస్తమాలస్యదలైస్తథా । తులసీకృష్ణగౌరాఖ్యాకల్హారోత్పలకానిచ ॥ ౭ ॥ పద్మంకోకనదంపుణ్యంశతాబ్జమాలయాహరిః । నీపార్జునకదమ్బైశ్చవకులైశ్చసుగన్ధిభిః ॥ ౮ ॥ కింశుకైర్మునిపుష్పైస్తుగోకర్ణైర్నాగకర్ణకైః । సన్ధ్యాపుష్పైర్బిల్వతకైరఞ్జనీకేతకీభవైః ॥ ౯ ॥ కూశ్మాణ్డతిమిరోత్థైశ్చకుశకాశశరోద్భవైః । దూర్వాతాదభిర్మరువకైఃపత్రైరన్యైస్సుగన్ధకైః ॥ ౧౦ ॥ భుక్తిర్ముక్తిఃపాపహానిఃసర్వకామ్యాసదైవస్తుతుష్యతి । స్వర్ణలక్షాధికంపుష్పంమాలాకోటిగుణాధికా ॥ ౧౧ ॥ స్వవనేఽన్యవనేపుష్పైస్త్రిగుణంవనజైఃఫలమ్ । విశీర్ణైర్నార్చయేద్విష్ణుంనాధికాఙ్గైర్నమోటితైః ॥ ౧౨ ॥ కాఞ్చనారైస్తథోన్మత్తైర్గిరికర్ణికయాతథా । కుటజైశ్శాల్మలీయైశ్చశిరీషైర్నరకా

దికమ్ ॥ ౧౩ ॥ సుగన్ధైర్బ్రహ్మపద్మైశ్చపుష్పైర్నీలోత్పలైర్హరిః । అర్కమన్దారధత్తూరకుసుమైరర్చ్యతేహరః ॥ ౧౪ ॥ కుటజైః కర్కటీపుష్పైః కేతకీన్నశివేదదేత్ । కూశ్మాణ్డనిమ్బసమ్భూతంపైశాచంగన్ధవర్జితమ్ ॥ ౧౫ ॥ అహింసాఇన్ద్రియజయః క్షాన్తిర్జ్ఞానందయాశ్రుతమ్ । భావాష్టపుష్పైస్సమ్పూజ్యదేవాన్స్యాద్భుక్తిముక్తిభాక్ ॥ ౧౬ ॥ అహింసాప్రథమంపుష్పంపుష్పమిన్ద్రియనిగ్రహః । సర్వభూతదయాపుష్పంక్షాన్తిఃపుష్పంవిశిష్యతే ॥ ౧౭ ॥ శమఃపుష్పంతపఃపుష్పంధ్యానంపుష్పంచసప్తమమ్ । సత్యంచైవాష్టమంపుష్పమేతైస్తుష్యతికేశవః ॥ ౧౮ ॥ ఏతైరేవాష్టభిఃపుష్పైస్తుష్యత్యేవార్చితోహరిః। పుష్పాన్తరాణిసన్త్యత్రబాహ్యానిమనుజోత్తమ॥ ౧౯ ॥ భక్త్యాదయాన్వితైర్విష్ణుఃపూజితఃపరితుష్యతి । వారుణంసలిలంపుష్పంసౌమ్యంఘృతపయోదధి ॥ ౨౦ ॥ ప్రాజాపత్యంతథాన్నాదిఆగ్నేయంధూపదీపకమ్। ఫలపుష్పాదికంచైవవానస్పత్యంతుపఞ్చమమ్ ॥ ౨౧ ॥ పార్థివంకుశమూలాద్యంవాయవ్యంగన్ధచన్దనమ్ । శ్రద్ధాఖ్యంవిష్ణుపుష్పంచసర్వదాచాష్టపుష్పికాః॥ ఆసనంమూర్తిపఞ్చాఙ్గంవిష్ణుర్వాచాష్టపుష్పికాః । విష్ణోస్తువాసుదేవాద్యైరీశానాద్యైశ్శివస్యవా॥ ౨౩ ॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే పుష్పాధ్యాయో నామ ద్వ్యధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

॥ నరకస్వరూపమ్ ॥

అగ్నిః ॥ పుష్పాద్యైఃపూజనాద్విష్ణోర్నయాతినరకాన్వదే । ఆయుషోఽన్తేనరఃప్రాణైరనిచ్ఛన్నపిముచ్యతే ॥ ౧ ॥ జలమగ్నిర్విషంశస్త్రంక్షుద్వ్యాధిఃపతనంగిరేః । నిమిత్తంకిఞ్చిదాసాద్యదేహంప్రాణైర్విముచ్యతే ॥ ౨ ॥ అన్యచ్ఛరీరమాదత్తేయాతనీయంస్వకర్మభిః। భుక్తేఽథపాపకృద్దుఃఖంసుఖంధర్మాయసద్గతిః॥ ౩ ॥ నీయతేయమదూతైస్తుయమంప్రాణిభయఙ్కరైః । కుపథేదక్షిణద్వారిధార్మికఃపశ్చిమాదిభిః॥ ౪ ॥ యమాజ్ఞప్తైఃకిఙ్కరైస్తుపాత్యతేనరకేషుచ। స్వర్గేతునీయతేధర్మాద్వసిష్ఠోక్తిసంశ్రయాత్ ॥౫॥ గోఘాతీతుమహావీచ్యాంవర్షలక్షంతుపీడ్యతే। ఆమకుమ్భమహాదీప్తేబ్రహ్మహాభూమిహారకః॥ ౬॥ మహాప్రళయకంయావద్రౌరవేపీడ్యతేశనైః। స్త్రీబాలవృద్ధహన్తాతుయావదిన్ద్రాశ్చతుర్దశ॥ ౭॥ మహారౌరవకేరౌద్రేగృహక్షేత్రాదిదీపకః। దహ్యతేకల్పమేకంసచోరస్తామిస్రకేపతేత్ ॥ ౮॥ నైకకల్పంతుశూలాద్యైర్భిద్యతేయమకిఙ్కరైః । మహాతామిస్రకేసర్పజలౌకాద్యైశ్చపీడ్యతే ॥ ౯ ॥ యావద్భూమిర్మాతృహాద్యాఅసిపత్రవనేఽసిభిః । నైకకల్పంతునరకేకరమ్భవాలుకా

సుచ॥ ౧౦॥ యేనపద్ధోజనస్తత్ర దహ్యతే వాలుకాదిభిః। కాకోలే కృమివిష్ఠాశ్యేకాకీ మిష్ట
భోజనః॥ ౧౧॥ కుట్టే తే మూత్రరక్తాశీ పఞ్చయజ్ఞక్రియోజ్ఝితః। సుదుర్గన్ధే రక్తభోజీ భవే
చ్చాభక్ష్యభక్షకః॥ ౧౨॥ తైలపాకే తు తిలవత్పీడ్యతే పరపీడకః। తైలపాకే తు పచ్యేత శర
ణాగతఘాతకః॥ ౧౩॥ నిరుచ్ఛ్వాసే దానానాశీ రసవిక్రయకోఽధ్వరే। నామ్నా వజ్రక
వాటేన మహాపాతే తతో దాఽనృతీ॥ ౧౪॥ మహాజ్వాలే పాపబుద్ధిః క్రకచేఽగమ్యగా
మినః। సఙ్కరీ గుడపాకే చ ప్రతుదే త్వరమర్మనుత్॥ ౧౫॥ క్షారహ్రదే ప్రాణిహన్తా
క్షురధారే చ భూమిహృత్। అమ్బరీషే గోస్వర్ణహృద్ద్రుమచ్ఛిద్వజ్రశస్త్రకే॥ ౧౬॥
మధుహర్తా పరీతాపే కాలసూత్రే పరార్థహృత్। కశ్మలేఽత్యన్తమాంసాశీ ఉగ్రగన్ధే
హ్యపిణ్డదః॥ ౧౭॥ దుర్ధరే తు కాచభక్షీ పన్నగాహరతాశ్చయే। మఞ్జూషే నరకే
లోహేఽప్రతిష్ఠే శ్రుతినిన్దకః॥ ౧౮॥ పూతివక్త్రే కూటసాక్షీ పరిలుణ్ఠే ధనాపహా।
బాలస్త్రీవృద్ధఘాతీ చ కరాలే బ్రాహ్మణార్తికృత్॥ ౧౯॥ విలేపే మద్యపీ విప్రో మహా
తామ్రేషు మేదనః। తథాక్రమస్య పారదారాస్త్వలస్త్రీమాయసీం శిలామ్॥ ౨౦॥ శా
ల్మలాఖ్యే తమాలిఙ్గేన్నారీ బహునరఙ్గమా। ఆస్ఫోటజిహ్వోద్ధరణం స్త్రీక్షణాన్నే
త్రభేదనమ్॥ ౨౧॥ అఙ్గారరాశౌ క్షిప్యన్తే మాతృపుత్ర్యాదిగామినః। చౌరాః క్షు
రైశ్ఛిభిన్నస్తే స్వమాంసాశీ చ మాంసభుక్॥ ౨౨॥ మాసోపవాసకర్తా వై న యాతి
నరకం నరః। ఏకాదశీవ్రతకరో భీష్మపఞ్చకసద్వ్రతీ॥ ౨౩॥ * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే నరకస్వ
రూపవర్ణనం నామ త్ర్యధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీ మాసోపవాసవ్రతమ్.

అగ్నిః॥ వ్రతం మాసోపవాసం చ సర్వోత్కృష్టం వదామి తే। కృత్వా తు వై
ష్ణవం యజ్ఞం గురోరాజ్ఞామవాప్య చ॥ ౧॥ కృచ్ఛ్రాద్యైః స్వబలం బుద్ధ్వా కుర్యా
న్మాసోపవాసకమ్। వానప్రస్థో యతిర్వాథ నారీ వా విధవా మునే॥ ౨॥ ఆశ్వినస్యా
మలే పక్షే ఏకాదశ్యాముపోషితః। వ్రతమేతత్తు గృహ్ణీయాద్యావత్త్రింశద్దినాని తు॥ ౩॥
అద్యప్రభృత్యహం విష్ణో యావదుత్థానకం తవ। అర్చయే త్వామనశ్నన్హి యావత్త్రిం
శద్దినాని తు॥ ౪॥ కార్త్తికాశ్వినయోర్విష్ణో యావదుత్థానకం తవ। మ్రియే యద్యన్త
రాలేఽహం వ్రతభఙ్గో న మే భవేత్॥ ౫॥ త్రికాలం పూజయేద్విష్ణుం త్రిస్నాతో గన్ధ
పుష్పకైః। విష్ణోర్గీతాదికం జప్యం ధ్యానం కుర్యాద్వ్రతీ నరః॥ ౬॥ వృథావాదం
పరిహరేదర్థాకాఙ్క్షాం వివర్జయేత్। నావ్రతస్థం స్పృశేత్కిఞ్చిద్వికర్మస్థాన్న చాలపే
త్॥ ౭॥ దేవతాయతనే తిష్ఠేద్యావత్త్రింశద్దినాని తు। ద్వాదశ్యాం పూజయిత్వా
తు భోజయిత్వా ద్విజాన్వ్రతీ॥ ౮॥ సమాప్య దక్షిణాం దత్త్వా పారణం తు సమాచ

రేత్ ।భుక్తిముక్తిమవాప్నోతికల్పాంశ్చైవత్రయోదశ ॥ ౯ ॥ కారయేద్వైష్ణవంయ
జ్ఞంయజేద్విప్రాంస్త్రయోదశ। తావన్తివస్త్రయుగ్మానిభాజనాన్యాసనానిచ॥౧౦॥
ఛత్రాణిసపవిత్రాణితథోపానద్యుగానిచ । యోగపట్టోపవీతానిదద్యాద్విప్రాయతై
ర్మనః ॥ ౧౧ ॥ అన్యవిప్రాయశయ్యాయాంహైమంవిష్ణుంప్రపూజ్యచ । ఆత్మనశ్చ
తథామూర్తింవస్త్రాద్యైశ్చప్రపూజయేత్ ॥ ౧౨ ॥ సర్వపాపవినిర్ముక్తోవిప్రోవిష్ణు
ప్రసాదతః । విష్ణులోకంగమిష్యామివిష్ణురేవభవామ్యహమ్ ॥ ౧౩ ॥ వ్రజవ్రజదేవ
బుద్ధేవిష్ణోస్స్థానమనామయమ్ । విమానేనామ్బరస్తత్రతిష్ఠద్విష్ణుస్వరూపధృక్ ॥౧౪॥
ద్విజానుక్త్వాథతాంశయ్యాంగురవేఽథనివేదయేత్ । కులానాంశతముద్ధృత్యవిష్ణు
లోకంనయేద్వ్రతీ ॥ ౧౫ ॥ మాసోపవాసీయద్దేశేసదేశోనిర్మలోభవేత్ । కింపున
స్తత్కులంసర్వంయత్రమాసోపవాసకృత్ ॥ ౧౬ ॥ వ్రతస్థంమూర్ఛితందృష్ట్వాక్షీ
రాజ్యంచైవపాయయేత్ । నైతేవ్రతంవిఘ్నన్తిహవిర్విప్రానుమోదితమ్ ॥ ౧౭॥
క్షీరంగురోర్హితౌవధ్యఆపోమూలఫలానిచ । విష్ణుర్మహౌషధంకర్తావ్రతమస్మాత్స
ముద్ధరేత్ ॥ ౧౮ ॥ * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే మాసోపవాస
వ్రతకథనంనామ చతురధిక ద్విశతతమోఽధ్యాయః.

॥ భీష్మపఞ్చకవ్రతమ్. ॥

అగ్నిః ॥ భీష్మపఞ్చకమాఖ్యాస్యేవ్రతరాజంతుసర్వదమ్ । కార్తికస్యామలే
పక్షేఏకాదశ్యాంసమాచరేత్ ॥ ౧ ॥ దినానిపఞ్చత్రిస్స్నాయీపఞ్చవ్రీహితిలైస్త
థా । తర్పయేద్దేవపిత్రాదీన్మౌనీసమ్పూజయేద్ధరిమ్ ॥ ౨ ॥ పఞ్చగవ్యేనసంస్నాప్య
దేవంపఞ్చామృతేనచ । చన్దనాద్యైస్సమాలిప్యగుగ్గులుంసఘృతందహేత్ ॥ ౩ ॥
దీపందద్యాద్దివారాత్రౌనైవేద్యంపరమాన్నకమ్ । ఓంనమోవాసుదేవాయజపేద
ష్టోత్తరంశతమ్ ॥ ౪ ॥ జుహుయాచ్చఘృతాభ్యక్తాంస్తిలవ్రీహీంస్తతోవ్రతీ । షడక్ష
రేణమన్త్రేణస్వాహాకారాన్వితేనచ ॥ ౫ ॥ కమలైఃపూజయేత్పాదౌద్వితీయేబిల్వ
పత్రకైః । జానుసక్థితృతీయేఽథనాభింభృఙ్గరజేనతు ॥ ౬ ॥ బాణబిల్వజపాభిస్తు
చతుర్థేపఞ్చమేఽహని । మాలత్యాభూమిశాయీస్యాదేకాదశ్యాంతుగోమయమ్ ॥ ౭ ॥
గోమూత్రందధిదుగ్ధంచపఞ్చమేపఞ్చగవ్యకమ్ । పౌర్ణమాస్యాంచరేన్నక్తంభుక్తిం
ముక్తింలభేద్వ్రతీ ॥ ౮ ॥ భీష్మఃకృత్వాహరింప్రాప్తస్తేనైవభీష్మపఞ్చకమ్ । బ్రహ్మ
ణఃపూజనాద్యైశ్చఉపవాసాదికంవ్రతమ్ ॥ ౯ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే భీష్మపఞ్చక
వ్రతంనామ పఞ్చాధిక ద్విశతతమోఽధ్యాయః.

అగస్త్యార్ఘ్యదానకథనమ్.

అగ్నిః || అగస్త్యో భగవాన్విష్ణుస్తమభ్యర్చ్యాప్నుయాద్ధరిమ్ | అప్రాప్తే భాస్కరే కన్యాం సత్త్రిభాగైస్త్రిభిర్దినైః || ౧ || అర్ఘ్యం దద్యాదగస్త్యాయ పూజయిత్వా హ్యుపోషితః | కాశపుష్పమయీం మూర్తిం ప్రదోషే విన్యసేద్ఘటే || ౨ || మునేర్యజేత్తాం కుమ్భస్థాం రాత్రౌ కుర్యాచ్చ జాగరమ్ | అగస్త్య మునిశార్దూల తేజోరాశే మహామతే || ౩ || ఇమాం మమ కృతాం పూజాం గృహ్ణీష్వ ప్రియయా సహ | ఆవాహ్యార్ఘ్యే చ సాన్ముఖ్యం ప్రార్చయేచ్చన్దనాదినా || ౪ || జలాశయసమీపే తు ప్రాతర్నీత్వార్ఘ్యమర్పయేత్ | కాశపుష్పప్రతీకాశ అగ్నిమారుతసమ్భవ || ౫ || మిత్రావరుణయోః పుత్ర కుమ్భయోనే నమోఽస్తు తే | ఆతాపిర్భక్షితో యేన వాతాపిశ్చ మహాసురః || ౬ || సముద్రః శోషితో యేన సోఽగస్త్యః సమ్ముఖోఽస్తు మే | అగస్త్యం ప్రార్థయిష్యామి కర్మణా మనసా గిరా || ౭ || అర్చయిష్యామ్యహం మైత్రం పరలోకాభికాఙ్క్షయా | ద్వీపాన్తరసముత్పన్నం దేవానాం పరమం ప్రియమ్ || ౮ || రాజానం సర్వవృక్షాణాం చన్దనం ప్రతిగృహ్యతామ్ | ధర్మార్థకామమోక్షాణాం భాజనీ పాపనాశనీ || ౯ || సౌభాగ్యారోగ్యలక్ష్మీదా పుష్పమాలా ప్రగృహ్యతామ్ | ధూపోఽయం గృహ్యతాం దేవ భక్తిం మే హ్యచలాం కురు || ౧౦ || ఈప్సితం మే వరం దేహి పరత్ర చ శుభాం గతిమ్ | సురాసురైర్మునిశ్రేష్ఠ సర్వకామఫలప్రద || ౧౧ || వస్త్రవ్రీహిఫలైర్హేమ్నా దత్తస్త్వర్ఘ్యో హ్యయం మయా | అగస్త్యం బోధయిష్యామి యన్మయా మనసోద్ధృతమ్ || ౧౨ || ఫలైరర్ఘ్యం ప్రదాస్యామి గృహాణార్ఘ్యం మహామునే || ౧౨½ || అగస్త్య ఏవం ఖనమానః ఖనిత్రైః ప్రజామపత్యం బలమీహమానః | ఉభౌ కర్ణావృషిరుగ్రతేజాః పుపోష సత్యా దేవేష్వాశిషో జగామ || రాజపుత్ర నమస్తుభ్యం మునిపత్ని మహావ్రతే || ౧౩ || అర్ఘ్యం గృహాణ దేవేశి లోపాముద్రే యశస్విని | పఞ్చరత్నసమాయుక్తం హేమరూప్యసమన్వితమ్ || ౧౪ || సప్తధాన్యయుతం పాత్రం దధిచన్దనసంయుతమ్ | అర్ఘ్యం దద్యాదగస్త్యాయ స్త్రీశూద్రాణామవైదికమ్ || ౧౫ || అగస్త్య మునిశార్దూల తేజోరాశే చ సర్వద | ఇమాం మమ కృతాం పూజాం గృహీత్వా వ్రజ శాన్తయే || ౧౬ || త్యజేదగస్త్యముద్దిశ్య ధాన్యమేకం ఫలం రసమ్ | తతోఽన్నం భోజయేద్విప్రాన్ ఘృతపాయససమోదకైః || ౧౭ || గాం వాసాంసి సువర్ణం చ తేభ్యో దద్యాచ్చ దక్షిణామ్ | ఘృతపాయసయుక్తేన పాత్రేణాచ్ఛాదితాననమ్ || ౧౮ || సహిరణ్యం చ తం కుమ్భం బ్రాహ్మణాయోపకల్పయేత్ | సప్తవర్షాణి దత్త్వార్ఘ్యం సర్వే సర్వమవాప్నుయుః || ౧౯ || నారీ పుత్రాంశ్చ సౌభాగ్యం పతిం కన్యాన్నృపోద్భవమ్ || ౧౯½ || * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే అగస్త్యార్ఘ్యదానకథనం నామ షడధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

కౌముదవ్రతమ్.

అగ్నిః ॥ కౌముదాఖ్యం మయోక్తం చ చరేదాశ్వయుజే సితే । హరిం యజేన్మాసమేకమేకాదశ్యాముపోషితః ॥ ౧ ॥ ఆశ్వినే శుక్లపక్షేహమేకాహారో హరిం జపన్ । మాసమేకం భుక్తిముక్త్యై కరిష్యే కౌముదం వ్రతమ్॥ ౨॥ ఉపోష్య విష్ణుం ద్వాదశ్యాం యజేద్దేవం విలిప్య చ । చన్దనాగురుకాశ్మీరైః కమలోత్పలపుష్పకైః ॥ ౩ ॥ కల్హారైర్వాథమాలత్యా దీపం తైలేన వాగ్యతః । అహోరాత్రం చ నైవేద్యం పాయసాపూపమోదకైః ॥ ౪ ॥ ఓం నమో వాసుదేవాయ విజ్ఞాప్యాథ క్షమాపయేత్ । భోజనాది ద్విజే దద్యాద్యావద్దేవః ప్రబుధ్యతే ॥ ౫ ॥ తావన్మాసోపవాసస్స్యాదధికం ఫలమప్యతః ॥ ౫౹ ॥ * * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే కౌముదవ్రతకథనం నామ సప్తాధికద్విశతతమోధ్యాయః.

వ్రతదానాదిసముచ్చయః.

అగ్నిః ॥ వ్రతదానాని సామాన్యం ప్రవదామి సమాసతః । తిథౌ ప్రతిపదాదౌ చ సూర్యాదౌ కృత్తికాసు చ ॥ ౧ ॥ విష్కమ్భాదౌ చ మేషాదౌ కాలే చ గ్రహణాదికే । యత్ర కాలే యద్వ్రతం దానం యద్ద్రవ్యం నియమాది యత్ ॥ ౨ ॥ తద్ద్రవ్యాఖ్యం చ కాలాఖ్యం సర్వం వై విష్ణుదైవతమ్ । రవీశబ్రహ్మలక్ష్మ్యాద్యాస్సర్వే విష్ణోర్విభూతయః॥ ౩ ॥ తముద్దిశ్య వ్రతం దానం పూజాది స్యాత్తు సర్వదమ్ । జగత్పతే సమాగచ్ఛ ఆసనం పాద్యమర్ఘ్యకమ్ ॥ ౪ ॥ మధుపర్కం తథాచామం స్నానం వస్త్రం చ గన్ధకమ్। పుష్పం ధూపశ్చ దీపశ్చ నైవేద్యాది నమోస్తు తే ॥ ౫ ॥ ఇతి పూజా వ్రతే దానే దానవాక్యం సమం శృణు । అద్యాముకసగోత్రాయ విప్రాయాముకశర్మణే॥ ౬ ॥ ఏతద్ద్రవ్యం విష్ణుదైవం సర్వపాపోపశాన్తయే । ఆయురారోగ్యవృద్ధ్యర్థం సౌభాగ్యాదివివృద్ధయే॥ ౭ ॥ గోత్రసన్తతివృద్ధ్యర్థం విజయాయ ధనాయ చ । ధర్మాయైశ్వర్యకామాయ తత్పాపశమనాయ చ ॥ ౮ ॥ సంసారముక్తయే దానం తుభ్యం సమ్ప్రదదే హ్యహమ్। ఏతద్దానప్రతిష్ఠార్థం తుభ్యమేతద్దదామ్యహమ్ ॥ ౯ ॥ ఏతేన ప్రీయతాం నిత్యం సర్వలోకపతిః ప్రభుః। యజ్ఞదానవ్రతపతే విద్యాకీర్త్యాది దేహి మే ॥ ౧౦ ॥ ధర్మకామార్థమోక్షాంశ్చ దేహి మే మనసేప్సితమ్ । యః పఠేచ్ఛృణుయాన్నిత్యం వ్రతదానసముచ్చయమ్ ॥ ౧౧ ॥ సమ్ప్రాప్తకామో విమలో భుక్తిముక్తిమవాప్నుయాత్ । తిథివారర్క్షసఙ్క్రాన్తియోగమన్వాదికం వ్రతమ్ ॥ ౧౨ ॥ నైకధా వాసుదేవాదేర్నియమాత్పూజనాద్భవేత్ ॥ ౧౨౹ ॥ * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే వ్రతదానసముచ్చయో నామ అష్టాధికద్విశతతమోధ్యాయః.

దానపరిభాషాకథనమ్.

అగ్నిః ॥ దానధర్మాన్ప్రవక్ష్యామి భుక్తిముక్తిప్రదాఞ్ఛృణు । దానమిష్టం తథాపూర్తం ధర్మం కుర్వన్హి సర్వభాక్ ॥ ౧ ॥ వాపీకూపతటాకాని దేవతాయతనాని చ । అన్నప్రదానమారామాః పూర్తం ధర్మం చ ముక్తిదమ్ ॥ ౨ ॥ అగ్నిహోత్రం తపః సత్యం వేదానాం చానుపాలనమ్ । ఆతిథ్యం వైశ్వదేవం చ ప్రాహురిష్టం చ నాకదమ్ ॥ ౩ ॥ గ్రహోపరాగే యద్దానం సూర్యసఙ్క్రాన్తిషు చ । ద్వాదశ్యాదౌ చ యద్దానం పూర్తం తదపి నాకదమ్ ॥ ౪ ॥ దేశే కాలే చ పాత్రే చ దానం కోటిగుణం భవేత్ । అయనే విషువే పుణ్యే వ్యతీపాతే దినక్షయే ॥ ౫ ॥ యుగాదిషు చ సఙ్క్రాన్తౌ చతుర్దశ్యష్టమీషు చ । సితపఞ్చదశీ సర్వద్వాదశీష్వష్టకాసు చ ॥ ౬ ॥ యజ్ఞోత్సవవివాహేషు తథా మన్వన్తరాదిషు । వైధృతే దృష్టదుస్స్వప్నే ద్రవ్యబ్రాహ్మణలాభతః ॥ ౭ ॥ శ్రద్ధా వా యద్దినే తత్ర సదా వా దానమిష్యతే । అయనే ద్వే విషువే ద్వే చతస్రష్షడశీతయః ॥ ౮ ॥ చతస్రో విష్ణుపద్యశ్చ సఙ్క్రాన్త్యో ద్వాదశోత్తమాః । కన్యాయాం మిథునే మీనే ధనుష్యపి రవేర్గతిః ॥ ౯ ॥ షడశీతిముఖాః ప్రోక్తాష్షడశీతిగుణాః ఫలైః । అతీతానాగతే పుణ్యే ద్వే ఉదగ్దక్షిణాయనే ॥ ౧౦ ॥ త్రింశత్కర్కటకే నాడ్యో మకరే వింశతిస్స్మృతాః । వర్తమానే తులామేషే నాడ్యస్తూభయతో దశ ॥ ౧౧ ॥ షడశీత్యాం వ్యతీతాయాం షష్టిరుక్తాస్తు నాడికాః । పుణ్యాఖ్యా విష్ణుపద్యాం చ ప్రాక్పశ్చాదపి షోడశ ॥ ౧౨ ॥ శ్రవణాశ్విధనిష్ఠాసు నాగదైవతమస్తకే । యదా స్యాద్రవివారేణ వ్యతీపాతస్స ఉచ్యతే ॥ ౧౩ ॥ నవమ్యాం శుక్లపక్షస్య కార్తికే నిరగాత్కృతమ్ । త్రేతా సితతృతీయాయాం వైశాఖే ద్వాపరం యుగమ్ ॥ ౧౪ ॥ దర్శే వై మాఘమాసస్య త్రయోదశ్యాం నభస్యకే । కృష్ణే కలిం విజానీయాజ్జ్ఞేయా మన్వన్తరాదయః ॥ ౧౫ ॥ ఆశ్వయుక్ఛుక్లనవమీ ద్వాదశీ కార్తికే తథా । తృతీయా చైవ మాఘస్య తథా భాద్రపదస్య చ ॥ ౧౬ ॥ ఫాల్గునస్య త్వమావాస్యా పౌషస్యైకాదశీ తథా । ఆషాఢస్యాపి దశమీ మాఘమాసస్య సప్తమీ ॥ ౧౭ ॥ శ్రావణే చాష్టమీ కృష్ణా తథాషాఢే చ పూర్ణిమా । కార్తికే ఫాల్గునే తద్వజ్జ్యైష్ఠే పఞ్చదశీ తథా ॥ ౧౮ ॥ ఊర్ధ్వం వై వాగ్రహాయణ్యా అష్టకాస్తిస్ర ఈరితాః । అష్టకాఖ్యా చాష్టమీ స్యాత్తాసు దానాని చాక్షయమ్ ॥ ౧౯ ॥ గయాగఙ్గాప్రయాగాదౌ తీర్థే దేవాలయాదిషు । అప్రార్థితాని దానాని విద్యార్థం కన్యకా న హి ॥ ౨౦ ॥ దద్యాత్పూర్వముఖో దానం గృహ్ణీయాదుత్తరాముఖః । ఆయుర్వివర్ధతే దాతుర్గ్రహీతుః క్షీయతే న తత్ ॥ ౨౧ ॥ నామ గోత్రం సముచ్చార్య సమ్ప్రదానస్య చాత్మనః । సమ్ప్రదేయం ప్రయచ్ఛన్తి కన్యాదానే పునస్త్రయమ్ ॥ ౨౨ ॥ స్నాత్వాభ్యర్చ్య వ్యాహృతిభిర్దద్యాద్దానం తు సోదకమ్ । కనకాశ్వతిలా నాగా దాసీ రథమహీగృహాః ॥ ౨౩ ॥ కన్యా చ కపిలా ధేనుర్మహాదానాని వై దశ । శ్రుతశౌర్యతపః

కన్యాయాజ్యశిష్యాదుపాగతమ్ ॥ ౨౪ ॥ శుల్కంధనంహిసకలంశుల్కంశిల్పాను
వృత్తితః । కుసీదకృషివాణిజ్యప్రాప్తంయదుపకారతః ॥ ౨౫ ॥ పాశకద్యూతచౌ
ర్యాదిప్రతిరూపకసాహసైః। వ్యాజేనోపార్జితంకృష్ణంత్రివిధంత్రివిధంఫలమ్॥౨౬॥
అధ్యగ్న్యధ్యావాహనికందత్తంచప్రీతికర్మణి । భ్రాతృమాతృపితృప్రాప్తంషడ్విధం
స్త్రీధనంస్మృతమ్ ॥ ౨౭ ॥ బ్రహ్మక్షత్రవిశాంద్రవ్యంశూద్రస్యైషామనుగ్రహాత్।
బహుభ్యోనప్రదేయానిగౌర్గృహంశయనంస్త్రియః ॥ ౨౮ ॥ కులానాంతుశతంహ
న్యాదప్రయచ్ఛన్ప్రతిశ్రుతమ్।దేవానాంచగురూణాంచమాతాపిత్రోస్తథైవచ॥౨౯॥
పుణ్యందేయంప్రయత్నేనయత్పుణ్యంచార్జితంక్వచిత్ । ప్రతిలాభేచ్ఛయాదత్తంయ
ద్ధనంతదపార్థకమ్॥ ౩౦ ॥ శ్రద్ధయాసాధ్యతేధర్మోదత్తంవార్యపిచాక్షయమ్ । జ్ఞా
నశీలగుణోపేతఃపరపీడాబహిష్కృతః॥ ౩౧ ॥ అజ్ఞానాంపాలనాత్త్రాణాత్తత్పా
త్రంపరమంస్మృతమ్ । మాతుశ్శతగుణందానంసహస్రంపితురుచ్యతే ॥ ౩౨ ॥ అన
న్తందుహితుర్దానంసోదర్యేదత్తమక్షయమ్ । అమనుష్యేసమందానంపాపేజ్ఞేయం
మహాఫలమ్ ॥ ౩౩ ॥ వర్ణసఙ్కరేద్విగుణంశూద్రేదానంచతుర్గుణమ్ । వైశ్యేచా
ష్టగుణంక్షత్రేషోడశత్వంద్విజబ్రువే॥ ౩౪ ॥ వేదాధ్యాయేశతగుణమనన్తంవేదబో
ధకే । పురోహితేయాజకాదౌదానమక్షయముచ్యతే ॥ ౩౫ ॥ శ్రీపిహీనేషుయద్ద
త్తంతదనన్తంచయజ్వని । అతపస్వ్యనధీయానఃప్రతిగ్రహరుచిర్ద్విజః ॥ ౩౬ ॥ అ
మ్భస్యశ్మప్లవేనైవసహతేనైవమజ్జతి । స్నాతస్సమ్యగుపస్పృశ్యగృహ్ణీయాత్ప్ర
యతశ్శుచిః ॥ ౩౭ ॥ ప్రతిగ్రహీతాసావిత్రీంసర్వదైవప్రకీర్తయేత్ । తతస్తుకీర్తయే
త్సార్ధంద్రవ్యేణసహదైవతమ్ ॥ ౩౮ ॥ ప్రతిగ్రాహీపఠేదుచ్చైఃప్రతిగృహ్యద్విజోత్త
మాత్ । మన్దంపఠేత్క్షత్రియాత్తుఉపాంశుచతథావిశః ॥ ౩౯ ॥ మనసాచతథాశూ
ద్రాత్స్వస్తివాచనకంతథా । అభయంసర్వదైవత్యంభూమిర్వైవిష్ణుదేవతా॥ ౪౦॥
కన్యాదాసస్తథాదాసీప్రాజాపత్యాఃప్రకీర్తితాః । ప్రాజాపత్యోగజఃప్రోక్తస్తురగో
యమదైవతః ॥ ౪౧ ॥ తథాచైకశఫంసర్వంయామ్యశ్చమహిషస్తథా ఉష్ట్రశ్చ
నైరృతాధేనూరౌద్రీఛాగోఽనలస్తథా ॥ ౪౨ ॥ ఆప్యోమేషోహరిఃక్రోడఆరణ్యాఃపశ
వోఽనిలాః । జలాశయంవారుణంస్యాద్వారిధానీఘటాదయః ॥ ౪౩ ॥ సముద్రజా
నిరత్నానిహేమలౌహానిచానలః। ప్రాజాపత్యానిశస్యానిపక్వాన్నమపిసత్తమ॥౪౪॥
గాన్ధర్వంగన్ధమిత్యాహుర్వస్త్రంబార్హస్పతంస్మృతమ్ । వాయవ్యాఃపక్షిణస్సర్వే
విద్యాబ్రాహ్మీతథాఙ్గకమ్ ॥ ౪౫ ॥ సారస్వతంపుస్తకాదివిశ్వకర్మాతుశిల్పకే । వన
స్పతిర్ద్రుమాదీనాంద్రవ్యదేవాహరేస్తనుః ॥ ౪౬ ॥ ఛత్రంకృష్ణాజినంశయ్యారథ
ఆసనమేవచ । ఉపానహౌతథాయానముత్తానాఙ్గిరసఈరితమ్ ॥ ౪౭ ॥ రణోపకర
ణంశస్త్రంధ్వజాద్యంసర్వదైవతమ్ । గృహంచసర్వదైవత్యంసర్వేషాంవిష్ణుదేవ
తా॥ ౪౮ ॥ శివోవానతతోద్రవ్యంవ్యతిరిక్తంయతోఽస్తిహి । ద్రవ్యస్యనామగృహ్ణీ

యాద్దదానీతి తథా వదేత్ ॥ ౪౯ ॥ తోయం దద్యాత్తతో హస్తే దానే విధిరయం స్మృతః । విష్ణుర్దాతా విష్ణుర్ద్రవ్యం ప్రతిగృహ్ణామి వై వదేత్ ॥ ౫౦ ॥ స్వస్తి ప్రతిగ్రహం ధర్మం భుక్తిముక్తిఫలద్వయమ్। గురూన్భృత్యాన్నుజ్జిహీర్షురర్చిష్యన్దేవతాః పితౄన్ ॥ ౫౧ ॥ సర్వతః ప్రతిగృహ్ణీయాన్న తు తృప్యేత్స్వయం తతః । శూద్రీయం న తు యజ్ఞార్థం ధనం శూద్రస్య గత్ఫలమ్ ॥ ౫౨ ॥ గుడతక్రరసాద్యాశ్చ శూద్రాద్గ్రాహ్యా నివృత్తినా । సర్వతః ప్రతిగృహ్ణీయాదవృత్త్యా కర్శితో ద్విజః ॥ ౫౩ ॥ నాధ్యాపనాద్యాజనాద్వా గర్హితాద్వా ప్రతిగ్రహాత్ । దోషో భవతి విప్రాణాం జ్వలనార్కసమా హి తే ॥ ౫౪ ॥ కృతే తు దీయతే గత్వా త్రేతాస్వానీయ దీయతే । ద్వాపరే యాచమానాయ కలౌ త్వనుగమాన్వితే ॥ ౫౫ ॥ మనసా పాత్రముద్దిశ్య జలం భూమౌ వినిక్షిపేత్ । విద్యతే సాగరస్యాన్తో నాన్తో దానస్య విద్యతే ॥ ౫౬ ॥ అద్య సోమార్కగ్రహణసఙ్క్రాన్త్యాదౌ చ కాలకే । గఙ్గాగయాప్రయాగాదౌ తీర్థదేశే మహాగుణే ॥ ౫౭ ॥ తథా చాముకగోత్రాయ తథా చాముకశర్మణే । వేదవేదాఙ్గయుక్తాయ పాత్రాయ సుమహాత్మనే ॥ ౫౮ ॥ యథానామ మహాద్రవ్యం విష్ణురుద్రాదిదైవతమ్ । పుత్రపౌత్రగృహైశ్వర్యపత్నీధర్మార్థసద్గుణా ॥ ౫౯ ॥ కీర్తివిద్యామహాకామసౌభాగ్యారోగ్యవృద్ధయే । సర్వపాపోపశాన్త్యర్థం స్వర్గార్థం భుక్తిముక్తయే ॥ ౬౦ ॥ ఏతత్తుభ్యం సమ్ప్రదదే ప్రీయతాం మే హరిః శివః । దివ్యాన్తరిక్షభౌమాదిసముత్పాతౌఘఘాతకృత్ ॥ ౬౧ ॥ ధర్మార్థకామమోక్షాప్త్యై బ్రహ్మలోకప్రదోఽస్తు మే । యథానామ సగోత్రాయ విప్రాయాముకశర్మణే ॥ ౬౨ ॥ ఏతద్దానప్రతిష్ఠార్థం సువర్ణం దక్షిణాం దదే । అనేన దానవాక్యేన సర్వదానాని వై దదేత్ ॥ ౬౩ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే దానపరిభాషా కథనం నామ నవాధిక ద్విశతతమోఽధ్యాయః.

షోడశమహాదానాదికథనమ్

అగ్నిః ॥ సర్వదానాని వక్ష్యామి మహాదానాని షోడశ । తులాపురుష ఆద్యం తు హిరణ్యగర్భదానకమ్ ॥ ౧ ॥ బ్రహ్మాణ్డం కల్పవృక్షశ్చ గోసహస్రం చ పఞ్చమమ్ । హిరణ్యకామధేనుశ్చ హిరణ్యాశ్వశ్చ సప్తమమ్ ॥ ౨ ॥ హిరణ్యాశ్వరథస్తద్వద్ధేమహస్తిరథస్తథా । పఞ్చలాఙ్గలకం తద్వద్ధరాదానం తథైవ చ ॥ ౩ ॥ విశ్వచక్రం కల్పలతా సప్తసాగరకం పరమ్ । రత్నధేనుర్మహాభూతఘటః శుభదినేఽర్పయేత్ ॥ ౪ ॥ మణ్డపే మణ్డలే దానం దేవానభ్యర్చ్యార్పయేద్ద్విజే । మేరుదానాని పుణ్యాని మేరవో దశ తాఞ్ఛృణు ॥ ౫ ॥ ధాన్యద్రోణసహస్రేణ ఉత్తమోఽర్ద్ధార్ధతః పరా । ఉత్తమః షోడశద్రోణః కర్తవ్యో లవణాచలః ॥ ౬ ॥ దశభారైర్గుడాద్రిః స్యాదుత్తమోఽర్ద్ధార్ధతః పరా । ఉత్తమః పలసాహస్రైస్స్వర్ణమేరుస్తథా పరా ॥ ౭ ॥ దశద్రోణైస్తిలాద్రిః స్యా

త్పఞ్చభిశ్చ త్రిభిః క్రమాత్ । కార్పాసపర్వతో వింశభారైశ్చ దశపఞ్చభిః ॥ ౮ ॥ విం
శత్యా ఘృతకుమ్భానాముత్తమస్స్యాద్ఘృతాచలః । దశభిః పలసాహస్రైరుత్తమో
రజతాచలః ॥ ౯ ॥ అష్టభారైశ్శర్కరాద్రిర్మధ్యోఽస్యాదర్ధతోఽర్ధతః । దశ ధేనూః ప్ర
వక్ష్యామి యా దత్త్వా భుక్తిముక్తిభాక్ ॥ ౧౦ ॥ ప్రథమా గుడధేనుస్స్యాద్ఘృతధేనుస్త
థాపరా । తిలధేనుస్తృతీయా చ చతుర్థీ జలధేనుకా ॥ ౧౧ ॥ క్షీరధేనుర్మధుధేను
శ్శర్కరాదధిధేనుకే । రసధేనుస్స్వరూపేణ దశమీ విధిరుచ్యతే ॥ ౧౨ ॥ కుమ్భా
స్స్యుర్ద్రవధేనూనామితరాసాం తు రాశయః । కృష్ణాజినం చతుర్హస్తం ప్రాగ్గ్రీవం వి
న్యసేద్భువి ॥ ౧౩ ॥ గోమయేనానులిప్తాయాం దర్భానాస్తీర్య సర్వతః । లఘ్వైణ
కాజినం తద్వద్వత్సస్య పరికల్పయేత్ ॥ ౧౪ ॥ ప్రాఙ్ముఖీం కల్పయేద్ధేనుముదక్పాదాం స
వత్సకామ్ । ఉత్తమా గుడధేనుస్స్యాత్సదా భారచతుష్టయాత్ ॥ ౧౫ ॥ వత్సం భా
రేణ కుర్వీత భారాభ్యాం మధ్యమా స్మృతా । అర్ధభారేణ వత్సస్స్యాత్కనిష్ఠా భారకేణ
తు ॥ ౧౬ ॥ చతుర్థాంశేన వత్సస్స్యాద్గుడవిత్తానుసారతః । పఞ్చకృష్ణలకా మాష
స్తే సువర్ణస్తు షోడశ ॥ ౧౭ ॥ పలం సువర్ణాశ్చత్వారస్తులా పలశతం స్మృతమ్ । స్యా
ద్భారో వింశతితులా ద్రోణస్తు చతురాఢకః ॥ ౧౮ ॥ ధేనువత్సౌ గుడస్యోభౌ సితసూ
క్ష్మామ్బరావృతౌ । శుక్తికర్ణావిక్షుపాదౌ శుచిముక్తాఫలేక్షణౌ ॥ ౧౯ ॥ సితసూ
త్రసిరాలౌ చ సితకమ్బలకమ్బలౌ । తామ్రగడ్డుకపృష్ఠౌ తౌ సితచామరరోమకౌ ॥ ౨౦ ॥
విద్రుమభ్రూయుగావేతౌ నవనీతస్తనాన్వితౌ । క్షౌమపుచ్ఛౌ కాంస్యదోహావిన్ద్రనీ
లకతారకౌ ॥ ౨౧ ॥ సువర్ణశృఙ్గాభరణౌ రజతక్షురసంయుతౌ । నానాఫలమయా
దన్తా గన్ధఘ్రాణప్రకల్పితౌ ॥ ౨౨ ॥ రచయిత్వా యజేద్ధేనుమిమైర్మన్త్రైర్ద్విజోత్త
మ । యా లక్ష్మీస్సర్వభూతానాం యా చ దేవేష్వవస్థితా ॥ ౨౩ ॥ ధేనురూపేణ సా
దేవీ మమ శాన్తిం ప్రయచ్ఛతు । దేహస్థా యా చ రుద్రాణీ శఙ్కరస్య సదా ప్రియా ॥ ౨౪ ॥
ధేనురూపేణ సా దేవీ మమ పాపం వ్యపోహతు । విష్ణువక్షసి యా లక్ష్మీస్స్వాహా యా
చ విభావసోః ॥ ౨౫ ॥ చన్ద్రార్కశక్రశక్తిర్యా ధేనురూపాస్తు సా శ్రియే । చతు
ర్ముఖస్య యా లక్ష్మీర్యా లక్ష్మీర్ధనదస్య చ ॥ ౨౬ ॥ లక్ష్మీర్యా లోకపాలానాం సా ధేను
ర్వరదాస్తు మే । స్వధా త్వం పితృముఖ్యానాం స్వాహా యజ్ఞభుజాం యతః ॥ ౨౭ ॥
సర్వపాపహరా ధేనుస్తస్మాచ్ఛాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే । ఏవమామన్త్రితాం ధేనుం బ్రా
హ్మణాయ నివేదయేత్ ॥ ౨౮ ॥ సమానం సర్వధేనూనాం విధానం చైతదేవ హి । స
ర్వయజ్ఞఫలం ప్రాప్య నిర్మలో భుక్తిముక్తిభాక్ ॥ ౨౯ ॥ స్వర్ణశృఙ్గీ శఫై రౌప్యైస్సు
శీలా వస్త్రసంయుతా । కాంస్యోపదోహా దాతవ్యా క్షీరిణీ గౌస్సదక్షిణా ॥ ౩౦ ॥
దాతాస్యాస్స్వర్గమాప్నోతి వత్సరాన్రోమసమ్మితాన్ । కపిలా చేత్తారయతి భూ
యశ్చాసప్తమం కులమ్ ॥ ౩౧ ॥ స్వర్ణశృఙ్గీం రౌప్యఖురాం కాంస్యదోహనకాన్వి
తామ్ । శక్తితో దక్షిణాయుక్తాం దత్త్వా స్యాద్భుక్తిముక్తిభాక్ ॥ ౩౨ ॥ సవత్సరోమ

తుల్యానియుగాన్యభయతోముఖీమ్ । దత్వాస్వర్గమవాప్నోతిపూర్వేణవిధినాదదేత్ ॥ ౩౩ ॥ ఆసన్నమృత్యునాదేయాసవత్సాగౌస్తుపూర్వవత్ । యమద్వారేమహాఘోరేతప్తావైతరణీనదీ ॥ ౩౪ ॥ తాంతర్తుంచదదామ్యేనాంకృష్ణాంవైతరణీంచగామ్ ॥ ౩౫ ॥ * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే షోడశమహాదానాదికథనంనామ దశాధికద్విశతతమోధ్యాయః.

—ooo—

నానాదానాని

అగ్నిః ॥ ఏకాగ్గాందశగుర్దద్యాద్దశదద్యాచ్చగోశతీ । శతంసహస్రగుర్దద్యాత్సర్వేతుల్యఫలాహితే ॥ ౧ ॥ ప్రాసాదాయత్రసౌవర్ణావసోర్ధారాచయత్రసా । గన్ధర్వాప్సరసోయత్రతత్రయాన్తిసహస్రదాః ॥ ౨ ॥ గవాంశతప్రదానేనముచ్యతేనరకార్ణవాత్ । దత్వావత్సతరీంచైవస్వర్గలోకేమహీయతే ॥ ౩ ॥ గోదానాదాయురారోగ్యసౌభాగ్యస్వర్గమాప్నుయాత్ । ఇన్ద్రాదిలోకపాలానాంయారాజమహిషీశుభా ॥ ౪ ॥ మహిషీదానమాహాత్మ్యాద్దదస్తుమేసర్వకామదా । ధర్మరాజస్యసామహిష్యేయస్యాఃపుత్రఃప్రతిష్ఠితః ॥ ౫ ॥ మహిషాసురస్యజననీయాసాస్తువరదామమ । మహిషీదానాచ్చసౌభాగ్యంవృషదానాద్దివంవ్రజేత్ ॥ ౬ ॥ సంయుక్తహలపఙ్త్యాఖ్యందానంసర్వఫలప్రదమ్ । పఙ్క్తిర్దశహలాప్రోక్తాదారుజావృషసంయుతా ॥ ౭ ॥ సౌవర్ణపట్టసన్నద్ధాన్దత్వాస్వర్గేమహీయతే । దశానాంకపిలానాంతుదత్తానాంజ్యేష్ఠపుష్కరే ॥ ౮ ॥ తత్ఫలంచాక్షయంప్రోక్తంవృషభస్యతుమోక్షణే । ధర్మోఽసిత్వంచతుష్పాదశ్చతస్రస్తేప్రియాఇమాః ॥ ౯ ॥ నమోబ్రహ్మణ్యదేవేశపితృభూతర్షిపోషక । త్వయిముక్తేఽక్షయాలోకామమసన్తునిరామయాః ॥ ౧౦ ॥ మామేఋణోఽస్తుదైవత్యోభౌతఃపైత్రోఽథమానుషః । ధర్మస్త్వంత్వత్ప్రపన్నస్యయాగతిస్సాఽస్తుమేధ్రువా ॥ ౧౧ ॥ అఙ్కయేచ్చక్రశూలాభ్యామన్త్రైర్ణానేనచోత్సృజేత్ । ఏకాదశాహేప్రేతస్యయస్యచోత్సృజ్యతేవృషః ॥ ౧౨ ॥ ముచ్యతేప్రేతలోకాత్తుమన్త్రైస్సేచాబ్ధికాదిషు । దశహస్తేనదణ్డేనత్రింశద్దణ్డానివర్తనమ్ ॥ ౧౩ ॥ తాన్యేవదశవిస్తారాద్గోచర్మైతత్ప్రదోఽఘభిత్ । గోభూహిరణ్యసంయుక్తంకృష్ణాజినంతుయోఽర్పయేత్ ॥ ౧౪ ॥ సర్వదుష్కృతకర్మాపిసాయుజ్యంబ్రహ్మణోవ్రజేత్ । భాజనంతిలసమ్పూర్ణంమధునాపూర్ణమేవచ ॥ ౧౫ ॥ దద్యాత్కృష్ణతిలానాంచప్రస్థమేకంచమాగధమ్ । శయ్యాందత్వాతుసగుణాంభుక్తిముక్తిమవాప్నుయాత్ ॥ ౧౬ ॥ హైమీంప్రతికృతింకృత్వాదత్వాస్వర్గస్తథాత్మనః । విపులంతుగృహంకృత్వాదత్వాస్యాద్భుక్తిముక్తిభాక్ ॥ ౧౭ ॥ గృహంమఠంసభాంస్వర్గీదత్వాస్యాచ్చప్రతిశ్రయమ్ । దత్వాకృత్వాగోగృహంచనిష్పాపస్స్వర్గమాప్నుయాత్ ॥ ౧౮ ॥

యమమాహిషదానాత్తునిష్పాపస్స్వర్గమాప్నుయాత్ । బ్రహ్మాహరోహరిర్దేవైర్మ
ధ్యే చ యమదూతకః ॥ ౧౯ ॥ పాశీతస్యశిరశ్ఛిత్వాతందద్యాత్స్వర్గభాగ్భవేత్ । త్రి
ముఖాస్యమిహందానంగృహీత్వాతుద్విజోఽఘభాక్ ॥ ౨౦ ॥ చక్రంరూప్యమయంకృ
త్వాకేశవృత్వాతత్ప్రదాపయేత్ । హేమయుక్తంద్విజాయైతత్కాలచక్రమిదంమ
హత్ ॥ ౨౧ ॥ ఆత్మతుల్యంతుయోలోహందదేన్ననరకంవ్రజేత్ । పఞ్చాశత్పలసం
యుక్తంలోహదణ్డంతుయోఽర్పయేత్ ॥ ౨౨ ॥ వస్త్రేణాచ్ఛాద్యవిప్రాయయమద
ణ్డోనవిద్యతే । మూలంఫలాదివాద్రవ్యంసంహతంవాథచైకశః ॥ ౨౩ ॥ మృత్యుఞ్జ
యంసముద్దిశ్యదద్యాదాయుర్వివర్ధయే । పుమాన్కృష్ణతిలైఃకార్యోరౌప్యదన్తస్సువ
ర్ణదృక్ ॥ ౨౪ ॥ ఖడ్గోద్యతకరోదీర్ఘోజపాకుసుమమణ్డలః । రక్తామ్బరధరస్స్రగ్వీశఙ్ఖ
మాలావిభూషితః ॥ ౨౫ ॥ ఉపానద్యుగయుక్తాఙ్ఘ్రిఃకృష్ణకమ్బళపార్శ్వకః । గృహీ
తమాంసపిణ్డశ్చవామేవైకాలపూరుషః ॥ ౨౬ ॥ సమ్పూజ్యతంచగన్ధాద్యైర్బ్రా
హ్మణాయోపపాదయేత్ । మరణవ్యాధిహీనస్స్యాద్రాజరాజేశ్వరోభవేత్ ॥ ౨౭ ॥
గోవృషౌతుద్విజేదత్వాభుక్తిముక్తిమవాప్నుయాత్ । రేవన్తాధిష్ఠితంచాశ్వంహై
మందత్వానమృత్యుభాక్ ॥ ౨౮ ॥ ఘృతాదిపూర్ణముష్ట్రైకందత్వాస్యాద్భుక్తిముక్తి
భాక్ । సర్వాన్కామానవాప్నోతియఃప్రయచ్ఛతికాఞ్చనమ్ ॥ ౨౯ ॥ సువర్ణేదీ
యమానేతురజతందక్షిణేష్యతే । అన్యేషామపిదానానాంసువర్ణందక్షిణాస్మృ
తా ॥ ౩౦ ॥ సువర్ణంరజతంతామ్రంతణ్డులంధాన్యమేవచ । నిత్యశ్రాద్ధందేవపూ
జాసర్వమేతదదక్షిణమ్ ॥ ౩౧ ॥ రజతందక్షిణాపిత్రేధర్మకామార్థసాధనమ్ ।
సువర్ణంరజతంతామ్రంమణిముక్తావసూనిచ ॥ ౩౨ ॥ సర్వమేతన్మహాప్రాజ్ఞో
దదాతివసుధాందదత్ । పితౄంశ్చపితృలోకస్థాన్దేవస్థానేచదేవతాః ॥ ౩౩ ॥
సన్తర్పయతిశాన్తాత్మాయోదదాతివసున్ధరామ్ । ఖర్వటంఖేటకంవాపిగ్రామంవా
సస్యశాలినమ్ ॥ ౩౪ ॥ నివర్తనశతంవాపితదర్ధంవాగృహాదికమ్ । అపిగోచర్మమా
త్రాంవాదత్వోర్వీంసర్వభాగ్భవేత్ ॥ ౩౫ ॥ తైలబిన్దుర్యథాచాప్సుప్రసర్పేద్భూగ
తంతథా । సర్వేషామేవదానానామేకజన్మానుగంఫలమ్ ॥ ౩౬ ॥ హాటకక్షితిగౌరీ
ణాంసప్తజన్మానుగంఫలమ్ । త్రిసప్తకులముద్ధృత్యకన్యాదోబ్రహ్మలోకభాక్ ॥ ౩౭ ॥
గజంసదక్షిణందత్వానిర్మలస్స్వర్గభాగ్భవేత్ । అశ్వందత్వాయురారోగ్యసౌభాగ్య
స్వర్గమాప్నుయాత్ ॥ ౩౮ ॥ దాసీందత్వాద్విజేన్ద్రాయఅప్సరోలోకమాప్నుయా
త్ । దత్వాతామ్రమయీంస్థాలీంపలానాంపఞ్చభిశ్శతైః ॥ ౩౯ అర్ధైస్తదర్ధైరర్ధై
ర్వాభుక్తిముక్తిమవాప్నుయాత్ । శకటంవృషసంయుక్తందత్వాయానేననాకభా
క్ ॥ ౪౦ ॥ వస్త్రదానాల్లభేదాయురారోగ్యంస్వర్గమక్షయమ్ । ధాన్యగోధూమక
లమయవాగూంస్వర్గభాగ్దదత్ ॥ ౪౧ ॥ ఆసనంతైజసంపాత్రంలవణంగన్ధచన్దనమ్ ।

ధూపందీపంచతామ్బూలంలోహంరూప్యంచరత్నకమ్॥ ౪౨ ॥ దివ్యానినానాద్రవ్యా
ణిదత్త్వాస్యాద్భుక్తిముక్తిభాక్ । తిలాంశ్చతిలపాత్రంచ దత్త్వాస్వర్గమవాప్ను
యాత్ ॥ ౪౩ ॥ అన్నదానాత్పరంనాస్తినభూతంనభవిష్యతి । హస్త్యశ్వరథదా
నానిదాసీదాసగృహాణిచ ॥ ౪౪ ॥ అన్నదానస్యసర్వాణికలాంనార్హన్తిషోడశీమ్।
కృత్వాపిసుమహత్పాపంయఃపశ్చాదన్నదోభవేత్ ॥ ౪౫ ॥ సర్వపాపవినిర్ముక్తో
లోకానాప్నోతిచాక్షయాన్ । పానీయంచప్రపాందత్త్వాభుక్తిముక్తిమవాప్ను
యాత్ ॥ ౪౬ ॥ అగ్నింకాష్ఠంచమార్గాదౌదత్త్వాదీప్త్యాదిమాప్నుయాత్ । దేవ
గన్ధర్వనారీభిర్విమానేసేవ్యతేదివి ॥ ౪౭ ॥ ఘృతంతైలంచలవణందత్త్వాసర్వమ
వాప్నుయాత్ । ఛత్రోపానహకాష్ఠాదిదత్త్వాస్వర్గేసుఖీవసేత్ ॥ ౪౮ ॥ ప్రతిప
త్తిథిముఖ్యేషువిష్కుమ్భాదికయోగకే । చైత్రాదౌవత్సరాదౌచఅశ్విన్యాదౌహరిం
హరమ్ ॥ ౪౯॥ బ్రహ్మాణంలోకపాలాదీన్సమ్పూజ్యదానంమహాఫలమ్ । వృక్షారా
మాన్భోజనాద్యంమార్గసంవాహనాదికాన్ ॥ ౫౦ ॥ పాదాభ్యఙ్గాదికందత్త్వాభుక్తి
ముక్తిమవాప్నుయాత్ । త్రీణితుల్యఫలానీహగావఃపృథ్వీసరస్వతీ ॥ ౫౧ ॥ బ్రా
హ్మీంసరస్వతీందత్త్వానిర్మలోబ్రహ్మలోకభాక్ । సప్తద్వీపమహీదస్స్యాద్బ్రహ్మజ్ఞానం
దదాతియః ॥ ౫౨ ॥ అభయంసర్వభూతేభ్యోయోదద్యాత్సర్వభాఙ్నరః । పురా
ణంభారతంవాపిరామాయణమథాపివా ॥ ౫౩ ॥ లిఖిత్వాపుస్తకందత్త్వాభుక్తిము
క్తిమవాప్నుయాత్ । వేదశాస్త్రంనృత్యగీతంయోఽధ్యాపయతినాకభాక్॥ ౫౪॥
విత్తందద్యాదుపాధ్యాయేఛాత్రాణాంభోజనాదికమ్ । కిమదత్తంభవేత్తేనధర్మకా
మాదిదర్శినా ॥ ౫౫ ॥ వాజపేయసహస్రస్యసమ్యగ్దత్తస్యయత్ఫలమ్ । తత్ఫలంస
ర్వమాప్నోతివిద్యాదానాన్నసంశయః ॥ ౫౬ ॥ శివాలయేవిష్ణుగృహేసూర్యస్యభవ
నేతథా । సర్వదానప్రదస్స్యాత్పుస్తకంవాచయేత్తుయః ॥ ౫౭ ॥ త్రైలోక్యేచ
తురోవర్ణాశ్చత్వారశ్చాశ్రమాఃపృథక్ । బ్రహ్మాద్యాదేవతాస్సర్వావిద్యాదానేప్రతి
ష్ఠితాః ॥ ౫౮ ॥ విద్యాకామదుఘాధేనుర్విద్యాచక్షురనుత్తమమ్ । ఉపవేదప్రదా
నేనగన్ధర్వైస్సహమోదతే ॥ ౫౯ ॥ వేదాఙ్గానాంచదానేనస్వర్గలోకమవాప్ను
యాత్ । ధర్మశాస్త్రప్రదానేనధర్మేణసహమోదతే ॥ ౬౦ ॥ సిద్ధాన్తానాంప్రదా
నేనమోక్షమాప్నోత్యసంశయః।విద్యాదానమవాప్నోతిప్రదానాత్పుస్తకస్యతు॥౬౧॥
శాస్త్రాణిచపురాణాని.దత్త్వాసర్వమవాప్నుయాత్ । శిష్యాంశ్చశిక్షయేద్యస్తుపౌణ్డ
రీకఫలంలభేత్ ॥ ౬౨ ॥ యేనజీవతితద్దత్త్వాఫలస్యాన్తోనవిద్యతే । లోకేశ్రేష్ఠతమం
సర్వమాత్మనశ్చాపియత్ప్రియమ్ ॥ ౬౩ ॥ సర్వంపితౄణాందాతవ్యంతేషామేవా
క్షయార్థినా । విష్ణుంరుద్రంపద్మయోనిందేవీవిఘ్నేశ్వరాదికాన్ ॥ ౬౪ ॥ పూజయి
త్వాప్రదద్యాద్యఃపూజాద్రవ్యంససర్వభాక్ । దేవాలయంచప్రతిమాంకారయన్స
ర్వమాప్నుయాత్ ॥ ౬౫॥ సంమార్జనంచోపలేపంకుర్వన్స్యాన్నిర్మలఃపుమాన్

నానామణ్డలకార్యగ్రేమణ్డలాధిపతిర్భవేత్ ॥ ౬౬ ॥ గన్ధంపుష్పంధూపదీపం నైవేద్యం
చప్రదక్షిణమ్ । ఘణ్టాధ్వజవితానంచ ప్రేక్షణంవాద్యగీతకమ్ ॥ ౬౭ ॥ వస్త్రాదిద
త్వాదేవాయభుక్తిముక్తిమవాప్నుయాత్ । కస్తూరికాంశిల్హకంచ శ్రీఖణ్డమగరుం
తథా ॥ ౬౮ ॥ కర్పూరంచతథాముస్తంగుగ్గులుంవిజయందదేత్ । ఘృతప్రస్థేనసం
స్నాప్యసఙ్కాన్తిస్స్యాద్దాసనర్వభాక్ ॥ ౬౯ ॥ స్నానంపలశతంజ్ఞేయమభ్యఙ్గంపఞ్చవిం
శతిః । పలానాంతుసహస్రేణమహాస్నానంప్రకీర్తితమ్ ॥ ౭౦ ॥ దశాపరాధాస్తో
యేనక్షీరేణస్నాపనాచ్ఛతమ్ । సహస్రంపయసాదధ్నాఘృతేనాయుతమిష్యతే ॥ ౭౧ ॥
దాసీదాసమలఙ్కారంగోభూమ్యశ్వగజాదికమ్ । దేవాయదత్వాసౌభాగ్యంధనా
యుష్మాన్సజేద్ధ్రువమ్ ॥ ౭౨ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే నానాదాన
కథనంనామ ఏకాదశాధిక ద్విశతతమోధ్యాయః.

॥ మేరుదానాని ॥

అగ్నిః ॥ కామ్యదానానివక్ష్యామిసర్వకామప్రదానితే । నిత్యపూజాంమా
సిమాసికృత్వాథోకామ్యపూజనమ్ ॥ ౧ ॥ వ్రతార్హాణంగురోఃపూజావత్సరాన్తేమ
హార్చనమ్ । అశ్వంవైమార్గశీర్షేతుకమలంపిష్టసమ్భవమ్ ॥ ౨ ॥ శివాయపూజ్య
యోదద్యాత్సూర్యలోకేచిరంవసేత్ । గజంపౌషేపిష్టమయంత్రిసప్తకులముద్ధరే
త్ ॥ ౩ ॥ మాఘేచాశ్వరథంపైష్టందత్వానరకంవ్రజేత్ । ఫాల్గునేతువృషంపైష్టం
స్వర్గభుక్స్యాన్మహీపతిః ॥ ౪ ॥ చైత్రేచేక్షుమయీంగావందాసదాసీసమన్వితా
మ్ । దత్వాస్వర్గేచిరంస్థిత్వాతదన్తేస్యాన్మహీపతిః ॥ ౫ ॥ సప్తవ్రీహీంశ్చవైశాఖేద
త్వాశివమయోభవేత్ । బలిమణ్డలకంచాన్నేఃకృత్వాషాఢేశివోభవేత్ ॥ ౬ ॥
విమానంశ్రావణేపౌష్పందత్వాస్వర్గీతతోనృపః । శతద్వయంఫలానాంతుదత్వో
ధృత్యమలంనృపః ॥ ౭ ॥ గుగ్గులాదిదహేద్భాద్రేస్వర్గీసస్యాత్తతోనృపః । క్షీ
రసర్పిర్ఘృతంపాత్రమాశ్వినేస్వర్గదంభవేత్ ॥ ౮ ॥ కార్తికేగుడఖణ్డాజ్యంద
త్వాస్వర్గీతతోనృపః । మేరుదానంద్వాదశకంవక్ష్యేఽహంభుక్తిముక్తిదమ్ ॥ ౯ ॥
మేరువ్రతేతుకార్తిక్యాంరత్నమేరుందదేద్ద్విజే । సర్వేషాంచైవమేరూణాంప్రమా
ణంక్రమశశ్శృణు ॥ ౧౦ ॥ వజ్రపద్మమహానీలనీలస్ఫటికసంజ్ఞితః । పుష్పంమ
రకతంముక్తాప్రస్థమాత్రేణచోత్తమః ॥ ౧౧ ॥ మధ్యోఽర్ధస్సాస్తదర్ధోఽధోవిత్త
శాఠ్యంవివర్జయేత్ । కర్ణికాయాంన్యసేన్మేరుంబ్రహ్మవిష్ణ్వీశదైవతమ్ ॥ ౧౨ ॥
మాల్యవాన్పూర్వతఃపూజ్యస్తత్పూర్వేభద్రసంజ్ఞితః । అశ్వరత్నస్తతఃప్రోక్తోనిషధో
మేరుదక్షిణే ॥ ౧౩ ॥ హేమకూటోఽథహిమవాంస్త్రయంసౌమ్యేతథాత్రయమ్ ।
నీలశ్శ్వేతశ్చశృఙ్గీచపశ్చిమేగన్ధమాదనః ॥ ౧౪ ॥ వైకఙ్కః కేతుమాలస్స్యాన్మేరు

ద్వాదశసంయుతః । సోపవాసోఽర్చయేద్విష్ణుంశివంవాస్నానపూర్వకమ్ ॥ ౧౫ ॥
దేవాగ్రేచార్చ్య మేరుంచమన్త్రైర్విప్రాయవైదదేత్ । విప్రాయాముకగోత్రాయ
మేరుంద్రవ్యమయంపరమ్ ॥ ౧౬ ॥ భుక్త్యైముక్త్యైనిర్మలత్వేవిష్ణుదైవందదామి తే।
ఇన్ద్రలోకేబ్రహ్మలోకేశివలోకేహరేఃపురే ॥ ౧౭ ॥ కులముద్ధృత్యక్రీడేతవిమానే
దేవపూజితః । అన్యేష్వపిచకాలేషుసఙ్క్రాన్త్యాదౌప్రదాపయేత్ ॥ ౧౮ ॥ పలా
నాంతుసహస్రేణహేమమేరుంప్రకల్పయేత్ । శృఙ్గత్రయసమాయుక్తంబ్రహ్మవిష్ణు
హరాన్వితమ్॥౧౯ ॥ ఏకైకంపర్వతంతస్యశతైకైకేనకారయేత్। మేరుణాసహశై
లాస్తుఖ్యాతాస్తత్రత్రయోదశ॥౨౦ ॥ అయనేగ్రహణాదౌచవిష్ణ్వగ్రేహరిమర్చ్యచ।
స్వర్ణమేరుంద్విజాయార్ప్యవిష్ణులోకేచిరంవసేత్ ॥ ౨౧॥ పరమాణవోయావన్తఇ
హరాజాభవేచ్చిరమ్ । రౌప్యమేరుంద్వాదశాద్రియుతంసఙ్కల్ప్యతోదదేత్ ॥ ౨౨॥
ప్రాగుక్తంచఫలంతస్యవిష్ణుంవిప్రంప్రపూజ్యచ । భూమిమేరుంచవిషయంమణ్డలం
గ్రామమేవచ॥౨౩ ॥ పరికల్ప్యాష్టమాంశేనశేషాంశాఃపూర్వవత్ఫలమ్। ద్వాదశా
ద్రిసమాయుక్తంహస్తిమేరుస్వరూపిణమ్॥ ౨౪ ॥ దదేత్త్రిపురుషైర్యుక్తందత్వాన
న్తంఫలంలభేత్ । త్రిపఞ్చాశైరశ్వమేరుంహయద్వాదశసంయుతమ్॥౨౫॥ విష్ణ్వా
దీన్సమ్పూజ్యతందత్వాభుక్తభోగోనృపోభవేత్ । అశ్వసఙ్ఖ్యాప్రమాణేనగోమేరుంపూ
ర్వవద్దదేత్ ॥౨౬॥ పట్టవస్త్రైర్గర్భమాత్రైర్వస్త్రమేరుశ్చమధ్యతః। శైలైర్ద్వాదశ
వస్త్రైశ్చదత్వాతంచాక్షయంఫలమ్ ॥ ౨౭॥ ఘృతపఞ్చసహస్రైశ్చపలానామాజ్య
పర్వతః । శతైఃపఞ్చభిరేకైకఃపర్వతేఽస్మిన్హరింయజేత్ ॥౨౮॥ విష్ణ్వగ్రేబ్రాహ్మ
ణాయార్ప్యసర్వంప్రాప్యహరింవ్రజేత్ ।ఏవంచఖణ్డమేరుంచకృత్వాదత్వాప్నుయా
త్ఫలమ్॥౨౯ ॥ధాన్యమేరుఃపఞ్చఖారోఽపరఏకైకఖారకాః। స్వర్ణత్రిశృఙ్గకాస్సర్వేబ్ర
హ్మవిష్ణుమహేశ్వరాః॥౩౦॥ సర్వేషుపూజ్యవిష్ణుంవావిశేషాదక్షయంఫలమ్।ఏవం
దశాంశమానేనతిలమేరుంప్రకల్పయేత్ ॥౩౧॥శృఙ్గాణిపూర్వవత్తస్యతథైవాన్యనగే
షుచ । తిలమేరుంప్రదాయాథబన్ధుభిర్విష్ణులోకభాక్ ॥ ౩౨ ॥ నమోవిష్ణుస్వరూ
పాయధరాధరాయవైనమః । బ్రహ్మవిష్ణ్వీశశృఙ్గాయధరానాభిస్థితాయచ॥ ౩౩ ॥
నగద్వాదశనాథాయసర్వపాపాపహారిణే । విష్ణుభక్తాయశాన్తాయత్రాణంమేకురు
సర్వదా॥ ౩౪ ॥ నిష్పాపఃపితృభిస్సార్ధంవిష్ణుంగచ్ఛామిఓంనమః । త్వంహరిస్తుహ
రేరగ్రేఅహంవిష్ణుశ్చవిష్ణవే ॥ ౩౫ ॥ నివేదయామిభక్త్యాతుభుక్తిముక్త్యర్థహే
తవే ॥ ౩౫౪ ॥ * * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే మేరుదానాది

కథనంనామ ద్వాదశాధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

॥ పృథ్వీదానాని. ॥

అగ్నిః ॥ పృథ్వీదానంప్రవక్ష్యామిపృథివీత్రివిధామతా । శతకోటిర్యోజనా
నాంసప్తద్వీపాససాగరా ॥ ౧ ॥ జమ్బుద్వీపావధిస్సాచఉత్తమామేదినీరితా । ఉ
త్తమాంపఞ్చభిర్భారైఃకాఞ్చనైశ్చప్రకల్పయేత్ ॥ ౨ ॥ తదర్ధాన్తరజంకూర్మంతథా
పద్మంసమాదిశేత్ । ఉత్తమాకథితాపృథ్వీద్వ్యంశేనైవతుమధ్యమా ॥ ౩ ॥ కన్య
సాచత్రిభాగేనత్రిహోన్యాకూర్మపఙ్కజే । పలానాంతుసహస్రేణకల్పయేత్కల్పపాద
పమ్ ॥ ౪ ॥ మూలదణ్డంసపత్రంచఫలపుష్పసమన్వితమ్ । పఞ్చస్కన్ధంతుసఙ్కల్ప్య
పఞ్చానాందాపయేత్సుధీః ॥ ౫ ॥ ఏతద్దాతాబ్రహ్మలోకేపితృభిర్మోదతేచిరమ్ । వి
ష్ణ్వగ్రేకామధేనుంతుపలానాంపఞ్చభిశ్శతైః ॥ ౬ ॥ బ్రహ్మావిష్ణుమహేశాద్యాదే
వాధేనౌవ్యవస్థితాః । ధేనుదానంసర్వదానంసర్వదంబ్రహ్మలోకదమ్ ॥ ౭ ॥ విష్ణ్వ
గ్రేకపిలాందత్వాతారయేత్సకలంకులమ్ । అలఙ్కృత్యస్త్రియందద్యాదశ్వమేధఫ
లంలభేత్ ॥ ౮ ॥ భూమిందత్వాసర్వభాక్స్యాత్సర్వశస్యప్రరోహిణీమ్ । గ్రామం
వాథపురంవాపిఖేటకంచదదత్సుఖీ ॥ ౯ ॥ కార్త్తిక్యాదౌవృషోత్సర్గంకుర్వంస్తారయ
తేకులమ్ ॥ ౧౦ ॥ * * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే పృథ్వీదాన
కథనంనామత్రయోదశాధిక ద్విశతతమోధ్యాయః.

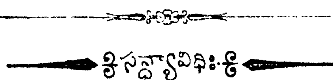
॥ నాడీచక్రమన్త్రమాహాత్మ్యకథనమ్. ॥

అగ్నిః ॥ నాడీచక్రంప్రవక్ష్యామియజ్జ్ఞానాజ్జ్ఞాయతేహరిః । నాభేరధస్తాద్య
త్కన్దమఙ్కురాస్తత్రనిర్గతాః ॥ ౧ ॥ ద్వాసప్తతిసహస్రాణినాభిమధ్యేవ్యవస్థితాః।
తిర్యగూర్ధ్వమధశ్చైవవ్యాప్తంతాభిస్సమన్తతః ॥ ౨ ॥ చక్రవత్సంస్థితాహ్యేతాః
ప్రధానాదశనాడయః । ఇడాచపిఙ్గలాచైవసుషుమ్నాచతథైవచ॥ ౩ ॥ గాన్ధారీహ
స్తిజిహ్వాచపృథాచైవయశాతథా।అలమ్బుసాహుహూశ్చైవశఙ్ఖినీదశమీస్మృతా॥౪॥
దశప్రాణవహాహ్యేతానాడయఃపరికీర్తితాః । ప్రాణోఽపానస్సమానశ్చఉదానో
వ్యానఏవచ॥ ౫ ॥ నాగఃకూర్మోఽథకృకరోదేవదత్తోధనఞ్జయః । ప్రాణస్తుప్రథమో
వాయుర్దశానామపిసప్రభుః ॥ ౬ ॥ ప్రాణఃప్రాణయతేప్రాణంవిసర్గాత్పూరణంప్ర
తి । నిత్యమాపూరయత్యేషప్రాణినామురసిస్థితః॥ ౭ ॥ నిశ్వాసోచ్ఛ్వాసకాసైస్తు
ప్రాణోజీవసమాశ్రితః । ప్రయాణంకురుతేయస్మాత్తస్మాత్ప్రాణః ప్రకీర్తితః॥ ౮ ॥
అధోనయత్యపానస్తుఆహారంచనృణామధః । మూత్రశుక్రవహోవాయురపాన
స్తేనకీర్తితః ॥ ౯ ॥ పీతభక్షితమాఘ్రాతంరక్తపిత్తకఫానిలమ్ । సమంనయతిగా
త్రేషుసమానోనామమారుతః ॥ ౧౦ ॥ స్పన్దయత్యధరంవక్త్రంనేత్రరాగప్రకోప

నమ్ । ఉద్వేజయతిమర్మాణిఉదానోనామమారుతః॥౧౧॥ వ్యానోవినామయత్యఙ్గం వ్యానోవ్యాధిప్రకోపనః । ప్రతిదానంతథాకణ్ఠాద్వ్యాపనాద్వ్యానఉచ్యతే॥ ౧౨ ॥ ఉద్గారేనాగఇత్యుక్తఃకూర్మశ్చోన్మీలనేస్థితః । కృకరోభక్షణేచైవదేవదత్తోవిజృమ్భితే॥ ౧౩ ॥ ధనఞ్జయస్థితోఘోషేమృతస్యాపినముఞ్చతి । జీవఃప్రయాతిదశధానాడీచక్రంహితేనతత్ ॥ ౧౪ ॥ సఙ్క్రాన్తిర్విషువంచైవఅహోరాత్రాయనానిచ। అధిమాసఋణంచైవఊనరాత్రధనంతథా ॥ ౧౫ ॥ ఊనరాత్రంభవేద్ధిక్కా అధిమాసోవిజృమ్భికా । ఋణంచాత్రభవేత్కాసోనిశ్వాసోధనముచ్యతే॥ ౧౬॥ ఉత్తరం దక్షిణంజ్ఞేయంవామందక్షిణసంజ్ఞితమ్ । మధ్యేతువిషువంప్రోక్తంపుటద్వయవినిస్సృతమ్ ॥ ౧౭ ॥ సఙ్క్రాన్తిఃపునరస్యైవస్వస్థానాత్స్థానయోగతః । సుషుమ్నామధ్యమేహ్యఙ్గేఇళావామేప్రతిష్ఠితా ॥ ౧౮ ॥ పిఙ్గళాదక్షిణేవిప్రఊర్ధ్వంప్రాణోహ్యహస్స్మృతమ్ । అపానోరాత్రిరేవంస్యాదేకోవాయుర్దశాత్మకః ॥ ౧౯ ॥ ఆయామోదేహమధ్యస్థస్సోమగ్రహణమిష్యతే । దేహాతితత్త్వమాయామమాదిత్యగ్రహణంవిదుః ॥ ౨౦ ॥ ఉదరంపూరయేత్తావద్వాయునాయావదీప్సితమ్ । ప్రాణాయామోభవేదేషపూరకోదేహపూరకః ॥ ౨౧ ॥ పిధాయసర్వద్వారాణినిశ్వాసోచ్ఛ్వాసవర్జితః । సమ్పూర్ణకుమ్భవత్తిష్ఠేత్ప్రాణాయామస్సకుమ్భకః ॥ ౨౨ ॥ ముఞ్చేద్వాయుంతతస్తూర్ధ్వంశ్వాసేనైకేనమన్త్రవిత్ । ఉచ్ఛ్వాసయోగయుక్తశ్చవాయుమూర్ధ్వంవిరేచయేత్ ॥ ౨౩ ॥ ఉచ్చరత్యస్వయంయస్మాత్స్వదేహావస్థితశ్శివః।తస్మాత్తత్త్వవిదాంచైవసఏవజపఉచ్యతే ॥ ౨౪ ॥ అయుతేద్వేసహస్రైకంషట్ఛతానితథైవచ । అహోరాత్రేణయోగీన్ద్రోజపసఙ్ఖ్యాంకరోతిసః ॥ ౨౫ ॥ అజపానామగాయత్రీబ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరీ । అజపాంజపతేయస్తాంపునర్జన్మనవిద్యతే ॥ ౨౬ ॥ చన్ద్రాగ్నిరవిసంయుక్తాఆద్యాకుణ్డలినీమతా । హృత్ప్రదేశేతుసాజ్ఞేయాఅఙ్కురాకారసంస్థితా ॥ ౨౭ ॥ సృష్టిన్యాసోభవేత్తత్రసవైసర్గావలమ్బనాత్ । స్రవన్తంచిన్తయేత్తస్మిన్నమృతంసాత్త్వికోత్తమః ॥ ౨౮ ॥ దేహస్థస్సకలోజ్ఞేయోనిష్కలోదేహవర్జితః । హంసహంసేతియోబ్రూయాద్ధంసోదేవస్సదాశివః॥ ౨౯ ॥ తిలేషుచయథాతైలంపుష్పేగన్ధస్సమాశ్రితః । పురుషస్యతథాదేహేసబాహ్యాభ్యన్తరంస్థితః ॥ ౩౦ ॥ బ్రహ్మణోహృదయేస్థానంకణ్ఠేవిష్ణుస్సమాశ్రితః । తాలుమధ్యేస్థితోరుద్రోలలాటేతుమహేశ్వరః ॥ ౩౧ ॥ ప్రాణాగ్రంతుశివంవిద్యాత్తస్యాన్తేతుపరాపరమ్ । పఞ్చధాసకలఃప్రోక్తోవిపరీతస్తునిష్కలః ॥ ౩౨ ॥ ప్రాసాదంనాదముత్థాప్యశతతస్తుజపేద్యది । షణ్మాసాత్సిద్ధిమాప్నోతియోగయుక్తోనసంశయః ॥ ౩౩ ॥ గమాగమస్యజ్ఞానేనసర్వపాపక్షయోభవేత్ । అణిమాదిగుణైశ్వర్యంషడ్భిర్మాసైరవాప్నుయాత్ ॥ ౩౪ ॥ స్థూలస్సూక్ష్మఃపరశ్చేతిప్రాసాదఃకథితో

మయా । హ్రస్వో దీర్ఘః ప్లుతశ్చేతి ప్రాసాదం లక్షయేత్ త్రిధా ॥ ౩౫ ॥ హ్రస్వో దహతి పాపాని దీర్ఘో మోక్షప్రదో భవేత్ । ఆప్యాయనే ప్లుతశ్చేతి మూర్ధ్ని బిన్దువిభూషితః ॥ ౩౬ ॥ ఆదావన్తే చ హ్రస్వస్య ఫట్కారో మారణే హితః । ఆదావన్తే చ హృదయమాకృష్టౌ సమ్ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౩౭ ॥ దేవస్య దక్షిణాం మూర్తిం పఞ్చలక్షం స్థితో జపేత్ । జపాన్తే ఘృతహోమాంస్తు దశసాహస్రికో భవేత్ ॥ ౩౮ ॥ ఏవమాప్యాయితో మన్త్రో వశ్యోచ్చాటాదికారయేత్ । ఊర్ధ్వశూన్యమధశ్శూన్యం మధ్యశూన్యం నిరామయమ్ ॥ ౩౯ ॥ త్రిశూన్యం యో విజానాతి ముచ్యతేఽసౌ ధ్రువం ద్విజః । ప్రాసాదం యో న జానాతి పఞ్చమన్త్రమహాతనుమ్ ॥ ౪౦ ॥ అష్టత్రింశత్కలాయుక్తం న స ఆచార్య ఉచ్యతే । తథోఙ్కారం చ గాయత్రీం రుద్రాదీన్వేత్త్యసౌ గురుః ॥ ౪౧ ॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే నాడీచక్రమన్త్రమాహాత్మ్యకథనం నామ చతుర్దశాధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

సన్ధ్యావిధిః

అగ్నిః ॥ ఓఙ్కారం యో విజానాతి స యోగీ స హరిః పుమాన్ । ఓఙ్కారమభ్యసేత్తస్మాన్మన్త్రసారం తు సర్వదమ్ ॥ ౧ ॥ సర్వమన్త్రప్రయోగేషు ప్రణవః ప్రథమస్స్మృతః । తేన సమ్పరిపూర్ణం యత్తత్పూర్ణం కర్మ నేతరత్ ॥ ౨ ॥ ఓఙ్కారపూర్వికాస్తిస్రో మహావ్యాహృతయోఽవ్యయాః । త్రిపదా చైవ సావిత్రీ విజ్ఞేయం బ్రహ్మణో ముఖమ్ ॥ ౩ ॥ యోఽధీతేఽహన్యహన్యేతాం త్రీణి వర్షాణ్యతన్ద్రితః । స బ్రహ్మ పరమభ్యేతి వాయుభూతః ఖమూర్తిమాన్ ॥ ౪ ॥ ఏకాక్షరం పరం బ్రహ్మ ప్రాణాయామః పరం తపః । సావిత్ర్యాస్తు పరం నాస్తి మౌనాత్సత్యం విశిష్యతే ॥ ౫ ॥ సప్తావర్తా పాపహరా దశభిః ప్రాపయేద్దివమ్ । వింశావర్తా తు సా దేవీ నయతే హీశ్వరాలయమ్ ॥ అష్టోత్తరశతం జప్త్వా తీర్ణస్సంసారసాగరాత్ । రుద్రకూశ్మాణ్డజప్యేభ్యో గాయత్రీ తు విశిష్యతే ॥ ౭ ॥ న గాయత్ర్యాః పరం జప్యం న వ్యాహృతిసమం హుతమ్ । గాయత్ర్యాః పాదమప్యర్ధమృగర్ధర్చమేవ వా ॥ ౮ ॥ బ్రహ్మహత్యా సురాపానం సువర్ణస్తేయమేవ చ । గురుదారాగమశ్చైవ జప్యేనైవ పునాతి సా ॥ ౯ ॥ పాపే కృతే తిలైర్హోమో గాయత్రీజప ఈరితః । జప్త్వా సహస్రం గాయత్ర్యా ఉపవాసీ స పాపహా ॥ గోఘ్నః పితృఘ్నో మాతృఘ్నో బ్రహ్మహా గురుతల్పగః । బ్రహ్మఘ్నః స్వర్ణహారీ చ సురాపో లక్షజప్యతః ॥ ౧౧ ॥ శుధ్యతేఽవాథవా స్నాత్వా శతమన్తర్జలే జపేత్ । అపశ్శతేన పీత్వా తు గాయత్ర్యాః పాపహా భవేత్ ॥ ౧౨ ॥ శతం జప్తా తు గాయత్రీ పాపోపశమనీ స్మృతా । సహస్రం జప్తా సా దేవీ ఉపపాతకనాశినీ ॥ ౧౩ ॥ అభీష్టదా కోటిజప్యాద్దేవత్వం రాజతామియాత్ । ఓఙ్కారం పూర్వముచ్చార్య భూర్భువస్స్వ

స్తథైవ చ ॥ ౧౪ ॥ గాయత్రీప్రణవశ్చాన్తే జపే చైవముదాహృతమ్। విశ్వామిత్రఋ
షిశ్ఛన్దో గాయత్రం సవితా తథా ॥ ౧౫ ॥ దేవతోపనయే జప్యే వినియోగో హుతే
తథా । అగ్నిర్వాయూ రవిర్విద్యుద్యమో జలపతిర్గురుః ॥ ౧౬ ॥ పర్జన్య ఇన్ద్రో గన్ధ
ర్వః పూషా చ తదనన్తరమ్ । మిత్రోఽథ వరుణస్త్వష్టా వసవో మరుతశ్శశీ ॥ ౧౭ ॥
అఙ్గిరా విశ్వే నాసత్యౌ కస్తథా సర్వదేవతాః । రుద్రో బ్రహ్మా చ విష్ణుశ్చ క్రమశోఽక్ష
రదేవతాః ॥ ౧౮ ॥ గాయత్ర్యా జపకాలే తు కథితాః పాపనాశనాః । పాదాఙ్గు
ష్ఠౌ చ గుల్ఫౌ చ నళకౌ జానునీ తథా ॥ ౧౯ ॥ జఙ్ఘే శిశ్నశ్చ వృషణౌ కటిర్నాభిస్తథో
దరమ్ । స్తనౌ చ హృదయం గ్రీవా ముఖం తాలు చ నాసికే ॥ ౨౦ ॥ చక్షుషీ చ
భ్రువోర్మధ్యం లలాటం పూర్వమాననమ్। దక్షిణోత్తరపార్శ్వే ద్వే శిర ఆస్యమనుక్ర
మాత్ ॥ ౨౧ ॥ పీతశ్శ్యామశ్చ కపిలో మరకతోఽగ్నిసన్నిభః। రుక్మవిద్యుద్ధూమ్ర
కృష్ణరక్తగౌరేన్ద్రనీలభాః ॥ ౨౨ ॥ స్ఫాటికస్వర్ణపాణ్డ్వాభాః పద్మరాగోఽఖిలద్యు
తిః। హేమధూమ్రరక్తనీలరక్తకృష్ణసువర్ణభాః ॥ ౨౩ ॥ శుక్లకృష్ణపలాశాభా గా
యత్ర్యా వర్ణకాః క్రమాత్ । ధ్యానకాలే పాపహరా హుతైషా సర్వకామదా॥ ౨౪ ॥
గాయత్ర్యా తు తిలైర్హోమస్సర్వపాపప్రణాశనః । శాన్తికామో యవైః కుర్యాదాయు
ష్కామో ఘృతేన చ ॥ ౨౫ ॥ సిద్ధార్థకైః కర్మసిద్ధ్యై పయసా బ్రహ్మవర్చసే। పు
త్రకామస్తథా దధ్నా ధాన్యకామస్తు శాలిభిః ॥ ౨౬ ॥ క్షీరివృక్షసమిద్భిస్తు గ్రహపీడో
పశాన్తయే । ధనకామస్తథా బిల్వైశ్శ్రీకామః కమలైస్తథా ॥ ౨౭ ॥ ఆరోగ్య
కామో దూర్వాభిర్గురూత్పాతే స ఏవ హి । సౌభాగ్యేచ్ఛుర్గుగ్గులునా విద్యార్థీ పాయ
సేన చ ॥ ౨౮ ॥ అయుతేనోక్తసిద్ధిస్స్యాల్లక్షేణ మనసేప్సితమ్ । కోట్యా బ్రహ్మ
వధాన్ముక్తః కులోద్ధారీ హరిర్భవేత్ ॥ ౨౯ ॥ గ్రహయజ్ఞముఖో వాపి హోమోఽ
యుతముఖోఽర్కకృత్ । ఆవాహనం చ గాయత్ర్యాస్తత ఓఙ్కారమభ్యసేత్ ॥ ౩౦ ॥
స్మృత్వోఙ్కారం తు గాయత్ర్యా నిబధ్నీయాచ్ఛిఖాం తతః । పునరాచమ్య హృదయం
నాభిం స్కన్ధౌ చ సంస్పృశేత్ ॥ ౩౧ ॥ ప్రణవస్య ఋషిర్బ్రహ్మా గాయత్రీచ్ఛన్ద ఏ
వ చ। దేవోఽగ్నిః పరమాత్మా స్యాద్యోగో వై సర్వకర్మసు ॥ ౩౨ ॥ శుక్లా చాగ్నిము
ఖీ దివ్యా కాత్యాయనసగోత్రజా । త్రైలోక్యవరణా దివ్యా పృథివ్యాధారసంయు
తా॥ ౩౩ ॥ అక్షసూత్రధరా దేవీ పద్మాసనగతా శుభా ॥ ఓం తేజోఽసి మహోఽ
సి బలమసి భ్రాజోఽసి దేవానాం ధామనామాసి । విశ్వమసి విశ్వాయుస్సర్వమసి స
ర్వాయుః ఓం అభి భూః ॥ ఆగచ్ఛ వరదే దేవి జప్యే మే సన్నిధౌ భవ ॥ ౩౪ ॥
వ్యాహృతీనాం తు సర్వాసామృషిరేవ ప్రజాపతిః । వ్యస్తాశ్చైవ సమస్తాశ్చ బ్రాహ్మమ
క్షరమోమితి ॥ ౩౫ ॥ విశ్వామిత్రో జమదగ్నిర్భరద్వాజోఽథ గోతమః । ఋషి
రత్రిర్వసిష్ఠశ్చ కాశ్యపశ్చ యథాక్రమమ్॥ ౩౬ ॥ అగ్నిర్వాయూ రవిశ్చైవ వాక్పతిర్వ

రుణస్తథా । ఇన్ద్రో విష్ణుర్వ్యాహృతీనాం దైవతాని యథాక్రమమ్ ॥ ౩౭ ॥ గాయత్ర్యుష్ణిగనుష్టుప్చ బృహతీ పఙ్క్తిరేవచ । త్రిష్టుప్చ జగతీ చేతి ఛన్దాంస్యాహురనుక్రమాత్ ॥ ౩౮ ॥ వినియోగే వ్యాహృతీనాం ప్రాణాయామే చ హోమకే । ఆపో హి ష్ఠేత్యృచా చాపాస్తు ఋపదాదీతి వా స్మృతా ॥ ౩౯ ॥ తథా హిరణ్యవర్ణాభిః పావమానీభిరన్తతః । విప్రుషోఽష్టౌ షిపేమూర్ధ్ని మాజన్మకృతపాపజిత్ ॥ ౪౦ ॥ అన్తర్జలే ఋతం చేతి జపేత్త్రిరఘమర్షణమ్ । ఆపో హి ష్ఠేత్యృచోఽస్యాశ్చ సిన్ధుద్వీప ఋషిస్స్మృతః ॥ ౪౧ ॥ బ్రహ్మస్నానాయ ఛన్దోఽస్య గాయత్రీ దేవతా జలమ్ । మార్జనే వినియోగస్స్యాదవభృథకే క్రతోః ॥ ౪౨ ॥ అఘమర్షణసూక్తస్య ఋషి రేవాఘమర్షణమ్ । అనుష్టుప్చ భవేచ్ఛన్దో భావవృత్తస్తు దైవతమ్ ॥ ౪౩ ॥ ఆపో జ్యోతీరస ఇతి గాయత్ర్యాస్తు శిరస్స్మృతమ్ । ఋషిః ప్రజాపతిస్తస్య ఛన్దో హీనం యజుర్యతః ॥ ౪౪ ॥ బ్రహ్మాగ్నివాయుసూర్యాశ్చ దేవతాః పరికీర్తితాః । ప్రాణరోధాత్తు వాయుస్స్యాద్వాయోరగ్నిశ్చ జాయతే ॥ ౪౫ ॥ అగ్నేరాపస్తతశ్శుద్ధిస్తత శ్చాచమనం చరేత్ । అన్తశ్చరతి భూతేషు గుహాయాం విశ్వమూర్తిషు ॥ ౪౬ ॥ తపో యజ్ఞ వషట్కార ఆపో జ్యోతీ రసోఽమృతమ్ । ఉదుత్యం జాతవేదస మృషిః ప్రస్కన్న ఉచ్యతే ॥ ౪౭ ॥ గాయత్రీ ఛన్ద ఆఖ్యాతం సూర్యశ్చైవ తు దైవతమ్ । అతిరాత్రే నియోగస్స్యాదగ్నిష్టోమే నియోగకః ॥ ౪౮ ॥ చిత్రం దేవేతి ఋచకే ఋషిః కౌత్స ఉదాహృతః । త్రిష్టుప్ఛన్దో దైవతం చ సూర్యోఽస్యాః పరికీర్తితమ్ ॥ ౪౯ ॥ * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే సన్ధ్యావిధిర్నామ పఞ్చదశాధిక ద్విశతతమోఽధ్యాయః.

గాయత్రీనిర్వాణమ్.

అగ్నిః ॥ ఏవం సన్ధ్యావిధిం కృత్వా గాయత్రీం చ జపేత్స్మరేత్ । గాయంశ్శిష్యాన్యతస్త్రాయేద్భార్యాం ప్రాణాంస్తథైవ చ ॥ ౧ ॥ తతస్స్మృతేయం గాయత్రీ సావిత్రీయ తతో యతః । ప్రకాశనాత్సా సవితుర్వాగ్రూపత్వాత్సరస్వతీ ॥ ౨ ॥ తజ్జ్యోతిః పరమం బ్రహ్మ భర్గస్తేజో యతస్స్మృతమ్ । భాదీప్తావితి రూపం హి భ్రస్జః పాకేఽథ తత్స్మృతమ్ ॥ ౩ ॥ ఓషధ్యాదికం పచతి భ్రాజృదీప్తౌ తథా భవేత్ । భర్గస్స్యాద్భ్రాజత ఇతి బహుళం ఛన్ద ఈరితమ్ ॥ ౪ ॥ వరేణ్యం సర్వతేజోభ్యశ్శ్రేష్ఠం వై పరమం పదమ్ । స్వర్గాపవర్గకామైర్వా వరణీయం సదైవ హి ॥ ౫ ॥ వృణోతేర్వరణార్థత్వాజ్జాగ్రత్స్వప్నాదివర్జితమ్ । నిత్యశుద్ధబుద్ధమేకం సత్యం తద్ధీమహీశ్వరమ్ ॥ ౬ ॥ అహం బ్రహ్మ పరం

జ్యోతిర్ధ్యాయేమహివిముక్తయే । తజ్జ్యోతిర్భగవాన్విష్ణుర్జగజ్జన్మాదికారణమ్॥ ౭ ॥ శి
వం కేచిత్పఠన్తిస్మశక్తిరూపంపఠన్తిచ। కేచిత్సూర్యం కేచిదగ్నిం వేదగాఅగ్నిహో
త్రిణః॥ ౮ ॥ అగ్న్యాదిరూపీవిష్ణుర్హి వేదాదౌబ్రహ్మగీయతే । తత్పదంపరమంవిష్ణో
ర్దేవస్యసవితుస్స్మృతమ్॥ ౯ ॥ మహదాద్యంసూయతేహిస్వయంజ్యోతిర్హరిఃప్రభుః।
పర్జన్యోవాయురాదిత్యశ్శీతోష్ణాద్యైశ్చపాచయేత్ ॥ ౧౦ ॥ అగ్నౌప్రాస్తాహుతిస్స
మ్యగాదిత్యముపతిష్ఠతే । ఆదిత్యాజ్జాయతేవృష్టిర్వృష్టేరన్నంతతఃప్రజాః ॥ ౧౧ ॥
దధాతేర్వాధీమహీతిమనసాధారయేమహి । నోఽస్మాకంయశ్చభర్గశ్చసర్వేషాం
ప్రాణినాంధియః ॥ ౧౨ ॥ చోదయాత్ప్రేరయేద్బుద్ధీర్భోక్తౄణాంసర్వకర్మసు।
దృష్టాదృష్టవిపాకేషువిష్ణుసూర్యాగ్నిరూపవాన్॥ ౧౩ ॥ ఈశ్వరప్రేరితోగచ్ఛేత్స్వ
ర్గంవాశ్వభ్రమేవవా । ఈశావాస్యమిదంసర్వంమహదాదిజగద్ధరిః ॥ ౧౪ ॥
స్వర్గాద్యైఃక్రీడతేదేవోయోఽహంసపురుషఃప్రభుః । ఆదిత్యాన్తర్గతంయచ్చభర్గా
ఖ్యంవైముముక్షుభిః ॥ ౧౫ ॥ జన్మమృత్యువినాశాయదుఃఖస్యత్రివిధస్యచ। ధ్యానే
నపురుషోఽయంచద్రష్టవ్యస్సూర్యమణ్డలే ॥ ౧౬ ॥ తత్త్వంసదసిచిద్బ్రహ్మవిష్ణోర్య
త్పరమంపదమ్ । దేవస్యసవితుర్భర్గోవరేణ్యంహితురీయకమ్ ॥ ౧౭ ॥ దేహాదిజా
గ్రదాద్బ్రహ్మఅహంబ్రహ్మేతిధీమహి । యోఽసావాదిత్యపురుషస్సోఽసావహమనన
న్తఓమ్ ॥ ౧౮ ॥ జ్ఞానానిశుభకర్మాదీన్ప్రవర్తయతియస్సదా ॥ ౧౯॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే గాయత్రీనిర్వా
ణకథనంనామ షోడశాధికద్విశతతమోధ్యాయః.

శ్రీవసిష్ఠకృతపరమేశ్వరస్తుతిః. శ్రీ

అగ్నిః ॥ లిఙ్గమూర్తింశివంస్తుత్వాగాయత్ర్యాయోగమాప్తవాన్ । నిర్వా
ణంపరమంబ్రహ్మవసిష్ఠోన్యశ్చశఙ్కరాత్ ॥ ౧ ॥ నమఃకనకలిఙ్గాయవేదలిఙ్గాయవై
నమః । నమఃపరమలిఙ్గాయవ్యోమలిఙ్గాయవైనమః ॥ ౨ ॥ నమస్సహస్రలిఙ్గాయవ
హ్నిలిఙ్గాయవైనమః । నమఃపురాణలిఙ్గాయశ్రుతలిఙ్గాయవైనమః ॥ ౩ ॥ నమఃపా
తాళలిఙ్గాయబ్రహ్మలిఙ్గాయవైనమః।నమోరహస్యలిఙ్గాయసప్తద్వీపోర్ధ్వలిఙ్గినే॥ ౪॥
నమస్సర్వాత్మలిఙ్గాయసర్వలోకాఙ్గలిఙ్గినే। నమస్త్వవ్యక్తలిఙ్గాయబుద్ధిలిఙ్గాయవై
నమః ॥ ౫ ॥ నమోఽహఙ్కారలిఙ్గాయభూతలిఙ్గాయవైనమః। నమఇన్ద్రియలిఙ్గా
యనమస్తన్మాత్రలిఙ్గినే ॥ ౬ ॥ నమఃపురుషలిఙ్గాయభావలిఙ్గాయవైనమః। నమోర
జోర్ధ్వలిఙ్గాయసత్వలిఙ్గాయవైనమః ॥ ౭ ॥ నమస్తేభవలిఙ్గాయనమస్త్రైగుణ్యలిఙ్గినే।
నమోఽనాగతలిఙ్గాయతేజోలిఙ్గాయవైనమః ॥ ౮ ॥ నమోవాయూర్ధ్వలిఙ్గాయ
శ్రుతిలిఙ్గాయవైనమః । నమస్తేఽథర్వలిఙ్గాయసామలిఙ్గాయవైనమః ॥ ౯ ॥ నమో

యజ్ఞాఙ్గలిఙ్గాయ యజ్ఞలింగాయవై నమః। నమస్తే తత్త్వలింగాయ దేవానుగతలిఙ్గినే॥
ఈశానః పరమం యోగమపశ్యం మన్మనం తథా । బ్రహ్మా చైవాత్ర యం దేవ శమం చైవ పర
రం విభో ॥ ౧౧ ॥ అక్షయం త్వం చ వంశస్య ధర్మే చ మతిమక్షయామ్ ॥ అగ్నిః ॥
వసిష్ఠేన స్తుతశ్శమ్భుస్తుష్టః శ్రీపర్వతే పురా ॥ ౧౨ ॥ వసిష్ఠాయ వరం దత్వా తత్రైవా
న్తరధీయత ॥ ౧౩ ॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే వసిష్ఠకృతపర
మేశ్వరస్తుతిర్నామ సప్తదశాధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

రాజాభిషేకవిధానమ్.

అగ్నిః ॥ పుష్కరేణ చ రామాయ రాజధర్మం హి పృచ్ఛతే । యథాఽఽదౌ కథితం తద్వద్వసిష్ఠ కథయామి తే ॥ ౧ ॥ పుష్కరః ॥ రాజధర్మం ప్రవక్ష్యామి సర్వస్మాద్రాజధర్మతః । రాజా భవేచ్ఛత్రుహన్తా ప్రజాపాలస్సుదణ్డవాన్ ॥ ౨ ॥ పాలయిష్యతి వస్సర్వాన్ధర్మస్థాన్ వ్రతమాచరేత్ । సంవత్సరం స వృణుయాత్పురోహితమథ ద్విజమ్॥ ౩ ॥ మన్త్రిణశ్చాఖిలాత్మజ్ఞాన్మహిషీం ధర్మలక్షణామ్ । సంవత్సరం నృపః కాలే ససమ్భారోఽభిషేచనమ్॥ ౪॥ కుర్యాన్మృతే నృపే నాత్ర కాలస్య నియమస్స్మృతః। తిలైస్సిద్ధార్థకైస్స్నానం సాంవత్సరపురోహితౌ ॥ ౫ ॥ ఘోషయిత్వా జయం రాజ్ఞో రాజా భద్రాసనే స్థితః । అభయం ఘోషయేద్దుర్గాన్మోచయేద్రాజ్యపాలకే ॥ ౬॥ పురోధసాఽభిషేకాత్ప్రాక్కార్యైన్ద్రీ శాన్తిరేవ చ । ఉపవాస్యభిషేకాహే వేద్యామగ్నౌ జుహుయాన్మనూన్ ॥ ౭ ॥ వైష్ణవానైన్ద్రమన్త్రాంస్తు సావిత్రాన్వైశ్వదైవతాన్ । సౌమ్యాన్స్వస్త్యయనం శర్మ ఆయుష్యాభయదాన్మనూన్ ॥ ౮ ॥ అపరాజితాం చ కలశం వహ్నేర్దక్షిణపార్శ్వగమ్ । సమ్పాతవన్తం హైమం చ పూజయేద్గన్ధపుష్పకైః ॥ ౯ ॥ ప్రదక్షిణావర్తశిఖస్తప్తజామ్బూనదప్రభః । రథౌఘమేఘనిర్ఘోషో విధూమశ్చ హుతాశనః ॥ ౧౦ ॥ అనులోమస్సుగన్ధశ్చ స్వస్తికాకారసన్నిభః । ప్రసన్నార్చిర్మహాజ్వాలస్స్ఫులిఙ్గరహితో హితః ॥ ౧౧ ॥ న వ్రజేయుశ్చ మధ్యేన మార్జారమృగపక్షిణః । పర్వతాగ్రమృదా తావన్మూర్ధానం శోధయేన్నృపః॥ ౧౨॥ వల్మీకాగ్రమృదా కర్ణౌ వదనం కేశవాలయాత్ । ఇన్ద్రాలయమృదా గ్రీవాం హృదయం తు నృపాజిరాత్ ॥ ౧౩ ॥ కరిదన్తోద్ధృతమృదా దక్షిణం తు తథా భుజమ్ । వృషశృఙ్గోద్ధృతమృదా వామం చైవ తథా భుజమ్ ॥ ౧౪ ॥ సరోమృదా తథా పృష్ఠముదరం సఙ్గమాన్మృదా । నదీతటద్వయమృదా పార్శ్వే సంశోధయేత్తథా ॥ ౧౫॥ వైశ్యాద్వారమృదా రాజ్ఞః కటిశౌచం విధీయతే । యజ్ఞస్థానాత్తథైవోరూ గోస్థానాజ్జానునీ తథా॥ అశ్వస్థానాత్తథా జఙ్ఘే రథచక్రమృదాఙ్ఘ్రికే। మూర్ధానం పఞ్చగవ్యేన భద్రాసనగతం

నృపమ్ ॥ ౧౭ ॥ అభిషిఞ్చేదమాత్యానాంచతుష్టయమథోఘటైః । పూర్వతో హేమకుమ్భేనఘృతపూర్ణేనబ్రాహ్మణః ॥ ౧౮ ॥ రూప్యకుమ్భేనయామ్యేచక్షీరపూర్ణేనక్షత్రియః । దధ్నాచతామ్రకుమ్భేనవైశ్యఃపశ్చిమగేనచ ॥ ౧౯ ॥ మృణ్మయేనజలేనోదక్ఛూద్రామాత్యోఽభిషేచయేత్ । తతోఽభిషేకంనృపతేర్బహ్వృచప్రవరోద్విజః ॥ ౨౦ ॥ కుర్వీతమధునావిప్రశ్ఛన్దోగశ్చకుశోదకైః । సమ్పాతవన్తంకలశంతథాగత్వాపురోహితః ॥ ౨౧ ॥ విధాయవహ్నిరక్షాంతుసదస్యేషుయథావిధి। రాజశ్రియాభిషేకేచయేమన్త్రాఃపరికీర్తితాః ॥ ౨౨ ॥ తైస్తుదద్యాన్మహాభాగబ్రాహ్మణానాంస్వనైస్తథా । తతఃపురోహితోగచ్ఛేద్వేదిమూలంతదేవతు॥ ౨౩ ॥ శతచ్ఛిద్రేణపాత్రేణసౌవర్ణేనాభిషేచయేత్ । యాఓషధీత్యోషధీభీరథేత్యుక్త్వేతిగన్ధకైః ॥ ౨౪ ॥ పుష్పైఃపుష్పవతీత్యేవబ్రాహ్మణేతిచబీజకైః । రత్నైరాశుశ్శిశానశ్చయేదేవాశ్చకుశోదకైః ॥ ౨౫॥ యజుర్వేద్యథర్వవేదీగన్ధద్వారేతిసంస్పృశేత్ ।శిరఃకణ్ఠంరోచనయాసర్వతీర్థోదకైర్ద్విజాః ॥ ౨౬ ॥ గీతవాద్యాదినిర్ఘోషైశ్చామరవ్యజనాదిభిః । సర్వౌషధిమయంకుమ్భంధారయేయుర్నృపాగ్రతః ॥ ౨౭ ॥ తంపశ్యేద్దర్పణంరాజాఘృతంవైమఙ్గళాదికమ్ । అభ్యర్చ్యవిష్ణుంబ్రహ్మాణమిన్ద్రాదీంశ్చగ్రహేశ్వరాన్ ॥ ౨౮ ॥ వ్యాఘ్రచర్మోత్తరాంశయ్యాముపవిష్టఃపురోహితః । మధుపర్కాదికందత్వాపట్టబన్ధంప్రకారయేత్ ॥ ౨౯ ॥ రాజ్ఞోముకుటబన్ధంచపఞ్చచర్మోత్తరందదేత్ । ధ్రువాద్యైరితిచవిశోద్వృషజంవృషదంశజమ్ ॥ ౩౦॥ ద్వీపిజంసింహజంవ్యాఘ్రజాతంచర్మతదాసనే। అమాత్యసచివాదీంశ్చప్రతీహారఃప్రదర్శయేత్ ॥ గోజావిగృహదానాద్యైస్సాంవత్సరపురోహితౌ । పూజయిత్వాద్విజాన్ప్రార్చ్యహ్యన్యాన్భూగోన్నముఖ్యకైః ॥ ౩౨ ॥ వహ్నింప్రదక్షిణీకృత్యగురుంనత్వాథపృష్ఠతః। వృషమాలభ్యగాంవత్సాంపూజయిత్వాథమన్త్రిణమ్ ॥ ౩౩ ॥ అశ్వమారుహ్యనాగంచపూజయేత్తంసమారుహేత్ । పరిభ్రమేద్రాజమార్గేబలయుక్తఃప్రదక్షిణమ్॥ ౩౪॥ పురంవిశేచ్చదానాద్యైఃప్రార్చ్యసర్వాన్విసర్జయేత్ ॥ ౩౫॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే రాజధర్మే రాజాభిషేకోనామ అష్టాదశాధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

॥ రాజాభిషేకమన్త్రాః ॥

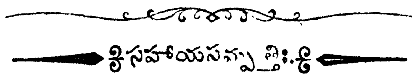
పుష్కరః ॥ రాజదేవాద్యభిషేకమన్త్రాన్వక్ష్యేఽఘమర్దనాన్ । కుమ్భాత్కుశోదకైస్సిఞ్చేత్తేనసర్వంహిసిద్ధ్యతి ॥ ౧ ॥ సురాస్త్వామభిషిఞ్చన్తుబ్రహ్మావిష్ణుమహేశ్వరాః । వాసుదేవస్సఙ్కర్షణఃప్రద్యుమ్నశ్చానిరుద్ధకః ॥ ౨ ॥ భవన్తువిజయాయైతేఇన్ద్రాద్యాదశదిగ్గతాః । రుద్రోధర్మోమనుర్దక్షోరుచిశ్శ్రద్ధాచసర్వ

హా ॥ ౩ ॥ భృగురత్రిర్వసిష్ఠశ్చ సనకశ్చ సనన్దనః । సనత్కుమారోఽఙ్గిరాశ్చ పుల
స్త్యః పులహః క్రతుః ॥ ౪ ॥ మరీచిః కశ్యపః పాన్తు ప్రజేశాః పృథివీపతిః । ప్రభాసు
రా బర్హిషద అగ్నిష్వాత్తాశ్చ పాన్తు తే ॥ ౫ ॥ క్రవ్యాదాశ్చోపహూతాశ్చ ఆజ్యపా
శ్చ సుకాలినః । అగ్నిభిశ్చాభిషిఞ్చన్తు లక్ష్మ్యాద్యా ధర్మవల్లభాః ॥ ౬ ॥ ఆదిత్యా
ద్యాః కశ్యపస్య బహుపుత్రస్య వల్లభాః । కృశాశ్వస్యాగ్నిపుత్రస్య భార్యాశ్చారిష్టనే
మినః ॥ ౭ ॥ అశ్విన్యాద్యాశ్చ చన్ద్రస్య పులహస్య తథా ప్రియాః । భూతా చ కపిశా
దంష్ట్రీ సురసా సరమా దనుః ॥ ౮ ॥ శ్యేనీ భాసీ తథా క్రౌఞ్చీ ధృతరాష్ట్రీ శుకీ తథా ।
పత్న్యస్త్వామభిషిఞ్చన్తు అరుణశ్చార్కసారథిః ॥ ౯ ॥ ఆయతిర్నియతీ రాత్రిర్ని
ద్రా లోకస్థితౌ స్థితాః । ఉమా మేనా శచీ పాన్తు ధూమ్రోర్ణా నిరృతిర్జయే ॥ ౧౦ ॥
గౌరీ శివా చ బుద్ధిశ్చ వేలా యా చైవ నడ్వలా । అశిక్నీ చ తథా జ్యోత్స్నా దేవపత్న్యో
వనస్పతిః ॥ ౧౧ ॥ మహాకల్పశ్చ కల్పశ్చ మన్వన్తరయుగాని చ । సంవత్సరాణి వర్షా
ణి పాన్తు త్వామయనద్వయమ్ ॥ ౧౨ ॥ ఋతవశ్చ తథా మాసాః పక్షా రాత్ర్యహనీ
తథా । సన్ధ్యాతిథిముహూర్తాశ్చ కాలస్యావయవాకృతిః ॥ ౧౩ ॥ సూర్యాద్యాశ్చ
గ్రహాః పాన్తు మనుః స్వాయమ్భువాదికః । స్వాయమ్భువః స్వారోచిష ఔత్తమిస్తామ
సో మనుః ॥ ౧౪ ॥ రైవతశ్చాక్షుషః షష్ఠో వైవస్వత ఇహోరితః । సావర్ణో బ్రహ్మ
పుత్రశ్చ ధర్మపుత్రశ్చ రుద్రజః ॥ ౧౫ ॥ దక్షజో రౌచ్యభౌత్యౌ చ మనవస్తు చతుర్దశ ।
విశ్వభుక్చ విపశ్చిచ్చ సుచిత్తిశ్చ శిఖీ విభుః ॥ ౧౬ ॥ మనోజవస్తథౌజస్వీ బలిరద్భుతశా
న్తయః । వృషశ్చ ఋతధామా చ దివస్పృక్కవిరిన్ద్రకః ॥ ౧౭ ॥ రేవన్తశ్చ కుమార
శ్చ తథా వత్సవినాయకః । వీరభద్రశ్చ నన్దీ చ విశ్వకర్మా పురోజవః ॥ ౧౮ ॥ ఏతే త్వా
మభిషిఞ్చన్తు సురముఖ్యాః సమాగతాః । నాసత్యౌ దేవభిషజౌ ధ్రువాద్యా వసవోఽ
ష్ట చ ॥ ౧౯ ॥ దశ చాఙ్గిరసో వేదాస్త్వాభిషిఞ్చన్తు సిద్ధయే । ఆత్మా హ్యాయుర్మనో ద
క్షో మదః ప్రాణస్తథైవ చ ॥ ౨౦ ॥ హవిష్మాంశ్చ గరిష్ఠశ్చ ఋతస్సత్యశ్చ పాన్తు వః ।
క్రతుర్దక్షో వసుస్సత్యః కాలకామో ధురిర్జయే ॥ ౨౧ ॥ పురూరవా మాద్రవాశ్చ విశ్వే
దేవాశ్చ రోచనః । అఙ్గారకాద్యాస్సూర్యస్త్వాం నిరృతిశ్చ తథా యమః ॥ ౨౨ ॥ అ
జైకపాదహిర్బుధ్నో ధూమకేతుశ్చ రుద్రజాః । భరతశ్చ తథా మృత్యుః కాపాలిరథ
కిఙ్కిణిః ॥ ౨౩ ॥ భవనో భావనః పాన్తు స్వజన్యస్స్వజనస్తథా । క్రతుశ్రవాశ్చ మూ
ర్ధా చ యాజనోఽభ్యుశనాస్తథా ॥ ౨౪ ॥ ప్రసవశ్చావ్యయశ్చైవ దక్షశ్చ భృగవ
స్సురాః । మనోఽనుమన్తా ప్రాణశ్చ నవోఽపానశ్చ వీర్యవాన్ ॥ ౨౫ ॥ వీతిహో
త్రో నయస్సాధ్యో హంసో నారాయణోఽవతు । విభుశ్చైవ ప్రభుశ్చైవ దేవశ్రేష్ఠా
జగద్ధితాః ॥ ౨౬ ॥ ధాతా మిత్రోఽర్యమా పూషా శక్రోఽథ వరుణో భగః । త్వష్టా వి
వస్వాన్సవితా విష్ణుర్ద్వాదశ భాస్కరాః ॥ ౨౭ ॥ ఏకజ్యోతిశ్చ ద్విజ్యోతిస్త్రిశ్చతు
ర్జ్యోతిరేవ చ । ఏకశక్రో ద్విశక్రశ్చ త్రిశక్రశ్చ మహాబలః ॥ ౨౮ ॥ ఇన్ద్రశ్చ మేత్యాది

శతుతతః ప్రతిమకృత్తథా । మితశ్చ సమ్మితశ్చైవ అమితశ్చ మహాబలః ॥ ౨౯ ॥ ఋ
తజిత్సత్యజిచ్చైవ సుషేణస్సేనజిత్తథా । అతిమిత్రోఽనుమిత్రశ్చ పురుమిత్రోఽపరా
జితః ॥ ౩౦ ॥ ఋతశ్చ ఋతవాగ్ధాతా విధాతా ధారిణో ధ్రువః । విధారణో మ
హాతేజా వాసవస్య పరస్సఖా ॥ ౩౧ ॥ ఈదృక్షశ్చాప్యదృక్షశ్చ ఏతాదృగమితాశనః ।
క్రీడితశ్చ సదృక్షశ్చ సరభశ్చ మహాతపాః ॥ ౩౨ ॥ ధర్తా ధుర్యో ధురిర్భీమ అభిముక్తః
క్షపాత్సహః । ధృతిర్వసురనాధృష్యో రామః కామో జయో విరాట్ ॥ ౩౩ ॥ దేవా
ఏకోనపఞ్చాశన్మరుతస్త్వామవన్తు తే । చిత్రాఙ్గదశ్చిత్రరథశ్చిత్రసేనశ్చ వై కలిః ॥ ౩౪ ॥ ఊ
ర్ణాయురుగ్రసేనశ్చ ధృతరాష్ట్రశ్చ నన్దకః । హాహా హూహూర్నారదశ్చ విశ్వావసు
శ్చ తుమ్బురుః ॥ ౩౫ ॥ ఏతే త్వామభిషిఞ్చన్తు గన్ధర్వా విజయాయ తే । పాన్తు తేఉ
రుపాముఖ్యా దివ్యాశ్చాప్సరసాం గణాః ॥ ౩౬ ॥ అనవద్యా సుకేశీ చ మేనకా సహజ
న్యయా । క్రతుస్థలా ఘృతాచీ చ విశ్వాచీ పుఞ్జికస్థలా ॥ ౩౭ ॥ ప్రమ్లోచా చోర్వశీ ర
మ్భా పఞ్చచూడా తిలోత్తమా । చిత్రలేఖా లక్ష్మణా చ పుణ్డరీకా చ వారుణీ ॥ ౩౮ ॥
ప్రహ్లాదో విరోచనోఽథ బలిర్బాణోఽథ తత్సుతాః । ఏతే చాన్యేఽభిషిఞ్చన్తు దానవా
రాక్షసాస్తథా ॥ ౩౯ ॥ హేతిశ్చైవ ప్రహేతిశ్చ విద్యుత్స్ఫూర్జథురుగ్రకాః । యక్షః
సిద్ధార్థకః పాతు మాణిభద్రశ్చ నన్దనః ॥ ౪౦ ॥ పిఙ్గాక్షో ద్యుతిమాంశ్చైవ పుష్పవ
న్తో జయావహః । శఙ్ఖః పద్మశ్చ మకరః కచ్ఛపశ్చ నిధిర్జయే ॥ ౪౧ ॥ పిశాచా ఊర్ధ్వ
కేశాద్యా భూతా భూమ్యాదివాసినః । మహాకాలం పురస్కృత్య నరసింహం చ మాత
రః ॥ ౪౨ ॥ గుహస్స్కన్దో విశాఖస్త్వాం నైగమేయోఽభిషిఞ్చతు । డాకిన్యో యాశ్చ
యోగిన్యః ఖేచరా భూచరాశ్చ యాః ॥ ౪౩ ॥ గరుడశ్చారుణః పాన్తు సమ్పాతిప్రముఖాః
ఖగాః । అనన్తాద్యా మహానాగాః శేషవాసుకితక్షకాః ॥ ౪౪ ॥ ఐరావతో మహాపద్మః
కమ్బళాశ్వతరావుభౌ । శఙ్ఖః కర్కోటకశ్చైవ ధృతరాష్ట్రో ధనఞ్జయః ॥ ౪౫ ॥ కు
ముదైరావణౌ పద్మః పుష్పదన్తోఽథ వామనః । సుప్రతీకోఽఞ్జనో నాగాః పాన్తు త్వాం
సర్వతస్సదా ॥ ౪౬ ॥ పైతామహస్తథా హంసో వృషభశ్శఙ్కరస్య చ । దుర్గాసిం
హశ్చ పాన్తు త్వాం యమస్య మహిషస్తథా ॥ ౪౭ ॥ ఉచ్చైశ్శ్రవాశ్చాశ్వపతిస్తథా
ధన్వన్తరిస్తథా । కౌస్తుభశ్శఙ్ఖరాజశ్చ వజ్రం శూలం చ చక్రకమ్ ॥ ౪౮ ॥ నన్దకోఽస్త్రాణి
రక్షన్తు ధర్మశ్చ వ్యవసాయకః । చిత్రగుప్తశ్చ దణ్డశ్చ పిఙ్గళో మృత్యుకాలకౌ ॥ ౪౯ ॥
వాలఖిల్యాదిమునయో వ్యాసవాల్మీకిముఖ్యకాః । పృథుర్దిలీపో భరతో దుష్యన్తశ్శక్ర
జిద్బలీ ॥ ౫౦ ॥ మల్లః కకుత్స్థశ్చానేనా యువనాశ్వో జయద్రథః । మాన్ధాతా ముచు
కున్దశ్చ పాన్తు త్వాం చ పురూరవాః ॥ ౫౧ ॥ వాస్తుదేవాః పఞ్చవింశత్తత్త్వాని విజయా
య తే । రుక్మభౌమశ్శిలాభౌమః పాతాళో నీలమృత్తికః ॥ ౫౨ ॥ పీతరక్తః క్షితిశ్చై
వ శ్వేతభౌమో రసాతలమ్ । భూర్లోకోఽథ భువర్ముఖ్యా జమ్బూద్వీపాదయశ్శ్రియే ॥ ౫౩ ॥
ఉత్తరాః కురవః పాన్తు రమ్యా హిరణ్యకస్తథా । భద్రాశ్వః కేతుమాలశ్చ వర్షశ్చైవ

శలాహకః ॥ ౫౪ ॥ హరివర్షః కిమ్పురుష ఇన్ద్రద్వీపః కశేరుమాన్ । తామ్రవర్ణో గభస్తిమాన్నాగద్వీపశ్చ సౌమ్యకః ॥ ౫౫ ॥ గన్ధర్వో వరుణో యశ్చ నవమః పాన్తు రాజ్యదాః । హిమవాన్ హేమకూటశ్చ నిషధో నీలపర్వత ॥ ౫౬ ॥ శ్వేతశ్చ శృఙ్గవాన్మేరుర్మాల్యవాన్గన్ధమాదనః । మహేన్ద్రో మలయస్సహ్యశ్శుక్తిమానృక్షవాన్గిరిః ॥ ౫౭ ॥ విన్ధ్యశ్చ పారియాత్రశ్చ గిరయశ్శాన్తిదాస్తు తే । ఋగ్వేదాద్యాష్షడఙ్గాని ఇతిహాసపురాణకమ్॥ ౫౮ ॥ ఆయుర్వేదశ్చ గన్ధర్వధనుర్వేదోపవేదకాః । శిక్షాకల్పో వ్యాకరణం నిరుక్తం జ్యోతిషాం గతిః ॥ ౫౯ ॥ ఛన్దోఙ్గాని చ వేదాశ్చ మీమాంసా న్యాయవిస్తరః । ధర్మశాస్త్రం పురాణం చ విద్యా హ్యేతాశ్చతుర్దశ ॥ ౬౦ ॥ సాఙ్ఖ్యం యోగం పాశుపతం వేదా వై పఞ్చరాత్రకమ్ । కృతాన్తపఞ్చకం హ్యేతద్గాయత్రీ చ శివా తథా॥ ౬౧॥ దుర్గావిద్యా చ గాన్ధారీ పాన్తు త్వాం శాన్తిదాశ్చ తే । లవణేక్షుసురాసర్పిర్దధిదుగ్ధజలాబ్ధయః॥ ౬౨॥ చత్వారస్సాగరాః పాన్తు తీర్థాని వివిధాని చ। పుష్కరశ్చ ప్రయాగశ్చ ప్రభాసో నైమిశః పరః॥ ౬౩ ॥ గయాశీర్షో బ్రహ్మశిరస్తీర్థముత్తరమానసమ్। కాలోదకో నన్దికుణ్డస్తీర్థం పఞ్చనదస్తథా॥ ౬౪॥ భృగుతీర్థం ప్రభాసం చ తథా చామరకణ్టకమ్। జమ్బుమార్గశ్చ విమలః కపిలస్య తథాశ్రమః॥ ౬౫॥ గఙ్గాద్వారకుశావర్తౌ విన్ధ్యకో నీలపర్వతః। వరాహపర్వతశ్చైవ తీర్థం కనఖలం తథా॥ ౬౬॥ కాలఞ్జరశ్చ కేదారో రుద్రకోటిస్తథైవ చ । వారాణసీ మహాతీర్థం బదర్యాశ్రమ ఏవ చ॥ ౬౭॥ ద్వారకా శ్రీగిరిస్తీర్థం తీర్థం చ పురుషోత్తమః। శాలగ్రామోథ వారాహస్సిన్ధుసాగరసఙ్గమః॥ ౬౮॥ ఫల్గుతీర్థం బిన్దుసరః కరవీరాశ్రమస్తథా। నద్యో గఙ్గా సరస్వత్యశ్శతద్రుర్గణ్డకీ తథా॥ ౬౯॥ అచ్ఛోదా చ విపాశా చ వితస్తా దేవికా నదీ। కావేరీ వరుణా చైవ నిశ్చిరా గోమతీ నదీ॥ ౭౦॥ పారా చర్మణ్వతీ రూపా మన్దాకినీ మహానదీ । తాపీ పయోష్ణీ వేణా చ గౌరీ వైతరణీ తథా॥ ౭౧ ॥ గోదావరీ భీమరథీ తుఙ్గభద్రా ప్రణీ తథా । చన్ద్రభాగా శివా గౌరీ అభిషిఞ్చన్తు పాన్తు వః ॥ ౭౨ ॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే రాజధర్మే
అభిషేకమన్త్రా నామైకోన వింశత్యధిక ద్విశతతమోఽధ్యాయః.

॥ సహాయసమ్పత్తిః ॥

పుష్కరః ॥ సోఽభిషిక్తస్సహామాత్యో జయేచ్ఛత్రూన్నృపోత్తమః । రాజ్ఞా సేనాపతిః కార్యో బ్రాహ్మణః క్షత్రియోఽథవా ॥ ౧ ॥ కులీనో నీతిశాస్త్రజ్ఞః ప్రతీహారశ్చ నీతివిత్ । దూతశ్చ ప్రియవాదీ స్యాదక్షీణోఽతిబలాన్వితః॥ ౨ ॥ తామ్బూలధారీ నా స్త్రీ వా భక్తః క్లేశసహః ప్రియః। సాన్ధివిగ్రహికః కార్యష్షాడ్గుణ్యాదివిశారదః॥ ౩॥ ఖడ్గధారీ రక్షకస్స్యాత్సారథిస్స్యాద్బలాదివిత్। సూదాధ్యక్షో హితో విజ్ఞో మహానస

గతోహితః॥ ౪॥ సభాసదస్తుధర్మజ్ఞా లేఖకోఽక్షరవిద్ధితః । ఆహ్వానకాలవిజ్ఞాస్స్యుర్హితా దౌవారికాజనాః॥ ౫॥ రత్నాదిజ్ఞో ధనాధ్యక్షః అనుద్వారే హితో నరః । స్యాదాయుర్వేదవిద్వైద్యో గజాధ్యక్షోఽథహస్తివిత్ ॥ ౬ ॥ జితశ్రమో గజారోహీ హయాధ్యక్షోఽహయాదివిత్ ।దుర్గాధ్యక్షోహితోధీమాంస్థపతిర్వాస్తువేదవిత్ ॥ ౭॥ మన్త్రముక్తే పాణిముక్తే అముక్తే ముక్తధారితే । అస్త్రాచార్యోనియుద్ధేచకుశలోనృపతేర్హితః ॥ ౮ ॥ వృద్ధశ్చాన్తఃపురాధ్యక్షః పఞ్చాశద్వార్షికాస్స్త్రియః । సప్తత్యాబ్దాస్తుపురుషాశ్చరేయుస్సర్వకర్మసు ॥ ౯ ॥ జాగ్రత్స్యాదాయుధాగారే జ్ఞాత్వా వృత్తిర్విధీయతే । ఉత్తమాధమమధ్యాని బుద్ధ్వా కర్మాణి పార్థివః ॥ ౧౦ ॥ ఉత్తమాధమమధ్యానిపురుషాణినియోజయేత్ । జయేచ్ఛుఃపృథివీంరాజా సహాయానానయేద్ధితాన్ ॥ ౧౧ ॥ ధర్మిష్ఠాన్ధర్మకార్యేషుశూరాన్సఙ్గ్రామకర్మసు । నిపుణానర్థకృత్యేషుసర్వత్రచతథాశుచీన్ ॥ ౧౨ ॥ స్త్రీషుషణ్ఢాన్నియుఞ్జీతతీక్ష్ణాన్దారుణకర్మసు। యోయత్రవిదితోరాజ్ఞాశుచిత్వేనతుతంనరమ్ ॥ ౧౩ ॥ ధర్మేచార్థేచకామేచనియుఞ్జీతాధమేధమాన్ । రాజాయథార్హంకుర్యాచ్చఉపధాభిఃపరీక్షితాన్ ॥ ౧౪ ॥ సమన్త్రీచయథాన్యాయాత్కుర్యాద్ధస్తివనేచరాన్ । తత్పదాన్వేషణేయత్తానధ్యక్షాంస్తత్రకారయేత్ ॥ ౧౫ ॥ యస్మిన్కర్మణికౌశల్యంయస్యతస్మిన్నియోజయేత్ । పితృపైతామహాన్భృత్యాన్సర్వకర్మసుయోజయేత్ ॥ ౧౬ ॥ వినాదాయాదకృత్యేషుతత్రతేహిసమాగతాః । పరరాజగృహాత్ప్రాప్తాన్జనాన్సంశ్రయకామ్యయా ॥ ౧౭ ॥ దుష్టానప్యథవాఽదుష్టాన్సంశ్రయేతప్రయత్నతః । దుష్టంజ్ఞాత్వావిశ్వసేన్నతద్వృత్తింవర్తయేద్వశే ॥ ౧౮ ॥ దేశాన్తరాగతాన్పార్శ్వేచారైర్జ్ఞాత్వాహిపూజయేత్ । శత్రవోఽగ్నిర్విషంసర్పోనిస్త్రింశమపిచైకతః ॥ ౧౯ ॥ భృత్యావశిష్టంవిజ్ఞేయాఃకుభృత్యాశ్చతథైకతః । చారచక్షుర్భవేద్రాజానియుఞ్జీతసదాచరాన్ ॥ ౨౦ ॥ జనస్యావిహితాన్సౌమ్యాంస్తథాజ్ఞాతాన్పరస్పరమ్ । వణిజోమన్త్రకుశలాన్సాంవత్సరచికిత్సకాన్ ॥ ౨౧ ॥ తథాప్రవ్రజితాకారాన్బలాబలవివేకినః । నైకస్యరాజాశ్రద్దధ్యాచ్ఛ్రద్దధ్యాద్బహువాక్యతః ॥ ౨౨ ॥ రాగాపరాగౌభృత్యానాంజనస్యచగుణాగుణాన్ । శుభానామశుభానాంచజ్ఞానంకుర్యాద్వశాయచ ॥ ౨౩ ॥ అనురాగకరంకర్మచరేజ్జహ్యాద్విరాగజమ్ । జనానురాగయాలక్ష్మ్యారాజాస్యాజ్జనరఞ్జనాత్ ॥ ౨౪ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కర పరశురామసంవాదే రాజధర్మే సహాయ సమ్పత్తిర్నామ వింశత్యధిక ద్విశతతమోధ్యాయః.

అనుజీవివృత్తిః.

పుష్కరః ॥ భృత్యఃకుర్యాత్తురాజాజ్ఞాంశిష్యవత్సచ్ఛ్రియఃపతేః । నక్షిపేద్వచనంరాజ్ఞోఅనుకూలంప్రియంవదేత్ ॥ ౧ ॥ రహోగతస్యవక్తవ్యమప్రియంయద్ధితంభవేత్ । ననియుక్తోహరేద్విత్తంనోపేక్షేత్తస్యమానకమ్॥ ౨ ॥ రాజ్ఞశ్చనతథాకార్యంవేషభాషావిచేష్టితమ్ । అన్తఃపురచరాధ్యక్షైర్వైరభూతైర్నిరాకృతైః ॥ ౩ ॥ సంసర్గంనవ్రజేద్భృత్యోరాజ్ఞోగుహ్యంచగోపయేత్ । ప్రదర్శ్యకౌశలంకిఞ్చిద్రాజానంతువిశేషయేత్ ॥ ౪ ॥ రాజ్ఞాయచ్ఛ్రావితంగుహ్యంనతల్లోకేప్రకాశయేత్ । ఆజ్ఞాప్యమానేవాన్యస్మిన్కింకరోమీతివావదేత్ ॥ ౫ ॥ వస్త్రంరత్నమలఙ్కారంరాజ్ఞాదత్తంచధారయేత్ । నానిర్దిష్టోద్వారివిశేన్నాయోగ్యేభువిరాజదృక్ ॥ ౬ ॥ జృమ్భాంనిష్ఠీవనంకాసంకోపంపర్యన్తికాశ్రయమ్ । భృకుటింవాతముద్గారంతత్సమీపేవిసర్జయేత్ ॥ ౭ ॥ స్వగుణాఖ్యాపనేయుక్త్యాపరానేవప్రయోజయేత్ । శాఠ్యంలౌల్యంసపైశూన్యంనాస్తిక్యంక్షుద్రతాతథా ॥ ౮ ॥ చాపల్యంచపరిత్యాజ్యంనిత్యంరాజానుజీవినా । శ్రుతేనవిద్యాశిల్పైశ్చసంయోజ్యాత్మానమాత్మనా॥ ౯ ॥ రాజసేవాంతతఃకుర్యాద్భూతయేభూతివర్ధనః । నమస్కార్యాస్సదాచాస్యపుత్రవల్లభమన్త్రిణః ॥ ౧౦ ॥ సచివైర్నాస్యవిశ్వాసోరాజచిత్తప్రియంవదేత్ । త్యజేద్విరక్తంరక్తాత్తువృత్తిమీహేతరాజవిత్ ॥ ౧౧ ॥ అపృష్టశ్చాస్యనబ్రూయాత్కామంకుర్యాత్తథాపది।ప్రసన్నోవాక్యసంగ్రాహీరహస్యేనచశఙ్కతే॥౧౨॥ కుశలాదిపరిప్రశ్నంసమ్ప్రయచ్ఛతిచాసనమ్। తత్కథాశ్రవణాద్ధృష్టోఅప్రియాణ్యపినన్దతే ॥ ౧౩ ॥ అల్పందత్తంప్రగృహ్ణాతిస్మరేత్కథాన్తరేష్వపి । ఇతిరక్తస్యకర్తవ్యంసేవామన్యస్యవర్జయేత్ ॥ ౧౪ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పరశురామపుష్కరసంవాదే రాజధర్మే అనుజీవివృత్తిర్నామ ఏకవింశత్యధిక ద్విశతతమోధ్యాయః.

దుర్గసమ్పత్తిః.

పుష్కరః ॥ దుర్గసమ్పత్తిమాఖ్యాస్యేదుర్గదేశేవసేన్నృపః । వైశ్యశూద్రజనప్రాయోఽహ్యనాహార్యస్తథాపరైః ॥ ౧ ॥ కిఞ్చిద్బ్రాహ్మణసంయుక్తోబహుకర్మకరస్తథా । అదేవమాతృకోభక్తజలోదేశఃప్రశస్యతే ॥ ౨ ॥ పరైరపీడితఃపుష్పఫలధాన్యసమన్వితః । అగమ్యఃపరచక్రాణాంవ్యాళతస్కరవర్జితః ॥ ౩ ॥ షణ్ణామేకతమందుర్గంతత్రకృత్వావసేద్బలీ । ధనుర్దుర్గంమహీదుర్గంనరదుర్గంతథైవచ॥ ౪॥ వార్క్షంచైవామ్బుదుర్గంచగిరిదుర్గంచభార్గవ । సర్వోత్తమంశైలదుర్గమభేద్యంచాన్యభేదనమ్॥ ౫ ॥ పురంతత్రచహట్టాద్యదేవతాయతనాదికమ్। అనుయన్త్రాయుధో

పేతంసోదకందుర్గముత్తమమ్ ॥ ౬ ॥ రాజరక్షాంప్రవక్ష్యామిరక్ష్యోభూపోవిషాది
తః । పఞ్చాఙ్గస్తుశిరీషస్స్యాన్మూత్రపిష్టోవిషార్దనః ॥ ౭ ॥ శతావరీఛిన్నరుహావిష
ఘ్నీతణ్డులీయకమ్ । కోశాతకీచకల్హారీబ్రాహ్మీచిత్రపటోలికా ॥ ౮ ॥ మణ్డూకపర్ణి
వారాహీధాత్ర్యానన్దకమేవచ । ఉన్మాదినీసోమరాజీవిషఘ్నంరత్నమేవచ ॥ ౯ ॥
వాస్తులక్షణసంయుక్తేవసన్దుర్గేసురాన్యజేత్ । ప్రజాశ్చపాలయేద్దుష్టాఞ్జయేద్దానాని
దాపయేత్ ॥ ౧౦ ॥ దేవద్రవ్యాదిహరణాత్కల్పంతునరకేవసేత్ । దేవాలయాని
కుర్వీతదేవపూజారతోనృపః ॥ ౧౧ ॥ సురాలయాఃపాలనీయాస్స్థాపనీయాశ్చదేవ
తాః । మృణ్మయాద్దారుజంపుణ్యందారుజాదిష్టకామయమ్ ॥ ౧౨ ॥ ఇష్టకాచ్ఛైలజం
పుణ్యంశైలజాత్స్వర్ణరత్నజమ్ । క్రీడన్సురగృహంకుర్వన్భుక్తిముక్తిమవాప్నుయా
త్ ॥ ౧౩ ॥ చిత్రకృద్గీతవాద్యాదిప్రేక్షణీయాదిదానకృత్ । తైలాజ్యమధుదుగ్ధా
ద్యైస్స్నాప్యదేవందివంవ్రజేత్ ॥ ౧౪ ॥ పూజయేత్పాలయేద్విప్రాన్ద్విజస్వన్న
హరేన్నృపః । సువర్ణమేకంగామేకాంభూమేరప్యేకమఙ్గులమ్ ॥ ౧౫ ॥ హరన్న
రకమాప్నోతియావదాభూతసమ్ప్లవమ్ । దురాచారంనద్విషేచ్చసర్వపాపేష్వపి
స్థితమ్ ॥ ౧౬ ॥ నైవాస్తిబ్రాహ్మణవధాత్పాపంగురుతరంక్వచిత్ । అదైవందైవతం
కుర్యుఃకుర్యుర్దైవమదైవతమ్ ॥ ౧౭ ॥ బ్రాహ్మణాహిమహాభాగాస్తాన్నమస్యేత్స
దైవతు । బ్రాహ్మణీరుదతీహన్తికులంరాజ్యంప్రజాస్తథా ॥ ౧౮ ॥ సాధ్వీస్త్రీణాం
పాలనంచరాజాకుర్యాచ్చధార్మికః । స్త్రియాప్రహృష్టయాభావ్యంగృహకార్యై
కదక్షయా ॥ ౧౯ ॥ సుసంస్కృతోపస్కరయావ్యయేచాముక్తహస్తయా । యస్మై
దద్యాత్పితాత్వేనాంశుశ్రూషేత్తంపతింసదా ॥ ౨౦ ॥ మృతేభర్తరిస్వర్యాయా
ద్బ్రహ్మచర్యేస్థితాఙ్గనా । పరవేశ్మరుచిర్నస్యాన్నస్యాత్కలహశాలినీ ॥ ౨౧ ॥ మ
ణ్డనంవర్జయేన్నారీతథాప్రోషితభర్తృకా । దేవతారాధనపరాతిష్ఠేద్భర్తృహితేర
తా ॥ ౨౨ ॥ ధారయేన్మఙ్గళార్థాయకించిదాభరణంతథా । భర్త్రాగ్నింయావిశే
న్నారీసాపిస్వర్గమవాప్నుయాత్ ॥ ౨౩ ॥ శ్రియస్సమ్పూజనంకార్యంగృహసమ్మా
ర్జనాదికమ్ । ద్వాదశ్యాంకార్తికేవిష్ణుంగాంసవత్సాందదేత్తథా ॥ ౨౪ ॥ సావి
త్ర్యారక్షితోభర్తాసత్యాచారవ్రతేనచ । సప్తమ్యాంమార్గశీర్షేతుసితేఽభ్యర్చ్య
దివాకరమ్ ॥ ౨౫ ॥ పుత్రానాప్నోతిచస్త్రీహనాత్రకార్యావిచారణా ॥ ౨౬ ॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే రాజధర్మే
దుర్గసమ్పత్త్యాదికథనంనామద్వావింశత్యధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీ రాజకర్తవ్యగ్రామపరిపాలకస్థాపనాదిః

పుష్కరః ॥ గ్రామస్యాధిపతింకుర్యాద్దశగ్రామాధిపంనృపః । శతగ్రామాధి
పంచాన్యంతథైవవిషయేశ్వరమ్ ॥ ౧ ॥ తేషాంభోగవిభాగశ్చభవేత్కర్మానురూప
తః । నిత్యమేవతథాకార్యంతేషాంచారైఃపరీక్షణమ్ ॥ ౨ ॥ గ్రామేదోషాన్సము
త్పన్నాన్గ్రామేశఃప్రశమంనయేత్ । అశక్తోదశపాలస్యసతుగత్వానివేదయేత్ ॥ ౩॥
శ్రుత్వాఽపిదశపాలోపితత్రయుక్తిముపాచరేత్ । విత్తాద్యాప్నోతిరాజావైవిష
యాత్తుసురక్షితాత్ ॥ ౪ ॥ ధనవాన్ధర్మమాప్నోతిధనవాన్కామమశ్నుతే । ఉచ్ఛి
ద్యన్తేవినాహ్యర్థైఃక్రియాగ్రీష్మేసరిద్యథా ॥ ౫ ॥ విశేషోనాస్తిలోకేషుపతితస్యాధన
స్యచ । పతితాన్నతుగృహ్ణన్తిదరిద్రోనప్రయచ్ఛతి ॥ ౬ ॥ ధనహీనస్యభార్యాపినై
కాస్యాదుపవర్తినీ । రాష్ట్రపీడాకరోరాజానరకేవసతేచిరమ్ ॥ ౭ ॥ నిత్యంరాజ్ఞాతథా
భావ్యంగర్భిణీసహధర్మిణీ । యథాస్వంసుఖముత్సృజ్యగర్భస్యసుఖమావహేత్ ॥ ౮ ॥
కింయజ్ఞైస్తపసాతస్యప్రజాయస్యనరక్షితాః । సురక్షితాఃప్రజాయస్యస్వర్గస్తస్యగృ
హోపమః ॥ ౯ ॥ అరక్షితాఃప్రజాయస్యనరకంతస్యమన్దిరమ్ । రాజాషడ్భాగ
మాదత్తేసుకృతాద్దుష్కృతాదపి ॥ ౧౦ ॥ ధర్మాగమోరక్షణాచ్చపాపమాప్నోత్య
రక్షణాత్ । సుభగావిటభీతేవరాజవల్లభతస్కరైః ॥ ౧౧ ॥ భక్ష్యమాణాఃప్రజా
రక్ష్యాఃకాయస్థైశ్చవిశేషతః । రక్షితాతద్భయేభ్యస్తురాజ్ఞోభవతిసాప్రజా ॥ ౧౨॥
అరక్షితాసాభవతితేషామేవేహభోజనమ్ । దుష్టసమ్మర్దనంకుర్యాచ్ఛాస్త్రోక్తంకర
మాదదేత్ ॥ ౧౩ ॥ కోశేప్రవేశయేదర్ధంనిత్యంచార్ధంద్విజేదదేత్ । నిధింద్విజోత్త
మఃప్రాప్యగృహ్ణీయాత్సకలంతథా ॥ ౧౪ ॥ చతుర్థమష్టమంభాగంతథాషోడశమం
ద్విజః । వర్ణక్రమేణదద్యాచ్చనిధింపాత్రేతుధర్మతః ॥ ౧౫ ॥ అనృతంతువదన్దణ్డ్య
స్సువిత్తస్యాంశమష్టమమ్ । ప్రణష్టస్వామికంరిక్థంరాజాత్ర్యబ్దంనిధాపయేత్ ॥ ౧౬॥
అర్వాక్త్ర్యబ్దాద్ధరేత్స్వామీపరేణనృపతిర్హరేత్ । మమేదమితియోబ్రూయాత్సోఽ
ర్థయుక్తోయథావిధి ॥ ౧౭ ॥ సమ్పాద్యరూపసఙ్ఖ్యాదీన్స్వామీతద్ద్రవ్యమర్హతి । బా
లదాయాదికంరిక్థంతావద్రాజానుపాలయేత్ ॥ ౧౮ ॥ యావత్స్యాత్ససమావృ
త్తోయావద్వాతీతశైశవః । బాలపుత్రాసుచైవంస్యాద్రక్షణంనిష్కులాసుచ ॥ ౧౯॥
పతివ్రతాసుచస్త్రీషువిధవాస్వాతురాసుచ । జీవన్తీనాంతుతాసాంయేసంహరే
యుస్స్వబాన్ధవాః ॥ ౨౦ ॥ తాఞ్ఛిష్యాచ్చౌరదణ్డేనధార్మికఃపృథివీపతిః । సామా
న్యతోహృతంచౌరైస్తద్దద్యాత్స్వయంనృపః ॥ ౨౧ ॥ చౌరరక్షాధికారిభ్యోరా
జాపిహృతమాప్నుయాత్ । అహృతేయోహృతంబ్రూయాన్నిస్సార్యోదణ్డ్యఏవ
సః ॥ ౨౨ ॥ నతద్రాజ్ఞాప్రదాతవ్యంగృహేయద్గృహగైర్హృతమ్ । స్వరాష్ట్రప
ణ్యాదాదద్యాద్రాజావింశతిమంద్విజ ॥ ౨౩ ॥ శుల్కాంశంపరదేశాచ్చక్షయవ్యయ

ప్రకాశకమ్ । జ్ఞాత్వా సఙ్కల్పయేచ్ఛుల్కం లాభం వణిగ్యథాప్నుయాత్ ॥ ౨౪ ॥ వింశాంశం లాభమాదద్యాద్దణ్డనీయస్తతోఽన్యథా । స్త్రీణాం ప్రవ్రజితానాం చ తరశుల్కం వివర్జయేత్ ॥ ౨౫ ॥ తరేషు దాసదోషేణ నష్టం దాసాంస్తు దాపయేత్ । శూకధాన్యేషు షడ్భాగం శిమ్బిధాన్యే తథాష్టకమ్ ॥ ౨౬ ॥ రాజా వన్యార్థమాదద్యాద్దేశకాలానురూపకమ్ । పఞ్చషడ్భాగమాదద్యాద్రాజా పశుహిరణ్యయోః ॥ ౨౭ ॥ గన్ధౌషధిరసానాం చ పుష్పమూలఫలస్య చ । పత్రశాకతృణానాం చ వంశవైణవచర్మణామ్ ॥ ౨౮ ॥ వైదలానాం చ భాణ్డానాం సర్వస్యాశ్మమయస్య చ । షడ్భాగమేవ చాదద్యాన్మధుమాంసస్య సర్పిషః ॥ ౨౯ ॥ మ్రియన్నపి న చాదద్యాద్బ్రాహ్మణేభ్యస్తథా కరమ్ । యస్య రాజ్ఞస్తు విషయే శ్రోత్రియస్సీదతి క్షుధా ॥ ౩౦ ॥ తస్య సీదతి తద్రాష్ట్రం వ్యాధిదుర్భిక్షతస్కరైః । శ్రుతం వృత్తం తు విజ్ఞాయ వృత్తిం తస్య ప్రకల్పయేత్ ॥ ౩౧ ॥ రక్షేచ్చ సర్వతస్త్వేనం పితా పుత్రమివౌరసమ్ । సంరక్ష్యమాణో రాజ్ఞా యః కురుతే ధర్మమన్వహమ్ ॥ ౩౨ ॥ తేనాయుర్వర్ధతే రాజ్ఞో ద్రవిణం రాష్ట్రమేవ చ । కర్మ కుర్యుర్నరేన్ద్రస్య మాసేనైకం చ శిల్పినః ॥ ౩౩ ॥ భుక్తమాత్రేణ యే చాన్యే స్వశరీరోపజీవినః ॥ ౩౪ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కర పరశురామసంవాదే రాజధర్మే
రాజకర్తవ్య గ్రామపరిపాలకస్థాపనాదికథనం నామ త్రయోవిం
శత్యధిక ద్విశతతమోధ్యాయః.

॥ స్త్రీరక్షాదికామశాస్త్రమ్. ॥

పుష్కరః ॥ వక్ష్యేఽన్తఃపురచిన్తాం చ ధర్మాద్యాః పురుషార్థకాః । అన్యోన్యరక్షయా తేషాం సేవా కార్యా స్త్రియా నృపైః ॥ ౧ ॥ ధర్మమూలోఽర్థవిటపస్తథా కర్మఫలో మహాన్ । త్రివర్గపాదపస్తత్ర రక్షయా ఫలభాగ్భవేత్ ॥ ౨ ॥ కామాధీనాః స్త్రియో రామ తదర్థం రత్నసఙ్గ్రహః । సేవ్యాస్తా నాతిసేవ్యాశ్చ భూభుజా విషయైషిణా ॥ ౩ ॥ ఆహారో మైథునం నిద్రా సేవ్యా నాతిహి రుగ్భవేత్ । మఞ్జాధికారే కర్తవ్యాః స్త్రియస్సేవ్యాస్స్వరామికాః ॥ ౪ ॥ దుష్టాన్యాచరతే యా తు నాభినన్దతి తత్కథామ్ । ఐక్యం ద్విషద్భిర్వ్రజతి గర్వం వహతి చోద్ధతా ॥ ౫ ॥ చుమ్బితా మార్ష్టి వదనం దత్తం న బహు మన్యతే । స్వపిత్యాదౌ ప్రసుప్తాపి తథా పశ్చాద్విబుధ్యతే ॥ ౬ ॥ స్పృష్టా ధునోతి గాత్రాణి గాత్రం చ విరుణద్ధి యా । ఈషచ్ఛృణోతి వాక్యాని ప్రియాణ్యపి పరాఙ్ముఖీ ॥ ౭ ॥ న పశ్యత్యగ్రదత్తం తు జఘనం చ నిగూహతి । దృష్టే వివర్ణవదనా మిత్రేష్వపి పరాఙ్ముఖీ ॥ ౮ ॥ తత్కామితాసు చ స్త్రీషు మధ్యస్థేవ చ లక్ష్యతే । జ్ఞా

తమణ్డనకాలాపినకరోతిచమణ్డనమ్ ॥ ౯ ॥ యాసావిరక్తాతాంత్యక్త్వాసానురాగాం
స్త్రియంభజేత్ । దృష్ట్వైవహృష్టాభవతివీక్షితేచపరాఙ్ముఖీ ॥ ౧౦ ॥ దృశ్యమా
నాతథాఽన్యత్రదృష్టింక్షిపతిచఞ్చలామ్ । తథాప్యుపావర్తయితుంనైవశక్నోత్యశే
షతః ॥ ౧౧ ॥ వివృణోతితథాఙ్గానిస్వస్యాగుహ్యానిభార్గవ । గర్హితంచతథైవాఙ్గం
ప్రయత్నేననిగూహతి ॥ ౧౨ ॥ తద్దర్శనేచకురుతేబాలాలిఙ్గనచుమ్బనమ్ । ఆభాష్య
మాణాభవతిసత్యవాక్యాతథైవచ ॥ ౧౩ ॥ స్పృష్టాపులకితైరఙ్గైస్స్వేదేనైవచభజ్యతే ।
కరోతిచతథారామసులభద్రవ్యయాచనమ్ ॥ ౧౪ ॥ తతస్స్వల్పమపిప్రాప్యకరోతిప
రమాంముదమ్ । నామసఙ్కీర్తనాదేవముదితాబహుమన్యతే ॥ ౧౫ ॥ కరజాఙ్కా
ఙ్కితాన్యస్యఫలానిప్రేషయత్యపి । తత్ప్రేషితంచహృదయేవిన్యసత్యపిచాదరా
త్ ॥ ౧౬ ॥ ఆలిఙ్గనైశ్చగాత్రాణిలిమ్పతీవామృతేనయా । సుప్తేస్వపిత్యథాదౌచ
తథాతస్యవిబుధ్యతే ॥ ౧౭ ॥ ఊరూస్పృశతిచాత్యర్థంసుప్తంచైనంవిబుధ్యతే । క
పిత్థచూర్ణయోగేనతథాదధ్నస్స్రజాతథా ॥ ౧౮ ॥ ఘృతంసుగన్ధిభవతిదుగ్ధైఃక్షిప్తై
స్తథాయవైః । భోజ్యస్యకల్పనైవంస్యాద్గన్ధయుక్తిఃప్రదర్శ్యతే ॥ ౧౯ ॥ శౌచమా
చమనంరామతథైవచవిరేచనమ్ । భావనాచైవపాకశ్చబోధనంధూపనంతథా ॥ ౨౦ ॥
వాసనంచైవనిర్దిష్టంకర్మాష్టకమిదంస్మృతమ్ । కపిత్థబిల్వజమ్బ్వామ్రకరవీరకపల్ల
వైః ॥ ౨౧ ॥ కృత్వోదకంతుయద్ద్రవ్యంశౌచితంశౌచనంతుతత్ । తేషామభావే
శౌచంతుమృగదర్పామ్భసాభవేత్ ॥ ౨౨ ॥ నఖంకుష్ఠంఘనంమాంసీస్పృక్కశైలే
యజంజలమ్ । తథైవకుఙ్కుమంలాక్షాచన్దనాగురునీరదమ్ ॥ ౨౩ ॥ సరళందేవ
కాష్ఠంచకర్పూరంకాన్తయాసహ । బాలఃకున్దురుకశ్చైవగుగ్గులుశ్శ్రీనివాసకః ॥ ౨౪ ॥
సహసర్జరసేనైవంధూపద్రవ్యైకవింశతిః । ధూపద్రవ్యగణాదస్మాదేకవింశాద్యథే
చ్ఛయా ॥ ౨౫ ॥ ద్వేద్వేద్రవ్యేసమాదాయసర్జభాగైర్నియోజయేత్ । నఖపిణ్యా
కమంలేమైస్సంయోజ్యమధునాతథా ॥ ౨౬ ॥ ధూపయోగాభవన్తీహయథావ
త్స్వేచ్ఛయాకృతాః । త్వచంనాడీంఫలంతైలంకుఙ్కుమంగ్రన్థిపర్వకమ్ ॥ ౨౭ ॥
శైలేయంతగరంక్రాన్తాంచోలంకర్పూరమేవచ । మాంసీంసురాంచకుష్ఠంచస్నాన
ద్రవ్యాణినిర్దిశేత్ ॥ ౨౮ ॥ ఏతేభ్యస్తుసమాదాయద్రవ్యత్రయమథేచ్ఛయా । మృగ
దర్పయుతంస్నానంకార్యంకన్దర్పవర్ధనమ్ ॥ ౨౯ ॥ త్వఙ్మురానళదైస్తుల్యైర్బాలకార్ధస
మాయుతైః । స్నానముత్పలగన్ధిస్యాత్సతైలంకుఙ్కుమాయతే ॥ ౩౦ ॥ జాతీపుష్ప
సుగన్ధిస్యాత్తగరార్ధేనయోజితమ్ । సద్వ్యామకంస్యాద్బకుళైస్తుల్యగన్ధిమనోహ
రమ్ ॥ ౩౧ ॥ మఞ్జిష్ఠాతగరంచోళంత్వచంవ్యాఘ్రనఖంనఖమ్ । గన్ధపత్రంచవిన్య
స్యగన్ధతైలంభవేచ్ఛుభమ్ ॥ ౩౨ ॥ తైలంనిష్పీడితంరామతిలైఃపుష్పాధివాసితైః । వా
సనాత్పుష్పసదృశంగన్ధేనతుభవేద్ధ్రువమ్ ॥ ౩౩ ॥ ఏలాలవఙ్గకక్కోలజాతీఫలని

శాకరాః । జాతీపత్రికయాసార్ధంస్వతన్త్రాముఖవాసకాః ॥ ౩౪ ॥ కర్పూరంకుఙ్కు
మంకాన్తామృగదర్పంహరేణుకమ్ । కక్కోలైలాలవఙ్గంచజాతీకోశకమేవచ ॥ ౩౫ ॥
త్వక్పత్రంత్రుటిముస్తౌచలతాంకస్తూరికంతథా । కణ్టకానిలవఙ్గస్యఫలపత్రేచజాతి
తః ॥ ౩౬ ॥ కటుకంచఫలంరామకార్షికాణ్యుపకల్పయేత్ । తచ్చూర్ణేఖదిరంసా
రందద్యాత్తుర్యంసువాసితమ్ ॥ ౩౭ ॥ సహకారరసేనాస్మాత్కర్తవ్యాగుటికాశ్శు
భాః । ముఖేన్యస్తాస్సుగన్ధాస్తాముఖరోగవినాశనాః ॥ ౩౮ ॥ పూగంప్రక్షాలితం
సమ్యక్పఞ్చపల్లవవారిణా । శక్త్యాతుగుటికాద్రవ్యైర్వాసితంముఖవాసకమ్ ॥ ౩౯ ॥
కటుకందన్తకాష్ఠంచగోమూత్రేవాసితంత్ర్యహమ్ । కృతంచపూగవద్రామముఖ
సౌగన్ధికారకమ్ ॥ ౪౦ ॥ త్వక్పథ్యయోస్సమావంశౌశశిభాగార్ధసంయుతౌ । నాగ
వల్లీసమోభాతిముఖవాసోమనోహరః ॥ ౪౧ ॥ ఏవంకుర్యాత్సదాస్త్రీణాంరక్షణం
పృథివీపతిః । నచాసాంవిశ్వసేజ్జాతుపుత్రమాతుర్విశేషతః ॥ ౪౨ ॥ నస్వపేత్స్త్రీగృ
హేరాత్రౌవిశ్వాసఃకృత్రిమోభవేత్ ॥ ౪౩ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే రాజధర్మే
స్త్రీరక్షాదికామశాస్త్రకథనంనామచతుర్వింశత్యధిక
ద్విశతతమోఽధ్యాయః.

రాజకర్తవ్యరాజపుత్రరక్షణాది.

పుష్కరః ॥ రాజపుత్రస్యరక్షాచకర్తవ్యాపృథివీక్షితా । ధర్మార్థకామశా
స్త్రాణిధనుర్వేదంచశిక్షయేత్ ॥ ౧ ॥ శిల్పానిశిక్షయేచ్చైవమాప్తైర్మిథ్యాప్రియంవ
దైః । శరీరరక్షావ్యాజేనరక్షిణోఽస్యనియోజయేత్ ॥ ౨ ॥ నచాస్యసఙ్గోదాతవ్యః
క్రుద్ధలుబ్ధవిమానితైః । అశక్యంతుగుణాధానంకర్తుంతంబన్ధయేత్సుఖైః ॥ ౩ ॥ అధి
కారేషుసర్వేషువినీతంవినియోజయేత్ । మృగయాంపానమక్షాంశ్చరాజ్యనాశం
స్త్యజేన్నృపః ॥ ౪ ॥ దివాస్వప్నంవృథాట్యాంచవాక్పారుష్యంవివర్జయేత్ । ని
న్దాంచదణ్డపారుష్యమర్థదూషణముత్సృజేత్ ॥ ౫ ॥ ఆకారాణాంసముచ్ఛేదోదు
ర్గాదీనామసత్క్రియా । అర్థానాందూషణంప్రోక్తంవిప్రకీర్ణత్వమేవచ ॥ ౬ ॥ అ
దేశకాలేయద్దానమపాత్రేదానమేవచ । అర్థేషుదూషణంప్రోక్తమసత్కర్మప్రవర్త
నమ్ ॥ ౭ ॥ కామంక్రోధంమదంమానంలోభందర్పంచవర్జయేత్ । తతోభృత్యజయం
కృత్వాపౌరజానపదంజయేత్ ॥ ౮ ॥ జయేద్బాహ్యానరీన్పశ్చాద్బాహ్యాశ్చత్రివిధార
యః । గురవస్తేయథాపూర్వంకుల్యానన్తరకృత్రిమాః ॥ ౯ ॥ పితృపైతామహంమి
త్రంసామన్తంచతథారిపోః । కృత్రిమంచమహాభాగమిత్రంత్రివిధముచ్యతే ॥ ౧౦ ॥
స్వామ్యమాత్యంజనపదాదుర్గందణ్డస్తథైవచ । కోశోమిత్రంచధర్మజ్ఞసప్తాఙ్గంరాజ్య
ముచ్యతే ॥ ౧౧ ॥ మూలంస్వామీసవైరక్ష్యస్తస్మాద్రాజ్యంవిశేషతః । రాజ్యాఙ్గ

ద్రోహిణం హన్యాత్కాలే తీక్ష్ణో మృదుర్భవేత్ ॥ ౧౨ ॥ ఏవం లోకద్వయం రాజ్ఞో భృత్యైర్హ్యాసంవివర్ధయేత్ । భృత్యాః పరిభవన్తీహ నృపం హర్షణసత్కథమ్ ॥ ౧౩ ॥ లోకసఙ్గ్రహణార్థాయ కృతకవ్యసనో భవేత్ । స్మితపూర్వాభిభాషీ స్యాల్లోకానాం రఞ్జనం చరేత్ ॥ ౧౪ ॥ దీర్ఘసూత్రస్య నృపతేః కర్మహానిర్ధ్రువం భవేత్ । రాగే దర్పే చ మానే చ ద్రోహే పాపే చ కర్మణి ॥ ౧౫ ॥ అప్రియే చైవ వక్తవ్యే దీర్ఘసూత్రః ప్రశస్యతే । గుప్తమన్త్రో భవేద్రాజా నాపదో గుప్తమన్త్రితః ॥ ౧౬ ॥ జ్ఞాయతే హి కృతం కర్మ నారబ్ధం తస్య రాజ్యకమ్ । ఆకారైరిఙ్గితైర్గత్యా చేష్టయా భాషితేన చ ॥ ౧౭ ॥ నేత్రవక్త్రవికారాభ్యాం గృహ్యతేఽన్తర్గతం పునః । నైకస్తు మన్త్రయేన్మన్త్రం న రాజా బహుభిస్సహ ॥ ౧౮ ॥ బహుభిర్మన్త్రయేత్కామం రాజా మన్త్రాన్పృథక్పృథక్ । మన్త్రిణోఽపి న కుర్యాన్మన్త్రీ మన్త్రప్రకాశనమ్ ॥ ౧౯ ॥ క్వాపి కస్యాపి విశ్వాసో భవతీహ సదా నృణామ్ । నిశ్చయశ్చ తథా మన్త్రే కార్య ఏకేన సూరిణా ॥ ౨౦ ॥ నశ్యేదవినయాద్రాజా రాజ్యం చ వినయాల్లభేత్ । త్రైవిద్యేభ్యస్త్రయీం విద్యాం దణ్డనీతిం చ శాశ్వతీమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఆన్వీక్షికీం చార్థవిద్యాం వార్త్తారమ్భాంశ్చ లోకతః । జితేన్ద్రియో హి శక్నోతి వశే స్థాపయితుం ప్రజాః ॥ ౨౨ ॥ పూజ్యా దేవా ద్విజాస్సర్వే దద్యాద్దానాని తేషు చ । ద్విజే దానం చాక్షయోఽయం నిధిః కైశ్చిన్న నాశ్యతే ॥ ౨౩ ॥ సఙ్గ్రామేష్వనివర్తిత్వం ప్రజానాం పరిపాలనమ్ । దానాని బ్రాహ్మణానాం చ రాజ్ఞో నిశ్శ్రేయసం పరమ్ ॥ ౨౪ ॥ కృపణానాథవృద్ధానాం విధవానాం చ యోషితామ్ । యోగక్షేమం చ వృత్తిం చ తథైవ పరికల్పయేత్ ॥ ౨౫ ॥ వర్ణాశ్రమవ్యవస్థానం కార్యం తాపసపూజనమ్ । న విశ్వసేచ్చ సర్వత్ర తాపసేషు చ విశ్వసేత్ ॥ ౨౬ ॥ విశ్వాసయేచ్చాపి పరం తత్త్వభూతేన హేతునా । బకవచ్చిన్తయేదర్థం సింహవచ్చ పరాక్రమేత్ ॥ ౨౭ ॥ వృకవచ్చావలుమ్పేత శశవచ్చ వినిష్పతేత్ । దృఢప్రహారీ చ భవేత్తథా సూకరవన్నృపః ॥ ౨౮ ॥ చిత్రాకారశ్చ శిఖివద్దృఢభక్తిస్తథాశ్వవత్ । భవేచ్చ మధురాభాషీ తథా కోకిలవన్నృపః ॥ ౨౯ ॥ కాకశఙ్కీ భవేన్నిత్యమజ్ఞాతాం వసతిం వసేత్ । నాపరీక్షితపూర్వం చ భోజనం శయనం స్పృశేత్ ॥ ౩౦ ॥ నావిజ్ఞాతాం స్త్రియం గచ్ఛేన్నాజ్ఞాతాం నావమారుహేత్ । రాష్ట్రకర్షీ భ్రశ్యతే చ రాజ్యార్థాచ్చైవ జీవితాత్ ॥ ౩౧ ॥ భృతో వత్సో జాతబలః కర్మయోగ్యో యథా భవేత్ । తథా రాష్ట్రం మహాభాగ భృతం కర్మసహం భవేత్ ॥ ౩౨ ॥ సర్వం కర్మేదమాయత్తం విధానే దైవపౌరుషే । తయోర్దైవమచిన్త్యం హి పౌరుషే విద్యతే క్రియా ॥ ౩౩ ॥ జనానురాగప్రభవా రాజ్ఞో రాజ్యమహీశ్రియః ॥ ౩౩½ ॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే రాజధర్మే
రాజకర్తవ్యరాజపుత్రరక్షణాదికథనం నామ పఞ్చవిం
శత్యధికద్విశతతమోధ్యాయః.

॥ సామాద్యుపాయమ్ ॥

పుష్కరః॥ స్వమేవకర్మదైవాఖ్యంవిద్ధిదేహాన్తరార్జితమ్ । తస్మాత్పౌరుషమేవేహశ్రేష్ఠమాహుర్మనీషిణః ॥ ౧ ॥ ప్రతికూలంతథాదైవంపౌరుషేణవిహన్యతే । సాత్త్వికాత్కర్మణఃపూర్వాత్సిద్ధిస్స్యాత్పౌరుషంవినా ॥ ౨ ॥ పౌరుషందైవసమ్పత్త్యాకాలేఫలతిభార్గవ । దైవంపురుషకారశ్చద్వయంపుంసఃఫలావహమ్ ॥ ౩ ॥ కృషేర్వృష్టిసమాయోగాత్కాలేస్యుఃఫలసిద్ధయః । సధర్మంపౌరుషంకుర్యాన్నాలసోనచదైవవాన్ ॥ ౪ ॥ సామాదిభిరుపాయైస్తుసర్వేసిద్ధ్యన్త్యుపక్రమాః । సామచోపప్రదానంచభేదదణ్డౌతథాపరౌ ॥ ౫ ॥ మాయోపేక్షేన్ద్రజాలంచఉపాయాస్సప్తతాఞ్ఛృణు । ద్వివిధంకథితంసామతథ్యంచాతథ్యమేవచ ॥ ౬ ॥ తత్రాప్యతథ్యంసాధూనామాక్రోశాయైవజాయతే । మహాకులీనాహ్యృజవోధర్మనిత్యాజితేన్ద్రియాః ॥ ౭ ॥ సామసాధ్యాఅతథ్యైశ్చగృహ్యన్తేరాక్షసాఅపి । తథాతదుపకారాణాంకృతానాంచైవవర్ణనమ్ ॥ ౮ ॥ పరస్పరంతుయేద్విష్టాఃక్రుద్ధభీతావమానితాః । తేషాంభేదంప్రయుఞ్జీతపరమందర్శయేద్భయమ్ ॥ ౯ ॥ ఆత్మీయాన్దర్శయేదాశాంయేనదోషేణబిభ్యతి । పరాస్తేనైవతేభేద్యారక్ష్యోవైజ్ఞాతిభేదకః ॥ ౧౦ ॥ సామన్తకోపోబాహ్యస్తుమన్త్రామాత్యాత్మజాదికః । అన్తఃకోపంచోపశామ్యంకుర్వఞ్ఛత్రోశ్చతంజయేత్ ॥ ౧౧ ॥ ఉపాయశ్రేష్ఠందానంస్యాద్దానాదుభయలోకభాక్ । నసోఽస్తినామదానేనవశగోయోనజాయతే ॥ ౧౨ ॥ దానవానేవశక్నోతిసంహతాన్భేదితుంపరాన్ । త్రయాసాధ్యంసాధయేత్తందణ్డేనచకృతేనచ ॥ ౧౩ ॥ దణ్డేసర్వంస్థితందణ్డోనాశయేద్దుష్ప్రణీకృతః । అదణ్డ్యాన్దణ్డయన్నశ్యేద్దణ్డ్యాన్రాజాప్యదణ్డయన్ ॥ ౧౪ ॥ దేవదైత్యోరగనరాస్సిద్ధాభూతాఃపతత్రిణః । ఉత్క్రమేయుస్స్వమర్యాదాంయదిదణ్డాన్నపాలయేత్ ॥ ౧౫ ॥ యస్మాదదాన్తాన్దమయత్యదణ్డ్యాన్దణ్డయత్యపి । దమనాద్దణ్డనాచ్చైవతస్మాద్దణ్డంవిదుర్బుధాః ॥ ౧౬ ॥ తేజసాదుర్నిరీక్ష్యోహిరాజాభాస్కరవత్తతః । లోకప్రసాదంగచ్ఛేతదర్శనాచ్చన్ద్రవత్తతః ॥ ౧౭ ॥ జగద్వ్యాప్నోతివైచారైరతోరాజాసమీరణః । దోషనిగ్రహకారిత్వాద్రాజావైవస్వతఃప్రభుః ॥ ౧౮ ॥ యదాదహతిదుర్బుద్ధింతదాభవతిపావకః । యదాదానంద్విజాతిభ్యోదద్యాత్తస్మాద్ధనేశ్వరః ॥ ౧౯ ॥ ధనధారాప్రవర్షిత్వాద్దేవాదౌవరుణస్స్మృతః । క్షమయాధారయఁల్లోకాన్పార్థివఃపార్థివోభవేత్ ॥ ౨౦ ॥ ఉత్సాహమన్త్రశక్త్యాద్యైరక్షేద్యస్మాద్ధరిస్తతః ॥ ౨౧ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే రాజధర్మే
సామాద్యుపాయోనామషడ్వింశత్యధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

దణ్డప్రణయనమ్.

పుష్కరః ॥ దణ్డప్రణయనం వక్ష్యే యేన రాజ్ఞః పరా గతిః । త్రియవం కృష్ణలం విద్ధి మాషస్తత్పఞ్చకం భవేత్ ॥ ౧ ॥ కృష్ణలానాం తథా షష్ట్యా కర్షార్ధం రామ కీర్తితమ్ । సువర్ణశ్చ వినిర్దిష్టో రామ షోడశమాషకః ॥ ౨ ॥ నిష్కః సువర్ణాశ్చత్వారో ధరణం దశభిస్తు తైః । తామ్రరూప్యసువర్ణానాం మానమేతత్ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౩ ॥ తామ్రికైః కార్షికో రామ ప్రోక్తః కార్షాపణో బుధైః । పణానాం ద్వే శతే సార్ధం ప్రథమః సాహసః స్మృతః ॥ ౪ ॥ మధ్యమః పఞ్చ విజ్ఞేయః సహస్రమపి చోత్తమః । చౌరైరముషితో యస్తు ముషితోఽస్మీతి భాషతే ॥ ౫ ॥ తత్ప్రదాతరి భూపాలే స దణ్డ్యస్తావదేవ తు । యో యావద్విపరీతార్థం మిథ్యా వా యో వదేత్తు తమ్ ॥ ౬ ॥ తౌ నృపేణ హ్యధర్మజ్ఞౌ దాప్యౌ తద్ద్విగుణం దమమ్ । కూటసాక్ష్యం తు కుర్వాణాంస్త్రీన్వర్ణాంశ్చ ప్రదాపయేత్ ॥ ౭ ॥ వివాసయేద్బ్రాహ్మణం తు భోజ్యో విధిర్న హీరితః । నిక్షేపస్య సమం మూల్యం దణ్డ్యో నిక్షేపభుక్తథా ॥ ౮ ॥ వస్త్రాదికస్య ధర్మజ్ఞ తథా ధర్మో న హీయతే । యో నిక్షేపం నాపయతి యశ్చానిక్షిప్య యాచతే ॥ ౯ ॥ తావుభౌ చోరవచ్ఛాస్యౌ దాప్యౌ వా ద్విగుణం దమమ్ । అజ్ఞానాద్యః పుమాన్కుర్యాత్పరద్రవ్యస్య విక్రయమ్ ॥ ౧౦ ॥ నిర్దోషో జ్ఞానపూర్వం తు చోరవద్దణ్డమర్హతి । మూల్యమాదాయ యః శిల్పం న దద్యాద్దణ్డ్య ఏవ సః ॥ ౧౧ ॥ ప్రతిశ్రుత్యాప్రదాతారం సువర్ణం దణ్డయేన్నృపః । భృతిం గృహ్య న కుర్యాద్యః కర్మాష్టౌ కృష్ణలా దమః ॥ ౧౨ ॥ అకాలే తు త్యజన్భృత్యం దణ్డ్యః స్యాత్తావదేవ తు । క్రీత్వా విక్రీయ వా కిఞ్చిద్యస్యేహానుశయో భవేత్ ॥ ౧౩ ॥ సోఽన్తర్దశాహాత్తత్స్వామీ దద్యాచ్చైవాదదీత చ । పరేణ తు దశాహస్య నాదద్యాన్నైవ దాపయేత్ ॥ ౧౪ ॥ ఆదదద్ధి దదచ్చైవ రాజ్ఞా దణ్డ్యః శతాని షట్ । వరే దోషానవిఖ్యాప్య యః కన్యాం వరయేదిహ ॥ ౧౫ ॥ దత్తాప్యదత్తా సా తస్య రాజ్ఞా దణ్డ్యః శతద్వయమ్ । ప్రదాయ కన్యాం యోఽన్యస్మై పునస్తాం సమ్ప్రయచ్ఛతి ॥ ౧౬ ॥ దణ్డః కార్యో నరేన్ద్రేణ తస్యాప్యుత్తమసాహసః । సత్యఙ్కారేణ వాచా చ యుక్తం పుణ్యమసంశయమ్ ॥ ౧౭ ॥ లుబ్ధోఽన్యత్ర చ విక్రేతా షట్ఛతం దణ్డమర్హతి । దద్యాద్ధేనుం న యః పాలో గృహీత్వా భక్తవేతనమ్ ॥ ౧౮ ॥ స తు దణ్డ్యః శతం రాజ్ఞా సువర్ణం వాప్యరక్షితా । ధనుశ్శతం పరీణాహో గ్రామస్య తు సమన్తతః ॥ ౧౯ ॥ ద్విగుణం త్రిగుణం వాపి నగరస్య చ కల్పయేత్ । వృత్తిం తత్ర ప్రకుర్వీత యాముష్ట్రో నావలోకయేత్ ॥ ౨౦ ॥ తత్రాపరివృతే ధాన్యే హింసితే నైవ దణ్డనమ్ । గృహం తటాకమారామం క్షేత్రం వా భీషయా హరన్ ॥ ౨౧ ॥ శతాని పఞ్చ దణ్డ్యః స్యాదజ్ఞానాద్ద్విశతో దమః । మర్యాదాభేదకాః సర్వే దణ్డ్యాః ప్రథమసాహసమ్ ॥ ౨౨ ॥ శతం బ్రాహ్మణమాక్రుశ్య క్షత్రియో దణ్డమర్హతి । వైశ్యశ్చ ద్విశతం రామ శూద్రశ్చ వధమర్హతి ॥ ౨౩ ॥

పఞ్చాశద్బ్రాహ్మణో దణ్డ్యః క్షత్రియస్యాభిశంసనే । వైశ్యేవాప్యర్ధపఞ్చాశచ్ఛూద్రే
ద్వాదశకో దమః ॥ ౨౪ ॥ క్షత్రియస్యాప్నుయాద్వైశ్యస్సాహసం పూర్వమేవ తు ।
శూద్రః క్షత్రియమాక్రుశ్య జిహ్వాచ్ఛేదనమాప్నుయాత్ ॥ ౨౫ ॥ ధర్మోపదేశం విప్రా
ణాం శూద్రః కుర్వంశ్చ దణ్డభాక్ । శ్రుతదేశాదివితథీ దాప్యో ద్విగుణసాహసమ్ ॥ ౨౬ ॥
ఉత్తమస్సాహసస్తస్య యః పాపైరుత్తమాన్ క్షిపేత్ । ప్రమాదాద్యైర్మయా ప్రోక్తం
ప్రీత్యా దణ్డార్ధమర్హతి ॥ ౨౭ ॥ మాతరం పితరం జ్యేష్ఠం భ్రాతరం శ్వశురం గురుమ్ ।
ఆక్షారయచ్ఛతం దణ్డ్యః పన్థానం చాదదద్గురోః ॥ ౨౮ ॥ అన్త్యజాతిర్ద్విజాతిం తు
యేనాఙ్గేనాపరాధ్నుయాత్ । తదేవచ్ఛేదయేత్తస్య క్షిప్రమేవావిచారయన్ ॥ ౨౯ ॥
అవనిష్ఠీవతో దర్పాద్ద్వావోష్ఠౌ ఛేదయేన్నృపః । అపమూత్రయతో మేఢ్రమపశబ్దయ
తో గుదమ్ ॥ ౩౦ ॥ ఉత్కృష్టాసనసంస్థస్య నీచస్యాధో నికృన్తనమ్ । యో యదఙ్గం
చరుజయేత్తదఙ్గం తస్య కర్తయేత్ ॥ ౩౧ ॥ అర్ధపాదకరాః కార్యా గోగజాశ్వోష్ట్రఘా
తకాః । వృక్షం తు విఫలం కృత్వా సువర్ణం దణ్డమర్హతి ॥ ౩౨ ॥ ద్విగుణం దాపయేచ్ఛి
న్నే పథి సీమ్ని జలాశయే । ద్రవ్యాణి యో హరేద్యస్య జ్ఞానతోఽజ్ఞానతోఽపి వా ॥ ౩౩ ॥
స తస్యోత్పాద్య తుష్టిం తు రాజ్ఞే దద్యాత్తతో దమమ్ । యస్తు రజ్జుం ఘటం కూపాద్ధరేచ్ఛి
న్ద్యాచ్చ తాం ప్రపామ్ ॥ ౩౪ ॥ స దణ్డం ప్రాప్నుయాన్మాషం దణ్డ్యస్స్యాత్ప్రాణితా
డనే । ధాన్యం దశభ్యః కుమ్భేభ్యో హరతోఽభ్యధికం వధః ॥ ౩౫ ॥ శేషేఽప్యేకాద
శగుణం తస్య దణ్డం ప్రకల్పయేత్ । సువర్ణరజతాదీనాం నృస్త్రీణాం హరణే వధః ॥ ౩౬ ॥
యేన యేన యథాఙ్గేన స్తేనో నృషు విచేష్టతే । తత్తదేవ హరేదస్య ప్రత్యాదేశాయ పార్థి
వః ॥ ౩౭ ॥ బ్రాహ్మణశ్శాకధాన్యాది అల్పం గృహ్ణన్న దోషభాక్ । గోదేవార్థం హ
రంశ్చాపి హన్యాద్దుష్టం వధోద్యతమ్ ॥ ౩౮ ॥ గృహక్షేత్రాపహర్తారం తథా పత్న్యభి
గామినమ్ । అగ్నిదం గరదం హన్యాత్తథా చాభ్యుద్యతాయుధమ్ ॥ ౩౯ ॥ రాజాగ
వాభిచారాద్యం హన్యాచ్చైవాతతాయినః । పరస్త్రియం న భాషేత ప్రతిషిద్ధో విశే
న్న హి ॥ ౪౦ ॥ అదణ్డ్యా స్త్రీ భవేద్రాజ్ఞా వరయన్తీ పతిం స్వయమ్ । ఉత్తమాం సేవ
మానస్స్త్రీం జఘన్యో వధమర్హతి ॥ ౪౧ ॥ భర్తారం లఙ్ఘయేద్యా తాం శ్వభిస్సఙ్ఘాత
యేత్స్త్రియమ్ । సవర్ణదూషితాం కుర్యాత్పిణ్డమాత్రోపజీవినీమ్ ॥ ౪౨ ॥ జ్యాయ
సా దూషితా నారీ ముణ్డనం సమవాప్నుయాత్ । వైశ్యాగమే తు విప్రస్య క్షత్రియస్యా
న్త్యజాగమే ॥ ౪౩ ॥ క్షత్రియః ప్రథమం వైశ్యో దణ్డ్యశ్శూద్రాగమే భవేత్ । గృహీ
త్వా వేతనం వేశ్యా లోభాదన్యత్ర గచ్ఛతి ॥ ౪౪ ॥ వేతనం ద్విగుణం దద్యాద్దణ్డం చ ద్వి
గుణం తథా । భార్యా పుత్రాశ్చ దాసాశ్చ శిష్యో భ్రాతా చ సోదరః ॥ ౪౫ ॥ కృతాప
రాధాస్తాడ్యాస్స్యూ రజ్జ్వా వేణుదలేన వా । పృష్ఠే న మస్తకే హన్యాచ్చౌరస్యాప్నో
తి కిల్బిషమ్ ॥ ౪౬ ॥ రక్షాస్వధికృతైర్యైస్తు ప్రజాఽత్యర్థం విలుప్యతే । తేషాం సర్వ

స్వమాదాయరాజాకుర్యాత్ప్రవాసనమ్ ॥ ౪౭ ॥ యేనియుక్తాస్స్వకార్యేషుహ
న్యుః కార్యాణికర్మిణామ్। నిర్ఘృణాఃక్రూరమనసస్తాన్నిస్స్వాన్కారయేన్నృపః॥౪౮॥
అమాత్యఃప్రాడ్వివాకోవాయఃకుర్యాత్కార్యమన్యథా । తస్యసర్వస్వమాదాయ
తంరాజావిప్రవాసయేత్ ॥ ౪౯ ॥ గురుతల్పేభగఃకార్యస్సురాపానేసురాధ్వజః।
స్తేయేషుశ్వపదంవిద్యాద్బ్రహ్మహత్యాశిరఃపుమాన్ ॥ ౫౦ ॥ శూద్రాదీన్ఘాతయే
ద్రాజాపాపాన్విప్రాన్ప్రవాసయేత్ । మహాపాతకినాంవిత్తంవరుణాయోపపాద
యేత్ ॥ ౫౧ ॥ గ్రామేష్వపిచయేకేచిచ్చౌరాణాంభక్తదాయకాః । భాణ్డారకో
శదాశ్చైవసర్వాంస్తానపిఘాతయేత్ ॥ ౫౨ ॥ రాష్ట్రేషురాష్ట్రాధికృతాస్సామ
న్తాన్పాపినోహరేత్ । సన్ధింకృత్వాతుయేచౌర్యంరాత్రౌకుర్వన్తితస్కరాః॥౫౩॥
తేషాంఛిత్వానృపోహస్తౌతీక్ష్ణశూలేనివేశయేత్ । తటాకదేవతాగారభేదకాన్ఘాత
యేన్నృపః ॥ ౫౪ ॥ సముత్సృజేద్రాజమార్గేయస్త్వమేధ్యమనాపది । సహికా
ర్షాపణందణ్డ్యస్తమమేధ్యంచశోధయేత్ ॥ ౫౫ ॥ ప్రతిమాసఙ్క్రమభిదోదద్యుఃప
ఞ్చశతానితే । సమైశ్చవిషమంయోవాచరతేమూల్యతోఽపివా ॥ ౫౬ ॥ సమా
ప్నుయాన్నరఃపూర్వందమంమధ్యమమేవవా । ద్రవ్యమాదాయవణిజామనర్ఘేణావ
రున్ధతామ్ ॥ ౫౭ ॥ రాజాపృథక్పృథక్కుర్యాద్దణ్డముత్తమసాహసమ్ । ద్రవ్యా
ణాంమాషకోయశ్చప్రతిచ్ఛన్దకవిక్రయీ ॥ ౫౮ ॥ మధ్యమంప్రాప్నుయాద్దణ్డంకూ
టకర్తాతథోత్తమమ్ । కలహాపకృతందేయందణ్డశ్చద్విగుణస్తతః ॥ ౫౯ ॥ అభక్ష్య
భక్ష్యేవిప్రేవాశూద్రేవాకృష్ణలోదమః । తులాశాసనకర్తాచకూటకృన్నాణకస్య
చ॥ ౬౦ ॥ ఏభిశ్చవ్యవహర్తాయస్సదాప్యోదమముత్తమమ్ । విషాగ్నిదాంపతిగురు
విప్రాపత్యప్రమాపిణీమ్ ॥ ౬౧ ॥ వికర్ణకరనాసోష్ఠీంకృత్వాగోభిఃప్రవాసయేత్ ।
క్షేత్రవేశ్మగ్రామవనవిదారకాస్తథానరాః ॥ ౬౨ ॥ రాజపత్న్యభిగామీచదగ్ధవ్యా
స్తుకటాగ్నినా । ఊనంవాప్యధికంవాపిలిఖేద్యోరాజశాసనమ్ ॥ ౬౩ ॥ పారజా
యికచౌరౌచముఞ్చతోదణ్డఉత్తమః । రాజయానాసనారోఢుర్దణ్డఉత్తమసాహ
సః ॥ ౬౪ ॥ యోమన్యేతాజితోఽస్మీతిన్యాయేనాపిపరాజితః । తమాయాన్తంప
రాజిత్యదణ్డయేద్ద్విగుణందమమ్ ॥ ౬౫ ॥ ఆహ్వానకారీవధ్యస్స్యాదనాహూతమ
థాహ్వయన్ । దాణ్డికస్యచయోహస్తాదభిముక్తఃపలాయతే ॥ ౬౬ ॥ హీనఃపురు
షకారేణతద్దద్యాద్దాణ్డికోధనమ్ ॥ ౬౭ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే రాజ
ధర్మేదణ్డప్రణయనంనామసప్తవింశత్యధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

యుద్ధయాత్రా

పుష్కరః ॥ యదా మన్యేత నృపతిరాక్రన్దేన బలీయసా । పార్ష్ణిగ్రాహా-
భిభూతో మే తదా యాత్రాం ప్రయోజయేత్ ॥ ౧ ॥ పుష్టా యోధా భృతా భృత్యాః
ప్రభూతం చ బలం మమ । మూలరక్షాసమర్థోఽస్మి తైర్గత్వా శిబిరే వ్రజేత్ ॥ ౨ ॥ శత్రో
ర్వా వ్యసనే యాయాద్దైవాద్యైః పీడితం పరమ్ । భూకమ్పో యాం దిశం యాతి యాం
చ కేతుర్వ్యదూషయత్ ॥ ౩ ॥ విద్విష్టనాశకం సైన్యం సమ్భూతాన్తఃప్రకోపనమ్ ।
శరీరస్ఫురణే ధన్యే తథా సుస్వప్నదర్శనే ॥ ౪ ॥ నిమిత్తే శకునే ధన్యే జాతే శత్రుపురం
వ్రజేత్ । పదాతినాగబహులాం సేనాం ప్రావృషి యోజయేత్ ॥ ౫ ॥ హేమన్తే
శిశిరే చైవ రథవాజిసమాకులామ్ । చతురఙ్గబలోపేతాం వసన్తే వా శరన్ముఖే ॥ ౬ ॥
సేనా పదాతిబహులా శత్రూఞ్జయతి సర్వదా । అఙ్గదక్షిణభాగే తు శస్తం ప్రస్ఫురణం
భవేత్ ॥ ౭ ॥ న శస్తం తు తథా వామే పృష్ఠస్య హృదయస్య చ । లాఞ్ఛనం పిటకం
చైవ విజ్ఞేయం స్ఫురణం తథా ॥ ౮ ॥ విపర్యయేణాభిహితం సవ్యే స్త్రీణాం శుభం
భవేత్ ॥ ౯ ॥ * * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే రాజధర్మే
యుద్ధయాత్రాకథనం నామ అష్టావింశత్యధికద్విశతతమోధ్యాయః.

శుభాశుభస్వప్నాః

పుష్కరః ॥ స్వప్నం శుభాశుభం వక్ష్యే దుస్స్వప్నహరణం తథా । నాభిం వి
నాన్యత్ర గాత్రే తృణవృక్షసముద్భవః ॥ ౧ ॥ చూర్ణనం మూర్ధ్ని కాంస్యానాం ముణ్డ
నం నగ్నతా తథా । మలినామ్బరధారిత్వమభ్యఙ్గః పఙ్కదిగ్ధతా ॥ ౨ ॥ ఉచ్చాత్ప్ర
పతనం చైవ వివాహో గీతమేవ చ । తన్త్రీవాద్యవినోదశ్చ డోలారోహణమేవ చ ॥ ౩ ॥
అర్జనం పద్మలోహానాం సర్పాణామథ మారణమ్ । రక్తపుష్పద్రుమాణాం చ చణ్డాలస్య
తథైవ చ ॥ ౪ ॥ వరాహశ్వఖరోష్ట్రాణాం తథా చారోహణక్రియా । భక్షణం పక్షి
మాంసానాం తైలస్య కృసరస్య చ ॥ ౫ ॥ మాతుః ప్రవేశో జఠరే చితారోహణమేవ చ ।
శక్రధ్వజాభిపతనం పతనం శశిసూర్యయోః ॥ ౬ ॥ దివ్యాన్తరిక్షభౌమానాముత్పా
తానాం చ దర్శనమ్ । దేవద్విజాతిభూపానాం గురూణాం కోప ఏవ చ ॥ ౭ ॥ నర్తనం
హసనం చైవ వివాహో గీతమేవ చ । తన్త్రీవాద్యవిహీనానాం వాద్యానామపి వాద
నమ్ ॥ ౮ ॥ స్రోతోవహాధోగమనం స్నానం గోమయవారిణా । పఙ్కోదకేన చ త
థా మషీతోయేన వాప్యథ ॥ ౯ ॥ ఆలిఙ్గనం కుమారీణాం పురుషాణాం చ మైథునమ్ ।
హానిశ్చైవ స్వగాత్రాణాం విరేకో వమనక్రియా ॥ ౧౦ ॥ దక్షిణాశాప్రగమనం వ్యాధి

నాభిభవస్తథా । ఫలానాముపహారశ్చ ధాతూనాం భేదనం తథా ॥ ౧౧ ॥ గృహాణాం చైవ పతనం గృహసమ్మార్జనం తథా । క్రీడా పిశాచక్రవ్యాదవానరాన్త్యనరైరపి ॥ ౧౨ ॥ పరాదభిభవశ్చైవ తస్మాచ్చ వ్యసనోద్భవః । కాషాయవస్త్రధారిత్వం తద్వస్త్రైః క్రీడనం తథా ॥ ౧౩ ॥ స్నేహపానావగాహౌ చ రక్తమాల్యానులేపనమ్ । ఇత్యధన్యాని స్వప్నాని తేషామకథనం శుభమ్ ॥ ౧౪ ॥ భూయశ్చ స్వపనం తద్వత్కార్యం స్నానం ద్విజార్చనమ్ । తిలైర్హోమో హరిబ్రహ్మశివార్కగణపూజనమ్ ॥ ౧౫ ॥ తథా స్తుతిప్రపఠనం పుంసూక్తాదిజపస్తథా । స్వప్నాస్తు ప్రథమే యామే సంవత్సరవిపాకినః ॥ ౧౬ ॥ షడ్భిర్మాసైర్ద్వితీయే తు త్రిభిర్మాసైస్త్రియామికాః । చతుర్థే త్వర్ధమాసేన దశాహాదరుణోదయే ॥ ౧౭ ॥ ఏకస్యామథ చేద్రాత్రౌ శుభం వా యది వాఽశుభమ్ । పశ్చాద్దృష్టస్తు యస్తత్ర తస్య పాకం వినిర్దిశేత్ ॥ ౧౮ ॥ తస్మాత్తు శోభనే స్వప్నే పశ్చాత్స్వాపో న శస్యతే । శైలప్రాసాదనాగాశ్వవృషభారోహణం హితమ్ ॥ ౧౯ ॥ ద్రుమాణాం శ్వేతపుష్పాణాం గగనే చ తథా ద్విజ । ద్రుమతృణోద్భవో నాభౌ తథా చ బహుబాహుతా ॥ ౨౦ ॥ తథా చ బహుశీర్షత్వం పలితోద్భవ ఏవ చ । సుశుక్లమాల్యధారిత్వం సుశుక్లామ్బరధారితా ॥ ౨౧ ॥ చన్ద్రార్కతారాగ్రహణం పరిమార్జనమేవ చ । శక్రధ్వజాలిఙ్గనం చ ధ్వజోచ్ఛ్రాయక్రియా తథా ॥ ౨౨ ॥ భూమ్యమ్బుధారాగ్రహణం శత్రూణాం చైవ విక్రియా । జయో వివాదే ద్యూతే చ సఙ్గ్రామే చ తథా ద్విజ ॥ ౨౩ ॥ భక్షణం చార్ద్రమాంసానాం పాయసస్య చ భక్షణమ్ । దర్శనం రుధిరస్యాపి స్నానం వా రుధిరేణ చ ॥ ౨౪ ॥ సురారుధిరమద్యానాం పానం క్షీరస్య వాఽథ వా । అస్త్రైర్విచేష్టనం భూమౌ నిర్మలం గగనం తథా ॥ ౨౫ ॥ ముఖేన దోహనం శస్తం మహిషీణాం తథా గవామ్ । సింహీనాం హస్తినీనాం చ బడబానాం తథైవ చ ॥ ౨౬ ॥ ప్రసాదో దేవవిప్రేభ్యో గురుభ్యశ్చ తథా ద్విజ । అమ్భసా చాభిషేకస్తు గవాం శృఙ్గచ్యుతేన చ ॥ ౨౭ ॥ చన్ద్రాద్భ్రష్టేన వా రామ జ్ఞేయం రాజ్యప్రదం హి తత్ । రాజ్యాభిషేకశ్చ తథా ఛేదనం శిరసోఽప్యథ ॥ ౨౮ ॥ మరణం వహ్నిలాభశ్చ వహ్నిదాహో గృహాదిషు । లబ్ధిశ్చ రాజలిఙ్గానాం తన్త్రీవాద్యాభివాదనమ్ ॥ ౨౯ ॥ యస్తు పశ్యతి స్వప్నాన్తే రాజానం కుఞ్జరం హయమ్ । హిరణ్యం వృషభం గాం చ కుటుమ్బస్తస్య వర్ధతే ॥ ౩౦ ॥ వృషేభగృహశైలాగ్రవృక్షారోహణరోదనమ్ । ఘృతవిష్ఠానులేపో వాఽగమ్యాగమనం తథా ॥ ౩౧ ॥ సితవస్త్రం ప్రసన్నామ్భః ఫలీ వృక్షో నభోఽమలమ్ ॥ ౩౧౪ ॥

* * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే రాజధర్మే శుభాశుభస్వప్నకథనం నామ ఏకోనత్రింశదధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీశకునాని శ్రీ

పుష్కరః ॥ ఔషధానిచయుక్తానిధాన్యంకృష్ణమశోభనమ్ । కార్పాసంతృణశుష్కంచగోమయంవైధనానిచ ॥ ౧ ॥ అఙ్గారంగుడసర్జౌచముణ్డాభ్యక్తంచనగ్నకమ్ । అయఃపఙ్కంచర్మకేశౌఉన్మత్తంచనపుంసకమ్ ॥ ౨ ॥ చణ్డాలశ్వపచాద్యానినరాబన్ధనపాలకాః । గర్భిణీస్త్రీచవిధవాఃపిణ్యాకాదీనివైమృతమ్ ॥ ౩ ॥ తుషభస్మకపాలాస్థిభిన్నభాణ్డమశస్తకమ్ । అశస్తోవాద్యశబ్దశ్చభిన్నభైరవఝర్ఝరః ॥ ౪ ॥ ఏహీతిపురతశ్శబ్దశ్శస్యతేనతుపృష్ఠతః । గచ్ఛేతిపశ్చాచ్ఛబ్దోఽగ్ర్యఃపురస్తాత్తువిగర్హితః ॥ ౫ ॥ క్వయాసితిష్ఠమాగచ్ఛకింతేతత్రగతస్యచ । అనిష్టశబ్దామృత్యర్థంక్రవ్యాదశ్చధ్వజాదిగః ॥ ౬ ॥ స్ఖలనంవాహనానాంచశస్త్రభఙ్గస్తథైవచ । శిరోఘాతశ్చద్వారాద్యైశ్ఛత్రవాసాదిపాతనమ్ ॥ ౭ ॥ హరింసమ్పూజ్యసంస్తుత్యస్యాదమఙ్గళ్యనాశనమ్ । ద్వితీయంతుతతోదృష్ట్వావిరుద్ధంప్రవిశేద్గృహమ్ ॥ ౮ ॥ శ్వేతాస్సుమనసశ్శ్రేష్ఠాఃపూర్ణకుమ్భోమహోత్తమః । మాంసంమత్స్యాదూరశబ్దావృద్ధఏకఃపశుస్త్వజః ॥ ౯ ॥ గావస్తురఙ్గమానాగాదేవాశ్చజ్వలితోఽనలః । దూర్వార్ద్రగోమయంవేశ్యాస్వర్ణరూప్యంచరత్నకమ్ ॥ ౧౦ ॥ వచాసిద్ధార్థకౌషధ్యోముద్గఆయుధఖడ్గకమ్ । ఛత్రంపీఠంరాజలిఙ్గంశవంరుదితవర్జితమ్ ॥ ౧౧ ॥ ఫలంఘృతందధిపయోఅక్షతాదర్శమాక్షికమ్ । శఙ్ఖఇక్షుశ్శుభంవాక్యంభక్తవాదిత్రగీతకమ్ ॥ ౧౨ ॥ గమ్భీరమేఘస్తనితంతటిత్తుష్టిశ్చమానసీ । ఏకతస్సర్వలిఙ్గానిమనసస్తుష్టిరేకతః ॥ ౧౩ ॥

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే రాజధర్మే శకునకథనంనామ త్రింశదధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీపత్ర్యాదిశకునాని శ్రీ

పుష్కరః ॥ తిష్ఠతోగమనేప్రశ్నేపురుషస్యశుభాశుభమ్ । నివేదయన్తిశకునాదేశస్యనగరస్యచ ॥ ౧ ॥ సర్వఃపాపఫలోదీప్తోనిర్దిష్టోదైవచిన్తకైః । శాన్తశ్శుభఫలశ్చైవదైవజ్ఞైస్సముదాహృతః ॥ ౨ ॥ షట్ప్రకారావినిర్దిష్టాశకునానాంచదీప్తయః । వేలాదిగ్దేశకరణరుతజాతివిభేదతః ॥ ౩ ॥ పూర్వాపూర్వాచవిజ్ఞేయాసాతేషాంబలవత్తరా । దివాచరోరాత్రిచరస్తథారాత్రౌదివాచరః ॥ ౪ ॥ క్రూరేషుదీప్తావిజ్ఞేయాఋక్షలగ్నగ్రహాదిషు । ధూమితాసాతువిజ్ఞేయాయాంగమిష్యతిభాస్కరః ॥ ౫ ॥ యస్యాంస్థితస్సాజ్వలితాముక్తాచాఙ్గారిణీమతా । ఏతాస్తిస్రస్స్మృతాదీప్తాఃపఞ్చశాన్తాస్తథాపరాః ॥ ౬ ॥ దీప్తాయాన్దిశిదిగ్దీప్తంశకునంపరికీర్తితమ్ । గ్రామేఽరణ్యావనేగ్రామ్యాస్తథానిన్దితపాదపః ॥ ౭ ॥ దేశేచైవాశుభేజ్ఞేయోదేశదీప్తో

ద్విజోత్తమః। క్రియాదీప్తో వినిర్దిష్టస్స్వజాత్యనుచితక్రియః॥ ౮ ॥ రుతదీప్తశ్చ కథితో భిన్నభైరవనిస్స్వనః। జాతిదీప్తస్తథా జ్ఞేయః కేవలం మాంసభోజనః ॥ ౯ ॥ దీప్తాచ్ఛాన్తో వినిర్దిష్టస్సర్వైర్భేదైః ప్రయత్నతః। మిశ్రైర్మిశ్రో వినిర్దిష్టస్తస్య వాచ్యం ఫలాఫలమ్ ॥ ౧౦ ॥ గోశ్వోష్ట్రగర్దభశ్వానస్సారికా గృహగోధికా। చటకా భాసకూర్మాద్యాః కథితా గ్రామవాసినః ॥ ౧౧ ॥ అజావిశుకనాగేన్ద్రాః కోలో మహిషవాయసౌ। గ్రామ్యారణ్యా వినిర్దిష్టాస్సర్వేఽన్యే వనగోచరాః ॥ ౧౨ ॥ మార్జారకుక్కుటౌ గ్రామ్యౌ తౌ చైవ వనగోచరౌ। తయోర్భవతి విజ్ఞానం నిత్యం వై రూపభేదతః ॥ ౧౩ ॥ గోకర్ణశిఖిచక్రాహ్వఖరహారీతవాయసాః। కులాహకుక్కుటశ్యేనఫేరుఖఞ్జనవానరాః॥ ౧౪ ॥ శతఘ్నచటకశ్యామచాషశ్యేనకపిఞ్జలాః। తిత్తిరిశ్శతపత్రం చ కపోతశ్చ తథా త్రయః ॥ ౧౫ ॥ ఖఞ్జరీటకదాత్యూహశుకరాజీవకుక్కుటాః। భారద్వాజశ్చ సారఙ్గ ఇతి జ్ఞేయా దివాచరాః ॥ ౧౬ ॥ వాగుర్యులూకశరభక్రౌఞ్చాశ్శశకకచ్ఛపాః। లోమాసికాః పిఙ్గలికాః కథితా రాత్రిగోచరాః ॥ ౧౭ ॥ హంసాశ్చ మృగమార్జారనకులర్క్షభుజఙ్గమాః। వృకారిసింహవ్యాఘ్రోష్ట్రగ్రామసూకరమానుషాః॥ ౧౮ ॥ శ్వావిద్వృషభగోమాయువృకకోకిలసారసాః। తురఙ్గకౌపీననరా గోధా హ్యుభయచారిణః॥ ౧౯ ॥ బలప్రస్థానయోస్సర్వే పురస్తాత్సఙ్ఘచారిణః। జయావహా వినిర్దిష్టాః పశ్చాన్నిధనకారిణః ॥ ౨౦ ॥ గృహాద్గత్వా యదా చాషో వ్యాహరేత్పురతస్స్థితః। నృపావమానం వదతి వామః కలహభోజనే ॥ ౨౧ ॥ యానే తద్దర్శనం శస్తం సవ్యాఙ్గస్య వా పృథక్। చౌరైర్మోషమథాఖ్యాతి మయూరో భిన్ననిస్స్వనః ॥ ౨౨ ॥ ప్రయాతస్యాగ్రతో రామ మృగః ప్రాణహరో భవేత్। ఋక్షాఖుజమ్బుకవ్యాఘ్రసింహమార్జారగర్దభాః ॥ ౨౩ ॥ ప్రతిలోమాస్తథా రామ ఖరశ్చ వికృతస్వనః। వామః కపిఞ్జలశ్శ్రేష్ఠస్తథా దక్షిణసంస్థితః ॥ ౨౪ ॥ పృష్ఠతో నిన్దితఫలస్తిత్తిరిస్తు న శస్యతే। ఏణా వరాహాః పృషతా వామా భూత్వా తు దక్షిణాః ॥ ౨౫ ॥ భవన్త్యర్థకరా నిత్యం విపరీతా విగర్హితాః। వృషాశ్వజమ్బుకవ్యాఘ్రాస్సింహమార్జారగర్దభాః ॥ ౨౬ ॥ వాఞ్ఛితార్థకరా జ్ఞేయా దక్షిణాద్వామతో గతాః। శివా శ్యామాననా చ్ఛుచ్ఛుః పిఙ్గళా గృహగోధికా ॥ ౨౭ ॥ సూకరీ పరపుష్టా చ పున్నామానశ్చ వామతః। స్త్రీసంజ్ఞా భాసకాకూకకపిశ్రీకర్ణచ్ఛిక్కరాః ॥ ౨౮ ॥ కపిశ్రీకర్ణపిప్పీకారురుశ్యేనాశ్చ దక్షిణాః। జాతోఘాహిశశక్రోడగోధానాం కీర్తనం శుభమ్॥ ౨౯ ॥ తతస్సన్దర్శనం నేష్టం ప్రతీపం వానరర్క్షయోః। కార్యకృద్బలిశకునః ప్రస్థితస్య హి యోఽన్యహా ॥ ౩౦ ॥ భవేత్తస్య ఫలం వాచ్యం తదేవ దివసం బుధైః। మత్తా భక్షార్థినో బాలా వైరసక్తాస్తథైవ చ ॥ ౩౧ ॥ సీమాన్తమధ్యన్తరితా విజ్ఞేయా నిష్ఫలా ద్విజ। ఏకద్విత్రిచతుర్భిస్తు శివా ధన్యా రుతైర్భవేత్ ॥ ౩౨ ॥ పఞ్చభిశ్చ తథా షడ్భిరధన్యా పరికీర్తితా। సప్తభి

శ్చతథాధన్యానిష్ఫలాపరతోభవేత్ ॥ ౩౩ ॥ నృణాంరోమాంచజననీవాహానానాం భయప్రదా । జ్వాలానలానూర్యముఖీవిజ్ఞేయాభయవర్ధనీ ॥ ౩౪ ॥ ప్రథమంసార జ్ఞేదృష్టేశుభేదేశేశుభంవదేత్ । సంవత్సరంమనుష్యస్యఅశుభేచశుభంతథా॥౩౫॥ తథావిధంనరఃపశ్యేత్సారఙ్గంప్రథమేఽహని । ఆత్మనశ్చతథాత్వేనజ్ఞాతవ్యంవత్సరం ఫలమ్ ॥ ౩౬ ॥ * * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే రాజధర్మే పక్ష్యాదిశకునకథనంనామ ఏకత్రింశదధికద్విశతతమోధ్యాయః.

శ్రీవాయసాదిశకునాని.

పుష్కరః ॥ విశన్తియేనమార్గేణవాయసాబహవఃపురే । తేనమార్గేణరుద్ధ స్యపురస్యగ్రహణంభవేత్ ॥ ౧ ॥ సేనాయాంయదివానార్థేనివిష్టోవాయసోరుదన్। వామోభయాతురస్త్రస్తోభయంవదతిదుస్తరమ్ ॥ ౨॥ ఛాయాఙ్గవాహనోపానచ్ఛ త్రవస్త్రాదికుట్టనే । మృత్యుస్తత్పూజనేపూజాతదిష్టకరణేశుభమ్ ॥ ౩ ॥ ప్రోషితా గమకృత్కాకఃకుర్వన్ద్వారిగతాగతమ్ । రక్తందగ్ధంగృహేద్రవ్యంక్షిపన్వహ్నినివేద కః ॥ ౪ ॥ న్యసేద్రక్తంపురస్తాచ్చనివేదయతిబన్ధనమ్ । పీతంద్రవ్యంతథారుక్మరూ ప్యమేవతుభార్గవ ॥ ౫ ॥ యచ్చైవోపనయేద్ద్రవ్యంతస్యలబ్ధింవినిర్దిశేత్ । ద్రవ్యం వాపనయేద్యత్తుతస్యహానింవినిర్దిశేత్ ॥ ౬ ॥ పురతోధనలబ్ధిస్స్యాదామమాంసస్య ఛర్దనే । భూలబ్ధిస్స్యాన్మృదఃక్షేపేరాజ్యంరత్నార్పణేమహత్ ॥ ౭ ॥ యాతుః కాకోఽనుకూలస్తుక్షేమఃకర్మకృత్భవేత్ । నత్వర్థసాధకోజ్ఞేయఃప్రతికూలోభ యావహః ॥ ౮ ॥ సమ్ముఖేఽభ్యేతివిరువన్యాత్రాఘాతకరోభవేత్ । వామఃకాక స్స్మృతోధన్యోదక్షిణోఽర్థవినాశకృత్ ॥ ౯ ॥ వామోఽనులోమగశ్శ్రేష్ఠోమధ్య మోదక్షిణస్స్మృతః । ప్రతిలోమగతిర్వామోగమనప్రతిషేధకృత్ ॥ ౧౦ ॥ నివేద యతియాత్రార్థమభిప్రేతంగృహేగతః । ఏకాక్షిచరణస్త్వర్కంవీక్షమాణోభయా వహః ॥ ౧౧ ॥ కోటరేవాసమానశ్చమహానర్థకరోభవేత్ । నశుభస్తూషరేకాకః పఙ్కాఙ్కస్సతుశస్యతే ॥ ౧౨ ॥ అమేధ్యపూర్ణవదనఃకాకస్సర్వార్థసాధకః । జ్ఞే యాఃపతత్రిణోఽన్యేపికాకవద్భృగునన్దన ॥౧౩ ॥ స్కన్ధావారాపసవ్యస్థాశ్వావో విప్రవినాశకాః । ఇన్ద్రస్థానేనరేన్ద్రస్యపురేశస్యతుగోపురే॥ ౧౪ ॥ అన్తర్గృహే గృహేశస్యమరణాయభవేచ్ఛ్వవా । యస్యజిఘ్రతివామాఙ్గం తస్యస్యాదర్థసిద్ధ యే॥ ౧౫॥ భయాయదక్షిణంచాఙ్గంతథాభుజమదక్షిణమ్।యాత్రాఘాతకరోయా తుర్భవేత్ప్రతిముఖాగతః ॥ ౧౬ ॥ మార్గావరోధకోమార్గేచౌరాన్వదతిభార్గవ ।

అలాభోఽస్థిముఖః పాపో రజ్జుచీరముఖస్తథా॥ ౧౭ ॥ సోపానత్కముఖో ధన్యో మాం
సపూర్ణముఖోఽపి చ । అమఙ్గళ్యముఖద్రవ్యం కేశం చైవాశుభం తథా ॥ ౧౮ ॥ అవ
మూత్ర్యాగ్రతో యాతి యస్య తస్య భయం భవేత్ । యస్యావమూత్ర్య వ్రజతి శుభం
దేశం తథా ద్రుమమ్ ॥ ౧౯ ॥ మాఙ్గళ్యం చ తథా ద్రవ్యం తస్య స్యాదర్థసిద్ధయే । శ్వవ
చ్ఛరామ విజ్ఞేయాస్తథా వై జమ్బుకాదయః ॥ ౨౦ ॥ భయాయ స్వామినో జ్ఞేయమని
మిత్తం రుతం గవామ్ । నిశి చౌరభయాయ స్యాద్వికృతం మృత్యవే తథా ॥ ౨౧ ॥ శి
వాయ స్వామినో రాత్రౌ బలీవర్దో నదన్భవేత్ । ఉత్సృష్టవృషభో రాజ్ఞో విజయం స
మ్ప్రయచ్ఛతి ॥ ౨౨ ॥ అభయం భక్షయన్త్యశ్చ గావో దత్తాస్తథా స్వకాః । త్య
క్తస్నేహాః స్వవత్సేషు గర్భక్షయకరా మతాః ॥ ౨౩ ॥ భూమిం పాదైర్వినిఘ్న
న్త్యో దీనా భీతా భయావహాః । ఆర్ద్రాఙ్గ్యో హృష్టరోమాశ్చ శృఙ్గలగ్నమృదః శుభాః ॥
మహిష్యాదిషు చాప్యేతత్సర్వం వాచ్యం విజానతా । ఆరోహణం తథాఽన్యేన సపర్యా
ణస్య వాజినః ॥ ౨౪ ॥ జలోపవేశనం నేష్టం భూమౌ చ పరివర్తనమ్ । విపత్కరం తు
రఙ్గస్య సుప్తం వాప్యనిమిత్తతః ॥ ౨౫ ॥ యవమోదకయోర్ద్వేషస్త్వకస్మాచ్చ
న శస్యతే । వదనాద్రుధిరోత్పత్తిర్వేపనం న చ శస్యతే ॥ ౨౬ ॥ క్రీడన్బకైః కపోతై
శ్చ శారికాభిర్మృతిం వదేత్ । సాశ్రునేత్రో జిహ్వయా చ పాదలేహీ వినష్టయే॥ ౨౭ ॥
వామపాదేన చ తథా విలిఖంశ్చ వసున్ధరామ్ । స్వపేద్వా వామపార్శ్వేన దివా వా న
శుభప్రదః ॥ ౨౮ ॥ భయాయ స్యాచ్ఛకృన్మూత్రే తథా నిద్రావిలాననః । ఆరోహణం న
చేద్దద్యాత్ప్రతీపం వా గృహం వ్రజేత్ ॥ ౩౦ ॥ యాత్రావిఘాతమాచష్టే వామపార్శ్వం
తథా స్పృశేత్ । హేషమాణశ్చ శత్రుయోధం పాదస్పర్శీ జయావహః ॥ ౩౧ ॥ గ్రామే
వ్రజతి నాగశ్చేన్మైథునం దేశహా భవేత్ । ప్రసూతా నాగవనితా మత్తా చాన్తాయ భూప
తేః ॥ ౩౨ ॥ ఆరోహణం న చేద్దద్యాత్ప్రతీపం వా గృహం వ్రజేత్ । మదం వా వార
ణో జహ్యాద్రాజఘాతకరో భవేత్ ॥ ౩౩ ॥ వామం దక్షిణపాదేన పాదమాక్రమతే
శుభః । దక్షిణం చ తథా దన్తం పరిమార్ష్టి కరేణ చ ॥ ౩౪ ॥ వృషోఽశ్వః కుఞ్జరో వాపి
రిపుసైన్యగతోఽశుభః । ఖణ్డమేఘాతివృష్ట్యా తు సేనానాశమవాప్నుయాత్ ॥ ౩౫ ॥
ప్రతికూలగ్రహర్క్షాస్తు తథా సమ్ముఖమారుతాత్ । యాత్రాకాలే రణే వాపి ఛత్రాదిపత
నం భయమ్ ॥ ౩౬ ॥ హృష్టా నరాశ్చానులోమా గ్రహా వై జయలక్షణమ్ । కాకైర్యో
ధాభిభవం క్రవ్యాద్భిర్మణ్డలక్షయః ॥ ౩౭ ॥ ప్రాచీ పశ్చిమకైశానీ సౌమ్యా శ్రేష్ఠా
శుభా చ దిక్ ॥ ౩౮ ॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే రాజధర్మే
వాయసాదిశకునకథనం నామ ద్వాత్రింశదధికద్విశతతమోఽధ్యాయః

—— శ్రీయాత్రామణ్డలచిన్తాదిః శ్రీ ——

పుష్కరః ॥ సర్వయాత్రాంప్రవక్ష్యామిరాజధర్మసమాశ్రయాత్ । అస్తఙ్గతేనీచగేవైకలేరిపురాశిగే ॥ ౧ ॥ ప్రతిలోమేచవిధ్వస్తేశుక్రేయాత్రాంవిసర్జయేత్ । ప్రతిలోమేబుధేయాత్రాందిక్పతౌచతథాగ్రహే ॥ ౨ ॥ వైధృతౌచవ్యతీపాతేనాగేచశకునౌతథా । చతుష్పాదేచకిన్స్తుఘ్నేతథాయాత్రాంవివర్జయేత్ ॥ ౩ ॥ విపత్తారేనైధనేచప్రత్యరౌచాథజన్మని । గణ్డేవివర్జయేద్యాత్రాంరిక్తాయాంచతిథావపి ॥ ౪ ॥ ఉదీచీచతథాప్రాచీతయోరైక్యంప్రకీర్తితమ్ । పశ్చిమాదక్షిణాయాదిక్తయోరైక్యంతథైవచ ॥ ౫ ॥ వాయ్వగ్నిదిక్సముద్భూతంపరిఘంనతులఙ్ఘయేత్ । ఆదిత్యచన్ద్రసౌరాస్తుదివసాశ్చనశోభనాః ॥ ౬ ॥ కృత్తికాద్యానిపూర్వేణమఘాద్యానిచయామ్యతః । మైత్రాద్యాన్యపరేచాథవాసవాద్యానివాప్యుదక్ ॥ ౭ ॥ సర్వద్వారాణిశస్తానిఛాయామానంవదామితే । ఆదిత్యేవింశతిర్జ్ఞేయాశ్చన్ద్రేషోడశకీర్తితాః ॥ ౮ ॥ భౌమేపఞ్చదశైవోక్తాశ్చతుర్దశతథాబుధే । త్రయోదశతథాజీవేశుక్రేద్వాదశకీర్తితాః ॥ ౯ ॥ ఏకాదశతథాసౌరేసర్వకర్మసుకీర్తితాః । జన్మలగ్నేశక్రచాపేసమ్ముఖేనవ్రజేన్నరః ॥ ౧౦ ॥ శకునాదౌశుభేయాయాజ్జయాయహరిమాస్మరన్ । వక్ష్యేమణ్డలచిన్తాన్తేకర్తవ్యంరాజరక్షణమ్ ॥ ౧౧ ॥ స్వామ్యమాత్యంతథాదుర్గంకోశోదణ్డస్తథైవచ । మిత్రంజనపదశ్చైవరాజ్యంసప్తాఙ్గముచ్యతే ॥ ౧౨ ॥ సప్తాఙ్గస్యతురాజ్యస్యవిఘ్నకర్తౄన్వినాశయేత్ । మణ్డలేషుచసర్వేషువృద్ధిఃకార్యామహీక్షితా ॥ ౧౩ ॥ ఆత్మమణ్డలమేవాత్రప్రథమంమణ్డలంభవేత్ । సామన్తాస్తస్యవిజ్ఞేయారిపవోమణ్డలస్యతు ॥ ౧౪ ॥ ఉపేతస్తుసుహృజ్జ్ఞేయశ్శత్రుమిత్రమతఃపరమ్ । మిత్రమిత్రంతతోజ్ఞేయంమిత్రమిత్రరిపుస్తతః ॥ ౧౫ ॥ ఏతత్పురస్తాత్కథితంపశ్చాదపినిబోధమే । పార్ష్ణిగ్రాహస్తతఃపశ్చాత్తతస్త్వాక్రన్దఉచ్యతే ॥ ౧౬ ॥ ఆసారస్తుతతోఽన్యస్స్యాదాక్రన్దాసారఉచ్యతే । జిగీషోశ్శత్రుయుక్తస్యవిముక్తస్యతథాద్విజ ॥ ౧౭ ॥ నాత్రాపినిశ్చయశ్శక్యోవక్తుంమనుజపుఙ్గవ । నిగ్రహానుగ్రహేశక్తోమధ్యస్థఃపరికీర్తితః ॥ ౧౮ ॥ నిగ్రహానుగ్రహేశక్తస్సర్వేషామపియోభవేత్ । ఉదాసీనస్సకథితోబలవాన్పృథివీపతిః ॥ ౧౯ ॥ నకస్యచిద్రిపుర్మిత్రంకారణాచ్ఛత్రుమిత్రకే । మణ్డలంతవసమ్ప్రోక్తమేతద్ద్వాదశరాజకమ్ ॥ ౨౦ ॥ త్రివిధారిపవోజ్ఞేయాఃకుల్యానన్తరకృత్రిమాః । పూర్వపూర్వోగురుస్తేషాందుశ్చికిత్స్యతమోమతః ॥ ౨౧ ॥ అనన్తరోఽపియశ్శత్రుస్సోపిమేకృత్రిమోమతః । పార్ష్ణిగ్రాహోభవేచ్ఛత్రోర్మిత్రాణిరిపవస్తథా ॥ ౨౨ ॥ పార్ష్ణిగ్రాహముపాయైశ్చశమయేచ్చతథాస్వకమ్ । మిత్రేణశత్రోరుచ్ఛేదంప్రశం

స్త్విపురాతనాః ॥ ౨౩ ॥ సూత్రంచశత్రుతామేతిసామన్తత్వాదనన్తరమ్ । శత్రుం జిగీషురుచ్ఛిన్ద్యాత్స్వయంశక్తోఽతిచేద్యది ॥ ౨౪ ॥ ప్రతాపవృద్ధౌ తేనాపి నామిత్రాజ్జాయతేభయమ్ । యథాస్యనోద్విజేల్లోకోవిశ్వాసశ్చయథాభవేత్ ॥ ౨౫ ॥ జిగీషుర్ధర్మవిజయీతథాలోకంవశంనయేత్ ॥ ౨౫౹ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే రాజధర్మేయాత్రామణ్డలచిన్తాదికథనంనామ త్రయస్త్రింశదధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

షాడ్గుణ్యమ్.

పుష్కరః ॥ సామభేదౌమయాప్రోక్తౌదానదణ్డౌతథైవచ । దణ్డస్స్వదేశేకథితఃపరదేశేబ్రవీమితే ॥ ౧ ॥ ప్రకాశశ్చాప్రకాశశ్చద్వివిధోదణ్డఉచ్యతే । లుణ్ఠనంగ్రామఘాతశ్చసస్యఘాతోఽగ్నిదీపనమ్ ॥ ౨ ॥ ప్రకాశోఽథవిషంవహ్నిర్వివిధైఃపురుషైర్వధః । దూషణంచైవసాధూనాముదకానాంచదూషణమ్ ॥ ౩ ॥ దణ్డప్రణయనంప్రోక్తముపేక్షాంశ్రృణుభార్గవ । యదామన్యేతనృపతీరణేనమమవిగ్రహః ॥ ౪॥ అనర్థాయానుబన్ధస్స్యాత్సన్ధినాచతథాభవేత్ । సామలబ్ధాస్పదంచాత్రదానంచార్థక్షయంకరమ్ ॥ ౫ ॥ భేదదణ్డానుబన్ధస్స్యాత్తదోపేక్షాంసమాశ్రయేత్ । నచాయంమమశక్తోఽతికించిత్కర్తుముపద్రవమ్ ॥ ౬ ॥ నచాహమస్యశక్తోఽమిత్రోపేక్షాంసమాశ్రయేత్ । అవజ్ఞోపహతస్తత్రరాజ్ఞాకార్యోఽరిపుర్భవేత్ ॥ ౭ ॥ మాయోపాయంప్రవక్ష్యామిఉత్పాతైరనృతైశ్చరేత్ । శత్రోరుద్వేజనంశత్రోశ్శిబిరస్థస్యపక్షిణః ॥ ౮ ॥ స్థూలస్యతస్యపుచ్ఛస్థాంకృత్వోల్కాంవిపులాంద్విజ । విసృజేచ్చతతశ్చైవముల్కాపాతంప్రదర్శయేత్ ॥ ౯ ॥ ఏవమన్యేదర్శనీయాఉత్పాతాబహవోఽపిచ । ఉద్వేజనంతథాకుర్యాత్కుహకైర్వివిధైర్ద్విషామ్ ॥ ౧౦ ॥ సాంవత్సరాస్తాపసాశ్చనాశంబ్రూయుఃపరస్యచ। జిగీషుఃపృథివీంరాజాతేనచోద్వేజయేత్పరాన్॥ దేవతానాంప్రసాదశ్చకీర్తనీయఃపరస్యతు । ఆగతంనోఽమిత్రబలంప్రహరధ్వమభీతవత్ ॥ ౧౨ ॥ ఏవంబ్రూయాద్రణేప్రాప్తేభగ్నాస్సర్వేపరేఇతి। క్ష్వేడాఃకిలకిలాఃకార్యావాచ్యశ్శత్రుర్హతస్తథా ॥ ౧౩ ॥ దేవాజ్ఞాబృంహితోరాజాసన్నద్ధస్సమరంప్రతి । ఇన్ద్రజాలంప్రవక్ష్యామిఇన్ద్రంకాలేనదర్శయేత్ ॥ ౧౪ ॥ చతురఙ్గంబలంరాజాసహాయార్థందివౌకసామ్ । బలంతుదర్శయేత్ప్రాప్తంర[illegible]వృష్టించరేద్రిపౌ॥ ౧౫ ॥ ఛిన్నానిరిపుశీర్షాణిప్రాసాదాగ్రేషుదర్శయేత్ । షాడ్గుణ్యంసమ్ప్రవక్ష్యామితద్వరౌసన్ధివిగ్రహౌ ॥ ౧౬ ॥ సన్ధిశ్చవిగ్రహశ్చైవయానమాసనమేవచ । ద్వైధీభావస్సంశ్రయశ్చషడ్గుణాఃపరికీర్తితాః ॥ ౧౭ ॥ పణబన్ధస్మృతస్సన్ధిరపకార

స్తువిగ్రహః । జిగీషోశ్శత్రువిషయే యానం యాత్రాభిధీయతే ॥ ౧౮॥ విగ్రహేణస్వకే దేశే స్థితిరాసనముచ్యతే । బలార్ధేన ప్రయాణం తు ద్వైధీభావస్స ఉచ్యతే ॥ ౧౯॥ ఉదాసీనో మధ్యమో వా సంశ్రయాత్సంశ్రయస్స్మృతః। సమేన సన్ధిరన్వేష్యోఽహీనేన చ బలీయసా ॥ ౨౦ ॥ హీనేన విగ్రహః కార్యస్స్వయం రాజ్ఞా బలీయసా । తత్రాపి శుద్ధపార్ష్ణిస్తు బలీయాంసం సమాశ్రయేత్ ॥ ౨౧ ॥ ఆసీనః కర్మవిచ్ఛేదం శక్తః కర్తుం రిపోర్యదా । అశుద్ధపార్ష్ణిశ్చాసీత విగృహ్య వసుధాధిపః ॥ ౨౨॥ అశుద్ధపార్ష్ణిర్బలవాన్ ద్వైధీభావం సమాశ్రయేత్ । బలినా విగృహీతస్తు యోఽసన్దేహన పార్థివః ॥ ౨౩॥ సంశ్రయస్తేన వక్తవ్యో గుణానామధమో గుణః । బహుక్షయవ్యయాయాసం తేషాం యానం ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౨౪ ॥ బహులాభకరం పశ్చాత్తదా రాజా సమాశ్రయేత్ । సర్వశక్తివిహీనస్తు తదా కుర్యాత్తు సంశ్రయమ్ ॥ ౨౫ ॥ * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే రాజధర్మే ఉపాయషడ్గుణాదికథనం నామ చతుస్త్రింశదధికద్విశతతమోఽధ్యాయః

ప్రాత్యహికరాజకర్మ

పుష్కరః ॥ అజస్రం కర్మ వక్ష్యామి దినం ప్రతి యదాచరేత్ । ద్విముహూర్తావశేషాయాం రాత్రౌ నిద్రాం త్యజేన్నృపః ॥ ౧॥ వాద్యవన్దిస్వనైర్గీతైః పశ్యేద్గూఢాంస్తతో నరాన్ । విజ్ఞాయతే న యే లోకాస్తదీయా ఇతి కేనచిత్ ॥ ౨॥ ఆయవ్యయస్య శ్రవణం తతః కార్యం యథావిధి । వేగోత్సర్గం తతః కృత్వా రాజా స్నానగృహం వ్రజేత్ ॥౩॥ స్నానం కుర్యాన్నృపః పశ్చాద్దన్తధావనపూర్వకమ్ । కృత్వా సన్ధ్యాం తతో జప్యం వాసుదేవం ప్రపూజయేత్ ॥ ౪ ॥ వహ్నౌ పవిత్రాన్ జుహుయాత్తర్పయేదుదకైః పితౄన్ । దద్యాత్సకాఞ్చనీం ధేనుం ద్విజాశీర్వాదసంయుతః ॥ ౫॥ అనులిప్తోఽలఙ్కృతశ్చ ముఖం పశ్యేచ్చ దర్పణే । ససువర్ణే ఘృతే రాజా శృణుయాద్దివసాదికమ్ ॥ ౬॥ ఔషధం భిషజోక్తం చ మఙ్గలాలమ్భనం చరేత్ । పశ్యేద్గురుం తేన దత్తాశీర్వాదోఽథ వ్రజేత్సభామ్ ॥ ౭ ॥ తత్రస్థో బ్రాహ్మణాన్పశ్యేదమాత్యాన్మన్త్రిణస్తథా । ప్రకృతీశ్చ మహాభాగ ప్రతీహారనివేదితాః ॥ ౮ ॥ శ్రుత్వేతిహాసం కార్యాణి కార్యాణాం కార్యనిర్ణయమ్ । వ్యవహారం తతః పశ్యేన్మన్త్రం కుర్యాత్తు మన్త్రిభిః ॥ ౯ ॥ నైకేన సహితః కుర్యాన్న కుర్యాద్బహుభిస్సహ । న చ మూర్ఖైర్న చానాప్తైర్గుప్తం న ప్రకటం చరేత్ ॥ ౧౦ ॥ మన్త్రం స్వధిష్ఠితం కుర్యాద్యేన రాష్ట్రం న బాధతే । ఆకారగ్రహణే రాజ్ఞో మన్త్రరక్షాపరా మతా ॥ ౧౧ ॥ ఆకారైరిఙ్గితైః ప్రాజ్ఞా మన్త్రం గృహ్ణన్తి పణ్డితాః । సాంవత్సరాణాం వైద్యానాం మన్త్రిణాం వచనే రతః ॥ ౧౨ ॥ రాజా విభూతి

మాప్నోతిధారయన్తినృపంప్రతే । మన్త్రింకృత్వాథవ్యాయామంచక్రేయానేచశ
స్త్రకే॥ ౧౩ ॥ నిస్సత్త్వాదౌనృపస్స్నాతఃపశ్యేద్విష్ణుంసుపూజితమ్ । హుతంచపా
వకంపశ్యేద్విప్రాన్పశ్యేత్సుపూజితాన్ ॥ ౧౪ ॥ భూషితోభోజనంకుర్యాద్దానా
ద్యైస్సుపరీక్షితమ్ । భుక్త్వాగృహీతతామ్బూలోవామపార్శ్వేనసంస్థితః ॥ ౧౫ ॥
శాస్త్రాణిచిన్తయేద్దృష్ట్వాయోధాన్కోష్ఠాయుధంగృహమ్ । అన్వాస్యపశ్చిమాంస
న్ధ్యాంకార్యాణిచవిచిన్త్యతు ॥ ౧౬ ॥ చరాన్సమ్ప్రేష్యభుక్త్వాన్నమన్తఃపురచ
రోభవేత్ । వాద్యగీతైరక్షితోఽన్యైరేవంనిత్యంచరేన్నృపః ॥ ౧౭ ॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే రాజధర్మే
ఆజస్రికకథనంనామ పఞ్చత్రింశదధికద్విశతతమోధ్యాయః.

రణదీక్షా.

పుష్కరః॥ యాత్రావిధానపూర్వంతువక్ష్యేసాఙ్గ్రామికంవిధిమ్। సప్తాహేన
యదాయాత్రాభవిష్యతిమహీపతేః॥ ౧॥ పూజనీయోహరిశ్శమ్భుర్మోదకాద్యైర్వినా
యకః। ద్వితీయేఽహనిదిక్పాలాన్సమ్పూజ్యశయనంచరేత్ ॥౨॥ శయ్యాయాంవాత
దగ్రేథదేవాన్ప్రార్చ్యమనుంస్మరేత్ । నమశ్శమ్భోత్రినేత్రాయరుద్రాయవరదా
యచ॥౩॥ వామనాయవిరూపాయస్వప్నాధిపతయేనమః । భగవన్దేవదే[illegible]శూలభృ
ద్వృషవాహన॥౪॥ ఇష్టానిష్టంమమాచక్ష్వస్వప్నేసుప్తస్యశాశ్వత। యజ్జాగ్రతోదూర
మితిపురోధామన్త్రముచ్చరేత్ ॥ ౫ ॥తృతీయేఽహనిదిక్పాలాన్రుద్రాంస్తాన్దిక్పతీన్య
జేత్ । గ్రహాన్యజేచ్చతుర్థేఽహ్నిపఞ్చమేచాశ్వినౌయజేత్ ॥౬॥ మార్గేయాదేవతా
స్తాసాంనద్యాదీనాంచపూజనమ్ । దివ్యాన్తరిక్షభౌమస్థదేవానాంచతథాబలిః॥౭॥
రాత్రౌభూతగణానాంచవాసుదేవాదిపూజనమ్। భద్రకాల్యాశ్శ్రియఃకుర్యాత్ప్రా
ర్థయేత్సర్వదేవతాః ॥ ౮ ॥ వాసుదేవస్సఙ్కర్షణఃప్రద్యుమ్నశ్చానిరుద్ధకః । నారా
యణోఽబ్జజోవిష్ణుర్నారసింహోవరాహకః ॥ ౯ ॥ శివఈశస్తత్పురుషోహ్యఘో
రోరామసత్యజః। సూర్యస్సోమఃకుజశ్చాన్ద్రిర్జీవశుక్రశనైశ్చరాః॥ ౧౦ ॥ రాహుః
కేతుర్గణపతిస్సేనానీచణ్డికాహ్యుమా । లక్ష్మీస్సరస్వతీదుర్గాబ్రహ్మాణీప్రముఖాగ
ణాః॥ ౧౧ ॥ రుద్రాఇన్ద్రాదయోవహ్నిర్నాగాస్తార్క్ష్యోఽపరేసురాః । దివ్యాన్తరి
క్షభూమిష్ఠావిజయాయభవన్తుమే ॥ ౧౨ ॥ మర్దయన్తురణేశత్రూన్సమ్ప్రగృ
హ్యోపహారకమ్ । సపుత్రమాతృభృత్యోఽహందేవావశ్శరణంగతః ॥ ౧౩ ॥ చ
మూనాంపృష్ఠతోగత్వారిపునాశనమోఽస్తువః । వినివృత్తఃప్రదాస్యామిదత్తాదభ్య
ధికంబలిమ్ ॥ ౧౪ ॥ షష్ఠేఽహ్నివిజయస్నానంకర్తవ్యంచాభిషేకవత్ । యాత్రాది
నేసప్తమేచపూజయేచ్చత్రివిక్రమమ్ ॥ ౧౫ ॥ నీరాజనోక్తమన్త్రైశ్చఆయుధంవా
హనంయజేత్ । పుణ్యాహజయశబ్దేనమన్త్రమేతన్నిశామయేత్ ॥ ౧౬ ॥ దివ్యా

న్తరిక్షభూమిష్ఠాస్సత్త్వాయుద్ధాస్సురాశ్చ తే। దేవసిద్ధింప్రాప్నుహిత్వం దేవయాత్రా
స్తుసాతవ ॥ ౧౭ ॥ రక్షన్తుదేవతాస్సర్వా ఇతిశ్రుత్వానృపోవ్రజేత్ । గృహీత్వాస
శరంచాపంధనుర్నాగేతిమన్త్రితః ॥ ౧౮ ॥ తద్విష్ణోరితిజప్త్వాథదద్యాద్రిపుముఖేప
దమ్ । దక్షిణంపదంద్వాత్రింశద్దిక్షుప్రాచ్యాదిషుక్రమాత్ ॥ ౧౯ ॥ నాగంరథంహ
యంచైవధుర్యాంశ్చైవారుహేత్క్రమాత్ । ఆరుహ్యవాద్యైర్గచ్ఛేత్పృష్ఠతో
నావలోకయేత్ ॥ ౨౦ ॥ క్రోశమాత్రంగతస్తిష్ఠేత్పూజయేద్దేవతాద్విజాన్ । పర
దేశంవ్రజేత్పశ్చాదాత్మసైన్యంహిపాలయన్ ॥ ౨౧ ॥ రాజాప్రాప్యవిదేశంతుదేశ
పాలంతుపాలయేత్ । దేవానాంపూజనంకుర్యాన్నచ్ఛిన్ద్యాదాయమత్రతు॥ ౨౨ ॥
నావమానయేత్తద్దేశ్యానాగత్యస్వపురంపునః । జయంప్రాప్యార్చయేద్దేవాన్దద్యా
ద్దానానిపార్థివః॥ ౨౩ ॥ ద్వితీయేఽహనిసఙ్గ్రామోభవిష్యతియదాతదా। స్నాపయే
ద్గజమశ్వాదియజేద్దేవంనృసింహకమ్ ॥ ౨౪ ॥ ఛత్రాదిరాజలిఙ్గానిశస్త్రాణిశ్శివైగ
ణాన్ । ప్రాతర్నృసింహకంపూజ్యవాహనాద్యమశేషతః ॥ ౨౫ ॥ పురోధసాహు
తంపశ్యేద్వహ్నింహుత్వాద్విజాన్యజేత్। గృహీత్వాసశరంచాపంగజాద్యారుహ్య
వైవ్రజేత్ ॥ ౨౬ ॥ దేశేత్వదృశ్యశ్శత్రూణాంకుర్యాత్ప్రకృతికల్పనామ్ । సంహ
తాన్యోధయేదల్పాన్కామంవిస్తారయేద్బహూన్ ॥ ౨౭ ॥ సూచీముఖమనీకంస్యాద
ల్పానాంబహుభిస్సహ। వ్యూహాఃప్రాణ్యఙ్గరూపాశ్చద్రవ్యరూపాశ్చకీర్తితాః॥ ౨౮ ॥
గరుడోమకరవ్యూహశ్చక్రశ్శ్యేనస్తథైవచ । అర్ధచన్ద్రశ్చవజ్రశ్చశకటవ్యూహఏవ
చ॥ ౨౯ ॥ మణ్డలస్సర్వతోభద్రస్సూచీవ్యూహశ్చతేనరాః । వ్యూహానామథసర్వే
షాంపఞ్చధాసైన్యకల్పనా ॥ ౩౦ ॥ ద్వౌపక్షావనుపక్షౌద్వావవశ్యంపఞ్చమంభవే
త్ । ఏకేనయదివాద్వాభ్యాంభాగాభ్యాంయుద్ధమాచరేత్ ॥ ౩౧ ॥ భాగత్ర
యంస్థాపయేత్తుతేషాంరక్షార్థమేవచ । నవ్యూహకల్పనాకార్యారాజ్ఞోభవతికర్హి
చిత్ ॥ ౩౨ ॥ మూలచ్ఛేదేవినాశస్స్యాన్నయుద్ధ్యేచ్చస్వయంనృపః। సైన్యస్యప
శ్చాత్తిష్ఠేత్తుక్రోశమాత్రేమహీపతిః ॥ ౩౩ ॥ భగ్నసన్ధారణంతత్రయోధానాంపరి
కీర్తితమ్ । ప్రధానభఙ్గేసైన్యస్యనావస్థానంవిధీయతే॥ ౩౪ ॥ నసంహతాన్నవిరళా
న్యోధాన్వ్యూహేప్రకల్పయేత్ । ఆయుధానాంతుసమ్మర్దోయథానస్యాత్పరస్ప
రమ్ ॥ ౩౫ ॥ భేత్తుకామఃపరానీకంసంహతైరేవభేదయేత్ । భేదరక్ష్యాఃపరేణాపి
కర్తవ్యాస్సంహతాస్తథా ॥ ౩౬ ॥ వ్యూహంభేదావహంకుర్యాత్పరవ్యూహేషు
చేచ్ఛయా । గజస్యపాదరక్షార్థాశ్చత్వారస్తుతథాద్విజ ॥ ౩౭ ॥ రథస్యచాశ్వా
శ్చత్వారస్సమాస్తస్యచచర్మిణః। ధన్వినశ్చర్మిభిస్తుల్యాఃపురస్తాచ్చర్మిణోరణే॥ ౩౮ ॥
పృష్ఠతోధన్వినఃపశ్చాద్ధన్వినాంతురగారథాః । రథానాంకుఞ్జరాఃపశ్చాద్దాతవ్యాః
పృథివీక్షితా ॥ ౩౯ ॥ పదాతికుఞ్జరాశ్వానాంధర్మకార్యంప్రయత్నతః । శూరాఃప్ర
ముఖతోదేయాస్స్కన్ధమాత్రప్రదర్శనమ్ ॥ ౪౦ ॥ కర్తవ్యంభీరుసఙ్ఘేనశత్రువిద్రా

వకారకమ్ । దారయన్తిపురస్తాత్తునదేయాభీరవఃపురః ॥ ౪౧ ॥ ప్రోత్సాహయన్త్యే
వరణేభీరూఞ్ఛూరాఃపురస్థితాః । ప్రాంశవశ్శుకనాసాశ్చ యేచాజిహ్మేక్షణాన
రాః ॥ ౪౨ ॥ సంహతభ్రూయుగాశ్చైవక్రోధనాకలహప్రియాః । నిత్యహృష్టాఃప్ర
హృష్టాశ్చశూరాజ్ఞేయాశ్చకామినః ॥ ౪౩ ॥ సంహతానాంహతానాంచరణాప
నయనక్రియా । ప్రతియుద్ధంగజానాంచతోయదానాదికంచయత్ ॥ ౪౪ ॥ ఆయు
ధానయనంచైవపత్తికర్మవిధీయతే । రిపూణాంభేత్తుకామానాంస్వసైన్యస్యతురక్ష
ణమ్ ॥ ౪౫ ॥ భేదనంసంహతానాంచచర్మిణాంకర్మకీర్తితమ్ । విముఖీకరణంయు
ద్ధేధన్వినాంచతథోచ్యతే ॥ ౪౬ ॥ దూరాపసరణంయానంసుహతస్యతథోచ్యతే ।
త్రాసనంరిపుసైన్యానాంరథకర్మతథోచ్యతే ॥ ౪౭ ॥ భేదనంసంహతానాంచభేదా
నామపిసంహతిః । ప్రాకారతోరణాట్టాలద్రుమభఙ్గశ్చసద్గజే ॥ ౪౮ ॥ పత్తిభూర్వి
షమాజ్ఞేయారథాశ్వస్యతథాసమా । సకర్దమాచనాగానాంయుద్ధభూమిరుదాహృ
తా ॥ ౪౯ ॥ ఏవంవిరచితవ్యూహఃకృతపృష్ఠదివాకరః । తథానులోమాఃశుక్రార్కిదిక్పా
లమృదుమారుతాః ॥ ౫౦ ॥ యోధానుత్తేజయేత్సర్వాన్నామగోత్రావదానతః ।
భోగప్రాప్త్యాచవిజయేస్వర్గప్రాప్త్యామృతస్యచ ॥ ౫౧ ॥ జిత్వారీన్భోగసమ్ప్రా
ప్తిర్మృతస్యచపరాగతిః । నిష్కృతిస్స్వామిపిణ్డస్యనాస్తియుద్ధసమాగతిః ॥ ౫౨ ॥
శూరాణాంరక్తమాయాతితేనపాపంత్యజన్తితే । ఘాతాదిదుఃఖసహనంరణేతత్పర
మంతపః ॥ ౫౩ ॥ వరాప్సరస్సహస్రాణియాన్తిశూరంరణేమృతమ్ । స్వామీసుకృత
మాదత్తేభగ్నానాంవినివర్తినామ్ ॥ ౫౪ ॥ బ్రహ్మహత్యాఫలంతేషాంతథాప్రో
క్తంపదేపదే । త్యక్త్వాసహాయాన్యోగచ్ఛేద్దేవాస్తస్యవినష్టయే ॥ ౫౫ ॥ అశ్వమే
ధఫలంప్రోక్తంశూరాణామనివర్తినామ్ । ధర్మనిష్ఠేజయోరాజ్ఞియోద్ధవ్యాశ్చసమా
స్సమైః ॥ ౫౬ ॥ గజాద్యైశ్చగజాద్యాశ్చనహన్తవ్యాఃపలాయినః । నప్రేక్షకాః
ప్రవిష్టాశ్చఅశస్త్రాఃపతితాదయః ॥ ౫౭ ॥ శాన్తేనిద్రాభిభూతేచఅర్ధోత్తీర్ణేనదీవనే ।
దుర్దినేకూటయుద్ధానిశత్రునాశార్థమాచరేత్ ॥ ౫౮ ॥ బాహూప్రగృహ్యవిక్రోశేద్భ
గ్నాభగ్నాఃపరేఇతి । ప్రాప్తంమిత్రంబలంభూరినాయకోఽత్రనిపాతితః ॥ ౫౯ ॥
సేనానీర్నిహతశ్చాయంభూపతిశ్చాపివిద్రుతః । విద్రుతానాంతుయోధానాంసుఖం
ఘాతోవిధీయతే ॥ ౬౦ ॥ ధూపాశ్చదేయాధర్మజ్ఞతథాచపరమోహనాః । పతా
కాశ్చైవసమ్భారోవాదిత్రాణాంభయావహః ॥ ౬౧ ॥ సమ్ప్రాప్యవిజయంయుద్ధే
దేవాన్విప్రాంశ్చసంయజేత్ । రత్నానిరాజగామీనిఅమాత్యేనకృతేరణే ॥ ౬౨ ॥
తస్యస్త్రియోనకస్యాపిరక్ష్యాస్తాశ్చపరస్యచ । శత్రుంప్రాప్యరణేముక్తంపుత్రవత్ప
రిపాలయేత్ ॥ ౬౩ ॥ పునస్తేననయోద్ధవ్యందేశాచారాదిపాలయేత్ । తతశ్చస్వ
పురంప్రాప్యధ్రువేభేప్రవిశేద్గృహమ్ ॥ ౬౪ ॥ దేవాదిపూజనంకుర్యాద్రక్షేద్యోధ
కుటుమ్బకమ్ । సంవిభాగంపరావాప్తైఃకుర్యాద్భృత్యజనస్యచ ॥ ౬౫ ॥ రణదీక్షా

మయోక్తా తేజయాయ నృపతేర్ద్విజ ॥ ౬౫ ॥ * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే రాజధర్మే రణదీక్షా నామ షట్త్రింశదధికద్విశతతమోధ్యాయః.

శ్రీస్తోత్రమ్.

పుష్కరః ॥ రాజ్యలక్ష్మీస్థిరత్వాయ యథేన్ద్రేణ పురా శ్రియః । స్తుతిః కృతా తథా రాజా జయార్థం స్తుతిమాచరేత్ ॥ ౧ ॥ ఇన్ద్రః ॥ నమస్యే సర్వలోకానాం జననీమబ్ధిసమ్భవామ్ । శ్రియమున్నిద్రపద్మాక్షీం విష్ణువక్షస్స్థలస్థితామ్ ॥ ౨ ॥ త్వం సిద్ధిస్త్వం స్వధా స్వాహా సుధా త్వం లోకపావని । సన్ధ్యా రాత్రిః ప్రభా భూతిర్మేధా శ్రద్ధా సరస్వతీ ॥ ౩ ॥ యజ్ఞవిద్యా మహావిద్యా గుహ్యవిద్యా చ శోభనే । ఆత్మవిద్యా చ దేవి త్వం విముక్తిఫలదాయినీ ॥ ౪ ॥ ఆన్వీక్షికీ త్రయీ వార్తా దణ్డనీతిస్త్వమేవ చ । సౌమ్యా సౌమ్యైర్జగద్రూపైస్త్వయైతద్దేవి పూరితమ్ ॥ ౫ ॥ కా త్వన్యా త్వామృతే దేవి సర్వయజ్ఞమయం వపుః । అధ్యాస్తే దేవదేవస్య యోగిచిన్త్యం గదాభృతః ॥ ౬ ॥ త్వయా దేవి పరిత్యక్తం సకలం భువనత్రయమ్ । వినష్టప్రాయమభవత్త్వయేదానీం సమేధితమ్ ॥ ౭ ॥ దారాః పుత్రాస్తథాగారం సుహృద్ధాన్యధనాదికమ్ । భవత్యేతన్మహాభాగే నిత్యం త్వద్వీక్షణాన్నృణామ్ ॥ ౮ ॥ శరీరారోగ్యమైశ్వర్యమరిపక్షక్షయస్సుఖమ్ । దేవి త్వద్దృష్టిదృష్టానాం పురుషాణాం న దుర్లభమ్ ॥ ౯ ॥ త్వమమ్బా సర్వభూతానాం దేవదేవో హరిః పితా । త్వయైతద్విష్ణునా చామ్బ జగద్వ్యాప్తం చరాచరమ్ ॥ ౧౦ ॥ మానం కోశం తథా కోష్ఠం మా గృహం మా పరిచ్ఛదమ్ । మా శరీరం కళత్రం చ త్యజేథాః సర్వపావని ॥ ౧౧ ॥ మా పుత్రాన్మా సుహృద్వర్గాన్మా పశూన్మా విభూషణమ్ । త్యజేథా మమ దేవస్య విష్ణోర్వక్షస్స్థలాలయే ॥ ౧౨ ॥ సత్త్వేన సత్యశౌచాభ్యాం తథా శీలాదిభిర్గుణైః । త్యజ్యన్తే తే నరాస్సద్యస్సన్త్యక్తా యే త్వయామలే ॥ ౧౩ ॥ త్వయావలోకితాస్సద్యశ్శీలాద్యైరఖిలైర్గుణైః । కులైశ్వర్యైశ్చ యుజ్యన్తే పురుషా నిర్గుణా అపి ॥ ౧౪ ॥ స శ్లాఘ్యస్స గుణీ ధన్యస్స కులీనస్స బుద్ధిమాన్ । స శూరస్స చ విక్రాన్తో యస్త్వయా దేవి వీక్షితః ॥ ౧౫ ॥ సద్యో వైగుణ్యమాయాన్తి శీలాద్యాస్సకలా గుణాః । పరాఙ్ముఖీ జగద్ధాత్రీ యస్య త్వం విష్ణువల్లభే ॥ ౧౬ ॥ న తే వర్ణయితుం శక్తా గుణాన్జిహ్వాపి వేధసః । ప్రసీద దేవి పద్మాక్షి నాస్మాంస్త్యాక్షీః కదాచన ॥ ౧౭ ॥ పుష్కరః ॥ ఏవం స్తుతా దదౌ శ్రీశ్చ వరమిన్ద్రాయ చేప్సితమ్ । సుస్థిరత్వం చ రాజ్యస్య సఙ్గ్రామవిజయాదికమ్ ॥ ౧౮ ॥ స్వస్తోత్రపాఠశ్రవణకర్తౄణాం భుక్తిముక్తిదమ్ । శ్రీస్తోత్రం సతతం తస్మాత్పఠేచ్చ శృణుయాన్నరః ॥ ౧౯ ॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే రాజధర్మే ఇన్ద్రకృత శ్రీస్తోత్రకథనం నామ సప్తత్రింశదధికద్విశతతమోధ్యాయః.

రాజనీతిః

అగ్నిః ॥ నీతిస్తేపుష్కరోక్తాతు రామోక్తాలక్ష్మణాయయా । జయాయతాం
ప్రవక్ష్యామిశృణుధర్మాదివర్ధనీమ్॥౧॥ శ్రీరామః॥ న్యాయేనార్జనమర్థస్యవర్ధనంరక్షణం
చరేత్ । సత్పాత్రప్రతిపత్తిశ్చ రాజవృత్తంచతుర్విధమ్॥ ౨॥ నయస్యవినయోమూలం
వినయశ్శాస్త్రనిశ్చయాత్ । వినయోహీన్ద్రియజయస్తైర్యుక్తఃపాలయేన్మహీమ్॥౩॥
శాస్త్రంప్రజ్ఞాధృతిర్దాక్ష్యంప్రాగల్భ్యంధారయిష్ణుతా।ఉత్సాహోవాగ్మితౌదార్య
మాపత్కాలసహిష్ణుతా॥ ౪॥ ప్రభావశ్శుచితా మైత్రీత్యాగస్సత్యంకృతజ్ఞతా । కులంశీ
లందమశ్చేతిగుణాస్సమ్పత్తిహేతవః॥౫॥ప్రకీర్ణవిషయారణ్యేధావన్తంవిప్రమాథినమ్।
జ్ఞానాఙ్కుశేనకుర్వీతవశ్యమిన్ద్రియదన్తినమ్॥ ౬ ॥ కామఃక్రోధస్తథాలోభోహర్షో
మానోమదస్తథా।షడ్వర్గముత్సృజేదేనమస్మింస్త్యక్తేసుఖీనృపః ॥ ౭॥ ఆన్వీక్షికీంత్ర
యీంవార్తాందణ్డనీతించపార్థివః। తద్విద్యైస్తత్క్రియోపేతైశ్చిన్తయేద్వినయాన్వి
తః॥౮॥ఆన్వీక్షిక్యార్థవిజ్ఞానంధర్మాధర్మౌత్రయీస్థితౌ। అర్థానర్థౌతువార్తాయాందణ్డ
నీత్యాంనయానయౌ॥౯॥ అహింసాసూనృతావాణీసత్యంశౌచందయాక్షమా। వర్ణి
నాంలిఙ్గినాంచైవసామాన్యోధర్మఉచ్యతే॥ ౧౦ ॥ ప్రజాస్సమనుగృహ్ణీయాత్కుర్యా
దాచారసంస్థితిమ్।వాక్సూనృతాదయాదానంహీనోపగతరక్షణమ్॥౧౧॥ఇతివృత్తంస
తాంసాధుహితంసత్పురుషవ్రతమ్।ఆధివ్యాధిపరీతాయఅద్యశ్వోవావినాశినే॥ ౧౨॥
కోహిరాజాశరీరాయధర్మాపేతంసమాచరేత్ । నహిస్వసుఖమన్విచ్ఛన్పీడయేత్కృ
పణంజనమ్॥౧౩॥కృపణఃపీడ్యమానోహిమన్యునాహన్తిపార్థివమ్। క్రియతేఽభ్యర్హణీ
యాయస్వజనాయయథాఞ్జలిః॥౧౪॥తతస్సాధుతరఃకార్యోదుర్జనాయశివార్థినా। ప్రి
యమేవాభిధాతవ్యంసత్సునిత్యంద్విషత్సుచ॥ ౧౫॥దేవాస్తేప్రియవక్తారఃపశవఃక్రూర
వాదినః।శుచిరాస్తిక్యపూతాత్మాపూజయేద్దేవతాస్సదా॥౧౬॥దేవతావద్గురుజనమా
త్మవచ్చసుహృజ్జనమ్।ప్రణిపాతేనహిగురుంసతోఽనృషానుచేష్టితైః॥౧౭॥కుర్వీతాభి
ముఖాన్భృత్యైర్దేవాన్సుకృతకర్మణా । సద్భావేనహరేన్మిత్రంసమ్భ్రమేణచబాన్ధ
వాన్॥౧౮॥ స్త్రీభృత్యాన్ప్రేమదానాభ్యాందాక్షిణ్యేనేతరంజనమ్। అనిన్దాపరకృత్యే
ష్వస్వధర్మపరిపాలనమ్ ॥ ౧౯॥ కృపణేషుదయాళుత్వంసర్వత్రమధురాగిరః।ప్రాణైర
ప్యుపకారిత్వంమిత్రాయావ్యభిచారిణే॥ ౨౦॥గృహాగతేపరిష్వఙ్గశ్శక్త్యాదానంసహిష్ణు
తా।స్వసమృద్ధిష్వనుత్సేకఃపరవృద్ధిష్వమత్సరః॥ ౨౧॥ అపరోపతాపివచనంమౌనవ్రత
చరిష్ణుతా।బన్ధుభిర్బద్ధసంయోగస్స్వజనేచతురశ్రతా॥౨౨॥ఉచితానువిధాయిత్వమి
తివృత్తంమహాత్మనా॥౨౩॥ * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే శ్రీరామలక్ష్మణసంవాదే రాజధర్మే
రాజనీతికథనంనామఅష్టత్రింశదధికద్విశతతమోధ్యాయః.

॥ రాజధర్మాః ॥

శ్రీరామః ॥ స్వామ్యమాత్యంచరాష్ట్రంచదుర్గంకోశోబలంసుహృత్ ।పరస్పరోపకారీదంసప్తాఙ్గంరాజ్యముచ్యతే॥ ౧ ॥ రాజ్యాఙ్గానాంవరంరాష్ట్రంసాధనంపాలయేత్సదా । కులంశీలంవయస్సత్త్వందాక్షిణ్యంక్షిప్రకారితా ॥ ౨ ॥ అవిసంవాదితాసత్యంవృద్ధసేవాకృతజ్ఞతా । దైవసమ్పన్నతాబుద్ధిరక్షుద్రపరివారతా ॥ ౩ ॥ శక్యసామన్తతాచైవతథాచదృఢభక్తితా । దీర్ఘదర్శిత్వముత్సాహశ్శుచితాస్థూలలక్షతా॥ ౪ ॥ వినీతత్వంధార్మికతాసాధోశ్చనృపతేర్గుణాః। ప్రఖ్యాతవంశమక్రూరంలోకసఙ్గ్రాహిణంశుచిమ్ ॥ ౫ ॥ కుర్వీతాత్మహితాకాఙ్క్షీపరిచారంమహీపతిః। వావాగ్మీప్రగల్భస్స్మృతిమానుదగ్రోబలవాన్వశీ ॥ ౬ ॥ నేతాదణ్డస్యనిపుణఃకృతశిల్పపరిగ్రహః। పరాభియోగప్రసహస్సర్వదుష్టప్రతిక్రియా ॥ ౭ ॥ పరవృత్తాన్వవేక్షీచసన్ధివిగ్రహతత్త్వవిత్ । గూఢమన్త్రప్రచారజ్ఞోదేశకాలవిభాగవిత్ ॥ ౮ ॥ ఆదాతాసమ్యగర్థానాంవినియోక్తాచపాత్రవిత్ । క్రోధలోభభయద్రోహదమ్భచాపలవర్జితః ॥ ౯ ॥ పరోపతాపపైశున్యమాత్సర్యేర్ష్యానృతాతిగః । వృద్ధోపదేశసమ్పన్నశ్శక్తోమధురదర్శనః ॥ ౧౦ ॥ గుణానురాగస్థితిమానాత్మసమ్పద్గుణాస్స్మృతాః। కులీనాశ్శుచయశ్శూరాశ్శ్రుతవన్తోఽనురాగిణః ॥ ౧౧ ॥ దణ్డనీతేఃప్రయోక్తారస్సచివాస్స్యుర్మహీపతేః । సువిగ్రహోజానపదఃకులశీలకలాన్వితః ॥ ౧౨ ॥ వాగ్మీప్రగల్భశ్చక్షుష్మానుత్సాహీప్రతిపత్తిమాన్ । స్తమ్భచాపలహీనశ్చమైత్రఃక్లేశసహశ్శుచిః ॥ ౧౩ ॥ సత్యసత్త్వధృతిస్థైర్యప్రభావారోగ్యసంయుతః । కృతశిల్పశ్చదక్షశ్చప్రజ్ఞావాన్ధారణాన్వితః ॥ ౧౪ ॥ దృఢభక్తిరకర్తాచవైరాణాంసచివోభవేత్ । స్మృతిస్తత్పరతార్థేషువితర్కోజ్ఞాననిశ్చయః॥౧౫ ॥ దృఢతామన్త్రగుప్తిశ్చమన్త్రిసమ్పత్ప్రకీర్తితా । త్రయ్యాంచదణ్డనీత్యాంచకుశలస్స్యాత్పురోహితః ॥ ౧౬ ॥ అథర్వవేదవిహితంకుర్యాచ్ఛాన్తికపౌష్టికమ్।సాధుతైషామమాత్యానాంతద్విద్యైస్సహబుద్ధిమాన్ ॥ ౧౭ ॥ చక్షుష్మత్తాంచశిల్పంచపరీక్షేతగుణద్వయమ్ । స్వజనేభ్యోవిజానీయాత్కులంస్థానమవగ్రహమ్ ॥ ౧౮ ॥ పరికర్మసుదక్షంచవిజ్ఞానంధారయిష్ణుతామ్ । గుణత్రయంపరీక్షేతప్రాగల్భ్యంప్రీతితాంతథా ॥ ౧౯॥ కథాయోగేషుబుద్ధ్యేతవాగ్మిత్వంసత్యవాదితామ్ । ఉత్సాహంచప్రభావంచతథాక్లేశసహిష్ణుతామ్ ॥ ౨౦ ॥ ధృతించైవానురాగంచస్థైర్యంచాపదిలక్షయేత్ । భక్తింమైత్రీంచశౌచంచజానీయాద్వ్యవహారతః ॥ ౨౧ ॥ సంవాసిభ్యోబలంసత్త్వమారోగ్యంశీలమేవచ । అస్తబ్ధతామచాపల్యంవైరాణాంచాప్యకీర్తనమ్ ॥ ౨౨ ॥ ప్రత్యక్షతోవిజానీయాద్భద్రతాంక్షుద్రతామపి । ఫలానుమేయాస్సర్వత్రపరోక్షగుణవృత్తయః॥

శస్యాకరవతీపుణ్యాఖనిద్రవ్యసమన్వితా । గోహితా భూరిసలిలా పుణ్యైర్జనపదైర్యు
తా ॥ ౨౪ ॥ రమ్యా సకుఞ్జరబలా వారిస్థలపథాన్వితా । అదేవమాతృకా చేతి శస్యతే
భూరిభూతయే ॥ ౨౫ ॥ శూద్రకారువణిక్ప్రాయో మహారమ్భః కృషీవలః । సాను
రాగో రిపుద్వేషీ పీడాసహః కరైః పృథుః ॥ ౨౬ ॥ నానాదేశ్యైస్సమాకీర్ణో ధార్మికః
పశుమాన్బలీ । ఈదృగ్జనపదశ్శస్తోఽమూర్ఖవ్యసనినాయకః ॥ ౨౭ ॥ పృథుసీమం మ
హాఖాతముచ్చప్రాకారతోరణమ్ । పురం సమావసేచ్ఛైలసరిన్మరువనాశ్రయమ్ ॥
జలవద్ధాన్యధనవద్దుర్గం కాలసహం మహత్ । ఔదకం పార్వతం వార్క్షమైరిణం ధన్వి
నం చ షట్ ॥ ౨౯ ॥ ఈప్సితద్రవ్యసమ్పూర్ణః పితృపైతామహో హితః । ధర్మార్జితో
వ్యయసహః కోశో ధర్మాదివృద్ధయే ॥ ౩౦ ॥ పితృపైతామహో వశ్యస్సంహతో ద
త్తవేతనః । విఖ్యాతపౌరుషో జన్యః కుశలః శకునైర్వృతః ॥ ౩౧ ॥ నానాప్రహరణో
పేతో నానాయుద్ధవిశారదః । నానాయోధసమాకీర్ణో నీరాజితహయద్విపః ॥ ౩౨ ॥
ప్రవాసాయాసదుఃఖేషు యుద్ధేషు చ కృతశ్రమః । అద్వైధః క్షత్రియప్రాయో దణ్డో
దణ్డవతాం మతః ॥ ౩౩ ॥ యోగవిజ్ఞానసత్త్వాఢ్యం మహాపక్షం ప్రియంవదమ్ । ఆయ
తిక్షమమద్వైధం మిత్రం కుర్వీత సత్కులమ్ ॥ ౩౪ ॥ దూరాదేవాభిగమనం స్పష్టార్థ
హృదయానుగా । వాక్సత్కృత్యప్రదానం చ త్రివిధో మిత్రసఙ్గ్రహః ॥ ౩౫ ॥ ధర్మ
కామార్థసంయోగో మిత్రాత్తు త్రివిధం ఫలమ్ । ఔరసం తత్ర సన్నద్ధం తథా వంశక్ర
మాగతమ్ ॥ ౩౬ ॥ రక్షితం వ్యసనేభ్యశ్చ మిత్రం జ్ఞేయం చతుర్విధమ్ । మిత్రే గుణా
స్సత్యతాద్యాస్సమానసుఖదుఃఖితా ॥ ౩౭ ॥ వక్ష్యేఽనుజీవినాం వృత్తం సేవీ సేవేత
భూపతిమ్ । దక్షతా భద్రతా దార్ఢ్యం క్షాన్తిః క్లేశసహిష్ణుతా ॥ ౩౮ ॥ సన్తోషశ్శీల
ముత్సాహో మణ్డయత్యనుజీవినమ్ । యథాకాలముపాసీత రాజానం సేవకో నయా
త్ ॥ ౩౯ ॥ పరస్థానగమం క్రౌర్యమౌద్ధత్యం మత్సరం త్యజేత్ । విగృహ్య కథనం భృ
త్యో న కుర్యాజ్జ్యాయసా సహ ॥ ౪౦ ॥ గుహ్యం మర్మ చ మన్త్రం చ న చ భర్తుః ప్రకా
శయేత్ । రక్తాద్వృత్తిం సమీహేత విరక్తం సన్త్యజేన్నృపమ్ ॥ ౪౧ ॥ అకార్యప్రతి
షేధశ్చ కార్యే చాపి ప్రవర్తనమ్ । సఙ్క్షేపాదితి సద్వృత్తం బన్ధుమిత్రానుజీవినామ్ ॥ ౪౨ ॥
ఆజీవ్యస్సర్వసత్త్వానాం రాజా పర్జన్యవద్భవేత్ । ఆయద్వారేషు చాత్యర్థం ధనం చా
దదీతేతి చ ॥ ౪౩ ॥ కుర్యాదుద్యోగసమ్పన్నాన్నధ్యక్షాన్సర్వకర్మసు । కృషిర్వ
ణిక్పథో దుర్గం సేతుః కుఞ్జరబన్ధనమ్ ॥ ౪౪ ॥ ఖన్యాకరబలాదానం శూన్యానాం చ
నివేశనమ్ । అష్టవర్గమిమం రాజా సాధువృత్తోఽనుపాలయేత్ ॥ ౪౫ ॥ ఆయుక్తకే
భ్యశ్చోరేభ్యః పరేభ్యో రాజవల్లభాత్ । పృథివీపతిలోభాచ్చ ప్రజానాం పఞ్చధా
భయమ్ ॥ ౪౬ ॥ అవేక్ష్యైతద్భయం కాలే ఆదదీత కరం నృపః । అభ్యన్తరం శరీరం
స్వం బాహ్యం రాష్ట్రం చ రక్షయేత్ ॥ ౪౭ ॥ దణ్డ్యాంస్తు దణ్డయేద్రాజా స్వం రక్షేచ్చ

విషాదినః। స్త్రియః పుత్రాంశ్చ శత్రుభ్యో విశ్వసేన్న కదాచన ॥ ౪౯ ॥ * *

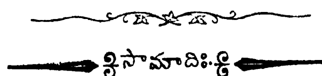
ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే శ్రీరామలక్ష్మణసంవాదే రాజధర్మే రాజ్యాఙ్గాదికథనం నామ ఏకోనచత్వారింశదధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

షాడ్గుణ్యమ్.

శ్రీరామః ॥ మణ్డలం చిన్తయేన్ముఖ్యం రాజా ద్వాదశరాజకమ్। అరిర్మిత్రమరేర్మిత్రం మిత్రమిత్రమతః పరమ్ ॥ ౧ ॥ తథారిమిత్రమిత్రం చ విజిగీషోః పురస్స్మృతాః। పార్ష్ణిగ్రాహస్స్మృతః పశ్చాదాక్రన్దస్తదనన్తరమ్ ॥ ౨ ॥ ఆసారావనయోశ్చైవం విజిగీషోశ్చ మణ్డలమ్। అరేశ్చ విజిగీషోశ్చ మధ్యమో భూమ్యనన్తరః ॥ ౩ ॥ అనుగ్రహే సంహతయోర్నిగ్రహే వ్యస్తయోః ప్రభుః। మణ్డలాద్బహిరేతేషాముదాసీనో బలాధికః ॥ ౪ ॥ అనుగ్రహే సంహతానాం వ్యస్తానాం చ వధే ప్రభుః। సన్ధిం చ విగ్రహం యానమాసనాది వదామి తే ॥ ౫ ॥ బలవద్విగృహీతేన సన్ధిం కుర్యాచ్ఛివాయ చ। కపాలఉపహారశ్చ సన్తానస్సఙ్గతస్తథా ॥ ౬ ॥ ఉపన్యాసః ప్రతీకారస్సంయోగః పురుషాన్తరః। అదృష్టనర ఆదిష్ట ఆత్మామిష ఉపగ్రహః ॥ ౭ ॥ పరిక్రమస్తథాచ్ఛిన్నస్తథా చ పరదూషణమ్। స్కన్ధోపనేయస్సన్ధిశ్చ సన్ధయష్షోడశేరితాః ॥ ౮ ॥ పరస్పరోపకారశ్చ మైత్రస్సమ్బన్ధకస్తథా। ఉపహారశ్చ చత్వారస్తేషు ముఖ్యాశ్చ సన్ధయః ॥ ౯ ॥ బాలో వృద్ధో దీర్ఘరోగస్తథా బన్ధుబహిష్కృతః। భీరుకో భీరుకజనో లుబ్ధో లుబ్ధజనస్తథా ॥ ౧౦ ॥ విరక్తప్రకృతిశ్చైవ విషయేష్వతిసక్తిమాన్। అనేకచిత్తమన్త్రశ్చ దేవబ్రాహ్మణనిన్దకః ॥ ౧౧ ॥ దైవోపహతకశ్చైవ దైవనిన్దక ఏవ చ। దుర్భిక్షవ్యసనోపేతో బలవ్యసనసఙ్కులః ॥ ౧౨ ॥ స్వదేశస్థో బహురిపుర్ముక్తః కాలేన యశ్చ హ। సత్యధర్మవ్యపేతశ్చ వింశతిః పురుషా అమీ ॥ ౧౩ ॥ ఏతైస్సన్ధిం న కుర్వీత విగృహ్ణీయాత్తు కేవలమ్। పరస్పరాపకారేణ పుంసాం భవతి విగ్రహః ॥ ౧౪ ॥ ఆత్మనోఽభ్యుదయాకాఙ్క్షీ పీడ్యమానః పరేణ వా। దేశకాలబలోపేతః ప్రారభేతేహ విగ్రహమ్ ॥ ౧౫ ॥ రాజ్యస్త్రీస్థానదేశానాం జ్ఞానస్య చ బలస్య చ। అపహారో మదో మానః పీడా వైషయికీ తథా ॥ ౧౬ ॥ జ్ఞానాత్మశక్తిధర్మాణాం విఘాతో దైవమేవ చ। మిత్రార్థం చాపమానశ్చ తథా బన్ధువినాశనమ్ ॥ ౧౭ ॥ భూతానుగ్రహవిచ్ఛేదస్తథా మణ్డలదూషణమ్। ఏకార్థాభినివేశిత్వమితి విగ్రహయోనయః ॥ ౧౮ ॥ సాపత్న్యం వాస్తుజం స్త్రీజం వాగ్జాతమపరాధజమ్। వైరం పఞ్చవిధం ప్రోక్తం సాధనైః ప్రశమం నయేత్ ॥ ౧౯ ॥ కిఞ్చిత్ఫలం నిష్ఫలం వా సన్దిగ్ధఫలమేవ చ। తదాత్వే దోషజననమాయత్యాం చైవ నిష్ఫలమ్ ॥ ౨౦ ॥ ఆయత్యాం చ తదాత్వే చ దోషసఞ్జననం తథా। అపరిజ్ఞాతవీర్యేణ పరేణ స్తోభితోఽపి వా ॥ ౨౧ ॥ పరార్థం స్త్రీనిమిత్తం చ దీర్ఘకాలం ద్విజైస్సహ। అకాలదైవయుక్తేన

బలోద్ధతసఖేనచ ॥ ౨౨ ॥ తదాత్వేఫలసంయుక్తమాయత్యాంఫలవర్జితమ్ । ఆయత్యాంఫలసంయుక్తంతదాత్వేనిష్ఫలంతథా ॥ ౨౩ ॥ ఇతీమంషోడశవిధంనకుర్యాదేవవిగ్రహమ్ । తదాత్వాయతిసంశుద్ధంకర్మరాజాసదాచరేత్ ॥ ౨౪ ॥ హృష్టంపుష్టంబలంమత్వాగృహ్ణీయాద్విపరీతకమ్ । మిత్రమాక్రన్దఆసారోయదాస్యుర్దృఢభక్తయః ॥ ౨౫ ॥ పరస్యవిపరీతంచతదావిగ్రహమాచరేత్ । విగృహ్యసన్ధాయతథాసమ్భూయాథప్రసఙ్గతః ॥ ౨౬ ॥ ఉపేక్షయాచనిపుణైర్యానంపఞ్చవిధంస్మృతమ్ । పరస్పరస్యసామర్థ్యవిఘాతాదాసనంస్మృతమ్ ॥ ౨౭ ॥ అరేశ్చవిజిగీషోశ్చయానవత్పఞ్చధాస్మృతమ్ । బలినోర్ద్విషతోర్మధ్యేవాచాత్మానంసమర్పయన్ ॥ ౨౮ ॥ ద్వైధీభావేనతిష్ఠేతకాకాక్షివదలక్షితః । ఉభయోరపిసమ్ప్రాప్తేసేవేతబలవత్తరమ్ ॥ ౨౯ ॥ యదాద్వావపినేచ్ఛేతాంసంశ్లేషంజాతసంవిదౌ । తదోపసర్పేతచ్ఛత్రుమధికంవాస్వయంవ్రజేత్ ॥ ౩౦ ॥ ఉచ్ఛిద్యమానోబలినానిరుపాయప్రతిక్రియః । కులోద్గతంసత్యమార్యమాసేవేతబలోత్కటమ్ ॥ ౩౧ ॥ తద్దర్శనోపాస్తికతానిత్యంతద్భావభావితా । తత్కారితప్రశ్రయితావృత్తంసంశ్రయిణశ్శ్రితమ్ ॥ ౩౨ ॥ * * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే శ్రీరామలక్ష్మణసంవాదే రాజధర్మేషాడ్గుణ్యకథనంనామ చత్వారింశదధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

॥ సామాదిః ॥

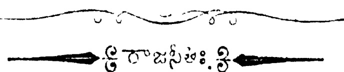
శ్రీరామః ॥ ప్రభావోత్సాహశక్తిభ్యాంమన్త్రశక్తిఃప్రశస్యతే । ప్రభావోత్సాహవాన్కావ్యోజితోదేవపురోధసా ॥ ౧ ॥ మన్త్రయేత్తేహకార్యాణినానాప్తైర్నావిపశ్చితా । అశక్యారమ్భవృత్తీనాంకుతఃక్లేశాదృతేఫలమ్ ॥ ౨ ॥ అవిజ్ఞాతస్యవిజ్ఞానంవిజ్ఞాతస్యచనిశ్చయః । అర్థద్వైధస్యసన్దేహచ్ఛేదనంశేషదర్శనమ్ ॥ ౩ ॥ సహాయాస్సాధనోపాయావిభాగోదేశకాలయోః । విపత్తేశ్చప్రతీకారఃపఞ్చాఙ్గోమన్త్రఇష్యతే ॥ ౪ ॥ మనఃప్రసాదశ్శ్రద్ధాచతథాకరణపాటవమ్ । సహాయోత్థానసమ్పచ్చకర్మణాంసిద్ధిలక్షణమ్ ॥ ౫ ॥ మదఃప్రమాదఃకామశ్చసుప్తప్రలపితానిచ । భిన్దన్తిమన్త్రంప్రచ్ఛన్నాఃకామిన్యోరమతాంతథా ॥ ౬ ॥ ప్రగల్భస్స్మృతిమాన్వాగ్మీశస్త్రేశాస్త్రేచనిష్ఠితః । అభ్యస్తకర్మానృపతేర్దూతోభవితుమర్హతి ॥ ౭ ॥ నిసృష్టార్థోమితార్థశ్చతథాశాసనహారకః । సామర్థ్యాత్పాదతోహీనోదూతస్తుత్రివిధస్స్మృతః ॥ ౮ ॥ నావిజ్ఞాతంపురంశత్రోఃప్రవిశేచ్చనసంసదమ్ । కాలమీక్షేతకార్యార్థమనుజ్ఞాతశ్చనిష్పతేత్ ॥ ౯ ॥ ఛిద్రంచశత్రోర్జానీయాత్కోశమిత్రబలానిచ । రా

గాపరాగో జానీయాద్దృష్టిగాత్రవిచేష్టితైః ॥ ౧౦ ॥ కుర్యాచ్చతుర్విధం స్తోత్రం పక్షయోరుభయోరపి । తపస్వివ్యఞ్జనోపేతైస్సుచరైస్సహ సంవసేత్ ॥ ౧౧ ॥ చరః ప్రకాశో దూతస్స్యాదప్రకాశశ్చరో ద్విధా । వణిక్కృషీవలో లిఙ్గీ భిక్షుకాద్యాత్మకాశ్చరాః ॥ ౧౨ ॥ యాయాదరిం వ్యసనినం నిష్ఫలే సూతచేష్టితే । ప్రకృతిం వ్యసనం యత్స్యాత్తత్సమీక్ష్య సముత్పతేత్ ॥ ౧౩ ॥ అనయాద్వ్యస్యతి శ్రేయస్తస్మాత్తద్వ్యసనం స్మృతమ్ । హుతాశనో జలం వ్యాధిర్దుర్భిక్షం మరకం తథా ॥ ౧౪ ॥ ఇతి పఞ్చవిధం దైవం వ్యసనం మానుషం పరమ్ । దైవం పురుషకారేణ శాన్త్యా చ ప్రశమం నయేత్ ॥ ౧౫ ॥ ఉత్థాపితేన నీత్యా చ మానుషం వ్యసనం హరేత్ । మన్త్రో మన్త్రఫలావాప్తిః కార్యానుష్ఠానమాయతిః ॥ ౧౬ ॥ ఆయవ్యయౌ దణ్డనీతిరమిత్రప్రతిషేధనమ్ । వ్యసనస్య ప్రతీకారో రాజ్యరాజాభిరక్షణమ్ ॥ ౧౭ ॥ ఇత్యమాత్యస్య కర్మేదం హన్తి స వ్యసనాన్వితః । హిరణ్యధాన్యవస్త్రాణి వాహనం ప్రజయా భవేత్ ॥ ౧౮ ॥ తథాన్యద్రవ్యనిచయా హన్తి స వ్యసనాత్ప్రజా । ప్రజానామాపదిస్థానాం రక్షణం కోశదణ్డయోః ॥ ౧౯ ॥ పౌరాద్యాశ్చోపకుర్వన్తి సంశ్రయాదిహ మర్దినమ్ । తూష్ణీం యుద్ధం జనత్రాణం మిత్రామిత్రపరిగ్రహః ॥ ౨౦ ॥ సామన్తాదికృతే దోషే నశ్యేత్తద్వ్యసనాచ్చ తత్ । భృత్యానాం భరణం దానం ప్రజామిత్రపరిగ్రహః ॥ ౨౧ ॥ ధర్మకామాదిభేదశ్చ దుర్గసంస్కారభూషణమ్ । కోశాత్తద్వ్యసనాద్ధన్తి కోశమూలో హి భూపతిః ॥ ౨౨ ॥ మిత్రామిత్రావనీహేమసాధనం రిపుమర్దనమ్ । దూరకార్యాశుకారిత్వం దణ్డాత్తద్వ్యసనాద్ధరేత్ ॥ ౨౩ ॥ సన్తిష్ఠయతి మిత్రాణి అమిత్రం నాశయత్యపి । ధనాద్యైరుపకారిత్వం మిత్రాత్తద్వ్యసనాద్ధరేత్ ॥ ౨౪ ॥ రాజా సవ్యసనీ హన్యాద్రాజకార్యాణి యాని చ । వాగ్దణ్డయోశ్చ పారుష్యమర్థదూషణమేవ చ ॥ ౨౫ ॥ పానం స్త్రీ మృగయా ద్యూతం వ్యసనాని మహీపతేః । ఆలస్యం స్తబ్ధతా దర్పః ప్రమాదో ద్వైధకారితా ॥ ౨౬ ॥ ఇతి పూర్వోపదిష్టం చ సచివవ్యసనం స్మృతమ్ । అనావృష్టిశ్చ పీడాదీ రాష్ట్రవ్యసనముచ్యతే ॥ ౨౭ ॥ విశీర్ణయన్త్రప్రాకారపరిఖాత్వమశస్త్రతా । క్షీణయా సేనయా నద్ధం దుర్గవ్యసనముచ్యతే ॥ ౨౮ ॥ వ్యయీకృతః పరిక్షిప్తోఽప్రజితోఽసఞ్చితస్తథా । మూషితో దరసంస్థశ్చ కోశవ్యసనముచ్యతే ॥ ౨౯ ॥ ఉపరుద్ధం పరిక్షిప్తమమానితవిమానితమ్ । అభూతం వ్యాధితం శ్రాన్తం దూరాయాతం నవాగతమ్ ॥ ౩౦ ॥ పరిక్షీణం ప్రతిహతం ప్రహతాగ్రతరం తథా । ఆశానిర్వేదభూయిష్ఠమనృతప్రాప్తమేవ చ ॥ ౩౧ ॥ కళత్రగర్భం నిక్షిప్తమన్తశ్శల్యం తథైవ చ । విచ్ఛిన్నవీవధాసారం శూన్యమూలం తథైవ చ ॥ ౩౨ ॥ అస్వామ్యసంహతం వాపి భిన్నకూటం తథైవ చ । దుష్పార్ష్ణిగ్రాహమర్థం చ బలవ్యసనముచ్యతే ॥ ౩౩ ॥ దైవోపపీడితం మిత్రం గ్రస్తం శత్రుబలేన చ । కామక్రోధాదిసంయుక్తముత్సాహాదరిభిర్భవేత్ ॥ ౩౪ ॥ అర్థస్య దూష

ణంక్రోధాత్పారుష్యంవాక్యదణ్డయోః । కామజంమృగయాద్యూతంవ్యసనంపాన
కంస్త్రియః ॥ ౩౫ ॥ వాక్పారుష్యంపరంలోకేఉద్వేజనమనర్థకమ్ । అసిద్ధసాధ
నందణ్డస్తంయుక్త్యావనయేన్నృపః ॥ ౩౬ ॥ ఉద్వేజయతిభూతానిదణ్డపారుష్యవా
న్నృపః । భూతాన్యుద్వేజ్యమానానిద్విషతాంయాన్తిసంశ్రయమ్ ॥ ౩౭ ॥ వివృద్ధా
శ్చాశ్రయాశ్చైవవినాశాయభవన్తితే । దూష్యస్యదూషణార్థంచపరిత్యాగోమహీయ
సః ॥ ౩౮ ॥ అర్థస్యనీతితత్త్వజ్ఞైరర్థదూషణముచ్యతే । పానాత్కార్యాదినోజ్ఞా
నంమృగయాతోఽరితఃక్షయః ॥ ౩౯ ॥ జితశ్రమార్థంమృగయాంవిచరేద్రక్షితేవనే ।
ధర్మార్థప్రాణనాశాదిద్యూతేస్యాత్కలహాదికమ్ ॥ ౪౦ ॥ కాలాతిపాతోధర్మార్థ
పీడాస్త్రీవ్యసనాద్భవేత్ । పానదోషాత్ప్రాణనాశఃకార్యాకార్యావినిశ్చయః ॥ ౪౧ ॥
స్కన్ధావారనివేశజ్ఞోనిమిత్తజ్ఞోరిపుంజయేత్ । స్కన్ధావారస్యమధ్యేతుసకోశంనృ
పతేర్గృహమ్ ॥ ౪౨ ॥ మౌలీభూతంశ్రేణిసుహృద్ద్విషదాటవికంబలమ్ । రాజహ
ర్మ్యంసమావృత్యక్రమేణవినివేశయేత్ ॥ ౪౩ ॥ సైన్యైకదేశస్సన్నద్ధస్సేనాపతి
పురస్సరః । పరిభ్రమేచ్చత్వరాంశ్చమణ్డలేనబహిర్నిశి ॥ ౪౪ ॥ వార్తాస్స్వ
కావిజానీయాద్దుర్గసీమాన్తచారిణః । నిర్గచ్ఛేత్ప్రవిశేచ్చైవసర్వఏవోపలక్షితః ॥ ౪౫ ॥
సామదానంచభేదశ్చదణ్డోపేక్షేన్ద్రజాలకమ్ । మాయోపాయాస్సప్తపరేనిక్షిపే
త్సాధనాయతాన్ ॥ ౪౬ ॥ చతుర్విధంస్మృతంసామఉపకారానుకీర్తనాత్ । మిథ
స్సమ్బన్ధకథనంమృదుపూర్వంచభాషణమ్ ॥ ౪౭ ॥ ఆయాతేదర్శనంవాచాతవాహ
మితిచార్పణమ్ । యస్సమ్ప్రాప్తధనోత్సర్గఉత్తమాధమమధ్యమః ॥ ౪౮ ॥ ప్ర
తిదానంతదాతస్యగృహీతస్యానుమోదనమ్ । ద్రవ్యదానమపూర్వంచస్వయంగ్రా
హప్రవర్తనమ్ ॥ ౪౯ ॥ దేయశ్చప్రతిమోక్షశ్చదానంపఞ్చవిధంస్మృతమ్ । స్నే
హరాగాపనయనసంహర్షోత్పాదనంతథా ॥ ౫౦ ॥ మిథోభేదశ్చభేదజ్ఞైర్భేదశ్చత్రి
విధస్స్మృతః । వధోఽర్థహరణంచైవపరిక్లేశస్త్రిధాదమః ॥ ౫౧ ॥ ప్రకాశ
శ్చాప్రకాశశ్చలోకద్విష్టాన్ప్రకాశతః । ఉద్విజేతహతైర్లోకస్తేషుపిణ్డఃప్రశస్య
తే ॥ ౫౨ ॥ విషేణోపనిషద్యోగైర్హన్యాచ్ఛస్త్రాదినాద్విషః । జాతిమాత్రం
ద్విజంనైవహన్యాత్సామోత్తరంవశే ॥ ౫౩ ॥ ప్రలిమ్పన్నివచేతాంసిదృష్ట్వాసా
ధుపిబన్నివ । గ్రసన్నివామృతంసామప్రయుఞ్జీతప్రియంవచః ॥ ౫౪ ॥ మిథ్యా
భిశస్తశ్శ్రీకామఆహూయాప్రతిమానితః । రాజద్వేషీచాతికరఆత్మసమ్భావితస్త
థా ॥ ౫౫ ॥ విచ్ఛిన్నధర్మకామార్థఃక్రుద్ధోమానీవిమానితః । అకారణాత్పరిత్య
క్తఃకృతవైరోఽపిసాన్త్వితః ॥ ౫౬ ॥ హృతద్రవ్యకళత్రశ్చపూజార్హోఽప్రతిపూజి
తః । ఏతాంస్తుభేదయేచ్ఛత్రౌస్థితాన్నిత్యాన్సశఙ్కితాన్ ॥ ౫౭ ॥ ఆగతాన్పూ
జయేత్కామైర్నిజాంశ్చప్రశమంనయేత్ । సామదృష్టానుసన్ధానమత్యుగ్రభయదర్శ

నమ్ ॥ ౫౮ ॥ ప్రధానదానమానంచభేదోపాయాః ప్రకీర్తితాః । మిత్రంహతంకాష్ఠమివఘుణజగ్ధంవిశీర్యతే ॥ ౫౯ ॥ త్రిశక్తిర్దేశకాలజ్ఞోదణ్డేనాస్తంనయేదరీన్ । మైత్రీప్రధానంకల్యాణబుద్ధింసామ్నైవసాధయేత్ ॥ ౬౦ ॥ లుబ్ధంక్షీణంచదానేనమిత్రాణ్యన్యోన్యశఙ్కయా । దణ్డస్యదర్శనాద్దుష్టాన్పుత్రభ్రాత్రాదిసామతః ॥ ౬౧ ॥ దానభేదైశ్చమూముఖ్యాన్యోధాఞ్జనపదాదికాన్ । సామన్తాటవికాన్భేదదణ్డాభ్యామపరాద్ధకాన్ ॥ ౬౨ ॥ దేవతాప్రతిమానాంతుపూజయాస్తమ్భగైర్నరైః । పుమాంస్త్రీవస్త్రసంవీతోనిశిచాద్భుతదర్శనః ॥ ౬౩ ॥ వేతాలోల్కాపిశాచానాంశివానాంచస్వరూపకృత్ । కామతోరూపధారిత్వంశస్త్రాగ్న్యశ్మామ్బువర్షణమ్ ॥ ౬౪ ॥ తమోఽనిలోఽనలోమేఘఇతిమాయాహ్యమానుషీ । జఘానకీచకంభీమఆస్థితస్స్త్రీస్వరూపతామ్ ॥ ౬౫ ॥ అన్యాయేవ్యసనేయుద్ధేప్రవృత్తస్యానివారణమ్ । ఉపేక్షేయంస్మృతాభ్రాతోపేక్షితశ్చహిడిమ్బయా ॥ ౬౬ ॥ మేఘాన్ధకారవృష్ట్యగ్నిపర్వతాద్భుతదర్శనమ్ । దరస్థానంచసైన్యానాందర్శనంధ్వజశాలినామ్ ॥ ౬౭ ॥ ఛిన్నపాటితభిన్నానాంసంసృతానాంచదర్శనమ్ । ఇతీన్ద్రజాలంద్విషతాంభీత్యర్థముపకల్పయేత్ ॥ ౬౮ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే శ్రీరామలక్ష్మణసంవాదే రాజధర్మే
సామాదిర్నామ ఏకచత్వారింశదధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీ రాజనీతిః శ్రీ

శ్రీరామః ॥ షడ్విధంతుబలంవ్యూహ్యదేవాన్ప్రార్చ్యరిపుంవ్రజేత్ । మౌలంభూతంశ్రేణిసుహృద్ద్విషదాటవికంబలమ్ ॥ ౧ ॥ పూర్వంపూర్వంగరీయస్తుబలానాంవ్యసనంతథా । షడఙ్గంమన్త్రకోశాభ్యాంపదాత్యశ్వరథద్విపైః ॥ ౨ ॥ నద్యద్రివనదుర్గేషుయత్రయత్రభయంభవేత్ । సేనాపతిస్తత్రతత్రగచ్ఛేద్వ్యూహీకృతైర్బలైః ॥ ౩ ॥ నాయకఃపురతోయాయాత్ప్రవీరపురుషావృతః । మధ్యేకలత్రంస్వామీచకోశఃఫల్గుచయద్వయమ్ ॥ ౪ ॥ పార్శ్వయోరుభయోరశ్వావాజినాంపార్శ్వయోరథాః । రథానాంపార్శ్వయోర్నాగానాగానాంచాటవీబలమ్ ॥ ౫ ॥ పశ్చాత్సేనాపతిస్సర్వంపురస్కృత్యకృతీస్వయమ్ । యాయాత్సన్నద్ధసైన్యస్తుఖిన్నానాశ్వాసయఞ్ఛనైః ॥ ౬ ॥ యాయాద్వ్యూహేనమహతామకరేణపురోభయే । శ్యేనేనోద్ధృతపక్షేణసూచ్యావావీరవక్త్రయా ॥ ౭ ॥ పశ్చాద్భయేతుశకటంపార్శ్వయోర్వజ్రసంజ్ఞితమ్ । సర్వతస్సర్వతోభద్రంభయేవ్యూహంప్రకల్పయేత్ ॥ ౮ ॥ కన్దరేశైలగహనేనిమ్నగావనసఙ్కటే । దీర్ఘాధ్వనిపరిశ్రాన్తంక్షుత్పిపాసాహితక్లమమ్ ॥ ౯ ॥ వ్యాధిదుర్భిక్షమరకపీడితందస్యువిద్రుతమ్ । పఙ్కపాంసుజలస్కన్ధం

వ్యస్తంపుఞ్జీకృతంపథి ॥ ౧౦ ॥ ప్రసుప్తంభోజనవ్యగ్రమభూమిష్ఠమసుస్థితమ్ । చౌరాగ్నిభయవిత్రస్తంవృష్టివాతసమాహృతమ్ ॥ ౧౧ ॥ ఇత్యాదౌస్వచమూంరక్షేత్పరసైన్యంచఘాతయేత్ । విశిష్టోదేశకాలాభ్యాంభిన్నవిప్రకృతిర్బలీ ॥ ౧౨ ॥ కుర్యాత్ప్రకాశయుద్ధంహికూటయుద్ధంవిపర్యయే । తేష్వవస్కన్దకాలేషుపరంహన్యాత్సమాకులమ్ ॥ ౧౩ ॥ అభూమిష్ఠంస్వభూమిష్ఠస్స్వభూమావుపజాయతః । ప్రకృతిప్రగ్రహాకృష్టంపాశైర్వనచరాదిభిః ॥ ౧౪ ॥ హన్యాత్ప్రవీరపురుషైర్భఙ్గదానాపకర్షణైః । పురస్తాద్దర్శనందత్వాతల్లక్షకృతనిశ్చయాన్ ॥ ౧౫ ॥ హన్యాత్పశ్చాత్ప్రవీరేణబలేనోపేత్యవేగినా । పశ్చాద్వాసఙ్కులీకృత్యహన్యాచ్ఛూరేణపూర్వతః ॥ ౧౬ ॥ ఆభ్యాంపార్శ్వాభిఘాతౌతువ్యాఖ్యాతౌకూటయోధనే । పురస్తాద్విషమేదేశేపశ్చాద్ధన్యాత్తువేగవాన్ ॥ ౧౭ ॥ పురఃపశ్చాత్తువిషమేఏవమేవతుపార్శ్వయోః । ప్రథమంయోధయిత్వాతుదూష్యామిత్రాటవీబలైః ॥ ౧౮ ॥ శ్రాన్తంమన్దంనిరాక్రన్దంహన్యాదశ్రాన్తవాహనమ్ । దూష్యామిత్రబలైర్వాపిభఙ్గందత్వాప్రయత్నవాన్ ॥ ౧౯ ॥ జితమిత్యేవవిశ్వస్తంహన్యాన్మన్త్రవ్యపాశ్రయః । స్కన్ధావారపురగ్రామశస్యస్వామిప్రజాదిషు ॥ ౨౦ ॥ విస్రబ్ధ్యన్తంపరానీకమప్రమత్తోవినాశయేత్ । అథవాగోగ్రహాకృష్టంతల్లక్ష్యంమార్గబన్ధనాత్ ॥ ౨౧ ॥ అవస్కన్దభయాద్రాత్రిప్రజాగరకృతశ్రమమ్ । దివాసుప్తంసమాహన్యాన్నిద్రావ్యాకులసైనికమ్ ॥ ౨౨ ॥ నిశివిస్రబ్ధసంసుప్తంనాగైర్వాఖడ్గపాణిభిః । ప్రయాణేపూర్వయాయిత్వంవనదుర్గప్రవేశనమ్ ॥ ౨౩ ॥ అభిన్నానామనీకానాంభేదనంభిన్నసఙ్గ్రహః । విభీషికాద్వారఘాతంకోశరక్షేభకర్మచ ॥ ౨౪ ॥ అభిన్నభేదనంమిత్రసన్ధానంరథకర్మచ । వనదిఙ్మార్గవిచయోవీవధాసారలక్షణమ్ ॥ ౨౫ ॥ అనుయానాపసరణేశీఘ్రకార్యోపపాదనమ్ । దీనానుసరణంఘాతఃకోటీనాంజఘనస్యచ ॥ ౨౬ ॥ అశ్వకర్మాథపత్తేశ్చసర్వధాశస్త్రధారణమ్ । శిబిరస్యచమార్గాదేశ్శోధనంవస్తికర్మచ ॥ సంస్థూలస్థాణువల్మీకవృక్షగుల్మాపకణ్టకమ్ । సాపసారాపదాతీనాంభూర్నాతివిషమామతా ॥ ౨౮ ॥ స్వల్పవృక్షోపలాక్షిప్రలఙ్ఘనీయనగాస్థిరా । నిశ్శర్కరావిపఙ్కాచసాపసారాచవాజిభూః ॥ ౨౯ ॥ నిస్థాణువృక్షకేదారారథభూమిరకర్దమా । మర్దనీయతరుచ్ఛేద్యవ్రతతీపఙ్కవర్జితా ॥ ౩౦ ॥ నిర్ఝరాగమ్యశైలాచవిషమాగజమేదినీ । ఉరస్యాదీనిభిన్నానిప్రతిగృహ్ణన్బలానిహి ॥ ౩౧ ॥ ప్రతిగ్రహఇతిఖ్యాతోరాజకార్యాన్తరక్షమః । తేనశూన్యస్తుయోవ్యూహస్సభిన్నఇవలక్ష్యతే ॥ ౩౨ ॥ జయార్థినాచయోద్ధవ్యంమతిమానప్రతిగ్రహః । యత్రరాజాతత్రకోశఃకోశాధీనాహిరాజతా ॥ ౩౩ ॥ యోధేభ్యస్తుతతోదద్యాత్కింహిదాతుంనయుజ్యతే । ద్రవ్యలక్షంరాజఘాతేతదర్ధంతత్సుతార్దనే ॥ సేనాపతివధేతద్వద్దద్యాద్ధస్త్యాదిమర్దనే । అథవాఖలుయుద్ధేరన్వత్యశ్వరథదన్తినః ॥ ౩౫ ॥ యథాభవేదసమ్బాధోవ్యాయామవినివర్తనే । అసఙ్కరేణ

యోద్ధారస్త్వసఙ్కరస్సఙ్కులావహాః ॥ ౩౬ ॥ మహాసఙ్కులయుద్ధేషు సంశ్రయేర
న్మతఙ్గజమ్ । అశ్వస్య ప్రతియోద్ధారో భవేయుః పురుషాస్త్రయః ॥ ౩౭ ॥ ఇతి క
ల్ప్యాస్త్రయశ్చాశ్వా విధేయాః కుఞ్జరస్య తు । పాదగోపా భవేయుశ్చ పురుషా దశ
పఞ్చ చ ॥ ౩౮ ॥ విధానమితి నాగస్య విహితం స్యన్దనస్య చ । అనీకమితి విజ్ఞేయమితి క
ల్ప్యా నవ ద్విపాః ॥ ౩౯ ॥ తథానీకస్య రన్ధ్రం తు పఞ్చధా చ ప్రచక్షతే । ఇత్యనీకవి
భాగేన స్థాపయేద్వ్యూహసమ్పదః ॥ ౪౦ ॥ ఉరస్యకక్షపక్షాంస్తు కల్ప్యానేతాన్ప్ర
చక్షతే । ఉరఃకక్షౌ చ పక్షౌ చ మధ్యం పృష్ఠం ప్రతిగ్రహః ॥ ౪౧ ॥ కోటీ చ వ్యూహశా
స్త్రజ్ఞైస్సప్తాఙ్గో వ్యూహ ఉచ్యతే । ఉరస్యకక్షపక్షాస్తు వ్యూహోఽయం సప్రతిగ్ర
హః ॥ ౪౨ ॥ గురోరేష చ శుక్రస్య కక్షాభ్యాం పరివర్జితః । తిష్ఠేయుస్సేనాపతయః
ప్రవీరైః పురుషైర్వృతాః ॥ ౪౩ ॥ అభేదేన చ యుధ్యేరన్రక్షేయుశ్చ పరస్పరమ్ ।
మధ్యవ్యూహే ఫల్గు సైన్యం యుద్ధవస్తు జఘన్యతః ॥ ౪౪ ॥ యుద్ధం హి నాయకప్రాణం
హన్యతే తదనాయకమ్ । ఉరసి స్థాపయేన్నాగాన్ప్రచణ్డాన్కక్షయో రథాన్ ॥ ౪౫ ॥
హయాంశ్చ పక్షయోర్వ్యూహో మధ్యభేదీ ప్రకీర్తితః । మధ్యదేశే హయానీకం ర
థానీకం చ కక్షయోః ॥ ౪౬ ॥ పక్షయోశ్చ గజానీకం వ్యూహోఽన్తర్భేద్యయం
స్మృతః । రథస్థానే హయాన్దద్యాత్పదాతీంశ్చ హయాశ్రయే ॥ ౪౭ ॥ రథాభావే తు
ద్విరదాన్వ్యూహే సర్వత్ర దాపయేత్ । యది స్యాద్దణ్డబాహుల్యమాబాధస్సమ్ప్రకీర్తి
తః ॥ ౪౮ ॥ మణ్డలాసంహతో భోగో దణ్డస్తే బహుధా శృణు । తిర్యగ్వృత్తిస్తు దణ్డ
స్స్యాద్భోగోఽన్వావృత్తిరేవ చ ॥ ౪౯ ॥ మణ్డలస్సర్వతోవృత్తిః పృథగ్వృత్తిరసంహ
తః । ప్రదరో దృఢకోఽసహ్యశ్చాపో వై కుక్షిరేవ చ ॥ ౫౦ ॥ ప్రతిష్ఠస్సుప్రతిష్ఠశ్చ శ్యే
నో విజయసఞ్జయౌ । విశాలో విజయస్సూచీ స్థూణాకర్ణచమూముఖౌ ॥ ౫౧ ॥ సర్పా
స్యో వలయశ్చైవ దణ్డభేదాశ్చ దుర్జయాః । అతిక్రాన్తః ప్రతిక్రాన్తః కక్షాభ్యాం క
క్షపక్షతః ॥ ౫౨ ॥ అతిక్రాన్తస్తు పక్షాభ్యాం త్రయోఽన్యే తద్విపర్యయే । పక్షోర
స్యైరతిక్రాన్తః ప్రతిష్ఠోఽన్యో విపర్యయః ॥ ౫౩ ॥ స్థూణాపక్షో ధనుఃపక్షో ద్విస్థూణో
దణ్డ ఊర్ధ్వగః । ద్విగుణోఽన్తస్త్వతిక్రాన్తపక్షోఽన్యస్య విపర్యయః ॥ ౫౪ ॥ ద్విచ
తుర్దణ్డ ఇత్యేతే జ్ఞేయా లక్షణతః క్రమాత్ । గోమూత్రికాహిసఞ్చారీ శకటో మకర
స్తథా ॥ ౫౫ ॥ భోగభేదాస్సమాఖ్యాతాస్తథా పారిప్లవఙ్గకః । దణ్డపక్షౌ యుగోర
స్యశ్శకటస్తద్విపర్యయే ॥ ౫౬ ॥ మకరో వ్యతికీర్ణశ్చ శేషః కుఞ్జరరాజిభిః । మణ్డల
వ్యూహభేదౌ తు సర్వతోభద్రదుర్జయౌ ॥ ౫౭ ॥ అష్టానీకో ద్వితీయస్తు ప్రథమస్సర్వ
తోముఖః । అర్ధచన్ద్రిక ఊర్ధ్వాఙ్గో వజ్రభేదాస్తు సంహతేః ॥ ౫౮ ॥ తథా కర్కట
శృఙ్గీ చ కాకపాదీ చ గోధికా । త్రిచతుఃపఞ్చసైన్యానాం జ్ఞేయా ఆకారభేదతః ॥ ౫౯ ॥
దణ్డస్య స్యుస్సప్తదశ వ్యూహా ద్వౌ మణ్డలస్య చ । అసఙ్ఘాతస్య షట్పఞ్చ భోగస్యైవ తు

సఙ్గరే॥ ౨౦ ॥ పక్షాదీనామథైకేనహత్వా శేషైఃపరిక్షిపేత్ । ఉరసా వా సమాహ
త్యకోటిభ్యాంపరివేష్టయేత్ ॥ ౨౧ ॥ పరేకోటీసమాక్రమ్యపక్షాభ్యామప్రతిగ్రహా
త్ । కోటిభ్యాంజఘనంహన్యాదురసాచప్రపీడయేత్ ॥౨౨॥ యతఃఫల్గుయతోభిన్నం
యతశ్చాన్యైరధిష్ఠితమ్ । తతశ్చారిబలంహన్యాదాత్మనశ్చోపబృంహయేత్ ॥ ౨౩॥
సారంద్విగుణసారేణఫల్గుసారేణపీడయేత్ । సంహతంచగజానీకైఃప్రచణ్డైర్దారయే
ద్బలమ్ ॥ ౨౪ ॥ స్యాత్కక్షపక్షోరస్యైశ్చవర్తమానస్తుదణ్డకః । తత్రప్రయోగోద
ణ్డస్యస్థానంతుర్యేణదర్శయేత్ ॥ ౨౫ ॥ స్యాద్దణ్డసమపక్షాభ్యామతిక్రాన్తఃప్రదార
కః। భవేత్సకక్షపక్షాభ్యామతిక్రాన్తోదృఢస్స్మృతః ॥ ౨౬ ॥ కక్షాభ్యాంచప్రతిక్రా
న్తవ్యూహోఽసహ్యస్స్మృతోయథా । కక్షపక్షావధస్స్థాప్యోరస్యైఃక్రాన్తశ్చ
ఖాతకః ॥ ౨౭ ॥ ద్వౌదణ్డౌవలయఃప్రోక్తోవ్యూహోరిపువిదారణః । దుర్జయశ్చ
తుర్వలయశ్శత్రోర్బలవిమర్దనః॥ ౨౮॥ కక్షపక్షోరస్యైర్భోగోవిషయంపరివర్తయన్।
సర్పచారీగోమూత్రికాశకటశ్శకటాకృతిః॥౨౯॥ విపర్యయోఽమరఃప్రోక్తస్సర్వశత్రు
విమర్దకః । స్యాత్కక్షపక్షోరస్యానామేకీభావస్తుమణ్డలః॥ ౩౦ ॥ చక్రపద్మాదయో
భేదామణ్డలస్యప్రభేదకాః । ఏవంచసర్వతోభద్రోవజ్రాక్షవరకాకవత్ ॥ ౩౧ ॥ అ
ర్ధచన్ద్రశ్చశృఙ్గాటోహ్యచలోనామరూపతః। వ్యూహాయథాసుఖంకార్యాశ్శత్రూ
ణాంబలవారణాః ॥ ౩౨ ॥ అగ్నిః॥ రామస్తురావణంహత్వాఅయోధ్యాంప్రాప్త
వాన్ద్విజ । రామోక్తనీత్యేన్ద్రజితంహతవాన్లక్ష్మణఃపురా॥ ౩౩ ॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే శ్రీరామలక్ష్మణసంవాదే
రాజధర్మే దణ్డవ్యూహాధికథనంనామ ద్విచత్వా
రింశదధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

॥ పురుషలక్షణమ్. ॥

అగ్నిః ॥ రామోక్తోక్తామయానీతిస్స్త్రీణాంరాజన్నృణాంవదే । లక్షణం
యత్సముద్రేణగర్గాయోక్తంయథాపురా ॥ ౧ ॥ సముద్రః ॥ పుంసాంచలక్షణంవ
క్ష్యేస్త్రీణాంచైవశుభాశుభమ్ । ఏకాధికోద్విశుక్లశ్చత్రిగమ్భీరస్తథైవచ ॥ ౨ ॥
త్రిత్రికస్త్రిప్రలమ్బశ్చత్రిభిర్వ్యాప్నోతియస్తథా । త్రివలీమాంస్త్రివినతస్త్రికాలజ్ఞశ్చ
సువ్రత॥ ౩ ॥ పురుషస్స్యాత్సులక్షణోవిపులశ్చతథాత్రిషు । చతుర్లేఖస్తథాయశ్చ
తథైవచచతుస్సమః ॥ ౪ ॥ చతుష్కిష్కుశ్చతుర్దంష్ట్రశ్చకృష్ణస్తథైవచ । చతు
ర్గన్ధశ్చతుర్హ్రస్వసూక్ష్మదీర్ఘశ్చపఞ్చసు ॥ ౫ ॥ షడున్నతోఽష్టవంశశ్చసప్తస్నే
హోనవామలః । దశపద్మోదశవ్యూహోన్యగ్రోధపరిమణ్డలః ॥ ౬ ॥ చ
తుర్దశసమద్వన్ద్వష్షోడశాక్షశ్చశస్యతే । ధర్మార్థకామసంయుక్తోధర్మోహ్యేకాధి

కోమలః ॥ ౭ ॥ తారకాభ్యాం వినా నేత్రే శుక్లదన్తో ద్విశుక్లకః । గమ్భీరస్త్రిస్వరో
నాభిస్సత్త్వం చైకం త్రికం స్మృతమ్ ॥ ౮ ॥ అనసూయా దయా క్షాన్తిర్మఙ్గళాచారయు
క్తతా । శౌచం స్పృహా త్వకార్పణ్యమనాయాసశ్చ శౌర్యతా ॥ ౯ ॥ త్రిత్రికస్త్రిప్రలమ్బ
స్స్యాద్వృషణే భుజయోర్నరః । దిగ్దేశజాతివర్గాంశ్చ తేజసా యశసా శ్రియా ॥ ౧౦ ॥
వ్యాప్నోతి యస్త్రికవ్యాపీ త్రివలీమాన్నరస్త్వసౌ । ఉదరే వలయస్తిస్రో నరం త్రివినతం
శృణు ॥ ౧౧ ॥ దేవతానాం ద్విజానాంచ గురూణాం ప్రణతస్త్రయః । ధర్మార్థకామ
కాలజ్ఞస్త్రికాలజ్ఞోఽభిధీయతే ॥ ౧౨ ॥ ఉరో లలాటం వక్త్రంచ త్రివిస్తీర్ణో విలేఖ
వాన్ । ద్వౌ పాణీ ద్వౌ తథా పాదౌ ధ్వజచ్ఛత్రాదిభిర్యుతౌ ॥ ౧౩ ॥ అఙ్గుళ్యో హృ
దయం పృష్ఠం కటిశ్శస్తం చతుస్సమమ్ । షణ్ణవత్యఙ్గుళోత్సేధశ్చతుష్కిష్కుప్రమా
ణతః ॥ ౧౪ ॥ దంష్ట్రాశ్చతస్రశ్చన్ద్రాభాశ్చతుఃకృష్ణం వదామి తే । నేత్రతారా భ్రు
వౌ శ్మశ్రుః కృష్ణాః కేశాస్తథైవ చ ॥ ౧౫ ॥ నాసాయాం వదనే స్వేదే కక్షయోర్వీడగ
న్ధకః । హ్రస్వం లిఙ్గం తథా గ్రీవా జఙ్ఘే స్యాద్వేదహ్రస్వకమ్ ॥ ౧౬ ॥ సూక్ష్మాణ్యఙ్గు
ళిపర్వాణి నఖకేశద్విజత్వచః । హనూ నేత్రే లలాటే చ నాసా దీర్ఘా స్తనాన్తరమ్ ॥ ౧౭ ॥
వక్షః కక్షౌ నఖా నాసోన్నతం వక్త్రం కృకాటికా । స్నిగ్ధాస్త్వక్కేశదన్తాశ్చ లోమదృ
ష్టిర్నఖాశ్చ వాక్ ॥ ౧౮ ॥ జాన్వోరూర్వోశ్చ పృష్ఠవంశౌ ద్వౌ కరనాసయోః ।
నేత్రే నాసాపుటౌ కర్ణౌ మేఢ్రం పాయుముఖేఽమలమ్ ॥ ౧౯ ॥ జిహ్వోష్ఠే తా
లు నేత్రే తు హస్తపాదౌ నఖాస్తథా । శిశ్నాగ్రవక్త్రం శస్యన్తే పద్మాభా దశ దేహినా
మ్ ॥ ౨౦ ॥ పాణిపాదం ముఖం గ్రీవా శ్రవణే హృదయం శిరః । లలాటముదరం పృష్ఠం
బృహన్తః పూజితా దశ ॥ ౨౧ ॥ ప్రసారితభుజస్యేహ మధ్యమాగ్రద్వయాన్తరమ్ ।
ఉచ్ఛ్రాయేణ సమం యస్య న్యగ్రోధపరిమణ్డలః ॥ ౨౨ ॥ పాదౌ గుల్ఫౌ స్ఫిచౌ పార్శ్వౌ
వఙ్క్షణౌ వృషణౌ కుచౌ । కర్ణౌష్ఠే సక్థినీ జఙ్ఘే హస్తౌ బాహూ తథాక్షిణీ ॥ ౨౩ ॥ చ
తుర్దశసమద్వన్ద్వ ఏతత్సామాన్యతో నరః । విద్యాశ్చతుర్దశ ద్వ్యాప్తైః పక్షైర్వ్యష్టోడశా
క్షకః ॥ ౨౪ ॥ రూక్షం సిరాతతం గాత్రమశుభం మాంసవర్జితమ్ । దుర్గన్ధి విపరీతం య
చ్ఛస్తం దృష్ట్వా ప్రసన్నయా ॥ ౨౫ ॥ ధన్యస్య మధురా వాణీ గతిర్మత్తేభసన్నిభా । ఏకకూ
పభవం రోమ భయే రక్షా సకృత్సకృత్ ॥ ౨౬ ॥ * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే సముద్రగర్గసంవాదే పురుషలక్షణం
నామ త్రిచత్వారింశదధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

స్త్రీలక్షణమ్

సముద్రః ॥ శస్తా స్త్రీ చారుసర్వాఙ్గీ మత్తమాతఙ్గగామినీ । గురూరుజఘనా
యా చ మత్తపారావతేక్షణా ॥ ౧ ॥ సునీలకేశీ తన్వఙ్గీ విలోమాఙ్గీ మనోహరా । స

తుభూమిస్పృశౌపాదౌసంహతే చతథాస్తనౌ ॥ ౨ ॥ నాభిఃప్రదక్షిణావర్తాగు
హ్యామశ్వత్థపత్రవత్ । గుల్ఫౌనిగూఢౌమధ్యేన నాభిరఙ్గుష్ఠమానికా ॥ 3 ॥
జఠరంనప్రలమ్బంచరోమరూక్షానశోభనా । నర్క్షవృక్షనదీనామ్నీనసదాకలహప్రి
యా ॥ ౪ ॥ నలోలుపానదుర్భాషాశుభా దేవాదిపూజితా । గణ్డైర్మధూకపుష్పా
భైర్నసిరాళానలోమశా ॥ ౫ ॥ నసంహతభ్రూకుటిలాపతిప్రాణాపతిప్రియా। అల
క్షణాపిలక్షణ్యాయత్రాకారస్తతోగుణాః ॥ ౬॥ భువంకనిష్ఠికాయస్యానస్పృశేన్మృ
త్యురేవసా ॥ ౭ ॥ * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయేసముద్రగర్గసంవాదే స్త్రీలక్ష
ణంనామచతుశ్చత్వారింశదధికద్విశతతమోధ్యాయః.

॥ చామరాదిలక్షణమ్ ॥

అగ్నిః ॥ చామరోరుక్మదణ్డోగ్ర్యశ్ఛత్రంరాజ్ఞఃప్రశస్యతే । హంసపక్షైర్విర
చితంమయూరస్యశుకస్యచ ॥ ౧ ॥ పక్షైర్వాథబలాకాయానకార్యంమిశ్రపక్షకైః।
చతురశ్రంబ్రాహ్మణస్యవృత్తంరాజ్ఞశ్చశుక్లకమ్ ॥ ౨ ॥ త్రిచతుఃపఞ్చషట్సప్తఅష్ట
పర్వశ్చదణ్డకః । భద్రాసనంక్షీరవృక్షైఃపఞ్చాశదఙ్గులోచ్ఛ్రయైః ॥ 3॥ విస్తారేణ
త్రిహస్తంస్యాత్సువర్ణాద్యైశ్చచిత్రితమ్ । ధనుర్ద్రవ్యత్రయంలోహంశృఙ్గందారుద్వి
జోత్తమ ॥ ౪ ॥ జ్యాద్రవ్యత్రితయంచైవవంశభఙ్గత్వచస్తథా । దారుచాపప్రమా
ణంతుశ్రేష్ఠంహస్తచతుష్టయమ్ ॥ ౫ ॥ తదేవసమహీనంతుప్రోక్తంమధ్యకనీయసి।
ముష్టిగ్రాహనిమిత్తానిమధ్యేద్రవ్యాణికారయేత్ ॥ ౬॥ స్వల్పకోటిస్త్వచాశృఙ్గంశార్ఙ్గ
లోహమయేద్విజ । కామినీభ్రూలతాకారాకోటిఃకార్యాసుసంయతా॥ ౭ ॥ పృథ
గ్వావిప్రమిశ్రంవాలౌహంశార్ఙ్గంతుకారయేత్ । శార్ఙ్గంసముచితంకార్యంరుక్మబిన్దు
విభూషితమ్ ॥ ౮ ॥ కుటిలంస్ఫుటితంచాపంసచ్ఛిద్రంచనశస్యతే।సువర్ణంరజతంతా
మ్రంకృష్ణాయోధనుషిస్మృతమ్॥ ౯ ॥ మాహిషంశారభంశార్ఙ్గంరౌహిషంవాధను
శ్శుభమ్ । చన్దనంవేతసంసాలంధావలంకకుభంతరుః ॥ ౧౦॥ సర్వశ్రేష్ఠంధనుర్వం
శైర్గృహీతైశ్శరదిశ్రితైః । పూజయేత్తుధనుఃఖడ్గమన్త్రైస్త్రైలోక్యమోహనైః॥౧౧॥
అయసశ్చాథవంశస్యశరస్యాప్యశరస్యచ।ఋజవోహేమవర్ణాభాస్స్నాయుశ్లిష్టా
స్సుపత్రకాః ॥ ౧౨ ॥ రుక్మపుఙ్ఖాస్సుపుఙ్ఖాస్తైలధౌతాస్సువర్ణకాః । యాత్రా
యామభిషేకాదౌయజేద్బాణధనుర్ముఖాన్ ॥ ౧3 ॥ సపతాకాస్త్రసఙ్గ్రహాసాం
వత్సరకరాన్నృపః । బ్రహ్మావైమేరుశిఖరేస్వర్గగఙ్గాతటేఽయజత్ ॥ ౧౪ ॥ లోహ
దైత్యంసదదృశేవిఘ్నంయజ్ఞేతుచిన్తయన్।తస్యచిన్తయతోవహ్నేఃపురుషోఽభూద్బ

లీమహోః ॥ ౧౫ ॥ వవర్ధేऽజం చ తం దేవా అభ్యనన్దన్త హర్షితాః । తస్మాత్స నన్దకః ఖడ్గో దేవోక్తో హరిరగ్రహీత్ ॥ ౧౬ ॥ తం జగ్రాహ శనైర్దేవో వికోశస్సోऽభ్యపద్యత । ఖడ్గో నీలో రత్నముష్టిస్తతోऽభూచ్ఛతబాహుకః ॥ ౧౭ ॥ దైత్యస్స గదయా దేవాన్ద్రావయామాస వై రణే । విష్ణునా ఖడ్గభిన్నాని దైత్యగాత్రాణి భూతలే ॥ ౧౮ ॥ పతితాని తు సంస్పర్శాన్నన్దకస్య చ తాని హి । లోహభూతాని సర్వాణి హత్వా తస్మై హరిర్వరమ్ ॥ ౧౯ ॥ దదౌ పవిత్రమఙ్గం తే ఆయుధాయ భవేద్భువి । హరిప్రసాదాద్బ్రహ్మాపి వినా విఘ్నం హరిం ప్రభుమ్ ॥ ౨౦ ॥ పూజయామాస యజ్ఞేన వక్ష్యేऽథో ఖడ్గలక్షణమ్ । ఖటీఖట్టరజాతా యే దర్శనీయాస్తు తే స్మృతాః ॥ ౨౧ ॥ కాయచ్ఛిదస్త్వార్షికాస్స్యుర్దృఢాస్సూర్పారకోద్భవాః । తీక్ష్ణాశ్ఛేదసహా వఙ్గాస్తీక్ష్ణాస్స్యుశ్చాఙ్గదేశజాః ॥ ౨౨ ॥ శతార్ధమఙ్గులానాం చ శ్రేష్ఠం ఖడ్గం ప్రకీర్తితమ్ । తదర్ధం మధ్యమం జ్ఞేయం తతో హీనం న ధారయేత్ ॥ ౨౩ ॥ దీర్ఘం సుమధురం శబ్దం యస్య ఖడ్గస్య సత్తమ । కిఙ్కిణీసదృశం తస్య ధారణం శ్రేష్ఠముచ్యతే ॥ ౨౪ ॥ ఖడ్గః పద్మపలాశాగ్రో మణ్డలాగ్రశ్చ శస్యతే । కరవీరదలాగ్రాభో ఘృతగన్ధో వియత్ప్రభః ॥ ౨౫ ॥ సమాఙ్గులస్థాశ్శస్యన్తే వ్రణాః ఖడ్గేషు లిఙ్గవత్ । కకోలూకసవర్ణాభా విషమాస్తే న శోభనాః ॥ ౨౬ ॥ ఖడ్గే న పశ్యేద్వదనముచ్ఛిష్టో న స్పృశేదసిమ్ । మూల్యం జాతిం న కథయేన్నిశి కుర్యాన్న శీర్షకే ॥ ౨౭ ॥ * * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే చామరాది

లక్షణం నామ పఞ్చచత్వారింశదధికద్విశతతమోऽధ్యాయః.

శ్రీరత్నపరీక్షా

అగ్నిః ॥ రత్నానాం లక్షణం వక్ష్యే రత్నం ధార్యమిదం నృపైః । వజ్రం మరకతం రత్నం పద్మరాగం చ మౌక్తికమ్ ॥ ౧ ॥ ఇన్ద్రనీలం మహానీలం వైడూర్యం గన్ధశస్యకమ్ । చన్ద్రకాన్తం సూర్యకాన్తం స్ఫటికం పులకం తథా ॥ ౨ ॥ కర్కేతనం పుష్యరాగం తథా జ్యోతీరసం ద్విజ । స్ఫటికం రాజపట్టం చ తథా రాజమయం శుభమ్ ॥ ౩ ॥ సౌగన్ధికం తథా గఞ్జం శఙ్ఖబ్రహ్మమయం తథా । గోమేదం రుధిరాక్షం చ తథా భల్లాతకం ద్విజ ॥ ౪ ॥ ధూలీం మరకతం చైవ తుత్థకం సీసమేవ చ । పీలుం ప్రవాళకం చైవ గిరివజ్రం ద్విజోత్తమ ॥ ౫ ॥ భుజఙ్గమమణిం చైవ తథా వజ్రమణిం శుభమ్ । టిట్టిభం చ తథా పిణ్డం భ్రామరం చ తథోత్పలమ్ ॥ ౬ ॥ సువర్ణప్రతిబద్ధాని రత్నాని శ్రీజయాదికే । అన్తఃప్రభత్వం వైమల్యం సుసంస్థానత్వమేవ చ ॥ ౭ ॥ సుధార్యా నైవ ధార్యాస్తు నిష్ప్రభా మలినాస్తథా । ఖణ్డాస్సశర్కరా యే చ ప్రశస్తం వజ్రధారణమ్ ॥ ౮ ॥ అమ్భస్తరతి యద్వజ్రమభేద్యం విమలం చ యత్ । షట్కోణం శక్రచాపాభం లఘు చార్కని

ఖంశుభమ్ ॥ ౯ ॥ శుకపక్షనిభస్స్నిగ్ధః కాన్తిమాన్విమలస్తథా । స్వర్ణచూర్ణనిభైస్సూక్ష్మైర్మరకతశ్చబిన్దుభిః ॥ ౧౦ ॥ స్ఫటికజాఃపద్మరాగాస్స్యూ రాగవన్తోఽతినిర్మలాః । జాతవఙ్గాభవస్తీహకురువిన్దసముద్భవాః ॥ ౧౧ ॥ సౌగన్ధికోత్థాః కాషాయాముక్తాఫలాస్తుశుక్తిజాః।విమలాస్తేభ్యఉత్కృష్టాయేచశఙ్ఖోద్భవామునే॥ ౧౨॥ నాగదన్తభవాశ్చాగ్ర్యాఃకుమ్భసూకరమత్స్యజాః । వేణునాగభవాశ్శ్రేష్ఠామౌక్తికంమేఘజంవరమ్ ॥ ౧౩॥ వృత్తత్వంశుక్లతాస్వాచ్ఛ్యంమహత్త్వంమౌక్తికేగుణాః। ఇన్ద్రనీలంశుభంక్షీరేరాజతేభ్రాజతేఽధికమ్ ॥ ౧౪ ॥ రఞ్జయేత్స్వప్రభావేనతమమూల్యంవినిర్దిశేత్ ।నీలరక్తంతువైడూర్యంశ్రేష్ఠంహారాదికంభజేత్ ॥ ౧౫॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదేరత్న
పరీక్షాదికథనంనామ షట్చత్వారింశదధికద్వి
శతతమోధ్యాయః.

వాస్తులక్షణమ్

అగ్నిః ॥ వాస్తులక్ష్మప్రవక్ష్యామివిప్రాదీనాంచభూరిహ । శ్వేతారక్తాతథాపీతాకృష్ణాచైవయథాక్రమమ్ ॥ ౧ ॥ ఘృతరక్తాన్నమద్యానాంగన్ధాధ్యావసతశ్చభూః। మధురాచకషాయాచఅమ్లాద్యుపరసాక్రమాత్ ॥ ౨ ॥ కుశైశ్శరైస్తథాకాశైర్దూర్వాభిర్యాచసంశ్రితా । ప్రార్చ్యవిప్రాంశ్చనిశ్శల్యాంఖాతపూర్వాంతుకల్పయేత్ ॥౩॥ చతుష్షష్టిపదంకృత్వామధ్యేబ్రహ్మాచతుష్పదః। ప్రాక్తేషాంవైగృహస్వామీకథితస్తుతథార్యమా॥ ౪ ॥ దక్షిణేనవివస్వాంశ్చమిత్రఃపశ్చిమతస్తథా । ఉదఙ్మహీధరశ్చైవఆపవత్సౌచవహ్నిగే ॥ ౫ ॥ సావిత్రశ్చైవసవితాజయేన్ద్రౌనైరృతేఽమ్బుధౌ । రుద్రవ్యాధీచవాయవ్యేపూర్వాదౌకోణగాద్బహిః ॥ ౬ ॥ మహేన్ద్రశ్చరవిస్సత్యోభృశఃపూర్వేఽథదక్షిణే। గృహక్షతోఽర్యమధృతీగన్ధర్వాశ్చాథవారుణే॥ ౭॥ పుష్పదన్తోఽసురాశ్చైవవరుణోయక్షఏవచ । సౌమ్యేభల్లాటసోమౌచఅదితిర్ధనదస్తథా ॥ ౮ ॥ నాగఃకరగ్రహశ్చైశేఅష్టౌదిశిదిశిస్మృతాః । ఆద్యన్తౌతుతయోర్దేవౌప్రోక్తావత్రగృహేశ్వరౌ ॥ ౯ ॥ పర్జన్యఃప్రథమోదేవోద్వితీయశ్చకరగ్రహః। మహేన్ద్రరవిసత్యాశ్చభృశోఽథగగనంతథా ॥ ౧౦ ॥ పవనఃపూర్వతశ్చైవఅన్తరిక్షధనేశ్వరౌ । ఆగ్నేయేచాథనైరృత్యేమృగసుగ్రీవకాసురౌ॥ ౧౧॥ రోగోముఖ్యశ్చవాయవ్యేదక్షిణేపుష్పవిత్తదౌ । గృహక్షతోయమభృశౌగన్ధర్వోనాగపైతృకః ॥ ౧౨ ॥ ఆప్యేదౌవారికసుగ్రీవౌపుష్పదన్తోఽసురోజలమ్। యక్ష్మారోగశ్చశోషశ్చఉత్తరేనాగరాజకః ॥ ౧౩ ॥ ముఖ్యోభల్లాటశశినౌఅదితిశ్చకుబేరకః। నాగోహుతాశశ్శ్రేష్ఠోవైశక్రసూర్యౌచపూర్వతః ॥ ౧౪ ॥ దక్షేగృహక్షతఃపుష్పఆప్యే

సుగ్రీవ ఉత్తమః । పుష్పదన్తోహ్యుదగ్ద్వారి భల్లాటః పుష్పదన్తకః ॥ ౧౫ ॥ శిలేష్టకా
దివిన్యాసం మన్త్రైః ప్రార్చ్య సురాంశ్చరేత్ । నన్దే నన్దయ వాసిష్ఠే వసుభిః ప్రజయా
సహ ॥ ౧౬ ॥ జయే భార్గవదాయాదే ప్రజానాం జయమావహ । పూర్ణేఽఙ్గిరసదాయా
దే పూర్ణకామం కురుష్వ మామ్ ॥ ౧౭ ॥ భద్రే కాశ్యపదాయాదే కురు భద్రాం మతిం మ
మ । సవబీజసమాయుక్తే సర్వరత్నౌషధైర్వృతే ॥ ౧౮ ॥ రుచిరే నన్దనే నన్దే వాసిష్ఠే
రమ్యతామిహ । ప్రజాపతిసుతే దేవి చతురశ్రే మహీమయే ॥ ౧౯ ॥ సుభగే సువ్రతే
భద్రే గృహే కాశ్యపి రమ్యతామ్ । పూజితే పరమాచార్యైర్గన్ధమాల్యైరలఙ్కృతే ॥
భవభూతికరే దేవి గృహే భార్గవి రమ్యతామ్ । అవ్యక్తే చాకృతే పూర్ణే మునేరఙ్గిరసస్సు
తే ॥ ౨౧ ॥ ఇష్టకే త్వం ప్రయచ్ఛేష్టం ప్రతిష్ఠాం కారయామ్యహమ్ । దేశస్వామిపుర
స్వామిగృహస్వామిపరిగ్రహే ॥ ౨౨ ॥ మనుష్యధనహస్త్యశ్వపశువృద్ధికరీ భవ ।
గృహప్రవేశేఽపి తథా శిలాన్యాసం సమాచరేత్ ॥ ౨౩ ॥ ఉత్తరేణ శుభః ప్లక్షో వటః
ప్రాక్స్యాద్గృహాదితః । ఉదుమ్బరశ్చ యామ్యేన పశ్చిమేఽశ్వత్థ ఉత్తమః ॥ ౨౪ ॥
వామభాగే తథోద్యానం కుర్యాద్వాసం గృహే శుభమ్ । సాయం ప్రాతస్తు ఘర్మాప్తౌ
శీతకాలే దినాన్తరే ॥ ౨౫ ॥ వర్షారాత్రే భువశ్శోషే సేక్తవ్యా రోపితద్రుమాః । విడఙ్గ
ఘృతసంయుక్తాన్సేచయేచ్ఛీతవారిణా ॥ ౨౬ ॥ ఫలనాశే కులుత్థైశ్చ మాషైర్ముద్గైస్తి
లైర్యవైః । ఘృతశీతపయస్సేకః ఫలపుష్పాయ సర్వదా ॥ ౨౭ ॥ మత్స్యామ్భసా తు
సేకేన వృద్ధిర్భవతి శాఖినః । ఆవికాజశకృచ్చూర్ణం యవచూర్ణం తిలాని చ ॥ ౨౮ ॥ గో
మాంసముదకం చేతి సప్తరాత్రం నిధాపయేత్ । ఉత్సేకం సర్వవృక్షాణాం ఫలపుష్పాది
వృద్ధిదమ్ ॥ ౨౯ ॥ మత్స్యోదకేన శీతేన ఆమ్రాణాం సేక ఇష్యతే । ప్రశస్తం చాప్యశోకా
నాం కామినీపాదతాడనమ్ ॥ ౩౦ ॥ ఖర్జూరనారికేళాదేర్లవణాద్భిర్వివర్ధనమ్ ।
విడఙ్గమత్స్యమాంసాద్భిస్సర్వేషాం దోహదం శుభమ్ ॥ ౩౧ ॥ * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే వాస్త్వాది
ర్నామ సప్తచత్వారింశదధిక ద్విశతతమోఽధ్యాయః.

పుష్పాదిపూజాఫలమ్.

అగ్నిః ॥ పుష్పైస్తు పూజనాద్విష్ణుస్సర్వకామ్యేషు సిద్ధిదః । మాలతీమల్లికా
యూథీపాటలాకరవీరకమ్ ॥ ౧ ॥ పావన్తిరతిముక్తశ్చ కర్ణికారః కురణ్టకః । కుబ్జక
స్తగరో నీపో బాణో బర్బరమల్లికా ॥ ౨ ॥ అశోకస్తిలకః కున్దః పూజాయై స్యాత్తమా
లజమ్ । బిల్వపత్రం శమీపత్రం పత్రం భృఙ్గరజస్య చ ॥ ౩ ॥ తులసీ కాలతులసీపత్రం
వాసకమర్చనే । కేతకీపత్రపుష్పం చ పద్మం రక్తోత్పలాదికమ్ ॥ ౪ ॥ నార్హం నోన్మ
త్తకం కాఞ్చీ పూజనే గిరిమల్లికా । కౌటజం శాల్మలీపుష్పం కణ్టకారీభవం న హి ॥ ౫ ॥

ఘృతప్రస్థేనవిష్ణోశ్చస్నానంగోకోటిసత్ఫలమ్ । అథకేనతురాజాస్యాద్ఘృతక్షీరైర్ద్వి వంప్రజేత్ ॥ ౬ ॥ * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే పుష్పాదిపూజా ఫలకథనంనామఅష్టచత్వారింశదధికద్విశతతమోధ్యాయః.

॥ధనుర్వేదప్రారమ్భః॥

అగ్నిః ॥ చతుష్పాదంధనుర్వేదంవదేపఞ్చవిధంద్విజ । రథనాగాశ్వపత్తీనాంయోధాంశ్చాశ్రిత్యకీర్తితమ్॥ ౧ ॥ యన్త్రముక్తంపాణిముక్తంముక్తసన్ధారితంతథా । అముక్తంబాహుయుద్ధంచపఞ్చధాతత్ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౨॥ తత్రశస్త్రాస్త్రసమ్పత్త్యాద్విధంపరికీర్తితమ్।ఋజుమాయావిభేదేనభూయోద్విధముచ్యతే॥౩॥ క్షేపణీచాపయన్త్రాద్యైర్యన్త్రముక్తంప్రకీర్తితమ్ । శిలాతోమరయన్త్రాద్యంపాణిముక్తంప్రకీర్తితమ్ ॥ ౪ ॥ ముక్తసన్ధారితంజ్ఞేయంప్రాసాద్యమపియద్భవేత్ । ఖడ్గాదికమముక్తంచనియుద్ధంవిగతాయుధమ్॥ ౫ ॥కుర్యాద్యోగ్యానిపాత్రాణియోద్ధుమిచ్ఛుర్జితశ్రమః । ధనుశ్శ్రేష్ఠానియుద్ధానిప్రాసమధ్యానితానిచ ॥ ౬ ॥ తానిఖడ్గజఘన్యానిబాహుప్రత్యవరాణిచ । ధనుర్వేదేగురుర్విప్రఃప్రోక్తోవర్ణద్వయస్యచ॥ ౭॥ యుద్ధాధికారశ్శూద్రస్యస్వయంవ్యాపాదిశిక్షయా। దేశస్థైస్సఙ్కరైరాజ్ఞఃకార్యాయుద్ధేసహాయతా ॥ ౮ ॥ అఙ్గుష్ఠగుల్ఫపాణ్యఙ్ఘ్రయశ్శిష్టాస్స్యుస్సహితాయది । దృష్టంసమపదంస్థానమేతల్లక్షణతస్తథా ॥ ౯ ॥ బాహ్యాఙ్గులిస్థితౌపాదౌస్తబ్ధజానుబలావుభౌ । త్రివితస్త్యన్తరాస్థానమేతద్వైశాఖముచ్యతే ॥ ౧౦ ॥ హంసపఙ్క్త్యాకృతిసమేదృశ్యేతేయత్రజానునీ । చతుర్వితస్తివిచ్ఛిన్నేతదేతన్మణ్డలంస్మృతమ్॥౧౧॥ హలాకృతిమయంయచ్చస్తబ్ధజానూరుదక్షిణమ్ । వితస్త్యఃపఞ్చవిస్తారేతదాలీఢంప్రకీర్తితమ్ ॥ ౧౨ ॥ ఏతదేవవిపర్యస్తంప్రత్యాలీఢమితిస్మృతమ్ । తిర్యగ్భూతోభవేద్వామోదక్షిణోపిభవేదృజుః ॥ ౧౩ ॥ గుల్ఫౌపార్ష్ణిగ్రహౌచైవస్థితౌపఞ్చాఙ్గులాన్తరౌ । స్థానంజాతంభవేదేతద్ద్వాదశాఙ్గులమాయతమ్ ॥ ౧౪ ॥ ఋజుజ్జానుర్భవేద్వామోదక్షిణస్సుప్రసారితః।అథవాదక్షిణంజానుకుబ్జంభవతినిశ్చలమ్॥౧౫॥ దణ్డాయతోభవేదేషచరణస్సహజానునా । ఏవంవికటముద్దిష్టం ద్విహస్తాన్తరమాయతమ్ ॥ ౧౬ ॥ జానునీద్విగుణేస్యాతాముత్తానౌచరణావుభౌ । అనేనవిధియోగేన సమ్పుటంపరికీర్తితమ్ ॥ ౧౭ ॥ కించిద్వివర్తితౌపాదౌసమదణ్డాయతౌస్థిరౌ । దృష్టమేవయథాన్యాయం షోడశాఙ్గులమాయతమ్ ॥ ౧౮ ॥ స్వస్తికేనాత్రకుర్వీతప్రణామంప్రథమంద్విజ । కార్ముకంగృహ్యవామేనబాణందక్షిణకేనతు ॥ ౧౯ ॥

త్రైశాఖేయది వాజానే స్థితౌ వా పృథవాయతౌ । గుణాస్తం తు తతః కృత్వా కార్ముకే ప్రియకార్ముకః ॥ ౨౦ ॥ అధః కటిం తు ధమనః ఫలదేశం తు పత్రిణః । ధరణ్యాం స్థాపయిత్వా తు తోలయిత్వా తథైవ చ ॥ ౨౧ ॥ భుజాభ్యామత్ర కుబ్జాభ్యాం ప్రకోష్ఠాభ్యాం శుభవ్రత । యస్య బాణం ధనుః శ్రేష్ఠం పుఙ్ఖదేశే చ పత్రిణః ॥ ౨౨ ॥ విన్యాసో ధనుషశ్చైవ ద్వాదశాఙ్గుళమన్తరమ్ । జ్యయా విశిష్టః కర్తవ్యో నాతిహీనో న చాధికః ॥ ౨౩ ॥ నివేశ్య కార్ముకం నాభ్యాం నితమ్బే శరసఙ్గరమ్ । ఉత్క్షిపేదుత్థితం హస్తమన్తరేణాక్షికర్ణయోః ॥ ౨౪ ॥ పూర్వేణ ముష్టినా గ్రాహ్యస్తనాగ్రే దక్షిణే శరః । హరణం తు తతః కృత్వా శీఘ్రం పూర్వం ప్రసారయేత్ ॥ ౨౫ ॥ నాభ్యన్తరా నైవ బాహ్యా నోర్ధ్వగా నాధరా తథా । న చ కుబ్జా న చోత్తానా న చలా నాతివేష్టితా ॥ ౨౬ ॥ సమా స్థైర్యగుణోపేతా పూర్వదణ్డమివ స్థితా । ఛాదయిత్వా తతో లక్ష్యం పూర్వేణానేన ముష్టినా ॥ ౨౭ ॥ ఉరసా తూత్థితో యన్తా త్రికోణవినతస్థితః । స్రస్తాంసో నిశ్చలగ్రీవో మయూరాఞ్చితమస్తకః ॥ ౨౮ ॥ లలాటనాసావక్త్రాంసాః కుర్యురశ్వ సమం భవేత్ । అన్తరం త్ర్యఙ్గుళం జ్ఞేయం చిబుకస్యాంసకస్య చ ॥ ౨౯ ॥ ప్రథమం త్ర్యఙ్గుళం జ్ఞేయం ద్వితీయే ద్వ్యఙ్గుళం స్మృతమ్ । తృతీయేఙ్గుళముద్దిష్టమాయతం చిబుకాంసయోః ॥ ౩౦ ॥ గృహీత్వా సాయకం పుఙ్ఖాత్తర్జన్యాఙ్గుష్ఠకేన తు । అనామయా పునర్గృహ్య తథా మధ్యమయాపి చ ॥ ౩౧ ॥ తావదాకర్షయేద్వేగాద్యావద్బాణస్సుపూరితః । ఏవంవిధముపక్రమ్య మోక్తవ్యం విధివత్ఖగమ్ ॥ ౩౨ ॥ దృష్టిముష్టిహతం లక్ష్యం భిన్ద్యాద్బాణేన సువ్రత । ముక్త్వా తు పశ్చిమం హస్తం క్షిపేద్వేగేన పృష్ఠతః ॥ ౩౩ ॥ ఏతదుచ్ఛేదమిచ్ఛన్తి జ్ఞాతవ్యం హి త్వయా ద్విజ । కూర్పరం తదధః కార్యమాకృష్య తు ధనుష్మతా ॥ ౩౪ ॥ ఊర్ధ్వం విముక్తకే కార్యే లక్షశ్లిష్టం తు మధ్యమమ్ । శ్రేష్ఠం ప్రకృష్టం విజ్ఞేయం ధనుశ్శాస్త్రవిశారదైః ॥ ౩౫ ॥ జ్యేష్ఠస్తు సాయకో జ్ఞేయో భవేద్ద్వాదశముష్టయః । ఏకాదశ తథా మధ్యః కనీయాన్దశముష్టయః ॥ ౩౬ ॥ చతుర్హస్తం ధనుశ్శ్రేష్ఠం త్రయస్సార్ధం తు మధ్యమమ్ । కనీయస్తు త్రయః ప్రోక్తం నిత్యమేవ పదాతినః ॥ ౩౭ ॥ అశ్వే రథే గజే శ్రేష్ఠం తదేవ పరికీర్తితమ్ ॥ ౩౮ ॥ * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే ధనుర్వేదో
నామ ఏకోనపఞ్చాశదధిక ద్విశతతమోఽధ్యాయః

ధనుర్గ్రహణమ్.

అగ్నిః ॥ పూర్ణాయతం ద్విజః కృత్వా తతో మాం సైర్గదాయుధాన్ । సునిర్ధౌతం ధనుః కృత్వా యజ్ఞభూమావిధావయేత్ ॥ ౧ ॥ తతో బాణం సమాగృహ్యదంశిత

స్సుసమాహితః । తూణమాస్పృశ్య బద్ధ్వా యాద్దృఢాంకమూంచదక్షిణామ్ ॥ ౨ ॥ వి
లక్ష్యమపితద్బాణంతత్రచైవసుసంస్థితమ్ । తతస్సముద్ధరేద్బాణం తూణాద్దక్షిణపా
ణినా ॥ ౩ ॥ తేనైవసహితంమధ్యేశరంసజ్యాహ్యాధారయేత్ । వామహస్తేనవైక
ముంథను స్తస్మాత్సముద్ధరేత్ ॥ ౪ ॥ అవిషణ్ణమతిర్భూత్వా గుణేపుజ్ఞంనివేశయేత్ ।
సమ్పీడ్యసింహకర్ణేనపుఙ్ఖేనాపిసమేదృఢమ్ ॥ ౫ ॥ వామకర్ణోపవిష్టంచఫలంపామ
స్యధారయేత్ । వస్త్రాన్మధ్యమయాతత్రవామాఙ్గుళ్యాచధారయేత్ ॥ ౬ ॥ మనో
లక్ష్యగతంకృత్వా ముష్టినాచపిధానవిత్ । దక్షిణేగాత్రభాగేతుకృత్వావర్ణంవిమో
క్షయేత్ ॥ ౭ ॥ లలాటపుటసంస్థానందణ్డంలక్ష్యేనివేశయేత్ । ఆకృష్యతాడయే
త్తత్రచన్ద్రకంషోడశాఙ్గులమ్ ॥ ౮ ॥ ముక్త్వాబాణంతతఃపశ్చాదుల్కాశిక్షస్తదాత
యా । నిగృహ్ణీయాన్మధ్యమయాతతోఙ్గుళ్యాపునఃపునః ॥ ౯ ॥ అక్షిలక్ష్యంక్షిపే
త్తూణాచ్చతురశ్రంచదక్షిణమ్ । చతురశ్రగతంవేధ్యమభ్యసేచ్చాదితస్స్థితః ॥ ౧౦ ॥
తస్మాదనన్తరంతీక్ష్ణంపరావృత్తంగతంచయత్ । నిమ్నమున్నతవేధంచఅభ్యసేత్క్రి
యాక్రమాత్ ॥ ౧౧ ॥ వేధ్యస్థానేష్వథైతేషుసత్త్వస్యపుటకాద్ధనుః । హస్తావాపశ
తైశ్చిత్రైస్తర్జయేద్దుస్తరైరపి ॥ ౧౨ ॥ తస్మిన్వేధ్యగతేవిప్రద్వేవేధ్యేదృఢసంజ్ఞకే ।
ద్వేవేధ్యేదుష్కరేవేధ్యేద్వేతథాచిత్రదుష్కరే ॥ ౧౩ ॥ నతునిమ్నంచతీక్ష్ణంచదృ
ఢవేధ్యేప్రకీర్తితే । నిమ్నందుష్కరముద్దిష్టంవేధ్యమూర్ధ్వగతంచయత్ ॥ ౧౪ ॥
మస్తకాయనమధ్యేతు చిత్రదుష్కరసంజ్ఞకే । ఏవంవేధ్యగణంకృత్వాదక్షిణేనేతరే
ణచ ॥ ౧౫ ॥ ఆరోహేత్ప్రథమంవీరోజితలక్షస్తతోనరః । ఏషఏవవిధిఃప్రోక్తస్త
త్రదృష్టఃప్రయోక్తృభిః ॥ ౧౬ ॥ అధికంభ్రమణంతస్యతస్మాద్వేధ్యాత్ప్రకీర్తితమ్ ।
లక్ష్యంసయోజయేత్తత్రపత్రిపత్రగతందృఢమ్ ॥ ౧౭ ॥ భ్రాన్తంప్రచలితంచైవస్థిరం
యచ్చభవేదతి । సమన్తాత్తాడయేద్భిన్ద్యాచ్ఛేదయేద్వ్యథయేదపి ॥ ౧౮ ॥ కర్మయో
గవిధానజ్ఞో జ్ఞాత్వైవంవిధిమాచరేత్ । మనసాచక్షుషాదృష్ట్యాయోగచక్షుర్యమం
జయేత్ ॥ ౧౯ ॥ * * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే ధనుర్వేదే ధను
ర్గ్రహణాదికథనంనామ పఞ్చాశదధిక ద్విశతతమోధ్యాయః.

శ్రీ వాహనారోహణాదికథనమ్. శ్రీ

అగ్నిః ॥ జితహస్తోజితమతిర్జితదృగ్లక్ష్యసాధకః । నియతాంసిద్ధిమాపాద్యత
తోవాహనమారుహేత్ ॥ ౧ ॥ దశహస్తోభవేత్పాశోవృత్తఃకరముఖస్తథా । గుణ
కార్పాసముఞ్జానాంభఙ్గస్నాయ్వర్కవర్మిణామ్ ॥ ౨ ॥ అన్యేషాంసుదృఢానాంచ
సుకృతంపరివేష్టితమ్ । తయాత్రింశత్సమంపాశంబుధఃకుర్యాత్సువర్తితమ్ ॥ ౩ ॥

కర్తవ్యంశిక్షుకైస్తస్యస్థానంకట్యాసదైవతదా । వామహస్తేనసఙ్గృహ్యాదక్షిణేనోద్ధరే
త్తతః ॥ ౪ ॥ కుణ్డలస్యాకృతింకృత్వా భ్రామ్యైకంమస్తకోపరి । క్షిపేత్తూర్ణమయే
తూర్ణంపురుషేచర్మవేష్టితే ॥ ౫ ॥ వల్గితేచప్లుతేచైవతథాప్రవ్రజితేషుచ । సమ్య
ఙ్యోగవిధింకృత్వాప్రయుఞ్జీతసుశిక్షితమ్ ॥ ౬ ॥ జిత్వాతుయథాన్యాయంతతోబ
న్ధంసమాచరేత్ । కట్యాంబద్ధ్వాతతఃఖడ్గంవామపార్శ్వావలమ్బితమ్ ॥ ౭ ॥ దృ
ఢంవిగృహ్యవామేననిష్కర్షేద్దక్షిణేనతు । షడఙ్గుళపరీణాహంసప్తహస్తసముచ్ఛ్రి
తమ్ ॥ ౮ ॥ అయోమయ్యశ్శలాకాశ్చవర్మాణివివిధానిచ । అర్ధహస్తేసమేచైవతి
ర్యగూర్ధ్వగతంతథా ॥ ౯ ॥ యోజయేద్విధినాయేనతథాత్వంగదతశ్శృణు । తూ
ణచర్మావనద్ధాఙ్గంస్థాపయిత్వానవందృఢమ్ ॥ ౧౦ ॥ కరేణాదాయలగుడందక్షిణా
ఙ్గుళకంనవమ్ । ఉద్యమ్యఘాతయేద్యస్యనాశస్తేనశిశోర్దృఢమ్ ॥ ౧౧ ॥ ఉభాభ్యా
మథహస్తాభ్యాంకుర్యాత్తస్యనిపాతనమ్ । అక్లేశేనతతఃకుర్వన్వధేసిద్ధిఃప్రకీర్తి
తా ॥ ౧౨ ॥ వాహనానాంశ్రమకరణంప్రచారార్థంపురాతన ॥౧౩॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణేఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే ధనుర్వేదే వాహనా
రోహణాదిక్రమంనామ ఏకపఞ్చాశదధికద్విశతతమోధ్యాయః.

సర్వాయుధక్రియాకథనమ్. ౨

అగ్నిః॥ భ్రాన్తముద్భ్రాన్తమావిద్ధమాప్లుతంవిప్లుతంసృతమ్ । సమ్పాతంస
ముదీశంచశ్యేనపాతమథాకులమ్ ॥ ౧ ॥ ఉద్ధూతమవధూతంచసవ్యందక్షిణమేవ
చ।అనాలక్షితవిస్ఫోటౌకరాలేన్ద్రమహాసఖౌ ॥ ౨ ॥ వికరాళనిపాతౌచవిభీషణభ
యానకౌ । సమగ్రార్ధతృతీయాంశపాదపాదార్ధవారిజాః ॥ ౩ ॥ ప్రత్యాలీఢమ
థాలీఢంవరాహంలుళితంతథా । ఇతిద్వాత్రింశతోజ్ఞేయాఃఖడ్గచర్మవిధారణే ॥ ౪ ॥
పరావృత్తమపావృత్తంగృహీతంలఘుసంజ్ఞితమ్ । ఊర్ధ్వంక్షిప్తమధఃక్షిప్తంసన్ధారి
తవిధారితమ్ ॥ ౫ ॥ శ్యేనపాతంగజపాతంగ్రాహగ్రాహ్యంతథైవచ । ఏవమేకాద
శవిధాజ్ఞేయాఃపాశవిధారణాః ॥ ౬ ॥ ఋజ్వాయతంవిశాలంచతిర్యగ్భ్రామిత
మేవచ । పఞ్చకర్మవినిర్దిష్టంవ్యస్తేపాశేమహాత్మభిః ॥ ౭ ॥ ఛేదనంభేదనంపా
తంభ్రమణంశయనంతథా । వికర్తనంకర్తనంచచక్రకర్మేదమేవచ ॥ ౮ ॥ ఆస్ఫోటః
క్ష్వేళనంభేదస్త్రాసాన్దోళితకౌతథా । శూలకర్మాణిజానీహిపఞ్చమంఘాతసంజ్ఞిత
మ్॥ ౯ ॥ దృష్టిఘాతంభుజాఘాతంపార్శ్వఘాతంద్విజోత్తమ । ఋజుపక్షేషుణా
పాతంతోమరస్యప్రకీర్తితమ్ ॥ ౧౦ ॥ ఆహతంవిప్రగోమూత్రప్రభూతంకమలాస
నమ్ । తతోర్ధ్వగాత్రంనమితంవామదక్షిణమేవచ ॥ ౧౧ ॥ ఆవృత్తంచపరావృత్తంపా
దోద్ధూతమవప్లుతమ్ । హంసమర్దంవిమర్దంచగదాకర్మప్రకీర్తితమ్ ॥ ౧౨ ॥ కరాళ

ముపఘాతంచ దంశోపప్లుతమేవచ । ఉత్తహస్తంస్థితంశూన్యం పరశోస్తువినిర్దిశే
త్ ॥ ౧౩ ॥ తాడనంఛేదనంవిప్రతథాచూర్ణనమేవచ । ముద్గరస్యతుకర్మాణితథాప్ల
వనఘాతనమ్ ॥ ౧౪ ॥ సంభ్రాన్తమథవిభ్రాన్తంగోవిసర్గంసుదుర్ధరమ్ । భిన్డివాలస్య
కర్మాణిలగుడస్యచతాన్యపి ॥ ౧౫ ॥ అన్త్యంమధ్యంపరావృత్తంనిదేశాన్తంద్వి
జోత్తమ । వజ్రస్యైతానికర్మాణిపట్టసస్యచతాన్యపి ॥ ౧౬ ॥ హరణంఛేదనంఘాతో
బలోద్ధారణమాయతమ్ । కృపాణకర్మనిర్దిష్టంపాతనంస్ఫోటనంతథా ॥ ౧౭ ॥ త్రా
సనంరక్షణంఘాతోబలోద్ధరణమాయతమ్ । క్షేపణీకర్మనిర్దిష్టంయన్త్రకర్మైతదే
వతు ॥ ౧౮ ॥ సన్త్యాగమవదంశశ్చవరాహోద్ధూతకంతథా । హస్తావహస్తమా
లీనమేకహస్తావహస్తకే ॥ ౧౯ ॥ ద్విహస్తభాహుపాశేచకటిరేచితకోద్గతే । ఉరో
లలాటఘాతేచభుజావిధమనంతథా ॥ ౨౦ ॥ కరోద్ధూతంవిమానంచపాదాహతివిపా
దికమ్ । గాత్రసంశ్లేషణంశ్రాన్తంతథాగాత్రవిపర్యయః ॥ ౨౧ ॥ ఊర్ధ్వప్రహారం
ఘాతంచగోమూత్రంసవ్యదక్షిణే । పారకంతారకందణ్డంకరవీరంధమాకులమ్ ॥ ౨౨ ॥
తిర్యగ్బన్ధమపామార్గంభీమవేగంసుదర్శనమ్ । సింహాక్రాన్తంగజాక్రాన్తంగర్దభా
క్రాన్తమేవచ ॥ ౨౩ ॥ గదాకర్మాణిజానీయాన్నియుద్ధస్యాథకర్మచ । ఆకర్షణంవి
కర్షంచబాహూనాంమూలమేవచ ॥ ౨౪ ॥ గ్రీవావిపరివర్తంచపృష్ఠభఙ్గంసుదారు
ణమ్ । పర్యాసనవిపర్యాసౌపశుమారమజావికమ్ ॥ ౨౫ ॥ పాదప్రహారమాస్ఫోటం
కటిరేచితకంతథా । గాత్రాశ్లేషంస్కన్ధగతంమహీవ్యాజనమేవచ ॥ ౨౬ ॥ ఉరో
లలాటఘాతంచవిస్పష్టకరణంతథా । ఉద్ధూతమవధూతంచతిర్యఙ్మార్గగతంతథా ॥ ౨౭ ॥
గజస్కన్ధమవక్షేపమపరాఙ్ముఖమేవచ । దేవమార్గమధోమార్గమమార్గగమనాకు
లమ్ ॥ ౨౮ ॥ యష్టిఘాతమవక్షేపోవసుధాధారణంతథా । జానుబన్ధంభుజాబన్ధం
గాత్రబన్ధంసుదారుణమ్ ॥ ౨౯ ॥ విపృష్ఠంసోదకంశుభ్రంభుజావేష్టితమేవచ । స
న్నద్ధైస్సంయుగేభావ్యంసశస్త్రైస్స్రగ్గజాదిభిః ॥ ౩౦ ॥ వరాఙ్కుశధరౌచోభౌప
శ్చాద్గ్రీవాగతోఽపరః । స్కన్ధగౌద్వౌచధానుష్కౌద్వౌచఖడ్గధరౌగజే ॥ ౩౧ ॥ రథే
రణేగజేచైవతురఙ్గాణాంత్రయంభవేత్ । ధానుష్కాణాంత్రయంప్రోక్తంరక్షార్థే
తురగస్యచ ॥ ౩౨ ॥ ధన్వినోరక్షణార్థాయచర్మిణంతునియోజయేత్ । స్వమన్త్రైః
శ్శస్త్రముభ్యర్చ్యశస్త్రంత్రైలోక్యమోహనమ్ ॥ ౩౩ ॥ యోయుద్ధేయాతిసఙ్గ
జేదరీన్తస్యపాలయేద్ధ్రువమ్ ॥ ౩౩౪ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదేధనుర్వేదేసఙ్గ్రా
యుధక్రియాకథనంనామ ద్విపఞ్చాశదధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

——శ్రీ వ్యవహారకథనమ్ శ్రీ——

అగ్నిః ॥ వ్యవహారంప్రవక్ష్యామినయానయవివేకదమ్ । చతుష్పాచ్చచతుస్స్థానశ్చతుస్సాధనఉచ్యతే ॥ ౧ ॥ చతుర్హితశ్చతుర్వ్యాపీచతుష్కారీచకీర్త్యతే । అష్టాఙ్గోఽష్టాదశపదశ్శతశాఖస్తథైవచ ॥ ౨ ॥ త్రియోనిర్ద్వ్యభియోగశ్చద్విద్వారో ద్విగతిస్తథా । ధర్మశ్చవ్యవహారశ్చచరిత్రంరాజశాసనమ్ ॥ ౩ ॥ చతుష్పాద్వ్యవహారాణాముత్తరఃపూర్వసాధకః । తత్రసత్యేస్థితోధర్మోవ్యవహారస్తుసాక్షిషు ॥ ౪ ॥ చరిత్రంసఙ్గ్రహేపుంసాంరాజాజ్ఞాయాంతుశాసనమ్ । సామాభ్యుపాయసాధ్యత్వాచ్చతుస్సాధనఉచ్యతే ॥ ౫ ॥ చతుర్ణామాశ్రమాణాంచరక్షణాత్సచతుర్హితః । కర్తారంసాక్షిణశ్చైవసభ్యాన్రాజానమేవచ ॥ ౬ ॥ వ్యాప్నోతిపాదగోయస్మాచ్చతుర్వ్యాపీతతస్స్మృతః । ధర్మస్యార్థస్యయశసోలోకపఙ్క్తేస్తథైవచ ॥ ౭ ॥ చతుర్ణాంకరణాదేషచతుష్కారీప్రకీర్తితః । రాజాసపురుషస్సభ్యాశ్శాస్త్రంగణకలేఖకౌ ॥ ౮ ॥ హిరణ్యమగ్నిరుదకమష్టాఙ్గస్సముదాహృతః । కామాత్క్రోధాచ్చలోభాచ్చత్రిభ్యోయస్మాత్ప్రవర్తతే ॥ ౯ ॥ త్రియోనిఃకీర్త్యతేతేనత్రయమేతద్వివాదకృత్ । ద్వ్యభియోగస్తువిజ్ఞేయశ్శఙ్కాతత్త్వాభియోగతః ॥ ౧౦ ॥ శఙ్కాషడ్భిస్తుసంసర్గాత్తత్త్వంహోఢాదిదర్శనాత్ । పక్షద్వయాభిసమ్బన్ధాద్ద్విద్వారస్సముదాహృతః ॥ ౧౧ ॥ పూర్వవాదస్తయోఃపక్షఃప్రతిపక్షస్త్వనన్తరః । భూతచ్ఛలానుసారిత్వాద్ద్విగతిస్సముదాహృతా ॥ ౧౨ ॥ ఋణందేయమదేయంచయేనయత్రయథాచయత్ । దానగ్రహణధర్మశ్చరుణాదానమితిస్మృతమ్ ॥ ౧౩ ॥ స్వద్రవ్యంయత్రవిస్రమ్భాన్నిక్షిపత్యవిశఙ్కితః । నిక్షేపంనామతత్ప్రోక్తంవ్యవహారపదంబుధైః ॥ ౧౪ ॥ వణిక్ప్రభృతయోయత్రకర్మసమ్భూయకుర్వతే । తత్సమ్భూయసముత్థానంవ్యవహారపదంవిదుః ॥ ౧౫ ॥ దత్త్వాద్రవ్యంచసమ్యగ్యఃపునరాదాతుమిచ్ఛతి । దత్తాప్రదానికంనామతద్వివాదపదంస్మృతమ్ ॥ ౧౬ ॥ అభ్యుపేత్యచశుశ్రూషాంయస్తాంనప్రతిపద్యతే । అశుశ్రూషాభ్యుపేత్యైతద్వివాదపదముచ్యతే ॥ ౧౭ ॥ భృత్యానాంవేతనస్యోక్తోదానాదానవిధిక్రియా । వేతనస్యానపాకర్మతద్వివాదపదంస్మృతమ్ ॥ ౧౮ ॥ నిక్షిప్తంవాపరద్రవ్యంనష్టంలబ్ధ్వాపహృత్యవా । విక్రీయతేపరోక్షంయత్సజ్ఞేయోఽస్వామివిక్రయః ॥ ౧౯ ॥ విక్రీయపణ్యంమూల్యేనక్రేత్రేయచ్చనదీయతే । విక్రీయాసమ్ప్రదానంతద్వివాదపదముచ్యతే ॥ ౨౦ ॥ క్రీత్వామూల్యేనయత్పణ్యంక్రేతానబహుమన్యతే । క్రీత్వామూల్యేనయత్పణ్యందుష్క్రీతంమన్యతేక్రయీ ॥ ౨౧ ॥ పాషణ్డనైగమాదీనాంస్థితిస్సమయఉచ్యతే । సమయస్యానపాకర్మతద్వివాదపదంస్మృతమ్ ॥ ౨౨ ॥ సేతుకేదారమర్యాదావికృష్టాకృష్టనిశ్చయాః । క్షేత్రాధికారేయత్రస్యుర్వివాదఃక్షేత్రజస్తుసః ॥ ౨౩ ॥ వైవాహికోవిధిస్స్త్రీణాంయత్రపుంసాంచకీర్త్యతే । స్త్రీపుంసయోగసంజ్ఞంతుతద్వివాదపదంస్మృతమ్ ॥ ౨౪ ॥

విభాగోర్థస్య పైత్రస్య పుత్రైర్యత్ర ప్రకల్ప్యతే । దాయభాగమితి ప్రోక్తం తద్వివా
దపదం బుధైః ॥ ౨౫ ॥ సహసా క్రియతే కర్మ యత్కిఞ్చిద్బలదర్పితైః । తత్సాహసమి
తి ప్రోక్తం వివాదపదముచ్యతే ॥ ౨౬ ॥ దేశజాతికులాదీనామాక్రోశన్యఙ్గసంయు
తమ్ । యద్వచః ప్రతికూలార్థం వాక్పారుష్యం తదుచ్యతే ॥ ౨౭ ॥ పరగాత్రేష్వభి
ద్రోహో హస్తపాదాయుధాదిభిః । అగ్న్యాదిభిశ్చోపఘాతైర్దణ్డపారుష్యముచ్య
తే ॥ ౨౮ ॥ అక్షవధ్రశలాకాద్యైర్దేవనం ద్యూతముచ్యతే । పణక్రీడా వయోభిశ్చ
ప్రాణిద్యూతసమాహ్వయః ॥ ౨౯ ॥ ప్రకీర్ణకః పునర్జ్ఞేయో వ్యవహారో నిరాశ్రయః
రాజ్ఞామాజ్ఞాప్రతీఘాతస్తత్కర్మాకరణం తథా ॥ ౩౦ ॥ వ్యవహారోఽష్టాదశపదస్తేషాం
భేదోఽథవై శతమ్ । క్రియాభేదాన్మనుష్యాణాం శతశాఖో నిగద్యతే ॥ ౩౧ ॥ వ్యవహా
రాన్నృపః పశ్యేజ్జ్ఞానివిప్రైరకోపనః । శత్రుమిత్రసమాస్సభ్యా అలోభాశ్శ్రుతివేది
నః ॥ ౩౨ ॥ అపశ్యతా కార్యవశాత్సభ్యైర్విప్రం నియోజయేత్ । రాగాల్లోభాద్భయాద్వా
పి స్మృత్యపేతాదికారిణః ॥ ౩౩ ॥ సభ్యాః పృథక్పృథగ్దణ్డ్యా వివాదాద్ద్విగుణో దమః ।
స్మృత్యాచారవ్యపేతేన మార్గేణాధర్షితః పరైః ॥ ౩౪ ॥ ఆవేదయతి యద్రాజ్ఞే వ్యవ
హారపదం హి తత్ । ప్రత్యర్థినోఽగ్రతో లేఖ్యం యథావేదితమర్థినా ॥ ౩౫ ॥ సమా
మాసతదర్ధాహర్నామజాత్యాదిచిహ్నితమ్ । శ్రుతార్థస్యోత్తరం లేఖ్యం పూర్వావే
దకసన్నిధౌ ॥ ౩౬ ॥ తతోఽర్థీ లేఖయేత్సద్యః ప్రతిజ్ఞాతార్థసాధనమ్ । తత్సిద్ధౌ సిద్ధిమా
ప్నోతి విపరీతమతోఽన్యథా ॥ ౩౭ ॥ చతుష్పాద్వ్యవహారోఽయం వివాదేషూపదర్శితః ।
అభియోగమనిస్తీర్య నైనం ప్రత్యభియోజయేత్ ॥ ౩౮ ॥ అభియుక్తం చ నాన్యేన త్య
క్తం విప్రకృతిం నయేత్ । కుర్యాత్ప్రత్యభియోగం తు కలహే సాహసేషు చ ॥ ౩౯ ॥
ఉభయోః ప్రతిభూర్గ్రాహ్యః సమర్థః కార్యనిర్ణయే । నిహ్నవే భావితో దద్యాద్ధనం రా
జ్ఞే చ తత్సమమ్ ॥ ౪౦ ॥ మిథ్యాభియోగాద్ద్విగుణమభియోగాద్ధనం హరేత్ ।
సాహసస్తేయపారుష్యేష్వభిశాపాత్యయే స్త్రియాః ॥ ౪౧ ॥ విచారయేత్సద్య
ఏవ కాలోఽన్యత్రేచ్ఛయా స్మృతః । దేశాద్దేశాన్తరం యాతి సృక్కిణీ పరిలేఢి చ ॥ ౪౨ ॥
లలాటం స్విద్యతే చాస్య ముఖం వైవర్ణ్యమేవ చ । స్వభావాద్వికృతం గచ్ఛేన్మనోవా
క్కాయకర్మభిః ॥ ౪౩ ॥ అభియోగేఽథవా సాక్ష్యే వాగ్దుష్టః పరికీర్తితః । సన్దిగ్ధార్థం
స్వతన్త్రో యః సాధయేద్యశ్చ నిష్పతేత్ ॥ ౪౪ ॥ న చాహూతో వదేత్కిఞ్చిద్ధీనో దణ్డ్య
శ్చ స స్మృతః । సాక్షిషూభయతస్సత్సు సాక్షిణః పూర్వవాదినః ॥ ౪౫ ॥ పూర్వ
పక్షేఽధరీభూతే భవన్త్యుత్తరవాదినః । సగణశ్చేద్వివాదస్స్యాత్తత్రాపి నంతు దా
పయేత్ ॥ ౪౬ ॥ దత్తం పణం వసుం చైవ ధనినో ధనమేవ చ । ఛలన్నిరస్య భూతేన వ్యవ
హారాన్నయేన్నృపః ॥ ౪౭ ॥ భూతమప్యర్థమప్యుక్తం హీయతే వ్యవహారతః । ని
ష్ణాతేనాఖిలానేకమేకదేశవిభావితమ్ ॥ ౪౮ ॥ ప్రాప్యస్సర్వాన్నృపేణార్థాన్న

గ్రాహ్యాస్త్వనివేదితః । స్మృత్యోర్విరోధే న్యాయస్తు బలవాన్వ్యవహారతః ॥ ౪౯ ॥ అర్థశాస్త్రాత్తు బలవద్ధర్మశాస్త్రమితి స్థితిః । ప్రమాణం లిఖితం భుక్తిస్సాక్షిణశ్చేతి కీర్తితమ్ ॥ ౫౦ ॥ ఏషామన్యతమాభావే దివ్యాన్యతమముచ్యతే । సర్వేష్వేవ వివాదేషు బలవత్యుత్తరా క్రియా ॥ ౫౧ ॥ ఆధౌ ప్రతిగ్రహే క్రీతే పూర్వా తు బలవత్తరా । పశ్యతో బ్రువతో భూమేర్హానిర్వింశతివార్షికీ ॥ ౫౨ ॥ పరేణ భుజ్యమానాయా ధనస్య దశవార్షికీ । ఆధిసీమోపనిక్షేపజడబాలధనైర్వినా ॥ ౫౩ ॥ తథోపనిధిరాజస్త్రీశ్రోత్రియాణాం ధనైరపి । ఆధ్యాదీనాం హి హర్తారం ధనినే దాపయేద్ధనమ్ ॥ ౫౪ ॥ దణ్డ్యం చ తత్సమం రాజ్ఞే శక్త్యపేక్షమథాపి వా । ఆగమోఽప్యధికో భుక్తిం వినా పూర్వక్రమాగతామ్ ॥ ౫౫ ॥ ఆగమోఽపి బలం నైవ భుక్తిస్స్తోకాపి యత్ర న । ఆగమేన విశుద్ధేన భోగో యాతి ప్రమాణతామ్ ॥ ౫౬ ॥ అవిశుద్ధాగమో భోగః ప్రామాణ్యం నాధిగచ్ఛతి । ఆగమస్తు కృతో యేన సోఽభియుక్తస్తముద్ధరేత్ ॥ ౫౭ ॥ న తత్సుతస్తత్సుతో వా భుక్తిస్తత్ర గరీయసీ । యోఽభియుక్తః పరేతస్స్యాత్తస్య రిక్థీ తముద్ధరేత్ ॥ ౫౮ ॥ న తత్ర కారణం భుక్తిరాగమేన వినాకృతా । బలోపాధివినిర్వృత్తాన్వ్యవహారాన్నివర్తయేత్ ॥ ౫౯ ॥ స్త్రీనక్తమన్తరాగారబహిశ్శత్రుకృతస్తథా । మత్తోన్మత్తార్తవ్యసనిబాలభీతప్రయోజితః ॥ ౬౦ ॥ అసమ్బద్ధకృతశ్చైవ వ్యవహారో న సిధ్యతి । ప్రనష్టాధిగతం దేయం నృపేణ ధనినే ధనమ్ ॥ ౬౧ ॥ విభావయేన్న చేల్లిఙ్గైస్తత్సమం దాతుమర్హతి । దేయం చౌరహృతం ద్రవ్యం రాజ్ఞా జనపదాయ తు ॥ ౬౨ ॥ అశీతిభాగో వృద్ధిస్స్యాన్మాసి మాసి సబన్ధకే । వర్ణక్రమాచ్ఛతం ద్విత్రిచతుష్పఞ్చకమన్యథా ॥ ౬౩ ॥ సప్తతిస్తు పశుస్త్రీణాం రసస్యాష్టగుణా పరా । వస్త్రధాన్యహిరణ్యానాం చతుస్త్రిద్విగుణా తథా ॥ ౬౪ ॥ గ్రామాన్తరాత్తు దశకం సాముద్రాదపి వింశతిమ్ । దద్యుర్వా స్వకృతాం వృద్ధిం సర్వే సర్వాసు జాతిషు ॥ ౬౫ ॥ ప్రపన్నం సాధయన్నర్థం న వాచ్యో నృపతిర్భవేత్ । సాధ్యమానో నృపం గచ్ఛేద్దణ్డ్యో దాప్యశ్చ తద్ధనమ్ ॥ ౬౬ ॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే వ్యవహారకథనం నామ త్రిపఞ్చాశదధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

అగ్నిః ॥ గృహీతార్థః క్రమాద్దాప్యో ధనినామధమర్ణికః । దత్త్వా తు బ్రాహ్మణాయాదౌ నృపతేస్తదనన్తరమ్ ॥ ౧ ॥ రాజ్ఞాఽధమర్ణికో దాప్యస్సాధితాద్దశకం స్మృతమ్ । పఞ్చకం తు శతం దాప్యః ప్రాప్తార్థో హ్యుత్తమర్ణికః ॥ ౨ ॥ హీనజాతిం పరిక్షీణమృణార్థం కర్మ కారయేత్ । బ్రాహ్మణస్తు పరిక్షీణశ్శనైర్దాప్యో యథోదయమ్ ॥ ౩ ॥ దీయమానం న గృహ్ణాతి ప్రయుక్తం యస్స్వకం ధనమ్ । మధ్యస్థస్థాపితం తత్స్యాద్వర్ధతే న తతః

పరమ్ ॥ ౪ ॥ ఋక్థగ్రాహఋణందాప్యోయోషిద్గ్రాహస్తథైవచ । పుత్రో౽
నన్యాశ్రితద్రవ్యఃపుత్రహీనస్యఋక్థినః ॥ ౫ ॥ అవిభక్తైఃకుటుమ్బార్థంయదృణంతుకృ
తంభవేత్ । దద్యుస్తదృక్థినఃప్రేతేప్రోషితేవాకుటుమ్బిని ॥ ౬ ॥ నయోషిత్పతిపు
త్రాభ్యాంనపుత్రేణకృతంపితా । దద్యాదృతేకుటుమ్బార్థాన్నపతిస్స్త్రీకృతంతథా ॥
గోపశౌణ్డికశైలూషరజకవ్యాధయోషితామ్ । ఋణందద్యాత్పతిస్తాసాంయస్మా
ద్వృత్తిస్తదాశ్రయా ॥ ౭ ॥ ప్రతిపన్నంస్త్రియాదేయంపత్యావాసహయత్కృత
మ్ । స్వయంకృతంవాయదృణంనాన్యత్స్త్రీదాతుమర్హతి ॥ ౮ ॥ పితరిప్రోషితేప్రే
తేవ్యసనాభిప్లుతే౽థవా । పుత్రపౌత్రైరృణందేయంనిహ్నవేసాక్షిభావితమ్ ॥ ౧౦ ॥
సురాకామద్యూతకృతందణ్డశుల్కావశిష్టకమ్ । వృథాదానంతథైవేహపుత్రోదద్యా
న్నపైతృకమ్ ॥ ౧౧ ॥ భ్రాతౄణామథదమ్పత్యోఃపితుఃపుత్రస్యచైవహి । ప్రతిభా
వ్యమృణంగ్రాహ్యమవిభక్తేనచస్మృతమ్ ॥ ౧౨ ॥ దర్శనేప్రత్యయేదానేప్రతిభావ్యం
విధీయతే । ఆద్యౌతువితథేదాప్యావితరస్యసుతాఅపి ॥ ౧౩ ॥ దర్శనఃప్రతిభూర్యత్ర
మృతఃప్రాత్యయికో౽పివా । నతత్పుత్రాధనందద్యుర్దద్యుర్దానాయయేస్థితాః ॥ ౧౪ ॥
బహవస్స్యుర్యదిస్వాంశైర్దద్యుఃప్రతిభువోధనమ్ । ఏకచ్ఛాయాశ్రితేష్వేషుధనికస్య
యథారుచి ॥ ౧౫ ॥ ప్రతిభూర్దాపితోయత్రప్రకాశంధనినేధనమ్ । ద్విగుణంప్రతిదా
తవ్యమృణికైస్తస్యతద్భవేత్ ॥ ౧౬ ॥ స్వసన్తతిస్త్రీపసవ్యంధాన్యంద్విగుణమేవ
చ । వస్త్రంచతుర్గుణంప్రోక్తంరసశ్చాష్టగుణస్తథా ॥ ౧౭ ॥ ఆధిఃప్రణశ్యేద్ద్విగుణేధ
నేయదినమోక్ష్యతే । కాలేకాలకృతంనశ్యేత్ఫలభోగ్యోననశ్యతి ॥ ౧౮ ॥ గోప్యాధిభో
గ్యేనావృద్ధిస్సోపకారే౽థభావితే । నష్టోదేయోవినష్టశ్చదైవరాజకృతాదృతే ॥ ౧౯ ॥
ఆధేస్స్వీకరణాత్సిద్ధీరక్ష్యమాణో౽ప్యసారతామ్ । యాతశ్చేదన్యఆధేయోధనభాగ్వా
ధనీభవేత్ ॥ ౨౦ ॥ చరిత్రంబన్ధకకృతంసవృద్ధందాపయేద్ధనమ్ । సత్యఙ్కారకృ
తంద్రవ్యంద్విగుణంప్రతిదాపయేత్ ॥ ౨౧ ॥ ఉపస్థితస్యమోక్తవ్యఆధిర్దణ్డో౽న్యథా
భవేత్ । ప్రయోజకేసతిధనంకులేన్యస్యాధిమాప్నుయాత్ ॥ ౨౨ ॥ తత్కాలకృ
తమూల్యోవాతత్రతిష్ఠేదవృద్ధికః । వినాధారణకాద్వాపివిక్రీణీతేససాక్షికమ్ ॥ ౨౩ ॥
యదాతుద్విగుణీభూతమృణమాధౌతదాఖలు । మోచ్యశ్చాధిస్తదుత్పాద్యప్రవిష్టేద్వి
గుణేధనే ॥ ౨౪ ॥ వ్యసనస్థమనాఖ్యాయహస్తే౽న్యస్యయదర్పయేత్ । ద్రవ్యంతదౌపనిధి
కంప్రతిదేయంతథైవతత్ ॥ ౨౫ ॥ నదాప్యో౽పహృతంతత్తురాజదైవికతస్కరైః ।
భ్రేషశ్చేన్మార్గితే౽దత్తేదాప్యోదణ్డశ్చతత్సమమ్ ॥ ౨౬ ॥ ఆజీవన్స్వేచ్ఛయాదణ్డ్యోదా
ప్యస్తంచాపిసోదయమ్ । యాచితాన్వాహితన్యాసనిక్షేపేష్వప్యయంవిధిః ॥ ౨౭ ॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే వ్యవహారకథ
నం నామ చతుఃపఞ్చాశదధికద్విశతతమో౽ధ్యాయః.

శ్రీదివ్యప్రమాణకథనమ్.

అగ్నిః ॥ తపస్వినో దానశీలాః కులీనాః సత్యవాదినః । ధర్మప్రధానా ఋజవః పుత్రవన్తో ధనాన్వితాః ॥ ౧ ॥ పఞ్చయజ్ఞక్రియాయుక్తాః సాక్షిణః పఞ్చ వా త్రయః । యథాజాతి యథావర్ణం సర్వే సర్వేషు వా స్మృతాః ॥ ౨ ॥ స్త్రీవృద్ధబాలకితవమత్తోన్మత్తాభిశస్తకాః । రఙ్గావతారిపాషణ్డికూటకృద్వికలేన్ద్రియాః ॥ ౩ ॥ పతితాప్తార్థసమ్బన్ధిసహాయరిపుతస్కరాః । అసాక్షిణః సర్వసాక్షీ చౌర్యపారుష్యసాహసే ॥ ౪ ॥ ఉభయానుమతః సాక్షీ భవత్యేకోఽపి ధర్మవిత్ । అబ్రువన్ హి నరః సాక్ష్యమృణం సదశబన్ధకమ్ ॥ ౫ ॥ రాజ్ఞా సర్వం ప్రదాప్యః స్యాత్ షట్చత్వారింశకేఽహని । న దదాతి హి యః సాక్ష్యం జానన్నపి నరాధమః ॥ ౬ ॥ స కూటసాక్షిణాం పాపైస్తుల్యో దణ్డేన చైవ హి । సాక్షిణః శ్రావయేద్వాదిప్రతివాదిసమీపగాన్ ॥ ౭ ॥ యే పాతకకృతాం లోకా మహాపాతకినాం తథా । అగ్నిదానాం చ యే లోకా యే చ స్త్రీబాలఘాతినామ్ ॥ ౮ ॥ తాన్ సర్వాన్ సమవాప్నోతి యః సాక్ష్యమనృతం వదేత్ । సుకృతం యత్త్వయా కిఞ్చిజ్జన్మాన్తరశతైః కృతమ్ ॥ ౯ ॥ తత్సర్వం తస్య జానీహి యం పరాజయసే మృషా । ద్వైధే బహూనాం వచనం సమేషు గుణినాం తథా ॥ ౧౦ ॥ గుణిద్వైధే తు వచనం గ్రాహ్యం యే గుణవత్తరాః । యస్యోచుః సాక్షిణః సత్యాం ప్రతిజ్ఞాం స జయీ భవేత్ ॥ ౧౧ ॥ అన్యథా వాదినో యస్య ధ్రువస్తస్య పరాజయః । ఉక్తేఽపి సాక్షిభిః సాక్ష్యే యద్యన్యే గుణవత్తరాః ॥ ౧౨ ॥ ద్విగుణా వాన్యథా బ్రూయుః కూటాః స్యుః పూర్వసాక్షిణః । పృథక్పృథగ్దణ్డనీయాః కూటకృత్సాక్షిణస్తథా ॥ ౧౩ ॥ వివాదాద్ద్విగుణం దణ్డం వివాస్యో బ్రాహ్మణః స్మృతః । యః సాక్ష్యం శ్రావితోఽన్యేభ్యో నిహ్నుతే తత్తమోవృతః ॥ ౧౪ ॥ స దాప్యోఽష్టగుణం దణ్డం బ్రాహ్మణం తు వివాసయేత్ । వర్ణినాం హి వధో యత్ర తత్ర సాక్ష్యనృతం వదేత్ ॥ ౧౫ ॥ యః కశ్చిదర్థోఽభిమతః స్వరుచ్యా తు పరస్పరమ్ । లేఖ్యం తు సాక్షిమత్కార్యం తస్మిన్ధనికపూర్వకమ్ ॥ ౧౬ ॥ సమామాసతదర్ధాహర్నామజాతిస్వగోత్రజైః । సబ్రహ్మచారికాత్మీయపితృనామాదిచిహ్నితమ్ ॥ ౧౭ ॥ సమాప్తేఽర్థే ఋణీ నామ స్వహస్తేన నివేశయేత్ । మతం మేఽముకపుత్రస్య యదత్రోపరి లేఖితమ్ ॥ ౧౮ ॥ సాక్షిణశ్చ స్వహస్తేన పితృనామకపూర్వకమ్ । అత్రాహమముకః సాక్షీ లిఖేయురితి తే సమాః ॥ ౧౯ ॥ అలిపిజ్ఞ ఋణీ యః స్యాల్లేఖయేత్స్వమతం తు సః । సాక్షీ వా సాక్షిణాన్యేన సర్వసాక్షిసమీపతః ॥ ౨౦ ॥ ఉభయాభ్యర్థితేనైతన్మయా హ్యముకసూనునా । లిఖితం హ్యముకేనేతి లేఖకోఽథాన్తికే లిఖేత్ ॥ ౨౧ ॥ వినాపి సాక్షిభిర్లేఖ్యం స్వహస్తలిఖితం చ యత్ । తత్ప్రమాణం స్మృతం సర్వం బలోపధికృతాదృతే ॥ ౨౨ ॥ ఋణం లేఖ్యకృతం దేయం పురుషైస్త్రిభిరేవ తు । ఆధిస్తు భుజ్యతే తావద్యావత్తన్న ప్రదీయతే ॥ ౨౩ ॥ దేశాన్తరస్థే దుర్లేఖ్యే నష్టోన్మృష్టే హృతే తథా । భిన్నే ఛిన్నే తథా దగ్ధే లేఖ్యమన్యత్తు కారయేత్ ॥ ౨౪ ॥

సన్దిగ్ధార్థవిశుద్ధ్యర్థంస్వహస్తలిఖితంతుయత్। యుక్తిప్రాప్తిక్రియాచిహ్నసమ్బన్ధా
గమహేతుభిః॥ ౨౫ ॥ లేఖ్యస్యపృష్ఠేఽభిలిఖేత్ప్రవిష్టమధమర్ణినః । ధనీచోపగతం
దద్యాత్స్వహస్తపరిచిహ్నితమ్ ॥ ౨౬ ॥ దత్వర్ణంపాటయేల్లేఖ్యంశుద్ధ్యైచాన్యత్తు
కారయేత్।సాక్షిమచ్చభవేద్యత్తుతద్దాతవ్యంససాక్షికమ్॥ ౨౭ ॥ తులాగ్న్యాపోవి
షంకోశోదివ్యానీహవిశుద్ధయే।మహాభియోగేష్వేతానిశీర్షకస్థేఽభియోక్తరి॥౨౮॥
రుచ్యావాన్యతరఃకుర్యాదితరోవర్తయేచ్ఛిరః । వినాపిశీర్షకాత్కుర్యాన్నృపద్రో
హేఽథపాతకే ॥ ౨౯ ॥ నాసహస్రాద్ధరేత్ఫాలంనతులాన్నవిషంతథా । నృపార్థే
ష్వభియోగేషువహేయుశ్శుచయస్సదా॥ ౩౦॥ సహస్రార్థేతులాదీనికోశమల్పేఽపి
దాపయేత్ । శతార్ధందాపయేచ్ఛుద్ధమశుద్ధోదణ్డభాగ్భవేత్ ॥ ౩౧ ॥ సచేలస్నా
తమాహూయసూర్యోదయఉపోషితమ్ । కారయేత్సర్వదివ్యానినృపబ్రాహ్మణసన్ని
ధౌ॥ ౩౨ ॥ తులాస్త్రీబాలవృద్ధాన్ధపఙ్గుబ్రాహ్మణరోగిణామ్ । అగ్నిర్జలంవాశూద్ర
స్యయవాస్సప్తవిషస్యవా ॥ ౩౩ ॥ తులాధారణవిద్వద్భిరభియుక్తస్తులాశ్రితః । ప్ర
తిమానసమీభూతోరేఖాంకృత్వావతారితః ॥ ౩౪ ॥ ఆదిత్యచన్ద్రావనిలోఽనలశ్చ
ద్యౌర్భూమిరాపోహృదయంయమశ్చ । అహశ్చరాత్రిశ్చఉభేచసన్ధ్యేధర్మశ్చజా
నాతినరస్యవృత్తమ్॥ ౩౫ ॥ త్వంతులేసత్యధామాసిపురాదేవైర్వినిర్మితా । సత్యం
వదస్వకల్యాణిసంశయాన్మాంవిమోచయ ॥ ౩౬ ॥ యద్యస్మిపాపకృన్మాతస్తతో
మాంత్వమధోనయ । శుద్ధశ్చేద్గమయోర్ధ్వంమాంతులామిత్యభిమన్త్రయేత్ ॥౩౭॥
కరౌవిమృదితవ్రీహేర్లక్షయిత్వాతతోన్యసేత్ । సప్తాశ్వత్థస్యపత్రాణితావత్సూత్రే
ణవేష్టయేత్ ॥ ౩౮ ॥ త్వమేవసర్వభూతానామన్తశ్చరసిపావక । సాక్షివత్పుణ్య
పాపేభ్యోబ్రూహిసత్యఙ్కరేమమ ॥ ౩౯ ॥ తస్యేత్యుక్తవతోలోహంపఞ్చాశత్పలి
కంసమమ్ । అగ్నివర్ణంన్యసేత్పిణ్డంహస్తయోరుభయోరపి॥ ౪౦ ॥ సతమాదాయ
సప్తైవమణ్డలానిశనైర్వ్రజేత్ । షోడశాఙ్గులికంజ్ఞేయంమణ్డలంతావదన్తరమ్॥౪౧॥
ముక్త్వాగ్నింమృదితవ్రీహిరదగ్ధశ్శుద్ధిమాప్నుయాత్ । అన్తరాపతితేపిణ్డేసన్దేహేవా
పునర్హరేత్ ॥ ౪౨ ॥ పవిత్రాణాంపవిత్రత్వంశోధ్యంశోధయపావన । సత్యేన
మాభిరక్షస్వవరుణేత్యభిశస్తకమ్ ॥ ౪౩ ॥ నాభిదఘ్నోదకస్థస్యగృహీత్వోరూ
జలంవిశేత్ । సమకాలమిషుంముక్తమానీయాన్యోజవీనరః ॥ ౪౪ ॥ యదితస్మి
న్నిమగ్నాఙ్గంపశ్యేచ్చశుద్ధిమాప్నుయాత్ । త్వంవిషబ్రహ్మణఃపుత్రసత్యధర్మేవ్యవస్థి
త ॥ ౪౫ ॥ త్రాయస్వాస్మాదభీశాపాత్సత్యేనభవమేఽమృతమ్ । ఏవముక్త్వావి
షంశార్ఙ్గంభక్షయేద్ధిమశైలజమ్ ॥ ౪౬ ॥ యస్యవేగైర్వినాజీర్ణంశుద్ధింతస్యవినిర్ది
శేత్ । దేవానుగ్రాన్సమభ్యర్చ్యతత్స్నానోదకమాహరేత్ ॥ ౪౭ ॥ సంస్రావ్య
పాయయేత్తస్మాజ్జలాత్తుప్రసృతిత్రయమ్ । ఆచతుర్దశమాదహ్నోయస్యనోరా

జడైవికమ్ ॥ ౪౮ ॥ వ్యసనంజాయతేఘోరంసశుద్ధస్స్యాదసంశయమ్ । సత్యా
వాహానశస్త్రాణిగోబీజకనకానిచ ॥ ౪౯ ॥ దేవతాగురుపాదాశ్చఇష్టాపూర్తకృతా
నిచ । ఇత్యేతేసుకరాః ప్రోక్తాశ్శపథాస్స్వల్పసంశయే ॥ ౫౦ ॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే దివ్యప్రమాణా
నినామ పఞ్చపఞ్చాశదధిక ద్విశతతమోధ్యాయః.

దాయవిభాగకథనమ్.

అగ్నిః॥ విభాగంచేత్పితాకుర్యాదిచ్ఛయావిభజేత్సుతాన్ । జ్యేష్ఠంవాశ్రేష్ఠ
భాగేనసర్వేవాస్స్యుస్సమాంశినః ॥ ౧ ॥ యదిదద్యాత్సమానంశాన్కార్యాఃపత్న్యశ్చ
స్సమాంశికాః । నదత్తంస్త్రీధనంయాసాంభర్త్రావాశ్వశురేణవా ॥ ౨ ॥ శక్తస్యానీ
హమానస్యకించిద్దత్వాపృథక్క్రియా । న్యూనాధికవిభక్తానాంధర్మ్యశ్చపితృనాకృ
తః ॥ ౩ ॥ విభజేయుస్సుతాఃపిత్రోరూర్ధ్వమృక్థమృణంసమమ్ । మాతుర్దుహితరశ్శే
షమృణాత్తాభ్యఋతేఽన్వయః ॥ ౪ ॥ పితృద్రవ్యావినాశేనయదన్యత్స్వయమర్జ
యేత్ । మైత్రమౌద్వాహికంచైవదాయాదానాంనతద్భవేత్ ॥ ౫ ॥ సామాన్యార్థ
సముత్థానేవిభాగస్తుసమస్స్మృతః । అనేకపితృకాణాంతుపితృతోభాగకల్పనా ॥ ౬ ॥
భూర్యాపితామహోపాత్తానిబన్ధోద్రవ్యమేవవా । తత్రస్యాత్సదృశంస్వామ్యంపి
తుఃపుత్రస్యచోభయోః ॥ ౭ ॥ విభక్తేషుసుతోజాతస్సవర్ణాయాంవిభాగభాక్ । దృ
శ్యాద్వాతద్విభాగస్స్యాదాయవ్యయవిశోధితాత్ ॥ ౮ ॥ క్రమాదభ్యాగతంద్రవ్యం
హృతమభ్యుద్ధరేచ్చయః । దాయాదేభ్యోనతద్దద్యాద్విద్యయాలబ్ధమేవచ ॥ ౯ ॥ పి
తృభ్యాంయస్యయద్దత్తంతత్తస్యైవధనంభవేత్ । పితురూర్ధ్వంవిభజతాంమాతా
ప్యంశంసమంహరేత్ ॥ ౧౦ ॥ అసంస్కృతాస్తుసంస్కార్యాఃభ్రాతృభిఃపూర్వ
సంస్కృతైః । భగిన్యశ్చనిజాదంశాద్దత్వాంశంతుతురీయకమ్ ॥ ౧౧ ॥ చతుస్త్రి
ద్వ్యేకభాగాస్స్యుర్వర్ణశోబ్రాహ్మణాత్మజాః । క్షత్రజాస్త్రిద్వ్యేకభాగావిడ్జాస్తు
ద్వ్యేకభాగినః ॥ ౧౨ ॥ అన్యోన్యాపహృతంద్రవ్యంవిభక్తేయత్తుదృశ్యతే । తత్పున
స్తేసమైరంశైర్విభజేరన్నితిస్థితిః ॥ ౧౩ ॥ అపుత్రేణపరక్షేత్రేనియోగోత్పాదితస్సు
తః । ఉభయోరప్యసావృక్థీపిణ్డదాతాచధర్మతః ॥ ౧౪ ॥ ఔరసోధర్మపత్నీజ
స్తత్సమఃపుత్రికాసుతః । క్షేత్రజఃక్షేత్రజాతస్తుసగోత్రేణేతరేణవా ॥ ౧౫ ॥ గృ
హేప్రచ్ఛన్నఉత్పన్నోగూఢజస్తుసుతస్స్మృతః । కానీనఃకన్యకాజాతోమాతామహసు
తోమతః ॥ ౧౬ ॥ క్షతాయామక్షతాయాంవాజాతఃపౌనర్భవస్సుతః । దద్యాన్మా
తాపితావాయంసపుత్రోదత్తకోభవేత్ ॥ ౧౭ ॥ క్రీతశ్చతాభ్యాంవిక్రీతఃకృత్రిమ

ష్వైత్స్వయంకృతః । దత్తాత్మాతుస్స్వయందత్తో గర్భేవిత్తస్సహోఢజః ॥ ౧౮ ॥ ఉత్సృష్టోగృహ్యతేయస్తుసోపవిద్ధోభవేత్సుతః । పిణ్డదోంశహరశ్చైషాంపూర్వాభావేపరఃపరః ॥ ౧౯ ॥ సజాతీయేష్వయంప్రోక్తస్తనయేషుమయావిధిః । జాతోఽపిదాస్యాంశూద్రస్యకామతోంశహరోభవేత్ ॥ ౨౦ ॥ మృతేపితరికుర్యుస్తంభ్రాతరస్త్వర్ధభాగికమ్ । అభ్రాతృకోహరేత్సర్వందుహితౄణాంసుతాదృతే ॥ ౨౧ ॥ పత్నీదుహితరశ్చైవపితరౌభ్రాతరస్తథా । తత్సుతోగోత్రజోబన్ధుశ్శిష్యస్సబ్రహ్మచారిణః ॥ ౨౨ ॥ ఏషామభావేపూర్వస్యధనభాగుత్తరోత్తరః । స్వర్యాతస్యహ్యపుత్రస్యసర్వవర్ణేష్వయంవిధిః ॥ ౨౩ ॥ వానప్రస్థయతిబ్రహ్మచారిణామృక్థభాగినః । క్రమేణాచార్యసచ్ఛిష్యధర్మభ్రాత్రేకతీర్థినః ॥ ౨౪ ॥ సంసృష్టినస్తుసంసృష్టీసోదరస్యతుసోదరః । దద్యాచ్చాపహరేచ్చాంశంజాతస్యచమృతస్యచ ॥ ౨౫ ॥ అన్యోదర్యస్తుసంసృష్టీనాన్యోదర్యధనంహరేత్ । అసంసృష్ట్యపిచాదద్యాత్సోదర్యోనాన్యమాతృజః ॥ ౨౬ ॥ పతితస్తత్సుతఃక్లీబఃపఙ్గురున్మత్తకోజడః । అన్ధోఽచికిత్స్యరోగాద్యాభర్తవ్యాస్తునిరంశకాః ॥ ౨౭ ॥ ఔరసాఃక్షేత్రజాస్త్వేషాంనిర్దోషాభాగహారిణః । సుతాశ్చైషాంప్రభర్తవ్యాయావద్వైభర్తృసాత్కృతాః ॥ ౨౮ ॥ అపుత్రాయోషితశ్చైషాంభర్తవ్యాస్సాధువృత్తయః । నిర్వాస్యావ్యభిచారిణ్యఃప్రతికూలాస్తథైవచ ॥ ౨౯ ॥ పితృమాతృపతిభ్రాతృదత్తమధ్యగ్న్యుపాగతమ్ । ఆధివేదనికంచైవస్త్రీధనంపరికీర్తితమ్ ॥ ౩౦ ॥ బన్ధుదత్తంతథాశుల్కమన్వాధేయకమేవచ । అప్రజాయామతీతాయాంబాన్ధవాస్తదవాప్నుయుః ॥ ౩౧ ॥ అప్రజాస్త్రీధనంభర్తుర్బ్రాహ్మ్యాదిషుచతుర్ష్వపి । దుహితౄణాంప్రసూతాచేచ్ఛేషేషుపితృగామితత్ ॥ ౩౨ ॥ దత్వాకన్యాంహరన్దణ్డ్యోవ్యయందద్యాచ్చసోదయమ్ । మృతాయాందత్తమాదద్యాత్పరిశోధ్యోభయవ్యయమ్ ॥ ౩౩ ॥ దుర్భిక్షేధర్మకార్యేచవ్యాధౌసమ్ప్రతిరోధకే । గృహీతంస్త్రీధనంభర్తానస్త్రియేదాతుమర్హతి ॥ ౩౪ ॥ అధివిన్నస్త్రియైదద్యాదాధివేదనికంసమమ్ । నదత్తంస్త్రీధనంయస్యైదత్తేత్వర్ధంప్రకీర్తితమ్ ॥ ౩౫ ॥ విభాగనిహ్నవేజ్ఞాతిబన్ధుసాక్ష్యభిలేఖితైః । విభాగభావనాజ్ఞేయాగృహక్షేత్రైశ్చయౌతకైః ॥ ౩౬ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే దాయవిభాగో నామ షట్పఞ్చాశదధిక ద్విశతతమోఽధ్యాయః.

॥ సీమావివాదాదినిర్ణయః ॥

అగ్నిః ॥ సీమ్నోవివాదేక్షేత్రస్యసామన్తాస్స్థవిరాగణాః । గోపాస్సీమాకృషాణాయేసర్వేచవనగోచరాః ॥ ౧ ॥ నయేయురేతేసీమానంస్థలాఙ్గారతుషద్రు

హ్నైః । సేతువల్మీకనిమ్నాస్థిచైత్యాద్యైరుపలక్షితామ్ ॥ ౨ ॥ సామన్తా వా సమం
గ్రామాశ్చత్వారోఽష్టౌ దశాపి వా । రక్తస్రగ్వసనాః సీమాం నయేయుః క్షితిధారి
ణః ॥ ౩ ॥ అనృతే తు పృథగ్దణ్డ్యా రాజ్ఞా మధ్యమసాహసమ్ । అభావే జ్ఞాతృచిహ్నా
నాం రాజా సీమ్నః ప్రవర్తకః ॥ ౪ ॥ ఆరామాయతనగ్రామనిపానోద్యానవేశ్మసు । ఏ
ష ఏవ విధిర్జ్ఞేయో వర్షాగ్బుప్రవాహేషు చ ॥ ౫ ॥ మర్యాదాయాః ప్రభేదేషు క్షేత్రస్య
హరణే తథా । మర్యాదాయాశ్చ దణ్డ్యాః స్యురధమోత్తమమధ్యమాః ॥ ౬ ॥ న నిషే
ధ్యోఽల్పబాధస్తు సేతుః కల్యాణకారకః । పరభూమిం హరన్కూపః స్వల్పక్షేత్రో బ
హూదకః ॥ ౭ ॥ స్వామినే యోఽనివేద్యైవ క్షేత్రే సేతుం ప్రకల్పయేత్ । ఉత్పన్నే
స్వామినో భోగస్తదభావే మహీపతేః ॥ ౮ ॥ ఫాలాహతమపి క్షేత్రం యో న కుర్యా
న్న కారయేత్ । స ప్రదాప్యోఽకృష్టఫలం క్షేత్రమన్యేన కారయేత్ ॥ ౯ ॥ మాసాన
ష్టౌ తు మహిషీ సస్యఘాతస్య కారిణీ । దణ్డనీయా తదర్ధం తు గౌస్తదర్ధమజావికమ్ ॥ ౧౦ ॥
భక్షయిత్వోపవిష్టానాం యథోక్తాద్ద్విగుణో దమః । సమమేషాం వివీతేఽపి ఖరోష్ట్రం
మహిషీసమమ్ ॥ ౧౧ ॥ యావత్సస్యం వినష్టం తు తావత్క్షేత్రీ ఫలం లభేత్ । పాలస్తా
డ్యోఽథ గోస్వామీ పూర్వోక్తం దణ్డమర్హతి ॥ ౧౨ ॥ పథి గ్రామవివీతాన్తే క్షేత్రే దో
షో న విద్యతే । అకామతః కామచారే చౌరవద్దణ్డమర్హతి ॥ ౧౩ ॥ మహోక్షో
త్సృష్టపశవః సూతికాగన్తుకా చ గౌః । పాలో యేషాం తు తే మోచ్యా దైవరాజపరిప్లు
తాః ॥ ౧౪ ॥ యథార్పితాన్పశూన్గోపః సాయం ప్రత్యర్పయేత్తథా । ప్రమాద
మృతనష్టాంశ్చ ప్రదాప్యః కృతవేతనః ॥ ౧౫ ॥ పాలదోషవినాశే తు పాలే ద
ణ్డో విధీయతే । అర్ధత్రయోదశపణః స్వామినో ద్రవ్యమేవ చ ॥ ౧౬ ॥ గ్రామేచ్ఛ
యా గోప్రచారో భూమిరాజవశేన వా । ద్విజస్తృణైధఃపుష్పాణి సర్వతః స్వవదాహ
రేత్ ॥ ౧౭ ॥ ధనుశ్శతం పరీణాహో గ్రామక్షేత్రాన్తరం భవేత్ । ద్వే శతే ఖర్వ
టస్య స్యాన్నగరస్య చతుశ్శతమ్ ॥ ౧౮ ॥ స్వం లభేతాన్యవిక్రీతం క్రేతుర్దోషోఽప్రకా
శితే । హీనాద్రహో హీనమూల్యే వేలాహీనే చ తస్కరః ॥ ౧౯ ॥ నష్టాపహృత
మాసాద్య హర్తారం గ్రాహయేన్నరమ్ । దేశకాలాతిపత్తౌ వా గృహీత్వా స్వయమర్ప
యేత్ ॥ ౨౦ ॥ విక్రేతుర్దర్శనాచ్ఛుద్ధిః స్వామీ ద్రవ్యం నృపో దమమ్ । క్రేతా మూ
ల్యం సమాప్నోతి తస్మాద్యస్తత్ర విక్రయీ ॥ ౨౧ ॥ ఆగమేనోపభోగేన నష్టం భావ్యమ
తోఽన్యథా । పఞ్చబన్ధో దమస్తస్య రాజ్ఞే తేనాప్యభావితే ॥ ౨౨ ॥ హృతం ప్రనష్టం యో
ద్రవ్యం పరహస్తాదవాప్నుయాత్ । అనివేద్య నృపే దణ్డ్యః స తు షణ్ణవతిం పణాన్ ॥ ౨౩ ॥
శౌల్కికైః స్థానపాలైర్వా నష్టాపహృతమాహృతమ్ । అర్వాక్సంవత్సరాత్స్వామీ
లభతే పరతో నృపః ॥ ౨౪ ॥ పణానేకశఫే దద్యాచ్చతురః పఞ్చ మానుషే । మహిషో
ష్ట్రగవాం ద్వౌ ద్వౌ పాదం పాదమజావికే ॥ ౨౫ ॥ స్వకుటుమ్బావిరోధేన దేయం

దారసుతాదృతే । నాన్వయే సతి సర్వస్వం దేయం యచ్చాన్యసంశ్రుతమ్॥ ౨౬ ॥ ప్ర
తిగ్రహాః ప్రకాశస్స్యుః స్థావరస్య విశేషతః । దేయం ప్రతిశ్రుతం చైవ దత్వా నాపహరే
త్పునః ॥ ౨౭ ॥ దశైకపఞ్చసప్తాహమాసత్ర్యహార్ధమాసికమ్ । బీజాయోబా
హ్యరత్నస్త్రీదోహ్యపుంసాం ప్రతీక్షణమ్ ॥ ౨౮ ॥ అగ్నౌ సువర్ణమక్షీణం ద్విపలం ర
జతే శతే । అష్టౌ త్రపుణి సీసే చ తామ్రే పఞ్చదశాయసి ॥ ౨౯ ॥ శతే దశపలా వృ
ద్ధిరౌర్ణే కార్పాసికే తథా । మధ్యే పఞ్చపలా జ్ఞేయా సూక్ష్మే తు త్రిపలా మతా ॥ ౩౦॥
కార్ముకే రోమబద్ధే చ త్రింశద్భాగః క్షయో మతః । న క్షయో న చ వృద్ధిశ్చ కౌశేయే వల్క
లేషు చ ॥ ౩౧ ॥ దేశం కాలం చ భోగం చ జ్ఞాత్వా నష్టే బలాబలమ్ । ద్రవ్యాణాం కు
శలా బ్రూయుర్యత్తద్దాప్యమసంశయమ్ ॥ ౩౨ ॥ బలాద్దాసీకృతశ్చోరైర్విక్రీతశ్చా
పి ముచ్యతే । స్వామిప్రాణప్రదో భక్తత్యాగాత్తన్నిష్క్రియాదపి ॥ ౩౩ ॥ ప్రవ్ర
జ్యావసితో రాజ్ఞో దాస ఆమరణాన్తికః । వర్ణానామానులోమ్యేన దాస్యం న ప్రతిలోమ
తః ॥ ౩౪ ॥ కృతశిల్పోఽపి నివసేత్కృతకాలం గురోర్గృహే । అన్తేవాసీ గురుప్రాప్త
భోజనస్తత్ఫలప్రదః ॥ ౩౫ ॥ రాజా కృత్వా పురే స్థానం బ్రాహ్మణాన్న్యస్య తత్ర తు ।
త్రైవిద్యం వృత్తిమద్బ్రూయాత్స్వధర్మః పాల్యతామితి ॥ ౩౬ ॥ నిజధర్మావిరోధేన
యస్తు సామయికో భవేత్ । సోఽపి యత్నేన సంరక్ష్యో ధర్మో రాజకృతశ్చ యః॥ ౩౭ ॥
గణద్రవ్యం హరేద్యస్తు సంవిదం లఙ్ఘయేచ్చ యః । సర్వస్వహరణం కృత్వా తం రాష్ట్రా
ద్విప్రవాసయేత్ ॥ ౩౮ ॥ కర్తవ్యం వచనం సర్వైః స్వసమూహహితవాదిభిః । య
స్తత్ర విపరీతస్స్యాత్స దాప్యః ప్రథమం దమమ్ ॥ ౩౯ ॥ సమూహకార్యప్రహితో య
ల్లభేత్తత్తదర్పయేత్ । ఏకాదశగుణం దాప్యో యద్యసౌ నార్పయేత్స్వయమ్ ॥ ౪౦ ॥
వేదజ్ఞాశ్శుచయోఽలుబ్ధా భవేయుః కార్యచిన్తకాః । కర్తవ్యం వచనం తేషాం సమూ
హహితవాదినామ్॥ ౪౧ ॥ శ్రేణినైగమపాషణ్డిగణానామప్యయం విధిః । భేదం చై
షాం నృపో రక్షేత్పూర్వవృత్తిం చ పాలయేత్ ॥ ౪౨ ॥ గృహీతవేతనః కర్మ త్యజన్ద్విగు
ణమావహేత్ । అగృహీతే సమం దాప్యో భృత్యై రక్ష్య ఉపస్కరః॥ ౪౩॥ దాప్యస్తు
దశమం భాగం వాణిజ్యపశుసస్యతః । అనిశ్చిత్య భృతిం యస్తు కారయేత్స మహీక్షి
తా ॥ ౪౪ ॥ దేశం కాలం చ యోఽతీయాత్కర్మ కుర్యాచ్చ యోఽన్యథా । తత్ర తు
స్వామినశ్ఛన్దోఽధికం దేయం కృతేఽధికే ॥ ౪౫ ॥ యో యావత్కురుతే కర్మ తావ[త్త]
స్య తు వేతనమ్ । ఉభయోరప్యసాధ్యం చేత్సాధ్యే కుర్యాద్యథాశ్రుతమ్ ॥ ౪౬ ॥ అ
రాజదైవికం నష్టం భాణ్డం దాప్యస్తు వాహకః । ప్రస్థానవిఘ్నకృచ్చైవ ప్రదాప్యో ద్విగు
ణాం భృతిమ్॥ ౪౭ ॥ ప్రక్రాన్తే సప్తమం భాగం చతుర్థం పథి సన్త్యజన్ । భృతిమర్ధప
థే సర్వాం ప్రదాప్యస్త్యాజకోఽపి చ ॥ ౪౮ ॥ గ్లహే శతికవృద్ధేస్తు సభికః పఞ్చకం శతమ్।
గృహ్ణీయాద్ధూర్తకితవాదితరాద్దశకం శతమ్ ॥ ౪౯ ॥ స సమ్యక్పాలితో దద్యాద్రాజ్ఞే
భాగం యథాకృతమ్ । జితముద్గ్రాహయేజ్జేత్రే దద్యాత్సత్యం వచః క్షమీ॥ ౫౦ ॥ ప్రా

ప్తైర్నృపతినాభాగేప్రసిద్ధేధూర్తమణ్డలే।జితంససభికేస్థానేదాపయేదన్యథానతు॥౫౧॥
ద్రష్టారోవ్యవహారాణాంసాక్షిణశ్చతఏవహి। రాజ్ఞాసచిహ్నానిర్వాస్యాఃకూటాక్షో
పధిదేవినః॥ ౫౨ ॥ ద్యూతమేకముఖంకార్యంతస్కరజ్ఞానకారణాత్ । ఏషఏవవిధిర్జ్ఞే
యఃప్రాణిద్యూతేసమాహ్వయే ॥ ౫౩ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదేసీమావివాదాది
నిర్ణయోనామ సప్తపఞ్చాశదధిక ద్విశతతమోఽధ్యాయః.

వాక్పారుష్యాదిప్రకరణమ్.

అగ్నిః॥ సత్యాసత్యాన్యథాస్తోత్రైర్న్యూనాఙ్గేన్ద్రియరోగిణామ్ । క్షేపం
కరోతిచేద్దణ్డ్యఃపణానర్ధత్రయోదశ ॥ ౧ ॥ అభిగన్తాస్మిభగినీంమాతరంవాతవేతిచ।
శపన్తందాపయేద్రాజాపఞ్చవింశతికందమమ్ ॥ ౨ ॥ అర్ధోఽధమేషుద్విగుణః
పరస్త్రీషూత్తమేషుచ । దణ్డప్రణయనంకార్యంవర్ణజాత్యుత్తరాధరైః ॥ ౩ ॥
ప్రాతిలోమ్యాపవాదేషుద్విగుణత్రిగుణాదమాః । వర్ణానామానులోమ్యేనతస్మాదే
వార్ధహానితః ॥ ౪ ॥ బాహుగ్రీవానేత్రసక్థివినాశేవాచికేదమః । శత్యస్తతోఽర్ధి
కఃపాదనాసాకర్ణకరాదిషు ॥ ౫ ॥ అశక్తస్తువదన్నేవందణ్డనీయఃపణాన్దశ । తథా
శక్తఃప్రతిభువందద్యాత్క్షేమాయతస్యతు ॥ ౬ ॥ పతనీయకృతేక్షేపేదణ్డోమధ్యమ
సాహసః।ఉపపాతకయుక్తేతుదాప్యఃప్రథమసాహసః॥ ౭ ॥ త్రైవిద్యనృపదేవానాం
క్షేపఉత్తమసాహసః । మధ్యమోజాతిపూగానాంప్రథమోగ్రామదేశయోః॥ ౮॥
అసాక్షికహతేచిహ్నైర్యుక్తిభిశ్చాగమేనతు । ద్రష్టవ్యోవ్యవహారస్తుకూటచిహ్న
కృతాద్భయాత్ ॥ ౯ ॥ భస్మపఙ్కరజస్స్పర్శేదణ్డోదశపణస్స్మృతః । అమేధ్యపార్ష్ణి
నిష్ఠ్యూతస్పర్శనేద్విగుణస్స్మృతః॥౧౦ ॥ సమేష్వేవంపరస్త్రీషుద్విగుణస్తూత్తమేషు
చ । హీనేష్వర్ధందమోమోహమదాదిభిరదణ్డనమ్ ॥ ౧౧ ॥ విప్రపీడాకరంఛేద్యమ
ఙ్గమబ్రాహ్మణస్యతు । ఉద్గూర్ణేప్రథమోదణ్డస్సంస్పర్శేతుతదర్ధికః॥౧౨॥ ఉద్గూర్ణేహ
స్తపాదేతుదశవింశతికౌదమౌ।పరస్పరంతుసర్వేషాంశాస్త్రేమధ్యమసాహసః॥౧౩॥
పాదకేశాంశుకకరోల్లుఞ్చనేషుపణాన్దశ । పీడాకర్షాంశుకావేష్టపాదాధ్యాసేశ
తందమః॥ ౧౪ ॥ శోణితేనవినాదుఃఖంకుర్వన్కాష్ఠాదిభిర్నరః । ద్వాత్రింశతంపణా
న్దాప్యోద్విగుణందర్శనేఽసృజః ॥ ౧౫ ॥ కరపాదదన్తభఙ్గేఛేదనేకర్ణనాసయోః। మ
ధ్యోదణ్డోవ్రణోద్భేదేమృతకల్పహతేతథా ॥ ౧౬ ॥ చేష్టాభోజనవాగ్రోధేనేత్రాది
ప్రతిభేదనే । కన్ధరాబాహుసక్థ్నాంచభఙ్గేమధ్యమసాహసః ॥ ౧౭ ॥ ఏకంఘ్న
తాంబహూనాంచయథోక్తాద్ద్విగుణాదమాః । కలహాపహృతందేయందణ్డస్తుద్విగుణ

స్మృతః ॥ ౧౮ ॥ దుఃఖముత్పాదయేద్యస్తు ససముత్థానజంవ్యయమ్ । దాప్యోదణ్డం
చయోయస్మిన్కలహేసముదాహృతః ॥ ౧౯ ॥ తరికస్థలజంశుల్కంగృహ్ణన్ద
ణ్డ్యఃపణాన్దశ । బ్రాహ్మణప్రాతివేశ్యానామేతదేవానిమన్త్రణే ॥ ౨౦ ॥ అ
భిఘాతేతథాభేదేఛేదేకుడ్యావపాతనే । పణాన్దాప్యఃపఞ్చదశవింశతింతద్వ్యయం
తథా ॥ ౨౧ ॥ దుఃఖోత్పాదిగృహేద్రవ్యంక్షిపన్ప్రాణహరంతథా । షోడ
శాద్యఃపణాన్దాప్యోద్వితీయోమధ్యమందమమ్ ॥ ౨౨ ॥ దుఃఖేచశోణితోత్పా
దేశాఖాంగచ్ఛేదనేతథా । దణ్డఃక్షుద్రపశూనాంస్యాద్ద్విపణప్రభృతిఃక్రమాత్ ॥౨౩॥
లిఙ్గస్యఛేదనేమృత్యౌమధ్యమోమూల్యమేవతు । మహాపశూనామేతేషుస్థానేషుద్వి
గుణాదమాః॥ ౨౪ ॥ ప్రరోహిశాఖినాంశాఖాస్కన్ధసర్వవిదారణే । ఉపజీవ్యద్రుమా
ణాంతువింశతేర్ద్విగుణాదమాః ॥ ౨౫ ॥ యస్సాహసంకారయతిసదాప్యోద్విగుణం
దమమ్ । యస్త్వేవముక్త్వాహందాతాకారయేత్సచతుర్గుణమ్ ॥ ౨౬ ॥ ఆర్యాక్రో
శాతిక్రమకృద్భ్రాతృజాయాప్రహారదః । సన్దిష్టస్యాప్రదాతాచసముద్రగృహభేద
కః ॥ ౨౭ ॥ సామన్తకులికాదీనామపకారస్యకారకః । పఞ్చాశత్పణికోదణ్డఏషామి
తివినిశ్చయః॥ ౨౮ ॥ స్వచ్ఛన్దవిధవాగామీవిక్రుష్టేనాభిధావకః । అకారణేచవిక్రో
ష్టాచణ్డాలశ్చోత్తమాన్స్పృశన్ ॥ ౨౯ ॥ శూద్రఃప్రవ్రజితానాంచదైవేపిత్ర్యేచభో
జకః । అయుక్తంశపథంకుర్వన్నయోగ్యోయోగ్యకర్మకృత్ ॥ ౩౦ ॥ వృషక్షుద్రప
శూనాంచపుంస్త్వస్యప్రతిఘాతకృత్ । సాధారణస్యాపలాపీదాసీగర్భవినాశకృ
త్ ॥ ౩౧ ॥ పితాపుత్రస్వసృభ్రాతృదమ్పత్యాచార్యశిష్యకాః । ఏషామపతితాన్యో
న్యత్యాగీచశతదణ్డభాక్ ॥ ౩౨ ॥ వసానస్త్రీన్పణాన్దణ్డ్యోనేజకస్తుపరాంశుకమ్ । విక్ర
యావక్రయాధానయాచితేషుపణాన్దశ ॥ ౩౩ ॥ తులాశాసనమానానాంకూటకృ
న్నాణకస్యచ । ఏభిశ్చవ్యవహర్తాయస్సదాప్యోదణ్డముత్తమమ్ ॥ ౩౪ ॥ అకూటం
కూటకంబ్రూతేకూటంయశ్చాప్యకూటకమ్ । సనాణకపరీక్షీతుదాప్యఃప్రథమసాహ
సమ్ ॥ ౩౫ ॥ భిషఙ్మిథ్యాచరన్దాప్యస్తిర్యక్షుప్రథమందమమ్ । మానుషేమధ్యమం
రాజమానుషేషూత్తమంతథా ॥ ౩౬ ॥ అవధ్యంయశ్చబధ్నాతివధ్యంయశ్చప్రము
ఞ్చతి । అప్రాప్తవ్యవహారంచసదాప్యోదమముత్తమమ్॥ ౩౭ ॥ మానేనతులయా
వాపియోంశమష్టమకంహరేత్ । ద్వావింశతిపణాన్దాప్యోవృద్ధౌహానౌచకల్పిత
మ్॥ ౩౮ ॥ భేషజస్నేహలవణగన్ధధాన్యగుడాదిషు । పణ్యేషుప్రక్షిపన్హీనంపణాన్దా
ప్యస్తుషోడశ ॥ ౩౯ ॥ సమ్భూయకుర్వతామర్ఘంసబాధంకారుశిల్పినామ్ । అర్ఘస్య
హ్రాసంవృద్ధింవాసహస్రోదణ్డఉచ్యతే॥ ౪౦॥ రాజనిస్థాప్యతేయోర్ఘఃప్రత్యహంతేన
విక్రయః । క్రయోవానిస్రవస్తస్మాద్వణిజాంలాభకృత్స్మృతః॥ ౪౧ ॥ స్వదేశపణ్యేతు
శతంవణిగ్గృహ్ణీతపఞ్చకమ్ । దశకంపారదేశ్యేతుయస్సద్యఃక్రయవిక్రయీ ॥ ౪౨ ॥

పణ్యస్యోపరిసంస్థాప్యవ్యయంపణ్యసముద్భవమ్ । అర్ఘోనుగ్రహకృత్కార్యఃక్రేతుర్విక్రేతురేవచ ॥ ౪౩ ॥ గృహీతమూల్యంయఃపణ్యంక్రేతుర్నైవప్రయచ్ఛతి । సోదయన్తస్యదాప్యోసౌదిగ్లాభంవాదిగాగతే ॥ ౪౪ ॥ విక్రీతమపివిక్రేయంపూర్వేక్రేతర్యగృహ్ణతి । హానిశ్చేత్క్రేతృదోషేణక్రేతురేవహిసాభవేత్ ॥ ౪౫ ॥ రాజదైవోపఘాతేనపణ్యేదోషముపాగతే । హానిర్విక్రేతురేవాసౌయాచితస్యాప్రయచ్ఛతః ॥ ౪౬ ॥ అన్యహస్తేచవిక్రీతందుష్టంవాదుష్టవద్యది । విక్రీణీతేదమస్తత్రతన్మూల్యాద్ద్విగుణోభవేత్ ॥ ౪౭ ॥ క్షయంవృద్ధించవణిజాపణ్యానామవిజానతా । క్రీత్వానానుశయఃకార్యఃకుర్వన్షడ్భాగదణ్డభాక్ ॥ ౪౮ ॥ సమవాయేనవణిజాంలాభార్థంకర్మకుర్వతామ్ । లాభాలాభౌయథాద్రవ్యంయథావాసంవిదాకృతౌ ॥ ౪౯ ॥ ప్రతిషిద్ధమనాదిష్టంప్రమాదాద్యచ్చనాశితమ్ । సతద్దద్యాద్విప్లవాచ్చరక్షితాద్దశమాంశభాక్ ॥ ౫౦ ॥ అర్ఘప్రక్షేపణాద్వింశంభాగంశుల్కంనృపోహరేత్ । వ్యాసిద్ధంరాజయోగ్యంచవిక్రీతంరాజగామితత్ ॥ ౫౧ ॥ మిథ్యావదన్పరీమాణంశుల్కస్థానాదపక్రమన్ । దాప్యస్త్వష్టగుణంయశ్చసవ్యాజక్రయవిక్రయీ ॥ ౫౨ ॥ దేశాన్తరగతేప్రేతేద్రవ్యందాయాదబాన్ధవాః । జ్ఞాతయోవాహరేయుస్తదాగతాస్తైర్వినానృపః ॥ ౫౩ ॥ జిహ్మంత్యజేయుర్నిర్లాభమశక్తోఽన్యేనకారయేత్ । అనేనవిధిరాఖ్యాతఋత్విక్కర్షకకర్మిణామ్ ॥ ౫౪ ॥ గ్రాహకైర్గృహ్యతేచౌరోలోప్త్రేణాథపదేనవా । పూర్వకర్మాపరాధీవాతథైవాశుద్ధవాసకః ॥ ౫౫ ॥ అన్యేపిశఙ్కయాగ్రాహ్యాజాతినామాదినిహ్నవైః । ద్యూతస్త్రీపానసక్తాశ్చశుష్కభిన్నముఖస్వరాః ॥ ౫౬ ॥ పరద్రవ్యగృహాణాంచపృచ్ఛకాగూఢచారిణః । నిరాయావ్యయవన్తశ్చవినష్టద్రవ్యవిక్రయాః ॥ ౫౭ ॥ గృహీతశ్శఙ్కయాచౌర్యేనాత్మానంచేద్విశోధయేత్ । దాపయిత్వాహృతంద్రవ్యంచౌరదణ్డేనదణ్డయేత్ ॥ ౫౮ ॥ చౌరంప్రదాప్యాపహృతంఘాతయేద్వివిధైర్వధైః । సచిహ్నంబ్రాహ్మణంకృత్వాస్వరాష్ట్రాద్విప్రవాసయేత్ ॥ ౫౯ ॥ ఘాతితేఽపహృతేదోషోగ్రామభర్తురనిర్గతే । స్వసీమ్నిదద్యాద్గ్రామస్తుపదంవాయత్రగచ్ఛతి ॥ ౬౦ ॥ పఞ్చగ్రామీబహిఃక్రోశాద్దశగ్రామ్యథవాపునః । బన్దిగ్రాహాంస్తథావాజికుఞ్జరాణాంచహారిణః ॥ ౬౧ ॥ ప్రసహ్యఘాతినశ్చైవశూలమారోపయేన్నరాన్ । ఉత్క్షేపకగ్రన్థిభేదౌకరసన్దంశహీనకౌ ॥ ౬౨ ॥ కార్యౌద్వితీయాపరాధేకరపాదైకహీనకౌ । భక్తావకాశాగ్న్యుదకమన్త్రోపకరణవ్యయాన్ ॥ ౬౩ ॥ దత్త్వాచౌరస్యహన్తుర్వాజానతోదమఉత్తమః । శస్త్రావపాతేగర్భస్యపాతనేచోత్తమోదమః ॥ ౬౪ ॥ ఉత్తమోవాఽధమోవాపిపురుషస్త్రీప్రమాపణే । శిలాంబద్ధ్వాక్షిపేదప్సునరఘ్నీంవిషదాంస్త్రియమ్ ॥ ౬౫ ॥ విషాగ్నిదాంనిజగురునిజాపత్యప్రమాపణీమ్ । వికర్ణకరనాసోష్ఠీంకృత్వాగోభిఃప్రమాపయేత్ ॥ ౬౬ ॥ క్షేత్రవేశ్మవనగ్రామవివీతఖలదాహకాః । రాజపత్న్యభిగామీచదగ్ధవ్యాస్తుకటాగ్నినా ॥ ౬౭ ॥ పుమాన్సఙ్గ్రహణే

గ్రామ్యాః కేశాకేశివర స్త్రియాః ॥ స్వజాతావుత్తమోదణ్డ ఆనులోమ్యేతుమధ్యమః ॥ ౬౮ ॥ ప్రాతిలోమ్యేవధఃపుంసాంనార్యాఃకర్ణావకర్తనమ్ । నీవీస్తనప్రావరణనాభికేశావమర్దనమ్ ॥ ౬౯ ॥ అదేశకాలసమ్భాషంసహావస్థానమేవచ । స్త్రీనిషేధేశతందద్యాద్ద్విశతంతుదమంపుమాన్ ॥ ౭౦ ॥ ప్రతిషేధేతయోర్దణ్డోయథాసఙ్గ్రహణేతథా । పశూన్గచ్ఛఞ్ఛతందాప్యోహీనాంస్త్రీంగాశ్చమధ్యమమ్॥ ౭౧ ॥ అవరుద్ధాసుదాసీషుభుజిష్యాసుతథైవచ । గమ్యాస్వపిపుమాన్దాప్యఃపఞ్చాశత్పణికందమమ్ ॥ ౭౨ ॥ ప్రసహ్యదాస్యభిగమేదణ్డోదశపణస్స్మృతః । కుబన్ధేనాఙ్క్యపగమేత్స్వస్వాప్రవ్రజితాగమే ॥ ౭౩ ॥ న్యూనంవాప్యధికంవాపిలిఖేద్యోరాజశాసనమ్ । పారదారికచౌరంవాముఞ్చతోదణ్డఉత్తమః ॥ ౭౪ ॥ అభక్ష్యైర్దూషయన్విప్రందణ్డఉత్తమసాహసమ్ । కూటస్వర్ణవ్యవహారీవిమాంసస్యచవిక్రయీ ॥ ౭౫ ॥ అఙ్గహీనశ్చకర్తవ్యోదాప్యశ్చోత్తమసాహసమ్ । శక్తోహ్యమోక్షయన్స్వామీదంష్ట్రిణశ్శృఙ్గిణస్తథా ॥ ౭౬ ॥ ప్రథమంసాహసందద్యాద్విక్రుష్టేద్విగుణంతథా। అచౌరంచౌరేఽభివదన్దాప్యఃపఞ్చశతందమమ్ ॥ ౭౭ ॥ రాజ్ఞోఽనిష్టప్రవక్తారంతస్యైవాక్రోశకంతథా । మృతాఙ్గలగ్నవిక్రేతుర్గురోస్తాడయితుస్తథా॥ ౭౮ ॥ తన్మన్త్రస్యచభేత్తారంఛిత్వాజిహ్వాంప్రవాసయేత్ । రాజయానాసనారోఢుర్దణ్డోమధ్యమసాహసః ॥ ౭౯ ॥ ద్వినేత్రభేదినోరాజద్విష్టాదేశకృతస్తథా । విప్రత్వేనచశూద్రస్యజీవతోఽష్టశతోదమః ॥ ౮౦ ॥ యోమన్యేతాజితోఽస్మీతిన్యాయేనాభిపరాజితః । తమాయాన్తంపునర్జిత్వాదణ్డయేద్ద్విగుణందమమ్ ॥ ౮౧ ॥ రాజ్ఞాన్యాయేనయోదణ్డోగృహీతోవరుణాయతమ్ । నివేద్యదద్యాద్విప్రేభ్యస్స్వయంత్రింశద్గుణీకృతమ్॥ ౮౨ ॥ ధర్మశ్చార్థశ్చకీర్తిశ్చలోకపఙ్క్తిరుపగ్రహః । ప్రజాభ్యోబహుమానంచస్వర్గస్థానంచశాశ్వతమ్ ॥ ౮౩ ॥ పశ్యతోవ్యవహారాంశ్చగుణాస్స్యుస్సప్తభూపతేః ॥ ౮౩½ ॥ * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే వాక్పారుష్యాది దణ్డప్రకరణంనామ అష్టపఞ్చాశదధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

ఋగ్విధానమ్.

అగ్నిః ॥ ఋగ్యజుస్సామాథర్వస్యవిధానంపుష్కరోదితమ్ । భుక్తిముక్తికరంజప్యాద్ధోమాద్రామాయతద్వదే ॥ ౧ ॥ పుష్కరః ॥ ప్రతివేదంతుకర్మాణికార్యాణిప్రవదామితే । ప్రథమంఋగ్విధానంవైశృణుత్వంభుక్తిముక్తిదమ్ ॥ ౨ ॥ అన్తర్జలేతథాహోమేజపతోమనసేప్సితమ్। కామంకరోతిగాయత్రీప్రాణాయామాద్విశేషతః ॥ ౩ ॥ గాయత్ర్యాదశసాహస్రోజపోనక్తాశినోద్విజ । బహుస్నాతస్య

తత్రైవసర్వకల్మషనాశనః ॥ ౪ ॥ దశాయుతానిజప్త్వాథహవిష్యాశీసముక్తిభాక్ ।
ప్రణవోఽపిపరంబ్రహ్మతజ్జపస్సర్వపాపహా ॥ ౫ ॥ ఓఙ్కారశతజప్తంతునాభిమా
త్రోదకేస్థితః । జలంపిబేత్ససర్వైస్తుపాపైర్విప్రముచ్యతే ॥ ౬ ॥ మాత్రాత్ర
యంత్రయోవేదాస్త్రయోదేవాస్త్రయోఽగ్నయః । మహావ్యాహృతయస్సప్తలో
కాహోమోఽఖిలాఘహా॥ ౭॥ గాయత్రీపరమాజప్యామహావ్యాహృతయస్తథా ।
అన్తర్జలేతథారామప్రోక్తశ్చాఘమర్షణః ॥ ౮ ॥ అగ్నిమీళేపురోహితంసూ
క్తోఽయంవహ్నిదైవతః । శిరసాధారయన్వహ్నింయోజపేత్పరివత్సరమ్ ॥ ౯ ॥
హోమంత్రిషవణంభైక్ష్యమనగ్నిజ్వలనంచరేత్ । అతఃపరమృచస్సప్తవాయ్వా
ద్యాయాఃప్రకీర్తితాః ॥ ౧౦ ॥ తాజపన్ప్రయతోనిత్యమిష్టాన్కామాన్సమశ్ను
తే । మేధాకామోజపేన్నిత్యంసదసస్పతిమిత్రిచమ్ ॥ ౧౧ ॥ అమ్బయోయన్తి
మాఃప్రోక్తానవర్చోమృత్యునాశనాః । శునశ్శేఫమృషింబద్ధస్సన్నిరుద్ధోఽథవాజపే
త్ ॥ ౧౨ ॥ ముచ్యతేసర్వపాపేభ్యోగదీవాప్యగదోభవేత్ । యఇచ్ఛేచ్ఛాశ్వ
తంకామంమిత్రంప్రాజ్ఞంపురన్దరమ్ ॥ ౧౩ ॥ ఋగ్భిష్షోడశభిఃకుర్యాదిన్ద్రస్యేతిది
నేదినే । హిరణ్యస్తూపమిత్యేతజ్జపఞ్ఛత్రూన్ప్రబాధతే॥ ౧౪॥ క్షేమీభవతిచాధ్వానో
యేతేపన్థాజపన్నరః । రౌద్రీభిష్షడ్భిరీశానంస్తూయాద్యోవైదినేదినే॥ ౧౫ ॥ చరుం
వాకల్పయేద్రౌద్రంతస్యశాన్తిఃపరాభవేత్ । ఉదిత్యృగ్యన్తమాదిత్యముపతిష్ఠన్దినేది
నే॥ ౧౬ ॥ క్షిపేజ్జలాఞ్జలీన్సప్తమనోదుఃఖవినాశనమ్ । ద్విషన్తమిత్యథార్ధర్చం
యద్విప్రాన్తంజపన్స్మరేత్ ॥ ౧౭ ॥ ఆగస్కృత్సప్తరాత్రేణవిద్వేషమధిగచ్ఛతి ।
ఆరోగ్యకామీరోగీవాప్రస్కన్నస్యోత్తమంజపేత్ ॥ ౧౮ ॥ ఉత్తమస్తస్యచార్ధర్చో
జపేద్వైవివిధాసనే । ఉదయత్యాయురక్షయ్యంతేజోమధ్యన్దినేజపేత్ ॥ ౧౯ ॥
అస్తంప్రతిగతేసూర్యేద్విషన్తంప్రతిబాధతే । నవయశ్చేతిసూక్తానిజపఞ్ఛత్రూన్ని
యచ్ఛతి॥ ౨౦॥ ఏకాదశసుపర్ణస్యసర్వాన్కామాన్వినిర్దిశేత్ । అధ్యాత్మికీకఇత్యేతాజప
న్మోక్షమవాప్నుయాత్ ॥ ౨౧॥ ఆనోభద్రాఇత్యనేనదీర్ఘమాయురవాప్నుయాత్ ।
త్వంసోమేతిచసూక్తేననవంపశ్యేన్నిశాకరమ్॥ ౨౨ ॥ ఉపతిష్ఠేత్సమిత్పాణిర్వాసాం
స్యాప్నోత్యసంశయమ్ । ఆయురీప్సన్నిమమితికౌత్ససూక్తంసదాజపేత్ ॥ ౨౩॥ అప
నశ్శోశుచదితిస్తుత్వామధ్యేదివాకరమ్ । యథాముఞ్చతిచేషీకాంతథాపాపంప్రముఞ్చ
తి॥ ౨౪॥ జాతవేదసఇత్యేతజ్జపేత్స్వస్త్యయనంపథి । భయైర్విముచ్యతేసర్వైస్స్వ
స్తిమాన్ప్రాప్నుయాద్గృహాన్॥ ౨౫ ॥ వ్యుష్టాయాంచతథారాత్ర్యామేతద్దుస్స్వప్న
నాశనమ్ । ప్రమన్దినేతిసూయన్త్యాజపేద్గర్భవిమోచనమ్॥ ౨౬॥ జపన్నిన్ద్రమితిస్నా
తోవైశ్వదేవంతుసప్తకమ్ । ముఞ్చత్యాజ్యంతథాజుహ్వత్సకలంకిల్బిషంనరః॥ ౨౭॥
ఇమామితిజపఞ్ఛశ్వత్కామానాప్నోత్యభీప్సితాన్ । మానస్తోకఇతిద్వాభ్యాంత్రి
రాత్రోపోషితశ్శుచిః ॥ ౨౮ ॥ ఔదుమ్బరీశ్చజుహుయాత్సమిధశ్చాజ్యసంస్కృ

[illegible]ః । ఛిత్వాసర్వాన్మృత్యుపాశాన్జీవేద్రోగవివర్జితః ॥ ౨౯ ॥ ఊర్ధ్వబాహురనే
నైవస్థిత్వాశమ్భుంతథైవచ । మానస్తోకేతిచఋచాశిఖాబద్ధేకృతేనరః ॥ ౩౦ ॥
అధృష్యస్సర్వభూతానాంజాయతేసంశయంవినా । చిత్రమిత్యుపతిష్ఠేతత్రిసన్ధ్యం
భాస్కరంతథా ॥ ౩౧ ॥ సమిత్పాణిర్నరోనిత్యమీప్సితంధనమాప్నుయాత్ । అథ
స్వప్నేతిచజపన్ప్రాతర్మధ్యన్దినేదినే ॥ ౩౨ ॥ దుస్స్వప్నంచార్ధతేకృత్స్నంభో
జనంచాప్నుయాచ్ఛుభమ్ । ఉభేపుమానితితథారక్షోఘ్నఃపరికీర్తితః ॥ ౩౩ ॥ ఉ
భేవాసాఇతిఋచోజపన్కామానవాప్నుయాత్ । నసాగన్నితిచజపన్ముచ్యతేచాత
తాయినః ॥ ౩౪ ॥ కయాశుభేతిచజపన్జ్ఞాతిశ్రైష్ఠ్యమవాప్నుయాత్ । ఇమన్నృసో
మమిత్యేతత్సర్వాన్కామానవాప్నుయాత్ ॥ ౩౫ ॥ పితరిత్యుపతిష్ఠేతనిత్యమర్థము
పస్థితమ్ । అగ్నేనయేతిసూక్తేనఘృతహోమశ్చమార్గగః ॥ ౩౬ ॥ వీరాన్నయమ
వాప్నోతిసుశ్లోకంయోజపేత్సదా । కన్కతోనేతిసూక్తేనవిషాన్సర్వాన్వ్యపో
హతి ॥ ౩౭ ॥ యోజాతఇతిసూక్తేనసర్వాన్కామానవాప్నుయాత్ । గణానామితి
సూక్తేనస్నిగ్ధమాప్నోత్యనుత్తమమ్ ॥ ౩౮ ॥ యోమేరాజన్నితీమాంతుదుస్స్వప్నశ
మనీమృచమ్ । అధ్వనిప్రస్థితోయస్తుపశ్యేచ్ఛత్రూన్సముత్థితమ్ ॥ ౩౯ ॥ అప్రశ
స్తంప్రశస్తంవాకువిదగ్గఇమంజపేత్ । ద్వావింశకంజపన్సూక్తమాధ్యాత్మికమను
త్తమమ్ ॥ ౪౦ ॥ పర్వసుప్రయతోనిత్యమిష్టాన్కామాన్సమశ్నుతే । కృణుష్వేతి
జపన్సూక్తంజుహ్వాదాజ్యంసమాహితః ॥ ౪౧ ॥ అరాతీనాంహరేత్ప్రాణాన్రక్షాం
స్యపివినాశయేత్ । ఉపతిష్ఠేత్స్వయంవహ్నింపరిత్యృచాదినేదినే ॥ ౪౨ ॥ తంర
క్షతిస్వయంవహ్నిర్విశ్వతోవిశ్వతోముఖః । హంసశ్శుచిషదిత్యేతచ్ఛుచిరీక్షేద్దివా
కరమ్ ॥ ౪౩ ॥ కృషింప్రపద్యమానస్తుస్థాలీపాకంయథావిధి । జుహుయాత్క్షేత్రమధ్యే
తుస్వనీస్వాహాన్తుపఞ్చభిః ॥ ౪౪ ॥ ఇన్ద్రాయచమరుద్భ్యస్తుపర్జన్యాయభగాయచ ।
యథాలిఙ్గంతువిహరేల్లాఙ్గలంతుకృషీవలః ॥ ౪౫ ॥ యుక్తోధాన్యాయసీతాయైశు
నాసీరమథోత్తరమ్ । గన్ధమాల్యైర్నమస్కారైర్యజేదేతాశ్చదేవతాః ॥ ౪[illegible] ॥
ప్రవాపనేప్రలపనేఖలసీతాపహారయోః । అమోఘంకర్మభవతివర్ధతేసర్వదాకృ
షిః ॥ ౪౭ ॥ సముద్రాదితిసూక్తేనకామానాప్నోతిపావకాత్ । విశ్వానరఇతిద్వా
భ్యాంయఋగ్భ్యాంవహ్నిమర్చతి ॥ ౪౮ ॥ సతరత్యాపదస్సర్వాయశఃప్రాప్నో
తిచాక్షయమ్ । విపులాంశ్రియమాప్నోతిజయంప్రాప్నోత్యనుత్తమమ్ ॥ ౪౯ ॥ అ
గ్నేత్వమితిచస్తుత్వాధనమాప్నోతివాఞ్ఛితమ్ । ప్రజాకామోజపేన్నిత్యంవారుణ
దైవతత్రయమ్ ॥ ౫౦ ॥ స్వస్త్యాత్రేయంజపేత్ప్రాతస్సదాస్వస్త్యయనంమహత్ ।
స్వస్తిపన్థాఇతిప్రోచ్యస్వస్తిమాన్వ్రజతేఽధ్వని ॥ ౫౧ ॥ విజిగీషుర్వనస్పతేశత్రూ
ణాంవ్యాధితంభవేత్ । స్త్రియాగర్భప్రమూఢాయాగర్భమోక్షణముత్తమమ్ ॥ ౫౨ ॥
అచ్ఛావదేతిసూక్తంచవృష్టికామఃప్రయోజయేత్ । నిరాహారఃక్లిన్నవాసానచిరేణ

త్రవర్షతి॥ ౫౩ ॥ మనసః కామ ఇత్యేతాం పశుకామో నరో జపేత్ । కర్దమేనేతి స్నా
యాత్ప్రజాకామశ్శుచివ్రతః ॥ ౫౪ ॥ అశ్వపూర్వా ఇతి స్నాయాద్రాజ్యకామస్తు
మానవః । రోహితే చర్మణి స్నాయాద్బ్రాహ్మణస్తు యథావిధి॥ ౫౫॥ రాజా చర్మణి
వైయాఘ్రే ఛాగే వైశ్యస్తథైవ చ । దశసాహస్రికో హోమః ప్రత్యేకం పరికీర్తి
తః ॥ ౫౬ ॥ ఆగారేతి సూక్తేన గోష్ఠే గాం లోకమాతరమ్ । ఉపతిష్ఠేద్వ్రజేచ్చై
వ యదిచ్ఛేత్తాస్సదాత్మయాః ॥ ౫౭॥ ఉపేతి తిసృభీ రాజ్ఞో దున్దుభిమభిమన్త్రయేత్ ।
తేజో బలం చ ప్రాప్నోతి శత్రుం చైవ నియచ్ఛతి ॥ ౫౮ ॥ తృణాపాణిర్జపేత్సూక్తం శ
త్రుఘ్నం దస్యుభిర్వృతః । యే కే చ జ్మేత్యృచం జప్త్వా దీర్ఘమాయురవాప్నుయా
త్ ॥ ౫౯॥ జీమూతసూక్తేన తథా సేనాఙ్గాన్యభిమన్త్రయేత్ । యథాలిఙ్గం తతో రా
జా వినిహన్తి రణే రిపూన్ ॥ ౬౦ ॥ ఆగ్నేయేతి త్రిభిస్సూక్తైర్ధనమాప్నోతి చాక్షయ
మ్ । అమీవహేతి సూక్తేన భూతాని స్థాపయేన్నిశి ॥ ౬౧ ॥ సంబాధే విషమే దుర్గే
బద్ధో వా నిర్గతః క్వచిత్ । పలాయన్వా గృహీతో వా సూక్తమేతత్తథా జపేత్ ॥ ౬౨॥
త్రిరాత్రం నియతోపోష్య శ్రపయేత్పాయసం చరుమ్ । తేనాహుతిశతం పూర్ణం జుహు
యాత్త్ర్యమ్బకేత్యృచా ॥ ౬౩॥ సముద్దిశ్య మహాదేవం జీవేదబ్దశతం సుఖమ్ । తచ్చ
క్షురిత్యృచా స్నాత ఉపతిష్ఠేద్దివాకరమ్ ॥ ౬౪ ॥ ఉద్యన్తం మధ్యగం చైవ దీర్ఘమా
యుర్జిజీవిషుః । ఇన్ద్రాసోమేతి సూక్తం తు కథితం శత్రునాశనమ్ ॥ ౬౫ ॥ యస్యలు
ప్తం వ్రతం మోహాద్వ్రాత్యైర్వా సంస్పృజేత్సహ । ఉపోష్యాజ్యం స జుహుయాత్త్వ
మగ్నే వ్రతపా ఇతి ॥ ౬౬ ॥ ఆదిత్యేత్యృక్సమాజం జప్త్వా వాదే జయీ భవేత్ ।
మహీతి చ చతుష్కేణ ముచ్యతే మహతో భయాత్ ॥ ౬౭ ॥ ఋచం జప్త్వా యదిహ్యే
తత్సర్వకామానవాప్నుయాత్ । ద్వాచత్వారింశతిం చైన్ద్రీం జప్త్వా నాశయతే రి
పూన్ ॥ ౬౮ ॥ వాచం మహీతి జప్త్వా చ ప్రాప్నోత్యారోగ్యమేవ చ । శన్నో భవేతి
ద్వాభ్యాం తు భుక్త్వాన్నం ప్రయతశ్శుచిః ॥ ౬౯ ॥ హృదయం పాణినా స్పృష్ట్వా వ్యా
ధిభిర్నాభిభూయతే । ఉత్తమేదమితి స్నాతో హుత్వా శత్రుం ప్రమాపయేత్ ॥ ౭౦ ॥
శన్నోగ్న ఇతి సూక్తేన హుతే నాన్నమవాప్నుయాత్ । కన్యా వారర్షి సూక్తేన దిగ్దో
షాద్విప్రముచ్యతే॥ ౭౧ ॥ యదత్యకవ్యేత్యుదితే జప్తేఽవశ్యం జగద్భవేత్ । యద్వా
గితి చ జప్తేన వాణీ భవతి సంస్కృతా॥ ౭౨॥ వాచో వదమితి త్వేతాం జపన్వాచం సమ
శ్నుతే । పవిత్రాణాం పవిత్రం తు పావమాన్యోత్యృచో మతాః ॥ ౭౩ ॥ వైఖానసా
ఋచస్త్రింశత్పవిత్రాః పరమా మతాః । ఋచో ద్విషష్టిః ప్రోక్తాశ్చ పరస్యేత్యృషి
సత్తమ ॥ ౭౪ ॥ సర్వకల్మషనాశాయ పావనాయ శివాయ చ । స్వాదిష్ఠయేతి సూ
క్తానాం సప్తషష్టిరుదాహృతా ॥ ౭౫ ॥ దశోత్తరాణ్యృచాం చైతాః పావమాన్యశ్శ
తాని షట్ । ఏతజ్జపంశ్చ జుహ్వంశ్చ ఘోరం మృత్యుభయం జయేత్ ॥ ౭౬ ॥ ఆపో హి
ష్ఠేతి వారిస్థో జపేత్పాపభయార్దనే । ప్రదేవన్నేతి నియతో జపేచ్చ మరుధన్వసు॥ ౭౭॥

ప్రాణాన్తికే భయే ప్రాప్తే క్షిప్రమాయుస్తు విన్దతి । ప్రావేయా భిత్యృచమేకాం జపేచ్చ
మనసా నిశి ॥ ౭౮ ॥ వ్యుష్టాయాముదితే సూర్యే ద్యూతే జయమవాప్నుయాత్ । మా
ప్రగామేతి మూఢశ్చ పన్థానం పథి విన్దతి ॥ ౭౯ ॥ క్షీణాయురితి మన్త్రేత యం కశ్చిత్సుహృ
దం ప్రియమ్ । యత్తేయమితి తు స్నాతస్తస్య మూర్ధానమాలభేత్ ॥ ౮౦ ॥ సహస్ర
కృత్వః పఞ్చాహం తేనాయుర్విన్దతే మహత్ । ఇదం మే ధ్యైతి జుహుయాద్ఘృతం ప్రా
జ్ఞ సహస్రశః ॥ ౮౧ ॥ పశుకామో గవాం గోష్ఠే అర్థకామశ్చతుష్పథే । వయస్సుప
ర్ణ ఇత్యేతాం జపన్నైవ విన్దతే శ్రియమ్ ॥ ౮౨ ॥ హవిష్యన్తీయమభ్యస్య సర్వపాపైః
ప్రముచ్యతే । తస్య రోగా వినశ్యన్తి కాయాగ్నిర్వర్ధతే తథా ॥ ౮౩ ॥ యాఓషధయ
స్స్వస్త్యయనం సర్వవ్యాధివినాశనమ్ । బృహస్పతే అతీత్యేతద్వృష్టికామః ప్రయోజ
యేత్ ॥ ౮౪ ॥ సర్వత్రేతి పరా శాన్తిర్జ్ఞేయా ప్రతిరథస్తథా । సూతసంకాశ్యపం ని
త్యం ప్రజాకామస్య కీర్తితమ్ ॥ ౮౫ ॥ అహం రుద్రేతి ఇత్యేతద్వాగ్మీ భవతి మానవః ।
నయోనా జాయతే విద్వాన్ జపన్రాత్రీతి రాత్రిషు ॥ ౮౬ ॥ రాత్రిసూక్తం జపన్రాత్రౌ రా
త్రిం క్షేమీ నయేన్నరః । కల్పయన్తీతి చ జపన్నిత్యం కృత్వారి నాశనమ్ ॥ ౮౭ ॥ ఆయు
ష్యం చైవ వర్చస్యం సూక్తం దాక్షాయణం మహత్ । ఉత దేవా ఇతి జపేదామయఘ్నం
ధృతవ్రతః ॥ ౮౮ ॥ అయమగ్నే జని త్యేతజ్జపేదగ్నిభయే సతి । అరణ్యానీత్యరణ్యే
షు జపేత్తద్భయనాశనమ్ ॥ ౮౯ ॥ బ్రాహ్మీమాసాద్య సూక్తే ద్వే ఋచం బ్రాహ్మీం
శతావరీమ్ । పృథగద్భిర్ఘృతైర్వాథ మేధాం లక్ష్మీం చ విన్దతి ॥ ౯౦ ॥ మాస ఇత్యస
పత్నఘ్నం సఙ్గ్రామం విజిగీషతః । బ్రహ్మణోఽగ్నిస్సంవిధానం గర్భమృత్యునివారణ
మ్ ॥ ౯౧ ॥ అపైహీతి జపేత్సూక్తం శుచిర్దుస్స్వప్ననాశనమ్ । యేనేదమితి వై జప్త్వా
సమాధిం విన్దతే పరమ్ ॥ ౯౨ ॥ మయోభూర్వాత ఇత్యేతద్గవాం స్వస్త్యయనం పరమ్ ।
శామ్బరీమిన్ద్రజాలం వా మాయామేతేన వారయేత్ ॥ ౯౩ ॥ మహీత్రీణామవరో
స్త్వితి పథి స్వస్త్యయనం జపేత్ । అగ్నయే విద్విషన్నేవం జపేచ్చ రిపునాశనమ్ ॥ ౯౪ ॥
వాస్తోష్పతే నమస్తే ఽనయ జేత గృహదేవతాః । జపస్యైష విధిః ప్రోక్తో హుతే జ్ఞేయా
విశేషతః ॥ ౯౫ ॥ హోమాన్తే దక్షిణా దేయా పావకాన్తిర్హుతేన తు । హుతం శా
మ్యతి చాన్నేన అన్నహేమ ప్రధానతః ॥ ౯౬ ॥ విప్రాశిషస్త్వమోఘాస్స్యుర్బహి
ఃస్నానం తు సర్వతః । సిద్ధార్థకా యవా ధాన్యం పయో దధి ఘృతం తథా ॥ ౯౭ ॥ క్షీ
రవృక్షాస్తథేధ్మం తు హోమా వై సర్వకామదాః । సమిధః కణ్టకిన్యశ్చ రాజికా రుధి
రం విషమ్ ॥ ౯౮ ॥ అభిచారే తథా శైలమశనం సక్తవః పయః । దధి భైక్ష్యం ఫలం మూ
లమృగ్విధానముదాహృతమ్ ॥ ౯౯ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే ఋ
గ్విధానం నామ ఏకోనషష్ట్యధిక ద్విశతతమోఽధ్యాయః.

యజుర్విధానమ్.

పుష్కరః ॥ యజుర్విధానంవక్ష్యామిభుక్తిముక్తిప్రదంశృణు । ఓఙ్కారపూర్వికారామమహావ్యాహృతయోమతాః ॥ ౧ ॥ సర్వకల్మషనాశిన్యస్సర్వకామప్రదాస్తథా । ఆజ్యాహుతిసహస్రేణదేవానారాధయేద్బుధః ॥ ౨ ॥ మనసఃకాఙ్క్షితంరామమనసేప్సితకామదమ్ । శాన్తికామోయవైః కుర్యాత్తిలైఃపాపాపనుత్తయే॥ ౩॥ ధాన్యైస్సిద్ధార్థకైశ్చైవసర్వకామకరైస్తథా। ఔదుమ్బరీభిరిధ్మాభిఃపశుకామస్యశస్యతే॥౪॥దధ్నాచైవాన్నకామస్యపయసాశాన్తిమిచ్ఛతః । అపామార్గసమిద్భిస్తుకామయన్కనకంబహు ॥ ౫ ॥ కన్యాకామోఘృతాక్తానియుగ్మశోగ్రథితానితు।జాతీపుష్పాణిజుహుయాద్గ్రామార్థీతిలతణ్డులాన్॥౬॥ వశ్యకర్మణిశాఖోటవాసాపామార్గమేవచ।విషాసృఙ్మిశ్రసమిధోవ్యాధిఘాతస్యభార్గవ॥౭॥క్రుద్ధస్తుజుహుయాత్సమ్యక్ఛత్రూణాంవధకామ్యయా।సర్వవ్రీహిమయీంకృత్వారాజ్ఞఃప్రతికృతింద్విజ॥౮॥సహస్రశస్తుజుహుయాద్రాజావశగతోభవేత్ ।వస్త్రకామస్యపుష్పాణిదూర్వావ్యాధివినాశినీ॥౯॥ బ్రహ్మవర్చసకామస్యవాసోఽగ్రంచవిధీయతే।ప్రత్యఙ్గిరేషుజుహుయాత్తుషకణ్టకభస్మభిః॥ ౧౦ ॥ విద్వేషణేచపక్ష్మాణికాకకౌశికయోస్తథా।కాపిలంచఘృతంహుత్వాతథాచన్ద్రగ్రహేద్విజ॥ ౧౧॥ వచాచూర్ణేనసమ్పాతాత్సమానీయచతాంవచామ్।సహస్రమన్త్రితాంభుక్త్వామేధావీజాయతేనరః॥ ౧౨॥ ఏకాదశాఙ్గులంశఙ్కుంలౌహంఖాదిరమేవచ।ద్విషతోవధోఽసీతిజపన్నిఖనేద్రిపువేశ్మని॥ ౧౩॥ ఉచ్చాటనమిదంకర్మశత్రూణాంకథితంతవ। చక్షుష్యాఇతిజప్త్వాచవినష్టంచక్షురాప్నుయాత్ ॥ ౧౪॥ ఉపయుఞ్జతఇత్యేతదనువాకంతథాన్నదమ్ । తనూనపాగ్నేసదితిదూర్వాంహుత్వార్తివర్జితః ॥ ౧౫ ॥ భేషజమసీతిదధ్యాజ్యైర్హోమఃపశూపసర్గనుత్ । త్రియమ్బకంయజామహేహోమస్సౌభాగ్యవర్ధనః ॥ ౧౬ ॥ కన్యానామగృహీత్వాతుకన్యాలాభకరఃపరః । భయేషుతుజపన్నిత్యంభయేభ్యోవిప్రముచ్యతే ॥ ౧౭ ॥ ధుత్తూరపుష్పంసఘృతంహుత్వాస్యాత్సర్వకామభాక్ । హుత్వాతుగుగ్గులంరామస్వప్నేపశ్యతిశఙ్కరమ్॥ ౧౮ ॥ యుఞ్జతేమనోఽనువాకంజప్త్వాదీర్ఘాయురాప్నుయాత్ । విష్ణోరరాటమిత్యేతత్సర్వబాధావినాశనమ్ ॥ ౧౯ ॥ రక్షోఘ్నంచయశస్యంచతథైవవిజయప్రదమ్ । అయన్నోఅగ్నిరిత్యేతత్సఙ్గ్రామేవిజయప్రదమ్ ॥ ౨౦ ॥ ఇదమాపఃప్రవహతస్నానేపాపాపనోదనమ్ । విశ్వకర్మన్హవిషాసూచీంలౌహీందశాఙ్గులామ్ ॥ ౨౧ ॥ కన్యాయానిఖనేద్ద్వారిసాఽన్యస్మైనప్రదీయతే । దేవసవితరేతేనహుతేనైతేనచాన్నవాన్ ॥ ౨౨ ॥ అగ్నౌస్వాహేతిజుహుయాద్బలకామోద్విజోత్తమ । తిలైర్యవైశ్చధర్మజ్ఞతథాపామార్గతణ్డులైః॥౨౩॥ సహస్రమన్త్రితాంకృత్వాతథాగోరోచనాంద్విజ । తిలకంచతథాకృత్వాజనస్యప్రి

యశ్చామియాత్ ॥ ౨౪ ॥ రుద్రాణాంచతథాజప్యం సర్వాఘవినిషూదనమ్। సర్వక
ర్మకరో హోమస్తథా సర్వత్ర శాన్తిదః ॥ ౨౫ ॥ అజావికానామశ్వానాం కుఞ్జరా
ణాం తథా గవామ్ । మనుష్యాణాం నరేన్ద్రాణాం బాలానాం మోహితాత్మపి ॥ ౨౬ ॥
గ్రామాణాం నగరాణాంచ దేశానామపి భార్గవ। ఉపద్రుతానాం ధర్మజ్ఞ వ్యాధితానాం
తథైవచ ॥ ౨౭ ॥ మరకే సమనుప్రాప్తే రిపుజే చ తథా భయే । రుద్రహోమః పరా
శాన్తిః పాయసేన ఘృతేన చ॥ ౨౮ ॥ కూశ్మాణ్డఘృతహోమేన సర్వాన్ పాపాన్ వ్య
పోహతి । సక్తుయావకభైక్షాశీ నక్తం మనుజసత్తమ॥ ౨౯ ॥ బహిస్స్నానరతో మా
సాన్ముచ్యతే బ్రహ్మహత్యయా । మధువాతేతి మన్త్రేణ హోమాదితోఽఖిలం లభే
త్ ॥ ౩౦ ॥ దధిక్రావ్ణేతి హుత్వాతు పుత్రాన్ ప్రాప్నోత్యసంశయమ్ । తథా ఘృత
వతీత్యేతదాయుష్యం స్యాద్ఘృతేన తు ॥ ౩౧ ॥ స్వస్తినఇన్ద్రఇత్యేతత్సర్వబాధావినా
శనమ్ । ఇహగావః ప్రజాయధ్వమితి పుష్టివివర్ధనమ్ ॥ ౩౨ ॥ ఘృతాహుతిసహస్రే
ణ తథాఽలక్ష్మీవినాశనమ్ । స్రువేణ దేవస్యత్వేతి హుత్వాపామార్గతణ్డులమ్॥ ౩౩ ॥
ముచ్యతే వికృతాచ్ఛీఘ్రమభిచారాన్న సంశయః । రుద్రపాతుపలాశస్య సమిద్భిః క
నకం లభేత్ ॥ ౩౪ ॥ శివోభవేత్యగ్న్యుత్పాతే వ్రీహిభిర్జుహుయాన్నరః । యాస్సే
నా ఇతి చైతస్కరేభ్యో భయాపహమ్ ॥ ౩౫ ॥ యో అస్మభ్యమవాతీయాద్ధు
త్వా కృష్ణతిలాన్నరః । సహస్రశోఽభిచారాచ్చ ముచ్యతే వికృతాద్ద్విజ ॥ ౩౬ ॥ అ
న్నేనాన్నపతేత్యేవం హుత్వా చాన్నమవాప్నుయాత్ । హంసశ్శుచిషదిత్యేతజ్జప్త
స్తోయేఽఘనాశనమ్ ॥ ౩౭ ॥ చత్వారిశృఙ్గేత్యేతత్తు సర్వపాపహరం జలే । దేవా
యజ్ఞేతి జప్త్వా తు బ్రహ్మలోకే మహీయతే ॥ ౩౮ ॥ వసన్తేతి చ హుత్వాజ్యమాదిత్యా
ద్వరమాప్నుయాత్ । సుపర్ణోసీతి చేత్యస్య కర్మవ్యాహృతివద్భవేత్ ॥ ౩౯ ॥ సమ
స్త్వాహేతిర్జప్త్వా బన్ధనాన్మోక్షమాప్నుయాత్ । అన్తర్జలే త్రిరావర్త్య ద్రుపదాస
ర్వపాపభుక్ ॥ ౪౦ ॥ ఇహగావః ప్రజాయధ్వం మన్త్రోయం బుద్ధివర్ధనః । హుతం తు
సర్పిషా దధ్నా పయసా పాయసేన వా ॥ ౪౧ ॥ శతం య ఇతి చైతేన హుత్వా పత్రఫ
లాణిచ । ఆరోగ్యం శ్రియమాప్నోతి జీవితం చ చిరం తథా ॥ ౪౨ ॥ ఓషధీః ప్రతి మో
దధ్వం వపనే లవనేఽర్థకృత్ । అశ్వావతీ పాయసేన హోమాచ్ఛాన్తిమవాప్ను
యాత్ ॥ ౪౩ ॥ తస్మా ఇతి చ మన్త్రేణ బన్ధనస్థో విముచ్యతే । యువాసువాసా
ఇత్యేవ వాసాంస్యాప్నోతి చోత్తమమ్ ॥ ౪౪ ॥ ముఞ్చన్తు మా సపథ్యాని సర్వా
న్తకవినాశనమ్ । మామాహింసీస్తిలాజ్యేన హుతం రిపువినాశనమ్ ॥ ౪౫ ॥ నమో
స్తు సర్వసర్పేభ్యో ఘృతేన పాయసేన తు । కృణుధ్వం రాజ ఇత్యేతదభిచారవినాశన
మ్ ॥ ౪౬ ॥ దూర్వాకాణ్డాయుతం హుత్వా కాణ్డాత్కాణ్డేతి మానవః । గ్రామే జన
పదే వాపి మరకం తు శమం నయేత్ ॥ ౪౭ ॥ రోగార్తో ముచ్యతే రోగాత్తథా దుఃఖాత్తు
దుఃఖితః।ఔదుమ్బరశ్చ సమిధో మధుమాన్నో వనస్పతిః ॥ ౪౮ ॥ హుత్వా సహస్రశో

రామధనమాప్నోతి మానవః। సౌభాగ్యం మహదాప్నోతి వ్యవహారే తథా జయమ్॥ ౪౯॥ అపాం గర్భమితి హుత్వా దేవం వర్షాపయేద్ధ్రువమ్। అపః పిబేతి చ తథా హుత్వా దధి ఘృతం మధు॥ ౫౦॥ ప్రవర్త్యేతి ధర్మజ్ఞ మహావృష్టిమనన్తరమ్। నమస్తే రుద్ర ఇత్యేతత్సర్వోపద్రవనాశనమ్॥ ౫౧॥ సర్వశాన్తికరం ప్రోక్తం మహాపాతకనాశనమ్। అధ్యవోచదిత్యనేన రక్షణం వ్యాధితస్య తు॥ ౫౨॥ రక్షోఘ్నం చ యశస్యం చ చిరాయుఃపుష్టివర్ధనమ్। సిద్ధార్థకానాం క్షేపేణ పథి చైతజ్జపన్సుఖీ॥ ౫౩॥ అసౌ యస్తామ్ర ఇత్యేతత్పఠన్నిత్యం దివాకరమ్। ఉపతిష్ఠేత ధర్మజ్ఞ సాయం ప్రాతరతన్ద్రితః॥ ౫౪॥ అన్నమక్షయ్యమాప్నోతి దీర్ఘమాయుశ్చ విన్దతి। ప్రముఞ్చ ధన్వన్నిత్యేతత్షడ్భిరాయుధమన్త్రణమ్॥ రిపూణాం భయదం యుద్ధే నాత్ర కార్యా విచారణా। మానో మహాన్త ఇత్యేవం బాలానాం శాన్తికారకమ్॥ ౫౬॥ నమో హిరణ్యబాహవ ఇత్యనువాకసప్తకమ్। రాజికాం కటుతైలాక్తాం జుహుయాచ్ఛత్రునాశనీమ్॥ ౫౭॥ నమో వః కిరికేభ్యశ్చ పద్మలక్షం హుతైర్నరః। రాజ్యలక్ష్మీమవాప్నోతి తథా బిల్వైస్సువర్ణకమ్॥ ౫౮॥ ఇమా రుద్రాయేతి తిలైర్హోమాచ్చ ధనమాప్యతే। దూర్వాహోమేన చాన్యేన సర్వవ్యాధివివర్జితః॥ ౫౯॥ ఆశుశ్శిశాన ఇత్యేతదాయుధానాం చ రక్షణే। సఙ్గ్రామే కథితం రామ సర్వశత్రునిబర్హణమ్॥ ౬౦॥ రాజసామేతి జుహుయాత్సహస్రం పఞ్చభిర్ద్విజ। ఆజ్యాహుతీనాం ధర్మజ్ఞ చక్షూరోగాద్విముచ్యతే॥ ౬౧॥ శన్నో వనస్పతే గేహే హోమస్స్యాద్వాస్తుదోషనుత్। అగ్న ఆయూంషి హుత్వాజ్యం ద్వేషం నాప్నోతి కేనచిత్॥ ౬౨॥ అపాం ఫేనేతి లాజాభిర్హుత్వా జయమవాప్నుయాత్। భద్రా ఇతీన్ద్రియైర్హీనో జపన్స్యాత్సకలేన్ద్రియః॥ ౬౩॥ అగ్నిశ్చ పృథివీ చేతి వశీకరణముత్తమమ్। అధ్వనేతి జపన్మన్త్రం వ్యవహారే జయీ భవేత్॥ ౬౪॥ బ్రహ్మ రాజన్యమితి చ కర్మారమ్భే తు సిద్ధికృత్। సంవత్సరోఽసీతి ఘృతైర్లక్షహోమాదరోగవాన్॥ ౬౫॥ కేతుం కృణ్వన్నితీత్యేతత్సఙ్గ్రామే జయవర్ధనమ్। ఇన్ద్రోఽగ్నిర్ధర్మ ఇత్యేతద్రణే ధర్మనిబన్ధనమ్॥ ౬౬॥ ధన్వనా గేతి మన్త్రశ్చ ధనుర్గ్రాహణికః పరః। యజీతేతి తథా మన్త్రో విజ్ఞేయో హ్యభిమన్త్రణే॥ ౬౭॥ మన్త్రశ్చాహిరథేత్యేతచ్ఛరాణాం మన్త్రణే భవేత్। వహ్నీనాం పితరిత్యేతత్త్రాణమన్త్రః ప్రకీర్తితః॥ ౬౮॥ యుఞ్జన్తీతి తథాశ్వానాం యోజనే మన్త్ర ఉచ్యతే। ఆశుశ్శిశాన ఇత్యేతద్యాత్రారమ్భణముచ్యతే॥ ౬౯॥ విష్ణోః క్రమేతి మన్త్రశ్చ రథారోహణికః పరః। ఆజఙ్ఘేతీతి చాశ్వానాం తాడనీయముదాహృతమ్॥ ౭౦॥ యాస్సేనా అభీత్వరీతి పరసైన్యముఖే జపేత్। దున్దుభ్య ఇతి చాప్యేతద్దున్దుభీతాడనం భవేత్॥ ౭౧॥ ఏతైః పూర్వం హుతైర్మన్త్రైః కృత్వైవం విజయీ భవేత్। యమేన దత్తమిత్యస్య కోటిహోమాద్విచక్షణః॥ ౭౨॥ రథముత్పాదయేచ్ఛీఘ్రం సఙ్గ్రామే విజయప్రదమ్। ఆకృష్ణేతి తథైతస్య కర్మ వ్యాహృతివద్భవేత్॥ ౭౩॥ శివసఙ్కల్పజాపేన సమాధిం మనసో లభేత్। పఞ్చ నద్యః పఞ్చలక్షం హుత్వా లక్ష్మీమవాప్ను

యాత్ ॥ ౪౪ ॥ యదావధ్నాన్దాక్షాయణా మన్త్రేణానేన మన్త్రితమ్ । సహస్ర
కృత్వః కనకం ధారయేద్రిపువారణమ్ ॥ ౪౫ ॥ ఇమం జీవేభ్య ఇతి చ శిలాం లోష్టం
చతుర్దిశమ్ । క్షిపేద్గృహే తదా తస్య న స్యాచ్చౌరభయం నిశి ॥ ౪౬ ॥ పరి మే గామ
నేనేతి వశీకరణముత్తమమ్ । హస్తమభ్యాగతస్తత్ర వశీభవతి మానవః ॥ ౪౭ ॥ భ
క్ష్యతామ్బూలపుష్పాద్యం మన్త్రితం తు ప్రయచ్ఛతి । యస్య ధర్మజ్ఞ వశగస్సోస్య శీఘ్రం
భవిష్యతి ॥ ౪౮ ॥ శన్నో మిత్ర ఇతీత్యేతత్సదా సర్వత్ర శాన్తిదమ్ । గణానాం త్వా గ
ణపతిం కృత్వా హోమం చతుష్పథే ॥ ౪౯ ॥ వశీకుర్యాజ్జగత్సర్వం సర్వథా నైవ సం
శయమ్ । హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయో ఆపస్తోయమభిషేచనే ॥ ౫౦ ॥ శన్నో దేవీరభి
ష్టయే తథా శాన్తికరః పరః । ఏకచక్రేతి మన్త్రేణ హుతేనాజ్యేన భార్గవః ॥ ౫౧ ॥
గ్రహేభ్యశ్శాన్తిమాప్నోతి ప్రసాదం న చ సంశయః । గావో భగ ఇతి ద్వాభ్యాం హుత్వా
జ్యాగ్గా అవాప్నుయాత్ ॥ ౫౨ ॥ ప్రవాదాంశస్సోపదితి గృహయజ్ఞే విధీయతే । దేవే
భ్యో వనస్పత ఇతి ద్రుమయజ్ఞే విధీయతే ॥ ౫౩ ॥ గాయత్రీ వైష్ణవీ జ్ఞేయా తద్విష్ణోః పర
మం పదమ్ । సర్వపాపప్రశమనం సర్వకామకరం తథా ॥ ౫౪ ॥ * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే యజు
ర్విధానం నామ షష్ట్యధిక ద్విశతతమోధ్యాయః

సామవిధానమ్

పుష్కరః ॥ యజుర్విధానం కథితం వక్ష్యే సామ్నాం విధానకమ్ । సంహితాం
వైష్ణవీం జప్త్వా హుత్వా స్యాత్సర్వకామభాక్ ॥ ౧ ॥ సంహితాం ఛాన్దసీం సాధు జప్త్వా
ప్రీణాతి శఙ్కరమ్ । స్కాన్దీం పైత్ర్యాం సంహితాం చ జప్త్వా స్యాత్తు ప్రసాదవాన్ ॥ ౨ ॥
యత ఇన్ద్ర భజామహే హింసాదోషవినాశనమ్ । అవకీర్ణీ ముచ్యతే చ అగ్నిస్తిగ్మేతి వై జ
పన్ ॥ ౩ ॥ సర్వపాపహరం జ్ఞేయం పరితోయం చ తాసు చ । అవిక్రేయం చ విక్రీయ
జపేద్ఘృతవతీతి చ ॥ ౪ ॥ అయా నో దేవ సవితర్జ్ఞేయం దుస్స్వప్ననాశనమ్ । అబోధ్య
గ్నిరితి మన్త్రేణ ఘృతం రామ యథావిధి ॥ ౫ ॥ అభ్యుక్ష్య ఘృతశేషేణ మేఖలాబన్ధయి
ష్యతే । స్త్రీణాం యాసాం తు గర్భాణి పతన్తి భృగుసత్తమ ॥ ౬ ॥ మణిం జాతస్య
బాలస్య బధ్నీయాత్తదనన్తరమ్ । సోమం రాజానమేతేన వ్యాధిభిర్విప్రముచ్యతే ॥ ౭ ॥
సర్పసామప్రయుఞ్జానో నాప్నుయాత్సర్పజం భయమ్ । మాద్యత్వా వాద్యతేత్యేతద్ధు
త్వా విప్రస్సహస్రశః ॥ ౮ ॥ శతావరిమణిం బద్ధ్వా నాప్నుయాచ్ఛస్త్రతో భయమ్ ।
దీర్ఘతమసోర్క ఇతి హుత్వాన్నం ప్రాప్నుయాద్బహు ॥ ౯ ॥ స్వమధ్యాయన్తీ
తి జపన్న మ్రియేత పిపాసయా । త్వమిమా ఓషధీ హ్యేతజ్జప్త్వా వ్యాధిం న వాప్నుయా
త్ ॥ ౧౦ ॥ పథి దేవవ్రతం జప్త్వా భయేభ్యో విప్రముచ్యతే । యదిన్ద్రో మునయే త్వేతి

హుతంసౌభాగ్యవర్ధనమ్ ॥ ౧౧ ॥ భగోనచిత్రఇత్యేవంనేత్రయోరఞ్జనంహితమ్ । సౌభాగ్యవర్ధనంరామనాత్రకార్యావిచారణా ॥ ౧౨ ॥ జపేదిన్ద్రేతివర్గంచతథాసౌభాగ్యవర్ధనమ్ । పరిప్రియాహివఃకారిఃకామ్యాంసంశ్రావయేత్స్త్రియమ్ ॥ ౧౩ ॥ సాతంకామయతేరామనాత్రకార్యావిచారణా । రథన్తరంవామదేవ్యంబ్రహ్మవర్చసవర్ధనమ్ ॥ ౧౪ ॥ ప్రాశయేద్బాలకంనిత్యంవచాచూర్ణంఘృతప్లుతమ్ । ఇన్ద్రమిద్గాథినంజప్త్వాభవేచ్ఛ్రుతిధరస్త్వసౌ ॥ ౧౫ ॥ హుత్వారథన్తరంజప్త్వాపుత్రమాప్నోత్యసంశయమ్ । మయిశ్రీరితిమన్త్రోఽయంజప్తవ్యశ్శ్రీవివర్ధనః ॥ ౧౬ ॥ వైరూప్యస్యాష్టకంనిత్యంప్రయుఞ్జానశ్శ్రియంలభేత్ । సప్తాష్టకంప్రయుఞ్జానస్సర్వాన్కామానవాప్నుయాత్ ॥ ౧౭ ॥ గవ్యేషుణోతియోనిత్యంసాయంప్రాతరతన్ద్రితః । ఉపస్థానంగవాంకుర్యాత్తస్యస్యుస్తాస్సదాగృహే ॥ ౧౮ ॥ ఘృతాక్తంతుయవద్రోణంవాతఆవాతుభేషజమ్। అనేనహుత్వావిధివత్సర్వాంమాయాంవ్యపోహతి ॥ ౧౯ ॥ ప్రదేవోదాసేనతిలాన్హుత్వాకార్మణకృన్తనమ్ । అభిత్వాపూర్వపీతయేవషట్కారసమన్వితమ్ ॥ ౨౦ ॥ వాసకేధ్మసహస్రంతుహుతంయుద్ధేజయప్రదమ్ । హస్త్యశ్వపురుషాన్కుర్యాద్బుధఃపిష్టమయాఞ్ఛుభాన్ ॥ ౨౧॥ పరికీయానథోద్దేశ్యప్రధానపురుషాంస్తథా । సుష్వాణాన్పిష్టకవరాన్క్షురేణోత్కృత్యభాగశః ॥ ౨౨ ॥ అభిత్వాశూరణోనుమోవన్తేత్రిణానేనమన్త్రవిత్ । కృత్వాసర్షపతైలాక్తాన్క్రోధేనజుహుయాత్తతః ॥ ౨౩॥ ఏతత్కృత్వాబుధఃకర్మసఙ్గ్రామేజయమాప్నుయాత్ । గారుడంవామదేవ్యంచరథన్తరబృహద్రథా ॥ ౨౪ ॥ సర్వపాపప్రశమనాఃకథితాస్సంశయంవినా॥ ౨౫ ॥ * * * * * *

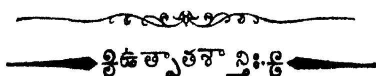
ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే
సామవిధానంనామ ఏకషష్ట్యధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

అథర్వవిధానమ్.

పుష్కరః ॥ సామ్నాంవిధానంకథితంవక్ష్యేచాథర్వణామథ। శాన్తాతీయంగణంహుత్వాశాన్తిమాప్నోతిమానవః ॥ ౧ ॥ భైషజ్యంచగణంహుత్వాసర్వాన్రోగాన్వ్యపోహతి । త్రిసప్తీయంగణంహుత్వాసర్వపాపైఃప్రముచ్యతే ॥ ౨ ॥ క్వచిన్నాప్నోతిచభయంహుత్వావైవాభయంగణమ్ । నక్వచిజ్జాయతేరామగణంహుత్వాపరాజితమ్॥ ౩ ॥ ఆయుష్యంచగణంహుత్వాఅపమృత్యుంవ్యపోహతి । స్వస్తిమాప్నోతిసర్వత్రహుత్వాస్వస్త్యయనంగణమ్ ॥ ౪ ॥ శ్రేయసాయోగమాప్నోతిశర్మవర్మగణంతథా । వాస్తోష్పత్యగణంహుత్వావాస్తుదోషాన్వ్యపోహతి ॥ ౫ ॥ తథారౌద్రగణంహుత్వాసర్వాన్దోషాన్వ్యపోహతి । ఏతైర్దశగణైర్హోమోఽష్టాద

శమశాన్తిషు ॥ ౬ ॥ వైష్ణవీశాన్తిరౌద్రీ చ బ్రాహ్మీ రౌద్రీ తథైవ చ। వాయవ్యా వారుణీ చైవ కౌబేరీ భార్గవీ తథా ॥ ౭ ॥ ప్రాజాపత్యా తథా త్వాష్ట్రీ కౌమారీ వహ్నిదేవతా । మారుద్గణా చ గాన్ధారీ శాంతిర్నైరృతకీ తథా ॥ ౮ ॥ శాన్తిరాఙ్గిరసీ యామ్యా పార్థివీ సర్వకామదా । యస్త్వాం మృత్యురితి హ్యేతజ్జప్తం మృత్యువినాశనమ్ ॥ ౯ ॥ సుపర్ణస్త్వేతి హుత్వా చ భుజగైర్నైవ బాధ్యతే । ఇన్ద్రేణ దత్తమిత్యేతత్సర్వకామకరం భవేత్ ॥ ౧౦ ॥ ఇన్ద్రేణ దత్తమిత్యేతత్సర్వబాధావినాశనమ్ । ఇమా దేవీతి మన్త్రశ్చ సర్వశాన్తికరః పరః ॥ ౧౧ ॥ దేవా మరుత ఇత్యేతత్సర్వకామకరం భవేత్ । యమస్య లోకాదిత్యేతద్దుస్స్వప్నశమనం పరమ్ ॥ ౧౨ ॥ ఇన్ద్రశ్చ పఞ్చ వణిజేతి పణ్యలాభకరం పరమ్ । కామో మే వాజీతి హుతం స్త్రీణాం సౌభాగ్యవర్ధనమ్ ॥ ౧౩ ॥ తుభ్యమేవ జవీమన్నిత్యయుతం తు హుతం భవేత్ । అగ్నే గోభిర్న ఇత్యేతన్మేధావృద్ధికరం పరమ్ ॥ ౧౪ ॥ ధ్రువం ధ్రువేణేతి హుతం స్థానలాభకరం భవేత్ । అలక్తజీవేతి శునా కృషిలాభకరం భవేత్ ॥ ౧౫ ॥ అహం తే భగ్న ఇత్యేతద్భవేత్సౌభాగ్యవర్ధనమ్। యే మే పాశాస్తథా హ్యేతద్బన్ధనాన్మోక్షకారణమ్॥ ౧౬॥ శపత్వాహన్నితి రిపూన్నాశయేద్ధోమజాప్యతః । త్వముత్తమమితీత్యేతద్యశో బుద్ధివివర్ధనమ్॥ ౧౭ ॥ యథా మృగమతీత్యేతత్స్త్రీణాం సౌభాగ్యవర్ధనమ్। యేన చేహ దిదం చైవ గర్భలాభకరం భవేత్॥ ౧౮ ॥ అయం తే యోనిరిత్యేతత్పుత్రలాభకరం భవేత్। శివశ్శివాభిరిత్యేతద్భవేత్సౌభాగ్యవర్ధనమ్ ॥ ౧౯ ॥ బృహస్పతిర్నః పరిపాతు పథి స్వస్త్యయనం భవేత్ । ముఞ్చామి త్వేతి కథితమపమృత్యునివారణమ్ ॥ ౨౦ ॥ అథర్వశిరసోఽధ్యేతా సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే । ప్రాధాన్యేన తు మన్త్రాణాం కించిత్కర్మ తవేరితమ్ ॥ ౨౧ ॥ వృక్షాణాం యజ్ఞియానాం తు సమిధః ప్రథమం హవిః । ఆజ్యం చ వ్రీహయశ్చైవ తథా వై గౌరసర్షపాః ॥ ౨౨ ॥ అక్షతాని తిలాశ్చైవ దధి క్షీరే చ భార్గవ। దర్భాస్తథైవ దూర్వాశ్చ బిల్వాని కమలాని చ ॥ ౨౩॥ శాన్తిపుష్టికరాణ్యాహుర్ద్రవ్యాణ్యేతాని సర్వశః । తైలం కణాని ధర్మజ్ఞ రాజికా రుధిరం విషమ్॥ ౨౪॥ సమిధః కణ్టకోపేతా అభిచారేషు యోజయేత్ । ఆర్షం వై దైవతం ఛన్దో వినియోగజ్ఞ ఆచరేత్॥ ౨౫ ॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే అథ
ర్వవిధానం నామ ద్విషష్ట్యధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీ ఉత్పాతశాన్తిః

పుష్కరః ॥ శ్రీసూక్తం ప్రతివేదం చ జ్ఞేయం లక్ష్మీవివర్ధనమ్ । హిరణ్యవర్ణాం హరిణీమృచః పఞ్చదశ శ్రియః ॥ ౧ ॥ రథేష్వక్షేషు వాజేతి చతస్రో యజుషి శ్రియః ।

శ్రాయన్త్రీయం తథా సామ శ్రీసూక్తం సామవేదకే ॥ ౨ ॥ శ్రియం ధాతర్మయి ధేహి
ప్రోక్తమాథర్వణే తథా। శ్రీసూక్తం యో జపేద్భక్త్యా హుత్వా శ్రీస్తస్య వై భవేత్ ॥ ౩ ॥
పద్మాని చాథ బిల్వాని హుత్వాజ్యం వా తిలాఞ్ఛ్రియః। ఏకం తు పౌరుషం సూక్తం ప్రతి
వేదం తు సర్వదమ్ ॥ ౪ ॥ సూక్తేన దద్యాన్నిష్పాపో హ్యేకైకయాఞ్జలిమ్। స్నా
త ఏకైకయా పుష్పం విష్ణోర్దత్త్వాఘహా భవేత్ ॥ ౫ ॥ స్నాత ఏకైకయా దత్త్వా ఫలం
స్యాత్సర్వకామభాక్। మహాపాపోపపాపాన్తో భవేజ్జప్త్వా తు పౌరుషమ్ ॥ ౬ ॥ కృచ్ఛ్రై
ర్విశుద్ధో జప్త్వా చ హుత్వా స్నాత్వాథ సర్వభాక్। అష్టాదశభ్యశ్శాన్తిభ్యస్తిస్రోఽన్యా
శ్శాన్తయో వరాః ॥ ౭ ॥ అమృతా చాభయా సౌమ్యా సర్వోత్పాతవిమర్దనాః। అమృ
తా సర్వదైవత్యా అభయా బ్రహ్మదైవతా ॥ ౮ ॥ సౌమ్యా చ సర్వదైవత్యా ఏకా స్యా
త్సర్వకామదా। అభయాయా మణిః కార్యో వరుణస్య భృగూత్తమ ॥ ౯ ॥ శతకా
ణ్డోఽమృతాయాశ్చ సౌమ్యాయాశ్శఙ్ఖజో మణిః। తద్దైవత్యాస్తథా మన్త్రాస్సిద్ధా స్యా
న్మణిబన్ధనమ్ ॥ ౧౦ ॥ దివ్యాన్తరిక్షభౌమాదిసముత్పాతార్దనా ఇమాః। దివ్యాన్తరిక్ష
భౌమం తు అద్భుతం త్రివిధం శృణు ॥ ౧౧ ॥ గ్రహర్క్షవైకృతం దివ్యమాన్తరిక్షం నిబోధ
మే। ఉల్కాపాతశ్చ దిగ్దాహః పరివేషస్తథైవ చ ॥ ౧౨ ॥ గన్ధర్వనగరం చైవ వృష్టిశ్చ వి
కృతా చ యా। చరస్థిరభవం భూమౌ భూకమ్పశ్చాపి భూమిజమ్ ॥ ౧౩ ॥ సప్తాహాభ్య
న్తరే వృష్టావద్భుతం నిష్ఫలం భవేత్। శాన్తిం వినా త్రిభిర్వర్షైరద్భుతం భయకృద్భవే
త్ ॥ ౧౪ ॥ దేవతార్చాః ప్రనృత్యన్తి వేపన్తే ప్రజ్వలన్తి చ। ఆరటన్తి చ రోదన్తి ప్రస్విద్యన్తే
హసన్తి చ ॥ ౧౫ ॥ అర్చావికారోపశమోఽభ్యర్చ్య హుత్వా ప్రజాపతేః। అనగ్నిర్దీప్య
తే యత్ర రాష్ట్రే చ భృశనిస్స్వనమ్ ॥ ౧౬ ॥ న దీప్యతే చేన్ధనవాంస్తద్రాష్ట్రం పీడ్యతే
నృపైః। అగ్నివైకృత్యశమనమగ్నిమన్త్రైశ్చ భార్గవ ॥ ౧౭ ॥ అకాలే ఫలితా వృక్షాః
క్షీరం రక్తం స్రవన్తి చ। వృక్షోత్పాతప్రశమనం శివం పూజ్య చ కారయేత్ ॥ ౧౮ ॥
అతివృష్టిరనావృష్టిర్దుర్భిక్షాయోభయం మతమ్। అనృతౌ త్రిదినారబ్ధవృష్టిర్జ్ఞేయా భ
యాయ హి ॥ ౧౯ ॥ వృష్టివైకృత్యనాశస్స్యాత్పర్జన్యేన్ద్వర్కపూజనాత్। నగరాద
పసర్పన్తే సమీపముపయాన్తి చ ॥ ౨౦ ॥ నద్యో హ్రదప్రస్రవణా విరసాశ్చ భవన్తి చ। సలి
లాశయవైకృత్యే జప్తవ్యో వారుణో మనుః ॥ ౨౧ ॥ అకాలప్రసవా నార్యః కాలతో వా
ప్రజాస్తథా। వికృతప్రసవాశ్చైవ యుగ్మప్రసవనాదికమ్ ॥ ౨౨ ॥ స్త్రీణాం ప్రసవ
వైకృత్యే స్త్రీవిప్రాదిం ప్రపూజయేత్। బడబా హస్తినీ గౌర్వా యది యుగ్మం ప్రసూ
యతే ॥ ౨౩ ॥ విజాత్యం వికృతం వాపి షడ్భిర్మాసైర్మ్రియేత వై। వికృతం వా ప్రసూ
యన్తే పరచక్రభయం భవేత్ ॥ ౨౪ ॥ హోమః ప్రసూతివైకృత్యే జపో విప్రాదిపూ
జనమ్। యాని యానాన్యయుక్తాని యుక్తాని న వహన్తి చ ॥ ౨౫ ॥ ఆకాశే తూర్యనా
దాశ్చ మహద్భయముపస్థితమ్। ప్రవిశన్తి యదా గ్రామమారణ్యా మృగపక్షిణః ॥ ౨౬ ॥

ఆరణ్యం యాన్తి వా గ్రామ్యా జలం యాన్తి స్థలోద్భవాః । స్థలం వా జలజా యాన్తి రాజ
ద్వారాదికే శివాః ॥ ౨౭ ॥ ప్రదోషే కుక్కుటో వాశేచ్ఛివా చార్కోదయే భవేత్ ।
గృహం కపోతః ప్రవిశేత్క్రవ్యాద్వా మూర్ధ్ని లీయతే ॥ ౨౮ ॥ మధురాం మక్షికాం కుర్యా
త్కాకో మైథునగో దృశి । ప్రాసాదతోరణోద్యానద్వారప్రాకారవేశ్మనామ్ ॥ ౨౯ ॥
అనిమిత్తన్తు పతనం దృఢానాం రాజమృత్యవే । రజసా వాథ ధూమేన దిశో యత్ర సమా
కులాః ॥ ౩౦ ॥ కేతూదయోపరాగౌ చ ఛిద్రతా శశిసూర్యయోః । గ్రహర్క్షవికృ
తిర్యత్ర తత్రాపి భయమాదిశేత్ ॥ ౩౧ ॥ అగ్నిర్యత్ర న దీప్యేత స్రవన్తే చోదకుమ్భకాః ।
మృత్యుర్భయం శూన్యతాదిరుత్పాతానాం ఫలం భవేత్ ॥ ౩౨ ॥ ద్విజదేవాదిపూజా
భ్యశ్శాన్తిర్జపైస్తు హోమతః ॥ ౩౩ ॥ * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే
ఉత్పాతశాన్తిర్నామ త్రిషష్ట్యధిక ద్విశతతమోధ్యాయః.

దేవపూజా వైశ్వదేవబలిః.

పుష్కరః ॥ దేవపూజాదికం కర్మ వక్ష్యే చోత్పాతమర్దనమ్ । ఆపో హి ష్ఠేతి
తిసృభిః స్నాతోర్ఘ్యం పి నివేదయేత్ ॥ ౧ ॥ హిరణ్యవర్ణా ఇతి చ పాద్యం చ తిసృభిర్ద్వి
జ । శన్న ఆపో హ్యాచమనమిదమాపోఽభిషేచనమ్ ॥ ౨ ॥ రథే అక్షే చ తిసృభిర్గన్ధం
యువేతి వస్త్రకమ్ । పుష్పం పుష్పవతీత్యేవం ధూపం ధూరసి చాప్యథ ॥ ౩ ॥ తే
జోసి శుక్రం దీపం స్యాన్మధుపర్కం దధీతి చ । హిరణ్యగర్భ ఇత్యష్టావృచః ప్రోక్తాని వేద
నే ॥ ౪ ॥ అన్నస్య మనుజశ్రేష్ఠ పానస్య చ సుగన్ధినః । చామరవ్యజనోపానచ్ఛత్రం యానా
సనే తథా ॥ ౫ ॥ యత్కించి దేవమాదిస్యాత్సావిత్రేణ నివేదయేత్ । పౌరుషం తు జ
పేత్సూక్తం తదేవ జుహుయాత్తథా ॥ ౬ ॥ అర్చాభావే తథా వేద్యాం జలే పూర్ణఘటే త
థా । నదీతీరేఽథ కమలే శాన్తిస్స్యాద్విష్ణుపూజనాత్ ॥ ౭ ॥ తతో హోమః ప్రకర్తవ్యో
దీప్యమానే విభావసౌ । పరిసమూహ్య పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్య పరిస్తరైః ॥ ౮ ॥ సర్వాన్నాగ్రం
సముద్ధృత్య జుహుయాత్ప్రయతస్తతః । వాసుదేవాయ దేవాయ ప్రభవే చావ్యయా
య చ ॥ ౯ ॥ అగ్నయే చైవ సోమాయ మిత్రాయ వరుణాయ చ । ఇన్ద్రాయ చ మహాభాగ ఇ
న్ద్రాగ్నిభ్యాం తథైవ చ ॥ ౧౦ ॥ విశ్వేభ్యశ్చైవ దేవేభ్యః ప్రజానాం పతయే నమః । అను
మత్యై తథా రామ ధన్వన్తరయ ఏవ చ ॥ ౧౧ ॥ వాస్తోష్పత్యై తతో దేవ్యై తతః స్విష్టకృతే
గ్నయే । స చతుర్థ్యన్తనామ్నా తు హుత్వైతేభ్యో బలిం హరేత్ ॥ ౧౨ ॥ తతః పరతః
మభితః పూర్వేణాగ్నిమతః పరమ్ । అశ్వో నామాపి ధర్మజ్ఞ ఊర్ణా నామాని చాప్యథ ॥ ౧౩ ॥
నిరుద్ధి ధూమ్రిణీ కా చ అశ్వపత్నీ తథైవ చ । మేఘపత్నీ చ నామాని సర్వేషామేవ భార్గవ ॥
ఆగ్నేయ్యాద్యాః క్రమేణాథ తతశ్శక్తీ మునిః క్షిపేత్ । నన్దిన్యై చ సుభాగ్యై చ సుమఙ్గ

శ్రైచభార్గవ ॥ ౧౫ ॥ భద్రకాళ్యైతతోదత్వాస్థూణాయాంచతథాశ్రియై । హిరణ్యకేశ్యైచతథావనస్పతయఏవచ॥౧౬॥ ధర్మాధర్మమయాద్వారేగృహమధ్యేధ్రువాయచ। మృత్యవేచబహిర్దద్యాద్వరుణాయోదకాశయే ॥ ౧౭ ॥ భూతేభ్యశ్చబహిర్దద్యాచ్ఛరణేధనదాయచ । ఇన్ద్రాయేన్ద్రపురుషేభ్యోదద్యాత్పూర్వేణమానవః॥౧౮॥ యమాయతత్పురుషేభ్యోదద్యాద్దక్షిణతస్తథా । వరుణాయతత్పురుషేభ్యోదద్యాత్పశ్చిమతస్తథా ॥ ౧౯ ॥ సోమాయసోమపురుషేభ్యఉదగ్దద్యాదనన్తరమ్। బ్రహ్మణేబ్రహ్మపురుషేభ్యోమధ్యేదద్యాత్తథైవచ ॥ ౨౦ ॥ ఆకాశేచతథాచోర్ధ్వేస్థణ్డిలాయక్షితౌతథా । దివాదివాచరేభ్యశ్చరాత్రౌరాత్రిచరేషుచ ॥ ౨౧ ॥ బలింబహిస్తథాదద్యాత్సాయంప్రాతస్తుప్రత్యహమ్ । పిణ్డనిర్వాపణంకుర్యాత్ప్రాతస్సాయంనకారయేత్ ॥ ౨౨ ॥ పిత్రేతుప్రథమందద్యాత్తత్పిత్రేతదనన్తరమ్। ప్రపితామహాయతన్మాత్రేపితృమాత్రేతతోఽర్చయేత్ ॥ ౨౩ ॥ తన్మాత్రేదక్షిణాగ్రేషుకుశేష్వేవంయజేత్పితౄన్ । ఐన్ద్రవారుణవాయవ్యయామ్యావానైరృతాశ్చయే॥ ౨౪ ॥ తేకాకాఃప్రతిగృహ్ణన్తుఇమంపిణ్డంమయోద్ధృతమ్। కాకపిణ్డంతుమన్త్రేణశునఃపిణ్డంప్రదాపయేత్ ॥ ౨౫॥ వివస్వతఃకులేజాతౌద్వౌశ్యావశబలౌశునౌ। తేషాంపిణ్డంప్రదాస్యామిపథిరక్షన్తుమేసదా ॥ ౨౬ ॥ సౌరభేయ్యస్సర్వహితాః పవిత్రాఃపాపనాశనాః । ప్రతిగృహ్ణన్తుమేగ్రాసంగావస్త్రైలోక్యమాతరః ॥ ౨౭॥ గోగ్రాసంచస్వస్త్యయనంకృత్వాభిక్షాంప్రదాపయేత్ । అతిథీన్దీనాన్సంపూజయిత్వాగృహీభుఞ్జీతచస్వయమ్॥౨౮॥ ఓం భూస్స్వాహా ఓంభువస్స్వాహా ఓం స్వస్స్వాహా ఓం భూర్భువభూస్స్వాహా ఓం దేవకృతస్యైనసోఽవయజనమసిస్వాహా ॥ ఓం పితృకృతస్యైనసోఽవయజనమసిస్వాహా ॥ ౨౯ ॥ ఓం ఆత్మకృతస్యైనసోఽవయజనమసిస్వాహా । ఓం మనుష్యకృతస్యైనసోఽవయజనమసిస్వాహా। ఓం ఏనస ఏనసోఽవయజనమసిస్వాహా।యచ్చాహమేనోవిద్వాంశ్చకారయచ్చావిద్వాంస్తస్యసర్వస్యైనసోఽవయజనమసిస్వాహా॥ ౩౦ ॥ ఓం అగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహాఓం ప్రజాపతయేస్వాహా ॥ విష్ణుపూజావైశ్వదేవబలిస్తేకీర్తితోమయా ॥ ౩౧॥ * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే దేవపూజావైశ్వదేవబలిర్నామ చతుష్షష్ట్యధికద్విశతతమోధ్యాయః.

దిక్పాలాదిస్నానమ్.

అగ్నిః ॥ సర్వార్థసాధనంస్నానంవక్ష్యేశాన్తికరంశృణు । స్నాపయేచ్చసరిత్తీరేగ్రహాన్విష్ణుంవిచక్షణః ॥ ౧ ॥ దేవాలయేజ్వరార్త్యాదౌవినాయకగ్రహార్దితే। విద్యార్థినోహ్రదేగేహేజయకామస్యతీర్థకే॥౨ ॥ పద్మిన్యాంస్నాపయేన్నారీం

గర్భో౽యస్యాస్స్రవేత్తథా । అశోకసన్నిధౌస్నాయాజ్జాతోయస్యావినశ్యతి॥ ౩ ॥
పుష్పార్థినాంచపుష్పాఢ్యేపుత్రార్థినాంచసాగరే । గృహసౌభాగ్యకామానాంసర్వే
షాంవిష్ణుసన్నిధౌ॥ ౪ ॥ వైష్ణవేరేవతీపుష్యేసర్వేషాంస్నానముత్తమమ్ । స్నానశా
మస్యసప్తాహంపూర్వముత్సాదనంస్మృతమ్॥ ౫॥ పునర్నవాంరోచనాంచశతాఙ్గంగు
రుణీత్వచమ్ । మధూకంరజనీద్వేచతగరంనాగకేసరమ్ ॥ ౬ ॥ అప్పరీంచైవము
ఞ్జిష్ఠాంమాంసీయాసకమర్దనైః । ప్రియఙ్గుసర్షపంకుష్ఠంబలాంబ్రాహ్మీంచకుఙ్కుమ
మ్॥ ౭॥పఞ్చగవ్యంసక్తుమిశ్రముద్వర్త్యస్నానమాచరేత్ । మణ్డలేకర్ణికాయాంచవి
ష్ణుంబ్రహ్మాణమర్చయేత్ ॥ ౮ ॥ దక్షేవామేహరంపూర్వంపత్రేపూర్వాదికేక్ర
మాత్ । లిఖేదిన్ద్రాదికాన్దేవాన్సాయుధాన్సహబాన్ధవాన్ ॥ ౯ ॥ స్నానమణ్డల
కాన్దిక్షుకుర్యాచ్చైవవిదిక్షుచ । విష్ణుబ్రహ్మేశశక్రాదీంస్తదస్త్రాణ్యర్చయేద్ధో
మయేత్ ॥ ౧౦ ॥ ప్రత్యేకస్యత్వష్టశతంసమిధస్తిలాన్ఘృతమ్ । భద్రస్సుభద్రస్సిద్ధార్థఃకల
శాఃపుష్టివర్ధనాః ॥ ౧౧ ॥ అమోఘశ్చిత్రభానుశ్చపర్జన్యో౽థసుదర్శనః । స్థాపయేత్తు
ఘటాన్రుద్రాన్త్వశ్వినౌచమరుద్గణాన్ ॥ ౧౨॥ విశ్వేదేవాస్తథాదైత్యావసవోమున
యస్తథా । ఆవేశయంతుసుప్రీతాస్తథాన్యాపిచదేవతాః॥ ౧౩॥ ఓషధీర్నిఃక్షిపేత్కు
మ్భేజయన్తీంవిజయాంజయామ్ । శతావరీంశతపుష్పాంవిష్ణుక్రాన్తాపరాజితామ్ ॥
జ్యోతిష్మతీమతిబలాంచన్దనోశీరకేసరమ్ । కస్తూరికాంచకర్పూరంవాలకంపత్రకం
త్వచమ్॥ ౧౫॥ జాతీఫలంలవఙ్గంచమృత్తికాంపఞ్చగవ్యకమ్ । భద్రపీఠేస్థితంసాధ్యం
స్నాపయేయుర్ద్విజాబలాత్ ॥ ౧౬ ॥ రాజాభిషేకమన్త్రోక్తదేవానాంహో
మకాఃపృథక్ । పూర్ణాహుతింతతోదత్వాగురవేదక్షిణాందదేత్ ॥ ౧౭ ॥ ఇన్ద్రో౽
భిషిక్తోగురుణాపురాదైత్యాన్జఘానహ । దిక్పాలస్నానంకథితంసఙ్గ్రామాదౌజయా
దికమ్॥ ౧౮॥ * * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే దిక్పా
లాదిస్నానంనామపఞ్చషష్ట్యధికద్విశతతమో౽ధ్యాయః.

శ్రీవినాయకస్నానమ్. శ్రీ

పుష్కరః ॥ వినాయకోపసృష్టానాంస్నానంసర్వకరంవదే । వినాయకఃక
ర్మవిఘ్నసిద్ధ్యర్థంవినియోజితః ॥ ౧ ॥ గణానామాధిపత్యేచకేశవేశపితామహైః॥
స్వప్నేవగాహతేత్యర్థంజలంముణ్డాంశ్చపశ్యతి ॥ ౨ ॥ వినాయకోపసృష్టస్తుక్రవ్యా
దానధిరోహతి। వ్రజమానస్తథాత్మానంమన్యతేనుగతంపరైః॥ ౩॥ విమనావిఫలార
మ్భస్సంసీదత్యనిమిత్తతః।కన్యావరంనచాప్నోతినచాపత్యంవరాఙ్గనా॥౪॥ఆచార్యత్వం
శ్రోత్రియశ్చనశిష్యో౽ధ్యయనంలభేత్ ।ధనీనలాభమాప్నోతినకృషించకృషీవలః ॥ ౫ ॥

రాజా రాజ్యంనచాప్నోతిస్నపనంతస్యకారయేత్ । హస్తపుష్యాశ్వయుక్సౌమ్యవైష్ణవేభద్రపీఠకే ॥ ౬ ॥ గౌరసర్షపకల్కేనసాజ్యేనోత్సాదితస్యచ । సర్వౌషధైస్సర్వగన్ధైఃప్రలిప్తశిరసస్తథా ॥ ౭ ॥ చతుర్భిఃకలశైస్స్నానంతేషుసర్వౌషధీఃక్షిపేత్ । అశ్వస్థానాద్గజస్థానాద్వల్మీకాత్సఙ్గమాద్ధ్రదాత్ ॥ ౮ ॥ మృత్తికాంరోచనాంగన్ధంగుగ్గులుంతేషునిఃక్షిపేత్ । సహస్రాక్షంశతధారమృషిభిఃపావనంకృతమ్ ॥ ౯ ॥ తేనత్వామభిషిఞ్చామిపావమాన్యఃపునన్తుతే। భగంతేవరుణోరాజాభగంసూర్యోబృహస్పతిః ॥ ౧౦ ॥ భగమిన్ద్రశ్చవాయుశ్చభగంసప్తర్షయోదదుః । యత్తేకేశేషుదౌర్భాగ్యంసీమన్తేయచ్చమూర్ధని ॥ ౧౧ ॥ లలాటేకర్ణయోరక్ష్ణోరాపస్తద్ఘ్నన్తుసర్వదా । దర్భపిఞ్జలిమాదాయవామహస్తేతతోగురుః ॥ ౧౨ ॥ స్నాతస్యసార్షపంతైలంస్రువేణౌదుమ్బరేణచ । జుహుయాన్మూర్ధనికుశాన్సవ్యేనపరిగృహ్యచ ॥ ౧౩ ॥ మితశ్చసమ్మితశ్చైవతథాశాలకకణ్టకా । కూశ్మాణ్డోరాజపుత్రశ్చఏతైస్స్వాహాసమన్వితైః ॥ ౧౪ ॥ నామభిర్బలిమన్త్రైశ్చనమస్కారసమన్వితైః। దద్యాచ్చతుష్పథేశూర్పేకుశానాస్తీర్యసర్వతః ॥ ౧౫ ॥ కృతాకృతాంస్తణ్డులాంశ్చపలలౌదనమేవచ । మత్స్యాన్పక్వాంస్తథైవామాన్పుష్పంచిత్రంసురాంత్రిధా ॥ ౧౬ ॥ మూలకంపూరికాంపూపాంస్తథైవైణ్డవికాస్రజః। దధ్యన్నంపాయసంపిష్టంమోదకంగుడమర్పయేత్ ॥ ౧౭ ॥ వినాయకస్యజననీముపతిష్ఠేత్తతోఽమ్బికామ్। దూర్వాసర్షపపుష్పాణాందత్త్వార్ఘ్యంపూర్ణమఞ్జలిమ్ ॥ ౧౮ ॥ రూపందేహియశోదేహిసౌభాగ్యంసుభగేమమ । పుత్రందేహిధనందేహిసర్వాన్కామాన్ప్రదేహిమే ॥ ౧౯ ॥ భోజయేద్బ్రాహ్మణాన్దద్యాద్వస్త్రయుగ్మంగురోరపి। వినాయకంగ్రహాన్ప్రార్చ్యశ్రియంకర్మఫలంలభేత్ ॥ ౨౦ ॥ * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే వినాయకస్నానకథనంనామ షట్షష్ట్యధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీమాహేశ్వరస్నానలక్షకోటిహోమాదయః.

పుష్కరః॥ స్నానంమాహేశ్వరంవక్ష్యేరాజాదేర్జయవర్ధనమ్। దానవేన్ద్రాయబలయేయజ్జగాదోశనాపురా॥ ౧ ॥ భాస్కరేనుదితేపీఠేప్రాతస్సంస్నాపయేద్ఘృతైః॥ ఓంనమోభగవతేరుద్రాయచబలాయచ పాణ్డురోచితభస్మానులిప్తగాత్రాయ । తద్యథా। జయజయసర్వాఞ్ఛత్రూనముకస్యకలహవిగ్రహవివాదేషుభఞ్జయ॥ ఓంమథమథసర్వపథికాన్యోఽసౌయుగాన్తకాలేదిధక్షతి. ॥ ఇమాంపూజాంరౌద్రమూర్తిః ॥ సహస్రాంశుశ్శుక్లస్సతేరక్షతుజీవితం॥ సంవర్తకాగ్నితుల్యశ్చత్రిపురాన్తకరశ్శివః ॥

స్వాదేవమయస్నాపితవరత్నతుజీవితం॥ ఖిలిఖిలిఖిలిస్వాహా॥ ఏవంస్నాతస్తునస్త్రీణి
జుహుయాత్తిలతణ్డులమ్॥ ౨॥ పశ్చాచ్ఛృతైస్తుసంస్నాప్యపూజయేచ్ఛూలపాణినమ్।
స్నానాన్యన్యానివక్ష్యామిసర్వదావిజయాయతే॥ ౩॥ స్నానంఘృతేనకథితమాయు
ష్యవర్ధనంపరమ్ । గోమయేనచలక్ష్మీస్స్యాద్గోమూత్రేణాఘమర్దనమ్ ॥ ౪ ॥ క్షీరే
ణబలబుద్ధిస్స్యాద్దధ్నాలక్ష్మీవివర్ధనమ్ । కుశోదకేనపాపాన్తఃపఞ్చగవ్యేనసర్వభా
క్॥ ౫॥ శతమూలేనసర్వాప్తిర్గోశృఙ్గోదకతోఽఘజిత్ । పలాశబిల్వకమలకుశస్నా
నంతుసర్వదమ్ ॥ ౬ ॥ వచాహరిద్రేద్వేముస్తంస్నానంరక్షోహణంపరమ్ । ఆయు
ష్యంచయశస్యంచధర్మమేధావివర్ధనమ్ ॥ ౭॥ హైమాద్భిశ్చైవమాఙ్గళ్యంరూప్య
తామ్రోదకైస్తథా । రత్నోదకైస్తువిజయస్సౌభాగ్యంసర్వగన్ధకైః ॥ ౮॥ ఫలాద్భి
శ్చతథాఽఽరోగ్యంధాత్ర్యద్భిఃపరమాంశ్రియమ్ । తిలసిద్ధార్థకైర్లక్ష్మీస్సౌభాగ్యంచప్రి
యఙ్గునా ॥ ౯ ॥ పద్మోత్పలకదమ్బైశ్చశ్రీర్బలంబలాద్రుమోదకైః । విష్ణుపాదోద
కస్నానంసర్వస్నానేభ్యఉత్తమమ్ ॥ ౧౦ ॥ ఏకాకీపకశామాయేత్యేకోర్థంవిధివ
చ్చరేత్ । ఆక్రన్దయతిసూక్తేనప్రబధ్నీయాన్మణింకరే ॥ ౧౧ ॥ కుష్ఠపాఠావచాశు
ణ్ఠీశఙ్ఖలోహాదికోమణిః । సర్వేషామేవకామానామీశ్వరోభగవాన్హరిః ॥ ౧౨ ॥
తస్యసమ్పూజనాదేవసర్వాన్కామాన్సమశ్నుతే। స్నాపయిత్వాఘృతక్షీరైఃపూ
జయిత్వాచపిత్తహా ॥ ౧౩ ॥ పఞ్చముద్గబలిందత్వాఽతిసారాత్ప్రముచ్యతే । ప
ఞ్చగవ్యేనసంస్నాప్యవాతవ్యాధింవినాశయేత్ ॥ ౧౪ ॥ ద్విస్నేహస్నపనాచ్ఛ్లేష్మ
రోగహాచాతిపూజయా । ఘృతంతైలంతథాక్షౌద్రంస్నానంతుత్రిరసంపరమ్॥ ౧౫॥
స్నానంఘృతామ్బుద్విస్నేహంసమలంఘృతతైలకమ్। క్షౌద్రమిక్షురసంక్షీరంస్నా
నంత్రిమధురంస్మృతమ్॥ ౧౬ ॥ ఘృతమిక్షురసంతైలంక్షౌద్రంచత్రిరసంశ్రియే । అ
నులేపస్త్రిశుక్లస్తుకర్పూరోశీరచన్దనైః ॥ ౧౭ ॥ చన్దనాగరుకర్పూరమృగదర్పైస్స
కుఙ్కుమైః । పఞ్చానులేపనంవిష్ణోస్సర్వకామఫలప్రదమ్॥ ౧౮ ॥ త్రిసుగన్ధంచకర్పూ
రంతథాచన్దనకుఙ్కుమైః।మృగదర్పంసకర్పూరంమలయంసర్వకామదమ్॥౧౯॥జాతీ
ఫలంసకర్పూరంచన్దనంచత్రిశీతకమ్।పీతానిశుక్లవర్ణానితథాశుక్లానిభార్గవ॥౨౦॥కృష్ణా
నిచైవరక్తానిపఞ్చవర్ణానినిర్దిశేత్ । ఉత్పలంపద్మజాతీచత్రిశీతంహరిపూజనే ॥ ౨౧॥
కుఙ్కుమంరక్తపద్మానిత్రిరక్తంరక్తముత్పలమ్।ధూపదీపాదిభిఃప్రార్చ్యవిష్ణుంశాన్తి
ర్భవేన్నృణామ్ ॥ ౨౨ ॥ చతురశ్రకరేకుణ్డేబ్రాహ్మణాశ్చాష్టషోడశ । లక్షహో
మంకోటిహోమంతిలాజ్యయవధాన్యకైః ॥ ౨౩ ॥ గ్రహానభ్యర్చ్యగాంతాత్రి
సర్వశాన్తిఃక్రమాద్భవేత్॥ ౨౩½ ॥ * * * * *

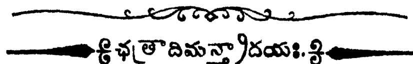
ఇతిశ్రీమహాపురాణేఆగ్నేయేపుష్కరపరశురామసంవాదేమాహేశ్వరస్నాన
లక్షకోటిహోమాదయోనామ సప్తషష్ట్యధిక ద్విశతతమోఽధ్యాయః.

నీరాజనవిధిః

పుష్కరః ॥ కర్మసాంవత్సరంరాజ్ఞాంజన్మర్క్షే పూజయేచ్ఛతమ్ । మాసిమాసి
చసఙ్క్రాన్తౌసూర్యసోమాదిదేవతాః॥ ౧ ॥ అగస్త్యస్యోదయేఽగస్త్యంచాతుర్మా
స్యంహరింయజేత్ । శయనోత్థాపనేపఞ్చదినంకుర్యాత్సముత్సవమ్॥ ౨ ॥ ప్రోష్ఠపా
దేసితేపక్షేప్రతిపత్ప్రభృతిక్రమాత్ । శిబిరాత్పూర్వదిగ్భాగేశక్రార్థంభవనంచ
రేత్ ॥ ౩ ॥ తత్రశక్రధ్వజంస్థాప్యశచీంశక్రంచపూజయేత్ । అష్టమ్యాంవాద్య
ఘోషేణతాంతుయష్టింప్రవేశయేత్ ॥ ౪ ॥ ఏకాదశ్యాంసోపవాసోద్వాదశ్యాంకే
తుముత్థితమ్ । యజేద్వస్త్రాదిసంవీతంఘటస్థంసురపంశచీమ్ ॥ ౫ ॥ వర్ధస్వేన్ద్ర
జితామిత్రవృత్రహన్పాకశాసన । దేవదేవమహాభాగత్వంహిభూమిష్ఠతాంగతః॥౬॥
త్వంప్రభుశ్శాశ్వతశ్చైవసర్వభూతహితేరతః । అనన్తతేజావైరాజోయశోజయవి
వర్ధనః ॥ ౭ ॥ తేజస్తేవర్ధయన్త్వేతేదేవాశ్శక్రస్సువృష్టికృత్ । బ్రహ్మావిష్ణుమహేశా
శ్చకార్త్తికేయోవినాయకః ॥ ౮ ॥ ఆదిత్యావసవోరుద్రాస్సాధ్యాశ్చభృగవోదిశః ।
మరుద్గణాలోకపాలాగ్రహాయక్షాద్రినిమ్నగాః ॥ ౯ ॥ సముద్రాశ్శ్రీర్మహీగౌరీచణ్డి
కాచసరస్వతీ । ప్రవర్తయన్తుతేతేజోజయశక్రశచీపతే ॥ ౧౦॥ తవచాపిజయాన్ని
త్యంమమసమ్పద్యతాంశుభమ్। ప్రసీదరాజ్ఞాంవిప్రాణాంప్రజానామపిసర్వశః॥౧౧॥
భవత్ప్రసాదాత్పృథివీనిత్యంశస్యవతీభవేత్ । శివంభవతునిర్విఘ్నంశామ్యన్త్వీ
తయోభృశమ్ ॥ ౧౨ ॥ మన్త్రేణేన్ద్రంసమభ్యర్చ్యజితభూస్స్వర్గమాప్నుయా
త్ । భద్రకాళీంపటేలిఖ్యపూజయేదాశ్వినేజయే ॥ ౧౩ ॥ శుక్లపక్షేతథాష్టమ్యా
మాయుధంకార్ముకంధ్వజమ్ । ఛత్రంచరాజలిఙ్గానిశస్త్రాద్యంకుసుమాదిభిః ॥ ౧౪ ॥
జాగ్రన్నిశిబలిందద్యాద్ద్వితీయేహ్నిపునర్యజేత్ । భద్రకాళిమహాకాళిదుర్గేదుర్గార్తి
హారిణి ॥ ౧౫ ॥ త్రైలోక్యవిజయేచణ్డిమమశాన్తౌజయేభవ । నీరాజనవిధింవక్ష్యే
ఐశాన్యాంమన్దిరంచరేత్ ॥ ౧౬॥ తోరణత్రితయంతత్రగృహేదేవాన్యజేత్సదా । చి
త్రాంత్యక్త్వాయదాస్వాతింసవితాప్రతిపద్యతే ॥ ౧౭ ॥ తతఃప్రభృతికర్తవ్యంయావ
త్స్వాతౌరవిస్స్థితః । బ్రహ్మావిష్ణుశ్చశమ్భుశ్చశక్రశ్చైవానలానిలౌ॥ ౧౮ ॥ వినా
యకఃకుమారశ్చవరుణోధనదోయమః । విశ్వేదేవావైశ్రవసోగజాశ్చాష్టౌచతా
న్యజేత్ ॥ ౧౯ ॥ కుముదైరావణౌపద్మఃపుష్పదన్తశ్చవామనః । సుప్రతీకోఽఞ్జ
నోనీలఃపూజాకార్యాగృహాదికే ॥ ౨౦ ॥ పురోధాజుహుయాదాజ్యంసమిత్సి
ద్ధార్థకంతిలాన్। కుమ్భాఅష్టౌపూజితాశ్చతైస్స్నాప్యాశ్చగజోత్తమాః॥ ౨౧ ॥ అ
శ్వాస్స్నాప్యాదదేత్పిణ్డాంస్తతోహిప్రథమంగజాన్ । నిష్క్రామయేత్తోరణైస్తుగో
పురాదినలఙ్ఘయేత్ ॥ ౨౨ ॥ విక్రమేయుస్తతస్సర్వేరాజలిఙ్గంగృహేయజేత్ ।
వారుణేవరుణంప్రార్చ్యరాత్రౌభూతబలిందదేత్ ॥ ౨౩ ॥ విశాఖాయాంగతేసూ
ర్యేఆశ్రమేనివసేన్నృపః । అలంకుర్యాద్దినేతస్మిన్వాహనంతువిశేషతః ॥ ౨౪ ॥

ప్రాజితా రాజలిఙ్గాశ్చ కర్తవ్యా నరహస్తగాః । హస్తినం తురగం ఛత్రం ఖడ్గం చాపం చదున్దుభిమ్ ॥ ౨౫ ॥ ధ్వజం పతాకాం ధర్మజ్ఞః కాలజ్ఞస్త్వభిమన్త్రయేత్ । అభిమన్త్ర్య తతస్సర్వాన్ముష్కర్యాత్కుఞ్జరధూర్గతాన్ ॥ ౨౬ ॥ కుఞ్జరోపరిగౌ స్యాతాం సాంవత్సరపురోహితౌ । మన్త్రితాంశ్చ సమారుహ్య తోరణేనవినిర్గమేత్ ॥ ౨౭ ॥ నిష్క్రమ్య నాగమారుహ్య తోరణేనాథనిర్గమేత్ । బలింవిభజ్యవిధివద్రాజా కుఞ్జరధూర్గతః ॥ ౨౮ ॥ ఉన్మ్ర్కానాం తు నిచయమాదీపితదిగన్తరమ్ । రాజా ప్రదక్షిణం కుర్యాత్త్రిర్వారాన్సుసమాహితః ॥ ౨౯ ॥ చతురఙ్గబలోపేతస్సర్వసైన్యేన నాదయన్ । ఏవం కృత్వా గృహం గచ్ఛేద్విసర్జితజలాఞ్జలిః ॥ ౩౦ ॥ శాన్తిర్నీరాజనాఖ్యేయం వృద్ధయే రిపుమర్దనీ ॥ ౩౧ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరవరశురామసంవాదే నీరాజనాదివిధిర్నామ అష్టషష్ట్యధిక ద్విశతతమో ఽధ్యాయః.

ఛత్రాదిమన్త్రాదయః.

పుష్కరః ॥ ఛత్రాదిమన్త్రాన్వక్ష్యామి యైస్తత్పూజ్య జయాదికమ్ । బ్రహ్మణస్సత్యవాక్యేన సోమస్య వరుణస్య చ ॥ ౧ ॥ సూర్యస్య చ ప్రభావేన వర్ధస్వ త్వం మహామతే । పాణ్డరాభ ప్రతీకాశ హిమకున్దేన్దుసుప్రభ ॥ ౨ ॥ యథామ్బుదశ్ఛాదయతే శివాయైనాం వసున్ధరామ్ । తథాచ్ఛాదయ రాజానం విజయారోగ్యవృద్ధయే ॥ ౩ ॥ గన్ధర్వకులజాతస్త్వం మాభూయాః కులదూషకః ॥ బ్రహ్మణస్సత్యవాక్యేన సోమస్య వరుణస్య చ ॥ ౪ ॥ ప్రభావాచ్చ హుతాశస్య వర్ధస్వ త్వం తురఙ్గమ । తేజసా చైవ సూర్యస్య మునీనాం తపసా తథా ॥ ౫ ॥ రుద్రస్య బ్రహ్మచర్యేణ పవనస్య బలేన చ । స్మర త్వం రాజపుత్రోఽసి కౌస్తుభం తు మణిం స్మర ॥ ౬ ॥ యాం గతిం బ్రహ్మహా గచ్ఛేత్పితృహా మాతృహా తథా । భూమ్యర్థేఽనృతవాదీ చ క్షత్రియశ్చ పరాఙ్ముఖః ॥ ౭ ॥ వ్రజేస్త్వం తాం గతిం క్షిప్రం మా తత్పాపం భవేత్తవ । వికృతిం మాపగచ్ఛేస్త్వం యుద్ధేఽధ్వని తురఙ్గమ ॥ ౮ ॥ రిపూన్వినిఘ్నన్సమరే సహ భర్త్రా సుఖీ భవ । శక్రకేతో మహావీర్య స్సువర్ణస్త్వాముపాశ్రితః ॥ ౯ ॥ పతత్రిరాడ్వైనతేయస్తథా నారాయణధ్వజః ॥ కాశ్యపేయో ఽమృతాహర్తా నాగారిర్విష్ణువాహనః ॥ ౧౦ ॥ అప్రమేయో దురాధర్షో రణే దేవారిసూదనః । మహాబలో మహావేగో మహాకాయోఽమృతాశనః ॥ ౧౧ ॥ గరుత్మాన్మారుతగతిస్త్వయి సన్నిహితస్స్థితః । విష్ణునా దేవదేవేన శక్రార్థం స్థాపితో హ్యసి ॥ ౧౨ ॥ జయాయ భవ మే నిత్యం వృద్ధయేఽథ బలస్య చ । సాశ్వవర్మాయుధాన్యోధాన్రక్షాస్మాకం రిపూన్దహ ॥ ౧౩ ॥ కుముదైరావణౌ పద్మః పుష్పదన్తోఽథ వామనః । సుప్రతీకోఽఞ్జనో నీలప తేఽష్టౌ దేవయోనయః ॥ ౧౪ ॥ తేషాం పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ బలాన్యష్టౌ సమాశ్రితాః । భద్రో మన్దో మృగశ్చైవ గజస్సఙ్కీర్ణ ఏవ చ ॥ ౧౫ ॥ వనే వనే ప్రసూతాస్తే స్మర యో

నింమహాగణాః॥ పాన్తుత్వాం వసవోరుద్రా ఆదిత్యాస్సమరుద్గణాః॥ ౧౬॥ భర్తారంరక్ష
నాగేన్ద్ర సమయః పరిపాల్యతామ్। ఐరావతాధిరూఢస్తు వజ్రహస్తశ్శతక్రతుః॥ ౧౭॥
పృష్ఠతోనుగతస్త్వేష రక్షతు త్వాం సదేవరాట్। అవాప్నుహి జయం యుద్ధే సుస్థిరశ్చై
వ సదా వ్రజ॥ ౧౮ ॥ అవాప్నుహి బలంచైవ ఐరావతసమం యుధి। శ్రీస్తే సోమాద్బలం
విష్ణోస్తేజస్సూర్యాజ్జవోఽనిలాత్ ॥ ౧౯ ॥ స్థైర్యంగిరేర్జయంరుద్రాద్యశో దేవాత్పు
రన్దరాత్ । యుద్ధేరక్షన్తు నాగాస్త్వాం దిశశ్చ సహదైవతైః ॥ ౨౦ ॥ అశ్వినౌ స
హ గన్ధర్వైః పాన్తుత్వాం సర్వతో దిశః । మనవోవసవోరుద్రా వాయుస్సోమో మహ
ర్షయః ॥ ౨౧ ॥ నాగకిన్నరగన్ధర్వయక్షభూతగణా గ్రహాః । ప్రమథాస్తు సహాది
త్యైర్భూతేశో మాతృభిస్సహ ॥ ౨౨ ॥ శక్రస్సేనాపతిస్స్కన్దో వరుణశ్చాశ్రితస్త్వ
యి। ప్రదహన్తు రిపూన్సర్వాన్ప్రాజా విజయమృచ్ఛతు ॥ ౨౩ ॥ యాని ప్రయుక్తాన్యరి
భిర్భూషణాని సమన్తతః । పతన్తు తవ శత్రూణాం హతాని తవ తేజసా ॥ ౨౪ ॥ కాల
నేమివధే యద్వద్వృత్రే త్రిపురఘాతనే। హిరణ్యకశిపోర్యుద్ధే వధే సర్వాసురేషు చ॥ ౨౫॥
శోభితాసి తథైవాద్య శోభస్వ సమయం స్మర । నీలశ్వేతామిమాం దృష్ట్వా నశ్యన్త్వాశు
నృపారయః ॥ ౨౬ ॥ వ్యాధిభిర్వివిధైర్ఘోరైశ్శస్త్రైశ్చ యుధి నిర్జితాః । పూతనా
రేవతీ లేఖా కాళరాత్రీతి పఠ్యతే॥ ౨౭ ॥ దహన్త్వాశు రిపూన్సర్వాన్పతాకే త్వాము
పాశ్రితాః । సర్వమేధే మహాయజ్ఞే దేవదేవేన శూలినా ॥ ౨౮ ॥ శర్వేణ జగతశ్చై
వ సారేణ త్వం వినిర్మితః । నన్దకస్యాపరాం మూర్తిం స్మర శత్రునిబర్హణ ॥ ౨౯ ॥ నీ
లోత్పలదళశ్యామకృష్ణ దుస్స్వప్ననాశన । అసిర్విశసనః ఖడ్గస్తీక్ష్ణధారో దురాస
దః ॥ ౩౦ ॥ శ్రీగర్భో విజయశ్చైవ ధర్మపాలస్తథైవ చ । ఇత్యష్టౌ తవ నామాని పురో
క్తాని స్వయమ్భువా ॥ ౩౧ ॥ నక్షత్రం కృత్తికా తుభ్యం గురుర్దేవో మహేశ్వరః । హి
రణ్యం చ శరీరం తే దైవతం తే జనార్దనః॥ ౩౨ ॥ రాజానం రక్ష నిస్త్రింశ సబలం సపురం
తథా । పితాపితామహో దేవస్సత్వం పాలయ సర్వదా ॥ ౩౩ ॥ శర్మప్రదస్త్వం
సమరే వర్మన్సైన్యే యశోఽద్య మే । రక్ష మాం రక్షణీయోఽహం తవానఘ నమోస్తు
తే ॥ ౩౪ ॥ దున్దుభే త్వం సపత్నానాం ఘోషాద్ధృదయకమ్పనః । భవ భూమిప సై
న్యానాం యథా విజయవర్ధనః ॥ ౩౫ ॥ యథా జీమూతఘోషేణ హృష్యన్తి వరవార
ణాః । తథాస్తు తవ శబ్దేన హర్షోఽస్మాకం ముదావహ ॥ ౩౬ ॥ యథా జీమూతశబ్దేన
స్త్రీణాం త్రాసోఽభిజాయతే । తథా తు తవ శబ్దేన త్రస్యన్త్వస్మద్ద్విషో రణే ॥ ౩౭ ॥
మన్త్రైస్సదార్చనీయాస్తే యోజనీయా జయాదిషు। ఘృతకమ్బళవిష్టాదేస్త్వభిషే
కం చ వత్సరే ॥ ౩౮ ॥ రాజ్ఞోఽభిషేకః కర్తవ్యో దైవజ్ఞేన పురోధసా ॥ ౩౯ ॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే ఛత్రా
దిమన్త్రాదయో నామైకోనసప్తత్యధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీవిష్ణుపఞ్జరస్తోత్రమ్.

పుష్కరః ॥ త్రిపురంజఘ్నుషః పూర్వంబ్రహ్మణా విష్ణుపఞ్జరమ్। శఙ్కరస్య ద్విజశ్రేష్ఠరక్షణాయ నిరూపితమ్ ॥ ౧ ॥ వాగీశేనచశక్రస్యబలింహన్తుంప్రయాస్యతః । తస్యస్వరూపంవక్ష్యామితత్త్వంశృణుజయాదిమత్ ॥ ౨ ॥ విష్ణుఃప్రాచ్యాంస్థితశ్చక్రీహరిర్దక్షిణతోగదీ । ప్రతీచ్యాంశార్ఙ్గధృగ్విష్ణుర్జిష్ణుఃఖడ్గీమమోత్తరే॥ 3॥ హృషీకేశోవికోణేషుతచ్ఛిద్రేషుజనార్దనః । క్రోడరూపీహరిర్భూమౌనరసింహోఽమ్బరేమమ ॥ ౪ ॥ క్షురాన్తమమలంచక్రంభ్రమత్యేతత్సుదర్శనమ్ । అస్యాంశుమాలాదుష్ప్రేక్ష్యాహన్తుంప్రేతనిశాచరాన్ ॥ ౫ ॥ గదాచేయంసహస్రార్చిఃప్రదీప్తపావకోజ్జ్వలా । రక్షోభూతపిశాచానాండాకినీనాంచనాశనీ ॥ ౬ ॥ శార్ఙ్గవిస్ఫూర్జితంచైవవాసుదేవస్యమద్రిపూన్ । తిర్యఙ్మనుష్యకూష్మాణ్డప్రేతాదీన్హన్త్వశేషతః॥ ౭ ॥ ఖడ్గధారోజ్జ్వలజ్యోత్స్నానిర్ధూతాయేసమాహితాః। తేయాన్తుశామ్యతాంసద్యోగరుడేనేవపన్నగాః॥ ౮॥ యేకూశ్మాణ్డాస్తథాయక్షాయేదైత్యాయేనిశాచరాః । ప్రేతావినాయకాఃక్రూరామనుష్యాజమ్భగాఃఖగాః ॥ ౯॥ సింహాదయశ్చపశవోదన్దశూకాశ్చపన్నగాః । సర్వేభవన్తుతేసౌమ్యాఃకృష్ణశఙ్ఖరవాహతాః ॥ ౧౦ ॥ చిత్తవృత్తిహరాయేమేయేజనాస్స్మృతిహారకాః। బలౌజసాంచహర్తారశ్ఛాయావిభ్రంశకాశ్చయే॥ ౧౧ ॥ యేచోపభోగహర్తారోయేచలక్షణనాశకాః। కూశ్మాణ్డాస్తేప్రణశ్యన్తువిష్ణుచక్రరవాహతాః॥౧౨॥ బుద్ధిస్వాస్థ్యంమనస్స్వాస్థ్యంస్వాస్థ్యమైన్ద్రియకంతథా । మమాస్తుదేవదేవస్యవాసుదేవస్యకీర్తనాత్ ॥ ౧3 ॥ పృష్ఠేపురస్తాన్మమదక్షిణోత్తరేవికోణతశ్చాస్తుజనార్దనోహరిః । తమీడ్యమీశానమనన్తమచ్యుతంజనార్దనంప్రణిపతితోనసీదతి ॥ ౧౪ ॥ యథాపరంబ్రహ్మహరిస్తథాపరోజగత్స్వరూపశ్చసఏవకేశవః । సత్యేనతేనాచ్యుతనామకీర్తనాత్ప్రణాశయేత్తుత్రివిధంమమాశుభమ్ ॥ ౧౫ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే పుష్కరపరశురామసంవాదే విష్ణుపఞ్జరస్తోత్రంనామ సప్తత్యధిక ద్విశతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీవేదశాఖాదికీర్తనమ్.

పుష్కరః ॥ సర్వానుగ్రాహకామన్త్రాశ్చతుర్వర్గప్రసాధకాః।ఋగ్యజుస్సామాథర్వాఖ్యా... (see note)

థా॥౩॥ శతానిదశవిప్రాణాంషడశీతిశ్చ శాఖకాః। కాణ్వామాధ్యన్దినీసంజ్ఞాకఠీమాధ్య కఠీతథా ॥ ౪ ॥ మైత్రాయణీచసంజ్ఞాచతైత్తిరీయాభిధానికా। వైశమ్పాయనికే త్యాద్యాశ్శాఖాయజుషిసంస్థితాః॥ ౫ ॥ సామ్నఃకౌథుమసంజ్ఞైకాద్వితీయాథర్వణా యనీ। గానాన్యపిచచత్వారి వేదఆరణ్యకంతథా॥౬ ॥ ఉక్థాఊహాచతుర్థంచమన్త్రా నవసహస్రికాః। సచతుశ్శతకాశ్చైవబ్రహ్మస్సఙ్ఘటకాస్స్మృతాః ॥ ౭॥ పఞ్చవింశతి రేవాత్రసామమానంప్రకీర్తితమ్। సుమన్తుర్జాజలిశ్చైవశ్లోకాయనిరథర్వకే॥ ౮॥ శౌనకఃపిప్పలాదశ్చముఞ్జకేశాదయోపరే। మన్త్రాణామయుతంషష్టిశతంచోపనిష చ్ఛతమ్॥ ౯॥ వ్యాసరూపీసభగవాఞ్ఛాఖాభేదాద్యకారయత్। శాఖాంభేదాదయోవి ష్ణురితిహాసఃపురాణకమ్ ॥ ౧౦ ॥ ప్రాప్యవ్యాసాత్పురాణాదిసూతోవైరోమహర్ష ణః। సుమతిశ్చాగ్నివర్చాశ్చమిత్రయుశ్శాంశపాయనః॥౧౧॥ కృతవ్రతోథసావర్ణిష్షట్ఛి ష్యాస్తస్యచాభవన్। శాంశపాయనాదశ్చక్రుఃపురాణానాంతుసంహితాః॥౧౨॥ బ్రాహ్మాదీనిపురాణానిహరివిద్యాదశాష్టచ। మహాపురాణేహ్యాగ్నేయేవిద్యారూపో హరిస్థితః॥ ౧౩ ॥ సప్రపఞ్చోనిష్ప్రపఞ్చోమూర్తామూర్తస్వరూపధృక్ । తం జ్ఞాత్వాభ్యర్చ్యసంస్తూయభుక్తిముక్తిమవాప్నుయాత్ ॥ ౧౪ ॥ విష్ణుర్జిష్ణుర్భవిష్ణు శ్చఅగ్నిసూర్యాదిరూపవాన్। అగ్నిరూపేణదేవాదేర్ముఖంవిష్ణుఃపరాగతిః ॥ ౧౫॥ వేదేషుసపురాణేషుయజ్ఞమూర్తిశ్చగీయతే। ఆగ్నేయాఖ్యంపురాణంతురూపంవిష్ణో ర్మహత్తరమ్॥ ౧౬ ॥ ఆగ్నేయాఖ్యపురాణస్యకర్తాశ్రోతాజనార్దనః। తస్మాత్పురా ణమాగ్నేయంసర్వవేదమయంమహత్ ॥ ౧౭ ॥ సర్వవిద్యామయంపుణ్యంసర్వజ్ఞా నమయంపరమ్। సర్వాత్మహరిరూపంహిపఠతాంశృణ్వతాంనృణామ్ ॥ ౧౮॥ విద్యా ర్థినాంచవిద్యాదమర్థినాంశ్రీధనప్రదమ్। రాజ్యార్థినాంరాజ్యదంచధర్మదంధర్మకామి నామ్॥ ౧౯ ॥ స్వర్గార్థినాంస్వర్గదంచపుత్రదంపుత్రకామినామ్ । గవాదికామినాం గోదంగ్రామదంగ్రామకామినామ్ ॥ ౨౦ ॥ కామార్థినాంకామదంచ సర్వసౌభా గ్యసమ్పదమ్। గుణకీర్తిప్రదంనౄణాంజయదంజయకామినామ్॥ ౨౧ ॥ సర్వేప్సూ నాంసర్వదంతుముక్తిదంముక్తికామినామ్ ।పాపఘ్నంపాపకర్తౄణామాగ్నేయం హిపురాణకమ్॥౨౨॥

* * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయేపుష్కరపరశురామసంవాదే వేదశా
ఖాదికీర్తనంనామ ఏకసప్తత్యధికద్విశతతమోధ్యాయః।

అష్టాదశమహాపురాణదానాదిమాహాత్మ్యమ్

పుష్కరః ॥ బ్రహ్మణాభిహితంపూర్వంయావన్మాత్రంమరీచయే। లక్షార్ధా ర్ధంతుతద్బ్రాహ్మంలిఖిత్వాసమ్ప్రదాపయేత్ ॥ ౧ ॥ వైశాఖ్యాంపౌర్ణమాస్యాంచ

స్వర్గార్థీ జలధేనుమత్ । పాద్మం ద్వాదశసాహస్రం జ్యైష్ఠే దద్యాచ్చ ధేనుమత్ ॥ ౨॥
వరాహకల్పవృత్తాన్తమధికృత్య పరాశరః । త్రయోవింశతిసాహస్రం వైష్ణవం ప్రా
హ చార్పయేత్ ॥ ౩ ॥ జలధేనుమదాషాఢ్యాం విష్ణోః పదమవాప్నుయాత్ । చతుర్ద
శసహస్రాణి వాయవీయం హరప్రియమ్ ॥ ౪ ॥ శ్వేతకల్పప్రసఙ్గేన ధర్మాన్వాయురి
హాబ్రవీత్ । దద్యాల్లిఖిత్వా తద్విప్రే శ్రావణ్యాం గుడధేనుమత్ ॥ ౫ ॥ యత్రాధికృ
త్య గాయత్రీం కీర్త్యతే ధర్మవిస్తరః । వృత్రాసురవధోపేతం తద్భాగవతముచ్యతే ॥ ౬॥
సారస్వతస్య కల్పస్య ప్రోష్ఠపద్యాం తు తద్దదేత్ । అష్టాదశసహస్రాణి హేమసింహస
మన్వితమ్ ॥ ౭ ॥ యత్రాహ నారదో ధర్మాన్బృహత్కల్పాశ్రితానిహ । పఞ్చవిం
శసహస్రాణి నారదీయం తదుచ్యతే ॥ ౮॥ సధేనుం చాశ్వినే దద్యాత్సిద్ధిమాత్యన్తికీం
లభేత్ । యత్రాధికృత్య శకునీన్ధర్మాధర్మవిచారణా ॥ ౯ ॥ కార్తిక్యాం నవసా
హస్రం మార్కణ్డేయమథార్పయేత్ । అగ్నినా యద్వసిష్ఠాయ ప్రోక్తం చాగ్నేయమేవ
తత్ ॥ ౧౦ ॥ లిఖిత్వా పుస్తకం దద్యాన్మార్గశీర్ష్యాం స సర్వదః । ద్వాదశైవ సహస్రాణి
సర్వవిద్యావబోధనమ్ ॥ ౧౧ ॥ చతుర్దశసహస్రాణి భవిష్యం సూర్యసమ్భవమ్ । భవ
స్తు మనవే ప్రాహ దద్యాత్పౌష్యాం గుడాదిమత్ ॥ ౧౨ ॥ సావర్ణినా నారదాయ బ్రహ్మ
వైవర్తమీరితమ్ । రథన్తరస్య వృత్తాన్తమష్టాదశసహస్రకమ్ ॥ ౧౩ ॥ మాఘ్యాం దద్యా
ద్వరాహస్య చరితం బ్రహ్మలోకభాక్ । యత్రాగ్నిలిఙ్గమధ్యస్థో ధర్మాన్ప్రాహ మహే
శ్వరః ॥ ౧౪ ॥ ఆగ్నేయకల్పే తల్లింగమేకాదశసహస్రకమ్ । తద్దత్వా శివమాప్నోతి ఫాల్గు
న్యాం తిలధేనుమత్ ॥ ౧౫ ॥ చతుర్దశసహస్రాణి వారాహం విష్ణునేరితమ్ । భూమౌ
వరాహచరితం మానవస్య ప్రవృత్తితః ॥ ౧౬ ॥ సహేమగరుడం చైత్ర్యాం పదమాప్నో
తి వైష్ణవమ్ । చతురశీతిసాహస్రం స్కాన్దం స్కన్దేరితం మహత్ ॥ ౧౭ ॥ అధికృత్య స
ధర్మాంశ్చ కల్పే తత్పురుషేఽర్పయేత్ । వామనం దశసాహస్రం ధౌమకల్పే హరేః క
థామ్ ॥ ౧౮ ॥ దద్యాచ్ఛరది విషువే ధర్మార్థాదినిబోధనమ్ । కౌర్మం చాష్టసహస్రం చ
కూర్మోక్తం చ రసాతలే ॥ ౧౯ ॥ ఇన్ద్రద్యుమ్నప్రసఙ్గేన దద్యాత్తద్ధేమకూర్మవత్ ।
త్రయోదశసహస్రాణి మాత్స్యం కల్పాదితోఽబ్రవీత్ ॥ ౨౦ ॥ మత్స్యో హి మనవే దద్యాద్వి
షువే హేమమత్స్యవత్ । గారుడం చాష్టసాహస్రం విష్ణూక్తం తార్క్ష్యకల్పకే ॥ ౨౧ ॥
విశ్వాణ్డాద్గరుడోత్పత్తిం తద్దద్యాద్ధేమహంసవత్ । బ్రహ్మా బ్రహ్మాణ్డమాహాత్మ్య
మధికృత్యాబ్రవీత్తు యత్ ॥ ౨౨ ॥ తచ్చ ద్వాదశసాహస్రం బ్రహ్మాణ్డం తద్ద్విజేఽర్ప
యేత్ । భారతే పర్వసమాప్తౌ వస్త్రగన్ధస్రగాదిభిః ॥ ౨౩ ॥ వాచకం పూజయేదా
దౌ భోజయేత్పాయసైర్ద్విజాన్ । గోభూగ్రామసువర్ణాది దద్యాత్పర్వణి పర్వణి ॥ ౨౪ ॥
సమాప్తే భారతే విప్రం సంహితాపుస్తకాన్యజేత్ । శుభే దేశే నివేశ్యాథ క్షౌమవస్త్రాది
నావృతాన్ ॥ ౨౫ ॥ నరనారాయణౌ పూజ్యౌ పుస్తకాః కుసుమాదిభిః । గోఽన్నభూహే
మ దత్వాథ భోజయిత్వా క్షమాపయేత్ ॥ ౨౬ ॥ మహాదానాని దేయాని రత్నాని

వివిధానిచ। మాసకాద్యాత్రయశ్చైవమాసేమాసేప్రదాపయేత్ ॥౨౮॥ అయనాదా
శ్రావకస్యదానమాదౌవిధీయతే।శ్రోతృభిస్సకలైఃకార్యంశ్రావకేపూజనంద్విజ॥ఆ॥
ఇతిహాసపురాణానాంపుస్తకానిప్రయచ్ఛతి ।పూజయిత్వాయురారోగ్యంస్వర్గమో
క్షమవాప్నుయాత్ ॥౨౯॥ * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయేపుష్కరపరశురామసంవాదే
అష్టాదశమహాపురాణాదిదానకథనంనామద్విసప్త
త్యధికద్విశతతమోధ్యాయః.

శ్రీసూర్యవంశకీర్తనమ్.

అగ్నిః॥ సూర్యవంశంసోమవంశంరాజ్ఞాంవంశంవదామితే । హరేర్బ్ర
హ్మాపద్మగోఽభూన్మరీచిర్బ్రహ్మణస్సుతః॥ ౧ ॥ మరీచేఃకశ్యపస్తస్మాద్వివస్వాంస్త
స్యపత్న్యపి । సంజ్ఞారాజ్ఞీప్రభాతిస్రోరాజ్ఞీరైవతపుత్రికా ॥ ౨ ॥ రేవన్తంసుషు
వేపుత్రంప్రభాతంచప్రభారవేః । త్వాష్ట్రీసంజ్ఞామనుంపుత్రంయమలౌయమునాం
యమమ్॥ ౩॥ ఛాయాసంజ్ఞాచసావర్ణింమనుంవైవస్వతంసుతమ్ । శనించతపతీంవి
ష్టింసంజ్ఞాయాంచాశ్వినౌపునః ॥ ౪ ॥ మనోర్వైవస్వతస్యాసన్పుత్రావైనచతత్స
మాః। ఇక్ష్వాకుశ్చైవనాభాగోధృష్టశ్శర్యాతిరేవచ ॥ ౫ ॥ నరిష్యన్తస్తథాప్రాంశు
ర్నాభాగాదిష్టసత్తమాః । కరూషశ్చపృషధ్రశ్చఅయోధ్యాయాంమహాబలాః॥౬॥
కన్యేళాచమనోరాసీద్బుధాత్తస్యాంపురూరవాః । పురూరవసముత్పాద్యసేళాసు
ద్యుమ్నతాంగతా ॥ ౭ ॥ సుద్యుమ్నాదుత్కలగయావినతాశ్వత్రయోనృపాః।
ఉత్కలస్యోత్కలంరాష్ట్రంవినతాశ్వస్యపశ్చిమా ॥ ౮ ॥ దిక్పూర్వారాజవర్యస్యగ
యస్యతుగయాపురీ। వసిష్ఠవాక్యాత్సుద్యుమ్నఃప్రతిష్ఠానమవాపహ॥ ౯॥ తత్పురూర
వసేప్రాదాత్సుద్యుమ్నోరాజ్యమాప్యతు । నరిష్యతశ్శకాఃపుత్రానాభాగస్యచవై
ష్ణవః ॥ ౧౦ ॥ అమ్బరీషఃప్రజాపాలోధార్ష్టకంధృష్టతఃకులమ్ । సుకల్పానర్తౌశ
ర్యాతేరైవ్రోహ్యానర్తతోనృపః॥ ౧౧ ॥ అనర్తవిషయశ్చాసీత్పురీచాసీత్కుశస్థలీ।
రేవస్యరైవతఃపుత్రఃకకుద్మీనామధార్మికః ॥ ౧౨ ॥ జ్యేష్ఠఃపుత్రశతస్యాసీద్రాజ్యం
ప్రాప్యకుశస్థలీమ్ । సకన్యాసహితశ్శ్రుత్వాగాన్ధర్వంబ్రహ్మణోన్తికే ॥ ౧౩ ॥
ముహూర్తభూతందేవస్యమర్త్యేబహుయుగంగతమ్ । ఆజగామజవేనాథస్వాంపు
రీంయాదవైర్వృతామ్ ॥ ౧౪ ॥ కృతాంద్వారవతీంనామ్నబహుద్వారాంమనోర
మామ్। భోజవృష్ణ్యన్ధకైర్గుప్తాంవాసుదేవపురోగమైః ॥ ౧౫ ॥ రేవతీంబలదేవా
యదదాజ్ఞాత్వాహ్యనిన్దితామ్ । తపస్సమేరుశిఖరేతప్త్వావిష్ణ్వాలయంగతః॥ ౧౬ ॥

నాభాగస్య చ పుత్రో ద్వౌ వైశ్యౌ బ్రాహ్మణతాంగతౌ । కరూషస్య తు కారూషాః క్ష
త్రియా యుద్ధదుర్మదాః ॥ ౧౭॥ శూద్రత్వం చ పృషధ్రో గాద్ధింసయిత్వా గురోశ్చ గా
మ్ । మనుపుత్రాదథేక్ష్వాకోర్వికుక్షిర్దేవరాడభూత్ ॥ ౧౮ ॥ వికుక్షేస్తు కకుత్స్థోఽభూ
త్తస్య పుత్రస్సుయోధనః । తస్య పుత్రః పృథుర్నామ విశ్వగశ్వః పృథోస్సుతః ॥ ౧౯ ॥
ఆయుస్తస్య చ పుత్రోఽభూద్యువనాశ్వస్తథా సుతః । యువనాశ్వాచ్చ శ్రావస్తః పూర్వే
శ్రావస్తికా పురీ ॥ ౨౦ ॥ శ్రావస్తాద్బృహదశ్వోఽభూత్కువలాశ్వస్తతో నృపః । ధు
న్ధుమారత్వమగమద్ధున్ధోర్నామ్నా చ వై పురా ॥ ౨౧॥ ధున్ధుమారాత్త్రయోఽభూవ
న్దృఢాశ్వో దణ్డ ఏవ చ । కపిలోఽథ దృఢాశ్వాత్తు హర్యశ్వశ్చ ప్రమోదకః ॥ ౨౨ ॥
హర్యశ్వాచ్చ నికుమ్భోఽభూత్సంహతాశ్వో నికుమ్భతః । అకృశాశ్వో రణాశ్వశ్చ సం
హతాశ్వసుతావుభౌ ॥ ౨౩ ॥ యువనాశ్వో రణాశ్వస్య మాన్ధాతా యువనాశ్వతః ।
మాన్ధాతుః పురుకుత్సోఽభూన్ముచుకున్దో ద్వితీయకః ॥ ౨౪ ॥ పురుకుత్సాద్దశస్యశ్చ స
మ్భూతో నర్మదాభవః । సమ్భూతస్య సుధన్వాభూత్త్రిధన్వా చ సుధన్వనః ॥ ౨౫ ॥
త్రిధన్వనస్తు తరుణస్తస్య సత్యవ్రతస్సుతః । సత్యవ్రతాత్సత్యరథో హరిశ్చన్ద్రశ్చ తత్సు
తః ॥ ౨౬ ॥ హరిశ్చన్ద్రాద్రోహితాశ్వో రోహితాశ్వాద్వృకోఽభవత్ । వృకాద్బా
హుశ్చ బాహోశ్చ సగరస్తస్య చ ప్రియా ॥ ౨౭ ॥ ప్రభా షష్టిసహస్రాణాం సుతా
నాం జననీ హ్యభూత్ । తుష్టాదౌర్వాన్నృపాదేకం భానుమత్యా సమఞ్జసమ్ ॥ ౨౮ ॥
ఖనన్తః పృథివీం దగ్ధా విష్ణునా బహుసాగరాః । అసమఞ్జసోంఽశుమాంశ్చ దిలీపోంఽశుమ
తోఽభవత్ ॥ ౨౯ ॥ భగీరథో దిలీపాత్తు యేన గఙ్గావతారితా । భాగీరథాత్తు నాభాగో
నాభాగాదమ్బరీషకః ॥ ౩౦ ॥ సిన్ధుద్వీపోఽమ్బరీషాత్తు శ్రుతాయుస్తత్సుతస్స్మృతః ।
శ్రుతాయోరృతుపర్ణోఽభూత్తస్య కల్మాషపాదకః ॥ ౩౧ ॥ కల్మాషాఙ్ఘ్రేస్సర్వకర్మా హ్యనర
ణ్యస్తతోఽభవత్ । అనరణ్యాత్తు నిఘ్నోఽథ అనమిత్రస్తతో రఘుః ॥ ౩౨ ॥ రఘోరభూద్దిలీ
పస్తు దిలీపాచ్చాప్యజో నృపః । దీర్ఘబాహురజాత్కాలస్త్వజాపాలస్తతోఽభవత్ ॥ ౩౩ ॥
తస్మాద్దశరథో జాతస్తస్య పుత్రచతుష్టయమ్ । నారాయణాత్మకాస్సర్వే రామస్తస్యా
గ్రజోఽభవత్ ॥ ౩౪ ॥ రావణాన్తకరో రాజా హ్యయోధ్యాయాం రఘూత్తమః । వా
ల్మీకిర్యస్య చరితం చక్రే తన్నారదాశ్రవాత్ ॥ ౩౫ ॥ రామపుత్రౌ కుశలవౌ సీతాయాం
కులవర్ధనౌ । అతిథిశ్చ కుశాజ్జజ్ఞే నిషధస్తస్య చాత్మజః ॥ ౩౬ ॥ నిషధాత్తు నలో జజ్ఞే న
భోఽజాయత వై నలాత్ । నభసః పుణ్డరీకోఽభూత్సుధన్వా చ తతోఽభవత్ ॥ ౩౭ ॥ సుధ
న్వనో దేవానీకో హ్యహీనాశ్వశ్చ తత్సుతః । అహీనాశ్వాత్సహస్రాశ్వశ్చన్ద్రాలోక
స్తతోఽభవత్ ॥ ౩౮ ॥ చన్ద్రాలోకాత్తారాపీడోఽస్మాచ్చన్ద్రగిరిర్వర్గతః । చన్ద్రగిరే

ర్భానురథశ్చ శ్రుతాయుస్తస్య చాత్మజః ॥ ౩౮ ॥ ఇక్ష్వాకువంశప్రభవాస్సూర్యవంశధరాస్స్మృతాః॥ ౩౯॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే సూర్య
వంశానుకీర్తనం నామ త్రిసప్తత్యధికద్వి
శతతమోధ్యాయః.

॥ సోమవంశవర్ణనమ్. ॥

అగ్నిః ॥ సోమవంశం ప్రవక్ష్యామి పఠితం పాపనాశనమ్ । విష్ణునాభ్యబ్జజో బ్రహ్మా బ్రహ్మపుత్రోఽత్రిరత్రితః ॥ ౧ ॥ సోమశ్చక్రే రాజసూయం త్రైలోక్యం దక్షిణాం దదౌ । సమాప్తేఽవభృథే సోమం తద్రూపాలోకనేచ్ఛవః॥ ౨॥ కామబాణాభితప్తాఙ్గ్యో నవ దేవ్యస్సిషేవిరే । లక్ష్మీర్నారాయణం త్యక్త్వా సినీవాలీ చ కర్దమమ్ ॥ ౩ ॥ ద్యుతిం విభావసుం త్యక్త్వా పుష్టిర్ధాతారమవ్యయమ్ । ప్రభా ప్రభాకరం త్యక్త్వా హవిష్మన్తం కుహూస్స్వయమ్॥ ౪॥ కీర్తిర్జయన్తం భర్తారం వసుర్మారీచకశ్యపమ్। ధృతిస్త్యక్త్వా పతిం నన్దిం సోమమేవాభజత్తదా ॥ ౫ ॥ స్వకీయా ఇవ సోమోఽపి కామయామాస తాస్తదా । ఏవం కృతాపచారస్య తాసాం భర్తృగణస్తదా ॥ ౬ ॥ న శశాకాపచారాయ శాపైశ్శస్త్రైరిభిః పునః । సప్తలోకైకనాథత్వమవాప్తస్తపసా హ్యుత ॥ ౭ ॥ విబభ్రామ మతిస్తస్య వినయాదనయాహతా । బృహస్పతేస్స వై భార్యాం తారాం నామ యశస్వినీమ్॥ ౮ ॥ జహార తరసా సోమో హ్యవమన్యాఙ్గిరస్సుతమ్ । తతస్తద్యుద్ధమభవత్ప్రఖ్యాతం తారకామయమ్ ॥ ౯ ॥ దేవానాం దానవానాం చ లోకక్షయకరం మహత్ । బ్రహ్మా నివార్యోశనసం తారామఙ్గిరసే దదౌ ॥ ౧౦ ॥ తామన్తఃప్రసవాం దృష్ట్వా గర్భం త్యజాబ్రవీద్గురుః । గర్భస్త్యక్తః ప్రదీప్తోఽథ ప్రాహాఽహం సోమసమ్భవః ॥ ౧౧ ॥ ఏవం సోమాద్బుధః పుత్రః పుత్రస్తస్య పురూరవాః। స్వర్గం త్యక్త్వోర్వశీ సా తం వరయామాస చాప్సరాః ॥ ౧౨ ॥ తయా సహాఽచరద్రాజా దశవర్షాణి పఞ్చ చ । పఞ్చ షట్సప్త చాష్టౌ చ దశ చాష్టౌ మహామునే ॥ ౧౩ ॥ ఏకోఽగ్నిరభవత్పూర్వం తేన త్రేతా ప్రవర్తితా । పురూరవా యోగశీలో గాన్ధర్వలోకమీయివాన్॥ ౧౪ ॥ ఆయుర్దృఢాయురశ్వాయుర్ధనాయుర్ధృతిమాన్వసుః । దివిజాతశ్శతాయుశ్చ సుషువే చోర్వశీ నృపాత్ ॥ ౧౫॥ ఆయుషో నహుషః పుత్రో వృద్ధశర్మా రజిస్తథా । దర్భో విపాప్మా పఞ్చాస్య్వంర జేః పుత్రశతం హ్యభూత్ ॥ ౧౬॥ రాజేయా ఇతి విఖ్యాతా విష్ణుదత్తవరో రజిః । దైవాసురే రణే దైత్యానవధీత్సురయాచితః॥ ౧౭ ॥ గతాయేన్ద్రాయ పుత్రత్వం దత్త్వా రాజ్యం దివం గతః । రజేః పుత్రైర్హృతం రాజ్యం శక్రస్యాథ సుదుర్మనాః ॥ ౧౮ ॥ గ్ర

స్నాత్వాదివిధినాగురురిన్ద్రాయతద్దదౌ । మోహయిత్వారజిసుతాన్సంక్షిప్యనిజ
ధర్మగాః ॥ ౧౯ ॥ నహుషస్యసుతాస్సప్తయతిర్యయాతిరుత్తమః । ఉద్ధవః పఞ్చ
కశ్చైవశర్యాతిమేఘపాలకౌ ॥ ౨౦ ॥ యతిఃకుమారభావేపివిష్ణుంధ్యాత్వాహరిం
గతః । దేవయానీశుక్రకన్యాయయాతేఃపత్న్యభూత్తదా ॥ ౨౧॥ వృషపర్వజాశర్మి
ష్ఠాయయాతేఃపఞ్చతత్సుతాః । యదుంచతుర్వసుంచైవదేవయానీవ్యజాయత॥౨౨॥
ద్రుహ్యుంచానుంచపూరుంచశర్మిష్ఠావార్షపర్వణీ । యదుఃపూరుశ్చాభవతాంతే
షాంవంశవివర్ధనౌ॥ ౨౩ ॥ * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే సోమవం
శవర్ణనంనామ చతుస్సప్తత్యధిక ద్విశతతమోధ్యాయః

॥ యదువంశవర్ణనమ్ ॥

అగ్నిః ॥ యదోరాసన్పఞ్చపుత్రాజ్యేష్ఠస్తేషుసహస్రజిత్ । నీలాఞ్జికోరఘుః
క్రోష్టుశ్శతజిచ్చసహస్రజిత్ ॥ ౧ ॥ శతజిద్ధైహయోరేణుర్హయోహయఇతిత్రయః ।
ధర్మనేత్రోహైహయస్యధర్మనేత్రస్యసంహనః॥ ౨॥ మహిమాసంహనస్యాసీన్మహి
మ్నోభద్రసేనకః । భద్రసేనాద్దుర్గమోభూద్దుర్గమాత్కనకోభవత్ ॥ ౩ ॥ కనకా
త్కృతవీర్యస్తుకృతాగ్నిఃకరవీరకః । కృతౌజాశ్చచతుర్థోభూత్కృతవీర్యాస్తుసోర్జు
నః ॥ ౪ ॥ దత్తోర్జునాయతపతేసప్తద్వీపమహీశతామ్ । దదౌబాహుసహస్రంచఅ
జేయత్వంరణేరిణా॥౫॥ అధర్మేవర్తమానస్యవిష్ణుహస్తాన్మృతిర్ధ్రువా । దశయజ్ఞ
సహస్రాణిసోర్జునఃకృతవాన్నృపః ॥ ౬ ॥ అనష్టద్రవ్యతారాష్ట్రేహితస్యసంస్మరణాద
భూత్ । ననూనంకార్తవీర్యస్యగతింయాస్యన్తివైనృపాః ॥ ౭ ॥ యజ్ఞైర్దానైస్త
పోభిశ్చవిక్రమేణశ్రుతేనచ । కార్తవీర్యస్యచశతంపుత్రాణాంపఞ్చవైవరాః ॥ ౮ ॥
శూరసేనశ్చశూరశ్చధృష్టోక్తఃకృష్ణఏవచ । జయధ్వజశ్చనామాసీదావన్త్యోనృపతి
ర్మహాన్ ॥ ౯ ॥ జయధ్వజాత్తాలజఙ్ఘస్తాలజఙ్ఘాత్తతస్సుతాః । హైహయానాంకు
లాఃపఞ్చభోజాశ్చావన్తయస్తథా ॥ ౧౦ ॥ వీతిహోత్రాస్స్వయంజాతాశ్శౌణ్డి
కేయాస్తథైవచ । వీతిహోత్రాదనన్తోభూదనన్తాద్దుర్జయోనృపః ॥ ౧౧ ॥ క్రోష్టో
ర్వంశంప్రవక్ష్యామియత్రజాతోహరిస్స్వయమ్।క్రోష్టోస్తువృజినీవాంశ్చస్వాహోభూ
ద్వృజినీవతః ॥ ౧౨ ॥ స్వాహాపుత్రోరుషద్గుశ్చతస్యచిత్రరథస్సుతః । శశబిన్దుశ్చి
త్రరథాచ్చక్రవర్తీహరౌరతః ॥ ౧౩ ॥ శశబిన్దోశ్చపుత్రాణాంశతానామభవచ్ఛత
మ్। ధీమతాంచారురూపాణాంభూరిద్రవిణతేజసామ్ ॥ ౧౪ ॥ పృథుశ్రవాఃప్రధా
నోభూత్తస్యపుత్రస్సుయజ్ఞకః । సుయజ్ఞస్యోశనాఃపుత్రస్తితిక్షురుశనస్సుతః ॥ ౧౫॥
తితిక్షోస్తుమరుత్తోభూత్తస్మాత్కమ్బలబర్హిషః । పఞ్చాశద్రుక్మకవచాద్రుక్మేషుఃస్యా

ధుందుమూకః ॥ ౧౬ ॥ హవిర్జ్యామఘః పాపఘ్నో జ్యామఘః స్త్రీజితోఽభవత్ । సేవ్యాయాంజ్యామఘాదాసీద్విదర్భస్తస్య కౌశికః ॥ ౧౭ ॥ లోమపాదః క్రథశ్శ్రేష్ఠా[illegible]పాన్యోల్లోమపాదతః । కైశికస్య దితేః పుత్రస్తస్మాచ్చైద్యానృపాస్స్మృతాః ॥ ౧౮ ॥

క్రథాద్విదర్భపుత్రాశ్చ కున్తిః కున్తేస్తు ధృష్టకః । ధృష్టస్య నిధృతిస్తస్య ఉదరాఖ్యో విదూరథః ॥ ౧౯ ॥ దశార్హపుత్రో వ్యోమస్తు వ్యోమాజ్జీమూత ఉచ్యతే । జీమూతపుత్రో వికలస్తస్య భీమరథస్సుతః ॥ ౨౦ ॥ భీమరథాన్నవరథస్తతో దృఢరథోఽభవత్ । శకున్తిశ్చ దృఢరథాచ్ఛకున్తేశ్చ కరమ్భకః ॥ ౨౧ ॥ కరమ్భాద్దేవరాతోభూద్దేవక్షేత్రశ్చ తత్సుతః । దేవక్షేత్రాన్మధుర్నామ మధోర్ద్రవరసోఽభవత్ ॥ ౨౨ ॥ ద్రవరసాత్పురుహూతోభూజ్జన్తురాసీత్తుతత్సుతః । గుణీతు యాదవో రాజా జన్తుపుత్రస్తు సాత్వతః ॥ ౨౩ ॥ సాత్వతాద్భజమానస్తు వృష్ణిరన్ధక ఏవ చ । దైవావృధశ్చ చత్వారస్తేషాం వంశాస్తు విశ్రుతాః ॥ ౨౪ ॥ భజమానస్య బాహ్యోఽభూద్వృష్టిః కృమిర్నిమిస్తథా । దేవావృధాద్బభ్రురాసీత్తస్య శ్లోకోఽత్ర గీయతే ॥ ౨౫ ॥ యథైవ శృణుమోహమారాద్గుణాంస్తద్వత్సమన్తికాత్ । బభ్రుశ్శ్రేష్ఠో మనుష్యాణాం దేవైర్దేవావృధస్సమః ॥ ౨౬ ॥ చత్వారశ్చ సుతా బభ్రోర్వాసుదేవపరా నృపాః । కుకురో భజమానస్తు సినిః కమ్బళబర్హిషః ॥ ౨౭ ॥ కుకురస్య సుతో ధృష్ణుర్ధృష్ణోస్తు తనయో ధృతిః । ధృతేః కపోతరోమాభూత్తస్య పుత్రస్తు తిత్తిరిః ॥ ౨౮ ॥ తిత్తిరేస్తు నరః పుత్రస్తస్య చన్దనదున్దుభిః । పునర్వసుస్తస్య పుత్ర ఆహుకశ్చాహుకీసుతః ॥ ౨౯ ॥ ఆహుకాద్దేవకో జజ్ఞే ఉగ్రసేనస్తతోఽభవత్ । దేవవానుపదేవశ్చ దేవకస్య సుతాస్స్మృతాః ॥ ౩౦ ॥

తేషాం స్వసారస్సప్తాసన్వసుదేవాయ తా దదౌ । దేవకీ శ్రుతదేవీ చ మిత్రదేవీ యశోధరా ॥ ౩౧ ॥ శ్రీదేవీ సత్యదేవీ చ సురాపీ చేతి సప్తమీ । నవోగ్రసేనస్య సుతాః కంసస్తేషాం చ పూర్వజః ॥ ౩౨ ॥ న్యగ్రోధశ్చ సునామా చ కఙ్కశ్శఙ్కుశ్చ భూమిపః । సుతనూ రాష్ట్రపాలశ్చ యుద్ధముష్టిస్సుముష్టికః ॥ ౩౩ ॥ భజమానస్య పుత్రోఽథ రథముఖ్యో విదూరథః । రాజాధిదేవశ్శూరశ్చ విదూరథసుతోఽభవత్ ॥ ౩౪ ॥ రాజాధిదేవపుత్రాద్యాః శోణాశ్వశ్శ్వేతవాహనః । శోణాశ్వస్య సుతాః పఞ్చ శమీ శత్రుజిదాదయః ॥ ౩౫ ॥ శమీపుత్రః ప్రతిక్షేత్రః ప్రతిక్షేత్రస్య భోజకః । భోజస్య హృదికః పుత్రో హృదికస్య దశాత్మజాః ॥ ౩౬ ॥ కృతవర్మా శతధన్వా దేవార్హో భీషణాదయః । దేవార్హాత్కమ్బళబర్హిరసమౌజాస్తతోఽభవత్ ॥ ౩౭ ॥ సుదంష్ట్రశ్చ సువాసశ్చ ధృష్టో భూదసమౌజసః । గాన్ధారీ చైవ మాద్రీ చ ధృష్టభార్యే బభూవతుః ॥ ౩౮ ॥ సుమిత్రోభూచ్చ గాన్ధార్యాం మాద్రీ జజ్ఞే యుధాజితమ్ । అనమిత్రశ్శినిర్ధృష్టాత్తతో వై దేవమీఢుషః ॥ ౩౯ ॥ అనమిత్రసుతో నిఘ్నో నిఘ్నస్యాపి ప్రసేనకః । సత్రాజితః ప్రసేనోథ మణిం సూర్యాత్స్యమన్తకమ్ ॥ ౪౦ ॥ ప్రాప్యారణ్యే చరంతం తు సింహోహ

…త్స్వాగ్రహీన్మణిమ్ । హతోజామ్బవతాసింహోజామ్బవాన్హరిణాజితః ॥ ౪౧ ॥
తస్మాన్మణింజామ్బవతీంప్రాప్యాగాద్ద్వారకాంపురీమ్ । సత్రాజితాయప్రదదౌశత
ధన్వాజఘానతమ్ ॥ ౪౨ ॥ హత్వాశతధనుంకృష్ణోమణిమాదాయకీర్తిభాక్ । బల
యాదవముఖ్యాగ్రేఽక్రూరాన్మణిమర్పయేత్ ॥ ౪౩ ॥ మిథ్యాభిశస్తింకృష్ణస్యత్య
క్త్వాస్వర్గీచసోఽభవత్ । సత్రాజితోభఙ్గకారస్సత్యభామాహరేఃప్రియా ॥ ౪౪ ॥
అనమిత్రాచ్ఛినిర్జజ్ఞే సత్యకస్తుశినేస్సుతః। సత్యకాత్సాత్యకిర్జజ్ఞే యుయుధానాద్ధునిర్హ్య
భూత్ ॥ ౪౫ ॥ ధునేర్యుగన్ధరఃపుత్రస్స్వాహ్యోభూత్సయుధాజితః । ఋషభ
క్షత్రకౌతస్యహ్యృషభాచ్చస్వఫల్కకః ॥ ౪౬ ॥ స్వఫల్కపుత్రోహ్యక్రూరోఽక్రూ
రాచ్చసుధన్వకః । శూరాత్తువసుదేవాద్యాఃపృథాపాణ్డోఃప్రియాఽభవత్ ॥ ౪౭ ॥
ధర్మాద్యుధిష్ఠిరఃపాణ్డోర్వాయోఃకున్త్యాంవృకోదరః। ఇన్ద్రాద్ధనఞ్జయోమాద్ర్యాం
నకులస్సహదేవకః ॥ ౪౮ ॥ వసుదేవాచ్చరోహిణ్యాంరామస్సారణమర్గమా । వసు
దేవాచ్చదేవక్యామాదౌజాతస్సుసేనకః ॥ ౪౯ ॥ కీర్తిమాన్భద్రసేనశ్చజారుఖ్యో
విష్ణుదాసకః । భద్రదేహఃకంసఏతాన్షడ్గర్భాన్నిజఘానహ ॥ ౫౦ ॥ తతో
బలస్తతఃకృష్ణస్సుభద్రాభద్రభాషిణీ । చారుదేష్ణశ్చసామ్బాద్యాఃకృష్ణాజ్జామ్బవతీ
సుతాః॥ ౫౧ ॥ * * * * * * *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే యమ
వంశవర్ణనంనామ పఞ్చసప్తత్యధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

॥ ద్వాదశసఙ్గ్రామాః ॥

అగ్నిః ॥ కశ్యపోవసుదేవోఽభూద్దేవకీచాదితిర్వరా । దేవక్యాంవసుదేవా
త్తుకృష్ణోఽభూత్తపసాన్వితః॥౧॥ ధర్మసంరక్షణార్థాయహ్యధర్మహరణాయచ । సురా
దేఃపాలనార్థంచదైత్యాదేర్మథనాయచ ॥ ౨ ॥ రుక్మిణీసత్యభామాచసత్యానగ్న
జితీప్రియా । సత్యభామాహరేస్సేవ్యాగాన్ధారీలక్ష్మణాతథా ॥ ౩ ॥ మిత్రవిన్దాచ
కాళిన్దీదేవీజామ్బవతీతథా । సుశీలాచతథామాద్రీకౌసల్యావిజయాజయా ॥ ౪ ॥
ఏవమాదీనిదేవీనాంసహస్రాణితుషోడశ । ప్రద్యుమ్నాద్యాశ్చరుక్మిణ్యాంభీమాద్యా
స్సత్యభామయా ॥ ౫ ॥ జామ్బవత్యాంచసామ్బాద్యాఃకృష్ణస్యాసంస్తథాపరే । శ
తంశతసహస్రాణాంపుత్రాణాంతస్యధీమతః ॥ ౬ ॥ అశీతిశ్చసహస్రాణి యాదవాః
కృష్ణరక్షితాః । ప్రద్యుమ్నస్యతువైదర్భ్యామనిరుద్ధోరణప్రియః ॥ ౭ ॥ అనిరుద్ధస్య
వజ్రాద్యాయాదవాస్సుమహాబలాః । తిస్రఃకోట్యోయాదవానాంషష్టిర్లక్షాణిదాన
వాః॥ ౮ ॥ మనుష్యేబాధకాయేతుతన్నాశాయబభూవసః । కర్తుంకర్మవ్యవస్థానం
మనుష్యోజాయతేహరిః॥౯॥ దేవాసురాణాంసఙ్గ్రామాదాయార్థంద్వాదశాభవన్॥

ప్రథమో నారసింహస్తు ద్వితీయో వామనో రణః ॥ ౧౦ ॥ సఙ్గ్రామస్త్వథ వారా
హశ్చతుర్థోఽమృతమన్థనః । తారకామయసఙ్గ్రామః షష్ఠో హ్యాజీవకో రణః ॥ ౧౧ ॥
త్రైపురశ్చాన్ధకవధో నవమో వృత్రఘాతకః । జితో హాలాహలశ్చాథ ఘోరః కోలా
హలో రణః ॥ ౧౨ ॥ హిరణ్యకశిపోశ్చోరో విదార్య చ నఖైః పురా । నారసింహో
దేవపాలః ప్రహ్లాదం కృతవాన్నృపమ్ ॥ ౧౩ ॥ దేవాసురే వామనశ్చ ఛలిత్వా బలిమూ
ర్జితమ్ । మహేన్ద్రాయ దదౌ రాజ్యం కాశ్యపోఽదితిసమ్భవః ॥ ౧౪ ॥ వరాహస్తు హి
రణ్యాక్షం హత్వా దేవానపాలయత్ । ఉజ్జహార భువం మగ్నాం దేవదేవైరభిష్టు
తః ॥ ౧౫ ॥ మన్థానం మన్థరం కృత్వా నేత్రం కృత్వా తు వాసుకిమ్ । సురాసురైశ్చ మథి
తం దేవేభ్యశ్చామృతం దదౌ ॥ ౧౬ ॥ తారకామయసఙ్గ్రామే తదా దేవాశ్చ పాలి
తాః । నివార్యేన్ద్రం గురూన్దేవాన్దానవాన్సోమవంశకృత్ ॥ ౧౭ ॥ విశ్వామిత్రవసి
ష్ఠాత్రికవయశ్చ రణే సురాన్ । అపాలయన్తే నిర్వార్య రాగద్వేషాదిదానవాన్ ॥ ౧౮ ॥
పృథ్వీరథే బ్రహ్మయన్తురీశస్య శరణో హరిః । దదాహ త్రిపురం దేవపాలకో దైత్యమర్ద
నః ॥ ౧౯ ॥ గౌరీం జిహీర్షుణా రుద్రమన్ధకేనార్దితం హరిః । అనురక్తశ్చ రేవత్యాం చ
క్రే చాన్ధాసురార్దనమ్ ॥ ౨౦ ॥ అపాం ఫేనమయో భూత్వా దేవాసురరణే హరన్ ।
వృత్రం దేవహరం విష్ణుర్దేవధర్మానపాలయత్ ॥ ౨౧ ॥ శాల్వాదీన్దానవాఞ్జిత్వా హ
రిః పరశురామకః । అపాలయత్సురాదీంశ్చ దుష్టక్షత్రం నిహత్య చ ॥ ౨౨ ॥ హాలాహ
లం విషం దైత్యం నిరాకృత్య మహేశ్వరాత్ । భయం సన్నాశయామాస దేవానాం మ
ధుసూదనః ॥ ౨౩ ॥ దైవాసురే రణే యశ్చ దైత్యః కోలాహలో జితః । పాలితాశ్చ సురా
స్సర్వే విష్ణునా ధర్మపాలనాత్ ॥ ౨౪ ॥ రాజానో రాజపుత్రాశ్చ మునయో దేవతా
హరిః । యదుక్తం యచ్చ నైవోక్తమవతారా హరేరిమే ॥ ౨౫ ॥ * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే ద్వాదశసఙ్గ్రామ
కథనం నామ షట్సప్తత్యధికద్విశతతమోఽధ్యాయః ।

రాజవంశవర్ణనమ్

అగ్నిః ॥ తుర్వసోశ్చ సుతో వర్గో గోభానుస్తస్య చాత్మజః । గోభానోరాసీత్త్రై
శానిస్త్రైశానేస్తు కరన్ధమః ॥ ౧ ॥ కరన్ధమాన్మరుత్తోఽభూద్దుష్యన్తస్తస్య చాత్మజః ।
దుష్యన్తస్య వరూథోఽభూద్గాణ్డీరస్తు వరూథతః ॥ ౨ ॥ గాణ్డీరాచ్చైవ గాన్ధారః పఞ్చ
జానపదాస్తతః । గాన్ధారాః కేరళాశ్చోళాః పాణ్డ్యాః కోలా మహాబలాః ॥ ౩ ॥
ద్రుహ్యోస్తు బభ్రుసేతుశ్చ బభ్రుసేతోః పురోవసుః । తతో గాన్ధారరా గాన్ధారాద్ధర్మో
ధర్మాద్ధృతోఽభవత్ ॥ ౪ ॥ ధృతాత్తు విదుషస్తస్మాత్ప్రచేతాస్తస్య వై శతమ్ । అన
ద్రశ్చ సభానరశ్చాక్షుషః పరమేషుకః ॥ ౫ ॥ సభానరాత్కాలానలః కాలానలజస్సృ

...యః । పురఞ్జయస్సృఞ్జయస్యతత్పుత్రోజనమేజయః॥౬॥ తత్పుత్రస్తుమహాశాలస్త
త్పుత్రోభూన్మహామనాః । తస్మాదుశీనరోబ్రహ్మన్నృగాయాంతునృగస్తతః॥౭॥ న
రాయాంతునరశ్చాసీత్కృమిస్తుకృమితస్సుతః।దశాయాంసువ్రతోజజ్ఞేదృషద్వత్యాం
శిబిస్తథా॥౮॥ శిబేఃపుత్రాస్తుచత్వారఃపృథుదర్భశ్చవీరకః । కైకేయోభద్రకస్తే
షాంనామ్నాజనపదాశ్శుభాః ॥౯॥ తితిక్షురుశీనరజస్తితిక్షోశ్చరుషద్రథః । రుష
ద్రథాదభూత్పైలఃపైలాచ్చసుతపాస్సుతః ॥౧౦॥ మహాయోగీబలిస్తస్మాదఙ్గోవ
ఙ్గశ్చముఖ్యకః । పుణ్డ్రఃకలిఙ్గోబాలేయోబలిర్యోగీబలాన్వితః ॥౧౧॥ అఙ్గాద్దధివా
హనోభూత్తస్మాద్దివిరథోనృపః । దివిరథాద్ధర్మరథస్తస్యచిత్రరథస్సుతః ॥౧౨॥
చిత్రరథాత్సత్యరథోలోమపాదశ్చతత్సుతః । లోమపాదాచ్చతురఙ్గఃపృథులాక్ష
శ్చతత్సుతః ॥౧౩॥ పృథులాక్షాశ్చచమ్పోభూచ్చమ్పాద్ధర్యఙ్గకోభవత్ । హర్య
ఙ్గాచ్చభద్రరథోబృహత్కర్మాచతత్సుతః ॥౧౪॥ తస్మాదభూద్బృహద్భానుర్బృ
హద్భానోర్బృహాత్మవాన్ । తస్మాజ్జయద్రథోహ్యాసీజ్జయద్రథాద్బృహద్రథః॥౧౫॥
బృహద్రథాద్విశ్వజిచ్చకర్ణోవిశ్వజితోభవత్ । కర్ణస్యవృషసేనస్తుపృథుసేనస్త
దాత్మజః ॥౧౬॥ ఏతేఙ్గవంశజాభూపాఃపూరోర్వంశంనిబోధమే ॥౧౭॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే రాజవంశాను
వర్ణనంనామసప్తసప్తత్యధికద్విశతతమోధ్యాయః.

పురుషవంశవర్ణనమ్.

అగ్నిః ॥ పురోర్జనమేజయోభూత్ప్రాచీన్వంతస్తుతత్సుతః । ప్రాచీన్వం
తాన్మనస్యుస్తుతస్మాద్వీతమయోనృపః॥౧॥ సున్ధుర్వీతమయాచ్చాభూత్సున్ధోర్బహు
విధస్సుతః । బహువిధాచ్చసంయాతిరహోవాదీచతత్సుతః ॥౨॥ తస్యపుత్రోథ
భద్రాశ్వోభద్రాశ్వస్యదశాత్మజాః । ఋషేయుశ్చకృషేయుశ్చసన్నతేయుస్తదా
త్మజః ॥౩॥ ఘృతేయుశ్చచితేయుశ్చస్థణ్డిలేయుశ్చసత్తమః । ధర్మేయుస్సన్న
తేయుశ్చకృతేయుర్మతినారకః ॥౪॥ తంసురోధఃప్రతిరథఃపురస్తోమతినారజాః।
ఆసీత్ప్రతిరథాత్కణ్వఃకణ్వాన్మేధాతిథిస్త్వభూత్ ॥౫॥ తంసురోధాశ్చచత్వారోదు
ష్యన్తోథప్రవీరకః । సుమన్తశ్చానయోవీరోదుష్యన్తాద్భరతోభవత్ ॥౬॥ శకున్తలా
యాస్తుబలీయస్యనామ్నాతుభారతాః । సుతేషుమాతృకోపేననష్టేషుభరతస్య
చ ॥౭॥ తతోమరుద్భిరానీయపుత్రస్సతుబృహస్పతేః । సఞ్జాతోమితో [illegible] ద్వాజః
క్రతుభిర్వితథోభవత్ ॥౮॥ సచాపివితథఃపుత్రాఞ్జనయామాసపఞ్చవై । సుహో
త్రంచసుహోతారంగయంగర్భంతథైవచ ॥౯॥ కపిలశ్చమహాత్మానంసుకేతుం
చసుతద్వయమ్ । కాశికంచగృత్సపతింతథాగృత్సపతేస్సుతాః॥౧౦॥ బ్రాహ్మణాః
క్షత్రియావైశ్యాఃకాశేదీర్ఘతమాస్సుతాః । తతోధన్వన్తరిశ్చాసీత్తత్సుతోభూచ్చ

కేతుమాన్ ॥ ౧౧ ॥ కేతుమతో భీమరథో దివోదాస ఇతి శ్రుతః । ప్రతర్దనో దివోదా
సాద్భర్గవత్సౌ ప్రతర్దనాత్ ॥ ౧౨ ॥ వత్సాదళర్క ఆసీచ్చ అళర్కాత్క్షేమకోఽభవత్ ।
క్షేమకాద్వర్షకేతుశ్చ వర్షకేతోర్విభుస్స్మృతః ॥ ౧౩ ॥ విభోరానర్తః పుత్రోఽభూద్వి
భోశ్చ సుకుమారకః । సుకుమారాత్సత్యకేతుర్వత్సభూమిస్తు వత్సకాత్ ॥ ౧౪ ॥ సు
హోత్రస్య బృహత్పుత్రో బృహతస్తనయాస్త్రయః । అజమీఢో ద్విమీఢశ్చ పురుమీఢ
శ్చ వీర్యవాన్ ॥ ౧౫ ॥ అజమీఢస్య కేశిన్యాం జజ్ఞే జహ్నుః ప్రతాపవాన్ । జహ్నోర
భూదజకాశ్వో బలాకాశ్వస్తదాత్మజః ॥ ౧౬ ॥ బలాకాశ్వస్య కుశికః కుశికాద్గాధిరి
న్ద్రకః । గాధేస్సత్యవతీ కన్యా విశ్వామిత్రస్సుతోత్తమః ॥ ౧౭ ॥ దేవరాతః కతిము
ఖా విశ్వామిత్రస్య తే సుతాః । శునశ్శేఫోఽష్టకశ్చాన్యో హ్యజమీఢాత్సుతోఽభవత్ ॥ ౧౮ ॥
నీలిన్యాం శాన్తిరపరః పురుజాతిస్సుశాన్తితః । పురుజాతేస్తు బాహ్యాశ్వో బాహ్యాశ్వా
త్పఞ్చ పార్థివాః ॥ ౧౯ ॥ ముకుళస్సృఞ్జయశ్చైవ రాజా బృహదిషుస్తథా । యవీన
రశ్చ కృమిలః పాఞ్చాలా ఇతి విశ్రుతాః ॥ ౨౦ ॥ ముకుళస్య తు మౌకుల్యాః క్షేత్రోపే
తా ద్విజాతయః । చఞ్చాశ్వో ముకుళాజ్జజ్ఞే చఞ్చాశ్వాన్మిథునం హ్యభూత్ ॥ ౨౧ ॥
దివోదాసో హ్యహల్యా చ అహల్యాయాం శరద్వతాత్ । శతానన్దశ్శతానన్దాత్సత్య
ధృన్మిథునం తతః ॥ ౨౨ ॥ కృపః కృపీ దివోదాసాన్మైత్రేయస్సోమపస్తతః । సృఞ్జయా
త్పఞ్చధనుషస్సోమదత్తశ్చ తత్సుతః ॥ ౨౩ ॥ సహదేవస్సోమదత్తాత్సహదేవాత్తు సోమ
కః । ఆసీచ్చ సోమకాజ్జన్తుర్జన్తోశ్చ పృషతస్సుతః ॥ ౨౪ ॥ పృషతాద్ద్రుపదస్తస్మాద్ధృ
ష్టద్యుమ్నోఽథ తత్సుతః । ధృష్టకేతుశ్చ ధూమిన్యామృక్షోఽభూదజమీఢతః ॥ ౨౫ ॥
ఋక్షాత్సంవరణో జజ్ఞే కురుస్సంవరణాత్తతః । యః ప్రయాగాదపాక్రమ్య కురుక్షేత్రం
చకార హ ॥ ౨౬ ॥ కురోస్సుధన్వా సుధనుః పరిక్షిచ్చారిమేజయః । సుధన్వనస్సు
హోత్రోఽభూత్సుహోత్రాచ్చ్యవనో హ్యభూత్ ॥ ౨౭ ॥ వసిష్ఠపరిచారా
ఖ్యాం సప్తాసన్గిరికాసుతాః । బృహద్రథః కుశో వీరో యదుః ప్రత్యగ్రహో బలః ॥ ౨౮ ॥
మత్స్యకాళీ కుశాగ్రోఽతో హ్యాసీద్రాజ్ఞో బృహద్రథాత్ । కుశాగ్రాద్వృషభో జజ్ఞేత
స్య సత్యహితస్సుతః ॥ ౨౯ ॥ సుధన్వా తత్సుతశ్చోర్జ ఊర్జాదాసీచ్చ సమ్భవః । సమ్భ
వాచ్చ జరాసన్ధస్సహదేవశ్చ తత్సుతః ॥ ౩౦ ॥ సహదేవాదుదాపిశ్చ ఉదాపేశ్శ్రు
తకర్మకః । పరీక్షితస్య దాయాదో ధార్మికో జనమేజయః ॥ ౩౧ ॥ జనమేజయాత్త్రస
దస్యుర్జహ్నోస్తు సురథస్సుతః । శ్రుతసేనోగ్రసేనౌ చ భీమసేనశ్చ నామతః ॥ ౩౨ ॥
జనమేజయస్య పుత్రౌ తు సురథో మహిమాంస్తథా । సురథాద్విదూరథోఽభూదృక్ష
ఆసీద్విదూరథాత్ ॥ ౩౩ ॥ ఋక్షస్య తు ద్వితీయస్య భీమసేనోఽభవత్సుతః । ప్రతీపో
భీమసేనాత్తు ప్రతీపస్య తు శాన్తనుః ॥ ౩౪ ॥ దేవాపిర్బాహ్లికశ్చైవ సోమదత్తస్తు శా
న్తనోః । బాహ్లికాత్సోమదత్తోఽభూద్భూరిర్భూరిశ్రవాశ్శలః ॥ ౩౫ ॥ గఙ్గాయాం శాన్త

నోర్భీష్మః కాల్యాయాం విచిత్రవీర్యకః । కృష్ణద్వైపాయనశ్చైవ క్షేత్రే వై చిత్రవీర్యకే ॥ ౩౬ ॥ ధృతరాష్ట్రం చ పాణ్డుం చ విదురం చాప్యజీజనత్ । పాణ్డోర్యుధిష్ఠిరః కున్త్యాం భీమశ్చైవార్జునస్త్రయః ॥ ౩౭ ॥ నకులస్సహదేవశ్చ పాణ్డోర్మాద్ర్యాం చ దైవతః । అర్జునస్య చ సౌభద్రః పరీక్షిదభిమన్యుతః ॥ ౩౮ ॥ ద్రౌపదీ పాణ్డవానాం చ ప్రియా తస్యాం యుధిష్ఠిరాత్ । ప్రతివిన్ధ్యో భీమసేనాచ్ఛ్రుతకీర్తిర్ధనఞ్జయాత్ ॥ ౩౯ ॥ సహదేవాచ్ఛ్రుతకర్మా శతానీకస్తు నాకులిః । భీమసేనాద్ధిడిమ్బాయాం మన్యఆసీద్ఘటోత్కచః ॥ ౪౦ ॥ ఏతే భూతా భవిష్యాశ్చ నృపాస్సఙ్ఖ్యా న విద్యతే । గతాః కాలేన కాలో హి హరిస్తం పూజయేద్ద్విజ ॥ ౪౧ ॥ హోమామమగ్నౌ సమ్బుద్ధిశ్య కురు సర్వప్రదం యతః ॥ ౪౨ ॥ *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే అగ్నివసిష్ఠసంవాదే పురువంశవర్ణనం నామ అష్టసప్తత్యధిక ద్విశతతమో ఽధ్యాయః.

॥ సిద్ధౌషధాని. ॥

అగ్నిః ॥ ఆయుర్వేదం ప్రవక్ష్యామి సుశ్రుతాయ యమబ్రవీత్ । దేవో ధన్వన్తరిస్సారం మృతసఞ్జీవనీకరమ్ ॥ ౧ ॥ సుశ్రుతః ॥ ఆయుర్వేదం మమ బ్రూహి నరాశ్వేభరుగర్దనమ్ । సిద్ధయోగాన్సిద్ధమన్త్రాన్మృతసఞ్జీవనీకరాన్ ॥ ౨ ॥ ధన్వన్తరిః ॥ రక్షన్బలం హి జ్వరితం లఙ్ఘితం భోజయేద్భిషక్ । సవిశ్వం లాజమణ్డం తు తృడ్జ్వరాన్తం శృతం జలమ్ ॥ ౩ ॥ ముస్తపర్పటకోశీరచన్దనోదీచ్యనాగరైః । షడహే చ వ్యతిక్రాన్తే తిక్తకం పాయయేద్ధ్రువమ్ ॥ ౪ ॥ స్నేహయేత్తిక్తదోషం తు తతస్తం చ విరేచయేత్ । జీర్ణాష్షష్టికనీవారరక్తశాలిప్రమోదకాః ॥ ౫ ॥ తద్విధాస్తే జ్వరేష్విష్టా యవానాం వికృతిస్తథా । ముద్గా మసూరాశ్చణకాః కులుత్థాశ్చ సకుష్ఠకాః ॥ ౬ ॥ ఆటక్యో నారకాద్యాశ్చ కర్కోటకకటోల్బకమ్ । పటోలం సఫలం నిమ్బం పర్పటం దాడిమం జ్వరే ॥ ౭ ॥ అధోగే వమనం శస్తమూర్ధ్వగే చ విరేచనమ్ । రక్తపిత్తే తథా పానం షడఙ్గం శుణ్ఠివర్జితమ్ ॥ ౮ ॥ సక్తుగోధూమలాజాశ్చ యవశాలిమసూరకాః । సషష్టచణకా ముద్గా భక్ష్యా గోధూమకా హితాః ॥ ౯ ॥ సాధితా ఘృతదుగ్ధాభ్యాం క్షౌద్రం వృషరసో మధు । అతిసారే పురాణానాం శాలీనాం భక్షణం హితమ్ ॥ ౧౦ ॥ అనభివ్యక్తియచ్చాన్నం లోధ్రవల్కలసంయుతమ్ । మారుతం వర్జయేద్యత్నాః కార్యోక్తేషు సర్వథా ॥ ౧౧ ॥ వాట్యం క్షీరేణ చాగ్నియాద్యాస్తాకం ఘృతసాధితమ్ । గోధూమశాలయస్తిక్తా హితా జఠరిణామథ ॥ ౧౨ ॥ గోధూమశాలయో రాతిక్త్రా హస్త్రా ఖదిరోభయా । పఞ్చకోలం జాఙ్గలాశ్చ నిమ్బధాత్ర్యః పటోలకాః ॥ ౧౩ ॥ మాతులుఙ్గరసాజాతిశుష్కమూలకసైన్ధవాః । కుష్ఠినాం చ తథా శస్తం పానార్థే ఖదిరోదకమ్ ॥ ౧౪ ॥ మసూరముద్గౌ పేయార్థే భోజ్యా జీర్ణాశ్చ శాలయః । నిమ్బపర్పటకైశ్శాకైర్జాఙ్గలానాం తథా రసః ॥ ౧౫ ॥ విడఙ్గం మరిచం ముస్తం కుష్ఠం లోధ్రం సువర్చికా । మనశ్శిలా

చవాలేయఃకుష్ఠహామూత్రపేషితః ॥ ౧౬ ॥ అపూపకుష్ఠకుల్మాషయవాద్యామేహి
నాంహితాః । యవాన్నవికృతిర్ముద్గాకుళుత్థాజీర్ణశాలయః ॥ ౧౭ ॥ తిక్తరూక్షా
ణిశాకానితిక్తానిహరితానిచ । తైలానితిలశిగ్రూకవిభీతకేఙ్గుదానిచ ॥ ౧౮ ॥
ముద్గాస్సయవగోధూమాధాన్యంవర్షస్థితంచయత్ । జాఙ్గలస్యరసశ్శస్తోభోజనేరా
జయక్ష్మిణామ్ ॥ ౧౯ ॥ కాళుత్థమాద్గకోరాస్నాశుష్కమూలకజాఙ్గలైః । పూ
పైర్వావిష్కిరైస్సిద్ధైర్దధిదాడిమసాధితైః ॥ ౨౦ ॥ మాతులుఙ్గరసక్షౌద్రద్రాక్షా
వ్యోషాదిసంస్కృతైఃయవగోధూమశాల్యన్నైర్భోజయేచ్ఛ్వాసకాసినమ్॥ ౨౧॥
దశమూలబలారాస్నాకుళుత్థైరుపసాధితాః । పేయాఃపూపరసాఃక్వాథాశ్శ్వాస
హిక్కానివారణాః ॥ ౨౨ ॥ శుష్కమూలకకాళుత్థమూలజాఙ్గలజైరసైః । యవ
గోధూమశాల్యన్నంజీర్ణంసోశీరమాచరేత్ ॥ ౨౩ ॥ సోథవాన్త్రసగుడాంపథ్యాంఖా
దేద్వాగుడనాగరమ్ । తక్రంచచిత్రకంచోభౌగ్రహణీరోగనాశనౌ॥ ౨౪॥పురాణయ
వగోధూమశాలయోజాఙ్గలోరసః। ముద్గామలకఖర్జూరమృద్వీకాబదరాణిచ॥ ౨౫॥
మధుసర్పిఃపయశ్శక్రంనిమ్బపర్పటకౌవృషమ్ । తక్రారిష్టాశ్చశస్యన్తేసతతంవాతరో
గిణామ్ ॥ ౨౬ ॥ హృద్రోగిణోవిరేచ్యాస్తుపిప్పల్యోహిక్కినాంహితాః ।తక్రావలా
లసిద్ధానిముక్తానిశిశిరామ్భసా ॥ ౨౭ ॥ ముక్తాస్సౌవర్చలాజాదిమద్యంశస్తంమ
దాత్యయే । సక్షౌద్రపయసాలాక్షాంపిబేచ్ఛ్యక్షతవాన్నరః ॥ ౨౮ ॥ క్షయంమాం
సరసాహారో వహ్నిసంరక్షణాజ్జయేత్ । శాలయోభోజనేరక్తానీవారకలమాద
యః॥ ౨౯ ॥ యవాన్నవికృతిర్మాంసంశాకంసౌవర్చలంశఠీ । పథ్యాత్రైవార్శసాం
యన్మణ్డంతక్రంచవారిణా ॥ ౩౦ ॥ ముస్తాభ్యాసస్తథాలేపశ్చిత్రకేణహరిద్రయా ।
యవాన్నవికృతిశ్శాలిర్వాస్తూకంససువర్చలమ్ ॥ ౩౧ ॥ త్రపుసవారుగోధూమాఃక్షీ
రేక్షుఘృతసంయుతాః । మూత్రకృచ్ఛ్రేచశస్తాస్స్యుఃపానేమణ్డసురాదయః॥౩౨॥
లాజాస్సక్తుస్తథాక్షౌద్రంశూన్యంమాంసంవరూపకమ్ । వార్తాకులావశిఖినశ్ఛర్ది
ఘ్నాఃపానకానిచ॥౩౩॥ శాల్యన్నంతోయపయసికేవలోష్ణశ్శృతేపివా । తృష్ణాఘ్న
ముస్తగుడయోర్గుటికావాముఖేధృతా॥ ౩౪ ॥ యవాన్నవికృతిఃపూపంశుష్కమూ
లకజాఙ్గలతథా । శాకంపటోలవేత్రాగ్రమూరుస్తమ్భవినాశనమ్ ॥ ౩౫ ॥ ముద్గాఢకమ
సూరాణాంసతిక్తైర్జాఙ్గలైరసైః । ససైన్ధవఘృతద్రాక్షాశుణ్ఠ్యామలకకోలజైః॥౩౬॥
యూషైఃపురాణగోధూమయవశాల్యన్నమభ్యసేత్ । విసర్పేసితాక్షౌద్రమృద్వీకా
దాడిమోదకమ్ ॥ ౩౭ ॥ రక్తయష్టికగోధూమయవముద్గాదికంలఘు । కాకమాచీ
చవేత్రాగ్రంవాస్తూకంచసువర్చలా॥ ౩౮ ॥ వాతశోణితనాశాయతోయంశస్తంసితం
మధు । నాసారోగేషుచహితంఘృతందూర్వాప్రసాధితమ్ ॥ ౩౯ ॥ భృఙ్గరాజరసే
సిద్ధంతైలంధాత్రీరసేపివా।నస్యంసర్వామయేష్విష్టంమూర్ధ్వజత్ర్వాధ్వవేషుచ॥౪౦॥

శీతతోయాన్నపానంచతిలానాంవిప్రభక్షణమ్।ద్విజదార్ఢ్యకరంప్రోక్తంతథాతుష్టిక
రంపరమ్॥ ౪౧ ॥ గణ్డూషంతిలతైలేనద్విజదార్ఢ్యకరంపరమ్ । విడఙ్గచూర్ణంగోమూ
త్రంసర్వత్రకృమినాశనే ॥ ౪౨ ॥ ధాత్రీఫలాన్యథాజ్యంచశిరోలేపనముత్తమమ్ । శి
రోరోగవినాశాయస్నిగ్ధముష్ణంచభోజనమ్ ॥ ౪౩ ॥ తైలంవాబస్తమూత్రంచకర్ణ
పూరణముత్తమమ్ । కర్ణశూలవినాశాయసర్వశుక్తానివాద్విజ ॥ ౪౪ ॥ గిరిమృ
చ్చన్దనంలాక్షామాలతీకలికాతథా । సంయోజ్యాయ్యాకృతావర్తిఃక్షతశుక్లహరీతు
సా ॥ ౪౫ ॥ వ్యోమంత్రిఫలయాయుక్తంతుచ్ఛకంచతథాజలమ్। సర్వాక్షిరోగశమ
నంతథాచైవరసాఞ్జనమ్ ॥ ౪౬ ॥ ఆజ్యభృష్టంశిలాపిష్టంలోధ్రకాఞ్జికసైన్ధవైః ।
ఆశ్చ్యోతనావినాశాయసర్వనేత్రామయేహితమ్ ॥ ౪౭ ॥ గిరిమృచ్చన్దనైర్లేపో
వహిర్నేత్రస్యశస్యతే । నేత్రామయవిఘాతార్థంత్రిఫలాంశీలయేత్సదా॥ ౪౮ ॥ రా
త్రౌతుమధుసర్పిర్భ్యాందీర్ఘమాయుర్జిజీవిషుః । శతావరీరసేసిద్ధౌవృష్యౌక్షీరఘృ
తౌస్మృతౌ॥౪౯॥ కలమ్బికానిమాషాశ్చవృష్యౌక్షీరఘృతౌతథా । ఆయుష్యాత్రిఫలా
జ్ఞేయాపూర్వవన్మధుకాన్వితా ॥ ౫౦ ॥ మధుకాదిరసోపేతావలీపలితనాశినీ ।
వచాసిద్ధఘృతంవిప్రభూతదోషవినాశనమ్॥ ౫౧ ॥ కవ్యంబుద్ధిప్రదంచైవతథాసర్వా
ర్థసాధనమ్ । బలాకల్కకషాయేణసిద్ధమభ్యఞ్జనేహితమ్ ॥ ౫౨ ॥ రాస్నాసహ
చరైర్వాపితైలంవాతవికారిణామ్ । అనభిష్యన్దియచ్చాన్నంతద్వ్రణేషుప్రశస్య
తే॥ ౫౩ ॥ సక్తుపిణ్డీతథైవాస్లాపాచనాయప్రశస్యతే । పక్వస్యచతథాభేదేనిమ్బ
చూర్ణంచరోపణే ॥ ౫౪ ॥ తథాసుచ్యుపచారశ్చబలికర్మవిశేషతః । సూతికాచత
థారక్షాప్రాణినాంతుసదాహితా॥ ౫౫ ॥ భక్షణంనిమ్బపత్రాణాంసర్పదష్టస్యభేష
జమ్ । తాళనిమ్బదళంకేశ్యంజీర్ణంతైలంయవాఘృతమ్ ॥ ౫౬ ॥ ధూపోవృశ్చి
కదష్టస్యశిఖపత్రఘృతేనవా । అర్కక్షీరేణసంపిష్టంలేపాబీజంపలాశజమ్ ॥ ౫౭॥
వృశ్చికార్తస్యకృష్ణావాశివాచఫలసంయుతా। అర్కక్షీరంతిలంతైలంపలలంచగుడం
సమమ్ ॥ ౫౮ ॥ పానాజ్జయతిదుర్వారంశ్వవిషంశీఘ్రమేవతు । పీత్వామూలంత్రి
వృత్తుల్యంతణ్డులీయస్యసర్పిషా॥ ౫౯ ॥ సర్పకీటవిషాణ్యాశుజయత్యతిబలాన్యపి । చ
న్దనంపద్మకంకుష్ఠంలతామ్బుశీరపాటలాః ॥ ౬౦ ॥ నిర్గుణ్డీసారిబాసేలుర్లూతావి
షహారోగదః । శిరోవిరేచనంశస్తంగుడనాగరకంద్విజ ॥ ౬౧ ॥ స్నేహపానేతథా
బస్తౌతైలంఘృతమనుత్తమమ్ । స్వేదనీయఃపరోవహ్నిశ్శీతామ్బుస్తమ్భనంపర
మ్॥ ౬౨ ॥ త్రివృద్విరేచనేశ్రేష్ఠావమనేమదనంతథా । వస్తిర్విరేకోవమనంతైలంస
ర్పిస్తథామధు ॥ ౬౩ ॥ వాతపిత్తబలాశానాంక్రమేణపరమౌషధమ్॥౬౩॥ *

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ధన్వన్తరిసుశ్రుతసంవాదే ఆయుర్వేదే
సిద్ధౌషధానినామ ఏకోనాశీత్యధికద్వి శతతమోఽధ్యాయః.

॥ సర్వరోగహరాణ్యౌషధాని ॥

ధన్వన్తరిః ॥ శరీరమానసాగన్తుసహజావ్యాధయోమతాః। శారీరాజ్వరకుష్ఠాద్యాః క్రోధాద్యామానసామతాః ॥ ౧ ॥ ఆగన్తవోఽభిఘాతోత్థాస్సహజాః క్షుజ్జరాదయః। శారీరాగన్తునాశాయసూర్యవారేఘృతంగుడమ్ ॥ ౨ ॥ లవణంసహిరణ్యంచవిప్రాయాపూపమర్పయేత్। చన్ద్రేచాభ్యఙ్గదోవిప్రేసర్వరోగైః ప్రముచ్యతే॥ ౩॥ తైలంశనైశ్చరేదద్యాదాశ్వినేగోరసాన్నదః। ఘృతేనపయసాలిఙ్గంసంస్నాప్యస్స్యాద్రుగుజ్ఝితః ॥ ౪ ॥ గాయత్ర్యాహవనాద్వహ్నౌదూర్వాస్త్రిమధురాప్లుతామ్। యస్మిన్భేవ్యాధిమాప్నోతితస్మిన్స్నానంబలింశుభే ॥ ౫ ॥ మానసానాంరుజాదీనాంవిష్ణోస్స్తోత్రంహరంభవేత్। వాతపిత్తకఫాదోషాధాతవశ్చతథాశ్శృణు॥ ౬ ॥ భుక్తంపక్వాశయాదన్నంద్విధాయాతిచసుశ్రుత। అంశేనైకేనకిట్టత్వంరసతాంచాపరేణచ ॥ ౭ ॥ కిట్టభాగోమలస్తత్రవిణ్మూత్రస్వేదదూషికాః। నాసామలంకర్ణమలంతథాదేహమలంచయత్ ॥ ౮ ॥ రసభాగాద్రసస్తత్రసమాచ్ఛోణితతాంవ్రజేత్। మాంసంరక్తాత్తతోమేదోమేదసోఽస్థ్నశ్చసమ్భవః ॥ ౯ ॥ అస్థ్నోమజ్జాతతశ్శుక్రంశుక్రాద్రాగస్తథౌజసః। దేశమార్తింబలంశక్తింకాలంప్రకృతిమేవచ॥ ౧౦॥ జ్ఞాత్వాచికిత్సితంకుర్యాద్భేషజస్యతథాబలమ్। తిథింరిక్తాంత్యజేద్భౌమంమన్దభందారుణోగ్రకమ్ ॥ ౧౧ ॥ హరిగోద్విజచన్ద్రార్కసురాదీన్ప్రతిపూజ్యచ। శృణుమన్త్రమిమంవిద్వాన్భేషజారమ్భమాచరేత్ ॥ ౧౨ ॥ బ్రహ్మదక్షాశ్విరుద్రేన్ద్రభూచన్ద్రార్కానిలానలాః। ఋషయశ్చౌషధిగ్రామాభూతసఙ్ఘాశ్చపాన్తుతే ॥ ౧౩ ॥ రసాయనమివర్షీణాందేవానామమృతంయథా। సుధేవోత్తమనాగానాంభైషజ్యమిదమస్తుతే ॥ ౧౪ ॥ వాతశ్లేష్మాత్మకోదేశోబహువృక్షోబహూదకః। అనూపఇతివిఖ్యాతోజాఙ్గలస్తద్వివర్జితః॥౧౫॥ కించిద్వృక్షోదకోదేశస్తథాసాధారణస్స్మృతః। జాఙ్గలఃపిత్తబహులోమధ్యస్సాధారణస్స్మృతః ॥ ౧౬॥ రూక్షశ్శీతశ్చలోవాయుఃపిత్తముష్ణంకటుత్రయమ్। స్థిరామ్లస్నిగ్ధమధురంబలాశంచప్రచక్షతే॥ ౧౭॥ వృద్ధిస్సమానైరేతేషాంవిపరీతైర్విపర్యయః। రసాస్స్వాద్వమ్లలవణాశ్శ్లేష్మలావాయునాశనాః॥ ౧౮ ॥ కటుతిక్తకషాయాశ్చవాతలాశ్శ్లేష్మనాశనాః। కట్వమ్లలవణాజ్ఞేయాస్తథాపిత్తవివర్ధనాః॥౧౯॥ తిక్తస్వాదుకషాయాశ్చతథాపిత్తవినాశనాః। రసస్యైతద్గుణంనాస్తివిపాకస్యైతదిష్యతే॥౨౦॥ వీర్యోష్ణాఃకఫవాతఘ్నాశ్శీతాఃపిత్తవినాశనాః। ప్రభావతస్తథాకర్మతేకుర్వన్తిచసుశ్రుత ॥ ౨౧ ॥ శిశిరేచవసన్తేచనిదాఘేచతథా

క్రమాత్ । చయప్రకోపప్రశమాః కఫస్య తు ప్రకీర్తితాః ॥ ౨౨॥ నిదాఘవర్షారాత్రౌ చ
తథా శరది సువ్రత । చయప్రకోపప్రశమాః పవనస్య ప్రకీర్తితాః ॥ ౨౩ ॥ మేఘకాలే చ శ
రది హేమన్తే చ యథాక్రమాత్ । చయప్రకోపప్రశమాస్తథా పిత్తస్య కీర్తితాః ॥ ౨౪॥
వర్షాదయో విసర్గాస్తు హేమన్తాద్యాస్తథా త్రయః । శిశిరాద్యాస్తథాదానం గ్రీష్మా
న్తా బుధితవస్త్రయః ॥ ౨౫॥ సౌమ్యో విసర్గస్త్వాదానమాగ్నేయం పరికీర్తితమ్ । వర్షా
దీన్ త్రీనృతూన్సోమశ్చరన్పర్యాయశో రసాన్ ॥ ౨౬॥ జనయత్యమ్లలవణమధురాం(స్త్రీ)
న్యథాక్రమమ్ । శిశిరాదీనృతూనర్కశ్చరన్పర్యాయశో రసాన్ ॥ ౨౭ ॥ వివర్ధయేత్త
థా తిక్తకషాయకటుకాన్క్రమాత్ । యథా రజన్యో వర్ధన్తే బలమేకం హి వర్ధతే ॥ ౨౮॥
క్రమశోఽథ మనుష్యాణాం హీయమానాసు హీయతే । రాత్రిభుక్తదినానాం చ వయసశ్చ
తథైవ చ ॥ ౨౯ ॥ ఆదిమధ్యావసానేషు కఫపిత్తసమీరణాః । ప్రకోపం యాన్తి కోపా
దౌ కాలే తేషాం చయః స్మృతః ॥ ౩౦ ॥ ప్రకోపోత్తరకే కాలే శమస్తేషాం ప్రకీర్తితః ।
అతిభోజనతో విప్ర తథా చాభోజనేన చ ॥ ౩౧ ॥ రోగా హి సర్వే జాయన్తే వేగోదీరణ
ధారణైః । అన్నేన కుక్షేర్ద్వావంశావేకం పానేన పూరయేత్ ॥ ౩౨ ॥ ఆశ్రయం పవ
నాదీనాం తథైకమవశేషయేత్ । వ్యాధేర్నిదానస్య తథా విపరీతమథౌషధమ్ ॥ ౩౩॥
కర్తవ్యమేతదేవాత్ర మయా సారం ప్రకీర్తితమ్ । నాభేరూర్ధ్వమధశ్చైవ గుదశ్రో
ణ్యోస్తథైవ చ ॥ ౩౪ ॥ బలాశపిత్తవాతానాం దేహస్థానం ప్రకీర్తితమ్ । తథా
పి సర్వగాశ్చైతే దేహే వాయుర్విశేషతః ॥ ౩౫ ॥ దేహస్య మధ్యే హృదయం స్థానం
తన్మనసః స్మృతమ్ । కృశోల్పకేశశ్చపలో బహువాగ్విషమానలః ॥ ౩౬ ॥ వ్యోమగశ్చ
తథా స్వప్నే వాతప్రకృతిరుచ్యతే । అకాలపలితః క్రోధీ ప్రస్వేదీ మధురప్రియః ॥ ౩౭॥
స్వప్నే చ దీప్తిమత్ప్రేక్షీ పిత్తప్రకృతిరుచ్యతే । దృఢాఙ్గః స్థిరచిత్తశ్చ సుప్రభః స్నిగ్ధ
మూర్ధజః ॥ ౩౮ ॥ శుద్ధామ్బుదర్శీ స్వప్నే చ కఫప్రకృతికో నరః । తామసా రాజ
సాశ్చైవ సాత్త్వికాశ్చ తథా స్మృతాః ॥ ౩౯ ॥ మనుష్యా మునిశార్దూల వాతపిత్తకఫా
త్మకాః । రక్తపిత్తం వ్యవాయాచ్చ గురుకర్మప్రవర్తనైః ॥ ౪౦ ॥ కదన్నభోజనాద్వాయు
ర్దేహే శోకాచ్చ కుప్యతి । విదాహినాం తథోష్ణానాముష్ణాన్నాధ్వనిసేవినామ్ ॥ ౪౧॥
పిత్తం ప్రకోపమాయాతి భయేన చ తథా ద్విజ । అత్యమ్బుపానగుర్వన్నభోజినాం భు
క్తశాయినామ్ ॥ ౪౨ ॥ శ్లేష్మా ప్రకోపమాయాతి తథా యే చాలసా జనాః । వాతోత్థ్య
సరోగాణి జ్ఞాత్వా శామ్యానిలక్షణైః ॥ ౪౩॥ అస్థిభఙ్గః కషాయత్వమాస్యే శుష్కా
స్యతా తథా । జృమ్భణం రోమహర్షశ్చ వాతికవ్యాధిలక్షణమ్ ॥ ౪౪ ॥ నఖనేత్రసిరా
ణాం తు పీతత్వం కటుతా ముఖే । తృష్ణా దాహోష్ణతా చైవ పిత్తవ్యాధినిదర్శనమ్ ॥ ౪౫॥
ఆలస్యం చ ప్రసేకశ్చ గురుతా మధురాస్యతా । ఉష్ణాభిలాషితా చేతి శ్లైష్మికవ్యాధిల
క్షణమ్ ॥ ౪౬ ॥ స్నిగ్ధోష్ణమన్నమభ్యఙ్గస్తైలపానాది వాతనుత్ । ఆజ్యం క్షీరం

సితాద్యంచచన్ద్రరశ్మ్యాదిపిత్తనుత్ ॥ ౪౭ ॥ సక్షౌద్రంత్రిఫలాతైలంవ్యాయామా
దికఫాపహమ్ । సర్వరోగప్రశాన్త్యైస్యాద్విష్ణోర్ధ్యానంచపూజనమ్ ॥ ౪౮ ॥

ఇతిశ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ధన్వన్తరి సుశ్రుతసంవాదే ఆయుర్వేదే
సర్వరోగహరాణ్యౌషధానినామ అశీత్యధికద్విశతతమోధ్యాయః.

రసాదిలక్షణమ్

ధన్వన్తరిః ॥ రసాదిలక్షణంవక్ష్యే భేషజానాంగుణంశ్శృణు । రసవీర్యవిపాకజ్ఞోనృపాదీన్రక్షయేన్నరః ॥ ౧ ॥ రసాస్స్వాద్వమ్లలవణాస్సోమజాఃపరికీర్తితాః । కటుతిక్తకషాయానితథాగ్నేయామహాభుజ ॥ ౨ ॥ త్రిధావిపాకోద్రవ్యస్యకట్వమ్లలవణాత్మకః । ద్విధావీర్యంసముద్దిష్టముష్ణంశీతంతథైవచ ॥ ౩ ॥ అనిర్దేశ్యప్రభావశ్చఓషధీనాంద్విజోత్తమ । మధురశ్చకషాయశ్చతిక్తశ్చైవతథారసః ॥ ౪ ॥ శీతవీర్యాస్సముద్దిష్టాశ్శేషాస్తూష్ణాఃప్రకీర్తితాః । గుడూచీత్రతిక్తాపిభవత్యుష్ణాతివీర్యతః ॥ ౫ ॥ ఉష్ణాకషాయాపితథాపథ్యాభవతిమానద । మధురోపితథామాంసఉష్ణఏవప్రకీర్తితః ॥ ౬ ॥ లవణోమధురశ్చైవవిపాకమధురౌస్మృతౌ । ఆమ్లోష్ణశ్చతథాప్రోక్తశ్శేషాఃకటువిపాకినః ॥ ౭ ॥ వీర్యపాకేవిపర్యస్తేప్రభావాత్తత్రనిశ్చయః । మధురోపికటుఃపాకేయచ్ఛక్షౌద్రంప్రకీర్తితమ్ ॥ ౮ ॥ క్వాథయేత్షోడశగుణంపిబేద్ద్రవ్యాచ్చతుర్గుణమ్ । కల్పనైషాకషాయస్యయత్రనోక్తోవిధిర్భవేత్ ॥ ౯ ॥ కషాయంతుభవేత్తోయంస్నేహపాకేచతుర్గుణమ్ । ద్రవ్యతుల్యంసముద్ధృత్యద్రవ్యంస్నేహంక్షిపేద్బుధః ॥ ౧౦ ॥ తావత్ప్రమాణంద్రవ్యస్యస్నేహపాదంతతఃక్షిపేత్ । తోయవర్జస్తుయద్ద్రవ్యంస్నేహద్రవ్యంతథాభవేత్ ॥ ౧౧ ॥ సంవర్తితౌషధఃపాకస్స్నేహానాంపరికీర్తితః । తత్తుల్యతాతులేహ్యస్యతథాభవతిసుశ్రుత ॥ ౧౨ ॥ స్వచ్ఛమల్పౌషధంక్వాథంకషాయంచోక్తవద్భవేత్ । అక్షచూర్ణస్యనిర్దిష్టంకషాయస్యచతుఃపలమ్ ॥ ౧౩ ॥ మధ్యమైషాస్మృతామాత్రానాస్తిమాత్రావికల్పనా । వయఃకాలంబలంవహ్నిందేశంద్రవ్యంరుజంతథా ॥ ౧౪ ॥ సమవేక్ష్యమహాభాగమాత్రాయాఃకల్పనాభవేత్ । సౌమ్యాస్తత్రరసాఃప్రాయోవిజ్ఞేయాధాతువర్ధనాః ॥ ౧౫ ॥ మధురాస్తువిశేషేణవిజ్ఞేయాధాతువర్ధనాః । దోషాణాంచైవధాతూనాంద్రవ్యంసమగుణంతుయత్ ॥ ౧౬ ॥ తదేవవృద్ధయేజ్ఞేయంవిపరీతంక్షమావహమ్ । ఉపస్తమ్భత్రయంప్రోక్తందేహేస్మిన్మనుజోత్తమ ॥ ౧౭ ॥ ఆహారోమైథునంనిద్రాతేషుయత్నాస్సదాభవేత్ । అసేవనాత్సేవనాచ్చఅత్యన్తంనాశమాప్నుయాత్ ॥ ౧౮ ॥ క్షయస్యబృంహణంకార్యంస్థూలదేహస్యకర్షణమ్ । రక్షణంమధ్యకాయస్యదేహభేదాస్త్రయోమతాః ॥ ౧౯ ॥ ఉపక్రమద్వయంప్రోక్తంతర్పణంవాప్యతర్పణమ్ । హితాశీచమితాశీచజీర్ణాశీచతథాభవేత్ ॥ ౨౦ ॥ ఓషధీనాంపఞ్చవిధాతథాభవ

తికల్పనా । రసః కల్కశ్శృతశ్శీతః ఫాణ్టశ్చ మనుజోత్తమ ॥ ౨౧ ॥ రసస్తు పీడకో జ్ఞేయః కల్క ఆలోడితాద్భవేత్ । క్వథితశ్చ శృతో జ్ఞేయశ్శీతః పర్యుషితో నిశామ్ ॥ ౨౨ ॥ సద్యోఽభిశృతపూతం యత్తత్ఫాణ్టమభిధీయతే । కరణానాం శతం చైవ షష్టిశ్చైవాధికా స్మృతా ॥ ౨౩ ॥ యో వేత్తి సహ్యా జేయస్స్యాత్సన్ధౌ బాహుశౌణ్డికః । ఆహారశుద్ధిరగ్న్యర్థమగ్నిమూలం బలం నృణామ్ ॥ ౨౪ ॥ ససిన్ధు త్రిఫలాం చాద్యాత్సురాక్షి అభివర్ణదామ్ । జాఙ్గలం చ రసం సిన్ధుయుక్తం దధిపయః కణామ్ ॥ ౨౫ ॥ రసాధికం సమం కుర్యాన్నరో వాతాధికోఽపి వా । నిదాఘే మర్దనం యుక్తం శిశిరే చ సమం బహు ॥ ౨౬ ॥ వసన్తే మధ్యమం జ్ఞేయం నిదాఘే మర్దనోల్బణమ్ । త్వచం తు ప్రథమం మర్ద్య మాంసం చ తదనన్తరమ్ ॥ ౨౭ ॥ స్నాయూరుధిరదేహేషు అస్థిఘాతీ వమాంసలమ్ । స్కన్ధౌ బాహూ తథైవేహ తథాజఙ్ఘే సజానునీ ॥ ౨౮ ॥ అరివన్మర్దయేత్పార్ష్ణో జత్రువక్షశ్చ పూర్వవత్ । అఙ్గసన్ధిషు సర్వేషు నిష్పీడ్య బహుళం తథా ॥ ౨౯ ॥ ప్రసారయేదఙ్గసన్ధీన్న చ తైః పీణచాక్రమాత్ । నాజీర్ణే తు శ్రమం కుర్యాన్న భుక్త్వా పీతవాన్నరః ॥ ౩౦ ॥ దినస్య తు చతుర్భాగ ఊర్ధ్వం తు ప్రహరార్ధకే । వ్యాయామం నైవ కర్తవ్యం స్నాయాచ్ఛీతామ్బునా సకృత్ ॥ ౩౧ ॥ వార్యుష్ణం చ శ్రమం జహ్యాద్ధృదా శ్వాసన్న ధారయేత్ । వ్యాయామశ్చ కఫం హన్యాద్వాతం హన్యాచ్చ మర్దనమ్ ॥ ౩౨ ॥ స్నానం పిత్తాధికం హన్యాత్తస్యాన్తే చాతపః ప్రియః । ఆతపక్లేశకర్మాదౌ తేషు మవ్యాయామినో నరాః ॥ ౩౩ ॥

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ధన్వన్తరిసుశ్రుతసంవాదే ఆయుర్వేదే రసాదిలక్షణం నామ పఞ్చాశీత్యధిక ద్విశతతమోఽధ్యాయః.

వృక్షాయుర్వేదః

ధన్వన్తరిః॥ వృక్షాయుర్వేదమాఖ్యాస్యే ప్లక్షశ్చోత్తరతశ్శుభః । ప్రాగ్వటో యామ్యతస్త్వామ్రమాప్యేఽశ్వత్థః క్రమేణ తు ॥ ౧ ॥ దక్షిణాం దిశముత్పన్నాస్సమీపే కణ్టకద్రుమాః । ఉద్యానం గృహవాసే స్యాత్తిలాన్వాప్య చ పుష్పితాన్ ॥ ౨ ॥ గృహ్ణీయాద్రోపయేద్వృక్షాన్ద్విజం చన్ద్రం ప్రపూజ్య చ । ధ్రువాణి పఞ్చ వాయవ్యం హస్తం ప్రాజేశ వైష్ణవమ్ ॥ ౩ ॥ నక్షత్రాణి తథా మూలం శస్యన్తే ద్రుమరోపణే । ప్రవేశయేన్నదీవాహాన్పుష్కరిణ్యాం తు కారయేత్ ॥ ౪ ॥ హస్తా మఘా తథా మైత్రమాద్యం పుష్యం సవాసవమ్ । జలాశయసమారమ్భే వారుణం చోత్తరాత్రయమ్ ॥ ౫ ॥ సమ్పూజ్య వరుణం విష్ణుం పర్జన్యం తత్సమాచరేత్ । అరిష్టాశోకపున్నాగశిరీషాస్సుప్రియఙ్గవః ॥ ౬ ॥ అశోకః కదలీ జమ్బూస్తథా వకుళదాడిమాః । సాయం ప్రాతస్తు ఘర్మార్తౌ శీతకాలే దినాన్తరే ॥ ౭ ॥ వర్షారాత్రౌ భువశ్శోషే సేక్తవ్యా రోపితా ద్రుమాః । ఉత్తమం వింశతిర్హస్తా మధ్యమం షోడశాన్తరమ్ ॥ ౮ ॥ స్థానాత్స్థానాన్తరం కార్యం వృక్షాణాం ద్వాద

శావరమ్ । విఫలాస్వృక్షనాం వృక్షాణాం శస్త్రేణాదౌ హి శోధనమ్ ॥ ౯ ॥ విడఙ్గఘృతప ఙ్కాక్తాన్సేచయేచ్ఛీతవారిణా । ఫలనాశే కులత్థైశ్చ మాషైర్ముద్గైర్యవైస్తిలైః ॥ ౧౦ ॥ ఘృతశీతపయస్సేకః ఫలపుష్పాయ సర్వదా । ఆవికాజశకృచ్చూర్ణం యవచూర్ణం తిలాని చ ॥ ౧౧ ॥ గోమాంసముదకం చైవ సప్తరాత్రం నిధాపయేత్ । ఉత్సేకస్సర్వవృక్షాణాం ఫలపుష్పాదివృద్ధిదః ॥ ౧౨ ॥ మత్స్యామ్భసా తు సేకేన వృద్ధిర్భవతి శాఖినః । విడ ఙ్గతణ్డులోపేతం మత్స్యం మాంసం హి దోహదమ్ ॥ ౧౩ ॥ సర్వేషామవిశేషేణ వృ క్షాణాం రోగమర్దనమ్ ॥ ౧౪ ॥ * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ధన్వన్తరిసుశ్రుతసంవాదే ఆయుర్వే
దే వృక్షాయుర్వేదో నామ ద్వ్యశీత్యధిక ద్విశతతమోఽధ్యాయః

నానారోగహరాణ్యౌషధాని.

ధన్వన్తరిః ॥ సింహీ శటీ నిశా యుగ్మం వత్సకం క్వాథసేవనమ్ । శిశోస్సర్వాతిసా రేషు స్తన్యదోషేషు శస్యతే ॥ ౧ ॥ శృఙ్గీం సకృష్ణాతివిషాం చూర్ణితాం మధునా లిహేత్ । ఏకాం చాతివిషాం కాసచ్ఛర్దిజ్వరహరీం శిశోః ॥ ౨ ॥ బాలైస్సేవ్యా వచా సాజ్యా సదుగ్ధా వా థ తైలయుక్ । యష్టికాం శఙ్ఖపుష్పీం వా బాలః క్షీరాన్వితాం పిబేత్ ॥ ౩ ॥ వాగూర్ప్రవృద్ధ్యై క్త్రాయుర్మేధాశ్రీర్వర్ధతే శిశోః । వచాహ్యగ్నిశిఖా వాసా శుణ్ఠీకృష్ణానిశాగదమ్ ॥ ౪ ॥ సయష్టిసైన్ధవం బాలః ప్రాతర్మేధాకరం పిబేత్ । దేవదారుమహాశిగ్రుఫలత్ర యపటోలముచామ్ ॥ ౫ ॥ క్వాథస్సకృష్ణామృద్వీకాకల్కస్సర్వాన్కృమీన్హరేత్ । త్రిఫలాభృఙ్గవిశ్వానాం రసేషు మధుసర్పిషోః ॥ ౬ ॥ మేషీక్షీరే చ గోమూత్రే సిక్తం రోగేహితం శిశోః । నాసారక్తహరో నస్యాద్దూర్వారసఇహోత్తమః ॥ ౭ ॥ లశు నార్ద్రకశిగ్రూణాం రసః కర్ణస్య పూరణమ్ । తైలమార్ద్రకజాత్యం వా శూలహా చాన్యరోగనుత్ ॥ ౮ ॥ జాతీపత్రం ఫలం వ్యోషం కబళం మూత్రకం నిశా । దుగ్ధక్వా థేఽభయాకల్కసిద్ధం తైలం ద్విజార్తినుత్ ॥ ౯ ॥ ధాన్యామ్లనారికేళం గోమూత్రం క్రముకవిశ్వయుక్ । క్వథితం కబళం కార్యం సద్విజవ్యాధిశాన్తయే ॥ ౧౦ ॥ సాధి తం లాఙ్గలీకల్కతైలం నిర్గుణ్డికారసైః । గణ్డమాలాగళగణ్డౌ నాశయేన్నస్యకర్మణా ॥ ౧౧ ॥ పల్లవైరరకపూతీకస్నుహీరుష్ణాతజాతికైః । ఉద్వర్తయేత్సగోమూత్రైస్స ర్వత్వగ్దోషనాశనైః ॥ ౧౨ ॥ వాకుచీసతిలా భుక్తా వత్సరాత్కుష్ఠనాశనీ । పథ్యాభ ల్లాతకీ తైలగుడపిణ్డీ తు కుష్ఠజిత్ ॥ ౧౩ ॥ యాతీకవహ్నిరజనీత్రిఫలావ్యోషచూర్ణయు క్ । తక్రం గదాఙ్కురే పేయం భక్ష్యా వా సగుడాభయా ॥ ౧౪ ॥ ఫలదార్వీవిషాణాం తు క్వాథో ధాత్రీరసోఽథవా । పాతవ్యో రజనీకల్కః క్షౌద్రాక్తౌ ద్రప్రమేహిణా ॥ ౧౫ ॥ వాసాగర్భో వ్యాధిఘాతక్వాథపరణ్డతైలయుక్ । వాతశోణితహృత్పానాత్పిప్పలీ

ప్లీహహారీ ॥ ౧౬ ॥ సేవ్యాజఠరిణా కృష్ణాస్నుక్షీరబహుభావితా । పయసా వా
శచ్యాదన్వ్యాగ్నివిడఙ్గవ్యోషకల్కయుక్ ॥ ౧౭ ॥ గ్రన్థికోగ్రాభయాకృష్ణావిడఙ్గాక్తాభ్యా
శ్లేష్మితా। మాంసంతక్రంగ్రహణ్యర్శఃపాణ్డుగుల్మకృమీన్ హరేత్ ॥ ౧౮ ॥ ఫలత్రయా
మృతావాసాతిక్తభూనిమ్బజస్తథా । క్వాథస్సమాక్షికో హన్యాత్పాణ్డురోగం సకా
మలమ్ ॥ ౧౯ ॥ రక్తపిత్తీ పిబేద్వాసాసురసం ససితం మధు । వరీద్రాక్షాబలాశుణ్ఠీ
సాధితం వా పయః పృథక్ ॥ ౨౦ ॥ వరీవిదారీపథ్యా చ బలాత్రయం సవాసకమ్।
శ్వదంష్ట్రాఽమధుసర్పిర్భ్యాం మాలిహేత్క్షయరోగవాన్ ॥ ౨౧ ॥ పథ్యాశిగ్రుకరఞ్జా
ర్కత్వక్సారం మధుసిన్ధుమత్ । సమూత్రం విద్రధిం హన్తి పరిపాకాయతన్త్రిజిత్ ॥
౨౨ ॥ త్రివృతాజీవతీదన్తీమఞ్జిష్ఠాశర్కరీద్వయమ్। తార్క్ష్యజం నిమ్బపత్రం చ లేపశ్శస్తో భ
గన్దరే ॥ ౨౩ ॥ రుఘ్నాతరజనీలాక్షౌచూర్ణాజక్షౌద్రసంయుతా । వాసోవర్తిర్వ్రణే
యోజ్యా శోధనీ గతినాశనీ ॥ ౨౪ ॥ శ్యామాయష్టినిశాలోధ్రపద్మకోత్పలచన్దనైః । స
మరీచైశ్శృతం తైలం క్షీరే స్యాద్వ్రణరోపణమ్ ॥ ౨౫ ॥ శ్రీకార్పాసదలైర్భస్మఫలో
పలవణాని శా। తత్పిణ్డీ స్వేదనం తామ్రే సతైలం స్యాత్క్షతౌషధమ్ ॥ ౨౬ ॥ కుష్ఠసారం
పయోయుక్తం వహ్నిదగ్ధం వ్రణే లిమ్పేత్ । తదేవ నాశయేత్సేకాన్నారికేళరజోఘృత
మ్ ॥ ౨౭ ॥ విశ్వాజమోదసిన్ధూత్థచిఞ్చాత్వగ్భిస్సమాభయా । తక్రేణోష్ణామ్బునా
వాథ పీతాతీసారనాశనీ ॥ ౨౮ ॥ వత్సకాతివిషావిశ్వవిల్లముత్సశ్శృతం జలమ్। సామేపు
రాణేఽతీసారేసాస్సృక్ఛూలే చ పాయయేత్ ॥ ౨౯ ॥ అఙ్గారదగ్ధం సుగతం సిన్ధుముష్ణామ్బ
నా పిబేత్ । శూలవాన్ వాతవృద్ధి సిన్ధుహిఙ్గుకణాభయా ॥ ౩౦ ॥ కటురోహిణీ
తక్కణాటజక్కలాజచూర్ణం మధుప్లుతమ్। వస్తిభిద్రగతం వర్తిర్న్యస్తం తృష్ణాం వినాశ
యేత్ ॥ ౩౧ ॥ పాఠాదార్వీజాతిదళం ద్రాక్షౌమూలఫలత్రయైః। సాధితం సమధు క్వా
థం కబళం ముఖపాపహృత్ ॥ ౩౨ ॥ కృష్ణాతివిషలిప్తేన్ద్రదారుపాఠాపయోముచా
మ్। క్వాథో మూత్రేశ్శృతః క్షౌద్రీ సర్వకణ్ఠగదాపహః ॥ ౩౩ ॥ పథ్యాగోక్షురదుస్పర్శ
రాజవృక్షశిలాభిదామ్। కషాయస్సమధుః పీతో మూత్రకృచ్ఛ్రం వ్యపోహతి ॥ ౩౪ ॥
వంశత్వగ్వరుణక్వాథశ్శర్కరాశ్మవిఘాతనః। శాఖోటక్వాథసక్షౌద్రక్షీరాశీశ్లీపదీభ
వేత్ ॥ ౩౫ ॥ మాసార్కత్వక్పయస్తైలం మధుసిక్తం చ సైన్ధవమ్। పాదరోగం హరేత్సర్పి
ర్జాలకుక్కుటజం తథా ॥ ౩౬ ॥ శుణ్ఠీసౌవర్చలాహిఙ్గుచూర్ణం శుణ్ఠీరసైర్ఘృతమ్ ।
రుజం హరేదథ క్వాథో విద్ధిబద్ధాగ్నిసాధనే ॥ ౩౭ ॥ సౌవర్చలాగ్నిహిఙ్గూనాం సదీ
ప్యానాం రసౌర్యుతమ్ । విడఙ్గదీప్యకంయుక్తం వాతక్రం గుల్మాతురః పిబేత్ ॥ ౩౮ ॥
ధాత్రీపటోలముద్గానాం క్వాథస్సాజ్యో విసర్పహా । శుణ్ఠీదారునవాక్షురక్వాథో
మూత్రాన్వితోఽపరః ॥ ౩౯ ॥ సవ్యోషాయోరజఃక్షౌరః ఫలక్వాథశ్చ శోఫహృ
త్ । గుడశిగ్రుత్రివృద్భిశ్చ సైన్ధవానాం రజోయుతః ॥ ౪౦ ॥ త్రివృతాఫలకక్వాథ
స్సగుడస్స్యాద్విరేచనః । వచాఫలకషాయోత్థం పయోవమనకృద్భవేత్ ॥ ౪౧ ॥

త్రిఫలాయాః పలశతం పృథగ్భృఙ్గజభావితమ్ । విడఙ్గం లోహచూర్ణం చ దశభాగసమ
న్వితమ్ ॥ ౪౨ ॥ శతావరీగుడూచ్యగ్నిపలానాం శతవింశతిః । మధ్వాజ్యతిలజైర్లే
హ్యోర్వలీపలితవర్జితః ॥ ౪౩ ॥ శతమబ్దం హి జీవేత సర్వరోగవివర్జితః । త్రిఫలా సర్వ
రోగఘ్నీ సమధుశ్శర్కరాన్వితా ॥ ౪౪ ॥ సితామధుఘృతైర్యుక్తా సకృష్ణా త్రిఫలా త
థా । పథ్యాచిత్రకశుణ్ఠ్యశ్చ గుడూచీముసలీరజః ॥ ౪౫ ॥ సగుడం భక్షితం రోగహరం
త్రిశతవర్షకృత్ । కించిచ్ఛ్వాఙ్గం జపాపుష్పం పిణ్డితం విసృజేజ్జలే ॥ ౪౬ ॥ తైలం భవే
ద్ఘృతాకారం కించిచ్ఛ్వాఙ్గం జలాన్వితమ్ । ధూపార్థం దృశ్యతే చిత్రం వృషదంశజరా
యునా ॥ ౪౭ ॥ పునర్మాక్షికధూపేన దృశ్యతే తద్యథా పురా । కర్పూరజలకా భేకతై
లం పాటలిమూలయుక్ ॥ ౪౮ ॥ పిష్ట్వా లిమ్పేత్పదే ద్వే చ చరేదఙ్గారకే నరః । తృణాస్థా
నాదికం వ్యాహ్యా దర్శయన్నైవ కుతూహలమ్ ॥ ౪౯ ॥ విషగ్రహరుజధ్వంసక్షుద్రనర్మ
చకామికమ్ । తత్తే షట్కర్మకం ప్రోక్తం సిద్ధిద్వయసమాశ్రయమ్ ॥ ౫౦ ॥ మన్త్రీ
ధ్యానౌషధికథాముద్రేజ్యా యత్ర ముష్టయః । చతుర్వర్గఫలం ప్రోక్తం యః పఠేత్స దివం
వ్రజేత్ ॥ * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ధన్వన్తరి సుశ్రుతసంవాదే
ఆయుర్వేదే నానారోగహరాణ్యౌషధాని నామచతుర
శీత్యధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

మన్త్రరూపౌషధకథనమ్.

ధన్వన్తరిః ॥ ఆయురారోగ్యకర్తార ఓఙ్కారాద్యాశ్చ నాకదాః । ఓఙ్కారః పర
మో మన్త్రస్తం జప్త్వా చామరో భవేత్ ॥ ౧ ॥ గాయత్రీ పరమో మన్త్రస్తం జప్త్వా భుక్తి
ముక్తిభాక్ । ఓం నమో నారాయణాయ మన్త్రస్సర్వార్థసాధకః ॥ ౨ ॥ ఓం నమో భగవ
తే వాసుదేవాయ సర్వార్థదః । ఓం హ్రూం నమో విష్ణవే మన్త్రోఽయం చౌషధం పరమ్ ॥
అనేన దేవా హ్యసురాస్సంశ్రియో నిరుజోఽభవన్ । భూతానాముపకారశ్చ తథా ధర్మో మ
హౌషధమ్ ॥ ౪ ॥ ధర్మస్సద్ధర్మకృద్ధర్మీ పతైర్ధర్మైశ్చ నిర్మలః । శ్రీదశ్శ్రీశశ్శ్రీనివాసశ్శ్రీధ
రశ్శ్రీనికేతనః ॥ ౫ ॥ శ్రియఃపతిశ్శ్రీపరమపతైశ్శ్రియమవాప్నుయాత్ । కామీ కామ
ప్రదః కామః కామపాలస్తథా హరిః ॥ ౬ ॥ ఆనన్దో మాధవశ్చైవ నామ కామాయ వై హ
రేః । రామః పరశురామశ్చ నృసింహో విష్ణురేవ చ ॥ ౭ ॥ త్రివిక్రమశ్చ నామాని జప్త
వ్యాని జిగీషుభిః । విద్యామభ్యస్యతాం నిత్యం జప్తవ్యః పురుషోత్తమః ॥ ౮ ॥ దామోద
రో బన్ధహరః పుష్కరాక్షోఽక్షిరోగనుత్ । హృషీకేశో భయహరో జపేదౌషధకర్మణి ॥
౯ ॥ అచ్యుతం చామృతం మన్త్రం సఙ్గ్రామే చాపరాజితః । జలతారే నారసింహం
పూర్వాదౌ క్షేమకామవాన్ ॥ ౧౦ ॥ చక్రిణం గదినం చైవ శార్ఙ్గిణం ఖడ్గినం స్మరేత్ ।

నారాయణం సర్వకాలే నృసింహోఖిలభీతినుత్ ॥౧౧॥ గరుడధ్వజశ్చ విషహృద్ధ్యా
ప్య దేవం సదా జపేత్ । ధాన్యాదిస్థాపనే సర్వ అనన్తాచ్యుతమీరయేత్ ॥ ౧౨ ॥ నా
రాయణం చ దుస్స్వప్నే దాహాదౌ జలశాయినమ్ । హయగ్రీవం చ విద్యార్థీ జగత్సూ
తిం సుతాప్తయే ॥౧౩॥ బలభద్రం శౌర్యకార్యే ఏకం నానార్థసాధకమ్ ॥౧౩౪॥

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ధన్వన్తరి సుశ్రుత సంవాదే
ఆయుర్వేదే మన్త్రరూపౌషధ కథనం నామ చతురశీ
త్యధిక ద్విశతతమోధ్యాయః.

మృతసఞ్జీవనీకరసిద్ధయోగః

ధన్వన్తరిః॥ సిద్ధయోగాన్ప్రవక్ష్యే మృతసఞ్జీవనీకరాన్ । ఆత్రేయభాషితా
న్దివ్యాన్సర్వవ్యాధివిమర్దనాన్ ॥౧॥ ఆత్రేయః॥ బిల్వాదిపఞ్చమూలస్య క్వాథస్స్యా
ద్వాతికే జ్వరే । పాచనం పిప్పలీమూలం గుడూచీ విశ్వజోఽథవా ॥ ౨॥ ఆమలక్యభయా
కృష్ణా వహ్నిస్సర్వజ్వరాన్తకః । బిల్వాగ్నిమన్థశ్యోనాకకాశ్మర్యః పాటలాస్థి
రా ॥౩॥ త్రికణ్టకం పృశ్నిపర్ణీ బృహతీకణ్టకారికాః । జ్వరావిపాకపార్శ్వార్తికాసను
త్కుశమూలకమ్ ॥ ౪॥ గుడూచీపర్పటీముస్తం కిరాతం విశ్వభేషజమ్ । వాతపిత్తజ్వ
రే దేయం పఞ్చభద్రమిదం స్మృతమ్ ॥ ౫॥ త్రివృద్విశాలకటుకాత్రిఫలారగ్వధైః కృతః ।
సంక్షారో భేదనః క్వాథః పేయస్సర్వజ్వరాపహః ॥ ౬ ॥ దేవదారుబలావాసాత్రిఫ
లావ్యోషపద్మకైః । సవిడఙ్గైస్సితాతుల్యం తచ్చూర్ణం పఞ్చకాసజిత్ ॥ ౭ ॥ దశ
మూలీశఠీరాస్నాపిప్పలీబిల్వపౌష్కరైః । శృఙ్గీచామలకీభార్ఙ్గీగుడూచీనాగవల్లిభిః ॥
౮ ॥ యవాగ్రం విధినా సిద్ధం కషాయం వా పిబేన్నరః । కాసహృద్గ్రహణీపార్శ్వహి
క్కాశ్వాసప్రశాన్తయే ॥ ౯ ॥ మధుకం మధునా యుక్తం పిప్పలీం శర్కరాన్వితామ్ ।
నాగరం గుడసంయుక్తం హిక్కాఘ్నం లావణత్రయమ్ ॥ ౧౦॥ కారవ్యాజాజీమరిచం
ద్రాక్షావృక్షామ్లదాడిమమ్ । సౌవర్చలం గుడం క్షౌద్రం సర్వారోచననాశనమ్ ॥ ౧౧॥
శృఙ్గబేరరసం చైవ మధునా సహ పాయయేత్ । అరుచిశ్వాసకాసఘ్నం ప్రతిశ్యాయక
ఫాన్తకమ్ ॥ ౧౨ ॥ వటం శృఙ్గీశిలాలోధ్రదాడిమం మధుకం మధు । పిబేత్తణ్డులతో
యేన ఛర్దితృష్ణానివారణమ్ ॥ ౧౩॥ గుడూచీవాసకం లోధ్రం పిప్పలీ క్షౌద్రసంయుతమ్ ।
కఫాన్వితం జయేద్రక్తం తృష్ణాకాసజ్వరాపహమ్ ॥ ౧౪॥ వాసకస్వరసస్తద్వత్సమధు
స్త్రాక్షజోరసః ॥ శిరీషపుష్పస్వరసభావితం మరిచం హితమ్ ॥౧౫ ॥ సర్వార్తిమన్మసూ
రోథపిత్తభుక్తణ్డులీయకమ్ । నిర్గుణ్డీశారిబాశేలురజోగ్రలశ్చ విషాపహాః ॥ ౧౬ ॥
మహౌషధం మృతాం త్వుగ్రాం పుష్కరం గ్రన్థికోద్భవమ్ । పిబేత్క్వాథాయుతం

క్వాథంమూర్ఛాయాంచమదేషుచ ॥ ౧౭ ॥ హిఙ్గుసౌవర్చలవ్యోషైర్ద్విపలాంశై
ర్ఘృతాఢకమ్। చతుర్గుణేగవాంమూత్రేసిద్ధమున్మాదనాశనమ్ ॥ ౧౮ ॥ శఙ్ఖపుష్పీవ
చాకుష్ఠైస్సిద్ధంబ్రాహ్మీరసైర్యుతమ్ । పురాణంహన్త్యపస్మారం సోన్మాదంమేధ్య
ముత్తమమ్॥ ౧౯॥ పఞ్చగవ్యంఘృతంతద్వత్కుష్ఠనుచ్చాభయాయుతమ్। పటోలత్రి
ఫలానిమ్బగుడూచీధావనీవృషైః॥ ౨౦ ॥ సకరఞ్జైర్ఘృతంసిద్ధంకుష్ఠముద్వ్రణకంస్మృ
తమ్।నిమ్బంపటోలంవ్యాఘ్రీచగుడూచీవాసకంతథా ॥ ౨౧ ॥ కుర్యాద్దశపలాన్భా
గానేకైకస్యసకుట్టితాన్। జలద్రోణేవిపక్తవ్యంయావత్పాదావశేషితమ్ ॥ ౨౨ ॥
ఘృతప్రస్థంపచేత్తేనత్రిఫలాగర్భసంయుతమ్। పఞ్చతిక్తమితిఖ్యాతం సర్పిఃకుష్ఠవి
నాశనమ్॥ ౨౩॥అశీతింవాతజాన్రోగాంశ్చత్వారింశచ్చపైత్తికాన్। వింశతింశ్లైష్మి
కాన్హన్తిసపీనసార్శోవ్రణాదికాన్॥ ౨౪॥ హన్త్యన్యాన్యోగరాజోయం యథార్క
స్తిమిరంఖలు। త్రిఫలాయాఃకషాయేణభృఙ్గరాజరసేనచ॥ ౨౫ ॥ వ్రణప్రక్షాళనంకు
ర్యాదుపదంశప్రశాన్తయే। పటోలదళచూర్ణేనదాడిమత్వగ్రజోఽథవా ॥ ౨౬॥ గు
ణ్డయేచ్చగజేనాపిత్రిఫలాచూర్ణకేనచ। త్రిఫలాయోరజోయష్టిమార్కవోత్పలమా
రిచైః॥ ౨౭॥ ససైన్ధవైఃపచేత్తైలమభ్యఙ్గాచ్ఛర్దికాపహమ్। సక్షీరాన్మార్కవరసా
ద్విప్రస్థమధుకోత్పలైః॥ ౨౮॥ పచేత్తైలకుడవంతన్నస్యంపలితాపహమ్। నిమ్బం
పటోలంత్రిఫలాగుడూచీఖదిరంవృషమ్॥ ౨౯ ॥ భూనిమ్బపాఠాత్రిఫలాగుడూచీరక్త
చన్దనమ్। యోగద్వయంజ్వరంహన్తికుష్ఠవిస్ఫోటకాదికమ్॥౩౦॥ పటోలామృతభూ
నిమ్బవాసారిష్టకపర్పటైః।ఖదిరాన్తయుతైఃక్వాథోవిస్ఫోటజ్వరశాన్తికృత్ ॥ ౩౧ ॥
దశమూలీఛిన్నరుహాపథ్యాదారుపునర్నవా। జ్వరవిద్రధిశోఫఘ్నశిగ్రువిశ్వాజితాహి
తాః॥ ౩౨॥ మధూకంనిమ్బపత్రాణిలేపస్స్యాద్వ్రణశోధనః। త్రిఫలాఖదిరోదార్వీ
న్యగ్రోధాదిర్బలాకుశాః॥ ౩౩॥ నిమ్బమూలకపత్రాణాంకషాయాశ్శోధనేహితాః।
కరఞ్జారిష్టనిర్గుణ్డీరసోహన్యాద్వ్రణక్రిమీన్॥ ౩౪ ॥ ధాతకీచన్దనబలాసమఙ్గామధు
కోత్పలైః। దార్వీమేదోన్వితైర్లేపస్ససర్పిర్వ్రణరోపణః ॥ ౩౫ ॥ గుగ్గులుస్త్రిఫలా
వ్యోషసమాంశైర్ఘృతయోగతః । నాడీదుష్టవ్రణంశూలంభగన్దరముఖంహరేత్ ॥
౩౬॥ హరీతకీంమూత్రసిద్ధాంసతైలలవణాన్వితామ్।ప్రాతఃప్రాతశ్చసేవేతకఫవా
తామయాపహామ్॥ ౩౭॥ త్రికటుత్రిఫలాక్వాథంసక్షారలవణంపిబేత్ । కఫవాతా
త్మకేష్వేవవిరేకఃకఫవృద్ధినుత్ ॥ ౩౮॥ పిప్పలీపిప్పలీమూలవచాచిత్రకనాగరైః॥క్వా
థితంవాపిబేత్పేయమామవాతవినాశనమ్॥ ౩౯ ॥ రాస్నాంగుడూచీమేరణ్డదేవదా
రుమహౌషధమ్। పిబేత్సర్వాఙ్గికేవాతేసామేసన్ధ్యస్థిమజ్జగే॥ ౪౦॥ దశమూలకషా
యంవాపిబేద్వానాగరామ్భసా । శుణ్ఠీగోక్షురకక్వాథః ప్రాతఃప్రాతర్నిషేవితః॥
౪౧ ॥ సామవాతకటీశూలపాచనోరుక్ప్రణాశనః । సమూలపత్రశాఖాయాః ప్ర

సారణ్యాశ్చ తైలకమ్॥ ౪౨॥ గుడూచ్యాస్స్వరసః కల్కశ్చూర్ణం వా క్వాథ ఏవ చ। ప్ర
భూతకాలమాసేవ్య ముచ్యతే వాతశోణితాత్ ॥ ౪౩ ॥ పిప్పలీవర్ధమానం వా సేవ్యం
పథ్యాగుడేన వా । పటోలత్రిఫలాతిక్తకటుకామృతసాధితమ్ ॥ ౪౪ ॥ పక్వం పీత్వా
జయత్యాశు సదాహం వాతశోణితమ్। గుగ్గులుం కోష్ణశీతేతు గుడూచీత్రిఫలాంభసా॥
బలాపునర్నవైరణ్డబృహతీద్వయగోక్షురైః । సహింగులవణైః పీతం సద్యో వాతరు
జాపహమ్ ॥ ౪౬ ॥ కార్షికం పిప్పలీమూలం పథ్యాపల్లవకాని చ। పిప్పలీ చిత్రకం శుణ్ఠీ
త్రిఫలా త్రివృతా వచా ॥ ౪౭ ॥ ద్వౌ క్షారౌ శాడ్వలాదన్తీ స్వర్ణక్షీరీ విషాణికా । కో
లప్రమాణాం గుటికాం పిబేత్సౌవీరకాయుతామ్ ॥ ౪౮ ॥ శోథావపాకే త్రివృతా ప్ర
వృద్ధే చోదరాదికే। క్షీరం శోథహరం దారువర్షాభూనాగరైః శృతమ్॥ ౪౯ ॥ ఏక
స్తథార్కవర్షాభూసిద్ధం క్వాథేన శోథజిత్ । వ్యోషమగ్నిం పలాంశం స్యాత్త్రిసుణోభస్త్రావా
రిణీ॥ ౫౦ ॥ సాధితం పిబతస్సర్పిః పతత్యర్శో న సంశయః । పిప్పల్యస్సైనాప్యగ్నిశ్శుణ్ఠీసాధి
తం చాపి లావణమ్ ॥ ౫౧ ॥ విడఙ్గానలసిన్ధూత్థరాస్నాక్షారదారుభిః। తైలం చతు
ర్గుణం సిద్ధం కటుద్రవ్యం జలేన వా ॥ ౫౨ ॥ గణ్డమాలాపహం తైలమభ్యఙ్గాత్తక్రగణ్డను
త్। శతకునాగపలయుక్తాః క్షీరరసేయుతమ్ ॥ ౫౩ ॥ పయస్యా పిప్పలీ వా సాక
ల్కం సిద్ధం క్షయే హితమ్ । పచాం దుఃఖయా శుణ్ఠీహింగుస్సాగ్నిదీప్యకాః ॥ ౫౪॥ ద్వి
త్రిషట్చతురేకాంశ సుస్థపణ్యాశికాక్రమాత్ । చూర్ణం పీతం హన్తి గుల్మముదరం శూ
లకాసనుత్ ॥ ౫౫ ॥ పాఠానికుమ్భత్రికటుత్రిఫలాగ్నిభిః సాధితమ్। మూత్రేణ గూ
ణ్గుటికా గుల్మప్లీహాదినాశినీ ॥ ౫౬ ॥ వాసానిమ్బపటోలానిత్రిఫలా వాతపిత్తను
త్। లిహ్యాత్క్షౌద్రేణ విడఙ్గం చూర్ణం క్రిమినాశనమ్ ॥ ౫౭ ॥ విడఙ్గసైన్ధవక్షారమూ
త్రేణాపి హరీతకీ । వల్లీకీబదరీజమ్బుప్రియాలామ్రార్జునత్వచః॥ ౫౮ ॥ పీతాః క్షీరే
ణ మధ్వక్తాః పృథక్శోణితవారణాః । బిల్వామ్రధాతకీపాఠాశుణ్ఠీమోచరసాస్స
మాః॥ ౫౯॥ పీతా రుద్ధన్త్యతీసారం గుడతక్రేణ దుర్జయమ్ । చాఙ్గేరీకోలదధ్యమ్బునా
గరక్షారసంయుతమ్ ॥ ౬౦ ॥ ఘృతముత్క్వథితం పేయం గుదభ్రంశే రుజాపహం
మ్। విడఙ్గాతివిషాముస్తం దారుపాఠాకలిఙ్గకమ్ ॥ ౬౧ ॥ మరిచేన సమాయుక్తం శో
ఫాతీసారనాశనమ్ । శర్కరాసిన్ధుశుణ్ఠీభిః కృష్ణామధుగుడేన వా ॥ ౬౨ ॥ ద్వే ద్వే
ఖాదేద్ధరీతక్యాజీర్ణేష్వర్శఃశతం సుఖీ । త్రిఫలాపిప్పలీయుక్తా సమధ్వాజ్యాథవా పా॥
చూర్ణమామలకం తేన స్వరసేన తు భావితమ్ । మధ్వాజ్యశర్కరాయుక్తం లీఢ్వా స్త్రీ
శః పయః పిబేత్ ॥ ౬౪ ॥ మాషపిప్పలిశాలీనాం యవగోధూమయోస్తథా । చూర్ణ
భాగైస్సమాంశైశ్చ పచేత్పిప్పలికాం శుభామ్ ॥ ౬౫॥ తాం భక్షయిత్వా చ పిబేచ్ఛ
ర్కరామధురం పయః । నపశ్చటకవజ్జృమ్భేద్దశవారాన్ స్త్రియం ధ్రువమ్ ॥ ౬౬ ॥
సమఙ్గాధాతకీపుష్పలోధ్రనీలోత్పలాని చ । పతత్క్షీరేణ దాతవ్యం స్త్రీణాం ప్రదరనా
శనమ్॥ ౬౭ ॥ బీజం కార్పాసకం చాపి మధుకం శ్వేతచన్దనమ్ । పద్మోత్పలస్య మూలాని

నిశా మధుకం శర్కరాతిలాః ॥ ౬౮ ॥ ద్రవమాణేషు గర్భేషు గర్భస్థాపనముత్తమమ్ । దేవదారు నభః కుష్ఠం నలదం విశ్వభేషజమ్ ॥ ౬౯ ॥ లేపః కాఞ్జికసమ్పిష్టస్తైలయుక్తశ్శిరోర్తినుత్ । వస్త్రపూతం క్షిపేత్కర్ణే సిద్ధార్థం కర్ణశూలనుత్ ॥ ౭౦ ॥ లశునార్ద్రకశిగ్రూణాం కదల్యా వా రసః పృథక్ । బలాశతావరీరాస్నామృతాసైరీయకైః పిబేత్ ॥ ౭౧ ॥ త్రిఫలాసహితం సర్పిస్తిమిరఘ్నమనుత్తమమ్ । త్రిఫలావ్యోషసిన్ధూత్థైర్ఘృతం సిద్ధం పిబేన్నరః ॥ ౭౨ ॥ చాక్షుష్యం భేదనం హృద్యం దీపనం కఫరోగనుత్ । నీలోత్పలస్య కిఞ్జల్కం గోశకృద్రససంయుతమ్ ॥ ౭౩ ॥ గుటికాఞ్జనమేతత్స్యాద్దినరాత్ర్యన్ధయోర్హితమ్ । యష్టీమధు వచా కృష్ణా బీజాని కుటజస్య చ ॥ ౭౪ ॥ కల్కేనాలోడ్య నిష్పీతస్య కషాయో వమనాయ సః । స్నిగ్ధస్విన్నాయ వన్తో యం ప్రదాతవ్యం విరేచనమ్ ॥ ౭౫ ॥ అన్యథా రోగజననం కుర్యాన్నష్టాగ్నిం గౌరవారుచిమ్ । పథ్యాసైన్ధవకృష్ణానాం చూర్ణముష్ణామ్బునా పిబేత్ ॥ ౭౬ ॥ విరేకస్సర్వరోగఘ్నశ్చైష నారాచసంజ్ఞకః । సిద్ధయోగా మునిభ్యో యే ఆత్రేయేణ ప్రదర్శితాః ॥ ౭౭ ॥ సర్వరోగహరాస్తే వై యోగా గ్రాహ్యాస్సుతో తే సహ ॥ ౭౮ ॥ * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ధన్వన్తరిసుశ్రుతసంవాదే ఆయుర్వేదే మృతసఞ్జీవనీసిద్ధయోగో నామ పఞ్చాశీత్యధికద్విశతతమోధ్యాయః.

కల్పసాగరః

ధన్వన్తరిః ॥ కల్పాన్మృత్యుఞ్జయాన్వక్ష్యే హ్యాయుర్దాన్రోగమర్దనాన్ । త్రిశతీరోగహా సేవ్యా మధ్వాజ్యత్రిఫలామృతా ॥ ౧ ॥ పలం పలార్ధం కర్షం వా త్రిఫలాం సకలాం తథా । బిల్వతైలస్య నస్యం చ మాసం పఞ్చశతీ కవిః ॥ ౨ ॥ రోగాపమృత్యుబలిజిత్తిలం భల్లాతకం తథా । పఞ్చాఙ్గం వాకుచీచూర్ణం మాసం ఖదిరోదకైః ॥ ౩ ॥ క్వాథైః కుష్ఠం జయేత్సేవ్యం చూర్ణం నీలకురుణ్టజమ్ । క్షీరేణ మధునా వాపి శతాయుః ఖణ్డదుగ్ధభుక్ ॥ ౪ ॥ మధ్వాజ్యశుణ్ఠీం సంసేవ్య పలం ప్రాతస్సమృత్యుజిత్ । బలీపలితజిజ్జీవేన్మణ్డూకీచూర్ణదుగ్ధపాః ॥ ౫ ॥ ఉచ్ఛటా మధునా కర్షం పయః పా మృత్యుజిన్నరః । మధ్వాజ్యైః పయసా వాపి నిర్గుణ్డీ రోగమృత్యుజిత్ ॥ ౬ ॥ పలాశతైలం కర్షైకం షణ్మాసం మధునా పిబేత్ । దుగ్ధభోజీ పఞ్చశతీ సహస్రాయుర్భవేన్నరః ॥ ౭ ॥ జ్యోతిష్మతీపత్రరసం పయసా త్రిఫలాం పిబేత్ । మధునాజ్యం తతస్తద్వచ్ఛతావర్యా రజః పలమ్ ॥ ౮ ॥ శౌద్రాజ్యైః పయసా వాపి నిర్గుణ్డీ రోగమృత్యుజిత్ । పఞ్చాఙ్గం నిమ్బచూర్ణస్య ఖదిరక్వాథభావితమ్ ॥ ౯ ॥ కర్షం భృఙ్గరసేనాపి రోగజిచ్చామరో భవేత్ । రుద్రన్తికాజ్య

...ప్యస్యభక్షణాత్ ॥ ౧౦ ॥ కర్షం ... హరీతక్యా ...భృఙ్గరాజేన ... మధునా సేవ్యా త్రిశతాయుర్వ్యరోగజిత్ ॥ ౧౧ ॥ వారాహీ... రసేన ...చూర్ణం శతావరీ। సాజ్యం కర్షం పిబన్నిత్యం శతీ శాన్తచూర్ణం శతావరీ॥ ౧౨ ॥ శా ...భృఙ్గరాజేన మధ్వాజ్యం త్రిశతీ భవేత్ । తామ్రం నిమ్బతం ఘృతతుల్యం గన్ధకం చ ...రికా ॥ ౧౩ ॥ రసైస్త్రిఘృత్యజ్యద్వే గుఞ్జే సాజ్యం పఞ్చశతాబ్దవాన్। అశ్వగన్ధా ...తైలం సాజ్యం ఖణ్డం శతాబ్దవాన్ ॥ ౧౪ ॥ పలం పునర్నవాచూర్ణం మధ్వాజ్య ... పిబన్ । అశోకచూర్ణస్య పలం మధ్వాజ్యం పయసా త్రినుత్ ॥ ౧౫ ॥ తిలస్య ...నమధునస్యాత్ కృష్ణకచశ్శతీ । కర్షమాత్రం సమధ్వాజ్యం శతాయుః పయసాపి ...॥ ౧౬ ॥ అభయం సగుడం జగ్ధ్వా ఘృతేన మధురాదిభిః । దుగ్ధాన్నభుక్ కృష్ణకేశో రోగిపఞ్చశతాబ్దవాన్ ॥ ౧౭ ॥ పలం మాణ్డూకికాచూర్ణం మధ్వాజ్యపయసాపి ...మాసం దుగ్ధాన్నభోజీ వసహస్రాయుర్విరోగవాన్॥ ౧౮ ॥ ...లూకచూర్ణం ...ఘృతాజ్యం సమధ్వాజ్యం శతాబ్దకృత్ । కటుతుమ్బీతైలనస్యం కర్షం శతద్వయాబ్దవాన్॥ ౧౯ ॥ త్రిఫలాపిప్పలీశుణ్ఠీసేవితా త్రిశతాబ్దకృత్। శతావర్యాః పూర్వవద్రోగఘ్నా సాయుర్బలాతికృత్ ॥ ౨౦ ॥ చిత్రకేన తథాపూర్వస్తథా శుణ్ఠీవిడఙ్గతః।లో...భృఙ్గరాజేన బలయా నిమ్బపఞ్చాఙ్గైః॥ ౨౧ ॥ ఖదిరేణ చ నిర్గుణ్డ్యా కణ్టకార్యథవా ...। వస్తాభువా శరపుఙ్ఖైర్వా భావితో వటికా...ః॥ ౨౨ ॥ చూర్ణం ఘృతైర్వా మధునా గుడాద్యైర్వారిణా తథా । ఓం హ్రూం సః ఇతి మన్త్రోయమన్త్రితో యోగరాజకః॥ ౨౩॥ మృతసఞ్జీవనీకల్పో రోగం మృత్యుఞ్జయో భవేత్। సురాసురైశ్చ మునిభిః సేవితాః కల్పసాగరాః ॥ ౨౪ ॥ గజాయుర్వేదం ప్రోవాచ పాలకాప్యోఽఙ్గరాజకమ్॥ ౨౫ ॥ * * * * * * *

ఇతి శ్రీమహాపురాణే ఆగ్నేయే ధన్వన్తరిసుశ్రుతసంవాదే ఆయుర్వేదే కల్పసాగరో నామ షడశీత్యధికద్విశతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీగజచికిత్సా

పాలకాప్యః॥ గజలక్ష్మ చికిత్సాం చ రోమపాద వదామి తే। దీర్ఘహస్తా మహోచ్ఛ్వాసాః ప్రశస్తాస్తే సహిష్ణవః ॥ ౧ ॥ వింశత్యష్టాదశనఖా శీతకాలమదాశ్చ యే। దక్షిణం చోన్నతం దన్తం బృంహితం జలదోపమమ్॥ ౨॥ కర్ణౌ చ విపులౌ యేషాం సూక్ష్మబిన్ద్వఞ్చితా త్వచా । తే ధార్యా న తథా ధార్యా వామనా యే చ సఙ్కటాః ॥ ౩ ॥ హస్తిన్యః పార్శ్వగర్భిణ్యో యే చ మూఢా మతఙ్గజాః । వర్ణం సత్త్వం బలం రూపం కాన్తిః సంహననం జవః॥ ౪ ॥ సప్తస్థితో గజశ్చైవ ...। కుఞ్జరాః ...భిరస్య బలస్య చ ॥ ౫ ॥ ఆయు...